MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAM MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL II.

's-GRAVENHAGE. — MOUTON & Co.

OFFICIEEL GEDEELTE,

Krijgsraden *te* velde.

De Redactie heeft ten behoeve van het Tijdschrift mededeeling ontvangen van een uiterst merkwaardig Besluit van den Souvereinen Vorst van 6 April 1814. nº. 8, waarbij kort na het herwinnen van onze onafhankelijkheid eene regeling aerd gegeven van de mijze van samenstelling en rechtspleging van de krijgsraden te oelde bij het destijds gemobiliseerde legerkorps. Men zal er gereedelijk in heikeiinen een prototype vaii onze Rechtspleging bij de Landmacht, in die dagen nog in wording. Het besluit luid als volgt :

WIJ WILLEM, bij de Gratie Gods Prinse van Oranje-Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, enz., enz., enz.

Overwegende de noodzakelijkheid om in de Administratie der Justitie bij het Legercorps, hetwelk thans te velde is gebracht, te voorzien;
Gehoord den Eersten President van het Hoog-Geregtshof der Vereenigde Nederlanden en Onzen Commissaris-Geiieraal van Oorlog:

Hebben besloten en besluiten:

Artikel 1.

Er zal bij het Legercorps te velde een permanente krijgsraad zijn.

Artikel 2.

Deze Krijgsraad zal zijn zamengesteld uit eenen President, hebbende den rang van Hoofcl-officier, en zes Leden, alle officieren: en geädsisteerd door eenen Auditeur-Militair te velde, dewelke moet zijn een Persoon, op eene der Universiteiten dezer Landen gegradueerd.

Artikel **3.**

De President en de Auditeur-Militair zullen door Ons voor den Veldtogt, of tot kennelijk wederzeggen toe benoemd worden en zich zoo veel mogelijk iii of nabij het Hoofdkwaitier moeten ophouden.

Artikel 4.

De zes officieren, die als leden van den Krijgsraad te velde moeten fungeren, zullen door den Commanderende-Generaal benoemd worden. Wanneer geene klagten wegens militaire of andere delicten hunne werkzaamheid en hunne tegenwoordigheid in of nabij het Hoofdkwartier noodzakelijk maken, moeten dezelve wederom tot den gewonen militairen

dienst geëmployeerd worden. en in dit geval, bij nieuw opkomende zaken door andere officieren, insgelijks ter keuze van den Commanderende-Generaal, worden vervangen.

Artikel 5.

De President en Auditeur-Militair zullen zich aan geene vergadering mogen onttrekken, dan uit hoofde van ziekte of andere wettige verhindering; en zich, in geen geval, zonder voorkennis van den Commanderende-Generaal uit het Hoofdkwartier mogen verwijderen.

Artikel 6.

De Auditeur-Militair te velde zal. bij den Krijgsraad, de functiën van Publieken aanklager waariiemen.

Artikel 7

Hij zal tevens al datgene verrigten, wat de Secretaris of Griffier bij een Regterlijk Collegie verpligt is te doen.

Artikel 8.

De krijgsraad zal voorts ten zijnen dienste hebben een Provoost-Geweldige te velde, en een of meer stokken-knegts.

Artikel 9.

Aan do jurisdictie van den krijgsraad te velde zullen onderworpen zijn alle militairen tot liet Legerkorps behorende, mitsgaders alle die hetzelve volgen, zonder eeiiig ander onderscheid hoegenaamd dan hierna bij art. 50 (1) is omschreven.

Artikel 10.

Ook zullen voor dien krijgsraad worden te regt gesteld de zoodanige die geheel geene betrekking tot liet Legerkorps hebben, maar bevonden worden te zijn spions, of zich aan het debaucheeren der Militie, of aan eenige andere misdaad ten nadeele van den Staat. of deszelfs wapenen, te hebben schuldig gemaakt.

Artikel 11.

Be krijgsraad te velde zal regt doen na heb Reglement van Krijgstugt, zooals hetzelve bij ons Besluit van drn 30 December 1513, nº. 152. is in werking gebragt.

Artikel 12.

De Commanderende-Generaal van het Legerkorps zal de bevoegdheid hebben, om buiten en behalve de voorzieningen bij liet Reglement van Krijgstugt voorkomende uit te vaardiyen, zoodanige orders en bevelen als hij tat het te keer gaan van ongeregeldheden, en tot het onderhouden van eene gorde krijgstugt zal noodig en dienstig oordeelen; zoo nogthans, dat

(1) Bedoeld is vermoedelijk art. 49. (Red. M. R. T.)

dezelve orde s en bevelen niet met het gemelde Reglement van Krijgstugt strijdig zijn.

En zal de krijgsraad te velde gehouden zijn die orders mede te respecteeren en daarop regt te doen.

Artikel 13.

Voor zooverre eenige misdaden voorkomen, welke geene militaire delicteil zijn, maar tot de commune delicten behoren. zal door den krijgsraad regt worden gedaan naar de thans voor deze Landen nog bestaande Crimineele Wetten. onder de bepalingen bij Onze Publicatie van den 11 December 1813 vervat.

Artikel 14.

De krijgsraad te velde zal geene definitive vonnissen mogen vellen, dan in tegenwoordigheid van ten minste vijf leden.

Artikel 15.

Alle klagten ten laste van militaire of andere personen. aan de jurisdictie van den krijgsraad te velde onderworpen, zullen gesteld worden in handen van den Auditeur-Militair.

Artikel 16.

Het verhoor van den beklaagde zal, zoo mogelijk binnen vier-en-twintig uren na den ontvangst der klagte, gehouden worden voor twee Officieren-Commissarissen uit den krijgsraad te velde. daartoe door den President derzelve te benoemen.

Artikel 17.

Dit verhoor zal binnen den tijd van drie dagen van een nader. en binnen gelijk tijdsverloop, desnoods, van een dercle of laatste verhoor opgevolgd worden, ten ware bijzondere omstandigheden nog een vierde verhoor mogten noodzakelijk maken, hetgeen dan insgelijks binnen drie dagen zal moeten plaats hebben.

Artikel 18.

Het zal echter aan den President van den krijgsraad vrijstaan, om, indien het groot aantal gevangenen, de menigvuldige verhoren of andere bezigheden zulks dringend vorderen, de termijnen bij het voorgaand artikel vastgesteld. op zijne personeele verantmoordrlijkheid, in redelijkheid te verlengen.

Artikel 19.

De getuigen zullen op gelijke wijze voor Officieren-Commissarissen worden gehoord, en, zoo noodig, niet de beklaagden worden geconfronteerd.

Artikel 20.

De officieren tot Commissarissen in eene zaak benoemd, zullen alle de verhoren en commissien tot diezelfde zaak betrekkelijk waarnemen, en genen minderen rang dan de beklaagde mogen hebben.

Artikel 21.

Ingevalle van ziekte, of wettige verhindering van een der Officieren Commissarissen. zal door den President van den krijgsraad te velde, een ander uit den krijgsraad tot Commissaris benoemd worden.

Artikel 22.

De Auditeur-Militair te velde zal bij de verhoren en commissiën als secretaris fungeren, en de antwoorden, zoo van de beklaagden als van de getuigen optekenen, mitsgaders alle acten of andere stukken stellen, welke uit die commissie voortspruiten.

Artikel 23.

Hij zal even eens de vraag-pointen voor de beklaagden en getuigen stellen, en de verhoren, na den afloop derzelven, benevens de Officieren-Commissarissen, de beklaagden en de getuigen onderteekenen.

Artikel 24.

In zooverre de beklaagden en getuigen hunne naamteekening niet kunnen stellen zal daarvan in het slot van de verhoren aanteekening worden gemaakt.

Artikel 25.

Binnen den tijd vaii tweemaal vier-en-twintig uren na den afloop van liet laatste verhoor zullen aan den beklaagden in den krijgsraad zijne verhoren worden voorgelezen, en aan hem afgevraagd, of hij daarbij persisteert.

Artikel 26.

Ingevalle de beklaagde daarbij verblijft. en de krijgsraad vermeent, dat alles genoegzaam is onderzogt, zal dat *persistit* onder de verhoren gesteld worden, en de Auditeur-Militair dadelijk of uiterlijk binnen twee maal vier-en-twintig uren daarna dienen van zijne schriftelijke conclusie van eisch.

Artikel 27.

Ingevalle de beklaagde iets herroept of verandert in zijne verhoren, zal daarvan onder aan dezelve in de acte van recollement melding worden gemaakt.

Artikel 28.

Wanneer dit aanleiding tot een nader verhoor of onderzoek mogt geven, zal dat nader verhoor zoo mogelijk dadelijk, eii anderzints binnen vier-en-twintig uren daaraanvolgende voor den krijgsraad gehouden worden, of wel dat nader onderzoek door den krijgsraad worden geordonneerd.

Artikel 29.

Binnen den tijd van twee maal vier-en-twintig uren na dat gedaan onderzoek zal de zaak weder in den krijgsraad gebragt en alsdan, zoo de krijgsraad bevindt, dat de aanklagte genoegzaam is onderzogt, dadelijk, immers binnen twee maal vier-en-twintig uren daarna, door den Auditeur-Militair worden gediend van zijnen voormelden eisch.

Artikel 30.

De inhoud der conclusie van eisch zal moeten bestaan in een een voudig, doch duidelijk verhaal van het geval, zooals het naar de stukken blijkt te zijn, met een betoog van des beklaagdens schuld of onschuld, eii eene aanhaling der artikelen van de wet die in de beslissing van toepassing zijn.

Artikel 31.

Ingevalle van gebleken onschuld sal de conclusie strekken: *ten einde de beklaagde van de hem ten laste gelegde beschuldiging worde geabsolveerd*

Artikel 32.

Wanneer de schuld niet blijkt, maar er redenen zijn om te veronderstellen dat er nader bewijs ten laste van den beklaagde zoude kunnen inkomen, zal die conclusie strekken: *ten einde de beklaagde, ter zake van de hem ten laste gelegde misdaad worde geabsolveerd van de instantie.*

Artikel 33.

Ingevalle van gebleken schuld, strekt die conclusie: *tot condemnatie van den beklaagde tot de straf, bij de wet vastgesteld, alsmede tot condemnatie van den beklaagde in de kosten en misen van de Justitie, en in de kosten van den processe, ter taxatie van den krijgsraad.*

Artikel 34.

Bij eene conclusie tot absolutie of tot absolutie van de instantie wordt daar tevens bijgevoegd de salutaire clausule: „of dat hij den krijgsraad „in deze zodanig zal worden gevonnisd, als dezelve in goede Justitie „verstaan zal te behoien".

Artikel 35.

Bij eeiie conclnsie tot eene bepaalde straf behelst dezelve mede de conclusie: „of tot zulk eene andere straf, als de krijgsraad in goede Justitie verstaan zal te behooren."

Artikel 36.

De Auditeur-Militair zal bij zijne conclusie rari eisch overleggen alle de verhoren, bewijzen en andere stukken, welke tot de zaak eenige betrekking hebben, en tot bezwaar of verligting van den beklaagden kunnen dienen, met eene notitie of inventaiis derzelve.

Artikel 37.

Uitterlijk binnen drie dagen na het indienen van den eisch zal de krijgsraad daarin uitspraak doen, en zullen tot aan die uitspraak en gedurende de procedures, bij den President van den krijgsraad, of Commissarissen in de zaak fungeerende, mitsgaders den Auditeur-Militair te velde worden aangenomen en bij de processtukken worden gevoegd alle zoodanige bewijzen, als de beklaagde of iemand van zijnentwege zoude mogen overgeven.

Artikel 38.

De President zal bij het opnemen der stemmen van het jongste of onderste Lid beginnen, en in dier voege daarmede voortgaan, dnt hij het laatste zijne stein uitbiengt.

Artikel 39.

Van deze stemming, mitsgaders van alle verdere handelingen bij den krijgsraad te velde zullen door den Auditeur-Militair te velde behoorlijke notulen worden gehouden. en zoo door de presente Leden als den Auditeur-Militair worden onderteelrencl.

Artikel 40.

Het vonnis zal, na de gevallen conclusie door den Auditeur-Militair zonder verwijl opgemaakt, bij den krijgsraad geresumeerd en gearresteerd, mitsgaders dooi alle de Leden en den Auditeili-Militair onderteekend worden.

Artikel 41.

Het alzoo gearresteerde vonnis zal ten spoedigste aan den Commandeerende-Generaal van het Legerkorps worden aangeboden om met liet fiat executie bekragtigd te worden.

Artikel 42.

Zoodra een vonnis met het fiat executie van den Commandeerende-Generaal is teri-iggekonien zal hetzelve dadelijk executabel zijn, en de prompte executie niet dan om wettige redenen, met voorkennis en goedvinden van den Commandeerende-Generaal mogen vertraagd worden.

Artikel 43.

Indien het vonnis de straffe des doods inedebrengt, zal ten minste vier-en-twintig uren voor de executie, de dood aan den veroordeelden worden aangezegd door den Auditeur-Militair, geadsisteerd met Officieren-Commissarissen.

Aitikel 44.

De executie van alle voniiissen, bij den krijgsraad te velde gewezen, geschied ten overstaan van Commissarissen uit den krijgsraad, geadsisteerd met den Auditeur-Militair.

Artikel 45

De executien geschieden ter plaatse waar de krijgsraad zijne zittingen houdt, ten ware bij het vonnis anders niogt zijn bepaald.

Artikel 46.

Behalve de openbare pronunciatie, welke in den krijgsraad met opene deuren geschiedt, zullen de vonnissen tot condemnatie ook op de plaats der executie openlijk gelezen worden.

Artikel 47.

De Geweldige Provoost te velde, en zijne stokken-knegts zullen de vonnissen van den krijgsraad te velde ter executie leggen, en alle orders en voorschriften, welke hun door den krijgsraad of den Auditeur-Militair te velde, niet betrekking tot die executie, de verzorging, bewaring en het transport der gevangenen, of in het algemeen ten opzigte hunner bedieningen worden gegeven, inet alle bereidvaardigheid en nauwkeurigheid agtervolgen.

Artikel 48.

De Commanderende-Generaal van het Legerkorps zal, wanneer hij vermeent dat de executie van eenig vonriis van eenigen nadeeligen invloed of anderzints onraadzaam is, bevoegd zijn, op zijne bijzoiidere verantwoordelijkheid die executie te schorsen, en van de omstandigheden aan Ons kennis geven, ten einde door Ons zoodanig zal kunnen worden gedisponeerd als Wij bevinden zullen met het belang van den Lande overeenkomstig te zijn.

Artikel 49.

De Commandeerende-Generaal zal desgelijks, wanneei het mogt gebeuren dat een Hoofd-officier wierd aangeklaagd van eenig delict, hetwelk een regterlijk onderzoek zoude vorderen, daarvan zonder verzuim aan Ons kennis geven ten eiiide daaromtrent alsdan door Ons worde gedisponeerd.

Artikel 50.

De Auditeur-Militair te velde zal, in zijne qualiteit van secretaris bij den krijgsraad de nodige zorge dragen, dat alle vonnissen, notnlen. processen en andere stukken, welke tot den krijgsraad te velde eenige betrekking hebben, of aan hem als zoodanig zijn toebetrouwd, blijven geconserveerd, ten eiiide na den afloop zijner functiën ter plaatse alsdan daartoe aan te wijzen, te worden gedeponeerd.

Artikel 51.

De Commandeerende-Generaal zal de bevoegdheid hebben, om in zoodanige gevallen, waaromtrent bij dit besluit niet mogt voorzien zijn, en welke geen uitstel zouden kunnen lijden, na den krijgsraad en den Auditeur-Militair te velde te hebben gehooid. zoodanige bepalingen te maken, als hij vermeenen zal te behoren.

Artikel 53.

Indien echter deze te nemene dispositien genen zoodanigen spoed vereischen, zal de Commandeerende-Generaal en Chef zulks brengen ter Onzer kennisse, opdat daarin door Ons nader naar gelang van omstandigheden worde voorzien.

Artikel 53.

Onze Coinmissaris-(;eneraal van Oorlog is belast met de executie van dit Besluit hetwelk mede zal worden gebragt ter Benliis-e van den Eersten President van het Hoog Geregtshof der Vereenigde Nederlanden.

Gegeven in 's-Grarelihage den zesden April des Jaars 1814 en van Onze Regering het Eerste.

WILLEM.

Ter ordonnantie van Zijne Koninklijke Hoogheid,

De Algemeene Secretaris van Staat,

A. El. FALCK.

Verhouding tusschen militair en burgerlijk gezag.

Bij Koninklijke Boodschap van 26 November 1904 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden het navolgend wetsontwerp met memorie van toelichting tot vaststelling van verplichtingen en bevoegdheden van de militaire macht bij haar optreden tot hulp van het burgerlijk gezag en ten aanzien van de burgerij.

Ontwerp van wet.

WIJ WILHELMINA, bij de Gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zirn of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat hot noodzakelijk is eenige verplichtingen en bevoegdheden van de militaire macht bij haar optreden tot hulp van liet burgerlijk gezag en ten aanzien van de burgerij vast te stellen:

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehooid. en niet gemeen overleg der Staten-(+eiieraal. hebben goedgevonden rn verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Wanneer. door eeii overeenkomstig de wet of een algemeenen maatregel van bestuu bevoegd burgerlijk gezag de hulp van het krijgsvolk der zee- of landmacht wordt gevorderd, wordt daaraan terstond voldaan.

Het burgerlijk gezag, dat de vordering doet, wijst liet doel aan, tot bereiking waarvan de hulp der militaire macht wordt inqeroepen en bepaalt, naar mogelijk in overleg met de militaire autoriteit, tot wie de vordering gericht wordt. de steikte en de soort van de troepen, die daarvoor noodig zijn.

indien het aan het burgerlijk gezag, in het vorige lid bedoeld. nader blijkt, dat de gezonden troepenmacht onvoldoende is tot bereiking van het aangewezen doel. wordt aan een tot den Bevelhebber in de betrokken Militaire Afdeeling te lichten verzoek om versterking dier macht terstond voldaan.

Wanneer de bevelhebber. in het vorige lid bedoeld, het zenden van de verlangde versterking onnoodig acht. of zijnerzijds in strijd met liet burgerlijk gezag vermindering of veisterking dei gevoiderde militaire macht noodig oordeelt en hg na overleg met Onzen Commissaris in de provincie of. indien de vordering door de Rijkspolitie heeft plaats gehad, met den Procureur Generaal. fungeerend Directeur van politie. met dezen niet tot overeenstemming kal1 komen, wordt. nadat inmiddels aan een gedaan verzoek om versterking is gevolg gegeven, de zaak ter kennis gebracht van den betrokken Minister, die dienaanqaande beslist na gehouden overleg met Onzen Minister van Marine of van Oorlog.

Artikel 2.

Wanneer liet Onzen Commissaris noodzakelijk voorkomt, dat, hetzij tot handhaviiig der openbare orde in zijne pioviricie. hetzij tei uitvoering

ran art. 9 der wet van 28 Maart 1877 (Staatsblad nº. 35), materieel der zeemacht beschikbaar wordt gesteld wendt hij zich met een daartoe strekkend verzoek tot Onzen Minister van Marine, die beslist of aan die aanvraag kan morden voldaan en welk materieel daarvoor zal worden aangewezen.

Artikel 3.

De bevelhebber der heschiltbaar gestelde militaire macht beslist omtrent hetgeen tot uitvoering van de door het burgerlijk gezag bevolen maatregelen moet worden verricht, met name omtrent de vraag of, en zoo ja, welk gebruik van de wapenen moet worden gemaakt.

Artikel 4.

In gevallen, waarin door de militaire macht van wapenen gel·)ruili moet worden gemaakt op zoodanige wijze dat daai van verwonding of levensgevaar te duchten is, geschiedt zulks -- behalve iti de gevallen, voorzien bij artikel 41, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht — niet dan nadat door den bevelhebber van den tioep de waarschuwing:

Gehoorzaamheid aan de wet! naar huis of geweld zal worden gebruikt!

inet luider stemme driemalen zal zijn gedaan.
Schildwachten *mogen, behoudens* de in het vorige lid vermelde uitzondering, niet het daaïbedoelde gebruik van wapenen maken, clan nadat door hen overeenkomstig de hun gegeven consignes met luider stemme eene waarschuwing sal sijn gedaan, en dese, bijaldien daaraan niet wordt gevolg gegeven, zal zijn herhaald.

Artikel 5.

Troepen. op Onzen bijzonderen last bijeengetrokken of aangewezen tot Iirt houden van hij of op grond van dien last bevolen oefeningen, mogen sich bij die oefeningen vrijelijk bewegen over alle terreinen, behalve over aanplantingen van jong hout, duinbeplantingen, vastgelegde zandverstuivingen, kweekerijen, tabaksvelden, landbouwproefvelden en afgesloten wandelparken, tuinen eii erven van woonhuizen en andere gebouwen.

Artikel 6.

Indien bij oefeningen als in artikel 5 bedoeld, door de troepen, die aan de oefeningen deelnemen, van drinkwaterbronnen, buitenshuis gelegen of staande *putten* of pompen, aan *bijzondere* personen *toebehoorende*, gebruik wordt gemaakt wegens gemis van openbare inrichtingen van dien aard of ontoereikendheid daarvan voor de behoeften der troepen, is het aan ieder verboden tot dat gebruik strekkende handelingen te beletten, te belemmeren of te verijdelen.

Artikel ▮ .

Bij oefeningen als in artikel 5 bedoeld en bij oefeningen in de nabijheid van garnizoensplaatsen te houden, is *het geoorloofd*, ook op of in de nabijheid van voor het publiek opengestelde wegen, losse schoten met vuurmonden te doen en ernstvuurwerken eii seinkardoezen te ontsteken, mits daarvan teil minste tweemaal vier en twintig uren te voren door of

namens de autoriteit, inet de regeling dier oefeningen belast, mededeeling is gedaan aan de burgemeesters der betrokken gemeenten, ten einde dezen de gelegenheid te geven tijdig de noodige waarschuwingen te doen plaats hebben.

In de gevallen, in het vorige lid bedoeld, is liet doen van losse schoten niet handvuurwapenen geoorloofd, zonder voorafgaande kennisgeving.

Sein- en saluutschoten met geschut morden mede gedaan zonder voorafgaande liennisgeving.

Artikel 8.

De schade, aan personen of eigendommen ve oorzaakt door liet houden van militaire oefeningen, als bedoeld in de artikeln 5 en 7, en van schietproeven, door het doen van sein- of saluutschoten waarvan sprake is in laatstgeineld artikel, alsmede door het gebruik in artikel 6 omschreven, wordt van Rijkswege vergoed, tenzij die schade door de bedoelde personen, eigenaren of pachters van eigendommen, door op de gedane waarschuwing voorzorgen te nemen, redelijkerwijze had kunnen worden voorkomen.

Tot het erlangen van schadevergoeding kan de belanghebbende eene aanvrage daartoe binnen vier weken na liet ontstaan dei. schade indienen bij den burgemeester der gemeente, waarin het terrein, waarop de schade is aangericht, gelegen is.

Het bedrag der toe te kennen vergoeding wordt daarna door eene commissie, samengesteld en benoemd op de wijze door Ons te bepalen, begroot met inachtneming van door Ons te geven voorschriften. Bijaldien de belanghebbende met die begrooting geen genoegen neemt, kan hij liet geschil op de gewone wijze bij dagvaarding bij den burgerlijken rechter aanbrengen.

Artikel 9.

De bevelhebber van een marcheerenden troep neemt de noodige maatregelen, dat door dien troep het openbaar verkeer zoo min mogelijk wordt belemmerd.

Het is aan ieder verboden den marsch of de orde van militaire troepen te belemmeren of te verstoren.

Ingeval wordt gehandeld in strijd met het verbod, in het vorige lid vervat, heeft hij, onder wiens bevelen de militaire troep staat, de bevoegdheid om de noodige middelen aan te wenden ten einde de belemmering uit den weg te ruimen. de orde te herstellen, zoo noodig de daders te arresteeren en deze over te leveren aan de bevoegde macht en desgevorderd, van de wapenen gebruik te doen maken met inachtneming van het bepaalde bij artikel 4. eerste lid, dezer wet.

Artikel 10.

De commandanten van wachten en patrouilles en de schildwachten zijn bevoegd, overeenkomstig de hun gegeven consignes, de noodige maatregelen te nemen en zoo noodig tot uitvoering daarvan, met inachtneming van het bepaalde bij artikel 4 dezer wet, van de wapenen gebruik te doen maken of te maken.

Artikel 11.

De commandant eener patrouille heeft het recht en is verplicht in herbergen, koffiehuizen en andere openbare plaatsen binnen te gaai: en

zijne patrouille te doen binnengaan, indien aldaar militairen oiiderling of met burgers twisten of vechten of ongeregeldheden veroorzalien, ten einde, zoo noodig, de militairen te arresteeren.

In eene woning mag de commandant eener patrouille niet binnentreden, noch zijne patrouille doen binnentreden, dan met toestemming van den bewoner.

Artikel 12.

Een ieder is verplicht te voldoen aan een bevel of eene waarschuwing door een commandant van eene wacht of van eene patrouille of door een schildwacht gegeven ingevolge de hun gegeven consignes.

Artikel 13.

De „Ordonnance pour règler le service dans lrs places et dans les quartiers" van 1 Maart 1768, voor zoover deze nog van kracht is, alsmede het Reglement voor den Garnizoensdienst en de Iiistruetie voor de Plaatselijke Commandanten en Plaats-majoors, gearresteerd bij Besluit van den Souvereinen Vorst van 11 Januari 1815, nº. 32, worden te rekenen van een door Ons te bepalen datum ingetrokken.

Artikel 14.

De bevelhebber van den troep, de commandant van de wacht of van de patrouille en de schildwacht, die in strijd met het voorschrift van art. 4 dezer wet, last geeft tot het gebruik van wapenen ot daarvan gebruik maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldhorte van ten hoogste *driehonderd gulden*.

Indien het feit zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

Indien het feit den dood ten gevolge heeft, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Met gelijke straffen wordt gestraft de ondergeschikte, die zonder het daartoe strekkend bevel af te wachten, tot het gebruik maken van wapenen overgaat.

Artikel 15.

Wordt gestraft:

inet eene geldboete van ten hoogste *vijftig gulden* de bevelhebber, die een troep doet handelen in strijd inet artikel 5 dezer wet;

met eeiie geldboete van ten hoogste *vijf en zeventig gulden* de bevelhebber, die artikel 7, eerste lid, dezer wet overtreedt:

met eene geldboete van ten hoogste *vijf en twintig gulden* de bevelhebber, die artikel 9, eerste lid, dezer wet overtreedt.

Artikel 16.

Wordt gestraft:

inet hechtenis van ten hoogste drie weken of geldboete van ten hoogste *honderd gulden* hij die artikel 6 dezer wet overtreedt;

met eene geldboete van ten hoogste *vijf en zeventig gulden* hij die artikel 9, tweede lid, dezer wet overtreedt.

Artikel 17

De strafbare feiten, omschreven in artikel 14 dezer wet, worden als misdrijven, die omschreven in de artikelen 15 en 16, als overtredingen beschouwd.

Artikel 18.

Behalve de bij artikel 8 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren, zijn met de opsporing van de strafbare feiten dezer wet belast de marechaussee en alle ambtenaren van Rijks- en gemeentepolitie.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Staat,
Minister van Oorlog,

De Minister van Justitie,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De Minister van Marine,

Memorie van Toelichting.

In het bij Koninklijke boodschap van 27 April 1890 (Gedrukte Stukken, Zitting 1889—1890, **147**), aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediende wetsontwerp, houdende bepalingen ter uitvoering van artikel 187 der Grondwet, kwamen in hoofdstuk II „van den staat van vrede" bepalingen voor, betreffende verplichtingen en bevoegdheden van de militaire macht bij haar optreden tot hulp van het burgerlijk gezag en ten aanzien van de burgerij.

Naar aanleiding van de bezwaren, welke tegen de opneming dier bepalingen in gemeld wetsontwerp werden geopperd in het Voorloopig Verslag, vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 23 April 1891 (Gedrukte Stukken, Zitting 1890—1891, **31** n°. 1) zijn deze bepalingen — toen bedoeld wetsontwerp, na op 9 September 1891 te zijn ingetrokken, bij Koninklijke boodschap van 29 Maart 1898, eenigszins gewijzigd opnieuw aan de Tweede Kamer werd aangeboden — daaruit weggelaten (Gedrukte Stukken, Zitting 1897—1898, **166**).

Gelijk echter in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal, naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen ad § 3 (Gedrukte Stukken, 1898—1899, n°. 90*a*) werd medegedeeld, bestond het voornemen, die bepalingen, aangevuld met nog enkele andere, ten deele in een afzonderlijk wetsontwerp op te nemen.

Aan dit voornemen hebben de ondergeteekenden bij de onderwerpelijke wetsvoordracht gevolg gegeven.

Ad art. **1.** In dit artikel is het beginsel gehandhaafd van artikel 185 der Gemeentewet, volgens hetwelk, wanneer in de ia dat artikel bedoelde gevallen door het burgerlijk gezag de hulp van de militaire macht wordt ingeroepen, daaraan terstond behoort te worden voldaan.

De ondeivinding heeft echter geleerd, dat somtijds burgemeesters, die uit den aard der zaak minder goed kunnen beoordeelen. hoeveel troepen benoodigd zijn om in een bepaald geval de orde te handhaven of te herstellen, vorderingen doen tot het beschikbaai stellen van troepen tot eene ongemotiveerd groote sterkte.

Met het oog hierop is vooreerst in het tweede lid van dit artikel bepaald, dat het burgerlijk gezag, dat de vordering doet, het doel moet aanwijzen, tot bereiking waarvan de hulp der militaire macht wordt ingeroepen, en, waar inogelijk, overleg moet houden inet de militaire autoriteit, tot wie de vordering gericht wordt, omtrent de sterkte en de soort der troepen. welke noodig zijn.

Door dit overleg zal in den regel ivorden voorkomen. dat eene grootere troepenmacht wordt verstrekt dan bepaald noodig is.

Toorts is in het derdr lid van dit artikel de bepaling opgenomen, dat eene aanvrage om versterking behoort te worden gericht tot den bevelhebber in de betrokken Militaire Afdeeling, die daaraan teistond voldoet.

Tot meerdere zekerheid voor eene juiste beslissing in deze belangrijke aangelegenheid, mordt wijders in het vierde lid bepaald, dat, indien evengemelde autoriteit bezwaai heeft tegen de verstrekte versterking der troepen, hij daarover overleg moet plegen inet den betrokken Commissaris der Koningin, of wel met den betrokken procureur-generaal, fungeerend directeur van politie, bijaldien de vordering is uitgegaan van de Rijkspolitie.

Ditzelfde heeft plaats wanneer gemelde bevelhebber van oordeel is. dat de oorspronkelijlí gevorderde troepenmacht te groot of wel te gering is, want ook in dit laatste geval kan eene voorziening in het belang der militaire macht zeer zeker noodig zijn.

Het ligt voor de hand, dat in gevallen. als bovenbedoeld, het voorgeschreven overleg tusschen de hoogste burgerlijke autoriteit of het hoofd der Rijkspolitie in de provincie en den territorialen commandant, die gelegenheid hebben zich van de plaatselijke toestanden volkomen op de hoogte te stellen, in den regel liet in het algemeen belang gewenschte resultaat zal opleveren.

Vermits echter de mogelijkheid van verschil van meening tusschen dr genoemde autoriteiten in deze niet is uitgesloten, behoort ecne hoogere autoriteit te worden aangewezen aan wie ten slotte de beslissing wordt opgedragen.

Het is den ondergeteekenden voorgekomen, dat die taak behoort te worden opgedragen aan den Minister van Binnenlandsche Zaken. wanneer de vordering is gedaan door eene onder dezen ressorteerende autoriteit en aan deri Minister van Justitie wanneer de vordering is uitgegaan van de Rijkspolitie. Ten einde echter ook de militaire belangen in deze aangelegenheid niet uit bet oog te verliezen, is in het slot van dit artikel voorgeschreven, dat genoemde Ministers verplicht zijn, alvorens te beslissen, overleg te plegen inet hunne ambtgenooten van Marine of van Oorlog, al naar mate de hulp is ingeroepen van de zeemacht of van de landmacht.

Ad art. 2. In havenplaatsen of gemeenten aan groote rivieren gelegen zijn ongeregeldheden ook te water denkbaar en kan het wenschelijk zijn

ook te water maatregelen te nemen tot handhaving van de openbare orde te land. Het kan doelmatig en noodig zijn hiervoor materieel der zeemacht te bezigen.

Het is dus wensclielijk voorgekomen in dit wetsontwerp eene bepaling op te nemen, volgens welke ook op die wijze door de zeemacht te verstrekken hulp kan worden ingeroepen.

Intusschen ligt het voor de hand, dat het kan voorkomen, dat bovenbedoeld materieel niet beschikbaar is, zoodat te dien aanzien bezwaarlijk sprake kan zijn van eene *vordering*, waaraan terstond moet worden voldaan.

Evenzeer ligt het voor de hand, dat verstrekking van materieel der zeemacht tot handhaving of herstel der openbare orde alleen dàn behoort te geschieden, wanneer roorziening op andere wijze niet mogelijk is.

Op die gronden is in art. 2 bepaald, dat de in deze bedoelde hulp niet wordt *gevorderd*, maar dat daartoe een *verzoek* wordt gedaan. en wel door den betrokken Commissaris der Koningin aan den Minister vaii Marine, de aangewezen autoriteit om te beslissen, of, en, zoo ja, welk materieel beschilibaar kan worden gesteld.

Volgens art. 9 de wet van 28 Maart 1877 (*Staatsblad* nº. 35) kan in het daar bedoelde geval de hulp der maritieme macht worden ingeroepen. Ook in dat geval lian het noodig zijn, dat van inateiieel der zeemacht nordt gebruik gemaakt.

Bij voormeld artikel is echter niet voorgeschreven op welke wijze eene daartoe strekkende aanvrage behoort te geschieden.

Het komt dus wenschelijk voor, te bepalen, dat dit op dezelfde wijze moet plaats hebben als in hot geval, dat bedoeld materieel moet worden gebezigd tot lianclhaving of herstel dei openbare orde.

Ad *art. 3.* Het is wenschelijk voorgekomen aan het burgerlijk gezag over te laten het voorschrijven vaii de maatregelen, welke noodig zijn tot handhaving of herstel der openbare orde, bijv. liet bezetten van een plein of het doen ontruimen van straten.

Daarentegen behoort aan het militair gezag te worden overgelaten de beslissing omtrent hetgeen ter uitvoering vaii de bedoelde maatregelen noodig is, bijv. of daartoe cavalerie dan wel infanterie zal worden gebezigd, of eene charge zal morden gedaan en of, en, zoo ja, melk gebruik van de wapenen zal worden gemaakt.

Het ligt toch voor de hand, dat, aangezien de uitvoering van dergelijke maatregelen niet behoort tot den werkkring van de burgerlijke autoriteiten, deze in den regel niet zullen kunnen beoordeeleii hoe zulks op de meest doeltreffende wijze kan geschieden. De militaire autoriteiten moeten gerekend worden daarmede ten volle vertrouwd te zijn.

Ad *art. 4.* De regel, dat ingeval samenscholingen door de militaire macht nioeten worden uiteengedreven, door den commandant vaii den troep drie sommatiën moeten worden gedaan, alvorens hij van de wapenen gebruik mag doen maken, doch dat die waarschuwingen niet vereischt morden, waar het zelfverdediging geldt. berust op eene aanschrijving van den Minister van Oorlog van 7 April 1848, nº. 21 A.

Hoewel de toepassing van dien regel tot nu toe niet tot bezwaren aanleiding heeft gegeven. is het toch — en zulks in overeenstemming met eene opmerking in bovengemeld Voorloopig Verslag (Gedrukte stukken, Zitting 1890—1891. **31)** ad art, 13 - wenschelijk voorgekomen, de bepaling van art. 4 in dit ontwerp op te nemen.

Het is de bedoeling, dat niet elk gebruik van de wapenen eene voorafgaande waarschuwing vereischt: ingeval bij voorbeeld door cavalerie met den platten sabel eenige kracht wordt bijgezet aan haar optreden, wordt eene waarschuwing onnoodig geacht en is deze in de praktijk ook dikwijls niet mogelijk. Daarom is het voorschrift, in artikel 4 gegeven, beperkt tot het gebruik van wapenen waarbij verwonding of levensgevaar te duchten is.

In verband met de verschillende aan schildwachten op te dragen functiën, zijn de door hen c. q. te doene waarschuwingen te verschillend, dan dat daarvoor eene vaste formule kan worden aangegeven. Het komt dus wenschelijk voor, dit in te geven consignes te doen regelen.

Met liet oog hierop is ten aanzien van schildwachten in de tweede zinsnede van dit artikel eeiie afzonderlijke bepaling opgenomen.

Dat ten opzichte van schildwachten wordt volstaan met twee waarschuwingen, zooals trouwens reeds nu is voorgeschreven in het Voorschrift op den velcldienst, vindt zijn grond in de omstandigheid, dat een schildwacht in den regel alleen staat,. somtijds tegenover eene overniaclit en dus spoediger handelend moet kunnen optreden dan een commandant van een detachement, eene wacht of eeiie patrouille.

Hierbij zij aangeteekend, dat de bepalingen van de artt. 1—4 niet alleen betrekking hebben op het geval, dat de hulp der militaire macht, hetzij door den burgemeester, krachtens art 184 dei. Geineentemet, hetzij door den Commissaris der Koningin, krachtens art. 15 zijner instructie, tot handhaving of herstel der openbare orde wordt ingeroepen, maar ook voor zoover mogelijk van toepassing rijn wanneer de gewapende macht wordt gerequireerd krachtens andere wetsbepalingen, b.v. de artt. 27, 96, 106 en 342 van liet Wetboek van Strafvordering, art. 2 der wet van 16 December 1886 (*Staatsblad* nº. 213). art. 29 der wet van 20 Juli 1870 (*Staatsblad* nº. 181) en art 9 der wet van 28 Maart 1877 (*Staatsblad* nº. **33).**

Ad art. 5. Dit artikel is zijn ontstaan verschuldigd aan een bezwaar, dat bij de gehouden oefeningen meermalen is ondervonden. Hoewel iri liet algemeen met lof moet worden gesproken over de welwillendheid door de eigenaren en huurders van gronden betoond tot liet geven van vergunning om die gronden door de troepen te doen betreden, hebben zich te dien aanzien ook uitzonderingen voorgedaan, en behalve dat men in deze niet van welwillendheid afliaiikelijk mag blijven, wordt soms door den onwil r van eeii enkele de yoede gezindheid van vele anderen geheel geneutraliseerd.

Immers een enkel zelfs zeer klein verboden perceel, hetwelk twee betrekkelijk groot~oppervlakten, waarovei men zich mag bewegen, van elkander scheidt, kan de vergunning, voor die oppervlakten verkregen, ijdel maken, dewijl deze, ieder op zich zelf moetende worden benuttigd, niet aan het doel zouden beantwoorden.

Hie bij komt nog. dat de grondeigendom in sommige gedeelten van ons land in zooveel kleine perceelen is versnipperd of in zoodanig kleine perceelen wordt verhuurd. dat het schier onmogelijk kan morden genoemd in overleg te treden met al de eigenaren of huurders, wier woonplaatsen vaak verspreid liggen over eene uitgestrekte laiidstieek of gezocht moeten worden in verafliggende gemeenten of zelfs in het buitenland.

Vergeet men daarenboven een hunner of kan men met een hunner niet tot het gewenschte einde komen, dan zijn dikwerf, om de boven aange-

haalde reden, al de welgeslaagde pogingen, die men bij de overigen aanwendde, geheel nutteloos gen eest.

De tijd, dien het voorbereiden der hierbedoelde oefeningen thans kost, is hoogst aanzienlijk en de ondervinding lieeft geleerd, dat men zich wel eens tevreden heeft moeten stellen met terreinen, die slechts gebrekkig aan het doel beantwoordden, clen-ij1 het te laat was om elders nieuwe onderzoekingen en voorbereidingen te beginnen, waarbij men dan trouwens op soortgelijke bezwaren had kunnen stuiten.

Om voor het vervolg het hier besproken bezwaar op te heffen, is art. 5 in het netsontwerp opgenomen, bij de vaststelling van melke bepaling de belangen der ingezetenen in allen deele zijn in het oog gehouden. In dat artikel zijn namelijk aanplantingen van jong hout, duinbeplantingen, vastgeleyde zandverstuivingen, kweekerijen, tabaksvelden, landbouwproefvelden en afgesloten wandelparken, tuinen en erven van woonhuizen en andere gebouwen uitgezonderd. Daardoor worden de te betreden trrieinen in hoofdzaak beperkt tot bosch. heide, wei- en bouwland.

Voor schade van ernstigen aard behoeft men dan ook niet bevreesd te zijn en zulks in verband met het jaargetijde, waarin de oefeningen gehouden worden en doordien in het voorschrift tot liet houden vaii veldmanoeuvres de bepaling voorkomt, dat particuliere terreinen zooveel mogelijk moeten morden ontzien.

Te dien aanzien is trouwens bij de in 1901 en 1902 in de provinciën Limburg en Gelderland gehouden manoeuvres eene zeer gunstige ondervinding opgedaan.

Daarbij is met toestemming van de belanghebbende grondeigenaren. gehandeld in deii geest der bepaling van artikel 5. hetgeen niet tot klachten van de bewoners aanleiding heeft gegeven, terwgl de schade vergoeding in eerstgemeld jaar f 792 en in het tweede jaar slechts f 407,50 heeft bedragen.

Het voornemen bestaat wijders om in bovenbedoeld voorschrift eene bepaling op te nemen, volgens welke voor den aanvang der oefeningen aan de burgemeesters der betrokken gemeenten opgave moet worden gedaan van de terreinen en van den tijd. waarop zal morden gemanoeuvreerd. zoodat een en ander tijdig ter kennis kan worden gebracht van de eigenaren of huurders dier gronden.

Ad art. 6. Het geval heeft zich voorgedaan, dat hij het houden van oefeningen niet op voldoende wijze kon worden voorzien iii de behoefte aan drinkwater voor de manoeuvreerende troepen. Ten einde dit bezwaar op te heffen, is de onderwerpelijke bepaling in het wetsontwerp opgenomen.

Het is overigens de bedoeling, in het voorschrift tot het houden van veldmanoeuvres eene bepaling op te nenien, waardoor de bezwaren, melke uit artikel 6 roor de ingezetenen kunnen voortvloeien, zooveel mogelijk worden beperkt.

Ad art. i. Bij het houden van oefeningen is het niet altijd mogelijk de terreinen zoodanig te kiezen, dat geene losse schoten behoeven te worden gedaan op of in de nabijheid van openbare wegen. Ten einde hierin te voorzien wordt de opneming van artikel 7 voo gesteld.

Naar de meening van de ondergeteekenden, kan deze bepaling voor de ingezetenen geen ernstig bezwaar opleveren, vermits oefeningen inet geschut en het ontsteken van ernstvuurwerken en seinkardoezen in den regel niet zullen plaats hebben in de nabijheid van bebouwde kommen en de voorgeschreven waarschuwing de gelegenheid geeft tot het nemen vaii dc

noodige maatregelen ter voorkoming van eventueele schade of ongevallen.

De bepaling, voorkomende in de tweede zinsnede van artikel 7, wordt voorgesteld omdat losse schoten met de thans bij het leger in gebruik zijnde handvuurwapenen weinig geraas veroorzaken.

Wanneer het bij hoogen waterstand of bij ijsgang noodig is seinschoten te doen, zal er geen gelegenheid bestaan daarvan vooraf kennis te geven. Dit zal veelal eveneens onmogelijk zijn, wanneer een vieemd oorlogsschip onverwachts bijv. in de haven van Nieuwediep binnenvalt, en de gedane saluutschoten moeten worden beantwoord. Het internationale gebruik brengt namelijk mede dat zulks terstond geschiedt.

Ter vooi-ziening in deze beide gevallen is de slotalinea van het artikel opgenomen.

Ad *art.* 8. Het bezwaar, dat, ondanks de vermelde beperkingen en nade te geven voorschriften, nog tegen de bij de artt. 5, 6 en 7 voorgestelde maatregelen kan worden aangevoerd, is gelegen in de schade, die door toepassing van de in die artikelen vervatte bepalingen aan personen of eigendommen kan worden toegebracht.

Door de bepaling van art. 8, eerste lid, is, naar de meening der ondergeteekenden, ook dit bezwaar geheel uit den weg geruimd.

Wanneer echter redelijkerwijs kan morden aangenomen, dat de eigenaar of pachter van den grond. door op de gedane waarschuwing de noodige rooizorgen te nemen, de schade had kunnen voorkomen, bestaat er, naai de meening van de ondergeteekenden, geen reden. om in dat geval schadevergoeding te geven. Met het oog hierop is in het slot van deze zinsnede eene bepaling opgenomen.

De in art. 8, eerste lid, opgenomen bepaling betreft zoowel de schade, veroorzaakt door het houden van de zoogenaamde groote manoeuvres. als die, welke wordt aangericht door de gewone oefeningen, door de daarbij gedane losse schoten met geschut en handvuurwapenen, het ontsteken van ernstvuurwerken en seinkardoezen.

Mocht door het gebruik van de inrichtingen, als in ait. 6 bedoeld, schade aan eigendommen morden veroorzaakt, dan zal ook deze, op grond van art. 8 van 's Rijkswege worden vergoed.

In dit artikel is voorts hetzelfde bepaald nopens de schade, veroorzaakt door het houden van schietproeven.

Het is namelijk wel voorgekomen, dat particuliere eigendommen onder anderen door het nemen van proeven met zwaar geschut op de forten zijn beschadigd en het is menschelijk voorgekomen, uitdrukkelijk te bepalen, dat daarvoor schadevergoeding wordt gegeven.

Degenen, die aanspraak maken op vergoeding van schade, kunnen binnen vier weken na het ontstaan daarvan hunne aanvragen indienen bij den burgemeester der gemeente, waarin het terrein, waarop de schade is aangelicht, gelegen is.

In overeenstemming inet eene opmerking. voorkomende in het Voorloopig Verslag, vastgesteld door de Commissie van Rapportears uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 23 April 1891 (Gedrukte Stukken, Zitting 1890--1891, **31,** n°. 1) ad art. 17 van bet ontwerp van wet, houdende bepalingen ter uitvoering van art. 187 der Grondwet, is de macht door welke het bedrag der schade wordt begroot, in dit artikel aangeduid.

Deze begrooting wordt opgedragen aan eene commissie.

Op deze wijze is bereids inet den besten uitslag gehandeld bij de in

1901 en 1902 gehouden manoeuvres. In elk dier gevallen is bij Koninklijk besluit eene commissie benoemd, bestaande uit twee burgerleden, waarvan een landbouwkundig lid, een militair lid (officier der Koninklijke marechausee) en twee piaatsvervangende leden.

Volgens de voor die commissiën vastgestelde instructie omvatte hare taak:

1°. de zorg dat zoo *min mogelijk* schade wordt aangericht:

2°. het zooveel doenlijk vaststellen door *wie* schade is aangebracht; en

3°. het opnemen van de schade welke *door troepen of van militaire zijde* is veroorzaakt en het bepalen van de bedragen der deswege uit te keeren vergoedingen. Deze regeling heeft in geen dier beide gevallen tot moeilijkheden aanleiding gegeven.

De ondergeteekenden meenen dus te mogen onderstellen, dat dit hij aanneming der onderwerpelijke bepaling evenmin het geval zal zijn en dat de belanghebbenden dus in den regel geen gebruik zullen behoeven te maken van hun recht om vergoeding van schade in rechten te vorderen.

Ad art. 9. De bepaling dat de marsch of de oide van militaire troepen niet mag worden belemmerd of verstoord, voorliet in eene werkelijke behoefte.

Vooreerst komt het meermalen voor, dat de troepen in hunne geregelde marschoi de worden gehinderd, terwijl dit bij eenigen qoedeii wil gemakkelijk ware te voorkomen.

Maar niet alleen op marsch, doch ook wanneer hij op eene paradeplaats of een exercitieterrein in orde geschaard staat of manoeuvreert, of in het belang van den dienst elders opgesteld is, kan de troep overlast van het publiek ondervinden, zonder dat — wanneer de bedoelde terreinen niet geheel kunnen worden afgezet — daartegen op afdoende wijze kan worden gewaakt. Dit artikel heeft alzoo ten doel de militaire oefeningen, die ontegenzeggelijk een geregelden marsch en eene goede orde der troepen eischen, te beschermen tegen onnoodige belemmeringen.

Het nut van de bepaling, in liet derde lid van dit artikel vervat, springt in het oog: zonder deze toch zon zich het vreemde geval kunnen voordoen, dat tot handhaving van het in het tweede lid vernielde verbod de gewapende macht feitelijk de hulp der politie moest inroepen.

Het ligt voor de hand, dat het ten deze noodig kan zijn, vaii de wapenen gebruik te doen maken en de daders te arresteeren en aan de bevoegde macht over te leveren. De taak van deze laatste wordt hierdoor vergemakkelijkt.

Door de bepaling, voorkomende in de eerste zinsnede van dit artikel, wordt aan den anderen kant liet geregeld veikeei van tramwagens, rijtuigen en voetgangers zooveel mogelijk verzekerd.

Ad artt. 10. 11, 12 en 13. Het is noodig gebleken, liet Reglement voor den garnizoensdienst en de Instructie vooi de plaatselijke commandanten en plaats-majoors in ie trekken en door andere bepalingen te vervangen.

Vermits dit reglement en die instructie ecliter werden vastgesteld bij besluit van den Souvereinen Vorst van 11 Januari 1815, n°. 32, hetwelk geacht moet morden kracht van met te hebben, kan de bedoelde intrekking niet bij Koninklijk besluit geschieden, doch is eene daartoe strekkende bepaling in art. 13 opgenomen. Voorts was het iioodig aan enkele bepalingen, welke zullen worden opgenomen in het nieuwe reglement op

den garnizoensdienst, wettelijke sanctie te verleenen, daar alleen aan de Wetgevende Macht de bevoegdheid is toegekend, voorschriften uit te vaardigen, waarbij inbreuk wordt gemaakt op de rechten en vrijheden, elders bij de wet aan de burgers verzekerd.

Ad art. 10. In de eerste plaats komt voor het bovenstaande in aanmerking de aan commandanten van wachten en patrouilles en aan schildwachten toe te lrennen bevoegdheid om overeenkomstig de hun gegeven consignes de noodige maatregelen te nemen en zoo noodig tot uitvoerirg daarvan na gedane waarschuwingen, van de wapenen gebrnik te maken. Wettelijke sanctie voor de hierbedoelde handelingen komt namelijk noodig voor.

Terwijl toch in alle gevallen, waarin leven of lijf van een schildwacht, wacht of patrouille wordt aangerand -- hetzij dat het initiatief tot het gebruik maken van geweld van hen zelf is uitgegaan, gelijk het geval is bij wederspannigheid, hetzij van den aanrander -- noodzakelijke verdediging daartegen als noodweer geoorloofd is volgens art. 41 van het Wetboek van Strafreclit, kan b.v. de verdediging van het aan hunne zorgen toevertrouwd eigendom, naai de meening van de ondergeteekenden, niet dan bij gewrongen interpretatie geacht worden te vallen onder die van „eens anders goed", in evengemeld artikel van het Wetboek van Strafrecht bedoeld, terwijl daarenboven het gebiuik maken van wapenen, hoewel in het hier gestelde geval noodzakelijk, in gewone omstandigheden de grenzen van geoorloofde noodweer allicht zou overschrijden.

Daarom is de bepaling van artikel 10 in het wetsontwerp opgenomen.

Ad *art.* 11. Het opnemen der bepaling van artikel 11. eerste lid, schijnt gewenscht zoowel wegens een militair belang als ter wille van het algemeen belang om zoo spoedig en afdoende als mogelijk is de orde te herstellen.

Do hier gegeven bevoegdheid is uit den aard der zaak beperkt tot liet binnentreden van openbare plaatsen, en heeft uitsluitend ten doel het onderdrukken van vechterij of andere ongeregeldheden door militairen gepleegd en deze zoo noodig te arresteeren. Met het herstellen der orde op plaatsen als bovenbedoeld heeft de commandant eener patrouille overigens geen bemoeienis.

Hoewel hetgeen in het tweede lid ran dit artikel is bepaald. ook reeds volgt uit artikel 158 der Grondwet, schijnt het opnemen dezer bepaling niet overbodig om te doen uitkomen. dat, in tegenstelling niet het geval in het eerste lid bedoeld, wanneer militairen ongeregeldheden plegen in eene woning, eene patrouille daarin alleen dàn mag binnentreden, wanneei de bewoner daarin toestemt.

Ad art. 12. Ter verzekering voorts van eene behoorlijke sanctie aan de bepalingen van hrt nieuw vast te stellen Reglement voor den garnizoensdienst, zoodat hij, die zich bijv. aan overtreding van de krachtens reglementair voorschrift gedane bevelen van een schildwacht of aan wederspannigheid tegen dezen schuldig maakt, binnen het bereik der Strafwet valt. is de bepaling van artikel 12 opgenomen; door die bepaling valt opzettelijke ongehoorzaamheid aan een bevel door een schildwacht of door een commandant van eese wacht of van eene patrouille. ingevolge hunne consignes gegeven, onder het bereik van artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht.

Immers het lijdt geen twijfel of een schildwacht en de commandant

van eene wacht of van eene patrouille, in dé uitoefening hunner functie, zijn, in verband met de bewoordingen van genoemd artikel en de bepaling van artikel 84, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht, ,ambtenaren niet de uitoefening van eenig toezicht belast."

Ook is het dan niet noodig dat deze zich beroepen op een „ambtelijk bevel" (artikel 43 van het Wetboek van Strafrecht). een rechtvaardigingsgrond, minder gereedelijk aan te voeren, waar het de opvolging van eene schriftelijke instructie als het Reglement op den garnizoensdienst betreft.

Komt het nu tot eene arrestatie en pleegt de aangehoudene verzet trgen den schildwacht, de wacht of de patrouille, dan is artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing.

Krachtens artikel 12 van dit wetsontwerp is het niet twijfelachtig of het verzet vindt alsdan plaats tegen ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening. Op denzelfden grond zou „ambtsdwang" op den schildwacht, de wacht of de patrouille uitgeoefend, toepassing van de bepaling van artikel 179 van het Wetboek van Straf echt lrunnen vorderen,

Ad *art.* 14. In verband met het voorschrift van artikel 4, behoort, naar de meening van de ondergeteekenden, eene afzonderlijke strafbepaling te worden vastgesteld. voor zooveel betreft den bevelhebber van een militairen troep, van eeiie wacht of van eeiie patrouille, die ontijdig last geeft tot het gebruik maken van wapenen, den schildwacht die zonder de vereischte naarschuwing van de wapenen gebruik maakt, en den ondergeschikte, die, zonder bevel af te wachten, daartoe overgaat. rVermits een zoodanig onrechtmatig gebruik maken of doen maken van maperien. als eene geweldpleging tegenover personen mag worden opgevat. schijnt het ,juist, de strafmaten voor eenvoudige mishandeling en voor hare eventueele gevolgen in deze toepasselijk te doen zijn.

Dienovereenkomstig is artikel 14 geredigeerd.

Ad artt. 15 *en* 16. Uitgaande van het standpunt, dat het wenschelijk is, de maximaalgrenzen in nieuwe strafbepalingen zooveel mogelijk in overeenstemming te brengen iuet maxima in reeds bestaande bepalingen op analoge gevallen gesteld, hebben de navolgende overwegingen tot het voorstellen vnn de in deze artikelen vermelde maxima geleid.

De overtreding van artikel 5 is verwant met de overtredingen betreffende de veldpolitie, vernield in de artikelen 458 tot en met 461 van liet Wetboek van Strafrecht.

Vermits echter de verwachte schade, waar de overtreding door een marcheerenden of oefeneriden troep gepleegd wordt, belangrijk grooter zal zijn dan wanneer zij door afzonderlijke individuen wordt veroorzaakt, schijnt het maximum van f 15 tot f 50 te moeten worden verhoogd.

De overtreding van artikel 9, eerste lid, is te beschouwen als eene eenvoudige belemmering van liet verkeer, gelijk er meerdere worden omschreven in artikel 427 van het Wetboek van Strafrecht, inzonderheid overeenkomende met die sub 6°. van dat artikel vermeld.

Het daarbij gestelde maximum schijnt daarom ook hier te moeten worden aangenomen.

Ook het verbod van art. G eischt eene afzonderlijke strafbepaling, geldende niet alleen voor de eigenaars of gebruikers van de daar bedoelde inrichtingen, maar voor iedeieen, die het gebruik daarvan, bijv. ter wille van den eigenaar. niocht beletten, beleninieren of verijdelen.

Daar aan het heschikbaar hebben van water voor de troepen zeer veel gelegen is, kan niet alleen met geldboete als straf worden volstaan, maar wordt ook hechtenis bedreigd.

De overtreding van art. 9, tweede lid, schijnt tot zekere hoogte reeds door eene bestaande bepaling te worden gesanctionneerd. Artikel 41 der wet van 14 September 1866 (*Staatsblad* n°. 138), houdende bepalingen betrekkelijk de inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk en de transporten en leverantiën voor de legers en verdedigingswerken van het Rijk gevorderd, gehandhaafd en gewijzigd bij de artt. 9*a*. 10 en 20 der Invoeringswet, bevat nl. de navolgende bepaling:

„Die eigendunkelijk:

1°. . . . .

2°. het gebruik der openbare wegen of andere middelen van gemeenschap en van de daartoe behoorende werken aan het krijgsvolk of de militaire transporten weigert of dat gebruik verhindeit of belemmert, wordt gestraft met eeiie geldboete van ten hoogste vijf-en-/;eventiggulden."

De strekking van art. 9, tweede lid, is echter ruimer, hetgeen het opnemen eener strafbepaling, naar de meening van de ondeigeteekenden, noodzakelijk maakt. Hetzelfde strafmaximum is hierbij echter aangenomen en ook voor de overtreding van art. 7, eerste lid, vastgesteld.

Voor het overige is het niet noodig voorgekomen strafbepalingen in het wetsontwerp op te nemen.

Het voorschrift van art. 1 toch wordt gesanctionneerd door de voor de daarin bedoelde gevallen expresselijk gestelde bepaling van art. 357 van het Wetboek van Strafrecht.

Ad *art.* 18. Deze bepaling is in het wetsontwerp opgenomen op het voorbeeld van overeeiikonistige bepalingen, voorkomende in onderscheidene na de invoering van het Wetboek van Strafrecht tot stand gekomen wetten.

De Minister van Staat,

Minister van Oorlog,

J. W. BERGANSIUS.

De Minister van Justitie,

J. A. LOEFF

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPEB.

De Minister van Marine,

ELLIS.

Omtrent dit wetsontwerp werd door de Commissie van Rapporteurs uitgebracht het navolgend

Voorloopig Verslag.

Het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Algemeene beschouwingen.

Van verschillende zijden werd twijfel uitgesproken, of het wel een gelukkig denkbeeld i, geweest van de Regeering, de verplichtingen en bevoegdheden, welke aan de militaire macht, in hare betrekkingen tot het burgerlijk gezag en tot de burgerij, behooren te worden opgelegd of toegekend voor alle gevallen, niet bedoeld in art. 187 der G ondwet in een wetsontwerp te omschrijven. Daargelaten voor het oogenblik de vraag, in hoever voor al die gevallen eene wettelijke voorziening noodig of wenschelijk inoet worden geacht. meende men. dat de gevallen van zoo uiteenloopenderi aard zijn, dat eene regeling voor elk daarvan in het bijzonder de voorkeur zou verdienen.

Door dit niet te doen en blijkbaar te sterk het oog gericht te houderi op het op aandrang van de Kamer later weggelaten hoofdituk II „Van den staat van vrede" van het bij Koninklijke boodschap van 27 April 1890 bij de Kamer ingediend ontwerp van wet, houdende bepalingen ter uitvoering van art. 187 der Giondwet (1), heeft de Regeering een samenstel van bepalingen aangeboden. waarbij in hoofdzaak twee geheel verschillende zaken worden geregeld, n l. het optreden van de militaire macht bij ongeregeldheden en de verkorting van de rechten van grondeigenaars en pachters bij militaire oefeningen. Dit tweeslachtig karakter van de voorgedragen bepalingen is, zeide men, niet zonder invloed gebleven op de beneegreden en het opschrift van het wetsontwerp. De nadruk valt daarin op de in de artt. 1, 2, 3 en 4 opgenomen bepalingen tot „vaststelling van verplichtingen en bevoegdheden van de militaire macht bij haar optreden tot hulp van het burgerlijk gezag". De daaraan vastgehaakte woorden „en ten aanzien van de burgerij ", welke blijkbaar den inhoud van de overige artikelen moeten dekken, geven de strekking daarvan weinig zuiver en stellig riiet duidelijk meer.

Sommige leden gaven daarom in overweging, het wetsontwerp te splitsen en daarvoor twee afzonderlijke regelingen in de plaats te stellen: de eerste, rakende het buitengewoon geval van hulp aan het burgerlijk gezag tot handhaving of herstelling van de openbare orde; de andere, voorschriften gevende niet betrekking tot de gewone militaire oefeningen te velde.

Algemeen werd erkend. dat er voor de geopperde bedenkingen. grond bestaat, maar vele leden zouden toch liever het wetsontwerp in hoofdstukken verdeeld dan gesplitst zien. Zij mezen er op, dat splitsing, afgezien nog van de daaraan verbonden formeele moeilijkheden, de mogelijkbeid zou doen geboren worden, dat de verschillende wetsontwerpen niet terzelfdertijd zouden worden aangenomen, wat niet wenschelijk scheen. Verdeeling in hoofdstukken zou daarom, naar het oordeel van deze leden, de voorkeur verdieiieii en, indien althans de materie van art. 5 en volgende als een afgeroiid geheel kan worden beschouwd. aan alle

(1) Zitting 1889—1890, Gedrukte Stukken no. **147**, 2.

bezwaren tegemoet komen. Behandelen evenwel die artikelen het onderwerp slechts fragmentarisch, dan waren er ook onder deze leden, die eene geheel afzonderlijke regeling verkieslijk achtten.

Eene splitsing in tweeën zon nochtans, zoo werd door een aantal leden opgemerkt, niet voldoende zijn. Immers, drieërlei zaken worden in het ontwerp geregeld:

1o. de ve plichtingen en bevoegdheden van de militaire macht hij haar optreden tot hulp van het burgerlijk gezag, dat is dus in geval van oproerige beweging, van samenscholing of andere stoornis van de openbare orde, in een der gevallen, bedoeld in hel Wetboek van Strafvordering, en in eenige andere, in bizondere wetten omschreven gevallen;

2°. de verpliclitingen en bevoegdheden van de militaire macht ten aanzien van grondbezitters en bruikers en in het algemeen hij gelegenheid van oefeningen te velde;

3°. de policiaire bevoegdheden van de militaire macht, meer in liet bijzonder van wachten, patrouilles en schildwachten.

Als vierde punt volgen dan daarop de strafbepalingen.

Mocht de Regeering geen gevolg geven aan den wensch van sommigen, de eerste drie van deze punten elk in een afzonderlijk wetsontwerp te belichaiiien. dan zou het, naar het oordeel van zeer vele leden, alleszins wenschelijk zijn, het wetsontwerp, in overeenstemming met het bovenstaande, in vier hoofdstukken te verdeelen.

In verband niet den uiteenloopenden aard van de voorgestelde bepalingen werden aan het wetsontwerp, behalve de voorafgaande formeele bedenkingen, slechts weinig beschouwingen vall algemeene strekking gewijd. Warme instemming ontmoette het niet. Verscheidene leden herinnerden aan hetgeen aan de indiening van dit wetsontwerp is voorafgegaan. Huns inziens sproten de bezwaren tegen hoofdstuli II van liet wetsontwerp van 1890 niet iri de eeiste plaats voort uit de overweging, dat de daarin opgenomen bepalingen niet in dat ontwerp pasten, maar vonden zij veeleer hunnen grond in de overtuiging, dat die bepalingen zelve geen aanbeveling verdienden. Naar liet oordeel van deze leden zou het de voorkeur verdienen, de wetsvoordracht teing te nemen. De behoefte daaraan is nimmer overtuigend gebleken; en. is het noodig het een of ander punt nader te regelen, dan zou dat behooren te geschieden door eene wijziging van de bestaande wetten, niet dooi eene afzonderlijke regeling.

Sommige leden konden niet nalaten uiting te geven aan hunne bevreemding, dat het tegenwoordig Kabinet zich met het ontwerp heeft kunnen vereenigen. Waar met name de Minister van Oorlog bij de verdediging van zijne eerste begrooting herhaaldelijk verklaard heeft geen militarist te zijn, had, naar liet oordeel van deze leden. mogen worden verwacht, dat de hoofden der betrokken Departementen aan Hare Majesteit de Koningin machtiging zouden hebben gevraagd, deze wetsvoordracht, waarin op zeer eenzijdige wijze de militaire belangen op den voorgrond worden geschoven, terug te nemen. Het handhaven van de voordracht zal, meenden zij, nimmer kunnen worden aangemerkt als eene schrede voorwaarts op den weg, die leger en burgerij nader tot elkander moet brengen.

Vele andere leden verklaarden. dat ook bij hen tegen verscheidene bepalingen van het ontwerp min of meer ernstige bedenkingen bestonden; enkele bepalingen zouden hij hen zelfs overwegend bezwaar orittnoeteii. Maar 7ij vertrouwden, dat het, wanneer de Regeering er ernstig naar streeft, op de meest bestreden punten met de Kamer tot overeenstemming

te geraken. niet onmogelijk zon blijken, de ongetwijfeld zeer moeilijke vraagstukken, welke in het ontwerp zijn behandeld. tot eene bevredigende oplossing te brengen, welke naar veler ooicleel hoogst wenschelijk was.

Van meer dan eeiie zijde nerd oveiigens de opmerking gemaakt, dat het ontwerp verschillende vragen en moeilijkheden, welke zich in den loop der jaren hebben voorgedaan met betrekking tot het gebruik van den sterken arm door de overheid, uit den weg gaat en laat voortbestaan. Men behield zich voor, op enkele van deze punten bij de behandeling van de ai tikelen terug te komen. Reeds aanstonds vroeg men evenwel, waarom niet is getracht de vraag te beantwoorden, waaromtrent bij de behandeling van de Landweerwet geen klaarheid werd verkregen, in hoever ria de opheffing van de schutterij de landweer ten dienste zal komen van het burgerlijk gezag. Voorts had het bij verscheidene leden bevreemding gewekt, dat het ontwerp geen regeling inhoudt van de verhouding tusschen de burgerlijke en de militaire autoriteiten bij beveiliging van verkeerswegen, zooals die b.v. in 1903 is noodzakelijk geweest. In zoodanig geval, zoo zeide men, grijpen de bevoegdheden van het militair gezag en die van provinciale en gemeentelijke overheden overal in elkaar, terwijl toch eene centrale oigaiiisatie een onafwijsbaar veieischte is ell het daarom noodig scheen, voor zulke gevallen de uitschakeling van zekere machten in de rvet op te nemen. Ten slotte meenden sommige leden. dat er nog wel enkele onderwerpen zijn. welke bij eene volledige regeling hier eveneens zonden behooren te worden oiideigebracht. Het scheen voldoende hier te verwijzen naar hetgeen te dezen aanzien reeds werd opgemerkt in § 3 van het Voorloopig Verslag omtrent het wetsontwerp van 1890 (1).

Artikelen.

Artikel 1. Sommige leden zagen in de bepaling van het eerste lid eene hoogst bedenkelijke uitbreiding van hetgeen in de artt. 184 en 185 der Gemeentewet niet betrekking tot de hulp van de inilitaire macht bij de handhaving van de openbare orde is bepaald. Daar toch wordt het optreden van de militaire macht beperkt tot de gevallen van oproeiige beweging, van samenscholing of andere stoornis der openbare orde, terwijl hier qeenerlei beperking is opgenomen en eenvoudig aan de militaire macht de verplichting wordt opgelegd, aan de vordering van het burgerlijk gezag te voldoen. Te bedenkelijker achtte men dit, omdat sommige burgemeesters ook thans ieeds maar al te zeer geneigd schijnen, ook buiten de in art. 184 der Genieentewet bedoelde gevallen, de hulp van krijgsvolk in te roepen: voornamelijk heeft dit plaats in de Residentie bij openbare plechtigheden Het misbruik dat van de militaire macht wordt gemaakt voor politiediensten in gevallen. waarin geenerlei ongeregeldheden te duchten zijn, behoort, naar het oordeel van deze leden, ten sterkste te worden tegengegaan en niet. zooals in het ontwerp geschiedt. een wettelijken steun te verkrijgen.

Van verschillende zijden werd hiertegenover opgeincrkt, dat de voorgedragen bepaling geenerlei bevoegdheid vestigt. De aan de militaire macht opgelegde verplichting strekt zich niet verder uit dan tot de gevallen, waarin het burgerlijk gezag „overeenkomstig de wet of een algemeenen maatregel van bestuur bevoegd" is de hulp van het

(1) Zitting 1890—1891 Gedrukte Stukken rio. **31**, 1

krijgsvolk in te roepen. De bepaling schept derhalve geen nieuw iecht; noch teil aanzien van de gevallen, waarin de hulp van de militaire macht kan worden gevorderd, noch inet betrekking tot de vraag, welke burgerlijke autoriteit tot die vordering bevoegd is. In vele gevallen zal dit, ingevolge het bepaalde bij art. 184 der Gemeentewet, de burgemeester zijn; ook art. 29 der wet van 20 Juli 1870 (*Staatsblad* nº. 131), art. 9 der wet van 28 Maart 1877 (*Staatsblad* nº. 35) en art. 2 der wet van 16 Decembei 1886 (*Staatsblad* nº. 213) spreken van den burgemeester. Maar, waar eveneens de bevoegdheid wordt erkend „overeenkomstig een algemeenen maatregel van bestuur", zal ook aan eene vordering van den Commissaris der Koningin, steunende op art. 15 van diens instructie, moeten worden voldaan. De Regeering wijst hierop reeds in de Memorie van Toelichting en deelt dus blijkbaar niet de door sommigen voorgestane meening, dat de hierbedoelde bepaling van de instructie van den Commissaris dooi de invoering van de Gemeentewet stilzwijgend zou zijn opgeheven. In het voorbijgaan meende men er hier aan te mogen heïinneien, dat de vraag, waar de bevoegdheid van den burgemeester eindigt en die van den Commissaris der Koningin aanvangt. nop niet is opgelost, afgezien nog van de moeilijkheid, welke uit de bepaling van het laatste lid van art. 187 der Gemeentewet voortspruit. Dat in het onderhavig wetsontwerp lot die oplossing geen poging wordt gedaan, werd door vele leden goedgekeurd; het scheen hun daarvoor de plaats niet. Maar wel kwam het wenschelijk voor. dat de Regeering de noodige stappen doe, om te voorkomen. dat de niet scherp afgescheiden bevoegdheden te eeniger tijd tot, verwarring of botsing aanleiding geven. Herinnerd weid hierbij aan liet moord van prof. OPPENHEIM. dat er zooveel moeilijkheden zijn in de verhouding van den burgeiiieester en den Commissaris der Koningin in de provincie in tijden als de in art. 184 der Gemeentewet bedoelde, „dat het van het uiterste belang niag gerekend worden deze betrekking nauwkeuriger door de wet te doen regelen, opdat alle aanleiding tot miivatting en conflict, zoo bedenkelijk bij een onderwerp hetwelk de vrijheden der burgers en de rechtcorde van zeer nabij raakt, te vervallen komt". (1).

Er waren sommige leden, die meenden, dat de bepaling van het eerste lid, zooals zij thans luidt, geheel overbodig is en dat het mitsdien verkieslijk ware die te doen vervallen. Dat aan de vordering van eene danrtoe bevoegde autoriteit moet morden voldaan, spreekt, zeiden zij, vanzelf, daargelaten nog, dat zij ook reeds in de Gemeentewet en in de Instructie voor de Commissarissen der Koningin voorkomt en dat zij voor alle gevallen in art. 357 van het Wetboek ran Stiafrecht hare sanctie vindt. Dat behoeft evenmin in de wet te staan als dat versterking van de gezonden troepeiiinacht. wanneer die noodig blijkt, kan worden gevraagd en moet worden gezonden, of dat het burgerlijk gezag, dat de hulp der militairen inriep, hun het doel moet aanwijzen, waarvoor die hulp is ing eroepen. Het geheele artikel bevat, volgens deze leden, niet anders dan zaken, die vanzelf spreken, of, evenals ook niet art. 2 het geval is. bepalingen, welke in een administratief voorschrift op hare plaats zouden zijn. maar in de wet niet behooren te worden opgenomen.

Vele andere leden, erkennende, dat de eerstbedoelde bepalingen het liaralcter dragen van instructieve normen, konden daarin volstrekt geen reden zien om ze uit de wet te weren. Wilde men dat, dan zou ineii tal van wetsbepalingen kunnen schrappen. Dit zou zeer verkeerd zijn)

(1) Het Nederlandsch Gemeenterecht, II, blz. 296.

want die instructieve normen strekken ten grondslag aan belangrijke en gewichtige bepalingen; het is daarom goed en nuttig. dat zij in de wet staan, opdat een ieder daarmede bekend zij. Hetzelfde geldt, meende men. voor de bepalingen van administratieven aard.

In tegenstelling met hen, die de bepaling van het tweede lid, krachtens welke het burgerlijk gezag het doel moet aanwijzen, tot bereiking waarvan de hulp der militaire macht wordt ingeroepen, vanzelf sprekend achten, waren er leden, die vroegen of iiiet deze verplichting voor het burgerlijk gezag soiiitijds moeilijk zal zijn na te komen. Zij wezen er op, dat, wanneer zich een onrustige, oproerige geest onder de bevolking openbaart en het burgerlijk gezag op grond daarvan meent de hulp van liet naastbij zijnde krijgsvolk te moeten inroepen, menigmaal nog iiiet. is te voorzieri, wat de militaireii. wanneer zij ter plaatse zullen zijn aangekomen. te doen zullen hebben oin liet algemeene doel, handhaving of herstel der openbare orde, te bereiken. Men vroeg daarom, of iiiet in het artikel, bij die aanwijzing van het doel, de woorden „zoo mogelijk" zonden zijn in te lasschen.

Van andere zijde werd opgemerkt, dat de bepaling van het eerste lid, dat aan de vordering van liet burgerlijk gezag ,terstond" moet worden voldaan, wel eonigszins wordt verzwakt door hetgeen in liet tweede lid voorkoint, vooral indien dit wordt beschouwd onder het licht van de Memorie van Toelichting. Uit dit stuk toch blijkt, dat de aanwijzing van het doel door het burgerlijk gezag is voorgeschreven om eene ongemotiveerd groote sterkte van de te zeilden troepen te voorkomen; om diezelfde reden moet ook zoo mogelijk iiiet de militaire autoriteit overleg worden gepleegd over die sterkte en over de soort van de troepen, die voor dat doel noodig zijn. De leden hier aan liet woord waren niet zonder vrees, dat deze bepaling, zooal niet tot moeilijkheden, dan toch tot een in dergelijke omstandigheden dikwijls noodlottig oponthoud zou kunnen aanleiding geven.

Andere leden deelden deze vrees niet. Het overleg, zeiden zij. wordt alleen gevorderd in de gevallen, waarin zulks mogelijk is. Uit den aard der zaak berust de beoordeling van die mogelijliheid hij het burgerlijk gezag: is dit. met het oog op den dringenden aard van de omstandigheden, van oordeel, dat voor overleg geen gelegenheid is, dan zal, krachtens de bepaling van het eerste lid. het militair gezag terstond de verlangde troepen moeten afzenden. Enkele van deze leden meenden zelfs, dat de woorden .,waar inogelijk" in dier voege moeten worden opgevat, dat van overleg met het militair gezag alleen sprake is, wanneer krijgsvolk uit de plaats zelve wordt opgevorderd. Deze meening vond echter weinig steun. In de woorden „waar mogelijk" zag men veeleer een germanisme voor „zoo mogelijk"; in elk geval schenen die woorden niet eene zoo beperkte uitlegging te gedoogen.

Ook liet bezwaar tegen de voorgeschreven aanwijzing van het doel kwam aan deze leden niet gegrond voor. Ook zij vereenigden zich met de door den vorigen Minister van Binnenlandsche Zaken in de vergadering der Tweede Kamer van 16 Juni 1903 (1) uitgesproken meening, strookende met de steeds gevolgde praktijk, dat het burgerlijk gezag met de opvordering van militairen niet behoeft te machten totdat een oproer is uitgebroken. Maar zij zagen daarin juist een bewijs, dat de voorgestelde

(1) Zitting 1902—1903, *Handelingen*, blz. 1234.

bepaling niet de strekking kan hebben, dat het doel, waarvoor de militairen worden verlangd, in alle bijzonderheden zou moeten worden omschreven. In verband inet dit betoog verklaarden enkele leden te betreuren, dat het ontwerp geen wettelijken grondslag geeft aan hetgeen thans alleen op de pralctijk en op ministerieele verklaringen steunt. Anderen meenden, dat, indien wettelijlie voorziening gewenscht wordt, die toch niet in dit ontwerp, maar in de Gemeentewet zou tehuis behooren.

Een andere vraag, welke de bepaling van het tweede lid deed opwerpen, was, wie hier bedoeld is met „de militaire autoriteit".

Men veronderstelde, dat dit in garnizoensplaatsen de garnizoenscommandant of, waar die bestaat, de plaatselijke commandant is. Zoowel het derde lid van het voorgestelde art. 1, waar van den Bevelhebber iri de betrokken Militaire Afdeeling wordt gesproken als eerst in de tweede plaats in aanmerking komende, alsook art. 184 der Gemeentewet, dat spreekt van het in de gemeente aanwezige of naastbijzijnde krijgsvolk, schenen hier weinig ruimte tot twijfel te laten. Maar hoe, zoo werd gevraagd, zal het sijn, wanneer het naastbij zijnde krijgsvolk slechts tijdelijk en toevallig, b.v. ten gevolge van manoeuvres, daar in de buurt is, of wel, wanneer het aantal noodig geoordeelde troepen de sterkte van het garnizoen te hoven gaat?

In verband met deze vragen zou men gaaine vernemen. mat in het derde lid wordt bedoeld inet de uitdrukking .,indien *nader* blijkt. dat de *gezonden* troepenmacht onvoldoende is". Volgt daaruit, dat het burgerlijk gezag altijd moet beginnen zich tot den garnizoenscommandant te wenden, ook wanneer het overtuigd is, dat diens troepenmacht onvoldoende is om het beoogde doel te bereiken ? Zulks zou men betreuren. Beter scheen liet. in een dergelijk geval de vordering aanstonds te richten tot den Bevelhebber in de betrokken Militaire Afdeeling. Immers, te groot militair machtsvertoon moet worden vermeden, maar het optreden met eene macht, welke niet tegen hare taak is opgewassen, kan schromelijke gevolgen hebben, aangezien dan spoediger dan anders van de wapenen zal moeten morden gebruik gemaakt.

De door sommigen gemaakte opmerking, dat de garnizoenscommandant, voordat aan het burgerlijk gezag ‚nader" het ontoereikende van de „gezonden" troepenmacht is gebleken, den Bevelhebber in de Militaire Xfdeeliisg versterking kan vragen, werd niet afdoende geacht, aangezien bedoelde Bevelhebber aan dat verzoek alleen zou kunnen voldoen langs den in het vierde lid aangewezen weg. welke tol tamelijk veel oponthoud kan aanleiding geven. Wel werd hiertegen weder aangevoerd. dat die weg alleen behoeft te worden bewandeld. wanneer de meenirig van den bevelhebber „in strijd" is inet die van het burgerlijk gezag en dat van strijd geen spralie kan zijn, wanneer ook het burgerlijk gezag de versterking noodig acht en die alleen om formeele redenen niet aanstonds rechtstreeks heeft aangevraagd ; maar verscheidene leden bleven van ooi deel, dat het artikel zoo nioet worden gesteld, dat het burgerlijk gezag, waarbij de beslissing over de sterkte van de benoodigde troepen in de eerste plaats belust, aanstonds zooveel troepen kan vorderen als het noodig oordeelt.

De bepaling van het vierde lid werd door verscheidene leden bestreden op grond van de ervaring, dat vooral ten plattelande dikwijls te weinig militairen worden gevorderd. Voor dat geval. behoort, meenden zij, de Bevelhebber — men merkte op, dat in het wetsontwerp hier ter plaatse

het woord met een kleine *b* is gespeld, terwijl in het derde lid een hoofdletter is gebezigd — het recht te hebben, aanstonds de door hem noodig geachte versterking te zenden. Evenals wordt voorgeschreven, dat de Bevelhebber, wanneer hij het zenden van door het burgerlijk gezag verlangde rersterliiiig onnoodig acht en liet overleg met de in het artikel genoemde autoriteiten niet tot overeenstemming heeft geleid, in afwachtinq van de beslissing des Ministers aan het gedaan verzoek heeft gevolg te geven. zou men wenschen te zien bepaald, dat, wanneer omgekeerd de Bevelhebber in strijd met het burgerlijk gezag versterking noodig acht. het zenden daarvan niet op de beslissing des Ministers behoeft te wachten. Het behoeft toch, meende nien, geen betoog, dat liet overleg met den Commissaris der Koningin (of den procureur-geneiaal). de kennisgeving aan den Minister van Binnenlandsche Zaken (of van Justitie) en het overleg van dezen met zijn ambtgenoot van Marine of van Oorlog een belangrijk oponthoud kan veroorzaken. En evenmin scheen het noodig, rnet klein van redenen uiteen te zetten. dat oponthoud bij het onderdrukken van eene opioerige beweging inenigmaal zeer bedenkelijke gevolgen kan hebben: het scheen voldoende te herinneren aan de beweging in de veenen van Drenthe in 1888, toen de militairen eerst aankwamen nadat de vernieling van huizen had plaats gevonden.

Verscheidene andere leden waren van oordeel, dat de bepaling zonder bezwaar zoo kan blijven als zij in het ontwerp luidt. Op het burgerlijk gezag rust, zeiden zij, de verantwoordelijkheid, en aan dit juiste beginsel zou afbreuk worden gedaan, indien het militair gezag eigenmachtig eene grootere troepenmacht iiiocht zenden dan verlangd is. Naast dit principieele bezwaar behoorde inrn oolr rekening te honden met het feit, dat, althans voor zoover van de marechaussee wordt gebiuik gemaakt, de kosten ten laste van de genieente komen. terwijl daarenboven, voor zoover geen voldoende gelegenhrid tot huisvesting der troepen bestaat, hierin door inkwartiering zal moeten worden voorzien; aan de gemeente zouden dus, door het zenden van door het burgerlijk gezag niet noodig geachte verste king, onnoodige lasten kunnen worden opgelegd.

Deze laatste omstandigheid gaf aan sommige leden aanleiding tot het uitspreken van de wenschelijkheid, dat de wet uitdrulikelijk bepale, dat de beslissing over het vertrek van de gezonden troepenmacht bij het burgerlijk gezag beiust.

Sommige leden spraken er hunne bevreemding over uit, dat in het vierde lid wordt gesproken van het geval, dat de vordering van militairen door de Rijkspolitie heeft plaats gehad.

Anderen waren van meerling, dat voor die bevreemding geen grond bestaat, aangezien het artikel alle gevallen bedoelt te omvatten, waarin burgerlijke overheidspersonen krachtens de wet of een algemeenen maatregel van bestuur bevoegd zijn den sterken arm in te roepen. Hier kan, meenden zij, alleen zijn gedoeld op de gevallen, voorzien bij het eerste lid van art. 27, bij art. 96, bij art. 106 en bij art. 342 van het Wetboek van Strafvordering. Men zou gaarne veineinen, of deze opvatting door de Regeering wordt gedeeld.

Wat de redactie van het vierde lid betreft, werd nog opgemerkt, dat de uitdrukking „noodig oordeelt" beter scheen te passen bij versterking van de gevorderde militaire macht dan bij vermindering. In overweging werd daarom gegeven, te .lezen: „vermindering of versterking van de gevorderde militaire macht gerechtvaardigd acht of noodig oordeelt".

Artikel 2. Eenige leden kwamen er tegen op, dat de wet de bevoegdheid zou geven, materieel der zeemacht beschikbaar te stellen tot handhaving van de openbare orde. Zij herinnerden er aan, dat eenige jaren geleden de marine is gebruikt voor politiediensten bij gelegenheid van werkstakingen en dat daardoor groote ergernis is gewekt.

Door vele leden werd hiertegen aangevoerd, dat, zooals in de Memorie van Toelichting wordt gezegd, in havenplaatsen of gemeenten aan groote rivieren gelegen, ongeregeldheden ook te water denkbaar zijn, en dat het, zoowel hiervoor als voor maatregelen te water tot handhaving van de openbare oide te land, niet alleen doelmatig maar ook noodig kan zijn, materieel der zeemacht te bezigen. Juist in de havenplaatsen kan een krachtig optreden bij ongeregeldheden dubbel noodzakelijlr zijn, omdat daar het gevaar niet is uitgesloten van internationale verwikkelingen, Bovendien, zoo werd in herinnering gebracht, moet hier niet alleen gedacht worden aan storing van de openbare orde door werkstakingen, maar ook aan ongeregeldheden van anderen aard en aan de maatregelen in het belang van de volksgezondheid, genomen krachtens de bepalingen der wet van 28 Maart 1877 (*Staatsblad.* nº. 35).

Gevraagd werd, waarom in dit artikel alleen sprake is van den Commissaris der Koningin in de provincie en niet van den burgemeester. De redactie zou wellicht grond kunnen opleveren voor de meening, dat tot handhaving van de openbare orde materieel der zeemacht alleen kan worden gevraagd, wanneer de openbare oide in de provincie, dat is in meer dan eene geineente in gevaar is; maar de toeliehting huldigt die opvatting, welke overigens moeilijk te veidedigen scheen, niet. In elk geval scheen de geheele terzijdestelliug van den burgemeester hier moeilijk te vereenigen niet hrt beginsel, dat de burgemeester toch altijd de verantwoordelijke persoon moet blijven en in de wet van 28 Maart 1877 *Staatsblad* nº. 33) uitsluitend als zoodanig is aangewezen.

Sommige leden meenden nochtans, dat de bepaling wel te verdedigen is. Zij wezen er op, dat de hulp van de marine, wanneer die niet uitsluitend uit manschappen bestaat, met grooter moeilijkheid gepaard gaat dan liulp van de landmacht en dat de marine iii den regel zich niet uitsluitend binnen ééne gemeente zal hebben te bewegen.

Deze ve dediging werd weinig afdoende geacht. Ook werd betwijfeld, of zij wel kan worden volgehouden tegenover de bepaling van art. 9 der wet van 28 Maart 1877 (*Staatsblad* nº. 35), waarbij de bevoegdheid tot inroeping van de hulp der maritieme macht uitdrukkelijk aan den burgemeester is gegeven, zonder dat daarbij onderscheid wordt gemaakt tusschen het personeel en het materieel der marine.

Een andere vraag, waartoe liet artikel in verband met de Memorie van Toelichting aanleiding gaf, was, of het wrl te verdedigen is, dat, wanneer de Commissaris der Koningin de hulp van materieel der zeemacht noodzakelijk acht, de Minister van Marine niet alleen heeft te beslissen, of -- en, zoo ja, welk - materieel beschikbaar kan ~ o r d gesteld, maar ook, of niet voorziening op andere wijze mogelijk is. Sommige leden meenden, dat den Commissaris de bevoegdheid zon moeten worden toegekend, materieel te vorderen, en dat alsdan aan die vordering, behoudens natuurlijk het geval van onmogelijkheid, zou moeten worden voldaan.

Van andere zijde werd evenwel opgemerkt, dat het niet wel zou aangaan, den Minister de bevelen van den Commissaris te doen uitvoeren. Dit bezwaar weliswaar zou kunnen morden ondervangen door de vordering

te doen richten tot den directeur en commandant der marine, wiens standplaats het meest nabij het bedreigde punt gelegen is: maar men was vrij algemeen overtuigd, dat toch inderdaad alleen de Minister van Marine moet beslissen, of, en zoo ja, welk materieel kan worden beschikbaar gesteld.

Artikel **3.** Bij vele leden bestond tegen deze bepaling overwegend bezwaar. In de eeiste plaats werd opgemerkt, dat zij niet in overeenstemming is met de Memorie van Toelichting. Deze tocli stelt voorop de wenschelijkheid, aan het burgerlijk gezag over te laten het voorschrijveii vitn de maatregelen, welke noodig zijn tot handhaving of herstel der openbare o de, en laat dan iii de tweede plaats volgan, dat aan het militair gezag behoort te worden overgelaten de beslissing omtrent hetgeen ter uitvoering van de bedoelde maatregelen noodig is en of — en, zoo ja, welk - gebruik van de wapenen zal worden gemaakt. In liet artikel daarentegen komt alleen de laatste bepaling voor. Dat het burgerlijk gezag verder kan gaan dan de in art. 1 bedoelde aanwijzing van het doel, volgt uit de woorden : „de door het burgerlijk gezag bevolen maatregelen"; maar het blijft eene open vraag, of de bevelhebber der gestelde militaire macht ook op eigen gezag maatregelen zal mogen nemen. Eene scherpe omlijning van bevoegdheden ontbreekt dus juist daar, maar die het meest noodig is te achten. Hetgeen thans wordt voorgesteld was, meende men, nog minder te verdedigen dan de indertijd lrrachtig bestreden bepaling, opgenomen in het tweede lid van art. 11 van het ontwerp van 1890 : „Hij die het burqerlijk gezag voert, qeeft, na overleg met den commandant van den troep, aan dezen de rioodige bevelen tot bereiking van dat doel of laat de beslissinq omtrent de te nemen maatregelen aan dien commandant over".

Maar ook al weid de bepaling in overeenstemming gebracht met de Memorie van Toelichting en in dien zin gewijzigd, dat de bevoegdheid tot het aangeven van de maatregelen tot bereiking van het doel uitsluitend aan het burgerlijk gezag werd toegekend, dan zou zij toch nog in het oog van vele leden zoo bedenkelijk zijn, dat zij hen zou weerhouden hunne stem aan deze wetsvoordracht te geven. De leden hier aan het woord konden er onder geen beding toe rnedewerlien, dat langs een omweg inbreuk zon worden gemaakt op het beginsel van art. 186 der Gemeentewet, waarbij niet alleen de burqeineester bevoegd wordt verklaard alle bevelen te geven, die hij ter handhaving van de orde noodig acht, maar oolr uitdrukkelijk is hepaald, dat de burgemeester tot maatregelen van geweld niet laat overgaan dan na het doen van de vereischte waarschuwingen. Acht de Reqeering het geraden niet dit stelsel te breken, dan zou een voorstel tot wijziging van de Gemeentewet de aangewezen weg zijn; maar het gaat, meende men. niet aan, de Gemeentewet ongewijzigd te laten en bij eene andere met de bevoegdheid tot het geven van de beveleii, welke de verste strekking hebben. te meten die. met welker uitvoering menschenlevens gemoeid kunnen zijn, aan den burgemeester te onttrekken en in handen van den bevelhebber der militaire macht te leggen.

Reeds bij voorbaat verklaarden deze leden intusschen, dat een dergelijk voorstel tot wijziging van de Gemeentewet van hunne zijde met alle kracht zou worden bestreden. Het gezag en de verantwoordelijkheid moeten, zeiden zij, steeds, ook in woelige tijden, bij den burgemeester blijven berusten En dit niet zoozeer op theoretische gronden als wel

omdat vaii den burgemeester verwacht mag worden, dat hij de burgerij kent en dat hij, beter dan de bevelhebber der militaire macht, kan beoordeelen, of de oproerige beweging een zoo ernstig karakter heeft aangenomen, dat zij alleen inet geweld kan worden bedwongen, alsmede wanneer het oogenblik is gekomen, waarop het noodig is tot het gebruik van wapenen over te gaan. Het kan natuurlijk voorkomen, dat een burgemeester blijkt de hiervoor vereischte lioedaniglieden te missen: maar waar de wet een algemeenen regel stelt, behoort zij zich niet te richten naar de uitzonderingen maar van de veroiiderstelliiig uit te gaan, dat de burgemeesters wèl voor hunne taak berekend zijn. En het scheen moeilijk voor betwisting vatbaar, dat een burgemeester in den regel veel beter in staat is te beoordeelen, wat tot handhaving of tot herstel van de openbare orde nuttig is, dan de bevelhebber der beschikbaar gestelde militaire macht, die onder omstandigheden zelfs een jong en onervaren officier kan zijn

Geheel afgescheiden vaii deze overwegingen werd nog opgeinerkt. dat de neiging, van vuurwapenen gebruik te maken. bij militairen, die dagelijks met die wapenen omgaan, eeider dan bij burgers de overhand pleegt te krijgen.

Aan dit betoog weid nog toegevoegd. dat het gehiuik maken van de wapenen, voordat zulks door de omstandigheden geboden is niet alleen uit een oogpunt van menschelijkheid is te veroordeelen, maar ook, in gevallen, waarin de militaire macht ter hulp is geroepen, terwijl de openbare orde wel ernstig bedreigd doch nog niet verstoord is, de rechtstreeksche aanleiding kan zijn tot het uitbreken van een oproer. dat bij bezadigd optreden wellicht mare voorkomen. In aansluiting aan de uit de geschiedenis bekende voorbeelden van dergelijke door ontijdig schieten veroorzaakte volksbewegingen, werd door sommige leden gewezen op hetqeeii in het begin vaii 1903 te Amsterdam plaats had; mare destijds de thans voorgestelde bepaling net geweest. dan zou toen, naar de overtuiging van deze leden, te vroeg van de wapenen zijn gebruik gemaakt en zou dientengevolge zeer waarschijnlijk een oproer zijn uitgebarsten.

Verscheidene leden verklaarden, zich met de scherpe afkeuring van de voorgestelde bepaling niet te kunnen vereenigen.

Eenigen hunner waren inet de Regeering van oordeel, dat de militaire autoriteiten beter dan de burgerlijke in staat zijn te beoordeelen, of — en, zoo ja. welk — gebruik van de wapenen moet worden gemaakt.

Dat militairen eeider tot schieten geneigd zouden zijn, achtten deze leden eene moeilijk te bewijzen stelling. Veeleer meenden zij te mogen aannemen, dat hij, die de kracht der wapenen uit ervaring kent, huiveriger zal zijn tot het gebruik maken daarvan over te gaan dan hij, wiens verantwoordelijkheid in de eerste plant- met een spoedig herstel van de openbare orde is gemoeid.

Maar ook al ware dit niet lipt geval, dan nog zou, volgens deze leden, de beslissing aan den militairen bevelhebber moeten worden gelaten. In de praktijk toeh scheen het hun niet mogelijk, het gebruik van de wapenen in elk bijzonder geval van liet oordeel des burgemeesters afhankelijk te stellen. De burgemeester kan niet altijd bij den troep aanwezig zijn en de beslissing, of al dan niet van de wapenen moet worden gebruik gemaakt, kan menigmaal geen uitstel lijden. Men zou op den burgemeester eene verantwoordelijkheid leggen, welke hij in redelijkheid niet dragen kan: en anderzijds zou geen rekening worden gehouden niet de natuurlijke

aansprakelijkheid van den militairen bevelhebber voor de veiligheid zijner troepen. Ook het ontwerp van 1890, dat overigens de beslissingsvrijheid van den bevelhebber geheel van het goedvinden van het burgerlijk gezag afhankelijk stelde, bepaalde uitdrukkelijk, dat de commandant van den troep „alleen beslist omtrent het gebruik van wapenen, wanneer de troep wordt aangevallen".

Nog werd opgemerkt, dat de wetgever zich hier niet heeft te richten naar de Gemeentewet. Het geldt hier eene algemeene regeling; de militaire macht kan niet alleen door den burgemeester ook krachtens andere wetten dan de Gemeentewet, maar ook door den Commissaris de Koningin, door rechterlijlie ambtenaren, ja zelfs door een polderbestuur zijn ingeroepen. Met het oog ook op deze gevallen scheen het beslist noodzakelijk, aan den bevelhebber der militaire macht eenige ruimte van handelen te laten.

De leden hier aan liet noord erkenden overigeiis, dat de bepaling, zooals sij in het ontwerp luidt, niet ongewijzigd zal kunnen blijven, aangezien zij, sooals ook reeds door de principieele bestrijders werd opgemerkt, de vraag onbeslist laat, welk gezag uitmaakt, welke maatregelen moeten worden genonien.

Anderen achtten het uiterst moeilijk, eene voor alle omstandigheden passende regeling te treffen. Alles hangt hier feitelijli af van de persoonlijke hoedanigheden van hem, die met het burgerlijk, en van hem, die met het militair gezag is bekleed. Over het algemeen kwain het ook huil wenschelijk voor, dat het burgerlijk gezag voorschrijve *wat* moet worden gedaan en dat bij de inilitaire autoriteiten de beslissing verblijve, *hoe* daartoe moet worden gehandeld; maar verschil van gevoelen bleef niet uit, waar het gold de beantwoording van de vraag, waar tusschen deze heide de grens zal zijn te trekken.

Sommigen gaven in overweging, te bepalen, dat de bevelhebber der militaire macht beslist „zoo mogelijk na gehouden overleg met het burgerlijk gezag'!. Hiertegen werd aangevoerd, dat, wanneer de beoordeeling, of overleg al dan niet mogelijk is, zooals vanzelf spreekt, bij den militairen bevelhebher verblijft, de geheele toevoeging weinig of niets beteekent. Laat men, oiii hieraan tegemoet te komen, de woorden „zoo mogelijk" weg, dan zou het voorschrift. vooral in groote gemeenten, waar op verschillende plaatsen onlusten zijn uitgebroken en de burgeineester niet overal tegelijk kan aanwezig zijn, in de praktijk onuitvoerbaar kunnen blijken. En overleg niet het burgerlijk gezag zou bovendien altijd het groote bezwaar opleveren, dat de verantwoordelijkheid voor het gebruik van de wapens niet door één persoon gedragen wordt; verdeeling van de verantwoordelijkheid scheen bij eene zoo ernstige zaak al zeer weinig aanbeveleiiswaardig.

Beter kwam het daarom aan anderen voor, de hoofdleiding aan het burgerlijk gezag te laten, maar dan verder „binnen de door dit gezag gestelde grens", welke woorden zouden zijn in te voegen tussclien „maatregelen" en „moet", aan den bevelhebber der militaire macht vrijheid te geren, zelfstandig te beslissen. De opmerking werd evenwel gemaakt, dat eene dergelijke bepaling volkonien dezelfde bezwaren zou kunnen opleveren, welke van het Regeeringsvoorstel werden geducht.

Weer andere leden opperden het clenkbeeld, den in art. 3 voorgestelden regel niet ais algemeen geldend voor te schrijven en vrijheid te laten om b. v. bij algemeenen maatregel van bestuur gemeenten aan te wijzen, voor welke die regel niet zou gelden. Eene dergelijke regeling zou het voor-

deel aanbieden, dat in groote gemeenten alle macht aan den burgemeester zou kunnen worden gelaten en dat anderzijds liet geval zou worden voorkomen, dat een hoofdofficier de bevelen had op te volgen van den burgemeester eener kleine plattelandsgemeente; misschien zou het ook overweging verdienen voor kleinere gemeenten het gezag in de hierbedoelde gevallen in handen van den Commissaris der Koningin te stellen. Hiertegen werd wede aangevoerd, dat de persoon van den burgemeester in de meeste gevallen voor de zaak, welke het hier raakt, van meer belang is dan de omvang of plaatselijke gesteldheid van de gemeente. Voor zoover dit noodig mocht zijn, zou de Minister van Oorlog een rondschrijven kunnen uitvaardigen, waarbij de officieren er aan herinnerd worden, dat zij ingevolge de bepalingen dei Gemeentewet de bevelen van het burgerlijk gezag hebben op te volgen.

Nog minder toejuiching ontmoette het denkbeeld, het artikel ongewijzigd te laten, maar den bevelhebber der militaire macht een gematigd en bezadigd optreden voor te schrijven.

Gevraagd werd, welke beteekenis is te hechten aan de woorden „de bevelhebber der beschikbaar gestelde militaire macht". Is die uitdrukking minder ruim dan „de bevelhebber van den troep" van art. 14? Het scheen ook aan hen, die overigens tegen de voorgestelde bepaling geen bezwaar hadden, gebiedend noodzakelijk, dat elke twijfel omtrent de vraag, wie de militaire autoriteit is, die beslist, of al dan niet zal worden geschoten, worde weggenomen.

Sommigen meenden, dat bei degeen moet zijn, die het bevel voert over alle opgevorderde troepen: waarbij zich dan evenwel nog het geval zou kunnen voordoen, dat uit meer dan een garnizoen krijgsvolk is opgevorderd. Voor dat geval scheen het artikel eene aanwijzing te moeten bevatten, wie als bevelhebber van het geheel moet worden aangemerkt.

Anderen waren van oordeel, dwt zich bij eene dergelijke interpretatie hetzelfde geval zou kunnen voordoen, dat men ducht bij den burgemeester, te weten, dat hij, die beslissen moet, ter plaatse niet aanwezig is. Het scheen aan deze leden wenschelijk, de beslissing op te dragen aan hem, die het onmiddellijk bevel voert over de troepenafdeeling, welke voor het geval geplaatst is.

De leden, die streng wilden zien vastgehouden aan den regel van art. 186 der Gemeentewet, konden iiiet toegeven, dat de daartegen ingebrachte bezwaren de onhoudbaarheid van dien regel zouden hebben aangetoond. Integendeel, zij bleven overtuigd, dat het leggen van de beslissing, of al dan iiiet geweld zal worden gebruikt, in handen van liet burgerlijk gezag liet stelsel zou zijn, dat de beste waarborgen zon aanbieden en in de praktijk de minste moeilijkheden zou opleveren.

Zij stemden grif' toe, dat, wanneer op verschillende punten onordelijkheden dreigen, de burgemeester niet overal tegelijk aanwezig kan zijn. Maar dit bezwaar scheen niet te zwaar te mogen wegen. Zooals reeds hierboven werd opgemerkt, zal het zich in volkomen dezelfde mate doen gelden bij den bevelhebber der bescliilcbaar gestelde macht, tenzij men daaronder elken ondergeschikte, die op een bepaald punt met de leiding i, belast, mocht willen verstaan. Maar voorts behoorde toch niet te worden vergeten, dat in de meeste gevallen telephonische gemeenschap met den burgemeester mogelijk zal zijn en dat, wanneer dit iiiet mogelijk is, het middel van estafettes overblijft,. En wat de gevallen betreft, waarin elk uitstel, hoe gering ook, noodlottig zou zijn voor de veiligheid van den

troep of vernieling van dijken, gasfabrieken, waterleidingen, enz. ten gevolge zou hebben, scheen de herinnering riiet te onpas, dat art. 41 van het Wetboek vaii Strafrecht ook thans reeds het gebruik van de wapens toelaat. Juist voor dergelijke gevallen bestaat dus aan eene bepaling als do thans voorgestelde geen behoefte; en in de gevallen, waarin van noodweer geen sprake is, behoort, meende men, de volle verantwoordelijkheid op het burgerlijk gezag te blijven rusten.

Door verscheidene leden werd ten clotte nog in verband met dit artikel het volgende opgemerkt.

In den oorlog is het de bedoeling. den vijand buiten gevecht te stellen. hem, zoo mogelijk voor den duur van den krijg, onschadelijk te maken. Bij eene oproerige beweging, samenscholing of andere stoornis van de openbare orde ligt het daarmede anders: dan mag, althans in den regel, het doel als bereikt worden beschouwd, wanneer de menigte uiteengaat Nu laat het zich zeer wel denken, dat dit doel niet kan worden bereikt door duwen en stooten. ja zelf-, niet door het gebruik vaii de blanke wapenen; de betoogers die zich niet in de voorste gelederen beviiideii. wordeii daardoor niet bereikt en zullen allicht blijven opdringen. Zal dan evenwel geen aiidere keuze overblijven, dan van het schietgeweer gebruik te maken? Een salvo in de dichtopeengepakte menigte kan eene verschrikkelijke uitwerking hebben, en bij het sterk indringingsvermogen van de tegenwoordige projectielen is het nagenoeg onvermijdelijk, dat ook personen, die aan de oproerige beweging in het minst geen deel hebben genomen, wordeii getroffen.

Daarom behoort, meende men, tot liet gebruik van vuurwapenen niet dan in het alleruiterste geval ie worden overgegaan, en werd. onder herinnering aan hetgeen somtijds uit het buitenland wordt gemeld, gevraagd. of niet ook hier te lande in dergelijk geval niet kans op goeden uitslag van de biaiidcpuiteii zou kunnen worden gebruik gemankt.

Artikel 4. Sommige leden meenden, dat het in dit artikel voorgeschreven driemaal doen van de waarschuwing, alvorens van de wapenen zoodanig gebruik te mogen maken, dat daarvan verwonding te duchten is, wel wat heel ver gaat. Ook de voorgeschreven herhaling van de waarschuwing van een schildwacht scheen hun niet noodzakelijk en voor den schildwacht gevaarlijk toe.

Andere leden achtteii deze bedenking ongegrond, In aansluiting aan hetgeen in de Memorie van Toelichting is medegedeeld, wezen zij ei. op, dat de drie waarschuwingen reeds in 1828 werden voorgeschreven en ook in art,. 186 van het Wetboek vaii Strafrecht als regel worden aangemerkt.

De in dit artikel gestelde uitzondering „behalve in de gevallen, voorzien bij artikel 41, eerste lid, van liet Wetboek van Strafrecht". ontmoette bij een aantal leden bezwaar.

In de eerste plaats waren er leden, die het stuitend vonden, dat van militairen, die alleen ter voldoening aan hun plicht in het geval komen, zonder voorafgaande waarschuwing vaii hunne wapenen gebruik te maken, zou worden gezegd, dat zij niet strafbaar zijn. Deze leden gaven daarom in overweging de verwijzing naar het Wetboek van Strafrecht te doen vervallen en de bedoelde gevallen uitdrukkelijk te noemen, door te lezen: „behalve wanneer liet gebruik maken van de wapenen geboden is door de noodzakelijke verdediging van eigen of eens ander lijf of goed — de

eerbaarheid kon hier, meende men, buiten spel blijven — tegen oogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding."

Anderen wenschten de geheele uitzondering te dorn vervallen. Zij betoogden, dat de noodweer, waarvan in art. 41 van het Wetboek van Strafrecht sprake is, in het bijzonder ziet op een individu. Maar het recht van zelfverdediging, dat den enkeling niet mag worden onthoudeii, mag niet worden uitgebreid tot een militairen troep, in dien zin. dat, wanneer een uit den troep wordt aangevallen, de geheele troep zich aanstonds, zonder eenige waarschuwing, zou mogen te weer stellen. Men meende. dat deze zaak aan het beleid van den bevelhebber behoort te worden overgelaten; wordt een algemeene aanval op den troep gedaan, dan zal natuurlijk van een driemaal uitgesproken waarschuwing geen sprake kunnen zijn.

De tegen de uitzondering ingebrachte bezwaren bleven intusschen niet onweersproken. Verscheideiie leden waren van oordeel, dat de uitzonderiiig moet gehandhaafd blijven en dat zulks ook geen bezwaar kan ontmoeten, wanneer slechts de door de Regeering voorgestelde redactie ongewijzigd wordt gelaten. Door te trachteii de gevallen, bedoeld in art. 41 van het Wetboek van Strafrecht, te omschrijven, zou men groot gevaar loopen, liet toch reeds zoo moeilijke vraagstuk van de noodweer nog ingewikkelder te maken. En door de uitzondering te laten vervallen zou de wetgever een voorschrift geven, dat', tenzij men het recht van zelfverdediging voor een troep vrijwel denkbeeldig wil maken. in tal van gevallen onuitvoerbaar zou zijn.

De leden hier aan het woord zouden evenwel gaarne vernemen, of de Regeering hunne opvatting deelt', dat de uitzondering, zooals zij thans is geformuleerd, niet betrekking heeft op het schieten, maar op het schieten zonder waarschuwing, met dien verstande, dat de officier, die zonder voorafgaande waarschuwing doet schieten, alleen dan straffeloos zal zijn, indien hij bewijst,, dat de noodzakelijke verdediging gebood de waarschuwing achterwege te laten. Velen achtten dit punt van groot belang. Sommigen merkten daarbij op, dat hij eene volksmenigte tegenover een troep, die met geladen. geweer staat, de waarschuwing dikwijls dezelfde uitwerking zal hebben als het vuren: dat schieten noodzakelijk was, zou dus eigenlijk alleen daaruit kunnen blijken, dat de waarschuwing zonder uitwerking bleef.

Er waren enkele leden, die den plicht tot, waarschuwing wenschten te zien uitgestrekt tot gevallen, waarin. afgescheiden van het gebruik van de wapenen, door de militaire macht wordt opgetreden op zoodanige wijze, dat daarvan verwonding of levensgevaar te duchten is. Men dacht b. v. aan een charge van de ruiterij. waarbij ten hoogste enkele klappen inet het plat van de sabel worden uitgedeeld en toch dooi. het gedrang levensgevaarlijke verwondingen kunnen ontstaan.

Andere leden kwamen hiertegen op en betoogden, dat van de plechtige waarschuwingen niet een te kwistig gebruik moet worden gemaakt,; de indruk zou dan ongetwijfeld veel geringer zijn. Dat een ruiterij-charge ongelukken kan veroorzaken, sprak men niet tegen; maar die ongelukken behooren dan toch, meende men. tot de uitzonderingen en zijn niet te beschouwen als een rechtstreeksch en onvermijdelijk gevolg van het optreden van de ruiterij. Men merkte bovendien op, dat het zenden van enkele huzaren, die van de wapenen geen gebruik maken, menigmaal een uitstekend middel is gebleken om eene samengeschoolde menigte te doen

uiteengaan; het aan waarschuwingen te binden scheen daarom niet raadzaam.

Het formulier vall de waarschuwing kwam aan sommige ledeii te «inslachtig voor; zij meenden, dat met een eenvoudig „naar huis" of „gaat heen" zou kunnen worden volstaan.

Artikel 5. Ook tegen de hier voorgestelde bepaling hadden vele leden bezwaar. Zij stemden toe, dat eene zoodanige bepaling in polderland, waar de onwil van één eigenaar of huurder eene militaire oefening kan onmogelijk maken, van nut kan zijn; maar zij achtten het, niet wel verdedigbaar, dat anders dan in de uiterste noodzakelijkheid de te veld staande oogst zou mogen worden vernield.

De Regeering is wel, blijkens de Memorie van Toelichting van oordeel, dat, nu de te betreden terreinen in hoofdzaak beperkt worden tot bosch, heide, wei- en bouwland, in verband iiiet het jaargetijde, waarin de oefeningen plegen ie worden gehouden, schade van ernstigen aard niet, te duchten is; maar de juistheid van deze meening werd ernstig in twijfel getrokken. Men wees er op, dat in den tijd, waarin de groote jaarlijksche legeroefeningen worden gehouden, aardappelen, suikerbieten, mangelwortels, knollen, kool en vlas nog te velde staan en dat deze veldvruchten in vele streken op ruime schaal worden verbouwd en een milde bron van inkomsten opleveren. Sommigen zouden daarom onder de in het artikel genoemde uitzonderingen uitdrukkelijk de landen wenschen te zien opgenomen, waar de oogst nog te veld staat. Andere ledeii merkten op, dat nog eene andere uitbreiding van die uitzonderingen noodig is. Het ontwerp toch maakt wel melding van „aanplantingen vnii jong hout" maar laat de gelegenheid open, dat een troep, trekkende door een bosch, dat iiiet uitsluitend uit hoog opgaande boomen bestaat, groote eii blijvende schade aanbrengt. De leden hier aan het woord zouden daarom voor „aanplantingen van jong hout" „bosschen" in-enschei1 te zien in de plaats gesteld. Voorts scheen het twijfelachtig, of onder de in het artikel opgenomen uitzonderingen ook de moestuinen en boomgaarden zijn begrepen; naar liet oordeel van verscheidene leden moest dit, althans wat de eerstgenoemde betreft, liet geval zijn.

Sommige ledeii konden de aangevoerde bezwaren niet onderschrijven. Wanneer liet militair gezag het gebruik van bepaalde terreinen voor oefeningen noodig oordeelt, mogen huns inziens de werkelijke of vermeende bezwaren vnii de eigenaars of huurders der terreinen die oefeningen niet onmogelijk maken. Beschadiging of vernieling vnii te veld staande gewassen kan zeker voor de belanghebbenden zeer onaangenaam zijn, maar wanneer het Rijk alle hun veroorzaakte schade vergoedt, behooren zij zich die onaangenaamheid in het, algemeen belang te getroosten.

De leden, die liet eerst aan het woord waren, meenden, dat het vraagstuk, of de schade al dan niet wordt vergoed, in deze niet he-liszencl is. Veeleer moet worden gevraagd, of het voor de oefening van het leger inderdaad onontbeerlijk is, dat eene bepaling worde ingevoerd als thans wordt voorgesteld. Zij vreesden, dat het meerdere gemak, dat de militaire autoriteiten vnii de voorgestelde bepaling zouden ondervinden bij het voorbereiden van de oefeningen, den lande zeer duur zou te staan komen. In de thans bestaande noodzakelijkheid vnii voorafgaand overleg met de belanghebbenden scheen hun een waarborg gelegen voor verstandig beleid

bij die voorbereiding. Behalve aan de bepaling in het voorschrift tot het houden van veldmanoeuvres, dat particuliere terreinen zooveel mogelijk moeten worden ontzien, moest, meenden zij, in de eerste plaats aan dat verstandig beleid worden toegeschreven, dat naar aanleiding van de in 1901 en 1902 in de provinciën Limburg en Gelderland gehouden manoeuvres slechts respectievelijk f 792 en f 407,50 aan schadevergoeding behoefde te worden uitgekeerd: gaarne zou men in dit verband vernemen, welke bedragen in de jaren 1903, 1904 en 1905 zijn moeten worden vergoed.

Naast verhooging van de kosten der oefeningen vreesden sommige leden ook den demoraliseerenden invloed; welke het vernielen van den oogst allicht zal uitoefenen op de bevolking der streken, waar de oefeningen worden gehouden. De schadevergoeding, zoo meenden zij, zal in den regel wel zeer ruim worden berekend. In het algemeen is dit voor de hierbedoelde gevallen niet af te keuren: maar het zal toch ten gevolge hebben, dat niet alleen de vrees, door de oefenende troepen benadeeld te worden, niet groot zal zijn, maar dat zelfs omgekeerd in jaren van misgewas het verschijnen van manoeuvreerende troepen als een gelukkige uitkomst zal worden beschouwd.

Gevraagd werd, wat te verstaan is onder de uitdrukking „troepen op Onzen bijzonderen last bijeengetrokken of aangewezen tot het houden van oefeningen". Is met dien bijzonderen last bedoeld een Koninklijk besluit, waarbij zekere oefening wordt gelast? De vraag scheen niet geheel van belang ontbloot in verband met het feit, dat thans wordt gesproken van „bij of op grond van dien last" bevolen oefeningen, terwijl in de gelijksoortige bepaling, opgenomen in art. 16 van het wetsontwerp van 1890, alleen sprake was van „bij dien last" bevolen oefeningen.

Artikel 6. Verscheidene leden meenden, dat bij het opnemen van deze bepaling niet genoegzaam, in het oog is gehouden, dat zij in de hooge zandstreken, waar juist in het jaargetijde, waarin de groote legeroefeningen worden gehouden, schaarschte van water geen zeldzaamheid is, voor de bevolking ernstige gevolgen kan hebben. Daar immers kan het voorkomen, dat de eigenaar of bezitter van een put of pomp, nog voordat de troepen ter plaatse zijn aangekomen, tot drenking van zijn huisgezin of zijn vee den kleinen aanwezigen voorraad water verbruikt en zoodoende verijdelt, dat de troepen daarvan gebruik maken. De leden hier aan het woord waren van oordeel, dat het te ver zou gaan, in dergelijk geval, zooals volgens het ontwerp zou geschieden, straf toe te passen. Ook kan het voorkomen, dat de troepen, door de voorhanden geringe hoeveelheid water te gebruiken, de landlieden in groote moeilijkheid zouden brengen; het gevaar van verzet van de zijde der bevolking is dan groot en de strafbepaling zou, daargelaten of zij als billijk zou mogen worden aangemerkt, allicht niet in staat zijn dat verzet te breken.

Sommige leden meenden, dat de bepaling zonder bezwaar zou kunnen worden gemist. Huns inziens behoort, wanneer oefeningen, als in art. 5 bedoeld, plaats hebben, de militaire intendance vooraf te zorgen, dat het noodige water voor de troepen aanwezig zij; en dit niet alleen om der bevolking geen overlast aan te doen, maar ook om te voorkomen, dat de troepen nadeelige gevolgen ondervinden van het gebruik van schadelijk water.

Verscheidene andere leden waren van oordeel, dat zeker de militaire macht de noodige maatregelen moet nemen om, voor zooveel eenigszins

mogelijk is, in eigen behoeften te kunnen voorzien; maar zij betoogden, dat zich ook bij de beste zorgen van de intendance, gevallen zouden blijven voordoen, waarvoor vooraf geen maatregelen konden worden genomen. De gezondheid van de troepen mag dan niet van de meerdere of mindere welwillendheid van heil, die over drinkwater te beschikken hebben, worden afhankelijk gesteld. Eene bepaling in den geest van de voorgestelde kan dus niet worden gemist. Maar aan den anderen kant moet ook met de belangen van de bevolking worden rekening gehoutien. Een ruw optreden van den kant der militairen zou op zich zelf reeds tot verzet kunnen prikkelen; eene bepaling, dat het gebruik van putten of pompen door de troepen op behoorlijke wijze moet geschieden, scheen dus aan sommigen wel aanbeveling te verdienen. Voorts zou het beletten, belemmeren of verijdelen van tot dat gebruik strekkende handelingen alleen voor die gevallen behooren te worden strafbaar gesteld, waarin kwaadwilligheid in het spel is.

Artikel 7. Het tijdsverloop van ten minste tweemaal vier-en-twintig uren, dat volgens de voorgestelde bepaling zou moeten verloopen tusschen de mededeeling aan den burgemeester der betrokken gemeenten en het vuren van liet geschut, kwam aan verscheidene ledeii te kort voor. In uitgestrekte gemeenten ten plattelande zal, meende men, die tijd niet voldoende zijn om den burgemeester de gelegenheid te geven tot liet doen van de noodige naarschuwingen. Het scheen voorts niet overbodig, aan te geven, welke gemeenten hier als „betrokken" zullen moeten worden aangemerkt. Zullen dat uitsluitend zijn de geineenten, op welker grondgebied de schoten worden gedaan en de ernstvuurwerken of seinkardoezen worden ontstoken? Of zal ook aan de burgemeesters van aangrenzende gemeenten, naar door dat schieten gevaar of hinder kan ontstaan, de voorgeschreven mededeeling moeten worden gedaan?

Nog werd gevraagd, hoe de Regeering zich voorstelt, dat overtreding van de bepaling zal kunnen worden geconstateerd

Eenige leden achtten de bepaling van het tweede lid, krachtens welke losse schoten met handvuurwapenen zonder voorafgaande kennisgeving mogen worden gedaan, niet vrij van bedenking. Losse schoten met de thans bij het leger in gebruik zijnde handvuurwapenen mogen, zooals de Memorie van Toelichting leert, weinig geraas veroorzaken, dat geraas zal toch zeker voldoende zijn om b. r. paarden te doen schrikken. In overweging werd daarom gegeven, aan de bepaling toe te voegen, dat de schoten moeten worden gedaan met inachtneming van de noodige voorzorgen voor de veiligheid van de omgeving.

Voorts nerd gevraagd, hoe de voorgestelde bepaling zicli zal moeten verdragen met het bepaalde bij het laatste lid van art. 18 der wet van 13 Juni 1857 (*Staatsblad* nº. 87), waarbij verboden is buiten noodzakelijkheid geraas te maken in de nabijheid vaii eendenkooien. In het algemeen zou men gaarne zien, dat zorgvuldig door de Regeering werd nagegaan, of niet op het algemeene verlof tot het doen van losse schoten uitzonderingen behooren te worden gesteld.

De algemeene regel, dat sein- en saluutschoten worden gedaan zonder voorafgaande kennisgeving kwam aan verscheidene leden bedenkelijk voor. Waar blijkens liet bepaalde Lij art. 8 de Regeering de mogelijkheid erkent, dat het doen van sein- of saluutschoten schade aan personen of eigendommen veroorzaakt, scheen het raadzaam liet achterwege laten van eene

kennisgeving te beperken Lot die gevallen, waarin metterdaad daarvoor geen tijd is.

Artikel 8. Dat in dit artikel de schadevergoeding niet op dezelfde wijze is geregeld als de schadeloosstelling, bedoeld in de wet van 14 September 1866 (*Staatsblad* n°. 138), achtte men niet onverklaarbaar; maar men zou gaarne vernemen, waarom de thans voorgestelde regeling ook afwijkt van die, welke bij de wetten van 15 April 1896 (*Staatsblad* n°. 71), houdende bepalingen ter uitvoering van art. 152, tweede lid, der Grondwet, en van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* n°. 128), houdende bepalingen ter uitvoering van art. 187 der Grondwet, voor geheel soortgelijke gevallen is voorgeschreven. Dat zij beter zou zijn dan deze, meende men te mogen betwijfelen; zij laat ruimte tot verschillende vragen, welke bij die andere regelingen niet kunnen voorkomen, en scheen in meer dan een opzicht in deugdelijkheid hij deze achter te staan. Zoo vroeg men mel name, waarom niet ook thans de gelegenheid wordt geopend om, hangende het geschil over het juiste bedrag van de toe te kennen vergoeding aan den benadeelde een gedeelte daarvan bij wijze van voorschot uit te betalen.

Ook meende men, dat in de wet eene bepaling niet zal mogen ontbreken, krachtens welke door het Rijk teruggave zal zijn verschuldigd van de kosten, gemaakt om de in het artikel bedoelde schade te voorkomen of althans zoo gering mogelijk te doen zijn.

Het had voorts de aandacht getrokken, dat de redactie van het eerste lid in meer dan een opzicht afwijkt van de bepaling opgenomen in art. 17 van het oorspronkelijk wetsontwerp van 1890.

In de eerste plaats wordt thans gesproken van de schade „aan personen of eigendommen" veroorzaakt. Men vroeg, waartoe deze bijvoeging werd ingelascht, en zou in het bijzonder gaarne vernemen, wat te verstaan is onder „schade aan personen".

In de tweede plaats zal de verplichting tot schadevergoeding thans uitzondering lijden voor het geval de schade „door de bedoelde personen, eigenaren of pachters van eigendommen, door op de gedane waarschuwing voorzorgen te nemen, redelijlierwijze had kunnen morden voorkomen". Verscheidene leden wenschten deze bepaling — welke overigens aanleiding gaf tot de vraag, waarom wel van eigenaren en pachters, niet van erfpachters en vruchtgebruikers wordt melding gemaakt — te zien vervallen. Zij wezen op de vaagheid van liet woord „redelijkerwijze" en op de moeilijkheid, uit te maken, welke voorzorgen in een bepaald geval hadden kunnen en moeten zijn genomen. Het geval kan zich b. v. voordoen, dat de schade zon zijn voorkomen, indien de oogst bijtijds ware binnengehaald. Het kon, meende men, in hooge mate onbillijk zijn. in dergelijlr geval schadevergoeding te weigeren; dikwijls toch zijn er voor den landbouwer groote kosten verbonden aan liet oogsten binnen een bepaalden tijd, wegens de moeilijkheid op eenmaal de noodige werkkrachten te vinden. Ook onder de leden, die tegen het voorbehoud op zich zelf weinig of geen bezwaar hadden, waren er, die ineenden. dat de bepaling in elk geval aanvulling behoeft, aangezien thans daarin niet wordt, aangewezen, wie zal hebben te beoordeelen, of de schade al dan niet redelijkerwijze had kunnen worden voorkomen.

Door enkele leden werd gevraagd, wat in het ontwerp wordt bedoeld met „schietproeven". Blijkens de Memorie van Toelichting geldt het hier „ouder anderen" het nemen van proeven met zwaar geschut op de forten en vallen deze proefnemingen noch onder de algemeene oefeningen,

bedoeld in art. 5, noch onder de oefeningen in de nabijheid van garnizoensplaatsen, waarvan sprake is in art. 7. Men zou gaarne worden ingelicht, door wien deze schietproeven worden verordend.

De bepaling van liet tweede lid gaf aanleiding tot; de vraag, of, wanneer de daarin genoemde termijn van vier weken is verstreken, den benadeelde nog de gewone vordering tot schadevergoeding van het burgerlijk recht toekomt, dan wel of het de bedoeling is, dat die weg voor hem zal zijn afgesneden.

Naar aanleiding van de bepaling van het derde lid werd opgemerkt, dat zij niet verder reikt clan de begrooting van het bedrag der toe te kennen vergoeding. Het Koninklijk besluit, waarop gedoeld wordt, zal, naar de bedoeling van den ontwerper, evenmin verder gaan. Behoeven, zoo werd gevraagd, de kennisgeving van de uitkomsten dier begrooting aan den belanghebbende cii de uitbetaling van liet bedrag, met de aan een eii ander te verbinden termijnen, geen regeling?

Sommige leden wenschten door de Regeering de vraag te zien beantwoord, of hetgeen in dit lid wordt bepaald wel in overeenstemming is met het aanhangig wetsontwerp tot wijziging der administratieve rechtspraak.

Van andere zijde werd de wensch uitgesproken, dat [bij] het Koninklijk besluit. regelende de wijze van samenstelling en benoeming van de in dit lid bedoelde commissie. in beginsel zou worden aangenomen, dat deze commissie altijd uit ten minste drie leden zal bestaan.

Eindelijk werd nog gevraagd, wat iii de slotzinsnede wordt bedoeld met „het geschil". Zal de burgerlijke rechter alleen hebben te beslechten, of liet door de commissie voorgesteld bedrag voldoende is? Of zal de geheele quaestie van de schadevergoeding aan zijn oordeel kunnen worden onderworpen 3

Artikel 9. Vrij algemeen was men ingenomen met de bepaling, voorkomende in het eerste lid van dit artikel. waardoor het gerepeld verkeer van tramwagens, rijtuigen en voetgangers zooveel mogelijk wordt verzekerd. Verscheidene leden toonden met voorbeelden aan, dat eene dergelijke bepaling niet overbodig is.

Betwijfeld werd evenwel, of de bepaling scherp genoeg is gesteld. Vooreerst zouden sommigen wenschen ondubbelzinnig ie zien uitgedrukt, dat de bevelhebber van een marcheerende troep zich te houden heeft ann de ten behoeve van het openbaar verkeer gegeven voorschriften. Volgt, vroegen anderen, uit de bepaling, zooals die thans luidt, dat op wegen en straten een marcheerende troep steeds behoorlijk plaats zal moeten maken voor voertuigen, die achter den troep aankomen, en dezen wenschen voorbij te rijden? Nog werd gevraagd, hoe de Regeering zich voorstelt. dat straf zal worden toegepast wegens het niet nemen van de noodige maatregelen, dat door den troep het openbaar verkeer ..zoo min mogelijk wordt belemmerd"; op een hechten grondslag scheen die strafbepaling niet te rusten. Wie, zoo vroeg men verder. zal wegens de hier bedoelde overtreding proces-verliaal moeten opmaken? Mort. waar liet hier geldt de ontdekking op hreter daad, worden aangenomen, dat een iegelijk bevoegd is, den bevelhebber, die iiiet de „noodige maatregelen" neemt, aan te houden en voor den officier van justitie te brengen?

In het tweede lid zouden sommige leden gaarne na het woord „troepen" zien ingelascht: „zonder noodzaak".

Verscheidene leden verklaarden overigens, niet zonder eenige bevreemding van de hier voorgestelde bepaling, welke ook reeds voorkwam in liet ontwerp van 1890, te hebben kennis genomen. Hun was nimmer een geval ter oore gekomen, waarin de marsch of de orde van militaire troepen door personen uit het publiek metterdaad belemmerd of verstoord was geworden. Alvorens zich te kunnen nederleggen bij de verklaring in de Memorie van Toelichting, dat de bepaling in eene werkelijke behoefte voorziet, zoudeii de leden hier aan liet woord gaarne die behoefte door vermelding van nauwkeurig omschreven feiten nader zien aangetoond.

Tegen de bepaling, in het derde lid van het artikel vervat, waren vele leden sterk gekant.

In tegenstelling met de Regeering, die verklaart, dat het nut van de bepaling in het oog springt, waren deze leden van oordeel, dat het toekennen van de hier bedoelde policiaire bevoegdheden aan den bevelhebber van een marcheerenden troep niet alleen uit een practisch oogpunt geheel onnoodig, maar ook principieel niet te verdedigen is. Gesteld al, dat de bepaling ware orercen te brengen met het bepaalde bij art. 41 van het Wetboek van Strafvordering, wat niet boven twijfel verheven scheen, dan nog zou, meende men, een juist inzicht in de roeping van het leger liet' opnemen daarvan moeten verbieden. Dat het, zooals in de Memorie van Toelichting wordt verklaard, een vreemd geval zou zijn, dat tot handhaving van het in liet tweede lid vermelde verbod de gewapende macht feitelijk de hulp der politie moest inroepen, kon men geenszins toestemmen. Integendeel, men zou het eeii vreemd en zeer bedenkelijk geval vinden, dat de gewapende macht hier de taak der politie overnam. Is het, zooals men meende te mogen veronderstellen, der Regeering ernst met haar streven, leger en burgerij nader tot elkander te brengen, dan behoort ook zorgvuldig al datgene te worden vermeden, wat tusschen beiden wrijving kan veroorzaken: en het scheen toch moeilijk te ontkennen, dat het toekennen van policiaire bevoegdheden, met inbegrip nog wel van de bevoegdheid om van de wapenen gebruik te maken, aan marcheerende troepen tot hoogst ongewenschte verhoudingen aanleiding kan geven. Te bedenkelijker scheen dit, omdat moeilijkheden met liet publiek, waar die een enkele maal mochten voorkomen, ook wel het gevolg kunnen zijn vall een minder tactvol optreden van de zijde der militairen; en dat eene bepaling als de thans voorgestelde in handen vnii eeii aanvoerder, wien liet aan den noodigen tact ontbreekt, tot hoogst noodlottige gevolgen zou kunnen leiden, behoeft, meende men, geen betoog.

Ook onder de leden, die met eene zoo scherpe afkeuring van de voorgestelde bepaling niet konden instemmen, waren er verscheidene, die op eene verzachting van die bepaling aandrongen. Zij gaven in overweging, de bevoegdheid tot het doen gebruik maken van de wapenen te doen vervallen en voor „de daders te arresteeren en deze over te leveren aan de bevoegde macht" te lezen: „de daders aan te houden eii te brengen voor de bevoegde macht". De vraag \rei-cl daarbij gedaan, wie liier als „de bevoegde macht" moet worden aangemerkt. Sommigen meenden, dat hier eenvoudig de politie is bedoeld; anderen betoogden, dat alleen de burgemeester als bevoegde macht in aanmerking kan komen.

Sommige leden maakten de opmerking, dat de bedenkingen tegen de bevoegdheid „zoo noodig de daders te arresteeren" niet van overdrijving

zijn vrij te pleiten. Huns inziens kan er tegen het toekennen van die bevoegdheid, welke, zooals uit de voordracht duidelijk blijkt, eerst aanvangt. wanneer verzet wordt gepleegd, geen ernstig bezwaar bestaaii. De woorden „arresteeren" en „overleveren" mogen wellicht weinig zachtzinnig klinken en de gedachte aan een barschen toon en ruwe behandeling doeii oprijzen, feitelijk beteekenen zij toch niets anders dan „aanhouden" en „brengen voor". Uit taalkundig oogpunt scheen overigens het Nederlandsche „aanhouden" wel te verkiezen boven „arresteeren".

Artikel 10. Verscheidene leden kwamen met nadruk op tegen de bewering in de Memorie vaii Toelichting, dat het noodig was wettelijke sanctie te verleenen aan enkele bepalingen, welke zullen worden opgenomen in het nieuwe reglement op den garnizoensdienst. Zij achtten deze opvatting geheel in strijd met de begrippen van persoonlijke vrijheid, welke hier te lande steeds hebben gegolden. Voorschriften waarbij inbreuk wordt gemaakt op de bij de wet aan de burgers verzekerde rechten en vrijheden behooren in een reglement op den garnizoensdienst niet tehuis.

De macht, bij dit artikel aan de commandanten van wachten en patrouilles en aan schildwachten gegeven, werd door de leden hier aan het woord buitensporig geacht. Het gaat huns inziens niet aan, dut deze militairen vaii lageren rang in vollen vredestijds maatregelen znlleii kunnen nemen en desnoods met geweld van wapenen zullen kunnen uitvoeren, overeenkomstig consignes, hun door hunne bevelhebbers gegeven, maar welke het publiek onbekend zijn.

Eenige andere leden, die het met de Regeering noodig achtten, aan de hier bedoelde handelingen wettelijke sanctie te verleenen, wa en niettemin van oordeel. dat de redactie van het artikel wel het een en ander te wenschen laat. Zij gaven ernstig in overweging, die in zoover te wijzigen, dat de mogelijkheid van machtsmisbruik morde afgesneden.

Gevraagd werd, of niet voor „commandanten", „patrouilles" en „consignes" zuiver Nederlandsche woorden zouden kunnen worden gebezigd.

Van andere zijde werd opgemerkt, dat inperking van liet groote aantal vreemde en bastaardwoorden, welke in de militaire wereld worden gebezigd, xrer wenschelijk is, maar dot het toch niet wel aangaat, hierin iricidenteel bij eene wet als deze wijziging te brengen.

Artikel 11. Enkele leden meenden, dat de in het eerste lid voorgestelde bepaling niet is overeeti te brengen met het bepaalde bij art. 158 der Grondwet. Door verscheidene anderen werd deze opvatting onjuist geacht en werd gewezen op art,. 48 van het Wetboek van Strafvordering, waarbij eene soortgelijke bevoegdheid, als waarvan hier sprake is, is toegekend aun den officier van jnstitir.

Men merkte op, dat de redactie van liet eerste lid niet onbevispelijk is. Het heeft,, meende men, geen zin, aan den commandant eener patrouille nog eens uitdrukkelijk het recht toe te kennen tot het doen van hetgeen. waartoe hij verplicht is. Gevraagd werd, of de zin wellicht zoo moet worden verstaan, dat de commandant eener patrouille steeds het recht zou hebben eene herberg enz., waar militairen twisten, vechten of ongeregeldheden veroorzaken, binnen te gaan, maar dat zulks zijn plicht zou zijn, wanneer de twist zoo hoog loopende is, dat de arrestatie van de militairen iioodig is. In dat geval zou het evenwel; naar sommigen meenden de voorkeur verdienen, bij de wet alleen in het algemeen liet recht toe te kennen, en nader in eene instructie te bepalen, in welke gevallen

van dat recht *moet* worden gebruik gemaakt. Xndeie leden kwamen hiertegen op; zij achtten liet wenschelijk, dat oolr de burgerij wete, dat de commandant eener patrouille zich aan plichtverzuim zou schuldig maken door Lij ongeregeldheden als hier bedoeld, niet tusschenbeide te komen. Maar wel zouden deze leden gaarne zien, dat in plaats van „twisten of vechte11 of ongeregeldheden veroorzaken" werd gelezen „ongeregeldheden veroorzaken": voor de beslechting toch van een eenvoudigen twist zal de tusschenlromst van eene patrouille niet altijd liet beste middel zijn, en een hoogloopende twist of vechterij zal, naar het voorkwam, wel vallen onder liet begrip „ongeregeldheden".

Door eenige leden werd voorgesteld. mede ter wille van de duidelijkheid, het recht fot binnengaan los te maken van de arrestatie en daarom de moorden „ten einde. zoo noodig, de militairen te arresteeren" te vervangen door een nieuwen volzin: .,Hij is bevoegd, zoo iioodig de militairen te arresteeren."

Het tweede lid van het artikel behoort, naar veler oordeel, te vervallen. Het moge nuttig zijn. deze rechtstreeks aan art. 158 der Grondwet ontleende bepaling in eene instructie voor commandanten van patrouilles te herhalen, in de wet is zij. meende men, geheel overbodig en derhalve niet op hare plaats.

Artikel 12. Mede tegen deze bepaling bestond hij vele leden ernstig bezwaar. Zij wezen er op, dat daarvan aan den eenen kant niachtsmisbruik is te vreezen. en dat het aan den anderen kant niet aangaat, dc verplichting tot het voldoen aan het hevel of de waarschuwing afhankelijk te stellen van de beantwoording der vraag. of dat bevel of die waarschuwing is overeenkomstig de gegeven consignes. In art. 184 van het Wetboek van Strafrecht. waarnaar in de Memorie van Toelichting wordt verwezen. is sprake van het opzettelijk niet voldoen aan een bevel of eene vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan. Daartegen kan geen bezwaar bestaan; maar geheel iets anders wordt het, wanneer sprake is van aan het publiek uit den aard der zaak onbekende consignes, waaraan zoodoende de kracht zou morden gegeven van wettelijke voorschriften. Op grond van een en ander meende men, dat de woorden „ingevolge de hun gegeven consignes" behooren te vervallen.

Artikel 13. De redactie van dit artikel werd niet gelukkig geacht. Terecht, zeide men, heeft de Regeering begrepen, dat het Reglement voor den garnizoensdienst en de Instructie voor de plaatselijke commandanten en plaats-majoors, vermits die steunen op een besluit van den Souvereinen Vorst. dat geacht moeten worden kracht van wet te hebben, bij de met behooren te worden ingetrokken. Ook kon men zich voorstellen, dat thans wellicht nog niet vaststaat, wanneer de nieuwe bepalingen, welke voor dat Reglement en die Instructie zullen moeten in de plaats treden, zullen kunnen worden ingevoerd, en dat het daarom niet mogelijk is, in het wetsontwerp een bepaalden datum voor de intrekking op te nemen. Men kon zich daarom wel vereenigen met het denkbeeld, de intrekking bij de wet te doen geschieden, doch het bepalen van den datum daarvan aan ren Koninklijk besluit over te laten. Maar in plaats van „worden te rekenen van een door Ons te bepalen datum ingetrokken" behoort dan, meende men, te worden gelezen: „vervallen op een door Ons te bepalen datum".

Artikel 14. Van verschillende zijden werd de opmerking gemaakt, dat de

bepaling van het eerste lid twijfel laat, of de bevelhebber van den troep alleen strafbaar zal zijn, wanneer hij van de wapenen doet gebruik maken alvorens de in liet eerste lid van art. 4 bedoelde waarschuwing met luider stemme driemaal zal zijn gedaan, dan wel of de rechter ook zal hebben te beoordeelen, of de omstandigheden van dien aard waren, dat door de militaire macht van wapenen gebruik moest worden gemaakt op zoodanige wijze, dat daarvan verwonding of levensgevaar te duchten was.

Deze twijfel werd nog versterkt door de omstandigheid, dat in de Memorie vaii Toelichting alleen bij den schildwacht melding wordt gemaakt van liet gebruik van de wapenen „zonder de vereischte waarschuwing", terwijl bij den bevelhebber wordt gesproken van: „die ontijdig last geeft".

Verscheidene leden waren vaii oordeel, dat de strafbaarheid behoort beperkt te blijven tot de gevallen, waarin het voorschrift betreffende dc waarschuwingen niet is nageleefd.

De bepaling van het tweede en van het derde lid werden door een aantal leden onbillijk geacht. Het scheen hun moeilijk te verdedigen, dat de mate der straf afhankelijk wordt gesteld van de gevolgen van het gebruik van de wapenen. Daargelaten nog dat ook de meest geoefende schutter niet altijd meester is van zijn schot, zoodat een schildwacht iemand eene doodelijke wonde kan toebrengen, zonder dat dit in de bedoeling lag, achtten deze leden het toch te kras, dat de zwaarte van de straf van den bevelhebber zal afhangen van de uitwerking vaii de wapenen zijner manschappen.

Verscheidene van deze leden meenden nochtans, dat de onbillijkheid moeilijk zal zijn weg te nemen, aangezien het wetsontwerp ten deze volkomen in overeenstemming is inet het Wetboek van Strafrecht, dut eveneens zwaarder straf bedreigt naar mate de gevolgen van het feit ernstiger zijn.

Men vroeg evenwel, of het strafmaximum van zes jaren niet onder alle omstandigheden te hoog moet morden geacht.

Met betrekking tut het laatste lid werd gevraagd, of deze strafbepaling zal gelden voo alle gevallen, waarin een ondergeschikte op eigen gezag tot het gebruik maken van de wapenen overgaat, daii wel alleen voor liet geval, bedoeld in art. 4 van het wetsontwerp.

Artikel 15. Het had de aandacht getrokken, dat liet strafmaximum voor den officier, die onnoodig hel openbaar verkeer belemmert, slechts eeii derde gedeelte bedraagt vaii dat voor den burger, die wellicht zonder reriig opzet stoornis brengt in den marsch of de orde van militaire troepen (art. 16). De verhouding zou, meenden sommigen, juist omgekeerd behooren te zijn.

Artikel 16. De opmerking werd gemaakt, dat, zooals trouwens in de Memorie vaii Toelichting wordt erkend, hij, die de voorgestelde bepaling van art. 9, tweede lid, overt eedt, veelal ook strafbaar zal zijn krachtens art. 41 der wet vaii 14 September 1866 (*Staatsblad* n°. 138). Men meende daarom aan de Regeering iii overweging te moeten geven, do laatste twee regels van art. 16 te doen vervallen of, indien het inderdaad noodig mocht zijn aan de strafbepaling eene ruimere strekking te geven dan zij thans heeft, eeii voorstel te doen tot het intrekken van genoemd artikel der wet betrekkelijk de inkwartieringen enz.

Artikel 18. Door eenige leden werd gevraagd, of het niet raadzaam zoude zijn, met de opsporing van de in het wetsontwerp genoemde strafbare feiten ook den betrokken bevelhebber van den troep te belasten. Vele andere leden kwamen hiertegen met klem op.

Aldus vastgesteld den 9den Mei 1906.

HEEMSKERK.
VAN VEEN.
PLATE.
SCHOKKING.
DE BEAUFORT.

Wetsontwerp tot aanvulling van de Landweerwet.

Het op bladz. 203 en volgende vaii den eersten jaargang opgenomen voorloopig verslag heeft teil gevolge gehad de indiening vaii deze

Memorie van Antwoord.

Naar aanleiding vaii de opmerkingen en beschouwingen in het Voorloopig Verslag, vastgesteld dooi de Commissie vaii Rapporteurs betrekkelijk het wetsontwerp tot aanvulling van de Landweerwet (*Stbl.* 1901, n°. 160), en trr beantwoording van de iii dat Verslag gedane vragen, hebben de ondergeteekenden de eer. het navolgende ter kennis te brengen.

Met voldoening werd door hen de verklaring vernomen, dat van verschillende zijden instemming werd betuigd met de indiening van dit wetsontwerp.

Bij de overweging van hetgeen dooi sommige leden in het midden werd gebracht ter ondersteuning van hunne meening, dat de in liet ontwerp bepaalde hoogste vergoeding van een gulden vgftiq cent voor elken dag in vele gevallen als te laag, in sommige zelfs als reel te lang moet worden beschouwd, trok het de bijzondere aandacht van de ondergeteekenden, dat deze leden zich daarbij blijkbaai op liet standpunt hebben geplaatst, dat de vergoeding zou moeten zijn eene volledige schadeloosstelling vooi het te derven loon.

Zooals in de Memorie vaii Antwoord op het Voorloopig Verslag betrekkelijk het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk VIII dei Staatsbegrooting voor 1906, ad art. 75. echter biecdroerig is uiteengezet, heeft de wetgever bij de instelling van liet instituut der vergoeding voor de dienstplichtigen bij de militie een ander standpunt ingenomen. Diens kenbaar gemaakte bedoeling was, te voorkomen, dat ten gevolge van de afwezigheid vnii den milicien tei vervulling van verplichten werkelijken dienst, diens gezin of betrekkingen tot gebrek of tot armlastigheid zouden vervallen.

Daargelaten nu, of ten aanzien van de dienstplichtigen bij de militie het toekennen van eene wijdere strekking aan het vergoedingsbeginsel mogelijk en wenschelijk zou geweest zijn, komt liet den ondergeteekenden in geen geval aanbevelenswaardig voor, dit beginsel tegenovei den dienst-

plichtige bij de militie en bij de landweer op uiteenloopende wijze toe te passen.

Intusschen zij opgemerkt, dat, werd het instituut der vergoeding van zijne oorspronkelijke bestemming vervreeind, in dien zin, dat de vergoeding in het algemeen zou moeten strekken tot algeheele schadeloosstelling wegens loonderving, uitkeering daarvan voor zoo goed als aan alle dienstplichtigen zou behooreii te geschieden — hetgeen gelijk zou staan met eene uitgaaf ten laste van 's Rijks schatkist van wellicht 9 h 10 millioen gulden per jaar.

Het komt den ondergeteelienden dan ook voor, dat, oni te blijven binnen de grenzen van hetgeen ten deze noodig en zonder overwegend bezwaar bereikbaar is, de hiervoren oinschreven, door den wetgever aan art. 113*bis* der Militiewet toegedachte bestemming ook als grondslag dient te morden aanvaard van het voorgestelde artikel 15*bis* der Landweerwet, zulks echter onder doelmatige verhooging van het maximum bedrag dat voor den landweerman zal kunnen worden uitgekeerd.

Met genoegen hebben de ondergeteekenden ontwaard, dat, in tegenstelling met de zooeven bedoelde leden, andere leden hunne goedkeuring konden hechten aan het bedrag, dat, op grcnd van de zooeven vermelde overweging en van de ter zake bij de militie opgedane ervaring. in het ontwerp als hoogste vergoeding voor den dienst van den landweerman is voorgesteld.

De vraag dezer leden, hoe teil aanzien van de militie de bepaling van het vergoedingsbedrag geschiedt, is in hetgeen daaromtrent voorkomt in de Memorie van Antwoord op het Tijdoorloopig Verslag betrekkelijk het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstali VIII der Staatsbegrooting voor 1906, mede ad art. 75, reeds beantwoord.

Ter aanvulling van de in dit opzicht in die Memorie van Antwoord gedane mededeelingen, kunnen nog dienen de hierachter opgenomen tabellen A, Al. B, B^1 en C. De vier eerstgenoemde bevatten gegevens nopens de in 1904 toegekende vergoedingen in de verschillende provincien (A en A^1) en in eenige groote gemeenten, namelijk die niet eene bevolking boren de 2C.000 inwoners (B en B^1).

De tabel C behelst een overzicht van de in elk der jaren 1902—1904 toegekende vergoedingen: a. voor eerste oefening en blijvend gedeelte, en b. voor herhalingsoefeningen. Bij vergelijking onderling van deze drie verschillende jaren zij men er op bedacht, dat eerst na het in werking treden van de wet van 5 December 1903 (Staatsblad n°. 293) eene vergoeding van ten hoogste één gulden per dag kon worden toegekend.

Sommige leden zouden er, blijkens het Verslag, geen bezwaar in zien, het hoogste vergoedingsbedrag op één gulden of op nog lager bedrag te stellen. mits in ruime mate ontheffing werd verleend..

Tegen dit laatste moet echter overwegende bedenking rijzen. Immers het behoeft geen betoog, dat, in wellre mate de belangen der dienstplichtige~oolr de aandacht verdienen, de behartiging daarvan toch niet mag geschieden teil koste van de belangen der landsdefensie. Bij het plichtmatig streven om tusschen deze veelal tegenstrijdige belangen zooveel doenlijk overeenstemmig te brengen, behooren onafwijsbare eischen voor 's lands weerkracht onvoorwaardelijk te worden geëerbiedigd.

Bestaat op dien grond overwegend bezwaar tegen het stelsel van veelvuldige ontheffing, in hoogerr mate nog geldt dit, ten aanzien van het geheel achterwege laten — gelijk eenige leden zouden willen — van de oefeningen. bij art. 11 der Landweerwet bedoeld. Want al mogen deze

leden van oo deel zijn, dat de landweerplichtigen, ondanks volkomen gemis van oefening, wanneer het noodig inocht zijn in een enkelen dag wel weder gereed zouden zijn om goede diensten te bewijzen, de eerstondergeteekeilde is het met dit oordeel volstrekt oneens. Bovendien onder de bedoelde ernstige tijdsomstandigheden is het niet voldoende dat de landweerplichtigen gereed zijn om goede diensten te bewijzen, maar moeten zij in staat zijn tot alle diensten die de landsverdediging van hen zal kunnen vorderen — en tot verzekering van dit laatste zijn de bij artikel 11 der Landweerwet reeds kort genoeg toegemeten oefeningsperioden ten eenenmale onmishaar.

Het vorenstaande neemt intusschen niet weg, dat op gelijken voet als zulks, in gevolge het vierde, in verband niet het derde lid van art. 113 der Militiewet 1901, ten aanzien van de dienstplichtigen bij de militie geschiedt, ook dienstplichtigen bij de landweer, op grond van het eerste lid van artikel 15 der Landweerwet, in aanmerking zullen worden gebracht voor ontheffing vaii den werkelijken dienst,, ingeval bijv. eene hoogere vergoeding dan liet vastgestelde maximum bedrag zou worden noodig geoordeelcl, dan wel uit andere hoofde de volstrekte onmisbaarheid van deze dienstplichtigen blijken zou voor de gezinnen waartoe zij behooren.

Dat het ter bestrijding van de vergoedingsuitgaven gevorderde bedrag tot dusverre hij voortdurinp gestegen is, valt niet te ontkennen. De oorzaak van die stijging moet echter niet worden gezocht in minder richtige toepassing van het ter zake betrekkelijk wetsartikel. Zij is het natnurlgli gevolg vaii de omstandigheid, dat het bestaan van het vergoedingsinstituut gaandeweg meer algemeen bekend wordt. De meerdere bekendheid toch deed niet alleen het aantal aanvragers om vergoeding aangroeien, maar had tevens ten gevolge, dat dezen hunne aanvragen tijdiger indienden en derhalve de vergoeding over langeren duur genoten. Mocht voorts tot, de opmerking betrekkelijk de stijging van bedoeld onderwerp van uitgaaf mede aanleiding gegeven hebben het hoogere bedrag dat daarvoor op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1906 is uitgetrokken, dan zij in herinnering gebracht, dat in 1906 voor de eerste maal 3 lichtingen der militie voor herhalingsoefeningen onder de wapenen zullen worden geroepen, van welke de jongste lichting bovendien de grooteie sterkte heeft, bij de Militiewet 1901 vastgesteld.

Hoe dit echter zij, aan het Departement van Oorlog is niet gebleken dat door de burgemeesters inlichtingen en adviezen nopens vergoedingsaanvragen zijn verstrekt geworden die niet, juist waren, zoodat in vele gevallen vergoedingen zouden zijn toegekend maar dit met de bedoeling van den wetgever iiiet in overeenstemming te achten is.

Het ligt geenszins in zijne bedoeling hiermede de mogelijliheid te ontkennen van het bestaan van uitzonderingen. Maar wel wil hij doen uitkomen, dat hem daarvan niet is gebleken.

Aan de leden die bij voorlieur geen geldelijke vergoeding zouden geven, maar in plaats daarvan aan de militieplichtigen niet minvermogende betrekkingen vrijstelling van den dienst zouden wenschen te zien toegekend, en die omtrent deze beschouwing liet oordeel vau de ondergeteekenden wenschten te vernemen, wordt geantwoord, dat een dergelijke maatregel hun zon voorkomen te zijn: niet in overeenstemming met den geest en de bedoeling van de wet, voorts onbillijk en in menig opzicht iiiet raadzaam. Immers, de tegenwoordige Militiewet vordert persoonlijke

dienstvervulling, en juist om dit beginsel tegenover de economisch zwakken te kunnen doorvoeren zonder hardheid, is daarnaast in de wet opgenomen het instituut der vergoeding. In liet buiten werking stellen nu vaii dit instituut door vrijstelling van dienstvervulling van den minvermogende ligt miskenning van de bedoeling des wetgevers. Bovendien zou vrij-telling op dien grond tot onbillijkheid kunnen leiden. Want vrijstelling vnii den dienst geschiedt -- in tegenstelling met ontheffing -- voorgoed, en de vrijgestelde minvermogende van heden, kan morgen in beteren doen komen te verkeeren. Intusschen zou vrijstelling van den dienst onherroepelijk hebben plaats gehad, en even onherroepelijk zou de man die in stede van den vrijgestelde tot dienstplicht werd geroepen, zijne 8 jaren hij de militie en in voorkomend geval zijne 7 jaren bij de landweer hebben te volbrengen. Daarom verdient ook hier, in bijzondere gevallen, ontheffing van den werkelijken dienst — die slechts voor zoolang als noodig is mordt toegekend, en geene inlijving van een ander ten gevolge heeft — boven vrijstelling, billijkheidshalve, de voorkeur. Niet raadzaam ware eindelijk het opnemen in de Militiewet van eene nieuwe reden tot vrijstelling als de hier bedoelde, omdat de gemakkelijke betwistbaarheid van het aanwezig zijn dier reden tot eeii voortdurenden vloed van bezwaarschriften aanleiding geven zou; meer nog omdat op het al dan niet doen gelden van aanspraak op vrijstelling wegens minvermogendheid invloed zon kunnen worden uitgeoefend, eii daardoor dus ook op de al dan niet inlijving van derden, door tal van middelen. Zoo bij voorbeeld in geval van 2 lotelingen, A en B. uit eene zelfde gemeente, B zou moeten worden ingelijfd als A werd vrijgesteld wegens minvermogendheid. Onderscheidene middelen kunnen nu B ten dienste staan oiii A terug te houden van het doen gelden van zijn aanspraak op vrijstelling wegens minvermogendheid, vooral als A — wat toch zeker het geval kan zijn -- in dienstbaarheid of afhankelijk is hetzij van B, hetzij van iemand uit diens kring vaii bekenden.

Vermits tegen het stellen onder de contrôle van de publieke opinie rnii de uitvoering van liet. voorgestelde artikel 15*bis* der Landweerwet dezelfde bezwaren gelden, als met betrekking tot dien maatregel ten aanzien van art. 113*bis* der Militiewet zijn aangeteekend in de hiervoren meer aangehaalde Memorie van Antwoord, meent de eerstondergeteekende hier te kunnen volstaan met de aandacht der leden die bedoelden maatregel meenden te moeten aanbevelen. op het daar vermelde te vestigen.

Ook ten aanzien van den wensch. dat de uitvoering van bedoeld artikel 15*bis* worde opgedragen aan den Minister vnii Binnenlandsche Zaken, moge worden verwezen naar hetgeen in die Memorie ter zake is medegedeeld.

Het ligt in clr bedoeling de regelen naar rr-elke de toekenning, en de voorschriften naar welke de uitbetaling der vergoeding aan betrekkingen vnii landweerplichtigen zullen plaats vinden — dit in antwoord op de desbetreffende vraag — in hoofdtrekken vast te stellen als volgt.

t belanghebbenden wordt *aanbevolen* hun verzoekschriften in te dienen bij den burgemeesterj

liet tijdstip der indiening wordt daarbij zoodanig vastgesteld, dat — immers bij tijdige indiening — do beslissing kan genomen eii bekend gemaakt zijn vóór den datum vaii opkomst onder de wapenen;

verzoekschriften die. naar den zakelijken inhoud of naar de ondertoekening, niet naar eisch zijn ingericht, worden, op aanwijzing van den burgemeester, reeds dadelijk verbeterd of aangevuld;

de burgemeester zendt de verzoekschriften, vergezeld van inlichtingen

en advies, zoomede van een in drievoud opgemaakten verzamelstaat daarop, rechtstreeks aan den Minister van Oorlog in;

deze Minister stelt zijne beslissing op die verzamelstaten, waarvan één exemplaar wordt teruggezonden aan den burgemeester, één aan het korps wordt toegezonden dat met de verstrekking der gelden zal zijn belast, terwijl het derde exemplaar bij het Departement van Oorlog blijft berusten;

de uitbetaling geschiedt op door den burgemeester vast te stellen en aan te Irondigen betaaldagen, die, zooveel doenlijk, zonder uitstel moeten volgen op de aan dezen onverwijld op te geven datum van rechtverkrijging.

Geven nu de belanghebbenden aan de hiervoren bedoelde aanbeveling nopens tijd en plaats van indiening hunner verzoekschriften gevolg, en morden aan den Minister van Oorlog de gelden toegestaan benoodigd oin het niet de behandeling van het vergoedingswerk aan zijn Departement belaste personeel tc versterken naar den eisch van dezen nieuwen toevloed van conscientieus te verrichten arbeid — vele duizeoden verzoekschriften moeten in betreklíelijk korten tijd, waarin bovendien de inzending van vergoedingsaanvragen, de militie betreffende, niet stilstaat, worden onderzocht, behandeld en afgedaan -- aan is het te verwachten, dat tijdige uitbetaling verzekerd is.

Iritusschen wordt reeds dadelijk opgeinerkt, dat uitbetaling der vergoeding aan belanghebbenden niet kan geschieden vóór dat, daarop aanspraak *is* verkregen, d. i. niet vóór dat de landweerplichtige den op vergoeding rechtgevenden diensttijd heeft vervuld. Zoolang dit niet is geschied: staat het uit te betalen bedrag niet vast, en mordt het recht tot uitkeering gemist. Dat de man voor zes dagen onder de wapenen komt, sluit nog geenszins in, dat hij in ieder geval dien tijd onder de wapenen blijven zal; aan vooruitbetaling kan daarom, als in strijd met een deugdelijk rekenplichtig beheer, niet worden gedacht.

Ter voldoening aan het verzoek van de leden, die eene globale opgaaf wenschten van de vermoedelijke kosten, verbonden aan de uitvoering van het voorgestelde artikel 15*bis*, zij medegedeeld, dat het bedrag dier kosten naar schatting de som van f 50.000 niet zal overschrijden: d. i., aangezien de land?\-eer niet ieder jaar, doch in twee van drie opvolgende jaren onder de wapenen komt, gemiddeld ongeveer f *33.000* per jaar.

Bij deze raming is rekening gehouden o. a. met hetgeen door deze leden ter zake werd opgemerkt.

De vraag. of, met betrekking tot het genot van vergoeding, de dag waarop liet janrlijksch onderzoek wordt gebonden, zal te beschouwen zijn als een dag „verblijf onder de wapenen of in merkelijken dienst", wordt door den eerstondergeteekende ontkennend beantwoord.

Met het gevoelen der leden die wijziging van artikel 11 der Landweerwet noodig achten, in dien zin, dat ook aan de dienstplichtigen die tot korte oefening bij de militie werden ingelijfd, de verplichting wordt opgelegd tot het houden van oefeningen onder de wapenen te komen, wordt door ondergeteelrenden in beginsel ingestemd. Vermits echter het tot stand Bomen eener regeling van de vergoedingsaangelegenheid voor landweerplichtigen als spoedeischend wordt geoordeeld, kwam het raadzaam voor, het daartoe strekkend wetsontwerp al dadelijk in te dienen, zonder daaraan te verbinden voorstellen tot wijziging der Landweerwet van wijdere strekking en van voor het tegenwoordige minder dringenden aard. Tot deze laatste is o. a. te rekenen de zooeven bedoelde wijziging van

artikel 11 dier wet, aangezien eerst in 1910 voor de eerste maal tot koite oefening *ingelijfde* miliciens naai de landweer overgaan.

Eveneens kan daartoe geacht worden te behooren een voorstel tot wijziging der Landweerwet strekkende om te gemoet te komen aan het bezwaar, dat in 1908 opnieuw eene inschrijving, met den aankleve van dien, zou moeten plaats hebben, welke, daar de schutterijen op 2 Augustus van dat jaar zullen zijn opgeheven niet tot indienststelling van schutters kan leiden.

Te zijner tijd zal worden overwogen, op welke wijze vorengenoemd bezwaar het best te ondervangen is.

Ondergeteekenden zijn niet voornemens het initiatief te nenien tot aanvulling van bovenvermelde wet, in dezen zin, dat daardoor schadeloosstelling zal worden toegekend aan bezoldigde personen bij de schutterijen, die als gevolg vnii het bepaalde in hoofdstuk V dier wet, hunne schutterlijke betrekking zullen verliezen.

Zij veroorloven zich tr verwijzen naar hetgeen door den tweeden ondergeteekende omtrent dit punt is opgemerkt in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het wetsontwerp tot vaststelling van hoofdstuk V dei Staatsbegrooting voor 1906.

Met „de landweerplichtigen", vermeld in de laatste alinea van het Voorloopig Verslag, zijn blijkbaar bedoeld de personen die, ingevolge artikel 3 der wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 159), een verlengden *militie*diensttijd bij de landweer moeten volbrengen.

Deze personen behooren dus tot de categorie „ingelijfden bij de militie", zoodat vooi hen, krachtens artikel J. litt. c, der Kieswet, gedurende den tijd welken zij niet met groot verlof zijn, de uitoefening van het kiesrecht geschorst is.

Volgens artikel 11 der Landweerwet komen o. n. bovenvermelde dienstplichtigen bij de landweer, met uitzondering van hen die tot de hospitaalsoldaten of tot de administratietroepen behooren, gedurende hun diensttijd tweemaal, telkens voor ten hoogste /es dagen — de dagen van opkomst onder de wapenen en van reitrek met verlof daaronder begrepen — tot het houden van oefeningen onder de wapenen, tenzij de Kroon het raadzaam mocht oordeelen dat onder de wapenen komen geheel of ten deele achterwege te laten.

Gelet op den korten tijd welken meergenoemde dienstplichtigen bij de landweer tot het komen onder de wapenen kunnen worden verplicht, schijnt liet den tmrrden ondergeteekende niet noodig de aan het slot van bet Voorloopig Verslag bedoelde wetswijziging te bevorderen.

's Gravenhage, 16 December 1905.

De Minister van Oorlog,

H. P. STAAL.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

P. RINK.

TABEL **A.**

Aantallen der vergoedingen, krachtens art. 113*bis* der Militiewet 1901 toegekend in 1904.

	Vergoeding in:		Mannelijke bevolking op 1 Jan. 1904		Maximum vergoeding		Vergoeding van 55—95 cent		Vergoeding van 50 cent en niinder	
	aantallen.	volgorde.	in duizendtallen.	volgorde.	aantallen.	volgorde.	aantallen.	volgorde.	aantallen.	volgorde.
Noordbrabant	1.007	3	291	4	40	4	601	3		
Gelderland.....	702	4	301	3	38	6	417	4	247	5
Zuidholland.....	2.113	1	601	1	542	1	1.097	1	474	1
Noordholland.....	1.284	2	504	2	103	2	854	2	327	3
Zeeland	287	10	110	10	25	9	186	9	76	10
Utrecht.....	313	9	131	9	60	3	168	10	85	9
Friesland.....	462	7	175	6	29	8	266	7	167	7
Overijssel.....	431	8	180	5	33	7	260	8	138	8
Groningen	587	6	154	7	17	10	400	5	170	6
Drenthe	238	11	83	11	9	11	157	11	72	11
Limburg.....	684	5	154	7	40	4	299	6	309	4
Duitschland.....	71									
België.....	24									

TABEL **A**[1].

Betrekkelijk vergoedingen, krachtens art. 113*bis* der Militiewet 1901 toegekend in 1904.

Rangschikking van de provinciën naar:

de mannelijke bevolking.	het gezamenlijk aantal vergoedingen.	het aantal maximum vergoedingen.	het aantal vergoedingen van 55—05 cent.	het aantal vergoedingen van 50 ct. en minder.
Zuidholland	Zuidholland	Zuidholland	Zuidholland	Zuidholland
Noordholland	Noordholland	Noordholland	Noordholland	Noordbrabant
Gelderland	Noordbrabant	Utrecht	Koordbrabant	Noordholland
Noordbrabant	Gelderland	Noordbrabant	Gelderland	Limburg
Overijssel	Limburg	Limbnig	Groningen	Gelderland
Friesland	Groningen	Gelderland	Limburg	Groningen
Groningen	Friesland	Overijssel	Friesland	Friesland
Limburg	Overijssel	Friesland	Overijssel	Overijssel
Utrecht	Utrecht	Zeeland	Zeeland	Utrecht
Zeeland	Zeeland	Groningen	Utrecht	Zeeland
Drenthe	Drenthe	Drenthe	Drenthe	Drenthe

TABEL **B.**

Aantal vergoedingen, krachtens ast. 113*bis* der Militiewet 1901 *toegekend* in 1904.

	Vergoeding in:		Mannelijke bevolking op 1 Jan. 1904		Maximum vergoeding		Vergoeding van 55—95 cent		Vergoeding van 50 cent en minder	
	aantallen.	volgorde.	in duizendtallen.	volgorde.	aantallen.	volgorde.	aantallen.	volgorde.	aantallen.	volgorde.
Apeldoorn	49	17	14	17	—	22	22	20	27	8
Amsterdam	719	2	260	1	78	3	455	1	186	1
Arnhem	85	10	28	7	3	16	58	8	24	10
Breda	59	15	12	22	8	10	45	12	6	21
Delft	46	19	15	14	10	8	28	18	8	20
Deventer	31	23	13	19	1	20	15	22	15	15
Dordrecht	71	11	20	11	1	20	47	11	23	13
Enschedé	40	20	14	17	8	10	26	19	6	21
Gouda	60	14	11	23	23	6	33	16	4	24
's Gravenhage	425	3	104	3	79	2	244	2	102	3
Groningen	140	5	33	5	2	18	94	4	44	5
Haarlem	96	8	32	6	15	7	57	9	24	10
den Helder	26	24	13	19	—	22	13	23	13	16
's Hertogenbosch	89	9	15	14	9	9	55	10	25	9
Leeuwarden	55	16	16	12	2	18	42	13	11	17
Leiden	61	12	26	8	3	16	34	15	24	10
Maastricht	129	6	16	12	6	13	62	6	61	4
Nijmegen	61	12	22	9	6	13	37	14	18	14
Rotterdam	740	1	172	2	356	1	242	3	142	2
Schiedam	47	18	13	19	27	5	10	24	10	19
Tilburg	106	7	22	9	4	15	62	6	40	6
Utrecht	160	4	52	4	43	4	89	5	28	7
Zaandam	38	21	11	23	—	22	33	16	5	23
Zwolle	36	22	15	14	7	12	18	21	11	17

TABEL **B**[1].

Betrekkelijk vergoedingen, krachtens art. 113*bis* der Militiewet 1901 toegekend in 1904.

Rangschikking van eenige grootc gemeenten naar:

de mannelijke bevolking.	het gezamenlijk aantal vergoedingen.	het aantal maximum vergoedingen.	het aantal vergoedingen van 55—93 cent.	het aantal vergoedingen van 50 ct. en minder.
Amsterdam	Rotterdam	Rotterdam	Amsterdam	Amsterdam
Rotterdam	Amsterdam	's Gravenhage	's Gravenhage	Rotterdam
's Gravenhage	's Gravenhage	Amsterdam	Rotterdam	's Gravenhage
Utrecht	Utrecht	Utrecht	Groningen	Maastricht
Groningen	Groningen	Schiedam	Utrecht	Groningen
Hanrlein	Maastricht	Gouda	Tilburg	Tilburg
Arnhem	Tilburg	Haarlem	Maastricht	Utrecht

de mannelijke bevolking.	het gezamenlijk aantal vergoedingen.	het aantal maximum reigoedingen.	het aantal vergoedingen van 55 9 e	het aantal vergoedingen van 50 ct. en minder.
Leiden	Haarlem	Delft	Arnhem	Apeldoorn
Nijmegen	's Hertogenbosch	's Hertogenbosch	Haarlem	's Hertogenbosch
Tilburg	Arnhem	Breda	-Hertogenbosch	Leiden
Dordiecht	Dordrecht	Enschedé	Dordrecht	Arnhem
Maastricht .	Nijmegen	Zwolle	Breda	Haarlem
Leeuwarden	Leiden	Maastricht	Leeuwarden	Dordrecht
Delft	Gouda	Nijmegen	Nijmegen	Nijmegen
Zwolle	Breda	Tilburg	Leiden	Deventei
's Hertogenbosch	Leeuwarden	Leiden	Gouda	den Helder
Apeldoorn	Apeldoorn	Arnhem	Zaandam	Zwolle
Enschede	Schiedam	Leeuwarden	Delft	Leeuwarden
Deventer	Delft	Groningen	Enschede	Schiedarii
Schiedam	Enschedé	Deventer	Apeldoorn	Delft
den Helder	Zaandam	Dordrecht	Zwolle	Enschede
Breda	Zwolle	Dordrecht	Deventer	Breda
Zaandam	Deventer	Dordrecht	den Helder	Zaandam
Gouda	den Helder	Dordrecht	Schiedam	Gouda

TABEL C.

Toegekende vergoedingen krachtens art. 113 of art. 113*bis* der Militiewet *1901*, in elk van de jaren 1902 – *1904*.

A. voor eerste oefening en blijvend gedeelte.

	100 ct.	o 5 - c t .	%	75-65 ct	,	60-55 ct.	%	50 ct. en minder	%
1902 . .	0	0	0	0	149	40,6	75	20,4	143	38,9
1903 . .	0	0	1	0,1	249	20,4	237	19,5	731	60
1904 . .	114	5	156	6,9	369	17	323	14,2	1303	57
R. voor herhalingsoefeningen.										
1902 . .	215	36,3	144	24,3	164	27,7	35	5,9	34	5,7
1903 . .	416	7,3	1442	25,2	2442	42,7	772	13,5	653	11,4
1904 . .	849	14,4	1061	18	1939	33	899	15,3	1132	19,2

Na kennis genomen te hebben van deze Memorie van Antwoord heeft de Commissie van Rapporteurs als haar oordeel uitgesproken, dat door de gewisselde schriftuien de openbare beraadslaging van het wetsontwerp genoegzaam is voorbereid (Verslag van 23 December 1905).

Na aanneming door de Tweede Kamer (1) werd door de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal nopens dit wetsontwerp uitgebracht liet navolgend

Eindverslag.

Het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen:

Sommige Icdcn wenschten ernstig te waarschuwen in het algemeen voor de finantieele gevolgen van wetsontwerpen als het hier aanlznngige.

Er werd door verschillende leden op gewezen, dat aangezien het standpunt door de Regeering ingenomen terecht op den vóórgrond stelt, dat de aanhangige vergoedingen slechts strekken mogen om te vóórkomen, .,dat het gezin of de betrekkingen van den dienstplichtige tot gebrek of armlastigheid zouden vervallen", eene voorziening :& door den Minister voorgesteld, voor herhalingsoefeningen van enkele dagen hun slechts bij uitzondering noodzakelijk voorkomt. Het gevaar toch, dat een gezin tot gebrek zal vervallen in de weinige dagen. dat een dienstplichtige bij de landweer zich onder de wapenen bevindt, is niet zeer groot.

Zij verwachten daarom, dat de Regeering een spaarzaam gebruik van de nieuwe bepaling maken zal.

Voor liet geval echter, dat de landweer in werkelijken dienst mocht worden opgeroepen, iii tijd van oorlog of oorlogsgevaar, zal deze maatregel huns inziens nuttig kunnen werken.

Door sommige leden werd bij den Minister om finantieele redenen aangedrongen op eene ruime toepassing van de ontheffingsbevoegdheid, waartegen echter anderen aanvoerden, dat eeiie ruime toepassing slechte opkomst zoude ten gevolge hebben, waardoor het effect van de landweer zou verloren gaan. Deze laatsten wenschten dan ook ontheffing slecht's in de uiterste gevallen.

Eenige leden brachten inet instemming in herinnering de zienswijze van den Minister van Oorlog, medegedeeld in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betrekkelijk het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1906 (bladz. 69). naar welke woorden in de Memorie van Antwoord omtrent het aanhangige wetsontwerp wordt verwezen.

Zijne Excellentie schreef toen: „De ondergeteekende zou er allerminst bedenking tegen hebben, dat de uitvoering van art. 113*bis* der Militiewet,, voor zooveel de vergoedingen betreft, naar het Departement van Binnenlaiidsche Zaken werd overgebraclit.

Hij is voornemens hieromtrent in overleg te treden niet zijnen ambtgenoot voor Binnenlandsche Zaken".

Gaarne zou men vernemen waartoe het daar in uitzicht gestelde overleg niet zijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken geleid had.

Meerdere bezwaren tegen de redactie van liet artikel werden geopperd.

---

(1) Zie een overzicht van de gehouden debatten op bladz. 71 van deze aflevering. (Red. M. R. T.)

Eenige leden meenden, dat de woorden, „zonder zijne aanwezigheid" overbodig waren en niet juist.

Overbodig, omdat het verband tusschen den noodlijdenden toestand van het gezin van den dienstplichtige en diens dienstplichtigheid voldoende wordt aangeduid door de woorden: „indien blikt, dat *ten gevolge van het verblijf onder de wapenen of in werkelijken dienst van een dienstplichtige bij de landweer door het gezin, enz. niet of niet voldoende in eigen onderhoud kan worden voorzien.*"

Niet juist, omdat iemand, bijv. een handelsreiziger, ook zonder aanwezig te zijn in de behoefte van zijn gezin kan voorzien en de reden waarom een dienstplichtige zulks niet kan doen, niet een gevolg is van zijn niet-aanwezigheid bij zijn gezin, maar van zijn verplichten dienst onder de wapenen, die hem belet zijn beroep uit te oefenen.

Andere leden waren van oordeel dat het slot van alinea 1 korter en beter zoude luiden „tenzij aan den dienstplichtige door Ons (niet ons) ontheffing van den werkelijken dienst wordt verleend".

Dat de Minister van Oorlog daartoe een voorstel dost. behoefde — naar men meende – niet uitdrukkelijk te worden gezegd.

Ook werd de meening geuit, dat de gebeele zinsnede overbodig was, daar in de gevallen waarin ontheffing vaii den dienst wordt verleend, door het gezin ook geen nadeel wordt geleden.

Eindelijk werd de vraag gedaan, welker beantwoording zeer op prijs zou worden gesteld, of voor de ontheffing bedoeld aan Liet slot van de 1ste alinea van art. 15*bis* de voorwaarde noodig was, genoemd in liet begin van het artikel, dat „door het gezin enz. zonder zijn aanwezigheid niet of niet voldoende in zijn eigen onderhoud kan worden voorzien". Hoe daarmede, alsdan, te rijmen de toezegging van den Minister in de Tweede Kamer gedaan; dat, wanneer het mocht blijken, dat een „man onmisbaar is in *eigen zaak*", hij zal overwegen of hel11 ontheffing kan worden verleend?

Sommige leden waren echter van oordeel, dat *de ontheffing* in haar geheel geregeld wordt bij het bestaande artikel 15, waarbij voor de toekenning daarvan als voorn-aarde wordt gesteld liet bestaan van *bijzondere omstandigheden* en dat, waar in liet voorgestelde art. 15*bis* van ontheffing de rede is, bedoeld wordt de ontheffing van eerstgemeld artikel.

Vastgesteld, den 19den April 1906.

KIST.
LAAN.
VAN LÖBEN SELS
HEERKESS.
VAN DER FELTZ.

De Eerste Kamer behandelde het wetsontwerp in de vergadering van 26 April 1906. Bij die gelegenheid sprak de Minister van Oorlog het navolgende:

Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op eenige opmerkingen en vragen, voorkomende in het Eindverslag der Commissie van Rapporteurs betreffende het aanhangige wetsontwerp, heb ik de eer het navolgende aan de aandacht van deze Hooge Vergadering te onderwerpen.

Verschillende leden hebben de verwachting uitgesproken, dat ik zeer spaarzaam gebruik zal maken van het instituut dei. vergoedingen met betrekking tot de landweer.

Ik kan der Kamer de verzekering geven, dat het bepaald mijn voornemen is van het verstrekken van vergoeding zoo spaarzaam mogelijk gebruik te maken. Waar ik ten aanzien van de militie tracht de vergoedingen te houden, c. q. te brengen, biniien de perken van het noodzakelijke, ligt liet geheel in mijn opvatting, en ook in mijn bedoeling om ten opzichte van de landweer dezelfde gedragslijn te volgen.

Ten aanzien van de meening, dat van deze vergoedingen voor de landweer al heel zelden gebruik zon behoeven te n-orden gemaakt met liet oog op den korten duur der oefeningen van de landweer, zij liet mij vergund aan te merken, dut, in verband met het bepaalde in de artt. 28 en 35 der wet, landweerplichtigen niet altoos zoo kort onder de wapenen zullen blijven als voor de herhalingsoefeningen het geval is en dat een landweerplichtige zelfs voor den duur van drie maanden in vredestijd onder de wapenen kan hebben te komen.

Verder zon ik willen aanteekenen, dat mijn ervaring in zake de vergoedingsquaestie bij de militie, mij tot de overtuiging heeft gebracht, dat er lieel wat gezinnen zijn die leven van de hand in den tand, en die om in de dringendste levensbehoeften van ern week te voorzien, het loon der week of van de voorafgaande week beslist noodig hebben. Daarmede rekening te houden, ook zooveel betreft den tijd der korte herhalingsoefeningen, acht ik, gelet op de gedachte die aanleiding heeft gegeven tot de instelling van liet instituut, plicht.

Door sommige leden werd ik uitgenoodigd een ruime toepassing te geven aan de ontheffingsbevoegdheid. Daarop kan ik antwoorden, wat reeds volgens het Verslag door andere leden is geantwoord, dat mijn verantwoordelijkheid medebrengt, dat ik niet tot ern ruime toepassing van die ontheffingsbevoegdheid *kan* overgaan. De landweer toch is ingesteld om goed georganiseerd, goed geoefend en in voldoende sterkte, met de noodige kracht te kunnen optreden en dan ook effect ie hebben. En daaraan zou zeker worden geschaad, wanneer door mij ruim gebruik van ontheffingsbevoegdheid werd gemaakt.

Wat betreft het overbrengen van de vergoedingen naar liet Departement van Binnenlandsche Zaken, kan ik mededeeelen, dat het overleg tusschen mij en mijn geachten ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken over deze aangelegenheid nog niet is geëindigd. Alleen is mij gebleken, wat trouwens ook zelf.: wel voor mij begrijpelijk is, dat van de zijde van mijn geachten ambtgenoot aanvankelijk heel weinig neiging bestaat oni die vergoedingen over te nemen.

Wat betreft de bezwaren tegen de redactie van het onderwerpelijke artikel, moet ik verklaren, dat ik zelf die bezwaren volkomen deel. Toch ben ik er toe overgegaan om het artikel te redigeeren zooals het daar ligt, om daardoor te voorkomen, dat men zon meenen, dat aan liet instituut der vergoedingen, voor wat de landweer aangaat, een andere gedachte ten grondslag lag dan waar het betrof de militie. Nu het denkbeeld van het verleenen van vergoeding reeds in de Militiewet is uitgedrukt, kwam het mij wenschelijk voor, ten einde verwarring te voorkomen, het door een gelijke redactie in de Landweerwet tot uitdrukkiiig te brengen. Dit zal mij echter niet verhinderen om te overwegen in de wijziging van de Militie- en van de Landweerwet, welke ik aan de Vertegenwoordiging hoop aan te bieden, de redactie eenvoudiger te maken.

Ten slotte de vraag betrekking hebbende op de toepassing van de ontheffing volgens art. 15 van de Landweerwet.

Het geval kan zich voordoen dat liet gezin van eeii landweerplichtige,

al zou het het maximum dei vergoeding ontvangen, daarmede toch niet voldoende geholpen is Dan is, het nieuwe artikel drukt dat ook uit. een bijzonder geval aanwezig als bedoeld iir art. 15 van de Landweerwet, op grond waarvan ontheffing kan worden verleend. Het geval kan zich ook voordoen dat een landweerplichtige een eigen zaak heeft. Oin dan voor ontheffing iii aanmerking te komen, zal hij moeten aantoonen, dat hij persoonlijk in die zaak in die mate onmisbaar is, dat hij veikeeit onder bijzondere omstandigheden en derhalve ontheffing te gronden is op art. 1 i dei net.

Het. wetsontwerp is daa op zonder verdere beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen. De wet draagt do dagteekening van 27 April 1906 (*Staatsblad* n°. 73.).

Wijziging van enkele wetten in verband met de invoerlng der Kinderwetten.

Omtrent liet op bladz. 195 v. van den eersten jaargang van dit Tijdschrift opgenomen wetsontwerp werd door de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitgebracht het navolgend

Voorloopig Verslag.

Het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp lieeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Vrij algemeen werd geklaagd over de groote onnauwkeurigheden welke hij de samenstelling van dit wetsontwerp zijn begaan, zooals blijkt uit de Sota van misstellingen, die na de indiening is ingezonden. (1) Men meende, dat bet toch inderdaad niet door den beugel kan, dat na de indiening van een voorstel waarvan mag worden aangenomen, dat het aan vijf Departementen is onderzocht — de Memorie van Toelichting is door vijf Ministers onderteekend — wordt ontdekt, dat de lager-onderwijs-novelle van 1905 bestaat, dat bij de wet van 6 Juni 1905 (*Staatsblad* n°. 172) de regeling der pensioenen en onderstanden van liet personeel van den loodsclierist eene algeineeiie herziening heeft ondergaan, en dat de wet van 18 Juli 1890 (*Staatsblad* n°. 109) laatstelijk bij eene wet vaii 11 Juli 1904 (*Staatsblad* n°. 134) is gewijzigd.

Met liet oog op de omstandigheid, dat het bij een wetsoiitwerp als dit in de allereerste plaats op nauwkeurigheid aankomt, achtte men het dan ook van zijn plicht, der Regeering ernstig in oveineping te geven, aan de bepalingen van het voorstel nog eens hare volle aandacht te schenken en dit te eerder, waar blijkbaar in de bovenbedoelde Nota nog niet alle „misstellingen" zijn opgenomen, die in het wetsontwerp zijn te vinden. Zoo had het b. v. de aandacht getrokken, dat wel in art. 14. maar niet in art. 15 is vermeld, dat de wet van 12 Juli 1895 (*Staatsblad* n°. 104) laatstelijk is gewijzigd bij de wet van 9 April 1897 (*Staatsblad* n°. 83); eene misstelling die in de Nota iiiet is verbeterd, hoewel daarbij juist in art. 15 twee onnauwkeurigheden zijn hersteld en het artikel dus blijkbaar opnieuw is overwogen. Se eerder dient deze misstelling te worden verbeterd, waar juist het in art. 15 genoemde art. 49 der wet van

(1) Deze misstellingen werden in het afgedrukte wetsontwerp op blz. 195 v. van den eersten jaargang van dit Tijdschrift door ons reeds hersteld. (Red. 31. R. T.)

12 Juli 1895 (*Staatsblad* nº. 104) bij de wet van 9 April 1897 (*Staatsblad* nº. 83) wijziging heeft ondergaan.

Artt. 1 *en* 2. Volgens de Memorie van Toelichting hebben de bepalingen, dat de bevoegdheid tot het geven van lager of middelbaar onderwijs vervalt voor hem, die bij eindvonnis is veroordeeld wegens misdaad, sedert de invoering van de nieuwe strafwetgeving in 1886 allengs hare beteekenis verloren en behoeven zij dus niet te worden bestendigd. Sommige ledeii waren liet met deze opvatting niet eens; huns inziens behoeven deze bepalingen nog iiiet alle practische beteekenis te missen en is er in elk geval weinig reden om juist nu, bij gelenheid van de indiening der Kinderwetten, tot afschaffing vaii deze bepalingen over te gaan.

Nog werd gevraagd, of niet ook art. 15, *f*, der lager-onderwijswet wijziging beliooit te ondergaan met het oog op de tuchtscholen.

Artt. 3 *en volgende.* Het had de aandacht getrokken, dat volgens dit wetsontwerp de vervulling van den militiepliclit eerst zal aanvangen nadat de in de penitentiaire Kinderwet voorgeschreven dwangopvoeding is afgeloopen. Men vroeg. of niet een ander stelsel mogelijk was. Immers, het min of meer onteerend karakter, dat meri juist aan de dwangopvoeding heeft willen ontnemen, zou op deze wijze weer te voorschijn komen. Ook al zou men het onderbreken veil de dwangopvoeding door de vervulling van den militieplicht wellicht iiiet voor alle opvoedelingen ti-enschelijk achten, voor velen achtte men het niet alleen mogelijk, maar zelfs nuttig en zeer noodzakelijk. Men moest daarbij ook niet uit het oog verliezen, dat naar het hier voorgedragen stelsel iemand op zijn 21ste jaar nog moet beginnen te dienen en dus eerst op zooveel lateren leeftijd een werkkring kan zoeken.

Art. 3. Door sommige ledeii werd betwijfeld, of niet,, met het oog op art. 507 van het Burgerlijk Wetboek, de nieuwe bepaling van het laatste lid van art. 12 der Militiewet 1901 tot het daar in de eerste plaats genoemde geval zou kunnen worden beperkt. In elk gevalscheen de bepaling iiiet ongewijzigd te kunnen blijven. Terwijl zij immers blijkens den aanhef is geschreven met betrekking lot meerderjarigen en liet eerste, daar behandelde, geval dan ook meerderjarige militieplichtigen betreft. is daarentegen in het tweede en derde geval op minderjarigen gedoeld.

Art. 5. De hier en in volgende artikelen gebezigde redactie: „het tijdstip, waarop de stelling ter beschikking van de Regeering eindigt" vond men zeer onwelluidend en men vroeg, of in de plaats daarvan niet zou kunnen nordeii gebezigd eene uitdrukking als voorkomt aan liet slot van art. 39 *ter* van het Wetboek van Strafrecht: „de dag, waarop de voorzienig van Regeeringswege in de opvoeding van den schuldige onvoorwaardelijk eindigt".

Art. 8. In de Memorie van Toelichting is opgemerkt, dat van deze gelegenheid kan worden gebruik gemaakt om eene door het algemeene voorschrift van art. 95 der Militiewet 1901 overbodig geworden bepaling uit art. 58 dier met te verwijderen.

Sommige leden hadden tegen dit voorstel bezwaar en dit niet alleen omdat het geheel ligt buiten het kader van het wetsontswerp, maar ook. omdat op deze wijze de raadpleging van bestaande wetten zeer zal worden bemoeilijkt. Hoe licht zal men later niet over het hoofd zien, dat deze

bepaling van de Militiewet, die met de Kinderwetten in geen verband staat, is verwijderd bij eene wet tot wijziging en aanvulling van bestaande wetten, ten einde deze met de Kinderwetten in overeenstemming te brengen.

Artt. 13 *en* 15. Sommige leden achtten het verband tusschen deze bepalingen niet duidelijk eli vroegen, of artikel 14 naast artikel 15 wel noodig is. Waar immers volgens artikel 15 de gepensionneerden, die op bevel van den rechter ter beschikking van de Regeering zijn gesteld, het genot van hun pensioen tijdelijk zullen missen, behoeven daarnaast omtrent de niet-uitbetaling van pensioen aan het bestuur van gestichten of instellingen, waarin of waardoor de betrokken personen worden verpleegd, toch geene voorschriften meer te worden gegeven.

Naar aanleiding hiervan werd door andere leden opgemerkt, dat men heeft te onderscheiden tusschen het gemis van het genot van pensioen door den belanghebbende en de uitbetaling vaii het pensioen aan het bestuur van een gesticht of eene instelling, waarin of waardoor de gepensionneerde wordt verpleegd. In de wetsbepalingen, bedoeld in artikel 14, wordt thans die uitbetaling voorgeschreven in zoo algenieenen zin, dat zij, zonder uitdrukkelijlie uitzonderingsbepaling, zooals thans is voorgesteld. voortaan zon moeten plaats vinden ten aanzien van de in art. 15 bedoelde gepensionneerden, die voortaan het genot van hun pensioen tijdelijk zullen missen.

Ai-t. 17. Sommige leden verklaarden, dat zij tegen het hier gedane voorstel om ten aanzien van jeudige militairen de bepalingen der wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 63) voorloopig buiten toepassing te doen blijven, slechts dan geen bezwaar zouden maken, wanneer de Regeering hun de verzekering wilde geven, dat hij de wet tot regeling van de invoering vaii het Wetboek vaii Militair Stafrecht de noodige voorstellen zullen worden gedaan om de jeudige militairen, die met den strafrechter in aanraking mochten komen, *in* elk *opzicht* te doen cleelen in de humanitaire regeling, in de vermelde wet van 1901 vervat. De Memorie van Toelichting spreekt hier van „zooveel mogelijk", terwijl ooli uit de redactie van art. 17. tweede lid, de volkomen gelijkstelling in de toekomst van jeudige militairen met andere jeudige personen niet behoeft te volgen.

Tn de Memorie van Toelichting is opgemerkt -en bij het stellen van de bepaling van art. 17, eerste lid, heeft men zich blijkbaar ook op dit standpunt geplaatst—dat, zoolang de wet tot regeling van de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht niet is tot stand gebracht, de bepalingen van hel, Wetboek van Strafrecht omtrent jeugdige personen zooals die luidden vóór de daarin door de met van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. GS) gebrachte wijzigingen, zullen blijven gelden ten aanzien van jeugdige militairen. Door sommige ledeii werd gevraagd. of deze redeneering wel juist is. Door het in werking treden ven de genoemde Kinderwet zijn de tot dusver bestaande bepalingen van het Wetboek van Strafrecht, omtrent jeugdige personen komen te vervallen en deze bepalingen kunnen toch niet herleven enkel door een voorschrift als voorkomt in art. 17 eerste lid, vall dit ontwerp. dat ten aanzien van jeugdige militairen de bepalingen der wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 63) voorloopig buiten toepassing blijven. Hoogstens zou volgens deze ledeii. uit zoodanig voorschrift volgen, dat nu voortaan, zoolang de regeling tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht nog niet is tot stand gebracht, ten aanzien vaii jeugdige militairen geene bijzondere bepalingen omtrent straf en berechtiging zullen gelden.

Andere leden meenden, dat, waniieer de wijzigingen ,,buiten toepassing

blijven", wel mag worden aangenomen, dat de ongewijzigde bepalingen alsnog toepassing vinden. Doch eene uitdrukkelijke bepaling van die strekking zou ook hun, ter voorkoming van twijfel, wenschelijk schijnen.

Sommige leden konden niet begrijpen, dat plaatsing in een Rijksopvoedingsgesticht zoo groote bezwaren zon medebrengen als de Regeering meent; zij achtten het stelsel, waarbij met betrekking tot een kind, dat volgens de beslissing des rechters niet met oordeel des onderscheids had gehandeld, geen enkele maatregel wordt genomen, in elk geval veel bedenkelijker dan dat op zulk een kind de plaatsing in een Rijksopvoedingsgesticht werd toegepast,

Sommige leden vonden in de omstandigheid, dat ook in art. S een voorstel wordt gedaan, dat valt buiten het eigenlijke kader van het wetsontwerp. aanleiding tot de vraag, of niet van deze gelegenheid zou kunnen worden gebruik gemaakt om eene onjuistheid in het bij de wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 63) bijgevoegde tweede lid van artikel 45 van het Wetboek van Strafvordering te herstellen. Tot tweemaal toe vindt men in de bedoelde bepaling het woord „beklaagde", waar van „verdachte" of van „vermoedelijk schuldige" had moeten zijn gesproken.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 23sten December 1905.

DRUCKER.
SMEENGE.
LIMBURG.
VAN DOORN.
REGOUT.

Begraven van lijken van militairen.

Bij Koninklijke Boodschap van 28 December 1905 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Geilerzal ter overweging toegezonden het navolgend ontwerp van wet tot wijziging der bepalingen, betreffende liet begraven van lijken van militairen beneden den rang van officier voor rekening van den Staat, met Memorie van Toelichtiiig.

Ontwerp van wet.

WIJ WILHELMINA, hij de gratie Gods, Koningin dei Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de wenschelijkheid is gebleken eener wijziging van de wettelijke bepalingen nopens het op Staatskosten begraven van lijken van militairen der zee- en landmacht beneden den rang van officier;

Zoo is het. dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I.

Artikel 1 der met van 22 Juli 1885 (*Staatsblad* nº. 138) wordt, gelezen als volgt:

„De kosten van het begraven van lijken van militairen der zee- en land-

macht. beneden den rang van officier, in werkelijken dienst of met verlof — miliciens met groot verlof en het reserve-personeel inet onbepaald verlof daaronder niet begrepen — worden, naar regelen door Ons te stellen, door den Staat gedragen."

Artikel II.

Artikel 2 der wet van 22 Juli 1885 (*Staatsblad* no. 138) wordt gelezen als volgt:

„Ingeval nabestaanden of betrekkingen van een in artikel 1 bedoelden overleden militair verlangen in de begrafenis te voorzien of eenig kerk- of ander bestuur aanneemt daarvoor te zorgen, kan zulks worden toegestaan.

„De begrafeniskosten worden alsdan gedragen door hen die zich met de ter-aardebestelling hebben belast. Een gedeelte der begrafeniskosten, doch niet meer dan zou zijn betaald wanneer de Staat voor het begraven had gezorgd, kan aan hen worden terugbetaald en ten laste van den Staat verrekend."

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal morden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Oorlog,

De Minister van Marine,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

Memorie van Toelichting.

In het Voorloopig Verslag betreffende liet ontwerp van wet tot vaststelling van het VI^de^ hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1904, werd, op bladz. 19 (Gedrukte Stukken, Zitting 1903—1904, **2**, no. 34) de wensch te kennen gegeven, dat aan de onderofficieren en mindere schepelingen bij overlijden eene kostelooze begrafenis morde gegeveii.

Daarbij werd aangevoerd, dat vooral bij sterfgevallen van gehuwden de begrafeniskosten voor de nabestaanden veelal te bezwarend zijn, aangezien in verreweg de meeste gevallen de weduwe geheel onverzorgd achterblijft.

Kaar aanleiding daarvan werd door den toenmaligen Minister van Marine, in de Memorie van Antwoord op voormeld Voorloopig Verslag, op bladz. 21, te kennen gegeven, dat de betaling van begrafeniskosten van overleden militairen is geregeld bij de wet van 22 Juli 1885 (*Staatsblad* no. 138), doch dat hij bereid was, indien zijne ambtgenooten zich daarmede konden vereenigen, te doen nagaan, of de practijk aanleiding geeft tot het in overweging nemen van wijziging dier wet.

Dientengevolge heeft tusschen de betrokken Ministers overleg plaats gehad, hetwelk heeft geleid tot het besluit, dat Pene wijziging van meergemelde wet in boveribedoelden zin wenschelijk is te achten.

Hiertoe strekt het hierbij gevoegde wetsontwerp.

Ad Artikel I. Bij dit artikel wordt voorgesteld, de kosten van het begraven van lijken van militairen der 7ee- en landmacht beneden den rang

van officier, in de daar omschreven gevallen, door den Staat te doen dragen, naar regelen bij Koninklijk besluit te stellen.

Het voornemen bestaat, voor de regeling dier begrafeniskosten een vasten niantstaf aan te nemen, waarbij rekening zal zijn te houden niet den rang, door den overledene bekleed, en lijken van militairen beneden den rang van onderofficier, waar mogelijk, niet te begraven en de klasse van armlastigen of onvermogenden, doch in de daaropvolgende hoogere klasse.

Ad Artikel II. Dit artikel bevat. in de eerste zinsnede. eene wijziging van de eerste zinsnede van art. 2 der met van 22 Juli 1885 (*Staatsblad* nº. 138). In de inwilliging van het hierbedoelde verzoek ligt n.l. naar de meening van de ondergeteekenden, opgesloten, dat het lijk aan de verzoekers kan worden afgegeven.

De voorgestelde redactie voorliet rerder in het geval, dat de verzoekers het begraven wenschen te doen uitgaan van het militaire gebouw, waar liet lijk zich bevindt, hetgeen bijv. kan voorkomen wanneer nabeitaanden of betrekkingen elders wonen.

Bij de tweede zinsnede wordt wijziging voorgesteld rail liet bepaalde in de tweede zinsnede van art. 2 der meergemelde wet. Het is n l. billijk voorgekomen, aan de daar bedoelde verzorgers van een lijk het bedrag der kosten uit te keeren. mellte de begrafenis zou hebben gevorderd indien deze door de zorg van den Staat had plant, gehad.

De Minister van Oorlog,
H. P. STAAL.

De Minister van Marine,
STUART.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
P. RINK.

Omtrent dit wetsontwerp werd uitgebracht het navolgende

Voorloopig Verslag.

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

De indiening van het wetsontwerp was algemeen met ingenomenheid gezien; in het bijzonder toonde men er zich over voldaan. dat de mogelijkheid is geopend de begrafenis van uit het huis der nabestaanden te doen plaats hebben, zonder dat de kosten dan geheel ten laste van dezen zullen moeten komen.

De vorm, waarin de Regeering haar voorstel tot wijziging van het bestaande recht heeft gekleed, had intusschen bij vele leden verbazing gewekt. Van eene wet, welke slechts vier artikelen telt. wordt de gansche wezenlijke inhoud gewijzigd en toch wordt niet voorgesteld eene nieuwe met in het leven te roepen, doch vervanging van twee harer artikelen door nieuwe voorschriften. Men achtte dit eene wijze van handelen. die uit een doelmatigheidsoogpunt niet valt toe te juichen: het raadplegen van de voortaan geldende bepalingen wordt daardoor zeer bemoeilijkt. Men drong er niet vertrouwen op aan, dat de Regeering liet wetsontwerp nog

zoodanig zoude willen wijzigen, dat in eene nieuwe met de geheele materie worde geregeld.

De bijdrage van Rijkswege in de kosten eener begrafenis, door de nabestaanden bezorgd. zal, volgens het voorgestelde nieuwe art. 2, hoogstens bestaan in het bedrag, dat eene begrafenis van Staatswege kost. Enkele leden, die van oordeel waren, dat in het algemeen door de betrekkingen van militairen aan eene begrafeiiis op niet-militaire wijze boven eeiie met militaire eer de voorkeur wordt gegeven, merkten op, dat, wijl bij laatstgenoemde begrafenis de dragers militairen zijn, de kosten daarvan niet hoog zijn en dus, ook mèt deze Rijksbijdrage, eene niet-militaire begrafeiiis vrij kostbaar zal blijven Zij wenschten daarom. dat niet de kosten eener begrafenis van Staatswege, doch die eener begrafeiiis op niet-militaire wijze van de Rijksbijdrage de grondslag zoude zijn.

Andere leden achten dit verlangen ongegrond Zij hadden er bezwaar tegen, dat, waar de Regeering een maatregel voorstelt, die als eese vrijgevigheid is te beschouwen, van de zijde der Volksvertegenwoordiging op uitbreiding diei royaliteit nordt aangedrongen. Bovendien bedenke men, dat de maatstaf van de kosten eenei inilitaire begrafenis volkomen rationeel is; immers het geldt hier een voorrecht. dat aan de nabestaanden wordt toegekend met het oog op de *hoedanigheid van militair* van den overledeiie. Ligt het dan niet rooi de hand, dat bij het bepalen van de grootte dier gunst, de exceptioneele positie van den militair tot grondslag noidt genomen? Ook werd er op gewezen, dat de kosten eener niet-militaire begiafenis in de verschillende plaatsen des lands zeer ongelijk zijn.

Intusschen vond het motief. dat. volgens bovenbedoelde leden, velen in den lande met eene niet-militaire begrafenis doet sympathiseeren, wel bij meerdere leden instemming. Bij eene inilitaire begrafenis komt het toch dikwijls voor, dat op den terugweg vroolijke muziek wordt aangeheven. Vrij algemeen vond men dit eene practijk, die niet de plechtigheid eener begrafenis onvereenigbaar is. Acht in oorlogstijd een troepenhevelhebber dien maatregel wenschelijk, dan kon men dat begrijpen en had men daartegen geen overwegend bezwaar, maar voor gewone tijden oordeelde men liet gebruik hoogst stuitend voor de nabestaanden des overledenen. Men drong er daarom bij deze gelegenheid op aan, dat de betrokken Ministers er toe zouden overgaan de hij militaire begrafenissen geldende gebruiken te herzien.

Nog werd in dit verband de wenschelijkheid betoogd oni het recht van gepensionneerde militairen op eene begrafenis niet militaire eei te doen vervallen.

Betreffende art. II van het wetsontwerp werd voorts de wensch uitgesproken, dat in het nieuwe art 2. 1ste alinea. de woorden „kan zulks worden toegestaan" meiden gewijzigd in: „wordt zulks toegestaan". Waarom, zoo vroeg men, wenscht de Regeering in dit opzicht eene beperking?

Eene vraag van gelijke strekking werd gedaan naar aanleiding van de woorden. in de 2de alinea voorkomende „kan aan hen worden terugbetaald".

Sommige leden drongen er op aan. dat er tegen zoude worden gewaakt, dat de nieuwe bepaling wordt misbruikt om geldelijk voordeel te genieten.

Ten slotte werd met betrekking tot de in de Memorie van Toelichting ad art. II voorkomende woorden: „De rooigestelde redactie voorziet verder in het geval, dnt de verzoekers het begraven wenschen te doen uitgaan van liet militaire gebouw enz.". de opmerking gemaakt, dat men die bedoeling kwalijk ill de woorden van het artikel kon lezen. Men achtte hef

wel gewenscht om die bedoeling op duidelijker wijze in den tekst der wet neer te leggen.

Aldus vastgesteld den 6den April 1906.

LIMBURG.

REGOUT.

THOMSON.

DE WAAL *MALEFIJT*.

VAN SASSE VAN YSSELT.

Artikel II der Landweerwet.

Door den Minister van Oorlog is de navolgende missive gericht aan de Commissarissen der Koningin in de onderscheidene Provinciën.

Ten einde te voorkomen, dat twijfel zou kunnen rijzen omtrent den datum en de plaats van opkomst onder de wapenen op grond van art. 11 der Landweerwet van de dienstplichtigen bij de Landweer, die van woonplaats veranderen tusschen den dag waarop wordt afgekondigd de openbare kennisgeving nopens de tot hen betrekkelijke oproeping voor den werkelijken dienst ingevolge evengemeld wetsartikel en den dag. voor hunne opkomst onder de wapenen blijkens die oproeping vastgesteld, wordt door mij, mits deze, bepaald, dat die dienstplichtigen onder de wapenen moeten komen met het landweeronderdeel waartoe zij krachtens hunne nieuwe woonplaats behooren.

Hebben intusschen bij de vestiging van den dienstplichtige in de nieuwe gemeente van inwoning de oefeningen, welke ingevolge art. 11 der Landweerwet in den loop van het jaar voor het zooeven bedoeld landweeronderdeel gehouden worden. bereids een aanvang qenonien, of hebben die oefeningen alsdan reeds plaats gehad, zoo moet voor den dienstplichtige geacht worden nog van kracht te zijn de op grond van meergemeld wetsartikel geschiede oproeping voor den werkelijken dienst welke betrekkelijk is tot het landweer-onderdeel, waartoe de dienstplichtige behoorde vóór zijne verandering van woonplaats.

Ik heb de eer UHEG. te verzoeken, ieder der Burgemeesters van dc Gemeenten in Uw Gewest van het vorenstaande te onderrichten en dien Burgemeester de opdracht te doen verstrekken den verlofganger van de Landweer, door wien overeenkomstig art. 25 der Landweerwet kennis wordt gegeven van de omstandigheid dat hij zich gaat vestigen in eene andere gemeente en wiens woonplaats-verandering geschiedt ten tijde als in het eerste lid van deze aanschrijving vermeld. eeiie persoonlijke, *schriftelijke*. kennisgeving uit te reiken, waaruit blijkt met welk landweer-onderdeel de clienstplichtige hrnchteni de hier getroffen regeling in den loop van het jaar onder de wapenen zal moelen komen ter deelneming aan de oefeningen, bedoeld in art. 11 der Landweerwet.

Waar oreriqens deze „schriftelijke kennisgeving" zoo noodig in de plaats moet kunnen treden van de openbare kennisgeving, welke ingevolge § 47 der Landweerinstructie I nopens de oproeping in werkelijken dienst geschiedt, -- immers voor zoover de in deze bedoelde dienstplichtige daarbij betrokken is — zal in de „*schriftelijke kennisgeving*" ook vermeld moeten worden:

1°. de datum en de plaats van opkomst in werkelijken dienst, vastgesteld voor het landweer-onderdeel, waarmede de dienstplichtige onder de wapenen moet komen:

2°. de naam en de voornaam of de voornamen van den dienstplichtige, tot wien zij betrekkelijk is:

terwijl voorts de „*schriftelijke kennisgeving*" de mededeeling zal moeten bevatten, dat zij voor de oproeping van den dienstplichtige in werkelijken dienst ingevolge art. 11 der Landweerwet rechtens voldoende is.

Teil slotte zal van de hiervoren bedoelde „schriftelijke kennisgeving" door den Burgemeester een afschrift, door den Gemeente-Secretaris vooi gelijkluidend geteekend, behooren te worden gehouden en zal door den Burgemeester wijders van de uitreiking van bedoelde kennisgeving een ambtseedig relaas behooren te worden opgemaakt opdat een en ander eventueel kunne dienen bij vervolging van den dienstplichtige ter zake van desertie.

(Ai. r. O. 26 April 1006, VII[e] Afd., n° 4)

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Indisch militair strafstelsel.

Zekere C. DE BEER, gedetineerd in de centrale gevangenis te Semarang, bad zich bij request tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal gewend met verzoek om royeering of vermindering vaii hem opgelegde straffen.

Door den Minister van Koloniën was, naar aanleiding ran een verzoek om inlichtingen, aan dit Staatslichaam medegedeeld dat het niet noodig werd geacht in eenige beschouwing te treden naar aanleiding van het adres, omdat aan den requestant inmiddels gratie was verleend van het. nog onvervulde gedeelte der opgelegde straffen.

De Commissie voor de verzoekschriften uit de Tweede-Kamer in wier handen deze inlichtingen waren gesteld rapporteerde onder dagteekening van 6 April 1906 daaromtrent het volgende:

„Het adres vaii DE BEER, aan de Kamer ingezonden door tusschenkomst van het Departement van Koloniën, ging vergezeld van een bundel bescheiden, door den Minister uit Indië ter toelichting vaii de quaestie ontvangen. Met behulp van deze stukken is Uwe Commissie in stnnt de volgende uiteenzetting te geven van hetgeen met adressant is voorgevallen.

„De Europeesche fuselier van liet Indische leger C. DE BEER werd veroordeeld bij de sententiën definitief van het Boog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië:

1°. van 25 Augustus 1899: tot 5 jaren militaire gevangenisstraf;

2°. van 8 Juni 1900: tot 7 jaren militaire gevangenisstraf;

3°. van 12 October 1900: tot 5 jaien tuchthuisstraf, met vervallenverklaring van den militairen stand.

„Na zijne veroordeeling tot de sub 3°. vermelde straf. werd de militaire gevangenisstraf. welke adressant toen onderging veranderd in tuchthuisstraf. Deze strafwijziging is echter niet overeen te brengen met art. 22 vaii het Koninklijk besluit vaii 19 December 1889. n°. 35 (*Indisch Staatsblad* 1890. n°. 58) zooals dat wordt gelezen krachtens § I van het, Koninklijk besluit van 17 April 1800, no. 95 (*Indisch Staatsblad* n°. 178), volgens welk artikel militaire gevangenisstraf vaii vijf jaren of langer alleen dan in tuchthuisstraf wordt veranderd, wanneer *tevens* vervallenverklaring vaii den militairen stand is uitgesproken (1), hetgeen noch bij de eerste, noch bij de tweede der bovenvermelde sententiën liet geval was.

(1) Dit artikel luidt:

„De militaire gevangenisstraf wordt. indien tevens de bijkomende straf van vervallenverklaring is uitgesproken, ondergaan:

door Europeanen. zoo zij is opgelegd rooi. vijf jaren of meer. als tuchthuisstraf. en zoo zij is opgelegd voor minder dan vijf jaren, als gevangenisstraf;

door Inlanders. enz."

„Op welke gronden bedoelde strafwijziging toch heeft plaats gehad is uiteengezet in de missive van den Directeur van Justitie aan den Gouverneur-Generaal van 15 October 1903, welke zich in afschrift bevindt onder de overgelegde stukken. Daaruit blijkt, dat, aangezien het als eene onmogelijkheid beschouwd wordt, dut een ven den militairen stand vervallen verklaarde. iemand die dus geen militair meer is. eene militaire straf ondergaat, „personen, die tijdens de vervallenverklaring bezig zijn eene militaire straf te ondergaan. van het oogenblik dier vervallenverklaring af als burgerlijke gevangenen plegen beschouwd en behandeld te worden". De hun te voren opgelegde inilitaire straffen worden in zulk geval *ipso jure* geacht veranderd te zijn in burgerlijke vrijheidsstraffen welke, naar de onderscheiding gemaakt in art. 22 van *Staatsblad* 1899, nº. 178, hetzij als gevangenisstraf, hetzij als tuchthuisstraf worden ondergaan. De aan Dn Heer opgelegde militaire gevangenisstraf moest nu door de later uitgesproken vervallenverklaring geacht worden te zijn veranderd in burgerlijke *gevangenisstraf* van gelijken duur. niet in tuchthuisstraf, daar de voor een beklaagde (veroordeelde,) gunstigste bepalingen behooren te worden toegepast. Civiele gevangenisstraf van 7 jaren bestaat echter niet. Men stuitte derhalve op de moeilijkheid hoe de straf nu moest worden ondergaan. De op dit punt bestaande leemte in de bepalingen. wordt in de practijk verholpen door de militaire gevangenisstraf van meer dan 5 jaren te vervangen door tuchthuisstraf.

„Uit de overgelegde correspondentie blijkt verder. dat zoowel de Directeur van Justitie als de Gouverneur-Generaal van oordeel waren. dat in de plaats gehad hebbende strafwijziging voor De Beer eene onbillijkheid was gelegen. aangezien liet niet kon worden ontkend. dat militaire gevangenisstraf *zonder* gelijktijdige vervallenverklaring van den militairen stand, zoodoende werd veranderd in tuchthuisstraf, waarmede anders alleen gelijkgesteld wordt de militaire gevangenisstraf *met* gelijlctijdige vervallenverklaring, en tucbthuisgestraften in verschillende opzichten strenger worden behandeld dan andere gevangenen. Als de voor De Beer meest billijke oplossing werd nu bepaald, dat hij verder als gevangenisgestrafte zou worden behandeld en dat de reeds ondergane tuchthuisstraf in mindering zou strekken van de vijf jaren tuchthuisstraf, die hij nog volgens zijne derde veroordeeling zou moeten ondergaan (1), mits adressant met die regeling zou genoegen nemen.

„Dit deed De Beer hij eene verklaring, geteekend 21 December 1903. Desniettegenstaande komt adressant nu in zijn adres aan de Kamer, gedagteekend 1 Juli 1903. op tegen de verandering van de zeven jaren militaire gevangenisstraf in zeven jaren civiele gevangenisstraf en verzoekt de straffen in den aanhef van dit Verslag sub 1º. en 2º. vermeld te royeeren dan wel in die mate te verminderen, zooals het der Kamer billijk zal voorkomen.

„Uit de overgelegde stukken blijkt, dat den adressant reeds bij gouvernementsbesluiten van 18 Januari 1901 en 24 Juli 1902 remissie van straf werd verleend van zes en drie maanden en in de nota van inlichtingen deelt de Minister mede, dat „blijkens bericht van de Indische Regeering. aan den adressant inmiddels gratie (is) verleend van het door hem, onder meer. nog te ondergaan gedeelte van de straf van zeven jaren militaire

(1) In Nederland. Vgl. bepalingen Koninklijk besluit in *Indisch Staatsblad* 1886 no. 147. juncto dat van *Indisch Staatsblad* 1900. no. 212.

gevangenis, waartoe hij is veroordeeld hij sententie definitief van het Hoog Militair Gerechtsliof van *Nederlandsch-Indië* van S Juiii 1900".

„Voor den adressant heeft het verloop dezer zaak eeiie zeer belangrijke vermindering van straf ten gevolge gehad, zoodat hij, naar de meening Uwer Commissie, door de gebrekkige regeling eer voordeel genoten dan nadeel geleden heeft. Naar de meening Uwer Commissie bestaat er dan nok voor de Kamer geen aanleiding bij de Regeering aan te dringen op liet nemen van eenige verdere gunstige beschikking tenaanzien van adressant".

Het geheele verloop dezer zaak wijst volgens de rapporteerende Commissie duidelijk op de noodzakelijkheid eener voorziening in de leemte, op welke hiervóór door haar is gewezen. Het is aan de Commissie uit de bij het adres van De Beer overgelegde stukkén gebleken, dat zoodanige voorziening reeds in December 1903 aan de Indische Regeering wenschelijk voorkwam. Waar intusschen van eene desbetreffende regeling vooralsnog niets bekend is geworden, moge de Regeering de spoedige totstandkoming ervan bevorderen.

Art. 113*bis* der Militiewet 1901.

Blijkens eeii schrijven vnii den Minister van Oorlog aan den Voorzitter vnii de Tweede Kamer der Staten Geiieinal dd. 15 December 1905 heeft zich het volgende geval voorgedaan.

De echtgenoote vaii oen milicien wendde zich tot dien Minister niet eeii verzoek, strekkende om iii liet genot te worden gesteld van eene geldelijke vergoeding tijdens haar echtgenoot in 1305 voor herhalingsoefening onder de wapenen zou zijn.

Uit de omtrent dit verzoek ingewonnen inlichtingen bleek, dat de echtgenoote van den hiervoren bedoelden milicien met haar kind, tijdens zijn verblijf onder de wapenen opgenomen zoude worden bij de moeder van adressante, *zonder dat daarvoor eenige geldelijke vergoeding gegeven behoefde te worden*

Vermits hier alzoo niet aanwezig was te achten een dei gevallen, waarin volgens art. 113*bis* der Militiewet 1901 vergoeding kan worden toegekend. konden geene termen gevonden worden om aan het verzoek van de adressante te voldoen.

De Commissie voor de Verzoekschriften uit de Kamer in wier handen de inlichtingen van den Minister van Oorlog betreffende het bovenvermelde onderwerp waren gesteld, berichtte daaromtrent. dat het haar voorkwam. dat. waar de afwijzende beschikking van den Minister van Oorlog blijkt te steunen op de omstandigheid, dat de adressante met haar kind tijdens het verblijf onder de wapenen van haren echtgenoot zonder geldelijlie vergoeding „zoude" worden opgenomen bij hare moeder, — het behoort vast te staan, dat die opneming *inderdaad heeft plaats gehad*, wat uit de bewoordingen door den Minister gebruikt. niet blijkt.

Ook dan evenwel, wanneer deze opneming werkelijk heeft plaats gehad meende die Cominissie dat dit feit iiiet kan leiden tot afwijzing van liet verzoek en deze afwijzing niet is af te leiden uit de bepalingen van art. 113*bis* der Militiewet 1901.

De Commissie zon het dan ook iiiet zonder belang achten alsnog van den Minister te mogen vernemen, of de opneming van adressante door hare moeder heeft plaats gehad, maar is van meening dat, afgescheiden

daarvan, de verlangde vergoeding alsnog zou behooren te worden toegehend.

Zij stelde mitsdien voor:

1°. den Minister van Oorlog dank te zeggen voor de gegeven inlichtingen, en

2° mrt overlegging van een afschrift van haar Verslag den Minister te verzoeken om de aangeduide inlichting te willen verschaffen rn den wensch uit te spreken dat de verlangde vergoeding alsnog zal worden toegekend.

Hij de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 21 Juni 1906 (Handelingen 1905-1906, blz. 2211) deelde de Minister van Oorlog mede, dat door het betrokken gemeentebestuur nader was bericht dat het gezin niet kosteloos bij de moeder is opgenomen. De vergoeding is dus daarna onmiddellijk toegekend.

De Commissie deed toen het sub 2°. gedaan voorstel vervallen.

Eene opmerking van den Heer TER LAAN, die deed uitkomen, van hoeveel belang deze behandeling van het verzoek in het onderhavig geval voor de requestrante geweest was en daarop eene aansporing aan den Minister bouwde om toch vooral dergelijke aangelegenheden nauwkeurig te doen oiiderzorlteii. werd nog kortelijks door den Minister beantwoord. De ambtelijk voorlichting is de eenige basis waarop's Ministers onderzoek kan rusten.

Indien dus van de zijde der betrokken personen geen meerder licht ontstoken wordt of stof wordt bijgebracht voor een nader onderzoek, is terugkomen op eeii genomen beslissing practisch onmogelijk.

Ontheffing van don werkelijken Militiedienst.

Bij Koninklijk Besluit van 5 April 1906, n°. 44 (*Staatscourant* van 13/14 April 1906, n°. 87) is krachtens art,. 113, derde zinsnede, der Militiewet 1901 aan DIRK HASENOOT. loteling voor de lichting der nationale militie van 1905 uit de gemeente Katwijk, ingelijfd bij het; 10de Regiment Infanterie, ontheffing van den werkelijken dienst voor zijn geheelen diensttijd verleend op grond:

„dat adressant is de jongste van een gezin van twee zonen, van welke de oudste AREND HASENOOT, loteling voor de lichting van 1904 uit de gemeente Katwijk, wel op 31 Maart 1904 ter inlijving aan liet gebouw van Liet Provinciaal Bestuur van Zuidholland is verschenen. doch door verlieerde inlichtingen, van wien is niet bekend, in den waan gebracht, dat hij, als hehbende uitstel van eerste oefening gevraagd, niet behoefde te komen, zich niet aan de betrokken autoriteit ter aflevering heeft aangemeld;

„dat op laatstgenoemden loteling door Gedeputeerde Sinten van Zuidholland art. 158 der Militiewet 1901 is toegepast en hij, nadat dit College de redenen zijner niet-opkomst als geldig had aangenomen el1 hij voor den dienst geschikt was bevonden, op i Maart 1905 bij de militie is ingelijfd;

„dat aan adressant door den militieraad geene vrijstelling van dienst op grond van art. 46 der Militiewet 1901 kon worden verleend omdat zijn voormelde broeder op het tijdstip, bedoeld in de eerste zinsnede van art. 52 van vermelde wet niet in dienst was:

„dat het in dit, bijzonder geval niet billijk zou zijn, adressant tot werkelijken dienst bij de militie te verplichten, nu zijn broeder in dienst is als loteling voor de lichting van 1904."

Bij Koninklijk Besluit van 13 Maart 1906. n°. 12 (*Staatscourant* van

16 Maart d. a. v., nº. 63) is aan twee lotelingen der lichting 1903, behoorende tot het 11de Regiment Infanterie en in hei. genot van uitstel van eerste oefening. ontheffing verleend van den werkelijken dienst bij de militie uit overweging:

„dat genoemde lotelingen, candidaat-Oost-Indische ambtenaren, door onzen „Minister van Koloniën ter beschikking zijn gesteld van den Gouverneur-„Generaal van Nederlandsch-Indië om in administratieve betrekkingen daar ,te lande te worden geplaatst, dat hunne spoedige uitzending dringend „noodig is wegens het tekort aan ambtenaren voor den administratieven !,dienst in Nederlandsch-Oost-Indië:

„dat zij dientengevolge krachtens bekomen opdracht van onzen Minister van „Koloniën vóór 1 April 1906 daarheen moeten vertrekken:

,.dut hun overeenkomstig art. 114 der Militiewet 1901 (*Staatsblad* nº. 212 „van 1901. riº. 293 van 1903) in 1903 uitstel van eerste-oefeniiig is ver-„leend tot 11 Maart 1904. welk uitstel in 1904 tot, 11 Maart 1005 en in „1905 tot 11 Maart 1906 is verlengd, zoodat zij in Maart eerstkomende ..tot eerste-oefening onder de wapenen moeten komen:

„dat zij uit dien hoofde aan bovenbedoelde opdracht van Onzen Minister „van Koloniën niet zouden kunnen voldoen en daardoor de belangen van „den Indischen dienst zouden worden geschaad;

„(zoo) dat er onder deze omstandigheden grond bestaat tot toepassing „van de dercle zinsnede van artikel 113 der bovenaangehaalde met".

Vrijstelling van militiedienst.

In het Weekblad v. d. Burg. Adm. nº. 2960 komt eene beslissing van Gedeputeerde Staten van Zuidholland voor omtrent de vraag welke van de acht zoons uit één gezin een beroep kan doei: op vrijstelling wegens broederdienst. De bij de met gevoegde tabel voorziet in dit geval niet.

Voorts worden daar medegedeeld nog eenige beslissingen van dat college over hetzelfde onderwerp.

Een vrijwillige dienstverbintenis voor 3 jaren van een broeder geeft op 1 October 1905 peen reden tot vrijstelling, ook al wordt die verbintenis kort daarop krachtens reëngagement met 6 jaren verlengd. (artt. 48. 1º. jº. 52 al. 1 der wet).

Een tusschen tweelingbroeders aangegane overeenkomst blijft zonder gevolg. indien zij niet bij het oproepen van hun nummer voor den militieraad zijn verschenen. (Art. 50 jº. 47 al. 4 der n-et).

Broederdienst, vervuld bij nummerverwisseling, is nergens als erii bijzondere reden tot vrijstelling aangemerkt. (Art), 48 jº. 53 der wet).

In nº. 2961 is de beslissing van hetzelfde college van 12 Februari jl. opgenomen, waarbij werd uitgemaakt dat een oudere broedei-. ingelijfd als militieplichtige, doch daarna aangegaan hebbende een vrijwillige dienstverbintenis voor 3 jaren. militieplichtige blijft en dus zijn jongeren broeder vrij maakt [art. 48, 1º. der wet, in verband met art. 6 van het Kon. Besluit van 2 December 1901 (*Staatsblad* nº. 230)].

Vergoeding van reis- en verblijfkosten.

Bij Koninklijk Besluit van 21 Maart 1906 (*Staatsblad* nº 50) is bepaald, dat art. 17 van het Koninklijk Besluit van 5 Januari 1884 (*Staatsblad* nº. 4), gewijzigd bij dat vaii 24 Februari 1898 (*Staatsblad* nº. 56) wordt gelezen als volgt:

„Wij behouden Ons voor in bijzondere gevallen of voor bepaalde klassen „van personen de vergoeding wegens reis- en verblijfkosten voor reizen

„naar, in en uit, hei buitenland gedaan, bij afzonderlijke besluiten te regelen".

Van deze gelegenheid moge gebruik worden gemaakt om in herinnering te brengen, dat de Algemeene Rekenkamer ten aanzien van de verevening van reiskosten binnen de bebouwde kom eener gemeente de opvatting huldigt, dat deze kan geschieden indien de gemeente *niet* is de woonplaats van den declarant. Zoo is verevening geweigerd vaii eene declaratie wegens verplaatsing van Rotterdam naar Feyenoord en Kralingen omdat deze plaatsen behooren „fot de eigenlijke stad Rotterdam". (Verslag Alg. Rekenkamer over 1904. — Bijl. Hand. II *88* blz. 45—47).

S n toch dit onderwerp nan de orde is. zou de Redactie ookin zooverre een wijziging van de practijk wenschen aan te bevelen. dat de betaalbaarstelling van deze kosten. indien daarvoor zegelrecht verschuldigd is, geschiede op mandaten van zoodanig formaat, dat daarvoor in hoofdsom slechts ƚ 13.15 behoeft te worden betaald. Het komt ons nl. billijk voor. dat deze vergoeding, die doorgaans bij wijze van voorschot door den reizenden ambtenaar reeds irerd uitgegeven, zoo *min* mogelijk te zijnen nadeele worde belast.

Aanvulling der Landweerwet.

In tie vergadering ran 7 Maart 1906 jan de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft plaats gehad de behandeling en aanneming van liet wetsontwerp, in den eersten jaargang van 'dit Tijdschrift afgedrukt op blz. 201 v.

Vooreerst kwam daar ter sprake *het beginsel van het toekennen van vergoeding aan landweerplichtigen* die zonder hunne aanwezigheid, iiiet of iiiet voldoende iii het onderhoud van hun gezin kunnen voorzien. De Heer DUYMAER VAN TWIST herinnerde eraan, dat de bedoeling van liet wetsontwerp was gehrelr of armlastigheid der betrokken gezinnen te voorkomen. Is dit zoo. dan zouden z. i. niet veel gezinnen ondersteuning behoeven, omdat in slechts zes dagen, gedurende welke de landweerplichtigen moeten opkomen, iiiet licht zoodanige toestand in een gezin zou ontstaan. Hij verzocht dus een ander criterium voor toekenning van deze vergoeding.

De Heer TER LAAN behandelde van dil beginsel een andere zijde. In het Koninklijk Besluit, van 28 Januari 1902 tot uitvoering van art. 113*bis* der Militiewet 1901 werd bepaald, dat de vergoeding slechts zal worden gegeven aan de naaste familieleden van den militieplichtige. Deze uitlegging is z. i. — in strijd met de bedoeling der wet — te beperkt en behoort dus bij de uitvoering vaii het voorgestelde art. 15*bis* der Landweerwet iiiet te worden overgenomen. Ook beval hij aan. de jaarlijksche inspectiën, waarvoor blijli-eiis de gewisselde stukken, geen vergoeding wordt toegekend. zoo gemakkelijk mogelijk te maken door de militie-commissarissen in meerdere gemeenten te doen *optreden*: lief door de landweerplichtigen te lijden tijdverlies zou dan zooveel mogelijk worden beperkt. Eindelijk sloot hij zich aan bij het betoog van zijn voorganger, dat van liet vervallen tot gebrek of armlastigheid zeer zelden sprake zou zijn. De schade moet zooveel mogelijk vergoed worden. meende spreker. Nagaande wat de resultaten zijn van de regeling van art. 113*bis* der Militiewet 1901 constateerde hij. dat die vergoedingen op zeer zuinige wijze zijn toegekend: 57 pCt. der aanvragers zijn afgescheept met 50 cent of minder. Bij de herhalingsoefeningen waren de vergoedingen beter, doch liet maximum, vooral voor landweerplichtigen, is te laag. In navolging van hetgeen iii het request van het Hoofdbestuur van den Bond van Miliciens wordt verzocht,, wenscht hij in art. 15*bis* der Landweerwet de vergoeding op

drie gulden bepaald te zien, dus het voorgestelde bedrag te verdubbelen. Een daartoe strekkend amendement diende hij bij de Kamer in.

Minister STAAL deze punten beantwoordende, doet opmerken, dat in deze geen ander beginsel mag worden gehuldigd dan voor miliciens. „Uit „den aard der zaak zal men, van Regeeringswege, er niet toe kunnen „overgaan om de loonen te vergoeden, ten einde de menschen, waarvoor „de landweerplichtigen zorgen. die xes dagen min of meer royaal te doen „doorbrengen. Door de Begeerirg kan alleen een vergoeding morden „toegekend om te voorzien in de nooden van hen wier verzorger door de „Regeering is opgeroepen." Van dat standpunt is f 9.— voor 6 dagen afwezigheid en overeenkomstige vergoeding bij opkomst voor straf van den gezinsverzorger voldoende om in het allernoodigste te voorzien. Opkomen voor militairen dienst is een plicht en moet dat blijven; daartegenover mag slechts eene tegemoetkoming worden verleend. „De man moet zijn „geestdrift — waarover hier zoo vaak gesproken wordt — ontleenen aan „dien plicht. maar niet aan de vergoeding".

Bij deze besprekingen sloot zich nauw aan hetgeen medegedeeld werd omtrent *het verleenen van ontheffingen*. Volgens den Heer DUIJMAER VAN TWIST kunnen ontheffingen worden verleend als het maximum der vergoeding te gering of de volstrekte onmisbaarheid van den landweerplichtige op andere wijze zou blijken. Eehoort daarbij ook niet vermeld te worden de eigen-zaken-drijvende landweerplichtige die door opkomst onder de wapenen in groote moeilijkheden zou kunnen worden gebracht?

De Minister van Oorlog, op den voorgrond stellende, dat met het ve - leenen van ontheffingen niet te ver mag worden gegaan omdat de man in ieder geval geoefend moet worden, zeide overweging van de gedane vraag toe. Ook zou de Minister, wanneer het maximum der vergoeding overschreden zou moeten worden, tot ontheffing nioeteii komen, ofschoon de noodzakelijkheid daartoe zich niet vaak zou voordoen: het voorgestelde maximum berust op gegevens, die door den Minister zijn bestudeerd. Mede uit dit oogpunt ontried de Regeering aanneming van het voorgestelde amendement, met welke conclusie de groote meerderheid der Commissie van Rapporteurs zich vereenigde. Het amendement werd dan ook met 55 tegen 6 stemmen verworpen.

De *bespoediging der uitoering*, door uitschakeling van de adviezen der provinciale besturen werd door den Heer TER LAAN inet een enkel waardeerend woord in herinnering gebracht. Ook de Minister van Oorlog zeide nog overweging toe van de mogelijkheid om het schrijfwerk alsnog te verminderen.

Door den Heer TER LAAN werd voorts nog aangedrongen op *wijziging van art. 5c der Kieswet*, waarin o a. wordt bepaald dat het kiesrecht wordt geschorst voor hij de militie ingelijfden beneden den rang van sergeant. Op zich zelf achtte spreker dit voorschrift onverdedigbaar, doch nu het in de praktijk ooli lian komen te gelden voor landweerplichtigen, meende hij bij de Regeering ernstig op wijziging daarvan te moeten aandringen: de Minister van Binnenlandsche Zaken kan niet willen, dat het burgerrecht van zoovelen wordt verkort.

Dr Minister van Binnenlandsche Zaken deed uitkomen. dat art. 5*c* niet geldt voor landweerplichtigen. Sadeel daarvan ondervinden alleen zij, die ingevolge art. 3 der wet van 24 Juni *1901* (*Staatsblad* n°. *159)* eeu verlengden militiedienstttijd bij de landweer moeten vervullen Doch voor die weinigen, die weldra geheel zullen verdwijnen, is wijziging van de kieswet niet te rechtvaardigen. De Regeering zal wel zorg dragen, dat bij

algemeene verkiezingen de opkomst van landweerplichtigen niet juist in de verkiezingsdagen valt.

Ten slotte kwam de vraag der *schadeloosstelling van bezoldigde leden der schutterijen* ter sprake. De Heer DUYMAER VAN TWIST verklaarde, dat van de Regeering geen antwoord werd verlangd op de vraag wie de kosten daarvan had te dragen, doch op deze andere, of het niet recht en billijk was, dat schadeloosstelling werd toegekend. Dit na heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken erkend en bovendien is die Minister met zijn xinbtgenoot van Oorlog in overleg getreden omtrent de wijze waarop voorziening ware te treffen. Hoe staat het nu met deze zaak?

De Heer DE KLERK voegde daaraan toe, dat zich in deze zaak in zooverre een nieuw gezichtspunt voordoet, dat blijkens een voor hem liggende copie van een brief van den Minister van Binnenlandsche Zaken de akte van aanstelling van een eerste-luitenant-adjudant hij de dd. Schutterij te Amsterdam slechts werd uitgereikt na inzending van een bedrag van f 11.50 voor zegel, registratie en leges De aanstelling is van de Regeering uitgegaan.

De Minister van Binnenlandsche Zaken was van meening dat de Kamer de debatten hierover had verdaagd door de desbetreffende adressen van belanghebbenden om inlichtingen naar hem en zijn ambtgenoot van Oorlog te zenden. Echter kon nu reeds verklaard worden, dat Staatspensioen niet kan worden toegekend, ook al om geen allergevaarlijkst antecedent te stellen. Wel zijn de gemeenten zedelijk verplicht om hen, die hun geheel inkomen of een belangrijk deel daarvan zullen moeten missen, niet geheel onverzorgd te laten. Of er termen bestaan om dien zedelijken plicht in een wettelijken om te zetten, daaromtrent is het Regeeringsantwoord te wachten bij de inlichtingen op de genoemde adressen.

Het geheele wetsontwerp werd, evenals de beraadslagingen en het eenig artikel, zonder hoofdelijke stemming aangenomen (*Handelingen Tweede Kamer. Zitting* 1905—1906, *blz.* 1225–1231).

Landweerplichtige Staatsambtenaren.

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot aanvulling der Landweerwet werd door den heer VAN DE VELDE de vraag gedaan of het de bedoeling is om aan ambtenaren en werklieden in Staatsdienst hun traktement of loon te laten behouden wanneer zij als landweerplichtigen onder de wapenen komen. De Minister van Oorlog antwoordde op deze vraag toestemmend. (*Handelingen Tweede Kamer. Zitting* 1905—1906 *blz.* 1231). Is deze toezegging ten aanzien van de ambtenaren niet in strijd met het Koninklijk Besluit van 3 Mei 1904 (*Staatsblad* nº. 103), zoolang niet de omstandigheden van art. 3 van dat besluit aanwezig zijn? Vergelijk ook liet Verslag der Algemeene Rekenkamer over 1903 (Gedr. Stukken, Zitting 1 1905—**97**—nº. 2. blz. 25 v.)

Veroordeeling in de gerechtskosten.

Bij een ueroordeelend vonnis van een der zeekrijgsraden nit het jaar 1903, was bepaald, dat de kosten en misen der Justitie en die van den processe zullen gedragen worden door den Staat.

Het Hoog Militair Gerechtshof, dat in deze zaak door den Advocaat-Fiskaal appel had doen interjecteeren overwoog te dezen opzichte bij sententie van 23 October 1903:

„dat uit liet voorschrift van art. 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, „houdende dat de fiskaal bij zijne conclusie van eisch zal concludeeren

„tot condemnatie van den beklaagde in de kosten e misen der Justitie „alsmede in de kosten van den processe, volgt, dal bij schuldigverlilaring „van den beklaagde aan het hem teil laste gelegde misdrijf, de kosten, „gemaakt om tot zijne schuldigverklaring el1 veroordeeling te leiden, als „een noodzakelijk gevolg van die veroordeeling te zijnen laste moeten .,morden gebracht. waarbij aan het oordeel des Rechters blijft over- „gelaten of er omstandigheden zijn, die aanleiding geven oin sleclits een „gedeelte der kosten ten laste van den veroordeelde te brengen;

„.dat wel hij art. I der Wet van 15 April 1896 (*Staatsblad* n°. 70) is ..bepaald, dat, behoudens de uitzonderingen bij de wet bepaald. de kosten „blijven voor rekening van den Staat. maar dat deze wet, blijkens haren „inhoud en hare overweging, alleen betrekking heeft tot de gerechtskosten „in strafzaken, waarvan de gewone rechter kennis neemt;

„dat in deze zaak geen grond bestaat om niet al cle kosten in eersten „aanleg teil laste van den veroordeelde te brengen;

.,dat zulks echter anders is ten aanzien van de kosten van het hooger „beroep, vermits de veroordeelde tot het maken dezer kosten geen aan- „leiding heeft gegeven".

Aldus werd dan ook beslist.

De practizijns bij het Hoog Militair Gerechtshof.

De verschijning van ons Tijdschrift met vrij lange tusschenpoozen en de overvloed van stof, die in den laatsten tijd ter plaatsing gereed lag. zijn oorzaak geweest. dat een episode zich heeft afgespeeld die 7eer zeker ook te dezer plaatse bespreking zou hebben moeten vinden. Wij hebben daarbij het oog op het bekende request van de practizijns, die bij het Hoog Militair Gerechtshof waren geadmitteerd en op bet door ons daarvan verwachte en ook inderdaad daaruit voortgevloeide gevolg.

Hoewel thans, nu blijkens in de dagbladen gecirculeerd hebbende berichten de zaak zoo goed mogelijk is geschikt, de actualiteit belangrijk is verminderd. meenen wij wel te doen met desniettemin, aan de hand van het belangrijk hoofdartiliel in de *Weekbladen van het Recht* n°s. 8329 en 83.11. en van de intere-%ante opmerkingen in liet hoofdartikel van cle *Nieuwe Rotterdamsche Courant*. speciaal het tweede stuk in het Eerste Blad C. van 7 Maart jl. na te gaan, of uit hrt gebeurde bij de hangende herziening van het formeel militair strafrecht nut kan worden getrokken.

Vooraf' moge hier volgen de inhoud van liet request zelf, tot mededeeling waarvan wij door de welwillendheid van een dei belanghebbenden in staat werden gesteld.

Aan Hunne Excellentiën de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog.

„Geven eerbiedig te kennen: Mrs P. G. H. Dop, C. de Wilde, Dr. W. A. van Zijst. 8. E. J. M. van Lier, F. A. van Engen. E. baron van Hövell tot Westerflier, Advocaten, en Mr. J. F. E. Claringbould, Procureur, te zamen de geadinitteerde praktizijns bij het Hoog Militair Gerechtshof,

dat volgens de bepalingen van het zevende Hoofdstuk der Provisioneele Instructie voor het I-loog Militair Gerechtshof een practizijn door het Hof wordt toegevoegd aan iederen beklaagde, wiens zaak voor het Hof in appel wordt hehnndeld;

dat vanaf de invoering der Militaire Wetboeken tot voor enkele jaren

het getal appelzaken beperkt bleef en wel, doordat alleen veroordeelden in hooger beroep konden komen, wanneer zij niet enkel op confessie waren veroordeeld;

dat ,echter sedert lrorteii tijd het Hoog Militair Gerechtshof de desbetreffende wetsartikelen (1) zoo interpreteert, dat alle veroordeelden kunnen appelleeren;

dat daardoor de toestand voor de militaire justiciabelen weliswaar is verbeterd, maar het getal appelzaken belangrijk is toegenomen en nog steeds toeneemt;

dat dit getal voor tien jaren nog niet gemiddeld 70 per jaar bedroeg en thans reeds tot gemiddeld 90 per jaar is geklommen, een cijfer, dat nog belangrijk zal stijgen, wanneer de onlangs voorgestelde wijzigingen in de Rechtspleging voor de Landmacht, in die voor de Zeemacht en in de Provisioneele Instructie zijn aangebracht;

dat naast deze extensieve ook eene zeer groote intensieve vermeerdering van de werkzaamheden voor het Hoog Militair Gerechtsliof en voor de daarbij geadmitteerde praktizijns heeft plaats gevonden;

dat vroeger toch de procedure in appel in den regel afliep, zonder dat de beklaagde of de getuigen door den Hove of door daaruit aangewezen Commissarissen werden gehoord. terwijl nu sedert eenigen tijd met toepassing van Artikel 172 R. L. in het meerendeel der appelzaken verliooren van den beklaagde en de getuigen voor den Hove worden gehouden, waarbij de toegevoegde praktizijns dan tegenwoordig behooreii te zijn;

dat bovendien iedere appellant, of beklaagde, van wege den Hove eene schriftelijke mededeeling ontvangt, wie der geadmitteerde praktizijns hem is toegevoegd, welke mededeeling de appellant of de beklaagde meestal opvat als eene aansporing om zich tot den toegevoegden raadsman te wenden met verzoek om aan den Hove te vragen, of hij zelf of bepaalde getuigen nader voor het Hof mogen worden gehoord;

dat deze maatregelen als even zoovele verbeteringen van de militaire rechtspraak moeten worden toegejuicht, doch tevens daardoor de werkzaamheden der praktizijns aanzienlijk vermeerderen:

dat de toevoeging der praktizijns overeenkomstig Artikel 122 der Provisioneele Instructie in dier voege geschiedt, dat zij gratis hun bijstand moeten verleenen, daar als regel geldt, dat ieder justiciabele beneden den Officiersrang onvermogend is:

dat deze toestand voor de praktizijns, die ook andere drukke bezigheden hebben, langzamerhand onhoudbaar wordt, te meer daar het getal der geadmitteerde praktizijns voortdurend afneemt;

dat hierin verbetering is te brengen, dooi van Staatswege vergoeding aan de praktizijns voor hunne werkzaamheden te geven:

dat immers de geadmitteerde praktizijns, wanneer zij vergoeding zouden ontvangen, meerdere vrijheid zouden vinden oin een grooter deel van hunne werkkracht aan de hun opgedragen militaire strafzaken ie wijden dan nu, terwijl door eene zoodanige vergoeding allicht het getal der geadmitteerde praktizijns weer zoude toenemen, waardoor de werkzaamheden hoofdelijk zouden verminderen;

dat het ook niet onbillijk is, dat de Staat de praktizijns vergoeding toekent voor de door hen teil behoeve van de militaire justiciabelen

(1) Art. 222 R. L. en Art. 202 R. Z. Zie de Resolutie van den Hove van 21 Maart 1905 (Militairrechtelijk Tijdschrift I, blz. 45).

verrichte werl zaamheden, gelijk dit dan ook in andere landen, bijv. in Duitschland (1) en Noorwegen (2) geschiedt,;

Redenen waarom de requestranten zich tof Uwe Excellentie weiideii met het eerbiedig verzoek het wel daarheen te willen leiden, dat eene regeling worde getroffen, waarbij aan de door het Hoog Militair Gerechtshnf aan militaire justiciabelen toegevoegde praktizijns vergoeding voor hunne werkzaamheden van Staatswege worde toegekend.

't Welk doende. enz.

(*Volgen de onderteekeningen*).

Het is ons van nabij bekend, dat de aangevoerde motieven deugdelijk en dat inderdaad de op deze practizijns gelegde lasten bij nauwgezette plichtsvervulling niet gering zijn. Goeddeels draagt hiervan de schriftelijke behandeling der militaire strafzaken de schuld. Herhaaldelijk worden uitvoerige conclusiën gewisseld tussschen de partijen die in het militaire strafproces voor den Hove tegenover elkander staan. In elke zaak wordt ten minste eeii conclusie door den verdediger samengesteld – tenzij het referteimprimé wordt gebezigd. dat na invulling van wat ingevuld inoet worden, evenals elke andere conclusie door den procureur wordt onderteekend. Somwijlen wordt nog van re- of dupliek gediend en herhaaldelijk n-orde11 de conclusien bij pleidooi toegelicht.

De taak van den practizijn is dus niet gering. Vandaar dat wij ook met eenige verwondering lazen wat hij de schriftelijke behandeling bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal van het ontwerp van wet tot vaststelling van Hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor het dieiistjaar 1906 omtrent dit request werd opgemerkt. In het Voorloopig Verslag leest men het volgende:

„De vraag werd gedaan of er geen termen bestonden om reeds nu te voorzien in de betaling der practizijns, die pleiten voor het Hoog Militair Gerechtshof. Waar van hen eeiie bijzondere studie wordt geëischt, speciaal voor deze pleidooien, verkeerden zij, naar het oordeel van enkele leden, in anderen toestand dan de overige advocaten pro deo pleitende."

De minister van justitie, mr. VAN RAALTE, antwoordde hierop:

„De vraag, in hoeverre er aanleiding kan zijn om van staatswege ve - goeding toe te kennen aan de praktizijns, die de justiciabelen voor het Hoog Militair Gerechtshof ter zijde staan, zal kunnen worden overwogen bij de voorgenomen herziening der militaire rechtspleging. Tot dadelijke voorziening bestaat..... geen voldoende grond. Wel is waar zijn de werkzaamheden, welke de bedoelde praktizijns thans gratis verrichten, in de laatste jaren toegenomen. doch de door hen te behandelen zaken, waarvan hier de rede is, zijn roor liet meerendeel niet van zoodanig ingewikkelden aard, dat door hen meer tijd eii studie daaraan zou moeten worden besteed. dan vereischt wordt voor de behandeling der gewone strafzaken. welke kosteloos door de leden van de balie moeten morden ve richt."

Naar het scliijnt heeft de Minister over het hoofd gezien, dat de verdediger van militaire beklaagden niet alleen te maken heeft met liet gewone strafrecht, doch ook niet het militaire en dat, zooals Prof. POLS

(1) § 343 der Militärstrafgerichtsordnung en § 130 der Strafprozessordnung. Zie ook de Gebührenordnung für Rechtsanwälte van 1879.

(2) Norwegisches Gesetz über das gerichtliche Verfahren in Militärstrafsachen vom 29 März 1900 § 79 und 85. (Zeitschrift f. d. g. Strafrechtwissenschaft 1903).

ieeds in zijn praeadvies aan de Nederlandsche juristenvereeniging van 1881 getuigde, de moeilijkheden van het militair strafrecht zeker niet minder zijn dan die van het gewone. Slechts bij uitzondering maken onze advocaten een diepgaande studie van het procesrecht, waarop de militaire strafvordering is gebouwd en dat eigenlijk reeds sedert 1810 ten onzent door de burgerlijke justitie niet meer is toegepast. Wie van hem kent de geheimen van liet ordinair en het extra-ordinair proces in die mate, dat hij behoorlijk kan nagaan of alle formaliteiten in acht zyn genomen? Iets waarop toch de verdediger in de eerste plaats heeft te letten. En al mogen nu — hetgeen trouwens natuurlijk is — de practizijns dit onderwerp niet tot hunne hoofdstudie hebben gemaakt. al mogen ook vragen van formeel recht in verhouding zelden bij het Hof behandeling vinden, het spreekt toch wel van zelf. dat eenige studie voor het begrijpen en volgen dezer procedure d. w. z. van de kennis der gansch andere wijze vaii tekstcritiek en wetsuitlegging der verouderde militaire wetboeken, onmisbaar is. In alle opzichten dus. dat is naar de hoeveelheid en naar de hoedanigheid van hunne bemoeiingen, mag worden getuigd dat van de raadslieden in militaire strafzaken meer studie en arbeid wordt gevorderd dan in gewone strafzaken.

Het heeft thans weinig nut meer om na te gaan, welke gevolgen het collectief ontslag der practizijns op den gang van zaken heeft gehad. Slechts een voordeel inope hier vermelding vinden: van bevoegde zijde werd ons medegedeeld dat het Hof -- hetwelk evenals de andere militaire iechtscolleges een veel grooter bevoegdheid tot ingrijpen in den gang van het proces bezit dan de burgerlijke — thans in nagenoeg alle door het College behandelde zaken beklaagden en getuigen doet hooren. Wij hopen dat dit voordeel door den terugkeer van de afgedwaalde requestranten niet te loor zal gaan, en dat deze goede gewoonte, aan de invoering waarvan destijds (naar wij meenen te weten) de tegenwoordige President een groot aandeel heeft gehad, ill hare volle kracht tot eene onpartijdige rechtspraak mag blijven medewerken.

Wij komen thans tot de hierboven vermelde hoofdartikelen en den daarin gedane aanval op den rechtskundigen bijstand pro Deo.

De bijstand der raadslieden in het militaire strafproces is in den regel kosteloos. Hoogst zelden compareeren vermogende beklaagden voor den Hove, terwijl ook overigens geen enkel financieel voordeel de groote massa niet gehonoreerden arbeid compenseert. Dit argument klemt te meer nu op steeds ruimere wijze over den kosteloozen bijstand in rechtszaken door den netgever wordt beschikt.

Na in W. v. h. R. nº. 5329 eene overzicht te hebben gegeven van de toename vaii den kosteloozen rechtsbijstand en van de vooruitzichten op dit gebied. wordt in nº. 8331 als opwekking aan anderen tot uiting hunner denkbeelden de zienswijze der Redactie van dat orgaan medegedeeld. Voorop wordt gesteld, dat thans te vaak werkzaamheden van de advocaten worden gevlaagd, waartoe zij zich weinig of niet aangetrokken gevoelen Men kan daaraan tegemoetkomen do r honoreeren van verleenden bijstand of door aanstelling van advocaten op vaste bezoldiging, die het verleenen van rechtsbijstand aan onvermogenden tot taak hebben. Het eerste denkbeeld bestaat reeds in Duitschland voor het burgerlijke en niilitaire strafproces Door bekende juristen is te onzent elke aanspraak op vergoeding afgewezen op gronden. ontleend aan het plichtsgevoel, dat aan de waardigheid van den advocaten-stand verknocht is. Daartegenover hebben andere mannen van niet minder naam het tegenovergesteld gevoelen verdedigd: de door den Staat te betalen proceskosten moeten met

het bedrag vaii die vergoeding worden verhoogd. Aldus was ook de uitspraak van de meerderheid der juristenvergadering in 1889. Eene goede verdediging is een waarborg, misschien een voorwaarde voor goede rechtsbedeeling: het is dus een algemeen belang, tot welks verwezenlijking de Staat verplicht is. Het aan de waardigheid van de advocatuur ontleende argument tegen toekenning van honorarium acht de Redactie van Weekblad niet gegrond. Waarom wordt de waardigheid van het Openbaar Ministerie voor het toekennen en aanvaarden van bezoldiging niet getroffen? Zou daardoor dan wellicht de onafhankelijkheid van den verdediger worden in gevaar gebracht? Noch tegenover den Staat, noch tegenover den client, noch tegenover den rechter zOll volgens dit hoofdartikel aan die onafhankelijkheid eenige afbreuk worden gedaan.

Omtrent de wijze van verwezelijking van het denkbeeld kan niet anders dan bij benadering eenige leidraad worden gegeven. Voor strafzaken ontbreekt elke grondslag van berekening. m Duitschland ontvangt de toegevoegde verdediging een vast bedrag, varieerend naar het college waarvoor hij optreedt en dat verhoogd wordt als de behandeling der zaak meer dan een dag duurt. Ook bij ons zou zoodanige maatregel mogelijk zijn.

Daarna bespreekt de Redactie nog eene vraag, die voor de lezers van dit Tijdschift van minder belang is, nl. deze: of toevoeging voor zeker soort zaken uit alle ingeschrevenen of slechts uit hen, die zich voor toevoeging in dergelijke zaken hebben opgegeven, moet worden mogelijk gemaakt. Advocaten bij het Hoog Militair Gerechtshof hebben zich uit den aard der zaak uitsluitend beschikbaar gesteld voor behandeling van militaire strafzaken. De Redactie van liet Weekblad is echter van oordeel. dat het aanstellen van advocaten tegen vast salaris geen aanbeveling verdient: zij zoudeii Staatsambtenaar worden en de mogelijkheid bestaat. dat zij daardoor een deel van hunne onafhankelijkheid zouden inboeteti. Doch ook al werd slechts mogelijk gemaakt het optreden van vast aangewezen advocaten tegen zeker tarief, zou clit bezwaar niet ten volle worden opgeheven, terwijl bovendien de groote frequentie van hun optreden aan hunne frischheid noodwendig afbreuk zou doen. Wellicht zou ten aanzien van procureurs het denkbeeld van vaste aanstelling mogelijk zijn; dit heeft, zooals men weet. voor de militaire justitie iii zooverre beteekenis, dat ook daar nog bijstand van een procureur vereischt wordt.

Na dit overzicht vaii de voornaamste punten uit hrt betoog mogen wij de opmerking niet achterwege houden, dat wij voor de militaire justitie verwezenlijking van de strekking van liet betoog van de Redactie van het Weekblad van het Recht met warmte aanbevelen. Wij zouden echter eenig bezwaar hebben tegen liet vaststellen van eeii fixum als honorarium voor toegevoegde verdedigers. De in elke zaak door den raadsman bestede moeite is, noodwendig of toevallig, niet altijd dezelfde. Wij gevoelen dus meer voor het vaststellen van een maximum, iraarbiiinen de rechter vrijheid van toekenning heeft.

Die toekenning zou o. i. door den rechter moeten geschieden. Niet in dien zin dat het rechterlijli college is zijn geheel de beslissing hebbe te nemen, doch dat aan den president de begrooting worde overgelaten. De onpartijdigheid van dezen titularis, zoo hierbij al met dien factor rekening inoet morden gehouden, zal toch zeker wel boven elke bedenking verheven zijn, terwijl deze functie niet van zooveel gewicht schijnt dat het college in pleno daarover zelfs maar zou moeten worden gehooid. In elk geval schijnt deze oplossing ons ook uit een administratief oogpunt verkieselijker dan het voorstel van den schijver van het hoofdartikel in de Nieuwe Rotter-

damsche Courant van 7 Maart 1906, Eerste Blad C., die de toeschatting wilde overgelaten zien aan de balie zelve, d. i. aan de orde niet haren raad van discipline. Het gemis van elk ambtelijk karakter van dit lichaam zou naar onze opvatting een bezwaar zijn om daaraan de beschikking te geven over 's lands gelden. Aldus toch schijnt de voorstelling te zijn, die deze schrijver zich van de uitvoering maakt; wel spreekt hij van een subsidie, dat de corporatie zou ontvangen, doch hij maakt ook melding van het afdoen van declaratiën van belanghebbenden. Een vast subsidie, dat o. i. voor deze aangelegenheid zeker geen zin zou hebben, schijnt ook niet in zijne bedoeling te hebben gelegen. Doch waar de toeschatting van getuigengelden door den auditeur-militair geschiedt zelfs voor getuigen à decharge --- daar zou nog veeleer het honorarium van den raadsman binnen de grenzen van het maximum door den president kunnen worden begroot.

Het spreekt van zelf, dat bij de bepaling in elli bijzonder geval met de aan de zaak bestede moeite en tijd rekening moet worden gehouden, alhoewel de toe te kennen vergoeding o. i. in geen geval een ander karakter dan eene tegemoetkoming kan bezitten. Het maximum zou dan ook niet te hoog moeten worden gesteld, zal niet de post op de begrooting waaruit, de justitiekosten worden betaald, te zeer stijgen en deze stijging de geheele regeling in gevaar brengen.

Aan onmiddellijke invoering kan natuurlijk niet gedacht worden. Wie maar oppervlakkig met de Staatscomptabiliteit beliend is. meet, dat waar voor zoodanige aangelegenheid van algemeene strekking geen gelden bij de begrooting zijn toegestaan, zonder speciale heschikbaarstelling dooi. den wetgever geen Staatsgelden daartoe mogen worden aangewend. Vandaar dat ook de staking der Utrechtsahe advocaten, al ware die overigens geheel gerechtvaardigd, geen practisch resultaat kon hebben. Wel moet o. i. deze aangelegenheid te berde worden gebracht hij de herziening van het militaire strafprocesrecht, welke altijd nog niet van de baan is. Slechts worde hier niet uit liet oog verloren, dat. wanneer ook officieren als raadslieden worden toegelaten. aan hen. naar liet oiis voorkomt. nimmer eenig honorarium, in welken vorm ook, mag worden toegekend : de behartiging van de belangen van hunne minderen of; moet het zoo zijn, van hunne collega's, is ook iii die omstandigheden hun tot pliclit.

Wederspannigheid.

Omtrent dit veelvuldig voorkomend misdrijf zijn in den laatsten tijd door burgerlijke rechtscolleges enkele beslissingen genomen, welke der vermelding te dezer plaatse waard zijn.

In de eerste plaats een arrest van het Gerechtshof te Arnhem dd. 17 November 1904 (W. v. 11. R. no. 8154). De schuldige werd door een oiihezoldigd rijksveldwachter aangehouden als rijdende met een kruiwagen waarop een zak met koolen vervoerd werd onder zoodanige omstandigheden, dat liet vermoeden van diefstal dezer groenten voor de hand lag. Tegen die aanhouding verzette hij zich, tengevolge waarvan eene instructie tegen hem geopend werd wegens diefstal en wederspannigheid. Het bewijs van den diefstal kon niet worden geleverd, zoodat hij daarvan moest worden vrijgesproken. Thans rees de vraag. of de aanhouding al dan niet rechtmatig was gen-eest, en of dus het gepleegde verzet gericht was tegen een ambtenaar, werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening. Het Hof beantwoordde die vraag bevestigend: de onbezoldigd rijksveldwachter bezat op liet oogenblik der arrestatie „het door de om-

„standigheden gerechtvaardigde vermoeden, dat hier eene ontdekking op „heeterdaad plaats had."

Een andere toepassing van art. 180 Wetboek van Strafrecht was gegrond op de navolgende feiten. Een agent der Rijksverzekeringsbank nilde zich tot liet instellen van een onderzoek omtrent zeker bedrijf begeven in eene werkplaats. Op twee tijdstippen had de agent dit bezoek beproefd doch beide malen was hij door beklaagde met geweld en met bedreiging buiten de deur geduwd en gehouden. Door het Gerechtshof te Amsterdam was aangenomen, dat de ambtsverrichting van den agent eerst begon iiict het ondervragen der werklieden en liet op andere wijze voltooien van het bedoelde onderzoek: op dien grond hnd het Hof aangenomen, dat beklaagde moest morden schuldig veerklaard aan het dwingen van een ambtenaar om rechtmatige ambtsverrichtingen na te laten De Hooge Raad overwoog echter in zijn asrest van 26 Juni 1905 (TV. v. h. E. nº. 8255) op het voetspoor van zijne vroegere beslissingen, dat, gelet op de artikelen 82, 104 en 84 der Ongevallenwet 1901, „de ambtsverrichting, waartoe dr agent „der Rijksverzekeringsbank de plaats waar eenig bedrijf wordt uitgeoefend „binnentreedt, is het nagaan van zaken en feiten, die de naleving der wet ,betreffen, welk nagaan zonder dit binnentreden onmogelijk is, zoodat de „ambtsverrichting haren aanvang nerint met het binnentreden, onafhankelijk „van liet al of niet kenbaar maken van zijne qnnliteit en van het doel „zijner komst." Derhalve kon de agent, die reeds binnengetreden was, niet meer tot het nalaten van die verrichting worden gedwongen en had beklaagde schuldig nioeten worden verklaard aan wederspannigheid, gelijk bij het arrest dan ook geschiedde.

Eindelijk morde hier vermeld het arrest dd. 19 Juli 1905 van het Gerechtshof te Arnhem. Twee maréchaussées vervolgden eeiì strooper. Tijdens diens vlucht schoot hg zijn geweer, met grove hagel geladen, in de richting van zijne vervolgers af. doch door afwijking van Liet schot werden de maréchaussées niet getroffen. Beklaagde stond nu terecht wegens poging tot doodslag of wel wegens poging tot het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel of eindelijk wegens wederspannigheid. Daar de beklaagde het opzet tot het toebrengen van letsel beslist ontkende. verklaarde het Hof zijn opzet uit de omstandigheden waaronder het feit plaats had: met name zou het gericht zijn geweest op het stniten der vervolging, onverschillig of dit doel zou bereikt worden door de vervolgers of een hunner te raken dan wel voor hun vrees aan te jagen. Onder die omstandigheden kon slechts schuldigverklaring aan wederspannigheid volgen (TT.'. v. h. R nº. 8312).

Rechtspraak door leeken.

Wie slechts oppervlakkig mrt de militaire rechtspleging eii hare literatuur kennis heeft gemaakt, weet natuurlijk, dat in de oogen van zeer velen die rechtspraak veroordeeld is omdat zij door leeken wordt uitgeoefend, Tot zekere hoogte achten mij dit bezwaar gegrond, al komen wij niet tot dezelfde conclusie als die velen.

Het kan zijn nut hebben erop te wijzen, dat in den laatsten tijd een streven merkbaar is om ook elders liet leekenelement op de rechtspraak invloed te doen uitoefenen. Zoo heeft de Leipziger hoogleeïsar WACH in het nummer van 15 Januari 190.5 der Deutsche Juristen-Zeitung een pleidooi gehouden voor dit beginsel, waarbij hij voornamelijk het oog had op de afdoening van strafzaken. Den voorstanders van de afzonderlijke militaire rechtspraak zij lezing van dit opstel in liet bijzonder aanbevolen.

Is het beginsel, door WACH voorgestaan, inderdaad een nieuw beginsel, dan zou wellicht eenigen grond te vinden zijn om te beweren, dat het „verouderde" militaire strafprocesrecht zelfs den tegenwoordigen tijd vooruit is.

Ook hier te lande is deelneming van leekeri aan de rechtspraak niet ongewoon: de Raden vaii Beroep, die in ongevallen-zaken uitspraak doen, zijn samengesteld uit een rechtsgeleerde, voorzitter, en twee leeken, bijzitters. Ook werd en wordt, zooals bekend is, van de uiterste linkerzijde aangedrongen op afzonderlijke rechtspraak voor geschillen uit arbeidsovereenkomsten, ten einde ook daarin aai: leeken medezeggenschap toe te kennen. Eindelijk is in groote ondernemingen niet talrijk personeel in de laatste jaren ren streven merkbaar, op vele plaatsen reeds met succes bekroond: oiii scheidsgerechten in bet leven te roepen, welke min of meer de rol vervullen van den militairen rechter in klachtzaken, en die doorgaans geheel en in elk geval voor 't grootste gedeelte uit leeken zijn samengesteld. Deze gerechten zijn nog in een ander opzicht een merkwaardig verschijnsel; zij verwerkelijken den drang oiii disciplinaire zaken niet langer in eersten en laatsten aanleg ter afdoening over te laten aan de chefs. doch om ook in oogenschijnlijk minder belangrijke strafzaken de mogelijkheid van rechterlijke tusschenkomst te openen. Eene evolutie, die voor de kenners van het iiiilitair reclit evenmin iets bevreemdends heeft, als hun de leekenrechtspraak in het algemeen onbekend zon zijn.

Zonder ons bij deze gelegenheid te verdiepen in de leekenrechtspraak op civiel-rechtelijk gebied — waarover menige bijzonderheid te vinden is in de rede waarmede Nr. J. h. LEVY als voorzitter de vergadering der Nederlandsche Juristenvereeniging in 1905 opende (*W. r. h.* K. nº. 8230) — en zonder meer uitvoerig stil te staan bij liet vóór en tegen van eeiie rechtspraak in strafzaken door eeiie jury, wenschen wij niet na te laten de aandacht onzer lezers te vestigen op liet belangrijke hoofdartikel in het *W.* c. *h.* R. nº. 8275, getiteld: de jury in Duitschland. In dat opstel wordt een overzicht gegeven van hetgeen eeiie Duitsche Staatscommissie in haar uitvoerig verslag nopens eene herziening van het strafprocesrecht mededeelt als haar oordeel over de jury. De redactie herinnert er aan, dat dit vraagstuk, dat veelal te onzent als eeiie uitgemaakte zaak wordt aangemerkt, in den laatsten tijd meer van zich doet hooren: zoo bevat „Ons prograin" op blz. 749 eeiie verklaring teil gunste van invoering der leekenrechtspraali als tegenwicht tegen de uitsluitende jurisdictie „door „mannen van abstracte studie". Bovendien ligt het ook volgens de Redactie van liet *Weekblad* in de lijn der il1 ons land sterk naar den voorgrond tredende democratische staatspartijen, oiii aan het volk zelf bij de rechtspleging invloed toe te kennen. Pogingen tot verwezenlijking van dit denkbeeld zullen dus ook in ons land wellicht niet uitblijven.

In Dnitsche rechtsgeleerde kringen openbaart zich een steeds sterker worden verzet tegen de uit 3 rechtsgeleerde rechters met 12 juryleden samengestelde „Schwurgerichte". Ook de genoemde commissie verklaarde zich ten slotte inet algenieene stemmen tegen de „Schwurgerichte". Zij wenschte evenmin behouden te zien de strafkamers van de „Landgerichte", welke over de „Vergehen" oordeelen en over enkele niet aan de „Schwurgerichte" ter berechting opgedragen misdaden; deze kamers der „Landgerichte" bestaan uit 5 beroepsrechters. Zij wenscht daarentegen alle strafzaken berecht te zien door colleges, samengesteld in den geest der „Schöffengerichte", die thans bestaan uit één rechtsgeleerd voorzitter en 2 leekeii als bijzitters. De commissie is tot die overtuiging gekomen

omdat zij medewerking van leeken hoogst nuttig acht en de volksovertuiging haar wenscht. De voordeelen van die medewerking worden daarna uiteengezet: het bijbrengen van ervaringen en kennis op allerlei gebied, waar de beroepsrechter zich niet thuis gevoelt; de zekerheid dat elke zaak in raadkamer niet de noodige frischheid behandeld wordt; nauwkeurige overweging van het bewijsmateriaal; minder spoedige verdachtmaking der strafrechtspleging. De Redactie van liet *Weekblad* oordeelt, dat, indien aan het leelieiielement medezeggenschap in de rechtspraak moet worden toegekend, dit h. i. slechts in dezen vorm kan en mag geschieden, ofschoon zij die toekenning op zich zelve zou betreuren omdat geen zekerheid kan worden *gegeven*, dat slechts *mannen* van beliwaaiiiheid, zelfstandigheid en karakter tot de functie vaii bijzitter zouden worden geroepen.

Door de Redactie van het W. c. h. R. wordt echter besloten iiiet den wensch, dat de bestaande toestand. die over het algemeen proefhoudend is gebleken, moge bewaard blijven.

Dit laatste gedeelte van liet hoofdartikel vertegenwoordigt tevens de richting. welke men van de zijde der tegenstanders eener bijzondere militaire rechtspraak te haren aanzien wenscht gevolgd te zien. De militaire rechtspraak is in hoofdzaak veroordeeld omdat in deze de leeken-rechters niet zouden zijn mannen vaii bekwaamheid en zelfstandigheid, wellicht ooli niet van karakter. in zooverre namelijk de militaire opvoeding het karakter van elk individu niet altijd tct zijn volle recht zou doen komen. En aangezien de militaire justiciabelen aanspraak hebben op eene even goede rechtsbedeeling als elders in onze samenleving voorhanden is, ligt de conclusie voor de hand, dat die onbekwame en onzelfstandige, wellicht ook minder-karaktervolle rechters, die men krijgsraadsleden noemt, van hunne functiën worden ontheven en dat beroepsrechters die taak overnemen.

Het komt ons nuttig voor hier uit het vorenstaande te releveeren, dat ook de *strafkamers* van de *Landgerichte* door de *Duitsche* Commissie veroordeeld zijn. in hare oogen zijn dus in strafzaken zelfs de colleges, waarin uitsluitend beroepsrechters zitting hebben, niet de beste in het gebruik.

„Die Kommission war einhellig der Meinung. dasz die Mitwirkung der „Laien an der Strafrechtspflege iii hohem Grade nützlich sei und dasz „angesichts der allgemeinen im Volke herrschenden Rechtsüberzeugung diese „Mitwirkung nicht entbehrt werden könne.

„Dieser Auffassung schlossen sich insbesondere auch diejenigen Mit„glieder an, welche der Ansicht waren. dasz die jetzigen Strafkammern „namentlich in den juristisch schwierigen Sachen vortrefflich gewirkt hätten, „und dasz gelehrte Richter bei ihrer groszen Erfahrung zu einer wirksa„men Bekämpfung des gewerbs- und gewohnheitsmäszigen Verbrechertums „und infolge ihrer längeren Selbstzucht zu einer unbefangenen und leiden„schaftslosen Beurteilung in Prozessen von politischer Bedeutung vielleicht „besser geeignet seien als Laienrichter. Auch diese Mitglieder verkannten „nicht, dasz die Justiz mehr als bisher von dem Vertrauen der Bevölke„rung getragen sein müsse, und glaubten, als ein geeignetes Mittel zur „Stärkung dieses Vertrauens die Beteiligung des Laienelements an der „Rechtsprechung aller Gerichte um so mehr empfehlen zu können als „nach ihrer Auffassung den gelehrten Richter11 auch in Zukunft der Einflusz „nicht genommen sein n-erdr, dei ihnen wegen ihrer juristischen Erfahrung „und ihrer besseren Rechtskenntnis mit Recht zukomme". (1)

(1) Protokolle der Kommission für die Reform des Strafprozesses, 1905. I blz. 385 v.

Doch dan is ook de wijze van rechtspreken, zooals die door de tegenwoordige Schöffengerichte geschiedt de eenige doeltreffende: „Eine aus„schlieszliche Laien-Rechtsprechung sei ebensowenig angebracht, wie eine „ausschlieszliche Juristen-Rechtsprechung". Veeleer leert de praktijk overal „dasz sich die Schöffen in Rechtsfragen der Belehrung seitens des „gelehrten Richters nicht unzugänglich erwiesen, jedoch keineswegs ihm „gegenüber ihre Unabhängigkeit Preis gäben." (1) Dit is ook noodig aangezien aan leeken en juristen volkomen dezelfde invloed moet worden toegekend op den uitslag van het geheel der beraadslagingen in raadkamer. Geen jury dus en evenmin een omgekeerd jury-stelsel van over de strafmaat beslissende leden-bijzitters. „Im Schöffengerichte finde „keine Teilung der Arbeit statt; Richter und Schöffen berieten und „beschlössen nicht getrennt, sondern seien zu einem Kollegium vereint. „Nicht durch Vorlegung von bindenden Fragen seitens eines mit den „Anschauungen der Laien nicht vertrauten Richters, sondern im gemein„samen Gedankenaustausch und in freier Würdigung des Straffalls werde „die Entscheidung über die Schuldfrage herbeigeführt. Über die Rechtsfragen „entschieden die Laien nicht allein sondern in Genieinschaft mit den „Richtern, die ihnen Anregung geben und auf Grund ihrer Rechtskenntnis „sie vor Fehlsprüchen bewahren könnten..... Die Strafe werde nicht von „Richtern, welche die Griinde der Verurteilung nicht kennen, sondern „von demselben Organe, das die Schuldfrage bejaht hat, festgestellt, sodasz „eine Gewähr dafür gegeben sei, dasz die Entscheidung über das Strafmasz „sich in innerem Einklange mit der Entscheidung über die Schuldfrage „befinde". (2)

Uit deze aanhalingen moge aan onze lezers blijken, dat deze Protokolle ook voor den militairen jurist in veel opzichten zeer leerzaam zijn en dat in een land, waar de beroepsrechters zeker niet bij onze magistratuur behoeven achter te staan, door eminente mannen unaniem over de uitsluitend uit juristen samengestelde rechtscolleges de staf wordt gebroken. Het behoeft niet te worden gezegd, dat bij de lezing van deze citaten herhaaldelijk argumenten uit den te onzent gevoerden strijd omtrent den afzonderlijken militairen rechter voor onzen geest oprijzen. Speciaal het omgekeerd jurystelsel van prof. VAN DER HOEVEN, in 1875 en later in 1899 in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap aanbevolen, zou het bij de Duitsche commissie zwaar te verantwoorden hebben gehad: ook in dit stelsel zou de intieme overeenstemming van de beslissing over de strafmaat niet die over de schuldvraag o. i. niet zelden ver te zoeken zijn.

Alzoo slechts rechtspraak door rechters, die ten aanzien van elk onderdeel van de beslissing gelijkge echtigde stem uitbrengen, doch die niet alle eene rechtsgeleerde opleiding hebben genoten.

Volgens de Commissie zou nu moeten worden recht gesproken:

1°. over overtredingen en enkele „Vergehen" door den „Amtsrichter" zonder bijzitters, als alleensprekend rechter.

2°. over geringere „Vergehen" de „kleine Schöffengerichte", bestaande uit den Amtsrichter en twee leeken-bijzitters.

3°. bij de „Landgerichte" dooi onderscheidene colleges:

a. „kleine Schöffenberufungsgerichte", samengesteld uit het (rechtsgeleerde) lid van het Landgericht en tmee Schöffen, eerstgenoemde tevens als voorzitter.

---

(1) Aldaar blz. 387 en 388
(2) Aldaar blz 396 v

Deze colleges doen uitspraak in hooger beroep over de beslissingen van den Amtsrichter in overtrediiigen.

b. „mittlere Schöffengerichte", samengesteld uit drie rechtsgeleerde leden van het Landgericht, waaronder den voorzitter, en vier Schöffen; aan deze colleges worde opgedragen rechtspraak in eersten aanleg als thans aan de strafkamers van de Landgerichte toekomt, en rechtspraak in hooger beroep over de beslissingen van den Amtsrichter. niet onder *a* bedoeld, en over de beslissingen van de „kleine Schöffenengerichte."

r „grosze Schöffengerichte", bestaande uit drie rechtsgeleerde leden van het Landgericht, waaronder den voorzitter, en zes Schöffen; aan deze colleges is rechtspraak in eersten aanleg toegedacht over de zaken welke thans door de Schwurgerichte worden berecht, terwijl zij in hooger beroep zouden oordeelen over de beslissingen in eersten aanleg der „mittlere Schöffengerichte".

d. „grosze Schöffenberufungsgerichte", bestaande uit drie rechtsgeleerde leden van het Landgericht, waaronder den voorzitter, en acht Schöffen, oordeelende iii hooger beroep over de eerste-aanleg-zaken der „grosze Schöffengerichte."

4°. in cassatie (Revision) omtrent appelzaken, behandeld door de „kleine Schöffenberufungsgerichte" en door de „mittlere Schöffengerichte" alsmede door de „grosze Schöffengerichte" en de „grosze Schöffenberufungsgerichte" de heide laatste alleen wegens strijd met de landswetten — en voorts omtrent enkele geschillen van rechterlijke bevoegdheid. door de „Oberlandes gerichte".

5°. in alle andere gevallen van cassatie (Revision) door het „Reichsgericht".

Tot Let eerambt vaii Schöffen zijn slechts Duitschers benoembaar van meer dan 30 jaren oud en die. vaii onbesproken gedrag zijnde, meer dan 2 jaren achtereen iii de gemeente gewoond hebben. Zij mogen noch voor zich noch voor hunne familie uit openbare middelen ondersteuning hebben genoten gedurende drie jaren vóór hunne benoeming en geene voor liet ambt hinderlijke geestes- of lichaamsgebreken hebben. Voorts mogen geen Schöffen zijn: ministers, sommige rijks- of staatsambtenaren, ambtenaren van de staande of zittende magistratuur, beambten niet gerechtelijke executiën belast: geestelijken, openbare onderwijzers, actief dienende militairen en dienstboden. Bovendien mogen sommige categoriën van personen eene benoeming tot Schöffen weigeren.

Jaarlijks wordt een lijst (Urliste) van personen opgemaakt, die het ambt vaii Schöffen kunnen bekleeden. Gedurende een week ligt deze lijst voor een ieder ter inzage en kunnen bezwaren daartegen worden ingebracht. Deze „Urliste" wordt daarna met de c. q. ingediende bezwaren toegezonden aan den betrokken „Amtsrichter", die een en ander onderzoekt en ter beslissing voorbereidt voor een telken jare bijeen te roepen vergadering van een „Ausschusz." Deze commissie wordt voorgezeten door den Amtsrichter en is verder samengesteld uit eeii door de landsregeering aan te wijzen ambtenaar van liet openbaar ministerie en uit zeven volgens bepaalde regelen te verkiezen „Vertrauensmänner". Nadat de „Urliste" definitief door die Commissie is vastgesteld. wijst zij daaruit voor het volgend jaar de noodige Schöffen en hunne plaatsvervangers aan, welke alle in of nabij den zetel van het „Amtsgericht" moeten wonen. Het aantal ie kiezen personen wordt door de „Landesjustizverwaltung" bepaald eii wel zóódanig, dat niemand op meer dan 5 (de Commissie stelt voor 10) zittingdagen dienst behoeft te doen. Deze zittingdagen worden voor het geheele jaar

vooruit bepaald. De „Amtsrichter" of het „Landgericht" maakt door loting uit in welke volgorde de aangewezen „Schöffen" zitting zullen nemen; zij kunnen echter onder cliens goedkeuring onderling ruilen.

Deze „Urliste" zou gelden, voor alle colleges welker samenstelling op de boven omschreveri wijze plaats heeft. De vrees werd wel geuit,, dat er geen voldoend aantal personen zouden worden gevonden, doch door het aantal zittingdagen der Schöffen van 5 op 10 te brengen meende de commissie dit bezwaar te kunnen ondervangen, terwijl ook uit de lagere klassen der bevolking een toenemend aantal Schöffen werd verwacht.

De motieven, die ten gunste van het leekenelement worden aangevoerd, zijn zeker niet zonder grond. Nochtans deelen wij de vrees van de Redactie van het *Weekblad van het Recht*, dat niet immer de meest geschikte en bekwame elementen tot bijzitters zullen worden aangewezen. Daarbij komt dat de verscheidenheid der sociale milieux liet voor hen, die slechts ten hoogste tien dagen per jaar strafzittingen bijwonen, niet gemakkelijk maakt, oin altijd de van hen verwachte, bij de beroepsrechters niet voorhanden bijzondere kennis bij te brengen: welke tot juiste waardeering van elk geval noodzakelijk wordt, geacht. Welk licht kunnen b.v. arbeiders ontsteken tot waardeering van een misdrijf. gepleegd door eeii van de „upper ten"? Eene verdeeling vaii de gekozen Schöffen naar het sociale milieu — gesteld deze ware mogelijk — zou daaraan kunnen tegemoet komen. Doch dan blijft het andere bezwaar bestaan, een bezwaar, dat ook in de militaire rechtspraak niet onbekend is.

Dit laatste brengt ons weder terug tot ons punt van uitgang. De militaire rechtspraak is o. i. eene uit een oogpunt van gezag en tucht onontbeerlijke rechtspraak door leeken, die iti het sociale milieu waartoe de delinquenten behooren, volkomen thuis moeten zijn. Wat aan onze militaire rechters ook verder moge ontbreken, de juiste waardeering van het gepleegde strafbaar feit in verhouding tot de belangen van het leger is hun, vrij wel communi consensu, volkomen toevertrouwd. De bekwaamheid en geschiktheid laat echter wel eens wat te wenschen over. iets wat te meer gevoeld wordt, nu in de krijgsraden het tot medezeggenschap gerechtigd juridisch element ontbreekt en wellicht zal blijven ontbreken. Wil men onder deze omstandigheden ontkomen aan het bezwaar, dat rechtsgeleerde v agen. die zich in het strafproces voordoen, worden beslist zonder eigen kennis van de rechters. dan behoort — zooals ook in het voornemen van onze Regeering lag en, hedriegen wij ons niet, nog ligt — zorg te worden gedragen, dat de tot rechtspraak aangewezen leeken, in casu officieren, ook te dien aanzien behoorlijk onderlegd zijn opdat zij gedurende een kortere of langere zittingsperiode de zoo onmisbare bekwaamheid, geschiktheid en onafhankelijkheid zooveel mogelijk deelachtig worden. Moge dos de geschorste rechtsgeleerde opleiding voor officieren spoedig in werking worden gebracht en hare resultaten worden l-eii int, in de militair-justitieele praktijk.

Wij hopen te gelegener tijd nog op enkele der in deze hoogst interessante Protokolle vervatte opmerkingen en beschouwingen terug te komen. De herziening van ons formeel militair strafrecht blijft aan de orde: deze voor nieuwe gezichtspunten gunstige periode mag onzerzijds niet onbenut voorbij gaan.

Adres C. Vreede.

Van den gepensionneerden kapitein-luitenant ter zee C. VREEDE ontving de Redactie een afdruk van een door hem aan de Tweede Kamer der

Staten-Generaal gezonden adres dd. 2 Mei 1906 met verzoek dit stuk, zoo mogelijk met een naschrift, te doen opnemen in ons Tijdschrift. Onze militaire lezers van de Zeemacht zijn ongetwijfeld beter dan wij op de hoogte van de zaak, die in dit request opnieuw behandeling vindt. Deze zaak is trouwens reeds oud; zij dagteekent van 1894. Herhaaldelijk is door den Heer VREEDE zoo in eene brochure als in adressen, zijne zaak uiteengezet,. Ook is zij tharis reeds tweemaal, in 1903 en zeer onlangs, in de Tweede Kamer besproken.

Waar er dus reeds een zekere literatuur over deze vrij oude geschiedenis bestaat en het request van 2 Mei jl. zonder de kennisneming van deze literatuur niet volledig verstaanbaar en op zijne juiste waarde te schatten is. daar zien wij ons, zeer tot ons leedwezen, verplicht aan het verzoek van den Heer VREEDE geen gevolg te geven. Wij zouden vreezen anders al te uitvoerig te morden. Intusschen verwijzen wij hen, die meerdere bijzonderheden omtrent deze aangelegenheid wenschen te vernemen, naar het jongste verslag van de Commissie uit de Tweede Kamer, die omtrent de inlichtingen betreffende twee adressen van den Heer VREEDE aan de Kamer rapporteerde (Gedr. stukken, Zitting 1903—1906---%O, n°. 1). De conclusie van het rapport, dat een voor den requestrant betreurenswaardige samenloop van omstandigheden voor hem ernstige gevolgen heeft gehad. doch dat de Kamer naar het oordeel der Commissie aan de Regeering geen voorstellen te dien aanzien vermag te doen, is door dit Staatslichaam, ook na kennisneming van den inhoud van het adres van 2 Mei jl.. zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Slechts een opmerking moge hieraan nog worden toegevoegd. De Heer VREEDE deelt mede, dat de zooeven bedoelde ernstige gevolgen hun oorsprong vinden in eene beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof, die z. i. niet had mogen worden genomen, omdat daarvoor volgens de wet geen grond aanwezig was. Daarin vindt de schrijver van het request aanleiding om de ondervonden ernstige gevolgen te wijten aan eene 375 jaren oude, geheime, barbaarsche militaire rechtspleging, waarbij hij liet woord barbaarsche nog wel vet laat drukken. Aangenomen al. dat het noodzakelijk verband waarop de heer VREEDE doelt. werkelijk bestaat, aangenomen ook -- wat wij niet. weten — dat het Hof inderdaad eene min juiste beslissing heeft genomen, dan zou toch de verdachtmaking, die daaruit ten aanzien van de militaire rechtspleging wordt gedistilleerd, o. i. niet gerechtvaardigd wezen. Naar één min juiste beslissing inag de waardeering van de uitoefening eener rechterlijke bevoegdheid niet worden opgemaakt, en dit te minder nu die waardeering zich uitstrekt over de rechtsoefening over 575 jaren. Dat de rechtspleging in hrt algemeen, de burgerlijke zoo goed als de militaire, voor 375 jaren niet altijd even humaan werd opgevat, wie zal het ontkennen? Dat de geheime procedure, die ook thaiis nog bij den militairen rechter bestaat, hoe eer hoe beter opgeruimd morde, wie zal het loochenen? Doch dat thans, ondanks die geheime en verouderde procedure op barbaarsche wijze door den militairen rechter zou worden rechtgesproken, dat durven wij, — zelfs al zou nu en dan eens een fout te constateeren vallen — beslist ontkennen. Wij weten te goed, dat juist omdat de procedure op zeer onvoldoende wijze is geregeld, he? Hoog Militair Gerechtshof, dat nagenoeg alle militaire strafzaken van eenig aanbelang hier te lande ter beoordeeling ontvangt, met dubbele zorg waakt voor de belangen die door zijn oordeel worden gerankt,. Wij meenen ook, dat de in ons Tijdschrift gepubliceerde beslissingen, zoo van dit College als van de krijgsraden, aan die quali-

ficaiie geen voet geven. Wat er ooh verder omtrent de door den Heer VREEDE ondervonden behandeling te zeggen moge zijn. dit protest tegen zgne ongemotiveerde verdachtmaking van de niilitniie justitie mocht onzerzijds niet achterwege blijven.

Wederrechtelijk wegmaken van goederen.

Bij sententie van 18 April 1904 (Mil. Jurisprudentie II n°. 57) nam het Hoog Militair Gerechtshof eene beslissing omtrent een strafbaar feit. dat bij de zeemacht meermalen voorkomt, hrt in arren moede over boord werpen van aan het Rijk toebehoorende goederen. Soortgelijk geval had zich omstreeks denzelfden tijd voorgedaan te Hellevoetsluis Een schildwacht aan boord van den monitor „Matador" had zijn geweer met geweerriem eii monddeksel overboord geworpen. Bij het dreggen was het geweer opgehaald, doch liet monddeksel. de bajonet en de grendel werden niet teruggevonden

De Zeekrijgsraad had hem schuldig verklaard aan:

1° het opzettelijk en wederrechtelijk wegmaken van eenig goed dat geheel aan een ander toebehoort: en

2°. poging tot het opzettelijk en nederrechtelijk wegmaken van goederen die aan een ander toebehooren:

begaan door eeii ambtenaar — iemand tot de gewapende macht behooicnde — die daardoor een bijzonderen ambtsplicht schendt. en welke feiten moeten worden beschouwd als eene voortgezette handeling.

Het Hof vernietigde bij sententie van 2 September 1904 deze qualificatie en verklaarde den beklaagde schuldig aan het opzettelijk en nederrechtelijk wegmaken van goederen, dit geheel aan een ander toebehooren, begaan dooi een ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon — die daardoor eeii bijzonderen ambtsplicht schond. en zulks uit overweging:

„dat beklaagde, door die hem niet toebehoorende goederen in de marine „haven te Hellevoetsluis te werpen. volledig uitvoering heeft gegeven aan „zijn opzet om die goederen wederrechtelijk weg te maken eii hij ze ook „geheel heeft weggemaakt, daar zij, onder water op den weeken bodem „neerkomende, aan het bereik van den rechthebbende waren onttrokken „en deze niet iiict zekerheid ze weder onder zijn bereik koii brengen, zoo„dat het misdrijf van opzettelijk en wederrechtelijk wegmaken van eens „anders goed was voltooid en daarin geen verandering werd gebracht door „de toevallige omstandigheid dat de pogingen, om de weggemaakte goederen „door dreggen weder aan het licht te brengen, gunstig gevolg hebben „gehad".

Het vroegere standpunt werd dus gehandhaafd.

Strafbare poging.

Wij vestigen de bijzondere aandacht van onze lezers op het hierachter afgedrukte arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden, waarbij uitdrukkelijk wordt uitgemaakt, dat art. 45 van het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van strafbare poging tot misdrijf de objectieve theorie huldigt. De Hooge Raad heeft de subjectieve pogingsleer voor oiis wetboek verworpen en daarmede in casu beslist dat poging tot misdrijf met een absoluut ondeugdelijk middel niet strafbaar is te achten. De Redactie van het Weekblad van het Recht doet in een hoofdartikel, opgenomen in n°. 8374, nog eens nadrukkelijk het licht vallen op de taak, dir hier blijkens de geschiedenis van art. 45 aan de jurisprudentie is toegedacht. De wetgever heeft zich als zoodanig bij deze oude strijdvraag geen partij gesteld en hare oplos-

sing aan de rechtspraak overgelaten. Deze is nu gevallen en de kansen op eenheid in de rechtspraak — oolr in de militaire zoo die nog te wenschen is — staan thans gunstig.

Met de Redactie van het Weekblad van het Recht hadden ook 17-ij deze beslissing verwacht. Ook oin een bijzondere reden. Het is bekend, dat de voorzittei van de kamer van strafzaken van den Hoogen Raad Mr. A. h. DE PINTO lid was van de Staatscommissie, die het Wetboek vall Strafrecht heeft ontworpen. Iii die commissie had ook zitting de bij velen onzer lezers welbekende. sedert overleden hoogleeraar Mr. M. S. POLS Nu is het ons bekend dat Prof. POLS op zijne colleges over het Wetboek van Strafrecht de subjectieve pogingsleer verwierp en voor ons wetboek de objectieve theorie als de juiste erkende Z. i. behoort het gevolg van de handeling niet alleen haar karakter maar oolr hare strafbaarheid te bepalen. Poging zou dus alleen strafbaar zijn wegens het strafwaardig gevolg dnt ze tot stand brengt. Tot toelichting was Z.H G. gewoon in hoofdzaak nog het navolgende omtrent de poging van art. 45 van ons Wetboek van Strafiecht mede te deelen.

Art. 45 Wb. v. Xtr. onderstelt drie vereischten:

1°. *Opzet*, waarvoor art. 45 bezigt de z. i. synonieme uitdrukking „voornemen". Strafbare poging kan dus niet voorkomen hij culpose misdrijven.

2°. *Begin van uitvoering.* Het taalgevoel geeft geen uitsluitsel omtrent de juiste beteekenis van deze uitdrukking. Prof. Pors erkende *voorbereidingshandelingen,* die strekken om de uitvoering mogelijk te maken, oiu de voorwaarden in het leven te roepen onder welke slechts tot uitvoering kon morden overgegaan, en *uitvoeringshandelingen,* die rechtstreeks het in liet leven roepen van een der objectieve vereischten der strafbare handeling ten doel hebben. Scheiding van deze twee soorten handelingen is niet altijd mogelijk.

3°. *Niet-voltooing buiten den wil des daders*, waarbij gemeenlijk het vrijwillig terugtreden rail den dader eenipe bespreking eilaiigde

Eij de bijzondere behandeling van het vraagstuk van het ondeugdelijk object of het ondeugdelijk middel werd door den Hoogleeraar uitgegaan van de aanwezigheid van het opzet, welke „niet twijtelachtiq" werd geheeten. Slecht, het begin van nitvoeriiig werd ontkend „Men kan geen lijk beginnen te dooden". Wie het tegendeel beweert zou aan de uitdrukking eene formeele. fictieve beteelienis geven. Daartoe geeft niets aanleiding. Ten slotte werd dan de leer van de relatieve en absolute ondeugdelijkheid als onnut, schadelijk en verwarring stichtend verworpen. Zoo zou eeii poging tot liet stelen van geld uit een leege bus volgens sommigen poging iuet betrekking tot een relatief ondeugdelijk object zijn, omdat er geld in had kunnen zijn Dan zou elk absoluut ondeugdelijk object tevens relatief ondeugdelijk worden.

Waar Prof. POLS, die evenals Mr. DI PINTO een belangrijk aandeel heeft, gehad in de werkzaamheden. welke hebben geleid tot het ontwerp van ons strafwetboek. gewoon was zich zoo nadrukkelijk voor de objectieve pogingsleer in ons strafrecht uit te spreken, daar zouden wij van een college inet Mr. DE PINTO als voorzitter niet dan met bevreemding eeiie andere beslissing hebben ontvangen.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

LOSSE OPMERKINGEN OVER DE PRAKTIJK DER MILITAIRE RECHTSPLEGING.

Het kan niet ondienstig zijn in dit Tijdschrift enkele vragen te bespreken, die zich in de praktijk van de militaire rechtspleging voorcloeli: wellicht ontspint zich daaruit een debat, waarmede de praktijk weer haar voordeel kan doen door correctie van de opvatting. die tot nu toe werd gehuldigd. misschien zelfs door loslating vaii hetgeen inderdaad onjuist moet worden geacht,. Waar ik spreek van militaire *rechtspleging* is die uitdrukking eigenlijk te beperkt, aangezien ook behandeling kan vragen wat meer met *tuchtoefening* in verband staat. Zelfs wensch ik inet dit laatste een begin te maken dooi. met een enkel woord stil te staan bij een vraagstuk op het gebied van

De reclame bij den krijgsraad.

De wettelijke bepalingen (artt. 15 --18 It. L.) zijn natuurlijk overbekend en het is slecht. voor weinigen een geheim, hoe van eene *regeling* dezer materie in de wet geen sprake is. De wet bepaalt weinig meer dan dat er bestaat een recht van beklag over eene opgelegde krijgstuchtelijke straf (en over ..het arrest"). dat het beklag kan worden ingebracht „zelfs" bij den krijgsraad, dat een voor\caui.de voor liet beklag hij den krijgsraad is het verplichte arrest van den reclamant, dat de krijgsraad onderzoekt en uitspraak doet. en dat een lichtvaardig beklag — zoodanig ongegrond en lichtvaardig, dat het niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven — „ingevolge de wet" zal worden gestraft. Hei, is geenszins mijn doel. in z'n geheel te onderzoeken, wat allerlei voorschriften en de praktijk van de reclame hebben gemaakt, doch slechts deze vraag aan de orde te stellen: **kan eene eenmaal ingediende reclame weer worden ingetrokken?**

De vraag is van belang als vraagstuk op zich zelf, maar ook door bijkomende omstandigheden. Enkele malen toch deed zich het volgencle geval voor: nadat een militair zijn verlangen kenbaar had gemaakt om bij den krijgsraad te reclameeren over eene opgelegde krijgstuchtelijke straf — hetzij rechtstreeks, hetzij na ongegrondverklaring zijner reclame door den meerdere van dei: strafoplegger, weid langs korpscommandant (K. C$^{dt.}$) en garnizoenscommandant (G. C$^{dt.}$) de zaak in handen gesteld van den auditeur-militair (A. M.) Bij schrijven van den A. M. weid nu nnn den G. C$^{dt.}$ verzocht den reclamant te doen afvragen of hij hij zijne reclame volhardde; zoo ja. dan zou dr zaak op de gewone wijze worden behandeld: zoo neen. dan zou de zaak als afgedaan worden beschouwd.

Wordt de reclame ingebracht bij den *meerdere van den strafoplegger*, dan zal zich het intrekken vaii de reclame wel zeer zelden voordoen met

het ook en der! spoed, waarmede de zaak in den regel wordt behandeld. De wet zwijgt over deze reclame, waarvan *wettelijk* de mogelijkheid slechts is af Ie leiden uit liet woordje „zelfs" in art. 15 H. L.; het kan dan ook moeilijk worden ontkend, dat de militaire autoriteit, wanneer zich een dergelijk geval mocht voordoen, *rechtens* geheel vrij is in de wijze waarop zij dan wil handelen. Dat staat tegenover, dat de reclame bij den meerdere zooveel *mogelijk* wordt behandeld naar analogie van de reclame bij den krijgsraad, inzonderheid wat betreft de bepalingen van de artt. 17 en 18 R. L.: de verplichting orn de zaak te onderzoeken. het „behoorlijk beteren van het geleden ongelijk" en de straf wegens lichtvaardige reclame. Het behoeft geen betoog. dat deze opvatting niet alleen verdedigbaar, maar zeer aan te bevelen is, maar dan ook zal de *verplichting* om de reclame, eenmaal ingediend, te onderzoeken, moeten worden opgevat in dien zin. dat het intrekken der reclame niet is toegelaten. Met juiste militaire begrippen is dit volkomen in overeenstemming; het zal den militair niet vrijstaan inet zijne meerderen te spelen door Aet eene oogenblik een beklag in te dienen en het andere oogenblik dat beklag weer ongedaan te maken. Het komt ten slotte hierop aan: is het. indienen van het beklag een *daad*, die, eens verricht. hare gevolgen onherroepelijk met zich medebrengt, of is het meer het in het leven roepen van een *toestand*, waaraan op een willekeurig oogenblik een einde kan wordeii gemaakt. waardoor dan de gevolgen van rechtswege wegvallen ï En dan zal wel niemand in twijfel verkeeren. dat alleen de eerste opvatting juist kan zijn; de *daad* der reclame zet een nieuw onderzoek in gang, dat niet meer kan worden tegengehouden. Immers, behalve het element van *bijzonder* belang bevat de reclame nog eeii element van *publiek* belang; willekeurige intrekking Ban misschien het *bijzonder* belang ten goede koinen. het *publiek* (i. c. het *militair*) belang zal daardoor worden geschaad. De meerdere van den strafoplegger zal dan ook volgens juiste beginselen handelen, wanneer hij, niettegenstaande den uitgesproken wensch van den reclamant om de reclame in te trekken. toch de zaak onderzoekt en daarin beslissing neemt. *Zoo noodig* kan hij krijgstuchtelijk straffen wegens „lichtvaardige reclame". Is die meerdere daarentegen van meening, dat liet beklag wèl kan worden teruggenomen —. des neen — dan. zal hij kunnen straffen niet wegens „lichtvaardige reclame", want immers hij weet niet of de reclame op zich zelf lichtvaardig was, maar wel wegens het „lichtvaardig *indienen* eener reclame" of wegens het „bemoeilijken van zijn meerdere door enz."

De hierboven uitgesproken beginselen zullen wellicht oolr leidraad kunnen zijn bij de beoordeeling van het vraagstuk, als het beklag bij den *krijgsraad* is ingebracht. Eene complicatie wordt hierbij gevormd door den inhoud van art. 16 R. L., hetwelk de ontvankelijkheid der reclame verbindt aan de voorwaarde „dat de klager in arrest blijve, of, zoo hij „reeds mogt ontslagen zijn, zich alvorens weder in arrest begeve". Wij zullen hirr niet gaan overwegen met welk doel deze bepaling waarschijnlijk in de wet is opgenomen – hoe hard en afkeurenswaardig ook, zij bestaat en moet worden opgevolgd. „De regter moet volgens de wet regt spreken; hij mag in geen geval de innerlijke waarde of billijkheid der wet beoordeelen." Hoezeer het dan ook is toe te juichen, dat het H. X. G. de formeele militaire wetten op de minst drukkende wijze voor den militair wenscht tor te passen, en blijkbaar uit die overweging in den lateren tijd gedeeltelijk dispensatie geeft van de bepaling van art. 16 R. L. door den reclamant, die zijne zaak voor het H. M. G. heeft gebracht, uit het

arrest te doen ontslaan (1), toch maq de vraag worden gesteld, of hierdoor niet tekort wordt gedaan aan eene dwingende wetsbepaling.

Wanneer nu een reclamant zijn beklag mil intrekken, zoo wordt geredeneerd, dan heeft hij sleclits het verplichte arrest van art. 16 R. L. te verbreken: de voorwaarde voor de ontvankelijkheid valt weg, de reclame bestaat niet meer. Maar dan vragen wij, zou zoo iets ongerijmds, zoo iets strijdigs met liet begrip der militaire tucht. de bedoeling kunnen zijn geweest van den weigever van 1814, die toch in zijne schepping inderdaad geen blijk heeft gegeven met *zachte* hand te willen doen regceirn. Neen, ook nu luidt het antwoord: dr reclame is een enkele *daad;* gaat die daad met de in de wet gestelde voorwaarde gepaard, dan *moet* de reclame in behandeling worden genomen; verbreekt daarna de reclamant zijn arrest. dan maakt hij zich daardoor schuldig aan eene nieuwe krijgstuchtelijke overtreding en hem wordt nu het arrest *aangezegd,* waarin hij zich tevoren *rijuillig* heeft gesteld — en de reclame blijtt aanhangig. Eene andere oplossing is niet alleen practisch onaannemelijk, maar zon ook in strijd zijn met de artt 16 en li R. L., in onderling verband beschouwd: de G. Cdt. zal geen krijgsraad mogen weigeren, wanneer hij het aanhangig maken der reclame aan de voorwaarde van het verplichte arrest voldaan is. en de krijgsraad *zal* de zaak onderzoeken.

Op welk tijdstip moet nu worden aangenomen, dat de reclame wettelijk is ingebracht, waarna zij nlzoo niet meer kan worden ingetrokken? Zoodra zij den G. Cdt. heeft bereikt, d. w. z. zoodra zij is gekomen bij die autoriteit, die het „onderzoek van den kiijgsraad niet tal „mogen weigeren'. Volkomen is clit in overeenstemming met de eischen der praktijk; wanneer de gestrafte zijn beklag bij den krijg-raad wil brengen, zal zijn meerdere. veelal de K. Cdt., hem onder het oog brengen, dat hij niet in overhaasting moet handelen, dat hij deugdelijk moet wikken en wegen, alvorens tot dezen stap over te gaan alzoo hem gelegenheid gevende alsnog op zijn voornemen terug te komen. Wenscht hij dat niet. dan stelt de K. Cdt. de zaak in handen van den G. Cdt., maar daarmede is dan ook de slagboom gevallen; van dat oogenblik houdt de reclamant arrest.

Nu zou het bovenstaande in het algemeen zeer zelden tot moeilijkheden aanleiding geven. wanneer niet nu en dan de bijkomende omstandigheden, reeds inet een enkel woord genoemd, tusschenbeiden traden. De G. Cdt. stelt de zaak in handen van den A. M. en deze meent nu nog eens den reclamant de gelegenheid te nioeten geven, zijne reclame terug te nemen; geeft laatstgenoemde daaraan gehoor, dan zou daarmede de zaak zijn afgedaan (2).

Vooreerst kunnen nij de vraag stellen, in welke qualiteit de A. M. hier optreedt. De K. L. draagt hem eeiie bepaalde taak op in het militair *straf*proces, maar zwijgt over den A. M. in de *reclame*procedure orn de eenvoudige reden. dat over die geheele procedure het stilzwijgen wordt bewaard. Men zal er vermoedelijk toch niet aan denken als argument te laten gelden. dat volgens historische afleiding de reclamant zichzelf in de positie van *beklaagde* stelt, en dat dientengevolge het *reclame*proces

(1) Bij dc regeling van het „beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf" in de nieuwe Wet op de Krijgstucht. is de bepaling van het verplichte arrest gelukkig niet meer opgenomen.

(2) Het is mij niet bekend. of ook elders dan in het 2de militaire arrondissement deze gedragslijn wordt gevolgd. Moge het tot nu toe uitzondering zijn *geweest*; moge voortaan zelfs die uitzondering verdwijnen.

identiek moet zijn met het *straf*proces; welke meening men daaromtrent ook hieroge zijn toegedaan, een feit is het, dat sedert het bestaan der nog geldende militaire strafwetgeving de artt. 1J—18 R. L. niet in dien zin zijn opgevat, en dat de krijgsraad, die wordt bijeengeroepen om kennis te nemen van het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf, niet optreedt als *rechter* maar als *disciplinaire autoriteit* in hoogere instantie. De krijgsraad volgt dan ook geenszins de gewone strafprocedure en wijst geen *vonnis*, maar beslist bij eene met redenen omkleede *dispositie*.

De A. 31. is toch ook niet belast met het toezicht op de handhaving van de krijgstucht bij de korpsen (1). Wel spreekt art. 300 R. L. er van, dat de h. M. verplicht is den Comm. Off. in het militaire arrondissement en den krijgsraad te dienen van advies „in alle zaken waarin zulks van hen zal worden gevorderd, en welke de Discipline of de Militaire Justitie betreffen". maar - al mocht ook het woord „Discipline" hier betrekking hebben op het onderzoek door den krijgsraad in te stellen in eene reclamezaak — er moet dan toch eerst een krijgsraad zijn benoemd' en die krijgsraad moet advies hebben gevraagd.

Het bovenstaande moge voldoende zijn om te doen blijken, dat de A. M. geenerlei bevoegdheid aan de wet ontleent om eigenmachtig een stap te doen als werd aangeduid. Is dan wellicht niettemin zijn optreden in het belang der krijgstucht? Ook deze vraag beantwoorden wij ontkennend; dat optreden benadeelt integendeel de krijgstucht op ernstige wijze. Niet alleen oindat de mogelijkheid eene reclame ongedaan te maken op zich zelve niet in het kader eener gezonde krijgstucht past — we zagen dat reeds bij de behandeling der reclame door den meerdere van den strafoplegger —, maar bovenal omdat door iemand, staande buiten de militaire hierarchie, (onbevoegdelijk) wordt ingegrepen in de militaire verhoudingen. Hetgeen de h. M. aan den G. Cdt. verzoekt, nl. den reclamant te doen afvragen of hij bij zijne reclame volhardt. of hij dus wel ernstig den stap heeft overwogen, welken hij gedaan heeft. is dien reclamant immers reeds meer of minder formeel onder het oog gebracht door zijn meerdere — dat is een ongeschreven verplichting die op den meerdere rust. al moge ook daardoor soms de schijn worden gewekt, dat de meerdere het indienen van eene reclame vreest: en nu wordt dnt nog eens gevraagd namens den A. M. Gaat de militair niet denken, dat eigenlijk op het stuk van reclame de A. M. de lakens uitgeeft? Dat hetgeen door zijne meerderen daaromtrent is gezegd alle beteekenis mist, tenzij het de sanctie van den A. M. heeft verkregen? Zeldzame verwringing der verhoudingen!

Maar we zijn er nog niet. De d. 31. deelt tevens mede, dat de zaak

---

(1) Hoewel buiten verband staande ~ne liet hier behandelde, moge toch worden vermeld liet eigenaardig standpunt, dikwijls door den A. M. ingenomen. Wanneer nl. op de vraag van den Q. Cdt. om advies in een geval dat een militair zich vermoedelijk aan een delict heeft schuldig gemaakt. de A. 31. adviseert tot krijgstuchtelijke afdoening, wordt daarbij dikwijls het verzoek gevoegd me le leeling te mogen ontvangen *welke* disciplinaire straf ter zake is opgelegd. Niet alleen dat deze vraag al weer ligt buiten ile bevoegdheidssfeer van den A. M., zoodat dan ook de militaire autoriteit,. die ter zake de volle verantwoordelijkheid draagt. gerechtigd is de vraag onbeantwoord te laten, maar ook het gevaar is niet denkbeeldig, dat de A. M.. zich niet kunnende vereenigen rnet de zwaarte der opgelegde disciplinaire straf voor dergelijk feit, een volgende maal hij het geven van zijn advies daarmede rekening houdt en misschien adviseert tot verwijzing, waar hij anders disciplinaire bestraffing voldoende zou hebben geoordeeld. De A. M. overweegt dan niet langer de „merites" der zaak zelve. maar laat zich leiden door utiliteitsoverwegingen, hetgeen hij zijn *advies* allerminst te pas komt.

uit is, wanneer de reclame alsnog wordt ingetrokken: nu. zonder die bijvoeging zou de vraag ook inderdaad geen zin hebben. De A. M. deelt dan toch inderdaad de lakens uit? Neen, want de zaak is daarmede *niet* uit. Zelfs niet, gezien van het standpunt dat terugnemen van de reclame mogelijk is; immers, de reclamant kan dan toch door den inilitaiien meerdere krijgstuchtelijk worden gestraft wegens het „lichtvaardig *indienen* eener reclame". De reclamant, teruggebracht van zijne reclame door de vraag namens den A. M. wordt krijgstuchtelijk gestraft en is daardoor misschien in ongunstiger conditie dan wanneer hij bij zijne reclame zou hebben volhard! Of is misschien de militaire autoriteit vei-plicht de mededeeling van den A. M. te beschouwen als eene belofte aan den rrclainant, die de militaire chef heeft in te lossen, ook al is hij van meening, dat de krijgstucht bestraffing eischt? De vraag stellen is haar beantwoorden. Van tweeëri een: òf bij het stellen van de vraag vaii den A. M. wordt tevens medegedeeld, dat de klager van de zaak *niet* af is en dat disciplinaire bestraffing kan volgen, waarmede dan natuurlijk in de meeste gevallen het doel van de vraag wordt gemist; of bedoelde toevoeging wordt niet gedaan, maar dan wordt de klager gedupeerd, wanneer hij tòch nordt gestraft, al wordt ook bij de toemeting van de stiaf rekening gehouden niet de omstandigheid, dat hij dooi de vraag van den A. M. gebracht werd tot het terugnemen der reclame.

Nog meerdere complicaties doen zich voor. Op welk tijdstip wordt iiu, volgens de meening van den X. M., de reclame graclit 17-ettelijk te zijn ingebracht? Op het tijdstip waarop zij werd ingediend bij den G. C^dt., zooals hiervoor reeds weid uiteengezet? Maar dan wordt door den A. M. gehandeld in strijd met de wet (artt. 16 en 17 R. L) dooi nog „onderhandelingen" te openen; alleen de *krijgsraad* 12 dan bevoegd te handelen. Op liet tijdstip dan, waarop de reclamant zich nader heeft verklaard op de vraag, hem namens den h. M. gesteld? Maar dan zou de reclamant ten onrechte het arrest van art 16 R. L hebben ondergaan toor dat tijdstip; want immers, dat arrest ondergaat hij, zoodra *hij* de reclame heeft ingediend, ten einde aan de door de met gestelde voorwaarde te voldoen. Bovendien zou dan veelal *formeel* de reclame niet meer ontvankelijk zijn, wanneer nl. de termijnen, vastgesteld hij Ministerieele Aanschrijving vaii 19 April 1895 (1). verstreken zijn. En nu zal de krijgsraad, die ingevolge Ministerieele Aanschrijving van 20 September 1895 bijeen *moet* komen om te beoordeelen of de reclame tijdig weid ingebracht, wel kunnen aannemen, dat er „gegronde redenen van verhindering" naren maar het komt mij toch hoogst twijfelachtig voor. of ook op een dergelijk geval dit voorschrift doelt. Beslist de krijgsraad inderdaad in dien zin. zich alzoo stellende op het standpunt, dat de reclame eerst wettelijk is ingebracht na de nadere verklaring van den reclamant, dan spreekt dat

(1i „Klachten bedoeld iri art. 13 B.L.. moeten bij den militairen rechter zijn ingediend binnen eeii termijn van drie dagen na liet eindigen der disciplinaire straf, waarover de klacht wordt ingebracht, of wel — bijaldien de gestrafte militair zich eerst bij hoogere militaire autoriteit over de hem opgelegde straf heeft beklaagd — binnen een termijn vaii drie dagen n; diet tijdstip. waarop dooi hem van zijn ~lief de mededeeling is ontvangen. dat deze geen termen heeft gevonden de straf te wijzigen of op te heffen: zullende klachten. *na* voorschreven termijn van drie dagen bij den militairen rechter ingediend, alleen dan als *tijdig* ingebracht worden beschouwd. wannerr mocht blijken, dat er gegronde redenen hebben bestaan. welke de indiening van de klacht binnen dien termijn verhinderden."

college daarmede tevens uit, dat de A. M. oorzaak is der „verhindering" en breekt implicite den staf over diens optreden.

Van welken kant de zaak ook wordt bezien, we komen steeds tot de conclusie, dat de A. M. niet gerechtigd is te handelen, zooals werd beschreven, dat dergelijke handeling leidt tot ernstige benadeeling van de krijgstucht en dat ook andere moeilijkheden daarvan het gevolg zijn.

Dit geldt natuurlijk alleen dan als de militaire autoriteit, den toestand accepteert, zooals die door het stellen van de vraag namens den A. M. geworden is. Naai. dan ook is de militaire autoriteit niede schuldig. Zij heeft het in de hand den ongewenschten toestand te voorkomen door eenvoudig hare medewerking niet te verleenen. Het is m. i. de taak van den G. C^dt. om, staande op den bodem der wet, alle ongewenschte handelingen te keeren; hij weigere alzoo om de meermalen genoemde vraag namens den h. M. aan den reclamant te doen stellen: hij zorge slechts, dat voldaan worde aan het voorschrift van de artt. 16 en 17 R. L.: 'is de reclame eenmaal ingediend en is voldaan aan de voorwaarde der wet, dan worde zoo spoedig mogelijk Let noodige verricht'. opdat de krijgsraarl bijeenkome en dc zaak onderzoeke. Voor den G. C^dt. *buiten* de residentie van den krijgsraad, die alzoo zelf geen krijgsraad kan benoemen, bestaat dat „noodige" dan daarin, dat de reclame met de gebruikelijke stukken [extract-stamboek, extract-strafregister en krijgswettenblad (1)] worde opgezonden naar de residentie van den krijgsraad. Hei komt mij zelfs gewenscht voor. dat zulks niet geschiedt aan den A. M.. maar aan den G. C^dt. aldaar, waarna deze aanstonds den krijgsraad benoemt en de stukken in handen stelt van den h. M. als secretaris van dat college. De *krijgsraad* zal nader beslissen op welke wijze het onderzoek zal plaats hebben, d. m. z. welke schriftelijke inlichtingen kunnen worden gevraagd alvorens tot het mondeling onderzoek over te gaan, enz. Dan eerst zal tot zijn recht komen, dat de krijgsraad optreedt als hoogere disciplinaire autoriteit.

J. J. C. VAN DIJK.

---

(1) Het is mij nog steeds een raadsel. waartoe dat „krijgswettenblad" naast een extract-stamboek moet dienen. zou\\-el in liet strafproces als in het reclameproces. Het extract-stamboek bewijst toch voldoende. dat de beklaagde of de reclamant militair is. als behoorende tot de „formatie der korpsen". In liet bijzondere geval. dat men met een „recruut" te doen heeft. kan het krijgswettenblad worden overgelegd.

De zeer geachte inzender vergunne ons de opmerking, dat wij met de strekking van zijn opstel geheel accoord gaan. Ook ons waren dergelijke ongerechtigheden, speciaal van de tweede militaire auditie, ter oore gekomen. Wij hopen en verwachten, dat schrijvers bijdrage **Dij** *de militaire autoriteiten moge inslaan, dat de auditeurs voor zoover dat nog noodig is, te beter zullen gaan inzien, dat zij geen ambtenaren van het openbaar ministerie, doch slechts openbare aanklagers zijn, en dat aan den militairen rechter glashelder worde of blijve, dat hij geenszins* **de** *lijdelijkheid behoeft in acht* **te** *nemen, waaraan* **de** *burgerlijke strafrechter door de wet gebonden* **is.**

Red. M. R. T.

CORRESPONDENTIE.

Huwelijkstoestemming voor militairen van hunne chefs.

Bij de. wijziging der Militiewet zijn daarin geschrapt de bepalingen omtrent de huwelijken van miliciens. Door velen wordt alsnu de gevolgtrekking gemaakt, dat miliciens — ook al zijn zij onder de wapens — zonder toestemming van den Korps-Commandant kunnen huwen. Dit schijnt mij in strijd inet het keizerlijk Decreet in 16 Juiii 1808, hetwelk — naar ik meen te weten — nimmer zijn kracht heeft verloren en waarin wordt bepaald, dat militairen in werkelijken dienst, zonder onderscheid, geen huwelijk mogen aangaan, zonder daartoe vergunning van hun chef te hebben bekomen.

(Bulletin nº. 195. Zie rechtspraak van Mr. A. Brocx en J. Cohen Stuart jaarg. 1839, 1ste deel. hl. 161).

Is dit decreet nog werkelijk van kracht. zoo doet zich de vraag voor, of miliciens met zoogenaamd tijdelijk verlof, al of niet de toestemming behoeven.

B. F

De artikelen 1 en 2 van Liet Keizerlijk Decreet van 16 Juiii 1808 (Mr. C. J. Fortuijn, Verzameling van wetten, besluiten enz. van franschen oorsprong III blz. 17) bevatten bepalingen omtrent de toestemming, vereischt voor liet aangaan van huwelijken door officieren en dooi militairen beneden dien rarig bij de Landmacht.

Voorts hield art. 8 eene strafbepaling in voor Liet geval dat een ambtenaar van den burgerlijken stand een huwelijk voltrok zonder zich de bedoelde toestemming te doen overleggen.

Bij de Keizerlijke Decreten van 3 en 28 Augustus 1808 (Fortuijn t,.a. p. III blz. 25 en 28) zijn voormelde bepalingen toepasselijk verklaard resp. op het personeel van de Zeemacht en op de Militaire Administratie en den Geneeskundigen Dienst. Eindelijk werd bij liet Avis du Conseil d'Etat vnn 21 December 1805 (Fortuijn t. a. p. III blz. 36) uitgemaakt dat ook officieren op nonactiviteit onder die bepalingen vielen.

In het, bekende rapport van de Heeren Mrs. Metman, de Pinto en Olivier (in commissie vereenigd krachtens het koninklijk besluit van 5 Februari 1849, *Staatsblad* nº. 5) welk rapport in 1830 ter Algemeene Landsdrukkerij werd gedrukt, staat; bij de oudste van deze verordeningen als de meening dezer rechtsgeleerden het navolgende vermeld:

„Art. 3 houdende bedreiging van afzetting tegen den ambtenaar van „den burgerlijken stand, zoo het al niet door het Burgerlijk Wetboek is „afgeschaft, is echter te zeer in strijd met de tegenwoordige inrigting „van den burgerlijken stand. om te worden behouden. De bepalingen „omtrent de toestemming die officieieii noodig hebben tot liet aangaan „van een huwelijk, zijn geheel van administratieven aard; en daarin is „door het bestuur voorzien".

Wat ieeds in 1550 als een niet meer passende strafhedreiging werd beschound werd echter volgens de door het Departement van Oorlog gehuldigde opvatting eerst in 1886 afgeschaft. en dat nog wel stilzwijgend bij het algeineene voorschrift van art. 3*d* der Invoeringswet van het Wetboek van Strafrecht (*Stbl.* 1886 nº. 64). Naar onze meening bevat art. 3 van het decreet van 16 Juni 1808 een disciplinair voorschrift en heeft mitsdien het laatste lid van art. 3 der Invoeringswet het in 1886 van deze .mort sans phrases" gered.

De overige voorschriften van de drie decreten zijn „geheel van administratieven aard en daarin (was in 1850 reeds) door het bestuur voorzien", m. a. m. ze waren toen reeds vervallen. Het komt niet noodig voor deze serie van administratieve voorschriften, die aanvangt mrt het besluit van den Sonvereinen Vorst van 16 Februari 1814 nº. 55 (Rec. Mil. 1813 – 1814 blz. 105). in herinnering te brengen. De steller vaii bovenvermelde vraag bespreekt alleen de huwelijkstoestemming van militaire chefs aan thans ingelijfde miliciens. Wij sluiten ons daarbij aan.

Zooals de geachte inzender opmerkt zijn door het tot stand komen van de wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 159) de artikelen 128 en 157 der met van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* nº. 72) betrekkelijk de Nationale Militie met opzet vervallen en is artikel 187 dier wet gewijzigd; ingelijfden bij de militie. zij mogen al dan niet in liet genot van verlof zijn behoeven thans krachtens de Militiewet 1901 geen toestemming meer om in liet huwelijk te treden.

Indien de bepalingen omtrent huwelijkstoestemming uit de decreten van 1808 ten aanzien van miliciens nog niet eerder waren vervallen. zou de wet van 1861 aan hunne geldigheid in zooverre ongetwijfeld een einde hebben gemaakt. De in 1901 gebleken bedoeling van den wetgever om de bepalingen omtrent huwelijkstoestemming voor miliciens niet te continueeren heeft o. i. echter niet ten gevolge gehad dat die decreten in dit opzicht herleefden: zij naien en bleven voor miliciens afgeschaft.

Hoe dit zij. de vraag is thans stellig geen vraag meer, daar de decreten zelve bij Koninklijk Besluit van 23 Augustus 1904 (*Staatsblad* nº. 216) zijn ingetrokken.

Volledigheidshalve moge hier worden vermeld. dat de Minister van Oorlog bij Koninklijk Besluit van 30 September 1904. nº. 119. de opdracht heeft ontvangen om ten aanzien van *vrijwillig dienende* militairen beneden den rang van officier, behoorende tot de Landmacht bepalingen vast te stellen betreffende het door militaire chefs verleenen vaii toesteinining tot het aangaan van een huwelijk.

Op grond hiervan heeft deze Minister bij Beschikking vaii 31 October 1904, III[de] Afd. nº. 152 (R. M blz. 1140) bepaald, dat hetgeen dienaangaande is voorgeschreven bij de Beschikking van 15 Maart 1881, III[de] Afd.. nº. 63 (D. R. U. blz. 458), zooals die Beschikking met de oorspronkelijk daarbij behoorende Tabel sedert is gewijzigd, tot nader order gehandhaafd blijft.

Eindelijk verwijzen wij den geachten inzender naar hrtyeen op blz. 407 van den eersten jaargang van ons Tijdschrift wordt medegedeeld. De daar opgenomen circulaire van de Ministers vaii Justitie en Binnenlandsche Zaken geeft een betrouwbaar overzicht van hetgeen de ambtenaren van den burgerlijken stand volgens deze Ministers weten moeten.

Eén punt moge nog worden vermeld. Art. 22 vaii het Reglement van Krijgstucht voor de Landmacht – welks eigenaardige geschiedenis te vinden is bij TAN DER HOEVEN. onze militaire strafwetgeving blz. 261 en

201. en dat in het overeenkomstig reglement voor de Zeeinacht niet voorkomt noch voorgekomen heeft — stelt disciplinair strafbaar de onderofficieren en mindere militairen, die zonder schriftelijke toestemming van hun korpscommandant een huwelijk aangaan. Het behoeft o. i. geen betoog dat wij, na de duidelijke uitspraak van den wetgever van 1901, deze strafbepaling in hare werking beperkt achten tot vrijwillig dienende militairen. (1)Zou voor de toekomst te hunnen aanzien art. 119 Wetboek van Militair Strafrecht van toepassing worden? Zij zouden er dan niet op vooruitgaan.

Of echter de ambtenaar van den burgerlijken stand aan de thans nog bestaande voorschriften gebonden is achten wij een vraag, waarop wij niet gaarne een toestemmend antwoord zouden geven.

(Red. M. It. T.)

---

(1) Anders oordeelt. o. i. echter. ten onrechte. de Redactie van de Gemeentestem in haar antwoord op een ingezonden stuk in no. 2857.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 17 Januari 1902.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. h. L. d. Baron VAN ITTERSUM, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. h. SCHOLTEN Jhr H. LAMAN TRIP en C. J. G. DE BOOY.

Advocaat-Fiskaal: Mr. P. VERLOREN VAN THEMAAT.

Vrijspraak van een beklaagde omdat hij de ten laste gelegde feiten heeft gepleegd onder den invloed van dementia epileptica, *welke niet beperkend, doch opheffend heeft gewerkt op zijne geschiktheid om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van zijne daden te beseffen en om te dien aanzien zijn wil te bepalen.*

Inhoud van het rapport der deskundigen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen
den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 11den Juli 1901 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, den 25sten Juni 1901 gewezen in de zaak tegen C. oud 19 jaar, geboren te den Helder, kanonnier 2de klasse in de 1ste compagnie van het Korps Pantserfort-Artillerie, eerst gedetineerd te Haarlem, doch latei, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 3den September 1901, te Utrecht; die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 99 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* no. 162), 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64). 27, 58 en 91 van liet Wetboek van Stiafiecht, en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1o. het met gebaren bedreigen van een meerdere in rang,

2o. het plegen van eene daad van geweld tegen — en liet slaan van een meerdere in rang, gepleegd in tijd van vrede.

en veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden en tot eene militaire gevangenisstraf van twee jaar, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde voór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzelierde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire detentie. van 3 Mei 1901 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten

van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den K ijgsraad;
Welke Advocaat-Fiskaal niet betoog;

dat voorschreven voiinis berust op de navolgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat de beklaagde in den voormiddag van 20 April 1901 tijdens de inspectie:

1°. op de plaats van de kazerne te den Helder den sergeantr M., die hem verweet, dat hij niet gepoetst had. en die hem aanmaande zijn mond te houden. onder het uiten der woorden: .,ik houd mijn mond niet", met gebaren gedreigd heeft, door tegenover dien sergeant met de karabijn de aanvallende houding aan te nemen;

2°. weinig later, bij de voortgezette inspectie op de chambree, dien sergeant een schaar naar 't hoofd heeft geworpen met het doel dien seigeant te treffen en dezen met zijn ranselriem op liet hoofd en op den rug heeft geslagen onder toevoeging der woorden: .,dat heb je verdiend":

dat die feiten door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de verklaring van den onder eede gelioorden getuige M., wettig en overtuigend zijn bewezen;

dat beklaagde, omtrent de door hem gepleegde feiten door Officieren-Commissarissen gehooid. heeft opgegeven, dat hij driftig was geworden omdat de iergeant, terwijl hij bij het poetsen van zijn sabel zijn best er op gedaan had, en die ook werkelijk goed gepoetst was, hem de aanmerking maakte, dat zijn sabel niet gepoetst was en, omdat deze daarop iriet zijn rommel had gegooid, zeggende, dat hij die dingen niet in de Bast mocht hebben: dat hij. zenuwachtig zijnde, den sergeant toen met zijn karabijn heeft gedreigd en dezen vervolgens niet een schaar naar het hoofd heeft genorpen met het doel hem te raken: dat hij vervolgens, toen de sergeant de kamer had verlaten. onder het uiten der woorden: „ik zal den sergeant wel op zijn verdommenis komen, hij heeft het verdieiid. „ik heb nog wel een paai maanden spinhuis voor hem over", de riemen van zijn ransel heeft genomen en, wetende dat de sergeant terug zou komen, dezen heeft opgewacht en bij diens komst hem met de ranselriemen geslagen heeft, daarbij zeggende: „dat heb je verdiend":

dat beklaagde, die opvliegend en driftig van aard is en blijkbaar geprikkeld en in drift geraakt nas dooi de voorschreven handelingen van den sergeant en die. volgens de verklaring van getuige d. W.. destijds alleen op dien oiiderofficier en wel om de voorschreven reden - kwaad was, noch bij het plegen dier handelingen, noch voor dien tijd heeft blijk gegeven iemand te zijn van abnormale geestvermogens, zijnde integendeel dooi. een der gehoorde getuigen, den korporaal X., die altijd niet beklaagde op dezelfde kamer sliep en die dus goed rnet beklaagdes wijze van doen bekend was, verklaard, dat beklaagde destijds goed bij zijn verstand was:

dat noch uit de feiteii. door beklaagde op 20 April j.l. gepleegd. welke feiten eene natuurlijke verklaring vinden iii de voorafgegane handelingen van den sergeant, waardoor beklaagdes drift was opgewekt — noch uit de verklaringen der getuigen, wier oordeel over beklaagde en diens handelingen is ingewonnen, blijkt, dat beklaagde iemand is wiens gedragingen hetzij voortdurend, hetzij nu en dan abnormaal zijn;

dat door de door het Hof benoemde deskundigen, hij het door hen uitgebracht rapport, op grond, dat beklaagde in zijne jeugd lijdende was aan epileptische toevallen, die echter blijkens de mededeelingen van zijn vader na zijn tiende jaar niet meer zijn voorgekomen, en op grond van zijn geringen graad van ontwikkeling — die echter eene natuurlijke verklaring vindt in de omstandigheid, dat hij tengevolge van die toevallen

eerst op zijn elfde jaar naar school heeft kunnen gaan, al kon hij, volgens zijn opgaaf, gemakkelijk leeren eti het geleerde goed onthouden — aannemen, dat beklaagde tijdens het plegen der voorschreven feiten, lijdende was aan een ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, in den vorm van dementia epileptica. en dat deze ziekelijke stoornis niet opheffend maar wei beperkend heeft gewerkt op zijne geschiktheid om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde dei. begane feiten te beseffen en om, ten aanzien daarvan. zijn wil te bepalen;

dat Vertooner tiaar aanleiding daarvan doet opinerken dat beklaagde, blijkens de door hem bij zijne verhooren voor Officieren-Commissarissen gegeven antwoorden, heeft getoond de strekking der door hem gepleegde feiten zeer goed te begrijpen (zie vooral art. 5 en 6 van zijn verhoor dd. 23 April j.l.), terwijl hij ook, zooals uit de verklaringen der getuigen blijkt, de feiten tusschen hem en den sergeant voorgevallen, nauwkeurig en met juistheid wist weer te geven;

dat beklaagde, zooals blijkt uit de even vóór het plegen van het misdrijf van feitelijlie insubordinatie door hem gebezigde woorden: „ik „heb nog wel een paar maanden spinhuis voor hem over", zich volkomen bewust was, dat hij een strafbare daad pleegde, en dat, ook indien met de deskundigen, mocht kunnen worden aangenomen, dat bij beklaagde in het algemeen eene ziekelijke stoornis in den vorm van dementia epileptica aanwezig is. in elk geval op grond der zooeven aangehaalde woorden vaststaat, dat die ziekelijke stoornis volstrekt niet beperkend gewerkt heeft op beklaagdes geschiktheid om het ongeoorloofde en ook liet strafbare der door hem op 20 April j. l. begane feiten te beseffen;

dat echter op grond van de hooge mate van prilrkelbaarheid, die hij beklaagde is geconstateerd, moet worden aangenomen, dat beklaagde, onder den invloed daarvan een misdrijf plegende. in mindere mate strafbaar is dan een individu. bij wien deze ziekelijke toestand niet aanwezig is. en Liet Vertooner op grond daarvan voorkomt, dat beklaagde ter zake van het door hem gepleegde ernstige misdrijf minder zwaar behoort te worden gestraft dan bij het vonnis is geschied;

verzocht en hij Resolutie van 31sten December 1901 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl ten dage in rechten beteekend. ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van liet vonnis voor zooveel de opgelegde straffen betreft en dat de gedaagde alsnog, met wijziging van den duur der hem opgelegde straffen, zal worden veroordeeld tot eene militaire detentie voor den tijd van eene maand en tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd vair een jaar, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde na den 25sten Juni 1901 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straffen in de eerste plaats wat de militaire detentie en vervolgens wat de militaire gevangenisstraf betreft. in mindering zal worden gebracht, en verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten van den processe in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove. of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zsl te behooren.

alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre,

en

genoemden C., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi:

Gezien de stukken van den processe, aan het Hof overgelegd:

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij in den voormiddag van 20 April 1901 tijden, de inspectie:

1°. op de plaats van de kazerne te den Helder, den sergeant M., die hem verweet, dat hij niet gepoetst had en die hem aanmaande zijn mond te houden. onder het niten der woorden: „ik houd mijn mond niet", met gebaren gedreigd heeft. toor tegenover dien sergeant met de karabijn de aanvallende houding aan te riemen;

2°. weinig later bij de voortgezette inspectie op de chambrée dien sergeant een schaar naar het hoofd heeft geworpen met het doel dien sergeant te treffen en den sergeant met zijn ranselriemen op het hoofd en op den rug geslagen heeft onder toevoeging der woorden: „dat hel, „je verdiend":

Overwegende dat door den Krijgsraad terecht is geoordeeld, dat deze feiten wettig en overtuigend zijn bewezen door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de verklaring van den onder eede gehoorden getuige, waarvan de zakelijke inhoud in liet vonnis is opgenomen;

Overwegende dat in eersten aanleg de beklaagde is onderworpen aan een deskundig ondeizoeli van Dr. J. TIMMER, arts, en van den Officier van Gezondheid 1ste klasse K. C. ZIEGELER te Haarlem die als hun gevoelen hebben verklaard: „dat beklaagde iemand is niet verminderde „psychische vermogens. daar hem een dieper inzicht in de beteekenis zijner „daden en de daaruit voor hem voortvloeiende gevolgen ontbreekt" en dat — schoon zij niet bepaald epileptische aanvallen bij hem hebben waargenomen, zij echter, op grond van ingewonnen inlichtingen, aannemen. dat beklaagde een epileptisch karakter heeft en dientengevolge tot daden van geweld zeer geneigd is:

Overwegende dat bij Resolutie van het Bof van 3 September 1901 een nader onderzoek naar beklaagde, geestestoestand is bevolen en dat daarbij dit onderzoek is opgedragen aan de deskundigen professor Dr. TH. ZIEHEN en arts B. VAN DELDEN te Utrecht, die, na den eed als deskundigen afgelegd en zoowel de processtukken als den beklaagde persoonlijk te hebben onderzocht, den 19den December 1001 een schriftelijk verslag hebben uitgebracht, waarbij zij, op de gronden, daarin door hen uiteengezet, als antwoord op de hun gestelde vragen hebben te kennen gegeven, dat:

1°. het aannemelijk is, dat beklaagde op 20 April 1901, tijdens het tusschen hem en den sergeant hl. voorgevallene, was lijdende aan dementia epileptica, zijnde eene ziekelijke stoornis zijner verstandelijke vermogens;

2°. deze ziekelijke storing beperkend gewerkt heeft op zijne geschiktheid oin zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde der begane feiten te beseffen en om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen;

3°. en dus niet kan worden aangenomen, dat de gepleegde feiten stonden buiten den invloed van die ziekelijke storinq:

dat de deskundigen dit oordeel gronden op de overweging, dat de beklaagde — ten gevolge waarschijnlijk van epileptische toevallen — lijdt aan dementia epileptica. rvelke zielsziekte is gekarakteriseerd door intellectueele defecten en ziekelijke prikkelbaarheid, verschijnselen, die beide dooi. hen bij beklaagde zijn waargenomen en waaruit zij — in verband met al het verder door hen bij beklaagde waargenomene gelijk dat in hun verslag breedvoerig is uiteengezet — op wetenschappelijke gronden,

waarmede het Hof zich vereenigt, besluiten : dat hij lijdende is aan eene ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, die beperkend heeft gewerkt op zijne geschiktheicl oni zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde der begane feiten te beseffen en om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen, en dat niet kan worden aangenomen, dat de gepleegde feiten stonden buiten den invloed van die ziekelijke storing;

Overwegende dat die beperking niet toelaat drn beklaagde de dooi hem begane feiten toe te rekenen, daar zij het gevolg is van eene bepaalde ziekelijke storing, niet van enkel prikli-elbaarheicl, waardoor het feit slechts in mindere mate strafbaar zou moeten worden geacht;

Gezien artikel 37 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet liet vonnis den 25sten Juni 1901 door den Krijgsraad iii het Vierde Militaire Arrondissement. standplaats Haarlem, tegen beklaagde gewezen voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard en veroordeelcl:

En opnieuw recht doende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen de feiten, den beklaagde ten laste gelegd;

Verklaart hem deswege niet strafbaar omdat die feiten hem wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kunnen worden toegerekend;

Spreekt den beklaagde C. vrij van het hem ten laste gelegde;

Gelast dat hij in een krankzinnigengesticht worde geplaatst gedurende een proeftijd van ten hoogste een jaar;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Gerechtelijk-geneeskundig onderzaek in zake den kanonnier 2de klasse bij het Korps Pantserfort-Artillerie C.

Na in handen van Commissarissen en den Griffier van liet Hoog Militair Gerechtshof in de zitting van den 12don September 1901 den bij de wet gevorderden eed. respectievelijk belofte. te hebben afgelegd en de opdracht te hebben ontvangen, om een onderzoek in te stellen en een schriftelijk verslag uit te brengen omtrent de volgende vragen:

1°. is het aannemelijk dat de beklaagde C.. kanonnier 2de klasse bij het Korps Pantserfort-Artillerie, op 20 April 1901 tijdens liet tusschen hem en den sergeant M. voorgevallene was lijdende aan eene gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens? Zoo ja, aan welke? en bij bevestigende beantwoording der eerste vraag,

2°. kan die gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing opheffend of beperkend hebben gewerkt op zijne geschiktheid om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van de begane feiten ie beseffen en ten aanzien daarvan zijnen wil te bepalen?

3°. kan worden aangenomen dat de gepleegde feiten stonden buiten den invloed van die gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing?

hebben wij ondergeteeli-enden Theodor Ziehen Hoogleeraar aan de Universiteit te Utrecht en arts Benjamin van Delden, geneesheer aan het Geneeskundig gesticht voor Krankzinnigen te Utrecht, bedoeld onderzoek ingesteld, waarvan wij de uitkomst hieronder laten volgen en die berust

op kennisname der processtukken, het feit betreffende. waarvoor hij thans terecht staat, gepleegd op 20 April 1901, en van een ander feit, begaan 13 October 1900, op herhaald onderzoek van den beklaagde in liet Huis van Bewaring te Utrecht en ingewonnen informatie hij den vader van beklaagde en bij den geneesheer. die hem in zijne jeugd behandelde.

I°. Begane feiten.

Beklaagde deelde ons nauwkeurig de feiten mede. zooals deze zich volgens den inhoud der processtukken hebben toegedragen. Wij verwijzen derhalve naar den inhoud der processtukken.

II°. Anainnese.

Beklaagde deelde ons mede. dat hij gehoien is op 15 September 1881: dat zijn vader eene goede gezondheid geniet en geen misbruik maakt van sterken drank. de moeder echter lijdende is aan eene hartltwaal en bovendien erg zenuwachtig is: dat zenuwlijden of krankzinnigheid oveiigens niet in de familie voorkomt: eene zuster van hem is aan tering en een broer aan liliertrriiig overleden.

Beklaagde zelf is normaal geboren Hij beweert. dat zijne moeder gedurende deze zwangerschap erg zenuwachtig was en tijdens de bevalling gedurende 24 uren in stuipen heeft gelegen. Van zijne moeder vernam hij, dat hij pas op vijfjarigen leeftijcl heeft leeren loopen, doch vroeger leerde spielien. Reeds in zijne prille jeugd heeft hij zelf aan stuipen geleden tot in zijn tiende levensjaar, welke mededeeling door zijn vader n ordt bevestigd, terwijl de toenmalig behandelende geiieesheer Dr. GOEDHART. deze stuipen qualificeert als epileptische toevallen.

Door de stuipen daarin verhinderd, bezocht hij de school pas op elfjarigen leeftijd. Hij zegt echter gemakkelijk te hebben kunnen leeren en het geleerde goed te hebben kunnen onthouden.

Na de lagere school verlaten te hebben was hij achtereenvolgens kleinhandelaar in manufacturen, wat erhter geen resultaat opleverde: venter in brandstoffen en tijdelijk boerenknecht: daarna trad hij in militairen dienst. Misbruik, zelfs het gebruik van sterken drank evenals het bestaan van syphilis en onanie ontkent hij.

Omtrent de toevallen deelt hij ons mede, dat deze soms meermalen op een dag voorkwamen, dikwijls voorafgegaan werden door het zien van groene bloemen en allerlei kleuren, dat hij tijdens de toevallen ongeveer een uur bewusteloos was. Aanvallen van duizeligheid, tongbeet en onwillekeurige nrineloozing zijn niet voorgekomen.

Op gestelde vraag deelt hij ons nog mede. dat hij eenmaal op een leeftijd van 16 a 17 Jaren des ochtends bij het ontwaken bloed vond op zijn hoofdkussen.

Erkent altijd driftig te zijn geweest en prikkelbaar.

III°. Lichaiiielijk onderzoek.

Hierbij zijn de volgende afwijkingen geconstateerd:

1°. Schedel symmetrisch, zeer hoog.

Lengte bijna 20 cM., breedte 15 cM., omvang 57 cM.

Frontaalbogen tusschen de meatus auditorii 38 cM.

Sagittaalbogen tusschen Protuberantia occipitalis externa en spina nasalis 35 cM.

20. Talrijke klierlitteekens aan den hals, vooral rechts.

Drie centimeters lateraal van de middellijn. onmiddellijk achter de sutura

coronalis komt op het hoofd een verschuifbaar litteeken voor, dat op druk en percussie zeer gevoelig is Ook de geheele omtrek ter grootte van zes centinieters is op druk pijnlijk. Volgens verklaring van den beklaagde is dit litteeken ontstaan eenige jaren geleden door een slag met een hamer op het hoofd. Duizelig of bewusteloos is hij daarbij niet geweest.

Geen litteekens aan de tong.

Dentitie Vele erosies zonder bepaalde caries en ringvormige sleuven aan de mediale snijtanden.

Op de borst ineerdere witte litteekens van ronden vorm en een halve tot een centimeter diameter.

Linker pupil iets wijder dan de rechter; alle reacties oveiigens normaal.

Tong wordt recht doch eenigszins sidderend uitgestoken. Innervatie van den mondfacialis sterker dan rechts.

3°. Dynamometer opname.

Rechts 55—75—88—75—75,

Links 65—94—77—84-- 92.

Patient vertelt zelf dat hij partieel linkshandig is.

4°. Reflexen.

Anconispees-reflex: verhoogd.

Patellair-reflex: verhoogd.

Achillespees-reflex: no maal.

Pharynx-reflex: iets zwak.

5°. Spraakarticulatie: iets stotterend.

6°. Sensibiliteit.

Lichte aanraking wordt overal gevoeld.

Prikken met eene speld wordt aan den romp en extieiniteiten rechts iets meer gevoeld dan links.

In het algemeen bestaat eene overgevoeligheid van pijn, vooral in de omgeving van liet litteeken op het hoofd.

Drukpunten. De processus spinosi van den tweeden tot vijfden halswervel zijn op druk zeer pijnlijk: 'tzelfde is het geval niet eene plaats onder den linker borsttepel en de iliacaalstreek rechts en links.

IV. Psychisch onderzoelr.

Rekenen met enkelvoudige getallen worden wat langzaam doch juist verricht.

Van tijd en plaats bestaat volledige orienteering.

De provincies van Nederland kan hij niet noemen.

Andere landen dan Nederland kerit hij niet.

Hij meent dat voor eene reis per stooinschip van Nederland naar Amerika eene maand en per zeilschip een jaar rioodig is. De geldswaarde van eene koe in het algemeen schal hij op f 500. Zes hem voorgezegde getallen herhaalt hij juist, zeven getallen foutief.

Gevraagd wat hij verstaat door dankbaarheid antwoordt hij: „blij te „zijn als je een dubbeltje krijgt".

Op de vraag of hij zich voor schuldig houdt, geeft hij een bevestigend antwoord doch van meening te zijn, niet zoo'n zware straf te verdienen als hem was opgelegd, omdat een korporaal, die zich aan eene dergelijk feit had schuldig gemaakt, slechts vier niannden gevangenisstraf had gekregen.

Van de geschiedenis van Nedeiland kent hij geen enkel feit, evenmin van het optreden van Napoleon in Nederland.

Hij kent geen ander verschil tusschen het Roomsch-Katholieke en Pro-

testantsche geloof dan dat in de Roomsch-Katholieke kerken beelden voorkomen.

Ten slotte voegen wij hieraan toe, dat gedurende liet geheele onderzoek gebrelr aan ernst bij beklaagde opvallend was; dikwijls voegde hij ongevraagd, steeds glimlachend, kleine verhalen aan zijne antwoorden toe. die met het punt van bespreking in geen verband stonden. Ook van het zeer ernstige van het door hem gepleegde feit had beklaagde blijkbaar geen besef.

Conclusie.

Uit welk bovenstaande wij concludeeren, dat beklaagde C. is lijdende aan epilepsie, waarvoor pleiten het lichamelijk onderzoek, de verklaringen van beklaagde zelf. vaii den geneesheer Dr. GOEDHART en van beklaagdes vader.

Dat dit geen stuipen, doch werkelijk epileptische aanvallen zijn geweest, waaraan hij lijdende was, blijkt uit de gezichtshallucinaties die vóór de toevallen intraden. zooals elders is vermeld. Waarschijnlijk zijn ook nog in den loop der latere jaren epileptische toevallen voorgekomen, waarvoor pleit de omstandigheid, dat hij eens bij het ontwaken, des ochtends bloed op zijn hoofdkussen vond, en vooral de tegenwoordige lichamelijke toestand, met name de drukpunten, de algemeene hyperalgestie, verhooging der peesreflexen en motorische asymmetrie.

Als gevolgen der epilepsie komen vooral tweeërlei vormen van krankzinnigheid voor, met name: epileptische droomtoestanden en dementia epileptica. Van de eerste kan hier geen sprake zijn, daar de herinnering van het geheele feit intact is: daarentegen spreken wij als onze overtuiging uit, dat beklaagde lijdende is aan dementia epileptica.

De psychose is gekarakteriseerd door intellectueele defecten en ziekelijke prikkelbaarheid.

Zooals bij ons onderzoek is gebleken, is het eerste zonder twijfel aanwezig; dat dit intellectueel defect niet alleen een gevolg is van onvoldoend schoolonderwijs, maar ook op eene hersenziekte berust, bewijst de omstandigheid, dat hij ook omtrent zaken en personen geen oordeel heeft', waarvan de kennis ook zonder schoolonderwijs in het dagelijksch leven wordt aangeleerd.

Voor karalrteristiek voor en wijzende op het bestaan der epileptische dementie is het gebrelr aan ernstige opvatting, zelfs ill alles zijne strafzaak betreffende, n-at voortdurend bleek uit zijne houding gedurende het onderzoek, terwijl een dement lachje steeds op zijn gelaat merkbaar was.

De prikkelbaarheid blijkt uit het feit zelf.

De strafbare handeling toch staat niet in evenredigheid inet de aanleiding daartoe en bewijst daardoor, dat ze is veroorzaakt door eene pathologische prikkelbaarheid. Daarmede is het feit in overeenstemming, dat beklaagde zich meermalen onder soortgelijke omstandigheden aan dergelijlre handelingen heeft schuldig gemaakt. Wij voegen hieraan toe, dat de zielsziekte van beklaagde nog als in den aanvang is te beschouwen, maar zonder twijfel toenemend zal zijn.

Op grond van al het bovenstaande verklaren wij derhalve als antwoord op de ons gestelde vragen:

1°. Het is aannemelijk dat de beklaagde C. op 20 April 1901 tijdens het tusschen hem en den sergeant M. voorgevallene was lijdende aan eene ziekelijke stoornis zijner verstandelijke vermogens, n. 1. dementia epileptica.

2°. Deze ziekelijke storing lieeft beperkend gewerkt op zijne geschikt-

heid om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde der begane feiten te beseffen en om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen.

3°. en kan dus niet worden aangenomen, dat de gepleegde feiten stonden buiten den invloed van die ziekelijlie storing.

Utrecht, 19 December 1901.

v. DELDEN.

TH. ZIEHEN.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 Juni 1902.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. h. Baron VAN ITTERSUM. L. A. WALAARDT SACRÉ. R. P. VERSPIJCK. Mr. W. C. h. SCHOLTEN. Jhr. H. LAMAN TRIP en C. J. G. DE BOOY.

Waarnemend Advocaat-Fisknal: Mr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

Vrijspraak van den beklaagde omdat hij de ten laste gelegde feiten heeft gepleegd in epileptischen droomtoestand, *welke ziekelijke storing zijner geestvermogens opheffend heeft gewerkt op zijne geschiktheid om het ongeoorloofde van ket gepleegde feit te beseffen en om ten aanzien daarvan zyn wil te bepalen.*

Be wet laat niet toe om plaatsing in een krankzinnigengesticht van den beklaagde te bevelen voor een vooraf bepaalden proeftijd.

Zoodanige plaatsing is in casu niet noodig omdat er bij het vellen van de sententie geen psychische afwijkingen bij den beklaagde bestaan en epileptische droomtoestanden slechts bij intervallen van jaren voorkomen.

Inhoud van het rapport van den gehoorden deskundige.

In de zaak, aanhangig roor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den waarnemenden Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 8sten April 1902 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren vaii het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement. standplaats Arnhem, den 26sten Maart 1902, gewezen in de zaak tegen Z., oud 21 jaar. geboren te Aalten, milicien bij het 8ste Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon. die hij gemeld vonnis inet aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht en 37 van het Wetboek van Strafrecht, niet strafbaar is verklaard en derhalve is vrijgesproken van de beschuldiging, als zoude hij in den avond van 1 Januari 1902 te ongeveer 10 uur in de Hamburgerstraat te Stad Doetinchein. terwijl hij in uniform gekleed was, B. G., huisvrouw van D. J. K.. opzettelijk inet de sabel een slag op het hoofd hebben toegebracht en bloedencl verwond, op grond dat dit feit hem niet kan worden toegerekend, wegens tijdelijlre ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, niet last, dat hij in een krankzinnigengesticht worde geplaatst gedurende een proeftijd van drie maanden;

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dnt beklaagdes ontoerekenbaarheid, blijlieiis het vonnis en de processtukken, in hoofdzaak is gebaseerd op de verklaringen van den Officier van Gezondheid 1e klasse J. J. F. M. NOOREN;

dat, op grond van de weinig pertinente verklaringen van genoemden Officier van Gezondheid nopens beklaagdes geestestoestand, door Vertooner, bij request van 22 April jl.; eeii nader onderzoek door ren door den Hove aan te wijzen deskundige is verzocht;

dat het Hof bij Resolutie van denzelfden datum heeft benoemd Dr. TH. ZIEHEN, hoogleeraar in de psychiatrie aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, die in zijn rapport dd. 21 Juni jl. tot de conclusie komt, dat beklaagde, tijdens het plegen der handelingen waarvoor hij thans terechtstaat, lijdende was aan ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens;

dat voorts beklaagde, blijkens voornoemd rapport, thans geen psychische afwijkingen vertoont en dat hij bovendien, blijkens ambtsbericht van den commandant van het 5de Bataillon, 8ste Regiment Infanterie, van 23 Juni jl., no. 61, voor den militairen dienst is afgekeurd en derhalve, na afloop van deze procedure, zal worden gepasporteerd;

dat mitsdien de door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement ten deze uitgesproken vrijspraak gerechtvaardigd blijkt te zijn geweest, doch dat het Vertooner niet noodig voorkomt, dat liet Hof bij zijne uitspraak gelaste de plaatsing van beklaagde in een krankzinnigengesticht gedurende zekeren proeftijd;

Verzocht eil bij Resolutie van den 24sten Juni 1902 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove, heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis alleen voor zooveel betreft den daarbij uitgesproken last, dat beklaagde in eeii krankzinnigengesticht worde geplaatst gedurende een proeftijd van drie maanden en dat voorschreven last zal worden ingetrokken, inet instandhouding overigens van het vonnis, de kosten in appèl gevallen te dragen door den Staat, -- alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter eanre

en

genoemden Z., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde tei rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi:

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischei ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi:

Gezien de stukken van den processe aan het Hof overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad lieeft terechtgestaan ter zake dat hij in den avond van den 1sten Januari 1902 te ongeveer tien uur in de Hamburgerstraat te Stad Doetinchem B. G,, huisvrouw van D. J. R., opzettelijk met de sabel ren slag op het hoofd. heeft toegebracht en bloedig verwond. terwijl hij in uniform was gelileed;

Overwegende dat de Krijgsraad bij vonnis van 26 Maart 1902 terecht heeft geoordeeld. dat door de onder eede afgelegde verklaringen vnii de getuigen B. G.. huisvrouw van D. d. R , den fabrieksarbeider D. J. B., den schilder J. W. M., den brigadier der Koninklijke Maréchaussée A. V., den maréchaussée \T. S., den arts Di.. M. K., den soldaat J. K., en K. r. D. en dooi. de onder eede afgelegde verklaring van den deskundige, den Officier van Gezondheid JOSEPH JEAN FRANÇOIS SIARIE NOOREN, van

welke verklaringen de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen is. dat beklaagde heeft gepleegd het feit, hem ten laste gelegd, en dat gemeld feit aan den beklaagde niet kan worden toegerekend wegens ziekelijke storing van diens verstandelijke vermogens;

overwegende dat de Krijgsraad terecht den beklaagde, als zijnde niet straf'vaar, heeft vrijgesproken, doch ten onrechte heeft gelast,, dat de beklaagde in ean krankzinnigengesticht zal worden geplaatst gedurende een proeftijd van drie maanden, vermits de wet plaatsing in een krankzinnigengesticht gedurende een vooruit vastgestelden termijn niet toelaat en er geene noodzakelijkheid bestaat den beklaagde in een krankzinnigengesticht op te sluiten;

Overwegende toch dat Dr. THEODOR ZIEHEN. hoogleeraar in de psychiatrie aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, die. bij Resolutie van het Hof van 22 April 1902 als deskundige benoemd zijnde, ten einde een nader onderzoek omtrent den geestestoestand van den beklaagde in te stellen en daarvan schrifielijlr verslag uit te brengen. na den eed als deskundige te hebben afgelegd en zoowel de processtukken als den beltlaagde te hebben onderzocht, op 21 Juni 1902 een schriftelijk verslag van zijn onderzoek heeft uitgebracht, waarbij hij. op de gronden daarin door hem uiteengezet. tot de conclusie is gekomen — rnet welke conclusie en gronden hrt Hof zich vereenigt — dat de beklaagde tijdens het plegen van het aan dezen ten laste gelegde feit lijdende is geweest aan eene ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, namelijk aan een epileptischen droomtoestand, en deze storing opheffend heeft gewerkt op zijne geschiktheid om het ongeoorloofde van liet gepleegde feit te beseffen en om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen;

dat echter opsluiting van den beklaagde in een krankzinnigengesticht niet noodzakelijlr is, omdat er thans geene psychische afwijkingen bij den belïlaagde bestaan en zulke epileptische droomtoestanden soms slechts in intervallen van jaren voorkomen;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 26sten Maart 1902 in de zaak tegen Z. gewezen, alleen voor zooveel daarbij is gelast dat de beklaagde in een krankzinnigengesticht zal worden geplaatst gedurende een proeftijd van drie maanden;

Doet te niet den door den Krijgsraad gegeven last, dat de beklaagde in een krankzinnigengesticht zal worden geplaatst gedurende een proeftijd van drie maanden;

Houdt overigens in stand het vonnis, waarbij de beklaagde is v ijgesproken, als zijnde niet strafbaar wegens ziekelijke storing van zijn verstandelijke vermogens toen hij het feit,, dat aan hem is ten laste gelegd, pleegde;

Bepaalt, dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat.

Gerechtelijk-geneeskundig onderzoek in zake den milicien bij het 8ste Regiment Infanterie Z.

Z. milicien bij liet 8ste Regiment Infanterie is viermaal door mij nauwkeurig onderzocht geworden. Op grond van dit onderzoek en de processtukken breng ik het volgend schriftelijk verslag uit.

I. Anamnese.

De beklaagde is op 10 Mei 1881 geboren. Zijne moeder klaagt dikwijls en reeds sedert lang over hoofdpijii. Eeii broer van de moeder is, volgens rnededeeliiig van den beklaagde, eig zenuwachtig geweest De beklaagde beweert. dat zijne moeder hem dit verteld heeft. De vader van den beklaagde weet er niets van. Ook de vader van den vader van den beklaagde heeft last van hoofdpijn gehad. Een broer van den beklaagde heeft dikwijls neusbloedingen. Gevallen van psychose of epilepsie zijn in de familie, zoover bekend, niet voorgeliornen. Een kind van een zuster dei moeder is zooals de vader van beltlaagde vertelt. „zoo'n halfgebakken, zoo'n Geetjr onnoozel".

De beklaagde zelf heeft de school in Breedevoort bezocht en kon goed leeren. Stuipen schijnt hij als kind niet gehad te hebben. Keeds op school klaagde hij over pijn in het hoofd. Deze pijn was vooral iri het voorhoofd gelocaliseerd en meestal links sterker dan rechts. Misselijkheid of braken was inet de hoofdpijn niet verbonden. Meestal trad zij in buien op. die tot 3 dagen duurden. Zeer vaak had hij ook neusbloedingen. Ook had hij soms aanvallen van duizeligheid. Onder het optreden der neusbloedingen werd de hoofdpijn vaak beter.

Misbruik van sterken drank beweert de beklaagde nooit gemaakt te hebben. Slechts een keer — bij het loten voor de Militie — erkent hij dronken ge\$-eest te zijn. Hij ontkent dat gebruik van spiritualiën op hem een abnormaal sterken invloed uitoefent.

Gerookt heeft Z. altijd vrij veel, in de laatste jaren 6 a 7 sigaren per dag.

Bij vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Zutphen dd. 14 November 1900 werd hij schuldig verklaard aan „mishandeling" en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van 21 dagen. Hij vertelt, dat hij toen *tien* borrels sterken drank of waarschijnlijk nog meer gedronken had en in beschonken toestand verkeerde. Hij herinnert zich alles, wat toen gebeurd is. nog heel goed, en wel niet eerst ten gevolge van hetgeen hij voor de rechtbank gehoord heeft. maar dadelijk, toen hij den volgenden morgen ontwaakte.

Volgens zijne eigene opgaven en volgens de opgaven van zijn vader heeft hij in den zomer 1900 een „aanval" gehad. Hij zelf herinnert er zicli niets van. Hij beweert, dat men hem later verteld heeft. dat hij in dien aanval duizelig was, iedereen een klap wilde geven, over den Bijbel spiak en andere gekke dingen uithaalde De vader veitelt, dat men hem moest vasthouden: „anders had hij den boel kort en klein geslagen, want hij was al „bezig met slaan". De aanval trad op zonder eenige aanleiding en duurde een paar uur. Daarna werd hij naar bed gebracht en ging slapen. Na lang geslapen te hebben, ontwaakte hij en klaagde over hoofdpijn.

Een zoo zware aanval is maar eens gebeurd. Eeiie lichte bedwelmdheid beweert Z. bijna elke week of om de twee weken gehad te hebben.

Het verhaal van Z., dat hij mij over liet op 1 Januari 1902 gebeurde gegeven heeft. komt volkomen met zijne opgaven overeen. Hij ontkent ten stelligste beschonken geweest te zijn. Hij erkent 4 a 3 borrels op dien dag yedronken te hebben. maar beschouwt het als onmogelijk, dat hij door 4 à 3 borrels in dronken toestand kwam. Wat in de herberg gebeuld is, weet hij noq zeer goed. Hij herinnert zich nog b.v. toen hij betaalde, groot geld gegeven te hebben. Verder herinnert hij zich nog slechts, dat zij uit de herberg gingen en dat hij alleen met het meisje v. D. nog een eindje wandelde. Daarna herinnert hij zich eerst neer, dat in Laagkeppel twee maréchaussées hem een glas water gaven. Roe hij naar Laagkeppel gekomen was. Bon hij zich niet herinneren. Hij veitelt, dat hij daarna van

Laagkeppel naar Doesburg iiiet de nzareehaussées liep. „Hoe dichter ilr hij „Doesburg kwam, hoe beter kwam ik weer bij."

Cit de verklaringen van de getuigen blijkt, dat Z. met zijn sabel zwaaide roepende: „Ik sla er op" en met de sabel eene vrouw B. G. die hem volkomen onbekend was, een klap gaf. De getuige M. verklaart. dat de beklaagde schreeuwde, telkens roepende: „Halt, weida" en tot de vrouw B. G. ïeide: ‚Ga twee pas van mij" en. toen de vrouw dit niet deed. haar een klap met de sabel gaf: dat verder de sabel aan den soldaat Z. ontviel, waarop hij (de soldaat Z.) hard wegliep, maar eenige passen verder iieeiviel: dat hij (Z.) daarna in een huis gebracht werd. almaar hij altijd naar éénzelfde punt keek en niet anders deed dan bidden. Ook de b igadier V. bevestigt, dat Z. zeer verwarde antwoorden gaf; h. v. zeide de beklaagde naar aanleiding van liet bloed op zijn sabel en zijn gezicht: „Ik heb mij „met mijn bloed verdedigd."

De maréchaussée S. deelt nog mede. dat Z. op weg naar het kazernegebouw liep te bidden en eveneens daarbinnen; dat hij onderweg (naar Doesburg) eerst liep te zingen. allerlei gekke vragen deed en dan weer begon te bidden, te huilen en aanhalingen uit den Bijbel deed en eerst vrij normaal werd, toen lieni in Laagkeppel een glas water werd gegeven. Hij liep volgens verklaring van dien getuige. .‚recht als een kaars". Het meisje v. L)., dat met Z. in de herberg geneest was, verklaart dat Z.. toen zij een eind met beklaagde alleen wandelde. verward over allerlei dingen sprak. over het geloof enz.

Den volgenden morgen was Z. meer heel gewoon. Getuige V. beweert. dat Z. hem toen zeide wel te weten de sabel getrokken en van ïich af geslagen te hebben. maar ten gevolge van liet gebruik van sterken drank zicli iiiet veel meer weet te herinneren. Z. zelf ontkent. dit verklaard te hebben. Getuige V. bleef bij zijne opgaven en beweerde zich daarin iiiet te kunnen vergissen, volgens zijne opgaven zoude het niet herinneren van beklaagde alleen betrekking hebben op liet slaan (niet op het trekken van en van zich af slaan niet de sabel). Di. NOOREN zag den beklaagde eeist 36 uren na het plegen van het feit en vond toen niet de minste afwijkingen in zijne geestvermogens.

II. Onderzoek.

a. lichamelijk.

Schedel symmetrisch. Lengte 20 cM Breedte 15 cM.
Helix links iets abnormaal.
Gehemelte normaal.
Geen litteeken aan de tong.
Klieren niet vergroot.
Geene verschijnselen van rachitis
Arteriën geslingerd, weinig rigide.
Hartdofheid. harttonen normaal P. 96.
Pupillen gelijk, iets wijd, reacties normaal.
Tong- en facialis innervaties symmetrisch.
Dynamometrische kracht r. 67, l. 78 (Z. is altijd partieel linkshandig geweest).
Gehemelte symmetrisch opgeheven.
Gang normaal, geen Romberg.
Onregelmatige trenioi der beide handen.
Lichte ataxie dei armbewegingen iechts en links.

Patellairreflexen eerder zwak.
Achillespees-reflexen iets verhoogd.
Tactiele sensibiliteit intakt.
Localisatieveld iets rergroot.
Superorbitaalpunten en vooral temporaalpunten zeer gevoelig op druk.
2 en 3 cervicaalneirel zeer gevoelig op druk.
Ilicaalpunt rechts gevoeliger op druk.
Geen jugulaalpunt.
Gehemelte-reflexen *zeer* zwak.
Pharynx-reflex normaal.
Gehoor symmetrisch, ongeveer normaal.
Spraakartikulatie normaal.
Oogen:

Gezichtsveld.	rechter oog.	linker oog.
temp.	88°	85°
nas.	54°	52°
boven.	50°	50°
beneden.	70°	72°

b. psychisch.

Ik heb eeii uitgebreid onderzoek omt ent alle psychische functiën van beklaagde ingesteld. Daarbij is gebleken, dat L. nu psychisch in eeii normalen toestand verkeert. Zijn geheugen is voor alles — behalve de gebeurtenissen in de twee aanvallen (zomer 1900 en nieuwjaar 1902) — normaal. De intelligentie is goed ontwikkeld. Waandenkbeelden. hallucinaties of illusies bestaan nu niet. De gemoedsstemming is een weinig gedrukt. Voor gemoedsbewegingen is Z. iets meer vatbaar dan normaal, hij begint bv. reeds bij eene geringe aanleiding te huilen. Eene bepaalde zielielijlie afwijking bestaat echter ook op affectief gebied riu niet.

Hij beweert ook zelf geestelijk volkomen normaal te zijn. Ook ontkent hij aan epilepsie te lijden. Zijne klachten beperken zich tot hoofdpijn, die hij hier bijna elken dag beweert te hebben, neusbloedingen (bier 3 à 4 maal) en slechten slaap. Hij erkent de hem ten laste gelegde handelingen gedaan te hebben en verklaart zelf niet ie begrijpen, hoe hij toen in deze toestand gekomen is.

III. Conclusie.

Cit de verzamelde gegevens blijkt dat Z. op 1 Januari 1902 in eenen *epileptischen droomtoestand* verkeerd heeft.

Met het oog op het verlies van herinnering. beperkt op den avond vnii 1 Januari 1902, en dei! normalen psychischen toestand naarin Z. voor en na 1 Januari verkeerd heeft, konit slechts een zoogenaamde droomtoestand in aanmerking. Onder de vele droomtoestanden die men kent, komen de epileptische droomtoestanden het meest voor. Zij duren soms eenige miiiuteii. soms eeiiige uren. soms eenige dagen, bij uitzondering weken, zij beginnen altijd heel plotseling en honden plotseling op. Eene aanleiding ontbreekt dikwijls volkomen. Gedurende den droomtoestand spreken de patienten verward: dreigen, schelden, vloeken, bidden wordt hijzonder vaak in deze toestanden gevonden. Zware daden van geweld zijn niet zeldzaam. Na den droomtoestand bestaat bijna altijd rene zoogenaamde amnesie d. w. z. het bovenvermelde verlies van herinnering. Deze epileptische droomtoestanden komen dikwijls niet alleen bij patienten voor, die gewone epileptische

toevallen hebben, maar ook bij patienten met zoogenaamde epilepsia larvata. Het is namelijk bekend, dat lijders aan epilepsie soms jaren lang geen enkel kramptoeval hebben, maar alleen aanvallen van hoofdpijn (vaak inet neusbloedingen) en aanvallen, vaii duizeligheid („vertigo epileptica") en af en toe een droomtoestand met opvolgende amnesie, en dat eerst vele jaren later de gewone epileptische kramptoevallen optreden. Lichamelijk viiidt ineii in deze gevallen dikwijls drukpunten op bepaalde plaatsen (temporaalpunt, superorbitaalpunt, cervicaalwervels enz.) De anamnese en het. onderzoek hij H. komt hiermee volkomen overeen. Hij heeft aanvallen van hoofdpijn en duizeligheid reeds vele jaren gehad; zomer 1900 heeft hij waarschijnlijk reeds eens in eenen korten droomtoestand verkeerd, de aanval van 1 Januari 1902 toont alle symptonieii incl. amnesie, welke voor epileptische droomtoestanden kenmerkend zijn. Ook het feit, dat in zijne familie gevallen van zware hoofdpijn zijn voorgekomen, komt niet bekende ondervindingen op dit gebied overeen.

Twee tegenwerpingen zouden echter tegen deze cliagnose in het midden kunnen gebracht worden. In de eerste plaats zou men misschien aan simulatie van den geheelen toestand kunnen denken. Daartegen echter pleit beslist liet feit. dat een iiotief voor de bedrijven van Z. geheel ontbreekt en de symptomen van den toestand *zoo* nauwkeurig in alle punten inet de werkelijke epileptische droomtoestanden overeenkomen, dat zoodanige simulatie bij iemand: die iiiet speciaal psychiater is. als onmogelijk eii buitengesloten moet beschouwd worden. De opgave van den brigadier V.. dat Z. op 2 Januari erkend heeft wel te weten. dat hij zijn sabel getrokken en van zich af heeft geslagen en dat V. de leemte in zijn herinneringsvermogen door gebruik van sterken drank verklaard heeft, bewijst dat Z. niet simuleert. Het komt vrij vaak voor dat in de eerste uren en dagen na een epileptischen droomtoestand de herinnering iets beter is dan later. en verder ook. dat de patienten zich later de verklaringen, die zij in de eerste uren en dagen na den droomtoestand hebben afgelegd, ook niet goed meer herinneren (zoogenaamde uitgestelde en anterograde amnesie). Dus zelfs als de opgaven van den brigadier V. volkomen juist zijii, zouden noch deze opgaven, noch het feit, dat Z. ze ontkent, als eeii bewijs voor simulatie kunnen beschouwd worden.

In de tweede plaats zou men kunnen denken aan een toestand van normale of zoogenaamde pathologische dronkenschap. Beiden zijn buitengesloten en wel om de volgende redenen:

a. de getuigen K., M., V. en S., verklaren uitdrukkelijk dat Z. niet in kennelijken staat van dronkenschap verkeerde, maar den indruk maakte gek te zijn. Hetzelfde bevestigen de getuigen K. v. D. en J. K.

b. het plotseling begin en het vrij plotseling einde rail den toestand, hetgeen beslist tegen dronkenschap en voor epileptischen droomtoestand pleit.

c. de afwezigheid van coordinatiestoornissen, bv. tuimelenden gang en alle andere symptomen van dronkenschap.

d. de lichamelijke symptomen, die Z. nu nog toont en die op epilepsie duiden.

r. de anamnese: aanvallen van hoofdpijn en duizeligheid (ook nu nog optredende zonder gebruik van sterken drank) en den aanval in deil zomer van 1900, waarbij alkoholmisbruik niet in het spel was.

f: de onwaarschijnlijkheid dat Z. door 4 a 5 borrels in een toestand van zoo zware dronkenschap geraakt is.

De opgave van V. dat Z op 2 Januari zelf van gebruik van sterken drank gesproken heeft als oorzaak van de leemte van zijn herinneringsver-

mogen is -- gesteld, dat zij volkomen juist is — zoo uit te leggen, dat Z.. voor wien de doorstane toestand onbegrijpelijk moest zijn, zelf eene onjuiste gissing over de oorzaak van zijn toestand in het midden bracht: daarbij moet in overweging genomen worden, dat in de eerste uren en dagen na den droomtoestand soms liet denken en oordeelen nog iets gestoord is.

Onderzoek en conclusies waren reeds zoover klaar toen Z. mij vertelde, dat hij kort geleden ook hier eene „flauwte" gehad heeft in het hospitaal. Over deze flauwte schrijft mij de geneesheer van het hospitaal, Dr. Zeehuizen, het volgende, hetgeen berust op de opgaven van een ooggetuige (korp. d. H.).

„Patient blijft staan, is nagenoeg buiten kennis, wordt blauw, bijt op de tong, schudt met de ledematen; wordt toen door d. H. en een ander te bed gebracht, hetgeen gemakkelijk geschiedde, daar hij nog liep; wordt daarna meer en meer bewusteloos, blijft trekken, bijt op de tong, doch ziet minder blaam, blijft den geheelen avond buiten kennis te bed liggen, praat ten slotte in zichzelf. Geen schreeuwen. geen lachen, geen urine- of faecesloozing etc. Den volgenden morgen ontwaakt patient en weet van niet's, heeft alleen pijn op de borst en in het hoofd. Van af het oogenblik van de aanranding der vrouw heeft patient geen alcohol meer gebruikt."

Zonder twijfel is deze aanval als eeii epileptische te beschouwen: simulatie is op grond van de beschrijving buitengerloten. Deze mededeeling bevestigt dus de conclusies, welli-e reeds uit de anamnese en mijn onderzoek moesten getrokken worden.

Kort resumeer ik mijne conclusies zooals volgt: *Z. was tijdens het plegen der handelingen, welke hem ten laste zijn gelegd, lijdende aan eene ziekelijke storing zyner verstandelijke vermogens, ie weten aan een epileptischen droomtoestand, rit deze storing heeft opheffend gewerkt op zyne geschiktheid om het ongeoorloofde van de begane feiten te beseffen en om ten aanzien daarvan zijn uil te bepalen.*

Daar *nu* geene psychische afwijkingen bij Z. bestaan en zulke droomtoestanden soms slechts in intervallen van jaren optreden, is opsluiting in een gesticht niet noodzakelijk. Eene zeker toezicht en ontslag uit den militairen dienst is in elk geval aan te raden.

UTRECHT, den 21sten Juni 1902.

Prof, ZIEHEN.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 29 September 1905.

President : Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUV. L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. TT. U. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY *en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal : Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Een vonnis van den zeekrijgsraad, waarop artikel 182 R. Z. toepasselijk is, is niet aan hooger beroep onderworpen en bezit kracht van arrest sedert den dag waarop het is gewezen.

In een vonnis van den zeekrijgsraad mag geene beslissing worden opgenomen omtrent hetgeen geschieden moet met stukken van overtuiging.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Hr.Ms. Zee- en Landmacht, ambtshalve en als daartoe bij Resolutie van den 18den Juli 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Zeekrijgsraad aan boord van Hr.Ms. Wachtschip te Amsterdam den 28sten Juni 1905 gewezen in de zaak tegen een marinier 3de klasse, gedetineerd aan boord van genielden bodem, die, hij gezegd vonnis, met aanhaling der artikelen 1, 2 12. *135.* 137 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* no. 35), der artikelen 1, 7, en *d0* der Wet van 14 November *1879* (*Staatsblad* no. 193), *9* der Wet van 15 April *1886* (*Staatsblad* no. 64), *10. 27,* 58. 91 en *310* van liet Wetboek van Strafrecht en *167* der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan: 1°. Desertie in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn geweest van den bodem waarop hij diende, opgevolgd door arrestatie, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen ben-ijzen, en 2°. Diefstal, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, en tot eene gevangenisstraf van drie maanden, niet bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde militaire gevangenisstraf van 14 Juni *190.3* zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den procesrse, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, en met last tot teruggave van het teil processe gediend hebbende overtuigingstuk aan den daarop rechthebbende:

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog, dat voorgeschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde

1°. op den 11den Mei 1905, aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, op welken bodem hij destijds diende. van passagieren is achtergebleven en, zonder verlof. voortdurend van dien bodem is afwezig geweest. opgevolgd door zijne arrestatie te Rotterdam op 31 Mei 1905:

2°. op den 31sten Mei 1905 in de woning van X, gelegen aan de Baan te Rotterdam, heeft weggenomen een horloge met ketting. toehehoorende aan genoemden Y., althans niet aan hem beklaagde, en zulks met het oognierk om zich dat horloge met ketting wederrechtelijk toe te eigenen;

dat op het vonnis, voor wat betreft de veroordeeliiig van den beklaagde ter zake van desertie, de Commandant der Marine te Amsterdam alsnog zal hebben te apostilleeren: „PIAS-EXECUTIE";

dat do straf, welke aan beklaagde bij dat vonnis wijders wegens diefstal is opgelegd, Vertooner te licht voorkomt:

en dat in het vonnis eene beslissing omtrent de teruggave van het als stuk van overtuiging gediend hebbende horloge niet had moeten zijn gegeven;

verzocht en bij Resolutie van den 31sten Juli 1905 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend. ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat betreft den duur der aan den gedaagde. wegens diefstal, opgelegde grvangenisstraf en tot te-niet-doening van het vonnis, voor zoover daarbij de teruggave van het ten processe gediend hebbende overtuigingstuk aan den daarop ieclithebbende is gelast, en dat de gedaagde alsnog. onder aanhaling tevens der artikelen 2 en 12 der Wet van 1i Noveinber 1879 (*Staatsblad* n°. 193) wegens diefstal: a. tot zes maanden gevangenisstraf zal worden veroordeeld, en b gedurende vijf jaren het recht zal worden ontzegd om bij de gewapende macht of als inilitair geemployeerde te dienen. met tenietdoening van het vonnis, voor zoover daarbij is gelast de teruggave van het overtuigingstuk aan den daarop rechthebbende en met instandhouding overigens van het vonnis, en verder veioordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, – alzoo impetrant van mandament van appel en eischer, ambtshalve, ter eenre

en

bedoelden marinier 3de klasse. gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET BOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refe eert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van de pleidooi:

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eisclier ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi:

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de beklaagde roor den Zeekrijgsraad heeft terecht gestaan:

1°. ter zake dat hij op 11 Mei 1905 aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, op welken bodem hij destijds diende, van passagieren is achtergebleven en zonder verlof voortdurend van dien bodem is afwezig

geweest, opgevolgd door zijne arrestatie te Rotterdam op 31 Mei 1905;

2°. ter zake dat hij op 31 Mei 1905 in de woning van X., gelegen aan de Baan te Rotterdam, heeft weggenomen een horloge met ketting, toebehoorende aan genoemden X., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, zulks met het oogmerk om zich dat horloge met ketting wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat, overeenkomstig artikel 182 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, het vonnis van den Zeekrijgsraad voor zoover het betreft het feit, aan den beklaagde *in de eerste plaats* ten laste gelegd, niet aan hooger beroep is onderhevig maar kracht van arrest heeft, zullende de Commandant van de Marine te Amsterdam op het vonnis van den Zeekrijgsraad, voor zoover het betreft gemeld feit, alsnog behooren te apostilleeren „FIAT-EXECUTIE";

Overwegende, wat het *in de tweede plaats* aan den beklaagde ten laste gelegde feit betreft, dat de Zeekrijgsraad terecht dat feit wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, en terecht den beklaagde deswege heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van „diefstal", terwijl de door den Zeekrijgsraad aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden eene straf is, die in goede verhouding staat tot het feit, waaraan de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt;

Overwegende echter dat de Zeekrijgsraad minder juist in het vonnis heeft gelast de teruggave van het ten processe gediend hebbende overtuigingstuk aan den daarop rechthebbende;

Overwegende toch, dat wel in het Wetboek van Strafvordering (artikel 219), maar niet in de Rechtspleging bij de Zeemacht is voorgeschreven, in het vonnis eene beslissing te nemen omtrent de teruggave der voorwerpen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, zoodat in de Rechtspleging bij de Zeemacht die voorwerpen, na afloop van het proces, wel door den ambtenaar, die ze als stukken van overtuiging onder zich heeft verkregen, moeten worden teruggegeven aan de rechthebbenden, maar eene uitspraak omtrent die teruggave in het vonnis achterwege had behooren te blijven;

Overwegende dat er termen zijn om te bepalen dat de tijd, door den veroordeelde sedert 12 September 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Verklaart dat het vonnis, door den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam 28 Juli 1905 in de zaak tegen bedoelden marinier der 3de klasse gewezen, voor zoover het betreft het feit aan den beklaagde *in de eerste plaats* ten laste gelegd (desertie), niet aan hooger beroep is onderhevig, en kracht van arrest heeft, sedert den dag waarop het is gewezen (1);

Verbetert gemeld vonnis, voor zoover het betreft het feit aan den beklaagde *in de tweede plaats* ten laste gelegd (diefstal), alleen ten opzichte van de daarin voorkomende beslissing omtrent de teruggave van het ten processe gediend hebbende overtuigingstuk;

Doet te niet den bij dat vonnis gegeven last tot teruggave van het ten

(1) Deze beslissing schijnt in zooverre minder juist dat dit deel van het vonnis a quo eerst kracht van arrest heeft nadat daarop het *fiat executie* zal zijn verleend. Zie ook de resolutie van den Hove van 3 October 1905 hierna (blz. 117). (Red. M. R. T.)

processe gediend hebbende overtuigingstuk aan den daarop rechthebbende (1);

Hondt overigens het vonnis in stand:

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde sedert 12 September 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht:

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat:

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van **3** *October 1905.*

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. d. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. h. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W C A SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Een beklaagde was door den Zeekrijgsraad veroordeeld wegens desertie en wegens eene politieovertreding.

Het vonnis was voor zooveel de desertie betreft van het „fiat executie" *voorzien, gepronuntieerd en geëxecuteerd, terwijl het daarna voor zooveel de veroordeeling wegens de politieovertreding betreft ter approbatie aan den Hove was toegezonden.*

Het Hof besliste, dat, hoewel aan de gevolgde wijze van handelen in casu niet meer te veranderen viel, als regel moet worden aangenomen, dat in zoodanig geval eerst den afloop van 's Hofs onderzoek moet worden afgewacht en dat daarna voor het niet aan de approbatie van den Hove onderworpen gedeelte van het vonnis het fiat executie *wordt verleend. Is ook dit geschied, dan wordt het vonnis in zijn geheel gepronuntieerd en geëxecuteerd.*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Voorgenomen het schrijven van den Secretaris bij den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam van 26 September 1905 naarbij ter herziening wordt ingezonden het vonnis door dien krijgsraad den 22sten September 1905 gewezen en den 25sten September d. a. v. geresumeerd tegen een marinier 3de klasse, oud 21 jaar,

bij welk vonnis deze is schuldig verklaard:

1°. aan desertie, en,

2°. overtreding der Algemeene Politieverordening der gemeente Amsterdam:

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal van 30 September 1905;

In aanmerking nemende:

dat blijkens de op dat vonnis gestelde aanteekeningen, de Schout-hij-

---

(1) Hoe rijmt deze beslissing met art. 3 der Wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* no. 67) tot vaststelling van een tarief van geregtskosten in strafzaken waarvan de militaire regter kennis neemt? Waartoe zou dit artikel afwachting van het eindvonnis voorschrijven indien in dit vonnis niet eene beslissing omtrent de stukken van overtuiging moest voorkomen? Het koiiit aan de Redactie voor. dat zoo liet al anders moge geweest zijn, juist door gemeld art. 3 voor iiiilitaire strafzaken art. 219 van het Wetboek van Strafvordering implicite van kracht is geworden. (Red. M. R. T.)

Nacht, Directeur en Commandant der Marine te Amsterdam daarop den 25sten September 1905 heeft verleend. „fiat executie" voor het gedeelte van het vonnis betrekking hebbende op het in de eerste plaats ten laste gelegde feit, en dat hei den 26sten September d. a. v., voor zoover betreft het in de eerste plaats ten laste gelegde feit is gepronuntieerd en geëxecuteerd;

dat artikel 194 der Rechtspleging bij de Zeemacht, bepalende dat de vonnissen waarvan geen appel valt, dadelijk na de pronuntiatie zullen worden geëxecuteerd, wanneer zij volgens deze net zijn geapprobeerd of executabel verklaard, iiiet oiideistelt liet gei-al dat eeii vonnis bevat beslissingen over meer dan eeii ten laste gelegd feit, van welke de eene krachtens artikel 182 iiiet- de andere krachteiis den regel van artikel 181 wel aan de approbatie van het Hof is onderworpen:

dat daaruit echter niet volgt dat bij zoodanige tweeledige beslissíng, het vonnis moet worden behandeld als bestaande uit twee van elkander gescheiden gedeelten, waarvan het eene na voorzien te zijn van het „fiat executie" van den Commandant der Vloot, inoet worden gepronuntieerd en geëxecuteerd, terwijl van het andere de pronuntiatie en de executie eerst kan plaats hebben iiadat het door liet Hof is geapprobeerd;

dat toch het vonnis. ook al behandelt en beslist het meer dan eeii ten laste gelegd feit. is eeii geheel, bij het vaststellen waarvan de iechter o.a. de bepalingen der Wet omtrent samenloop van strafbare feiten nioet in acht nemen. en het dus niet mogelijk is zoodanig vonnis bij twee achtereenvolgend~gelegenheden te pronuntieeren zonder bij de eerste pronuntiatie gedeelten daarvan weg te latei? en bij de tweede pronuntiatie gedeelten daarvan voor de tweede maal voor te lezen;

dat zoodanige wijze van handelen iiiet doelmatig kan worden geacht en niet strookt met het gewicht der handeling;

dat zij ook niet door eenig voorschift der Wet noch door de noodzakelijkheid geboden is vermits, wanneer van eene dei beslissingen van het vonnis lioogrr beroep, hetzij door den veroordeelde, hetzij door den Advocaat-Fiskaal wordt ingesteld, dit beroep toch alleen die beslissing kan betreffen. dat beroep terstond na de pronuntiatie aordt iiigesteld en het vonnis daarna, voor zooveel daarvan niet is geappelleerd, kan worden ten uitvoer gelegd mits het van het .„fiat executie". bij artikel 182 vereischt, voorzien is;

dat echter. nu het vonnis ten aanzien van de aan beklaagde ten laste gelegde desertie is gepronuntieeid en geëxecuteeid, daaraan niet meer valt te veranderen:

Heef besloten:

1°. het vonnis, voor zooveel betreft de daarin vervatte beslissing over de aan den beklaagde ten laste gelegde politie-overtreding, te approbeeren;

2°. afschrift dezer Resolutie te zeilden aan den Advocaat-Fiskaal en aan den fungeerend Fiskaal bij den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam.

KRIJGSRAAD
in het eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage.

Vonnis van 15 Juli 1905.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof op 25 Juli 1905.

President: Majoor J. C. VERSPIJCK MIJNSSEN.

Leden: Kapiteins L. OP TEN NOORT en A. F. C. GRASWINCKEL; Luitenants D. VAN DIJK, G. T VN OLDEN, J. F. QUANJER en J. A. VAN GELLICUM.

Waarnemend-Auditeur-Militair: Mr. G. M. PALTHE WESENHAGEN.

Valsche boeking door een sergeant-menagemeester van gedane leverantiën ten behoeve der. menage met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen.
Gebruikmaking van die valsche opgaven als echt en onvervalscht.
Ontrouw in het beheer van penningen.
Art. 200 C. W. L. buiten toepassing gelaten omdat de straffen, welke in hef Wetboek van Strafrecht op deze feiten zijn gesteld, zwaarder zijn.

DE KRIJGSRAAD IN HET EERSTE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS 'S-GRAVEISHAGE,

Gezien en geëxamineerd de stukken van den processe in de zaak van den Auditeur-Militair in hetzelfde Militair Arrondissement, R. O. Eischer,

tegen

een sergeant, oud 23 jaar, geboren te Maastricht, dienende bij de 1ste compagnie, 1ste bataljon van het Regiment Grenadiers en Jagers, gedetineerd:

Gehoord den beklaagde in zijne verdediging en in de antwoorden op de aan hem gedane vingen:

Gelet op de door den Auditeur-Militair genomen conclusie van eisch, strekkende tot veroordeeling:

Overwegende dat den beklaagde de krijgswetten zijn voorgelezen;

Overwegende dat de beklaagde naar den krijgsraad is verwezen ter zake dat hij in den loop der maand Juni 1905 te 's Gravenhage, als menagemeester-onderofficieren van het 1ste bataljon van het Regiment Grenadiers en Jagers:

I. valschelijk lieeft geboekt:

a. in Liet door hem als zoodanig gehouden menageboek en wel tot een hooger bedrag dan in werkelijkheid door hem was ingekocht:

1°. in de rekening van 11 tot en met 15 Juni 1905 voor de maaltijden gedurende genoemd tijdsverloop aan biefstuk, rundvleesli en vet te zamen een bedrag van f 16 19 en aan varkensvleesch en varkenskarbonade te zamen een bedrag van f 14.- ;

2°. in de rekening van 16 tot en met 20 Juni 190.5 voor de maaltijden gedurende dat tijdsverloop voor saucijsjes en varkenskarbonade te zamen een bedrag van f 13.96:

b. in het door hem in voorzegde qualiteit gehouden quitantieboekje voor de onderofficiersmenage:

1°. onder de menagerekening van 11 tot en met 15 Juni 1905, dat door de leveranciers S. wegens geleverd rundvleesch en B. wegens geleverd varkensvleesch respectievelijk een bedrag van f 16.19 en f 14.— zoude zijn ontvangen ;

2°. onder de menagerekening van 16 tot en met 20 Juni 1905, dat door den leverancier R. wegens geleverd varkensvleesch een bedrag van f 13.96 zoude zijn ontvangen,

hebbende beklaagde bedoelde leveranciers of hunne gemachtigden hunne handteekening voor voldaan in genoemd boekje doen plaatsen, terwijl alstoen de lsedragen met potlood genoteerd, overeenkomstig waren aan hetgeen drse hadden te vorderen en wel respectievelijk f 13.95, f 9.52 en f 10.80, terwijl beklaagde na die voldaanteekening en, na liet potlood te hebben verwijderd, met inkt de hierboven eerstgenoemde bedragen voor de met potlood genoteerde, in de plaats lieeft gesteld,

met het oogmerk dr boeken hierboven sub *a* en b genoemd, te gebruiken als waren deze echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik nadeel kon ontstaan :

II. opzettelijk gebruik heeft gemaakt van het sub I*a* genoemde menageboek en het sub I*b* genoemde quitantieboekje, als waren deze echt en onvervalscht, door deze ter teeheiring en goedkeuring in te dienen op het bataljonsbureau, wat betreft de gehouden administratie en uitbetalingen van 11 tot en met 15 Juni 1905, terwijl uit dat gebruik nadeel kon ontstaan:

III. het verschil in geldswaarde tusschen de hierboven sub I*b* genoemde, door hem geboekte bedragen en die. welke in nerkelijkheid aan de betrokken leveranciers verschuldigd waren respectievelijk zijnde dit verschil f 2.24, f 4.48 en f 3.16, te zamen f 9,88, welk bedrag als boven omschreven door hrni te hoog in de uitgaven was geboekt en welke gelden hij in de hierboven omschreven qualiteit onder zich had. ten eigen bate heeft aangewend, terwijl die gelden voor zoover deze door de betrokken deelgenooten aan de menage waren verstrekt. aan hen gezamenlijk toebehoorden en hij derhalve zich die gelden, nelke hij anders dan door misdrijf onder zich had. opzettelijk wederrechtelijk heeft toegeëigend;

Overwegende dat beklaagde omtrent de hem ten laste gelegde feiten heeft opgegeven.....

O. dat omtrent liet den beklaagde trn laste gelegde door de navolgende getuigen onder eede is verklaard :

1°. Jhr. V. E. A. B.. 1ste luitenant-adjudant,.....

2° J. I. L. K.. sergeant,.....

3°. h. J. Th. H.. sergeant,.....

4°. J. L. W., fourier,.....

5°. L. H. G., boekhouder bij de firma J. C. S. & Co.....

6°. J. P. B , varkensslager, ...

7°. L. H . huisvrouw van J. P. B,.....

O dat het den beklaagde sub I, II en III ten laste gelegde en diens schuld daaraan wettig en overtuigend zijn bewezen door helilnagdes bekentenis bevestigd door de aanwijzingen, gelegen iir de hierboven genoemde desbetreffende getuigen-verklaringen, alles in onderling verband en samenhang beschouwd :

O. wijders ten aanzien van het sub I en TL trn laste gelegde, dat het menageboek bestemd is tot bewijs te dienen van de omstandigheid dat op bepaalde dagen, bepaalde hoeveelheden waren rooi de menage zijn ingekocht en van de daarvoor besteede bedragen, naar evenredigheid van de

sterkte dei deelgenooten, terwijl hei quitantieboek bestemd is tot bewijs te dienen van het feit. dat al hetgeen door de leveranciers ten behoeve der menage is geleverd. betaald is:

O. dat door liet vervalschen van deze boeken en het gebruik maken van deze, als waren zij echt en onvervalscht, nadeel kon ontstaan. vermits aan de menage onderofficieren mindere hoeveelheden waren konden worden geleverd, dan in de boeken stond vermeld eii deze menage er dns schade bij had:

O. dat de beide Ij,oekeil, naarvan het opmaken in bepaalden vorm in het openbaar belang bij het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie is voorgeschreven, als authentieke akten moeten worden aan gemerkt:

O dat beklaagde in zijne qualiteit rail menagemeester door het vervalschen van bovengenoemde boeken als ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon een bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden;

O. dat in artikel 226 sub 1°., juncto 225 van het Wetboek van Strafrecht in verband met de artt. 44 en 84 van dat Wetboek eeii hoogere straf is gesteld op de door beklaagde gepleegde handelingen dan in art. 200 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, zoodat volgens art. 55 van het Wetboek van Strafrecht de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht zullen moeten worden toegepast;

O. ten aanzien van het sub III ten laste gelegde, dat beklaagde, als ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon — liet geld der menage onder zich hebbende, dit opzettelijk gedeeltelijk, ten bedrage van f 9 88, heeft verduisterd. zoodat het dooi hem bedreven feit valt onder art. 359 Wetboek van Strafrecht, waarbij op dit feit een hoogere straf is gesteld dan in art, 200 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande. zoodat, om de hierboven genoemde reden. art. 359 van het Wetboek van Strafrecht zal behooren te worden toegepast:

O. teil aanzien van het sub I, II en III teil laste gelegde, dat zoowel de feiten sub *Ia* en *Ib* als die sub II en III, als uitgaande van een gelijksoortig onqeoorloofd opzet, steeds gelijksoortige handelingen tengevolge hebbende in zoodanig verband staan, dat zij als een voortgezette handeling behooren te worden aangemerkt;

O. dat beklaagde ter zake van de gepleegde en bewezen verklaarde feiten ongeschikt moet worden geacht langer den graad van sergeant te bekleeden;

Gezien de artikelen 13, 200 van liet Crimineel Wetboek vooi het Krijsvolk te Lande. 1, 13 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 44. 55, 56, 57, 84. 91. 225, 226 sub 1°., 321. 322. 359 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, en 185 van de Rechtspleging bij de Landmacht:

Recht doende op de vordering vnn den Auditeur-Militair voornoemd;

In naam der Koningin!

Verklaart den beklaagde schuldig aan:

1°. liet voortgezet misdrijf van valschheid in geschrifte, gepleegd in authentieke akten:

2°. het opzettelijk gebruik maken van een vervalscht geschrift als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik nadeel kon oiitstaan, tweemaal gepleegd, als een vooitgezette handeling beschouwd, zijnde de feiten sub 1°. en do. begaan door een ambtenaar tot de gewapende macht behoorend persoon — welke daardoor een bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden;

3°. het voortgezet misdrijf van ontrouw door een militair in een bewind van penningen, door opzettelijk te verduisteren geld. dat hij als ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon — in zijne bediening onder zich had;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf van vier maanden;

Degradeert hem dûûr terugbrenging tot den stand van soldaat;

Bepaalt dat de tijd, na beklaagdes eerste verhoor in de residentie van den Krijgsraad zijnde den 3den Juli 1905. in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht,, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Verwijst hem wijders in de kosten en misen van de justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 October 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Niet-ontvankelijk-verklaring van een door den beklaagde ingesteld hooger beroep voor zooveel betreft het gedeelte van een vonnis, dat aan „fiat executie" *is onderworpen.*

Aanvulling in hooger beroep van de telastelegging door den Advocaat-Fiskaal. Deze aanvulling door het Hof overbodig geoordeeld omdat de elementen van het strafbaar feit reeds voldoende duidelijk waren aangegeven.

Schuldigverklaring aan verduistering. Verzwaring der. opgelegde straf.

In de zaak aanhangig voor liet Hoog Militair Gerechtshof,

tusschen

een marinier 3de klasse, oud 22 jaar, geboren te Haarlem, gedetineerd aan boord van Harer Majesteits Instructieschip „Van Galen", die hij vonnis van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis, gewezen den 22sten Augustus 1905, met aanhaling der artikelen 1. 2, 12, 135, 137, 144 en 145 van liet Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35). der artikelen 1. 7, 18 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193). 9 der Wet van 35 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 27, 58, 91 en 321 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

1°. desertie in tijd van vrede, door zonder verlof twee dagen of langer van den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn geweest, opgevolgd van een vrijwillige terugkomst, nadat de tijd van 14 dagen sedert zijne

oiigeoorloofde afwezigheid was verloopen, eii zonder de reden vaii afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen:

2°. verduistering, –

en veioordeeld tot:

1°. zes weken militaiie gevangenisstraf, en

2°. een maand gevangenisstraf,

met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dei uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf van 3 Augustus 1905 zal worden in inindering gebracht. alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter luxatie en moderatie van den Krijgsraad:

bij welk vonnis. op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde:

1° den 1sten Juli 1905, terwijl hij diende aan boord van Harer Majesteits Instructieschip „Van Galen" te Hellevoetsluis. zich zonder verlof vaii boord heeft verwijderd en zich den 24sten Juli d. a. v. heeft aangemeld bij de politie te Amsterdam. zonder ern geldige reden vooi die afwezigheid te kunnen opgeven:

2°. opzettelijk een aan den rijwielverhuurder J. K te H. toebehoorend rijwiel, hetwelk hij sedert 1 Juli 1905 in huur had. wederrechtelijk op 5 Juli d. a. v. heeft beleend bij de stadshaiik van leerling te Amsterdam voor de som van tien gulden, en dat geld teil eigen hateheeft aangewend;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof. alzoo impetiant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven, dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove. zoowel wat betreft het al of niet bewezene van de ten laste gelegde feiten en de qualificatie daaraan te geven als den aard en duur der op te leggen straffen, en ten aanzien van den hierna te melden eisch a minima tevens veiweerder a minima,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Haiei Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij ·i Hofs Resolutie vaii den 5den September 1905 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den fungeerend Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis te vervolgen. mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter nndere zijde, tevens eischer a minima. door wien voor antwoord in appèl en eisch a minima bij schrifture tei rolle is betoogd:

dat de impetrant, voor wat betreft zijne veroordeeling ter zake van desertie, in 7ijn appèl niet-ontvankelijk is;

dat wat de sub 2°. aan den impetrant teil laste gelegde strafbare feiten, in appèl nog nader aangevuld. aanbelangt, Veitooner vaii oordeel is dat de impetrant voor die feiten, naar risch van rechten bewezen, met ééne maand gevangenisstraf niet voldoende is gestraft:

en is geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat de bewijsvoering dei sub 2°. ten laste gelegde strafbare feiteii en den duur der gevangenisstraf, aan den impetrant voor die feiteii opgelegd, betreft en dat alsnog de impetrant en verweerder, met aanhaling tevens dei artikelen 20%--1°. en 182 der Rechtspleging bij de Zeemacht:

a. zal worden verklaard niet-ontvankelijk in zijn beroep met betrekking tot zijne veroordeeling wegens desertie. en

b. zal worden veroordeeld ter zake vaii verduistering, tot drie maanden gevaiigenisstraf met instandhouding overigens van het beroepen vonnis

oolr wat aangaat de inminderingbrenging van het voorarrest. alsmede in de kosten eii misen der Justitie en die van den processe in appel gevallen, des noods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan beschuldigd, dat hij:

1°. den eersten Juli 1905, terwijl hij diende aan boord van Harer Majesteits Instructieschip „Van Galen" te Hellevoetsluis, zich zonder verlof van boord heeft verwijderd en zich den 24sten Juli d. a. v. heeft aangemeld bij de politie te Amsterdam, zonder eenige geldige reden voor die afwezigheid te kunnen opgeven:

2°. opzettelijk een rijwiel, toebehoorende aan den rijwielverhuurder J. K. te H. eu hetwelk hij sedert den' eersten Juli 1905 iii huur had, wederrechtelijk op den 5den Juli 190.5 heeft beleend bij de stadsbank van leening te Amsterdam, voor de som van tien gulden, en dit geld ten eigen bate heeft aangewend;

Overwegende dat, blijkens op het vonnis gestelde verklaring, de beklaagde van dit vonnis hooger beroep heeft ingesteld;

dat echter op het onder 1°. ten laste gelegde hij artikel 137 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water is gesteld de straf van het „van de raa vallen en laarsen" zoodat, krachtens liet bepaalde bij artikel 182 der Rechtspleging bij de Zeemacht. het vonnis, voor zooveel het dat gedeelte der tegen beklaagde ingebrachte beschuldigingen betreft,.: niet is onderworpen aan hooger beroep maar de beslissing te dien aanzien. na voorzien te zijn vnii „fiat executie" van den Commandant van de vloot, het eskader of minder smaldeel, zal kunnen worden ter executie gelegd;

dat derhalve appellant, die zonder beperking hooger beroep van het vonnis heeft ingesteld. in dat beroep niet-ontvankelijk is voor zooveel dat gedeelte van het vonnis betreft:

Overwegende dat liet onder 2°. aan beklaagde ten laste gelegde in hooger beroep nog is aangevuld iii dier voege. dat hem is ten laste gelegd: .,dat hij hrt rijwiel, door hem opzettelijk wederrechtelijk zich toegeëigend, onders dan door misdrijf onder zich had":

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, als wettig en overtuigend bewezen heeft aangenomen dat beklaagde het hem onder 2°. ten laste gelegde heeft gepleegd. alsmede dat beklaagde het door hem beleende rijwiel anders dan dooi- misdrijf onder zich had, welke omstandigheid was vervat in het ten laste gelegde dat beklaagde het rijwiel, dat hij op 5 Juli 1905 beleende, sedert den 1sten Juli bevorens in huur had. zoodat aanvulling der telastelegging in dit geval niet noodig was en de Krijgsraad terecht het bewezen verklaarde feit heeft gequalificeerd als .,ve duistering":

Overmegende dat de ann helilaagde opgelegde gevangenisstraf van eene maand niet in goede verhouding staat tot de zwaarte van het onder 2°. bewezen verklaarde feit en dat er termen zijn om ook op deze straf den tijd der roorloopige hechtenis in mindering te brengen;

Gezien de artikelen 202—1°. en 182 drr Rechtspleging hij de Zeemacht en verder de hij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Verklaart den appellant niet-ontvankelijk in zijn beroep voor zooveel hij bij het vonnis is schuldig verklaard onder 1°. aan: desertie in tijd van „vrede door zonder verlof twee dagen of langer van den bodem, waarop „hij diende, afwezig te zijn geweest. opgevolgd van een vrijwillige terugkomst „nadat de tijd van 14 dagen sedert zijne ongeoorloofde afwezigheid was „verloopen en zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters „te kunnen bewijzen" en deswege veroordeeld tot zes weken militaire gevangenisstraf inet toerekening der voorloopige hechtenis sedert 3 Augustus 1905;

Verbetert het vonnis den 22sten Augustus 1905 door den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis tegen hem gewezen voor zooveel hij daarbij ter zake van de onder 2°. hem ten laste gelegde en bewezen verklaarde verduistering is veroordeeld tot gevangenisstraf van erne maand;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf, van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd. door den veroordeelde sedert drie Augustus 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, na het ondergaan der ter zake van de desertie opgelegde straf ook in mindering zal worden gebracht der straf van twee maanden gevangenis, hem ter zake van de verduistering opgelegd;

Houdt overigens het vonnis voor zooveel het betreft de ten laste gelegde verduistering in stand:

Verwijst den veroordeelde in de kosten van liet hooger beroep;

Ontzegt allen anderen eisch.

CIVIELE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van Strafzaken.

(RAADKAMER).

Beschikking van den 7den Mei 1906.

Voorzitter: Mr. A. A. DE PINTO.

Kaadsheeren: Mrs. S. M. S. DE RANITZ, A. TELDERS, A. P. L. NELISSEN, A. M. B. HANLO, W. J. KARSTEN en S. GRATAMA.

Objectieve of subjectieve theorie bij poging tot misdrijf?

's Hofs beslissing, dat, „aangenomen het bestaan van het gevorderde opzet, „beklaagde heeft gebezigd een absoluut ondeugdelijk middel zoowel voor „de poging tot moord als (voor die) tot mishandeling", is. waar zij berust op zuiver technische en feitelijke gronden, als van feitelijken aard in cassatie onaantastbaar.

Volgens onze rrrt kan geen sprake zijn van eene strafbare poging tot misdrijf, indien de dader ter uitvoering van zijn voornemen om een bepaald misdrijf te plegen heeft aangewend ren middel, dat daartoe in geen geval en tegenover uien dan ook kan leiden, retz middel alzoo volstrekt ondeugdelijk ter voltooiing van het misdrijf, waarop zijn opzet gericht was.

Verslag en Conclusie.

De Procureur-Generaal hij het Grrechtshof te Arnhem is requirant van cassatie vair eene beschikking van dat Hof, houdende buitenvervolgingstelling van M. E. S., beklaagd van strafbare poging tot moord, immers tot zware mishandeling, op grond dat door de beklaagde gebruik zou zijn gemaakt van een absoluut ondeugdelijk middel.

Hij stelt als middel van cassatie: Schending door nipt-torpassing van de artt. 289, 302, 303, 304, 1°, j°. 45 Strafr.

Bij de beslissing van het Hof is beredeneerd, dat in art. 45 Stafr. onder uitvoering te verstaan is uitvoering van het misdrijf, niet uitvoering van het voornemen, en dat, vermits de hoeveelheid koper. door toedoen van beklaagde gekomen in den door haai aan haren man, voorwerp der poging, toegedienden drank, niet groot genoeg was om den dood te veroorzaken of nadeel aan de gezondheid toe te brengen, dus liet middel als absoluut ondeugdelijk beschouwd moet worden.

Het komt mij voor Jat tusschen beide onderdeelen dezer redeneering liet daarin qelegde causaal verband niet bestaat en dat de beantwoording der vraag, mat onder uitvoering in art. 45 te verstaan is, ten deze niet van invloed kan zijn.

Neemt men aan—wat niet weersproken wordt en als wetenschappelijk feit vaststaat—dat koper een vergif is, dan is met koper verbonden voedsel of drank in het algemeen nadeelig voor de gezondheid of het leven, al zou in een concreet geval de verbinding geen gevaar opleveren.

Van een absoluut ondeugdelijk middel, een tniddel dat in geen geval tot bereiking van het beoogde doel dienstig kan zijn, is hier dus geen sprake. Hier was alleen onvoldoende samenstelling van het middel, dat. goed samengesteld, de beoogde uitwerking gehad zou hebben.

De onvoldoende samenstelling is niet meer dan eene omstandigheid, die

onafhankelijk van den wil der beklaagde de voltooiing van het misdrijf heeft belet, welke door hetzelfde iniddel, beter samengesteld, verzekerd zou zijn.

Vermits nu poging tot niisdrijf door een relatief ondeugdelijk middel niet aan toepassing van art. 45 in verband met de artikelen die in concreto het voltooide misdrijf strafbaar stellen ontsnapt, schijnt mij het cassatiemiddel gegrond.

Ik concludeer derhalve tot vernietiging van de beschikking waarvan beroep en bevestiging van de daarbij vernietigde beschikking der Arrond.-Rechtbank te Arnhem van 17 Maart 1906.

1 Mei 1906. T. J. Noyon, adv.-gen.

De Hooge Raad enz.;

Beschikkende op liet verslag uitgebiacht door den Adv. Gen. Noyon, namens den Proc.-Gen. met betrekking tot het beroep in cassatie door den Proc. Gen. bij het Gerechtshof te Arnhem ingesteld tegen eene in raadkanier gegeven beschikking van dat Gerechtshof van 30 Maart 1906, waarbij. met vernietiging van eene in raadkamer gegeven beschikking der Arr.-Rechtbank te Arnhem van 17 Maart 1906, bij welke de gerequireerde M. E. S.. huisvrouw van A. C. B.. winkelierster, geboren te Haarlem 19 Nov. 1867. wonende te Arhem. ter zake daarbij omschreven, was verwezen naar de openbare terechtzitting, met last dat zij in verzekerde bewaring zal worden gehouden, op liet tegen die beschikking door haar ingesteld verzet, niet bevel tot hare onmiddellijke invrijheidstelling, is buiten vervolging gesteld ter zake: „dat zij gedurende het tijdsverloop van af ongeveer half December 1905 tot op 5 Januari 1906 te Arnhem gepoogd heeft opzettelijk en met voorbedachten rade haren echtgenoot A. C. D. te vergiftigen en aldus van het leven te berooven, dooi, ter uitvoerig van haar voornemen daartoe, opzettelijk en voorbedachtelijk. eene hoeveelheid koper. bestaande uit een elftal centen en een twee en een halve centstuk, drie koperen plaatjes (zoogenaamde betaalpenningen) en een stuk koper. gezamenlijk ter zwaarte van circa 63 gram in eeii brun steenen trekpot te doen, dat geilurende voormeld tijdsvei loop steeds nacht en dag daai in te laten liggen en dagelijks gedurende dat tijdsverloop die hoeveelheid koper in dien trekpot op warm water te doen trekken tegelijk met een medicijn „sassafras" en van dien aldus door haal verkregen drank haien voornoemden echtgenoot, van wien tij wist, dat zijne gezondheid door eene jarenlange ziekte in hooge inate was ondermijnd, en dat hij o. a. aan het hart leed, circa zes theekoppen per dag en ten slotte op 5 Jan. 1906 nog kort voor de hierna gemelde komst der Justitie een kop toe te dienen, in welken aldus door haar toeqedienden, en door haren echtgenoot genuttigden, drank door haar voorschreven rnisdadigen toeleg allengs althans ten slotte op voormelden 5 Jan. 1906 koperoxyde (cupricum oxidum), zijnde vergif voor den mensch, althans eenige andere koperverbinding was ontstaan; - alsmede hem een of meermalen gedurende vooiineld tijdsverloop warm bier, op centen door haar getrokken, toe te dienen, zijnde echter de uitvoering van haar voorschreven voorgenomen misdrijf niet voltooid, alleen ten gevolge van de van haar wil onafhankelijke omstandigheden, dat voorschreven drank tot op 5 Jan. 1906 niet zulk eene hoeveelheid koperver gif of zoodanige koperverbinding bevatte, die den dood van haren echtgeiioot kon veroorzaken, en beklaagde in de verdere toediening van op bovenomschreven wijze door haar verkregen drank aan haren echtgenoot is gestuit door de komst in den morgen van laatstgenoemden datum van de Justitie ten haren huize. hare onmiddellijk daarop gevolgde arrestatie ter zake van

voormelde feiten en de gelijktijdige inbeslagname van voormelden trekpot, waarin op dat oogenblik op de kachel in hare huiskamer drank als bovenomschreven op voormelde hoeveelheid koper stond te trekken;—althans dat zij gedurende voormeld tijdsverloop en ter plaatse als voormeld gepoogd, heeft opzettelijk en met voorbedachten rade haren voornoemden echtgenoot zwaar lichamelijk leisel ion ie brengen door ter uitvoerig van haar voornemen daartoe opzettelijk en voorbedachtelijk de feiten te plegen, als hierboven omschreven, zulks met het oogmerk hem, van wien zij mist dat zijne gezondheid door eene jarenlange ziekte reeds in hooye mate was ondermijnd en dat hij o. a. aan het hart leed, zoo ziek te maken, dat hij zijne bovenkamer niet zoude kunnen ve laten, zijnde echter de uitvoering van haar voorgenomen misdrijf niet voltooid, alleen ten gevolge van de van haar wil onafhankelijke omstandigheden als hierboven uiteengezet,";

Gelet op het middel van cassatie: voorgesteld bij memorie, luidende: schending door niet-toepassing van de artt. 289, 302, 303, 304, 1°. in verband met art. 45 Strafr.;

Gehoord den Adv.-Gen. NOYON, namens den Proe.-Geil., in zijne conclusie, tot enz.;

Overwegende, dat het Hof na eene resumtie der „meeningen" van de in de instructie dezer zaak gehoorde drie deskundingen, veiklaart die meeningen, berustende op zuiver technische en feitelijke gronden, over te nemen, en in overeenstemming daarmede beslist: ,,dat, aangenomen het, bestaan van het gevorderde opzet, beklaagde heeft gebezigd een absoluut ondeugdelijk middel zoowel voor de poging tot moord als (voor die) tot mishandeling":

O. dat het Hof. daarna overgaande tot de rechtskundige beschouwing der zaal;, dienaangaande in hoofdzaak overweegt:

dat art. 45 Strafr. niet duidelijk is gesteld: dat uit een zuiver taalkundig oogpunt er het meest te zeggen is voor de lezing. dat slechts vereischt wordt een begin van uitvoering van het v o o r n e m e n zoodat strafbare poging zoude bestaan; oolr al konde er nimmer eeii misdrijf ontstaan;

dat evenwel de beteelienis oolr kan zijn dat geëischt wordt een begin van uitvoering van het m i s d r ij f, welk woord in den aanvang van het artikel werd gebruikt;

dat bij deze lezing eene poging met absoluut ondeugdelijk middel niet strafbaar is, omdat een begin van uitvoering van een misdrijf de mogelijkheid van het ontstaan van een misdrijf onderstelt;

dat nu de Staatscommissie, de Minister Smidt. de Commisie van Rapporteurs der Tweede Kamer, en de Minister Modderman, allen kennelijk uitgingen van deze lezing. spraken van uitvoering van het m i s d r ij f. en poging met een absoluut ondeugdelijk middel als onstrafbaar beschouwden;

dat nu wel uit eene verklaring van den Minister Modderman bij de beraadslaging in de Tweede Kamer de gevolgtrekking is opgemaakt, dat de wetgever de beslissing, of poging met absoluut ondeugdelijk middel strafbaar zoude zijn, aan de wetenschap had overgelaten, edoch ten onrechte, daar zoowel de Staatscommissie als de Regeering niet dit, maar slechts de bepaling der grens tusschen de absoluut en de relatief ondeugdelijlre middelen aan de wetenschap wenschten over te laten, en de Minister dan ook in het mondeling debat blijkens zijn beroep op de voorgeschiedenis, hier in elk geval naar 's Hofs oordeel beslissend, en het stellen der vraag, i n h o e v n r r e de ondeugdelijkheid, het bestaan van strafbare poging wegnam, niets anders heeft bedoeld:

O. dat dit alles het Hof leidt tot het besluit: „dat volgens de bedoeling van den wetgever in art. 45 Strafr., moet gelezen worden uitvoering van het misdrijf, en poging met absoluut ondeugdelijk middel. thans, evenals onder de werking van den Code Pénal, onstrafbaar is";

O. dat hiertegen ter ondersteuning van liet middel van cassatie wordt aangevoerd, dat volgens art. 45 Strafr. poging tot misdrijf strafbaar is, wanneer liet voornemen des daders zich door een begin van uitvoeriiig hreft geopenbaard, en de uitvoering alleen ten gevolge van omstandigheden, van zijn wil onafhankelijk niet is voltooid; dat poging — en wel strafbare poging — alzoo reeds aanwezig is, zoodra aan het opgevatte voornemen een begin van uitvoering is gegeven. en het niet noodig is, dat aan liet misdrijf zelf reeds een begin van uitvoering zij gegeven; dat als deze opvatting juist is, er van eene onderscheiding tusschen poging met deugdelijke en ondeugdelijke middelen geen sprake kan zijn, en zeer zeker eene poging tot nioord met een slechts relatief ondeugdelijk middel, als liet toedienen van vergif in te geringe hoeveelheid om ern bepaald persoon van het leven te berooven een strafbare poging daarstelt;

O. dat deze laatste bewering in 's Hofs beschikking niet wordt betwist, maar integendeel hare juistheid stilzwijgend wordt erkend, waar de buiten veivolging stelling der beklaagde in fncto alleen berust op de beslissing, dut, „aangenomen het bestaan van het gevorderde opzet, beklaagde heeft gebezigd een absoluut ondeugdelijk middel, zoowel voor de poging tot moord als (voor die) tot mishandeling":

dat. nu deze beslissing berustende. gelijk hierboven reeds is vermeld, op zuiver technische en feitelijke gronden van de door liet Hof overgenoineri adviezen der deskundigen, als van feitelijken aard in cassatie vaststaat, de gegrondheid van liet middel alleen afhankelijk is van de beantwoording der rechtsvraag. of volgens onze wet sprake kan zijn van eene strafbare poging tot misdrijf, indien de dader ter volvoering vaii zijn voornemen oin een bepaald misdrijf te plegen alléén heeft aangewend een middel, dat daartoe in geen geval en tegenover wien dan ook kan leiden, een middel alzoo volstrekt ondeugdelijk ter voltooiing vaii het misdrijf, waarop zijn opzet gericht was;

O. daaromtrent:

dat eene onbevangen lezing van art. 45 Strafr. geenszins dwingt tot het besluit, dat de daarin voorkomende woorden „begin van uitvoering" niet wijzen op een begin van uitvoering van liet voorgenomen misdrijf, maar op eeii begin van uitvoering van des daders misdadig voornemen, in dien zin, dat daaronder zou zijii begrepen elke daad, ter uitvoering van dat voornemen verlicht, ook al kan zij in geen geval leiden tot de voltooiiiig van het misdrijf:

dat integendeel waar het artikel aarvangt niet de woorden „poging tot misdrijf", het veeleer aannemelijk is, dat de. op die woorden in denzelfden volzin. volgende woorden „begin van uitvoering" in des wetgevers gedachtengang betrekking hebben op het misdrijf, waarvan in den aanvang sprake was, gelijk liet onbetwistbaar is, dat waar verder, altijd in denzelfden volzin volgt het woord „uitvoering", daarbij aan niets anders gedacht kan worden dan aan de uitvoering van het misdrijf;

dat afgescheiden daarvan, de geheele onderscheiding tusschen begin vaii uitvoering van het misdrijf en begin van uitvoering van het voornemen daartoe, waarop het middel alleen steunt, niet is van zoodanig gewicht als de requirant daaraan hecht;

dat toch waar bij strafbare poging tot misdrijf evenzeer als bij voltooiing

daarvan, het voornemen des daders was het misdrijf ti plegen, hei begin van uitvoering van zijn voornemen in werkelijkheid evenzeer samenvalt met het begin van uitvoering van het misdrijf als de geheele uitvoering van dit laatste inet de geheele uitvoering van daders voornemen; welke beschouwing steun vindt in de Mem. v. Toel. van Tit. IV Boek I Strafr., waar zij in haar aanvang luidt: „Poging kan men in het algerneen noemen eene handeling waardoor de uitvoering van een bepaald voornemen begonnen, maar niet voltooid is; korter, het begin van uitvoeriiig eener voorgenomen handeling. Poging tot misdrijf is dan de begonnen, maar niet voltooide uitvoering van een misdrijf of wel de door een begin van uitvoering geopenbaarde wil om een bepaald misdrijf te plegen";

O. voorts dat, al moge de tekst van art. 45 Srafr., gelijk het Hof aanneemt, vatbaar zijn voor tweeërlei opvatting, die opvatting de voorkeur verdient, welke evenzeer in overeenstemming is met des wetgevers bedoeling als de tegenovergestelde daarvan afkijkt;

dat nu die bedoeling onmiskenbaar was, gelijk het Hof' terecht van oordeel is, in aansluiting aan de onder de werking van art. 2 C. P. hier te lande in de rechtspraak algemeen aangenomen leer in het nieuwe Wetboek uit te drukken, dat onder de bestanddeelen der strafbare poging tob misdrijf behoort een begin van uitvoeriiig van het misdrijf, dat de dader zich voornam te plegen;

dat dit ontwijfelbaar volgt uit den reeds aangehaalden aanvang der toelichting van Titel IV Boek I, maar dat het daarna nog eens met zooveel voorden wordt gezegd waar als voorwaarden of vereischten der strafbare poging tot misdrijf morden genoemd 1°. liet voornemen om een bepaald feit, dat bij de wet als misdrijf is strafbaar gesteld te plegen; 2°. een begin vaii uitvoeriiig van dat misdrijf;

dat in liet vervolg der toelichting nog herhaaldelijk de nadruk wordt gelegd op het sub 2°. genoemde vereischte, en bepaaldelijk in verband tot „de poging met ondeugdelijke middelen" o. rn. wordt gezegd: „Is het aangewende iniddel van dien aard. dat daardoor in geen geval het inisdrijf tot uitvoering kan komen, de uitvoering kan daardoor ook niet worden aanvangen. Is daarentegen de ondeugdelijkheid alleen relatief uit hoofde van de omstandigheden waaronder! of den persoon door of tegen wien een bepaald misdrijf wordt gepleegd, dan is een begin van uitvoering denkbaar.";

O. dat uit dit alles volgt de juistheid van 's Hof rechtsbeslissing eil mitsdien de onaannemelijkheid van het daartegen aangevoerde middel van cassatie;

Verwerpt het beroep.

[Bij dit arrest teekent de Redactie vall het *Weekblad van* **het** ***Recht*** in n°. 8372 aan:

Wij onthouden ons van eene opgave der uitgebreide literatuur over de vraag, of art. 45 Wb. van Strafrecht uitgaat van de objectieve of van de subjectieve theorie bij de strafbaarstelling van poging tot misdrijf. Wat de rechtspraak betreft,, zij alléén verwezen naar de aanteekening onder 'sHoogen Raads arrest van 24 Maart 1902. TV. 7748, onder opmerking, dat, terwijl de vraag, waarover nog steeds groot verschil vaii gevoelen bestaat, bij dat arrest evenals hij het daaraan voorafgegane vaii 15 Mei 1899, W. 7280, onbeslist bleef, de objectieve theorie, thans uitdrukkelijk gehuldigd in bovenstaand arrest, ons voorkomt reeds stilzwijgend als juist te zijn erkend in 's raads arrest van 13 Febr. 1905, W. 8182.]

OFFICIEEL GEDEELTE,

Schadevergoeding aan aannemers van Rijkswerken wegens de inwerkingtreding der Ongevallenwet 1901.

De Commissie uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in wier handen is gesteld de Nota van Inlichtingen van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid d d. 24 October 1905 betreffende twee adressen, houdende verzoek om aan de aannemers van Rijksmerken, aanbesteed vóór 1 Januari 1903 en op 1 Februari d. a. v. nog in uitvoering, te restituee en ineerdere kosten van verzekering hunner werklieden, uit hoofde van het in werking treden der Ongevallenwet 1901, (1) heeft daaromtrent het volgende gerapporteerd :

Het hoofdbestuur van den Nederlandschen Aannemersbond heeft zich bij adres gewend tot uwe Vergadering met het verzoek om aan de aannemers van Rijkswerken, aanbesteed vóór 1 Januari 1903 en op 1 Februari d. a. v. nog in uitvoering, te restitueeren de meerdere kosten van verzekering harer werklieden uit hoofde van het in werking treden der Ongevallenwet 1901.

Ook de heer A. Ooiman en twee anderen, aannemers van publieke werken, wonende te Leeuwarden Enschede en Nijmegen, hebben een adres van gelijke strekking aan uwe Vergadering gericht.

Deze adressen zijn bij besluiten der Tweede Kamer, genomen in de vergadering van 28 Maart 1905 en 11 Mei 1905 en 11 Mei 1905, om inlichtingen in handen gesteld van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid.

Uit de Nota van Inlichtingen blijkt, dat reeds door 's Ministers ambtsvoorganger deze aangelegenheid in overleg met zijne ambtgenooten is behandeld en dat besloten werd, dat op dergelijke adressen afwijzend zou worden beschikt op grond van de overweging, dat, waar niet de aanbesteder maar de wetgever een last aan den aannemer oplegt, en maar de overeenkomst den aannemer geen reden geeft de door de wet veroorzaakte uitgaaf boven de aanneemsom ten laste van den aanbesteder te brengen, van eene verplichting voor den Staat om de verlangde vergoeding te verleenen geen sprake kan zijn.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid heeft ook omtrent deze zaak met zijne ambtgenooten overleg gepleegd, zoodat het in de Nota van Inlichtingen vermelde tot motiveering eener afwijzende beschikking ook hunne meening uitdrukt.

Uwe Commissie heeft zich voorts nog op de in het Regleinent vall Orde voorgeschreven wijze gewend tot den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, met verzoek aan haar wel te willen overleggen de bestekken van de drie meer in het bijzonder genoemde werken. De in die

(1) Zie den eersten jaargang van dit Tijdschrift blz. 103 v.

bestekken voorkomende bepaling is in den gebruikelijken vorm gesteld en beslist omtrent de billijkheid niets. De bepaling luidt vrijwel gelijkluidend in alle bestekken :

§ 38. **Verzekering tegen Ongelukken.** De verzek ring tegen ongelukken overeenkomstig § 462 van de Algemeene Voorschriften. geschiedt voor den geheelen duur van het werk, bij eene maatschappij, volgens de bij beschikking van den Minister van Waterstaat, Handel en Sijverheid van 31 Maart 1891, litt. G, vastgestelde voorwaarden.

De aannemer is verplicht voor den aanvang van het werk de polis der verzekering aan de Directie over te leggen en bij het verschijnen van elken betalingstermijn het bewijs te toonen, dat de tot op dat tijdstip veischuldigde premiën en de door de verzekeringsmaatschappij aan de verzekerden verschuldigde uitkeeringen zijn voldaan.

De aannemer blijft bovendien jegens de verzekerden aansprakelijk, ook na afloop ran het werk, voor de uitbetaling van het overeenkoiiistig sub 1 van de bovengenoemde beschikking veischuldigde, voor het geval •de verzekeringsmaatschappij niet aan hare verplichtingen mocht voldoen. Mede is de aannemer verplicht het opzichthebbende personeel van het werk, volgens op te geven conditiën te verzekeren gedurende den duur van het werk.

Uwe Commissie voegt hierbij, dat uit de proces-verbalen van aanbesteding bleek dat de aanbestedingen waarvan hier meer in 't bijzonder sprake is plaats hebben gehad op den 25 Juni 1902. 16 Juni 1902 en 20 Augustus 1902.

Al aanstonds wilde het uwe Cominissie voorkonien, dat het door de Regeering ingenomen standpunt stellig niet in stiijd is met de geschreven wet. Volgens de wet immers is niet de aanbesteder, doch de aannemer de werkgever: dat is ieder, die anderen in dienst heeft voor de uitoefening van zijn bedrijf in den zin der Ongevallenwet. De aannenier neemt alle voor de uitvoering van het werk verbonden risico's, voorzien of onvoorzien, voor zijne rekening. Het is de aard van het aannemingscontract, tenzij een risico bij het contract uitdrukkelijk is uitqesloten. Volgens de wet kan ook geen vergoeding gevorderd worden bij eene tijdens de uitvoering intredende verhooging der werkloonen. stijging der prijzen van inateriaal, verhooging van invoerrechten voor artikelen uit het buitenland betrokken. Eene verrekening in omgekeerden zin zou niet door de aannemers, als op de wet berustende worden aanvaard. Toch meent de meerderheid uwer Commissie dat in de door de Regeering genomen beschikking niet voldoende rekening gehouden is met alle redenen die voor eene gunstige beschikking op gronden van billijkheid pleiten. Zij veroorlooft zich die alsnog aan te voeren.

Waar iminers eerst in November en December 1902, dus enkele weken vóor de inwerkingtreding van art. 1 der wet (1 Februari 1903). de gevarenklassen bij Koninklijk besluit werden vastgesteld, zag de aannemer zich onvoorzien geplaatst voor rerplichte uitgaven tot een belangrijk hooger bedrag dan uit de besteksbepalingen kon worden vermoed, terwijl de datum zelf der inwerkingtreding der wet op het oogenblik der aanbesteding ten eenemale in de lucht hing. Wanneer men voorts uit de overgelegde processen-verbaal de inschrijvingssommen van den laagsten inschrijver vergelijkt niet die van den op hem volgenden inschrijver, dan zijn de verschillen in twee der drie gevallen van dien aard, dat ook daaruit, behoudens tegenbewijs, een vermoeden volgt ten gunste van de aannemers, dat zij geen rekening hebben gehouden bij het invullen van hun inschrijvingsbiljetten met de hoogere uitgaven, die de invoering der Ongevallenwet van hen zoude kunnen vorderen.

Ook meende de meerderheid uwer Commissie, dat, waar het een aanbesteder geldt. die invloed kan uitoefenen op de wetgeving en desnoods zelf bij machte, ja zelfs verplicht zou zijn geweest billijke bepalingen te maken ten einde aannemers tegen misverstand hij hunne inschrijvingen te vrijwaren, er veel voor te zeggen valt. dat het Rijk althans geen profijt hebbe van het nalaten van liet tijdig treffen van die billijke voorzieningen, die op het voetspoor der bepalingen omtrent meerder of minder werk door hem zonder bezwaar genomen hadden kunnen worden.

De meerderheid uwer Commissie is voorts van oordeel, dat er eene leemte bestaat in de overgangsbepalingen der Ongevallenwet en meent dat eene bepaling stielikende tot het verleenen van vergoeding in den ziu, als door de aannemers gewenscht, om billijkheidsredenen in die wet niet had mogen ontbreken en, indertijd voorgesteld zijnde, allicht met zou zijn gen-orden.

De meerderheid uwer Commissie meent dan ook, dat eene gunstige beschikking op de adressen der aannemers om redenen van billijkheid zeer wel had kunnen genomen worden, zoosls eenige provinciën en gemeenten dan ook gedaan hebben en dat het Rijk zich in deze te veel uitsluitend op het wettelijke standpunt heeft geplaatst.

Uwe Commissie meent voorts dat, nu het werk afgeloopen is. bepaalde cijfe s omtrent het bedrag der door de aannemers geleden schade zonder praktisch bezwaar kunnen worden vastgesteld.

Men zou kunnen beginnen met vast te stellen hoeveel de verzekering, volgens § 462 der A. V. gesloten voor den gelieelen duur van het werk bij eene particuliere preniie-maatschappij, bedragen heeft.

Hieivan ware af te trekken hetgeen c. q. terugbetaald niocht zijn geworden, omdat bij het in werking treden der wet die verzekering iiioest vervallen. Men weet dus wat voor verzekering tot 1 Februari 1903 is betaald Men kan dan vaststellen hetgeen de aannemers aan een bank hebben betaald over 1903 en wellicht over 1904. waarbij dan te voegen is het bedrag dat tot 1 Februari 1903 is betaald, waarbij dan wellicht eenig bedrag is te voegen voor de eindafrekening.

Als men nu van dit bedrag het bedrag aftrekt, waarvoor de oorspronkelijke verzekering is gesloten, dan zou de Reqeering liet bedrag kunnen vaststellen, waarop de aannemers naar billijkheid aanspraak zouden kunnen maken.

Ten slotte voegt de meerderheid der Commissie hieraan toe, dat zij haai motief vooi het pleiten van billijkheidsgronden niet uitsluitend vindt in het feit dat de aannemers belangrijk verhoogde premie te betalen hebben gehad, maar tevens in de omstandigheid dat. in verband met die hoogere uitgaaf aan premie, de in hunnen dienst zijnde werklieden en hunne nabestaanden, belangrijk hoogere uitkeeringen zonden ontvangen hebben bij voorkomende ongevallen.

Eene eenvoudige vergelijking van de voorwaarden ran den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid dd. 31 Maart 1891 Lett. G. en 3 September 1892 met de bepalingen der Ongevallenwet 1901 doet zulks voldoende in het oog springen, zoodat uwe Commissie meent zich van eene uiteenzetting daarvan te mogen onthouden.

De minderheid uwer Commissie kon zich niet vereenigen met de tweede der aan het slot van dit rapport voorgestelde conclusiën en plaatste zich geheel op het standpunt der Regeeiing.

Waar uwe Commissie eenstemmig erkent, dat van wettelijk recht op

restitutie der meerdere verzekeringskosten geen sprake kan zijn, blijft alleen de billijkheidsvraag over.

De minderheid nu bestrijdt ook de billijkheid.

Niet-restitutie van tegenvallers is inhaerent aan den aard van het contract van aanneming. Eveneens zou niemand de billijkheid betoogen, dat de aannemer de bedongen som zou verminderen, wanneer hij door verlaging van werkloonen, van den prijs van materialen of dooi andere oorzaken een meevaller had.

Bovendien zon inwilliging van het verzoek onbillijlr kunnen zijn tegenove die aannemers, die hooger ingeschreven en dientengevolge het werk niet hebben gekregen; immers ligt de mogelijkheid voor de hand, dat deze wèl rekening hielden niet de naderende invoering der Ongevallenwet 1901.

De aannemers hadden zich in den tijd, die ligt tusschen de inwerkingtreding der met (1 Juni 1901) en die van art. 1 der wet (1 Februari 1903) door verzekering kunnen dekken tegen eene door die laatste invoering eventueel te lijden schade;

Wat zouden de verzoekers hebben gezegd en gedaan als er nu eens in de bestekken in het geheel geen sprake was geweest van verzekering tegen ongelukken? Immers niets: evenmin als wanneer eene nieuwe tariefwet of arbeidswet gedurende den tijd van aanneming was tot stand gekomen.

Gelden bovenstaande overwegingen voor provinciën en gemeenten, in hoogere mate gelden zij voor den Staat, waar deze contracten heeft aangegaan.

Wanneer de wetgever zou e kennen, dat hetgeen hij in publiekrechtelijken zin verordent, ten gevolge eon hebben, dat zij, die privaatrechtelijk met den Staat contracteerden, al ware het slechts op gronden van billijkheid, daaraan een claim tot schadevergoeding zouden ontleenen, dan zon, naar het oordeel der minderheid uwer Commissie, een gevaarlijk precedent worden gesteld.

Waar de onverwachte en eenigszins overhaaste invoering van art. 1 (overhaast met het oog op de late vaststelling der gevarenklassen), voor velen uit den aard der zaak nadeel nioest medebrengen, had de wetgever, door het maken van andere overgansbepaliiigen, dat nadeel liunnen ondervangen.

Dan echter zouden die bepalingen gegolden hebben voor alle contracten van aanneming, onverschillig of die liepen tusschen aannemers en private personen en corporatiën of wel publiekrechtelijke lichamen of den Staat der Nederlanden.

De billijkheid van zoodanig voordeel alleen te geven aan hen, die toevallig met den Staat contracteerden, kan de minderheid uwer Commissie niet inzien.

Ten slotte heeft de meerderheid uwer Coiniiiissie de eer voor te stellen:

1°. den heer Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid onder toezending van een afdruk van dit verslag dank te zeggen voor de gegeven inlichtingen; en tevens dat uwe Vergadering als haar gevoelen uitspreke:

2°. dat zij het zeer billijk zou vinden indien door een nader overleg van de hoofden van departementen van algemeen bestuur alsnog de mogelijkheid geboren zou kunnen worden, dat aan de aannemers eene tegemoetkoming kon worden verleend.

De minderheid stelt voor den heer Minister van Waterstaal, Handel en Nijverheid dank te zeggen voor de gegeven inlichtingen onder toezending van een afdruk van dit verslag.

Vastgesteld 30 Mei 1906.

VAN DE VELDE.
TROELSTRA.
AALBEKSE.
MEES.
BLOOKER.

Na eenig debat in de vergadering van 28 Juni 1906 te vinden, in de Handelingen 1905 –1906 blz. 2242 v., is de conclusie van de ineerderheid der commissie met 29 tegen 22 stemmen verworpen. tengevolge waarvan de-conclusie van de minderheid werd geacht aangenomen te zijn.

Begraven van lijken van militairen.

Het op blz. 60 v. ran dezen jaargang opgenomen Voorloopig Verslag heeft aanleiding gegeven tot de volgende

Memorie van Antwoord.

Naar aanleiding van de beschouwingen en opmerkingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag, hebben de ondergeteekenden de eer, het navolgende mede te deelen.

Het was hun aangenaam te vernemen, dat de indiening van liet wetsontwerp algemeen met ingenomeiiheid was gezien.

Zij hebben er geen bezwaar tegen, om, gevolg geveilde aan de opmerking omtrent den vorm van het wetsontwerp, dit te vervangen door een Ontwerp van Wet. waarbij niet intrekking der wet van 22 Juli 1885 (*Staatsblad* nº. 138) de geheele materie rvordt geregeld. Daartoe is een Gewijzigd Wetsontwerp hierbij gevoegd.

Met het voorstel van enkele leden. om niet de kosten eener begrafenis van Staatswege, doch die eener begrafenis op niet-militaire wijze, als grondslag voor de Rijksbijdrage te nemen, kunnen de ondergeteekenden zich niet vereenigen, en zulks op de. naar hunne meening alleszins juiste, gronden, door andere leden daartegen aangevoeld.

De geqrondheid van het motief. hetwelk, volgens sommige leden. velen in den lande niet, eene niet-militaire begrafenis doet sympathiseeren, n. l. dat bij eene militaire begrafenis op den terugweg dikwijls vroolijke muziek wordt aangeheven, wordt door de ondergeteekenden niet ingezien.

Dat, in gevallen als bovenbedoeld, vroolijke muziek wordt aangeheven, berust niet op bijzondere voorschriften. Men dient hierbij in het oog te houden, dat, zoodra het lijk ter aarde is besteld, de begrafenis is afgeloopen en mitsdien de stoet ontbonden wordt.

Het detachement, hetwelk daarbij heeft dienst gedaan, marcheert dus terug naar de kazerne en daarbij wordt op de gewone wijze de trom geroerd of de marsch geblazen (door muziek marschmuziek gemaakt).

Door de ondergeteekenden kan echter niet worden ingezien, dat zulks hoogst stuitend is voor de nabestaanden van den overledene, mede niet, aangezien die nabestaanden reeds lang het kerkhof hebben verlaten als de terugmarsch door het detachement wordt aangenomen.

De hier geinaakte opmerking levert dan ook, naar de ineeniiig van de

eerste twee ondergeteekenden, geen grond op, om de bij militaire begrafenissen geldende gebruiken te herzien.

Bet *recht* van gepensionneerde militairen van de landmacht op eene begrafeiiis met militaire eer, hetwelk alleen geldt voor militairen inet den rang van kapitein en hooger, steunt op art. 341 van het Reglement voor den Garnizoensdienst.

Verder geldt de regel, dat luitenants van de Landmacht, niet in actieven dienst overleden, op aanvraag van familie of betrekkingen, met militair geleide worden begraveii, terwijl de begrafenissen van gepensionneerde of gegageerdc onderofficieren en mindere militairen *alleen dan* met militair eerbetoon mogen plaats hebben, wanneer de overledenen ridders waren van de Militaire Willemsorde.

Voor de Marine is deze aangelegenheid geregeld bij punt 1°. van art. 72 van het Reglement op de eerbewijzingen hg de Koninklijke Marine, vastgesteld hij Koninklijk besluit van 13 September 1904, n°. 45, en gewijzigd bij Koninklijk beslnit van 10 November 1905, n°. 31, luidende :

„Op aanvraag van nabestaanden kunnen overledeii gepensionneerde officieren en met de Militaire Willemsorde versierde gepensionneerde oiiclerofficieren en minderen met militaire honneurs worden begraven".

Het Reglement voor den Garnizoensdienst zal worden herzien, wanneer het Ontwerp van Wet, houdende vaststelling van verplichtingen en bevoegdheden van de militaiie niacht, bij haar optreden tot hulp van het burgerlijk gezag en ten aanzien van de burgerij, tot wet zal zijn verheven.

Bij die gelegenheid zal het hierbedoelde punt ter sprake kunnen komen, doch de eerste twee ondergeteekenden meenen dienaangaande thans geene toezegging te moeten doen.

De in het nieuwe art. 2, 1ste alinea, voorkomende woorden „*kan* zulks worden toegestaaii" zijn, met eene geringe wijziging, overgenomen uit art. 2 der Wet van 22 Juli 1885 (*Staatsblad* n°. 138), en moeten, naar de meening van de ondergeteekenden, behouden blijven, vermits, door het nfqeven vaii lijken aan de hieibedoelcle personen en besturen imperatief te stellen. moeilijkheden zouden linnrien worden verooizaakt voor gevallen, waarin de aanvragen niet tijdig geschieden.

Aan den hier uitgesproken wensch kan echter worden te geinoet gekomen door in de voorschriften tot uitvoering der in het wetsontwerp vervatte bepalingen op te nemen, dat, wanneer het verlangen om voor de begrafenis van een militair te zorgen door de bedoelde personen of besturen tijdig wordt ie kennen gegeven, aan dat verlangen zal worden voldaan.

Tegen het, opnemen van die bepaling in de bedoelde voorschriften hebben de ondergeteekenden geen bezwaar.

Ook de woorden: „kan aan hen worden terugbetaald", voorkoinende in de 2de alinea van liet nieuwe art. 2, inoeteil, naar huiine meening, behouden blijven. veiinits het zeer denkbaar is. dat nabestaanden van overleden militairen, die voor de begrafenis zorgen, de vergoeding voor begrafeniskosten niet wenschen te ontvangen. in welk geval de betaliiig daarvan dan ook niet behoort plaats te vinden.

Tegen misbruik der nieuwe bepaling oni geldelijk voordeel te genieten zal worden gewaakt.

Ten aanzien van de opmerking, voorkomende in liet slot rail het Voorloopig Verslag, zij aangeteekend, dat de daarbedoelde zinsnede in de

Memorie van Toelichting is opgenomen, om te doen uitkomen, dat de strekking der woorden: .,kan zulks worden toegestaan" rniiner is dan die vall de in art. *2* der wet van 22 Juli 1885 (*Staatsblad* n°. 138) voorkomende woorden: „kan het lijk worden afgegeven". Ter\\-ijl toch in het inwilligen van liet verzoek ligt opgesloten, dat het lijk wordt afgegeven, laat de bedoelde uitdrukking ook toe om. wanneer b. v. nabestaanden niet wonen in de plaats waar het lijk zich bevindt, en het dus bezwaar kan opleveren, het lijk tijdelijk naar eene anclere plaats te doen overbrengen, de overgave van het lijk eerst te doen plaats hebben op het oogenblik, dat de begrafenis aanvangt.

Ket schijnt dan ook niet noodip, dit op duidelijker wijze in den tekst der wet neer te leggen.

De Minister van Oorlog,

H. P. STAAL.

De Minister van Marine,

STUART.

De Minister van Binnenlandsche Zaken.

P. RINK.

Gewijzigd wetsontwerp.

WIJ WILHELMINA, bij de Gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau. enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen. saluut! doen te weten:

Alzoo Wij iii overweging genomen hebben, dat de wanschelijkheid is gebleken eener wijziging van de wettelijke bepalingen nopens het op Staatskosten begraven van lijken van militairen der zee- en landmacht beneden den rang van officier:

Zoo is het, dat Wij, den Raad van Xtate gehoord. en met gemeen overleg der Staten-Generaal. hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ART. 1. De kosten van het begraven van lijken van militairen der Lee- en landmacht. beneden den rang van officier, in werkelijken dienst of met verlof — inilicieiis met groot verlof en het reserve-personeel met onbepaald verlof daaronder niet begrepen — worden. naar regelen door Ons te stellen. door den Staat gedragen.

ART. *2*. Ingeval nabestaanden of betrekkingen van een in artikel 1 bedoelden overleden militair verlangen in de begrafenis te voorzien of eenig kerk- of ander bestuur aanneemt daarvoor te zorgen, kan zulks worden toegestaan.

De begrafeniskosten worden alsdan gedragen door hen die zich met de ter-aarclebestelling hebben belast. Een gedeelte der begrafeniskosten, doch niet meer dan zou zijn betaald wanneer de Staat vooi het begraven had gezorgd, kan aan hen worden terugbetaald en ten laste van den Staat verrekend.

ART. 3. *Artikel* 36 der wet van 10 April 1869 (*Staatsblad* n°. 65) wordt gelezen als volgt:

„De lijken van onvermogenden worden, voor zoover diaconieën, armbesturen of andere instellingen, of het Rijk daarroor niet zorgen, op Bosten der gemeente begraven."

ART. 4. De wet van 22 Juli 1885 (*Staatsblad* n°. 138) vervalt.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Oorlog,

De Minister van Marine,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

Na kennis te hebben genomen van den inhoud van deze bescheiden was de Commissie van Rapporteurs van oordeel dat de openbare beraadslaging over liet wetsontwerp genoegzaam was voorbereid. (Verslag dd. 8 Juni 1906).

Tengevolge van de beraadslagingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal (1) is art. 2 van het gewijzigd wetsoiitwerp aldus komen te luiden:

ART. 2. Ingeval de echtgeiioote, bloed- of aanverwanten tot den derden graad ingesloten of voogden verlangen zelf voor de begrafenis te zorgen en tijdig van dit verlangen doen blijken, wordt hun door de militaire autoriteiten daartoe de gelegenheid gegeven.

Ingeval andere bloed- of aanverwanten of eenig kerkbestuur of het bestuur van eenige vereeniging voor de begrafenis wil zorgec, kan ook hun daartoe de gelegenheid worden gegeven.

In de gevallen, waarin derden volgens dit artikel voor de begrafenis zorg dragen is artikel 1 niet van toepassing, maar kan een gedeelte der begrafeniskosten, doch niet meer dan zou zijn betaald wanneer de Staat voor het begraven had gezorgd, worden terugbetaald en ten laste van den Staat verrekend.

Door Ons worden regelen gesteld ter uitvoering der voorgaande bepalingen.

Blijkens het eindverslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal van 4 Juli 1906 bestond tegen het wetsontwerp in de afdeelingen geen bezwaar. Het is dan ook zonder beraadslagingen en hoofdelijke stemming in de vergadering van 5 Juli 1906 aangenomen (*Handelingen* I, 1905--1906 blz. 393.) en draagt als wet de dagteekening van 9 Juli 1906 (*Staatsblad* no. 180.)

---

(1) Zie een overzicht daarvan op bladz. 139

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Begraven van lijken van militairen.

Het wetsontwerp, hetwelk iiiet de daarbij behoorende en daarop gevolgde stukken in dezen jaargang van dit Tijdschrift is afgedrukt op blz. 60 en 135, werd in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 29 Juni 1906 behandeld. Bij de algemeene beschouwingen werd door de Heeren TER LAAN en DUYMAER VAN TWIST de regeling eener militaire begrafenis besproken. De Heer TER LAAN achtte het billijk dat de soldaat. die, in dienst zijnde, overlijdt, niet op het armenkerkhof wordt begraven, doch in de naasthoogere klasse. Voorts zou hij gaarne zien, dat de troepen, die de stoet naar de begraafplaats hadden begeleid, niet onder vroolijke muziek huiswaarts keeren doch met de stille trom afmarcheeren. Bij dit laatste sloot zich aan de Heer DUYMAER VAN TWIST, die eeiie vergelijking maakte met hetgeen geschiedt bij het halen en terugbrengen van het reyinientsvaandel. De Minister van Oorlog heeft nu wel eene aanschrijving uitgevaardigd waarin wordt gelast, dat de marschen, welke gespeeld worden op den terugweg, ***niet*** te *veel* het karaliter zullen dragen van opera-airs en volksdeunen. Doch waar is de grens? Ook de begrafenis met militaire eer van gepensionneerde officieren werd door dezen spreker even te heide gebracht. Dit is een bij het Reglement op den Garnizoensdienst vastgesteld recht. Zal het verdwijnen? De Minister vaii Oorlog heeft beweerd, dat het bij de herziening van dit reglement „ter sprake zal koineii" zoodra het wetsontwerp tot vaststelling van verplichtingen en bevoegdlieden van de militaire macht bij haar optreden tot hulp van het burgerlijk gezag en ten aanzien van de burgerij (zie blz. 8 van dezen jaargang vaii dit Tijdschrift) zal zijn tot stand gekomen. Doch zal de Kamer daarin gemengd worden?

De Minister van Oorlog STAAL verklnarde in antwooid op deze sprekeis, dat de begrafenis van den in dienst overleden soldaat vaii Staatswege op eene hem waardige wijze zou geschieden. Wat de muziek op den terugweg betreft wenschte Zijne Excellentie niet te breken met de bestaande gewoonte, doch slechts te zorgen dat die niet voor anderen hinderlijk zou zijn. Vandaar zijne door den Beer DUYMAER VAN TWIST aangehaalde aanschrijving. Eindelijk deelden de Minister mede dat, zoo het Reglement op den Garnizoensdienst buiten tusschenkomst van de Statei:-Generaal zou kunnen worden herzien, hij zich de vrijheid zou veroorlooven dien weg te bewandelen.

Daarna kwam art. **1** aan de orde dat zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming werd aangenomen.

Bij art. **2** stelde de Heer VAN IDSINGA eene nieuwe lezing voor, welke door de Regeering werd overgenomen en die te vinden is op blz. 138 van deze aflevering. De Heer VAN IDSINGA had geen vrede met het facultatieve karakter van dit artikel. Als nabestaanden van den overledene de begrafenis voor eigen kosten wenschen te doen plaats hebben, *moet* dat l i. worden toegestaan. De Minister van Oorlog beriep zich in de Memorie van antwoord op de vroegere redactie der net. Doch waar men de oude net herziet inag dergelijk beroep op antecedenten niet plaats hebben en worde hersteld wat thans bezwaren ontmoet. Deze spreker geeft dan ook eene nieuwe redactie voor art. 2 aan, waarbij ei tevens op is gelet, dat inoeilijkheden door te late aanvrage van de zijde der familie worden voorkomen en dat toch ook de begrafenis kan geschieden van uit het hospitaal waar de militair is overleden. De facultatieve bevoegdheid ware dan te behouden in een nieuw tweede lid ten behoeve van andere nabestaanden of van eenig kerk- of ander bestuur. Deze personen of lichamen waren

ten onrechte met de familie op één lijn gesteld. Een derde lid moet dan bepalen, *niet* mie de kosten der begrafenis draagt, doch dat in de gevallen van art. 2 die kosten niet ten laste van het Rijk zullen komen.

Nadat de Commissie van Rapporteurs bij monde van haïen voorzitter had verklaard, dat zij zich in alle opzichten met deze wijzigingen kon vereenigen, werd art, 2 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Daarna werden de artt. **3** en 4 en de beweegreden zonder beraadslaging en hoofdelijlre stemming en het, geheele wetsontwerp eveneens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(*Handelingen* II 1905—1906, blz. 2268—2271).

Nalatigheid in aangiife voor de militie.

Een buitenslands wonend Nederlander had een volmacht opgemaakt dd. 25 Januari 1904 om zich op **1** September van dat jaar voor de militie te Amsterdam te doen inschrijven. Deze volmacht was op 25 Januari 1904 gelegaliseerd door den Sederlandschen consul ter plaatse, die tevens voor de opzending zon zorg dragen. Eerst op 5 Juli 1905 werd echter de handteekening van den consul door het Departement van Buitenlandsche Zaken gelegalisseerd, zoodat ze op 7 Juli 1905 in handen van den gemachtigde kwam. Inmiddels was de betrokken persoon op 4 April 1906 door Gedeputeerde Staten van Noordholland tot den dienst bij de militie aangewezen, op grond dat, wat er ook moge zijn van de beweerde onregelinatigheden van de zijde van den consulairen ambtenaar begaan of aan hem toegeschreven, dit op den toestand van den belanghebbende ten aanzien van de militie geen invloed had, vermits onder „betrokken overheid" slechts kan worden verstaan de overheid, van wier verzuim het niet-deelnemen aan de gewone loting het gevolg kan zijn, mitsdien de overheid aan welke bij de inilitie-wet of bij de daarop steunende voorschriften handelingen opgedragen of bevoegdhedeii toegekend zijn. welker verzuim of niet-uitoefening niet-deelneming van den betrokkeil militieplichtige aan de gewone loting zou kunnen ten gevolge hebben. Als zoodanige autoriteit kan de consul niet beschouwd worden, weshalve de bewuste aangifte ter inschrijving voor de militie als niet geschied moet worden aangenierlit.

De Commissaris der Koningin in de Provincie Koordholland kwam echter van deze uitspraak il1 hooger beroep. De consuls zijn door de Regeering aangewezen om in het buitenland gevestigde inilitieplichtigen bij liet opmaken van de schriftelijke volmacht behulpzaam te zijn. hls dus een consul zich met de opzending van zoodanig stuk heeft belast en er ontstaat om welke reden ook in die opzending een vertraging tengevolge waarvan de belanghebbende in verzuim geraakt, dan ware het onbillijk dezen voor dat verzuim te doen boeten. Mede ten einde zekerheid te erlangen omtrent de vraag of onder ,,betrokken overheid" in art. 37, 1°., der Militiewet 1901 moet worden verstaan ieder ambtelijk college of persoon, aan wien bij de wet of wettelijke verordening plichten zijn opgelegd om tot de aldaar bedoelde inschrijving te geraken, werd dit beroep door den Commissaris der Koningin ingesteld.

Bij Koninklijlr Besluit van 15 Augustus 1906, n°. **33.** werden Gedeputeerde Staten van Noordholland in het gelijk gesteld. Er kan hier alleen dan van verzuim van eenige autoriteit sprake zijn, als die autoriteit datgene heeft nagelaten waartoe zij krachtens eenig wettelijk voorschrift verplicht is. Zoodanige verplichting bestaat niet ten aanzien van de onderwerpelijke opzending eener volmacht, Het ingestelde beroep werd derhalve ongegrond verklaard.

(*Gem. Stem*, n°. 2868.)

Rechtsgeleerde cursus voor officieren.

Met genoegen hebben mij in de ontworpen begrooting van Hoofdstuk VIII voor het dienstjaar 1907 ontwaard, dat een bedrag van f 2300.— is uitgetrokken om in den loop van dat jaar tot de opening van dezen cursus te kunnen geraken. Daarvan zijn bestemd:

voor vergoeding van leeraren, toelagen en verhuiskosten van leerlingen . . . . . f 1800.—

voor reis- en verblijfkosten en verdere kosten . . . . . 500.—

Wordt deze som door de Staten-Generaal toegestaan, dan zal de rechtsgeleerde cursus, naar ons ter ooie kwam, tegen 1 October 1907 een aanvang nemen. De uitgetrokken gelden dienen dus slechts voor de uitgaven van een kwartaal.

Het oude Koninklijk Besluit, waarmede de eerste jaargang van dit Tijdschrift geopend werd, zal worden ingetrokken, allereerst omdat liet Departement van Marine zich tot ons leedwezen verplicht heeft geacht, verdere samenwerking met het Departement van Oorlog op te geven. Zoo ergens, dan is juist op dit terrein gemeenschappelijke studie van officieren van zee- en landmacht zeer gewenscht. Bovendien achtte de Minister van Oorlog de oude regeling dezer opleiding te veel afwijkend van die der Hoogere Krijgsschool Ook dit doet ons leed, omdat deze opleiding o. i. in vele opzichten niet het meest gewenschte voorbeeld is.

De officieren der Zeemacht blijven dus den tot nu toe ingeslagen weg van eigen, vrije studie volgen. bekroond door het afleggen van een examen voor eene speciale commissie. Aan het dientengevolge te verwerven diploma blijft voorshands eene jaarlijkscbe toelage van f 200.— tot aan het bereiken van den hoofdofficiersrang verbonden.

Hoofdinspecteur van Administratie Kon. Marine.

Kaar wij vernemen heeft de tegenwoordige Hoofdinspecteur van Administratie der Koninklijke Marine J. W. Groeneijk niet ingang van 16 November a. s. ontslag uit den zeedienst gevraagd. Als zijn opvolger wordt genoemd de Inspecteur van Administratie U. G. Krol van der Hoek. Ook kwam ons ter ooie dat niet onmogelijk hij het Departement van Marine zal worden opgelicht een Bureau „Militaire Justitie en Wetgeving", melk bureau onder leiding van den Hoofdinspecteur voornoemd, belast zal zijn met de behandeling van militair-rechterlijke zaken en met wetgevenden arbeid bij het Departement voorkomende. Een officier van administratie 1ste klasse zou aan dit bureau nerkzaam worden gesteld.

In verband met het vorenstaande is het ons aangenaam te kunnen berichten, dat de Heer Groeneijk deel blijft nemen aan de voorbereidende werkzaamheden betreffende de herziening van het formeele militaire strafrecht en de invoering van de in 1903 tot stand gekomen militaire strafwetten.

Militair-rechtelijke statistiek.

Van den Officier van Administratie der 1ste klasse J. Lombaard, Fiskaal bij de Zeekrijgsraden aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Hellevoetsluis, ontving de Redactie onderstaande overzichten betreffende de werkzaamheden van de Zeekrijgsraden aldaar geduiende de jaren 1896 tot en met 1905, welke tot aanvulling van de gegevens, die telken jare dienaangaande door het Centraal Bureau voor de statistiek worden medegedeeld, waarde hebben. Moge dit voorbeeld anderen to' navolging wekken, liefst over hetzelfde tijdvak.

Overzicht van de bij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis in behande

	Aantal behandelde zaken.	Aantal beklaagden.	Veroordeelingen (bij eindvonnis).	Vrijsprake (bij eindvonnis).	Verwezen naar den bevoegden rechter.	Verleende fiat executiën in zaken.	Geapprob Aantal zaken.	Waa zon kin
1896	30	35	33	2	—	23	4	
1897	39	42	40	2	—	16	21	1
1898	33	37	32	5	—	16	15	1
1899	35	42	40	2	—	13	19	1
1900	44	48	45	3	—	17	26	2
1901	48	58	53	3	2	21	22	1
1902	42	50	49	1	—	14	25	1
1903	37	37	35	1	1	18	16	1
1904	23	24	22	2	—	8	12	
1905	19	19	17	2	—	13	4	
Totalen	350	392	366	23	3	159	164	13

›est zijnde strafzaken, gedurende de jaren 1896 tot en niet 1905.

ssen. van ›t ne er- en.	na terugzending ter aanvulling of betering.	Geapprobeerde dispositiën.	Gewijsden in hooger beroep. Aantal zaken.	bij appel van veroordeelden.	bij appel van den Advocaat-Fiskaal.	*Toelichtingen.*
	—	—	3	2	1	Van het aantal behandelde zaken zijn dus :
	—	—	2	—	2	gefiatteerde vonnissen door den vlootvoogd.. 159
	—	—	2	2	—	geapprobeerde vonnissen 164
	2	—	3	2	1	geapprobeerde dispositiën **3**
						in hooger beroep beëindigd 24
						Totaal.... 350
	—	—	1	—	1	Van de gewijsden in hooger beroep is :
	3	2	3	1	2	vonnis geheel bevestigd S
	1	—	3	1	2	qualificatie van het misdrijf gewijzigd met behoud van de opgelegde straf... 5
	4	1	2	1	1	de opgelegde straf gewijzigd met behoud van de qualificatie der feiten..... **3**
	1	—	3	—	3	straf en qualificatie gewijzigd met instandhouding overigens van het vonnis 4
	—		2	2	--	vonnis geheel vernietigd 4
						Totaal.... **24**
3	11	**3**	24	11	13	Reclames over opgelegde disciplinaire straffen niet behandeld.

Overzicht van bij den zeekrijgsraad te Hellevoetsluis en in hooger be 1896—1905 volgens de artikelen der toegepaste strafwetten; za onder liet misdrijf waaro

Artikelen der Strafwet.	Strafbare feiten.	1896
Wetb. v. Strafr.		
111	Opzettelijke beleediging der Koningin aangedaan	—
131	Opruiïng tot eenig strafbaar feit	—
180	Wederspannigheid	—
181	Wederspannigheid, lichamelijk letsel tengevolge hebbend	—
182	Wederspannigheid met vereenigde krachten	—
207	Meineed	—
249	Ontuchtige handelingen met in staat van bewusteloosheid verkeerende personen, of met personen beneden 16 jaren	
266	Eenvoudige beleediging	—
300	Mishandeling	3
304	Mishandeling van ambtenaren in functie	
310	Eenroudige diefstal	
311	Gequalificeerde diefstal	
321	Verduistering	
322	Verduistering gepleegd in dienstbetrskkiiig, beroep enz.	—
326	Oplichting	—
348	Onttrekking eener zaak, waarop een ander het recht van pand heeft	
350	Vernieling, wegmaking of zaakbeschadiging	
354	Vernieling, enz. in vereeniging gepleegd	—
416	Heling	—
	Overtredingen uit liet Wetboek van Strafrecht	—
	Overtredingen der Spoormegwet	—
Crim. Wetb. Kr. W.		
98	Dienstweigering	
99 1e	Insubordinatie door woorden en gebaren	6
99 2e	Feitelijlre insubordinatie	—
145	Desertie	21
157	Kleine dieverij voor de 3de maal aan boord gepleegd	1
158	Ontvreemding van in administratie toevertrouwde goederen	—
	Totalen	

het H. M. G. veroordeelde personen, gedurende het lienjarig tijdvak nde tot toepassing van verschillende artikelen, werden gerangschikt rste hoofdstraf is gesteld.

1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Te zamen.	*Toelichtingen*
—	—	—	—	—	1	—	1	Van de 366 veroordeelde personen, waren er 40 veroordeelingen wegens meer clan één strafbaar feit.
—	—	—	—	—	—	—	1	
—	4	1	2	—	—	—	7	
—	3	1	1	—	—	—	7	
—	—	2	—	—	—	—	3	
—	—	—	—	—	—	—	1	Hiervan waren :
—	—	—	—	—	—	—	2	meervoudige militaire delicten. 1
—	—	—	—	1	—	—	2	meervoudige commune delicten.. 21
2	1	—	3	—	—	1	13	
—	—	3	2	1	—	—	6	gemengde zaken (militaire en commune delicten) waarvan op een commun delict de zwaarste hoofdstraf was gesteld. 10
4	6	5	3	—	1	2	22	
3	—	1	1	—	—	—	6	
3	2	—	1	2	3	1	12	
—	—	1	—	—	1	—	2	
—	—	—	—	1	—	—	1	
—	—	—	—	—	—	—	1	gemengde zaken. waarvan op een militair delict de zwaarste hoofdstraf was gesteld. 8
—	3	4	12	4	3	—	27	
—	—	—	2	—	—	—	2	
—	—	—	1	—	—	—	1	
—	—	—	—	—	—	—	1	
1	—	—	—	—	—	—	1	
							119	Te zamen 40
11	6	9	5	8	5	—	60	Van de 366 veroordeelingen waren dus:
3	1	2	—	—	—	1	16	
—	—	—	—	—	—	—	4	zuiver militaire delicten.. 239
12	18	22	16	18	8	12	162	gemengde delicten. . 18
1	—	—	—	—	—	—	2	
—	1	2	—	—	—	—	3	zuiver commune delicten. 109
							247	Te zamen 366
40	45	53	49	35	22	17	119	
							366	

Vergoeding aan kostwinners wegens militiedienst.

Bij Koninklijk Besluit van *8* Mei *1906* (*Staatsblad* n°. *108)* is hepaald dal art. 4 van het Koninklijk Besluit van *24* December *1903 (Staatsblad* n°. *329)* houdende regelen betrekkelijk het toekennen van de vergoeding. bedoeld bij art. 113*bis* der Militiewet *1901* (*Staatsblad* n°. 212), voortaan zal luiden als volgt:

„Toekenning van vergoeding aan een persoon of aan personen, met wien ,,of inet wie de iugelijfde niet tot hetzeifde gezin behoort, of in wiens of „in wier gezin hij niet is opgenomen, mag in den regel niet geschieden, „indien deze persoon of deze personen den ingelijfde niet in bloed- of „aanverwantschap bestaan of indien de graad van bloed- of aanvermantschap „een andere is dan die van eigen kind, stiefkind, vader, moeder, ..stiefvader, stiefmoeder, broeder, zuster, halfbroeder, halfzuster. grootvader, „grootmoeder, behumdvader, behuwdmoeder, behuwdbroeder, behuwdzuster, „behuwdstiefvader. behuwdstiefmoeder, behuwdhalfbroeder, behuwdhalf-„zuster, heliuwdgrootvader of behuwdgrootmoeder.

„Van den regel, in het vorige lid gesteld, Ban worden afgeweken in .,bijzondere gevallen. ter beoordeeling van Onzen Minister van Oorlog zoo „de ingelijfde tot de militie te land, van Onzen Minister van Marine, „zoo de ingelijfde tot de zeemilitie behoort."

Ontheffing van militiedienst.

Een huzaar, op dienstplichtigen leeftijd tevens als milicien der lichting *1906* voor den dienst bij de militie aangewezen, werd op *22* Januari *1906* veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, welke zouden eindigen *27* April *1911*. Op *23* Januari *1906* werd hij dientengevolge uit de sterkte van zijn korps afgevoerd. Aangezien deze veroordeeling en afvoering aan den Commissaris der Koningin onbekend waren werd de betrokken loteling bij de militie ingelijfd. Bij Koninklijk Besluit van *9* Juni *1906*. n°. *48*. werd aan dezen ingelijfde ontheffing van den werkelijken dienst verleend uit overweging, dat hij wegens zijne veroordeeling niet tot merkelijken dienst mag morden verplicht. Deze ontheffing werd toegestaan tot en met *27* April *1911*.

Een loteling voor de lichting *1887* was op **3** November *1891* als deserteur uit de sterkte van zijn korps afgevoerd, als hebbende hij niet voldaan aan eene oproeping in werkelijken dienst. Thans wenscht hij in Nederland terug te keeren. Aangezien hij bijna *39* jaren oud is en meer dan vier jaren diensttijd heeft volbracht. is hij bij Koninklijk Besluit van 11 Juni *1906*, n°. *40*, van verderen werkelijken dienst bij de militie ontheven.

Eene lijdensgeschiedenis.

In elk handboek over militair recht kan men aantreffen eene opsomming van de feiten, welke, in onderling verband beschouwd, de lijdensgeschiedenis uitbeelden door de herziening van ons militair strafrecht doorloopen. De jongste episode uit die geschiedenis is onder de vorige Regeering aangevangen en wordt nog steeds en met nieumen moed voortgezet. De vóórlaatste episode, op zichzelve eene nieuwe aera, heeft hare beschrijving gevonden in het werk van den hoofdpersoon, den Leidschen Hoogleeraar VAN DER

HOEVEN. Ook wat door de wetten van 1887, 1886 en 1879 bereikt is vindt in de handboeli-en voldoende uiteenzetting.

Aangaande den eersten tijd zijn gegevens in grooten rijkdom voorhanden, dank zij de volledige historie van de wordingsgeschiedenis onzer militaire wetboeken, in 1884 door Prof. VAN DER HOEVEN samengesteld.

Over hetgeen tusschen het jaar 1815 en de wetten van 1879 ligt zijn echter de gegevens schaarsch, Het bekende opstel van Mr. C. A. DEN TEX, over militaire strafwetgeving en rechtspleging, waarmede de jaargang 1842 van de Nederlandsche Jaarboeken voor Rechtsgeleerdheid en Wetgeving geopend wordt, geeft ongeveer alles wat dienaangaande bekend is. Alleen de Heeren COLLETTE en VAN DIJK hebben de gelegenheid gehad, een tipje van den ambtelijken sluier op te heffen en zijn zoo gelukkig geweest bij het Ministerie van Justitie kennis te nemen van den inhoud van eenige memoriën, over wenschelijke verbeteringen door onderscheidene autoriteiten in 1836 uitgebracht,.(1) Zij achtten de meeste van die adviezen niet belangrijk; er bleek slechts uit dat de bestaande wetgeving algemeen afgekeurd werd, terwijl men aandrong op verbetering — natuurlijk. Practisch resultaat leverden zij niet op.

Daarna vindt dan vermelding de Staatscommissie van 1841. die in 1848 ontbonden werd, vóórdat zij hare taak — het ontwerpen van een nieuwe militaire strafwetgeving — voltooid had. Wat zij nog tot stand had gebracht genoot, evenals de genoemde memoriën en tal van andere stukken op dit gebied, een ongestoorde rust,.

Het is ons zeer aangenaam den Minister van Justitie Mr. E. E. VAN RAALTE hier openlijk onzen dank te betuigen voor zijne toesteinming oin deze rust te verstoren niet alleen, maar ook om, voor zooveel liet Departement van Justitie dienaangaande licht kan verschaffen. in ons Tijdschrift uitvoerige uittreksels uit en afschriften van Departernents-archivalia dienaangaande bekend te maken. Zij vormen eene allermerkwaardigste aanvulling van de lijdensgeschiedenis, die de herziening van ons militair strafrecht doorloopen heeft. Natuurlijk dat ook de historie der Staatscommissie van 1841 daarin beschreven wordt. Deze historie is echter voor het grootste deel slechts eene externe geschiedenis. Het Departenient van Justitie bezit n.l. niet, wat daar aanwezig hoorde te zijn, de resultaten van den arbeid dezer Commissie. De ontwerpen c. a. werden in 1849 wel door den secretaris aan het Departement overgedragen, docli zijn verzeild geraakt in de bekende collectie VAN MAANEN, welke eenige jaren geleden *en bloc* door liet Algemeene Rijksarchief alhier is aangekocht. Zij zijn in dit archief bekend onder de Aanwinsten van 1900 n°. XXIII—314. De tijd en de gelegenheid heeft ons ontbroken om ook deze verzameling voor eeiie uitgave gereed te maken. Slechts een paar bescheiden uit deze collectie worden onder de navolgende uittreksels aangetroffen en verantwoord. Wij geven de hoop niet op, dat er wellicht iemnnd te vinden is, die zich deze hoogst belangrijke ontwerpen en bijlagen, alsmede de notulen der beraadslagingen van de Commissie zal aantrekken en die lust en gelegenheid heeft om ia het belang der zaak de noodige afschriften daarvan te vervaardigen. Eventueel stellen mij ons Tijdschrift voor de publicatie daarvan gaarne beschilibaar.

Na dit inleidend woord der Redactie mogen de stukken verder spreken, waarvan het belang zeer zeker wel iet's hooger inag worden geschat, dan door de Heeren COLLETTE en VAN DIJK ten aanzien van de memoriën van 1836 is geschied. *(Red. M. R. T.)*

---

(1) COLLETTE en VAN DIJK, Handleiding Militaire Rechtspleging 1901, blz. 8. v.

1. Door den Koning was in handen van den Minister van Justitie gesteld een request van een opperwachtmeester bij de belgische rijdende artillerie beschuldigd van met eenige zijner kameraden complot tot desertie te hebben gemaakt, bij welk request hij verzocht zijne zaak spoedig af te doen. De Koning had daarbij gevoegd het rapport van den Luitenant-Generaal TINDAL, Inspecteur-Generaal der Infanterie, en dat van het Hoog Militair Gerechtshof. De Minister van Justitie diende daarop bij rapport van *2 December 1815 n°. 27* van advies. Zijne Excellentie voerde aan dat de vertraging in de behandeling van deze zaak was ontstaan door het voorschrift van art. 272 R. L., waarbij is bepaald dat militairen, die voor een krijgsraad te velde moeten te echtstaan, naar de residentie van dien krijgsraad moeten worden overgebracht. Dit veroorzaakt in oorlogstijd veel kosten en tijdverlies. Generaal TINDAL en liet Hof hadden dan ook TI-ijziging van art. *272* in overweging gegeven. Tevens was bij deze adviezen voorgesteld om om dezelfde redenen te veranderen art. 143 R. L. „waarbij bepaald is: .,dat militairen in eenig ander „„arrondissement of district gearresteerd dan binnen hetwelk het misdrijf. „„waarmede zij beschuldigd worden, gepleegd is, in het laatstgemelde moeten „„worden teregt gesteld", en alzoo aan Uwe Majesteit voorgedragen, om „voor competent te verklaren den militairen regter van het, arrondissement „of district', binnen welke de apprehensie heeft plaats gehad."

De Minister van Justitie erkende de juistheid der bezwaren, doch meende, dat zij vooral golden toen het einde van den oorlog niet te voorzien was en het veldleger zich op verren afstand van het vaderland bevond. De oorlog loopt echter thans „op eene zoo glorierijke wijze" ten einde en de troepen zullen weldra weer in Nederland teruglieeren.

In de tweede plaats meende de Minister, dat „het te regt stellen vnn ,,beschuldigden op de plaats der apprehensie en niet in de *locus delicti* „wel is waar kosten van transport van den *beschuldigde* kan besparen, edoch ,,tot grotere inconvenienten kan aanleiding geven, doordien liet horen van „getuigen ter inlichting van den Regter mitsgaders de locale inspectiën ,,soms, ja veelal noodzalielijk kunnen zijn; uit welken hoofde dan ook zeer „wijselijk bij art. 143 ran dc Regtspleging de kennisneming aan den „regter ter plaatse daar de misdaad gepleegd is. is opgedragen."

Eindelijk kwam het den Minister niet raadzaam voor de eerst zoo korten tijd vigeerende wet te wijzigen, daar het eerste motief weldra zou verrallen en het tweede onvoldoende scheen.

Op deze gronden stelt de Minister voor „om immers vooralsnog de „bepalingen der twee voormelde artikelen te handhaven" en daarvan kennis te geven aan bet Hoog Militair Gerechtshof en aan Generaal TINDAL.

Op deze voordracht volgde het Koninklijk Besluit van 7 December 1815 (afgedrukt bij VAN DER HOEVEN, Onze Militaire Strafwetgeving blz. 92. Een vroeger schrijven over artikel *272* is mede aldaar opgenomen blz. 88 v.)

2. Het Hoog Militair Gerechtshof bericht omtrent moeilijkheden bij invoering van de militaire wetgeving in Zuid-Nederland en dringt sari op een fransche vertaling der militaire wetboeken (brief van 4 December 1815). Door den Minister van Justitie wordt bij brief van *9 December 1815 n°. 84,* geantwoord dat daarvoor reeds wordt gezorgd.

3. Door den Staatsraad belast met de directie van de Staatssecretarie werden bij schrijven van *7* Juli 1819. n°. 8, aan den Minister van Justitie van wege den Koning om consideratien en advies gezonden twee voordrachten van den Commissaris-Generaal van Oorlog dd. 29 en 30 Juni 1819, n°. *2*

en L[a] M[2]; de Koning wenschte dat de daarin bedoelde wetsvoorstellen tot wijziging van de Militaire Wetboeken nog niet dit jaar aan de Tweede Kamer worden aangeboden (ter behandeling in de a.s. najaarszitting) doch daarmede nog een jaar te wachten met het oog op de resultaten van de behandeling der burgerlijke wetboeken. Met potlood staat op dien brief de vraag geschreven of er niet door den Minister een correspondentie geopend was om de geheele of gedeeltelijke herziening der militaire wetgeving op te dragen aan de auditeurs NIERSTRASZ, SCHOUTEN en DE LOCHER (Y) Naar aanleiding van dien brief schrijft de Minister van Justitie bij missive van *18 Juli* 1819. *n°.* 194. aan het Hoog Militair Gerechtshof onder toezending van de beide voordrachten. dat bij Koninklijk Besluit van 7 December 1813 aan het Hof is opgedragen allerlei bezwaren aan te teekenen betreffende de militaire wetgeving en die om te zetten in voorstellen. „Ik heb uit dien hoofde gemeend liet Hoog Militair Gerechtshof te moeten „uitnoodigen, gelijk ik de eer heb te doen bij deze, om mij deszelfs aan„merkingen en bedenkingen op de hierbij gaande stukken, onder terugzending „van dezelve, wel te willen doen geworden en om mij voorts deszelfs „gedachten te willen mecledeelen omtrent al zoodanige punten, ten opzigte „van welke de ondervinding mogt geleerd hebben dat eene nadere voorziening „als nuttig, wenschelijk of nocdig te achten ware."

4. „De in zijne functiën gesusspendeerde en thans nog voor het Hoog „Militair Gerechtshof gedetineerde Auditeur-Militair ia het provinciaal „commandement van Koord-Braband Mr. J. SCHOUTEN" zendt bij schrijven van 17 blei 1821 aan den Minister van Justitie een concept-wetboek van rechtspleging bij de landinacht, zulks als gevolg van een schrijven van den Advocaat-Fiskaal van 26 Juli 1819; Lt. H., n°. 57. houdende verzoeli-tot mededeeling van gedachten over de bestaande militaire wetboeken. Z. i. inoest het geheele wetboek van rechtspleging herzien worden. „De instructien der ‚auditeurs-militair en p ovoosten-getveldige (behoorden) geen gedeelte van „dat wetboek .... uit te mali-en, voor zooverre die instructien zich niet ‚,tot de Regtspleging bepaalden." Een commissie van auditeurs behoorde eene nieuwe regeling te ontwerpen, Thans heeft schrijver zonder medewerking van anderen een nieuw ontwerp samengesteld, dat hij aanbiedt onder bereidverklaring tot het geven van inlichtingen en c.q. vervaardigen „van de concept-instructien hierin vermeld en ‚,de modellen van alle de actens ... ..ten einde eene zekere uniformiteit in de proces-orde te brengen". De Minister van Justitie zendt dit ontwerp met afschrift van den geleidenden brief aan den Koning als gevolg van het verzoeli aan het Hoog Militair Gerechtshof gedaan krachtens de opdracht van den Staatsraad belast met de directie der Staatssecretarie van 7 Juli 1819 n°. 8. (Zie boven n°. 2.) De Minister stelt bij datzelfde rapport van 10 *Juni 1821. n°. 82,* aan Z. M. voor deze stukken weder in zijne handen te doen stellen om ze daarna om c. en a. aan het Hoog Militair Gerechtshof te verzenden.

5. Evenbedoelde toezending geschiedde bij schrijven van *22 Juni 1821, n". 187.*

6. De Minister van Justitie verzoekt het Hoog Militair Gerechtshof bij schrijven van 24 *Januari* 1823 La. *Q.*, naar aanleiding van het Koninklijk Besluit van 8 Januari t. v. n°. 100. mededeeling van den termijn binnen welke de zaken betreffende de opmerkingen omtrent de militaire wetboeken konden worden afgedaan. Daarna voldoet het Hof bij schrijven van 21 Februari 1825, n°. 37. Het Hof herinnert er aan dat het in onderzoek heeft de

2 brieven van den Commissaris-Generaal van Oorlog (ref. miss. 18 Juli 1819, nº. 194) en het ontwerp-SCHOUTEN. Bovendien meent het Hof dat niet geadviseerd kan n-orden voordat de burgerlijke strafwetboeken (materieel en formeel recht) zullen zijn vastgesteld: zonder dat wordt provisioneel werk verricht. In verband met de niet beperkte opdracht van het Koninklijk Besluit van 1815 kan dat uit te brengen advies niet eenvoudig zijn. Zoo herinnert het Hof aan de Missive vaii den Minister van Justitie van *5 Maart 1817, nº. 17* waarbij worden toegezonden bedenli-ingen ,tegen het „telkens vernieuwen van den eed door de officieren welke tot de krijgsraads-„vergaderingen worden geroepen"; aan den brief van *20 Januari 1821, nº. 86,* waarbij de Minister van Justitie zendt een rapport van den Commissaris-Generaal van Oorlog dd. 9 September 1823 aan den koning over „de „wijze op welke de rietslagen zouden behooien te worden teil uitvoer „gebragt aan militairen, wier ligchaamsgesteldheid niet toelaat dezelve op ,,den rug te ontvangen, mitsgaders omtrent de diefstallen en de desertie ,,om zich aan den dienst te onttrekken." Voorts wordt gewezen op het feit dat het Hof slechts ian eene *provisioneele* Instructie is voorzien in afwachting van de vaststelling van de wijze van procedeeren voor de burgerlijke gerechtshoven; vooidat dit geschied is en voordat bepaald is, of en zoo ja op welke wijze van gewijsden van het Hoog Militair Gerechtshof in appèl af cassatie kan worden gekomen, kan niets worden verricht. Het Hoog Militair Gerechtshof verzoekt diligent te worden verklaard tot na vaststelling van de burgerlijke strafwetgeving en vraagt daarna een teimijn voor inzending te doen vaststellen. De Minister van Justitie verzocht aan den Koning bij schrijven van 10 *Maart* 1825 *Lt. M*[2]. hem iii deze aangelegenheid voor diligent te houden tot op het tijdstip van voltooiing van evenbedoelde wetgeving.

7. Aldus geschiedt bij schrijven van den Secretaris van Staat van 11 Maart d.a.v., no. 101, waarvan aan het Hoog Militair Geiechtshof bij brief van *22 Maart 1825, nº. 9.* door den Minister van Justitie mededeeling wordt gedaan.

8. Bij schrijven van den Secretaris van Staat van 29 Januari 1836, nº. 24. V., weid aan de Departeiiienten van Justitie en van Oorlog, overgebracht het verzoek van liet Departement van Marine om te geraken tot een herdruk van het Militaire Wetboek der Vereenigde Nederlanden, alsmede het desbetreffend advies van den boekhoudei en kassier dei-Algemeene Landsdrukkerij. De Ministei van Justitie zendt deze stukken niet brief van 23 *Februari 1836, nº. 53,* overeenkomstig het verzoek van den Secretaris van Staat door aan den Diiecteur-Generaal van Oorlog en teekent daarbij aan dat hij liet eens is inet den boekhouder en kassier, die meedeelt dat op den octrooihouder of diens iechtverkrijgenden de verplichting voor den herdruk rust. Aan den tegenwoordigen eigenaar van het octrooi J. RADINK worde de keus gelaten tot herdruk of afstand van het octrooi. Bij eindigen van het octrooi ware te overwegen op ?velli-e wijze alsdan verdere uitgave (a1 of niet door het Rijk) zou behooren te geschieden. De Minister verzoekt dit als zijn gevoelen mede te deelen aan den Secretaris van Staat.

9. Bij brief van 18 Maart 1836, nº. 38, zendt het Hoog Militair Gerechtshof bericht dat het voorloopig aan alle auditeurs inlichtingen omtrent wenschelijke wijzigingen heeft verzocht. Voorts heeft liet Hof brieven gezonden aan den Diiecteur-Generaal van Marine en aan dien van Oorlog waarbij

naast soortgelijke inlichting advies gevraagd wordt over de volgende vraagpunten.

Marine: 1°. Welke straffen moeten worden gesteld op militaire delicten? 2°. idem voor gemengde delicten? 30. Idein voor verzuim van maatregelen tot zekerheid op de reede, in havens en in zee, zoowel in vredes- als in oorlogstijd, wangedrag voor, in en na het gevecht, verlies van schepen in of buiten gevecht? 4°. Welke wijzigingen moeten worden aangebracht in de R. Z. en in de samenstelling van krijgsraden binnen- en buitengaats? 5°. Is wijziging noodig van de terechtstelling in eersten aanleg voor het Hof van sommige officieien? Ware voor hen een tweede instantie te scheppen? 6°. Welke krijgstuchtelijke straffen morden gewenscht geacht?

Oorlog. 1°. als 1°. en 30. bij Marine 20. als 2°. bij Marine. 30. als 4°. bij Marine. 4°. als 5°. bij Marine.

Deze brief wordt voor notificatie aangenomen (33 *Maart 1836 n°.* ***33).***

10. Bij brief van 27 October 1836, n°. 291 V. deelt de Secretaris van Staat mede. dat hij aan J. RADINK te Amsterdam als rechtsopvolger van JOHANNES ALLART heeft te kennen gegeven, dat voor authentiseering der te vervaardigen herdruk van de niilitaiie wetboeken hij zich hebbe te wenden tot den griffier der Staatssecretarie en dat hij zich voor verlenging van het octrooi voor zoodanigen tijd als noodig is om 500 exemplaren van de hand te zetten. zal hebben te wenden tot Z. M. of den Minister van Justitie Deze brief wordt voor Notificatie aangenomen (*7 November 1836 n°. 42)*

11. Bij missive van 31 Maart 1838 zenden de heeren VON PUTTKAMMER en D. TIEBOEL SIEGENBEEK te Leiden aan den Minister van Justitie eene opgave van wenschelijk geachte wijzigingen in de militaire wetboeken met eene toelichting. Bij brief van 3 *April 1838, n°. 5.* zendt de Minister van Justitie deze stukken door aan het Hoog Militair Gerechtshof in verband met de aanschrijvingen van 18 Maart 1536. n°. 38, van dat Hof, waarop de inzenders zich beroepen.

12. Soortgelijlre inzending bad aan drn Directeur-Generaal van Oorlog plaats door den gep. 1ste Luitenant S. MABÉ Pz., doch alleen voor wat betreft het C. W. L. en R. K. L. Door den Minister van Justitie wordt het voorstel van den Directeur-Generaal aan Z. M. — van welken inhoud blijkt niet — bij rapport aan den Koning van *19 October 1838 n°. 64* ondersteund. Daarmede vereenigt zich de Koning en zendt de stukken aan den Directeur-Generaal van Oorlog terug (brief Staatssecretaris 25 Octobei 1838 n°. 91. Notificatie *31 October 1838 n°. 3.5).*

13. Bij brief van 3 December 1839 La. W. n°. 91, stelde de Advocaat-Fiskaal voor om. voordat de herziening van het militair wetboek ter hand zou morden genomen, over te gaan tot afschaffing van de straf van slagen. Tot nu toe had het Hoog Militair Gerechtshof krachtens Koninklijk Besluit van 27 Januari 1831 n°. 17 die straf veeltijds dooi verzwaarde deteritie vervangen of dergelijke vervanging geapprobeerd. De omstandigheden in en voor welke het Koninklijk Besluit was uitgevaardigd zijn echter vervallen en zoo achtte het Hof het Koninklijk Besluit niet meer van kracht. Slechts op grond van de artt. 53 en 54 C. W. L. is toepassing van het beginsel hier en daar inogelijk. De Advocaat-Fisknal vreesde echter dat hernieuwde uitvoering der straf van slagen in Limburg (maar het thans i. c. noodig zou zijn) „eenen zeer verderfelijken indruk" zou kunnen maken, hetgeen behoorde te worden vermeden. De Minister van Justitie antwoordde

dd. *9 December* 1839 *n°. 10,* dat tegen die wetswijziging al te veel bezwaren bestonden, doch dat hij in overweging gaf de executie door gratie of andere geschikte middelen te voorkomen.

14. De Advocaat-Fiskaal beticht, ingevolge aanvraag van den Minister van Justitie van *18 December 1839 n°. 62,* dat hij de Auditeurs-Militair wil aanschrijven om, waar mogelijk op grond van de artt. 53 en 54 C. W. L. in plaats van slagen, de straf van verzwaarde detentie te eischen, waartegen door het Hoog Militair Gerechtshof niet dan in onvermijdelijke gevallen zal worden geprotesteerd en dat overigens waar de straf van slagen iiioet worden opgelegd. het indienen vaii een reyuest om gratie behoort te morden uitqelokt. Daartoe wordt de Advocaat-Fiskaal bij brief van 24 *December* 1839 *n°. 16.* door den Minister van Justitie gemachtigd.

15. Bij brief van 8 Juni 1840 n°. 75 doet de Koning den Secretaris rail Staat vragen of het Koninklijk Besluit van 27 Januari 1831 n°. 17, waarbij de straf van slagen bij het mobiele leger wordt buiten werking gesteld en vervangen door verzwaarde detentie ook door eenige andere moet worden vervangen, nu de oorlogztoestand heeft opgehouden te bestaan. De Departementen van Oorlog en Justitie deelen bij gemeenschappelijk rapport van *4/17 Mei 1841 n°. 13/54* mede dat het Koninklijk Besluit steunde op art. 15 C. W. L. en dus alleen voor oorlogstoestaiid kan gelden en dat voorts afschaffing van den straf van slagen alleen bij de wet kan geschieden. Een afzonderlijk voorstel verdient geen aanbeveling omdat men dan daaruit zou afleiden dat de algemeene herziening der militaire wetboeken, die dringend noodig is. nog niet aan de orde koint. De Koning kan immers ook gratie verleenen. De Advocaat-Fiskaal, die in deze is gelioord, geeft in overweging de commissie, aan welke de herziening der militaire wetboeken „is of **mogt** „worden opgedragen" met deze aangelegenheid in kennis te stellen. De Directeur-Generaal van Oorlog gevoelde aanvankelijk veel voor een afzonderlijk wetsvoorstel, „als zijnde liet afschaffen van de straf der „slagen zoo geheel in overeenstemming inet de welwillende bedoelingen „Uwer Majesteit omtrent de zorgen. aan den krijgsmansstand toe te '.,n-ijdel:". Nadere overweging bracht hen er echter toe de zaak, die wellicht van grooten omvang zon worden, voorshands te laten rusten. „Daarenboven, zoolang de instelling der laatste Divisien van het „Algemeen Depot der landmagt nog in wezen is, kan de straf der „slagen niet wel worden afgeschaft, zonder de drangredenen tot gehoor- „zaamheid en ondergeschiktheid bij die divisien geheel krachteloos te maken, „waarin alsdan echter dadelijk zoude behooren te worden voorzien, terwijl „het voorstellen van eenige afzonderlijke bepaling voor de Landmagt welligt „ook eenigen naijver bij de Zeemagt zonde kunnen opwekken, ingeval ook „daarbij thans nog krachtens de in vigeur zijnde militaire Wetboeken „ligchaamsstraffen worden aangewend, welke bij eene herziening dier wet- „boeken mogelijk niede voor wijziging en verzachting vatbaar zouden „kunnen wezen." Beide Adviseurs der Kroon willen dan ook in de zaak berusten doch zij wenschen in bedenking te geven „dat Uwe Majesteit zich „over de zaak al dadelijk gunstig zoude kunnen verklaren bij eene door „Hoogstdenzelven aan het Hoog Militair Geregtshof te doene aanschrijving „om het rapport', bedoeld bij een besluit des Konings van den 7den De- „cember 1815 n°. 40, waarbij aan het Hof het maken eener verzameling „is opgedragen van alle zoodanige reflexien als op de verschillende artikelen „van de Regtspleging voor de Landmagt door de ondervinding zouden

,worden aan de hand gedaan, alsnu ten spoedigste onder bijvoeging van „deszelfs consideratien aan Uwe Majesteit aan te bieden en tot liet uit-,.brengen van welk rapport het meergemeld College thans des te beter in .,staat moet zijn, omdat de verschillende autoriteiten der Landmagt mits-„gaders al de chefs der Corpsen op deszelfs verzoek in 1836 op dit „onderwerp zijn gehoord, terwijl al de deswegens ontvangen stukken door „des eerstondergeteekendes voorganger bij missive van den 15den October ,,van dat jaar aan het Hoog Militair Geregtshof zijn toegezonden." Een coricept-beschikking wordt ter bekrachtiging aangeboden.

16 Vandaar het Koninklijk Besluit van 20 Mei 1841 no. 25 (Notificatie 28 *Mei* 1841 *no. 33*) waarbij de Koning, gelet op het besluit van 1815, het Hoog Militair Gerechtshof uitnoodigt en aanschrijft „om, nopens de „uitkomst van het onderzoek, door het Hof krachtens het voormeld besluit „ingesteld, naar de veranderingen en verbeteringen; waarvoor de regtspleging „bij de landmagt vatbaar is. ten spoedigste een rapport aan Ons in te „zenden onder bijvoeging tevens eener opgave ran 's Hofs gevoelen over „eene herziening der Militaire Strafwetboeken in het algemeen, waarbij door ..hetzelve het oog zal behooren te worden gehouden op Onze uitdrukkelijke „begeerte om daar, maar bij de bestaande Militaire Wetten voor den „krijgsman ligchaamsstraffen bepaald zijn, die niet overeenkomen met de „beginselen daaromtrent bereids bij de burgerlijke strafwetgeving aange-„nomen, die straffen door andere, van meer voegzamen aard te doen ver-„vangen, verlangende Wij dnt door het Hof bij het voormeld rapport ook „dienaangaande de vereischte consideratien in het midden worden gebragt, „als wanneer Wij omtrent eene spoedig tot stand te brengen herziening ,,der Militaire Wetgeving Ons daarna het nemen van zoodanige maatregelen „voorbehouden als Wij dan op het nader voorstel van de daarbij betrokken „Departementen van Justitie, van Oorlog en van Marine zullen vermeenen .,te hehooren." Afschrift wordt gezonden aan hei Hoog Militair Gerechtshof. aan de Ministers van Justitie en van Marine en Koloniën alsmede aan den Directeur-Generaal van Oorlog.

li. Bij request verzoeken de heeren Mr. L. METMAN, advocaat te 's-Grorenhage, en A. VAN DAALEN, officier der Grenadiers. aan den Koning?om, ten einde de door hen ondernomen herziening der militaire wetgeving vruchtdragend te doen zijn, inzage te mogen erlangen van de stukken, die daarvoor bij het Hoog Militair Gerechtshof en de betrokken Departementen van Algemeen Bestuur berusten. Dit request, om c. en a. gezonden aan de Departementen van Oorlog en Justitie. wordt door den Minister van Justitie met zijn advies weder aan den Koning teruggezonden. Wat het Departement van oorlog adviseert blijkt niet. Het rapport van den Minister van Justitie dd. *3 Juli* 1841 no. *105*, vangt aldus aan. ,.Zonder iets te willen afdingen op liet loffelijke doel, dat in der adres-„santen voornemen zou kunnen gelegen zijn. en zonder ooli zelfs eenigzins „derzelver zedigheid of kieschheid te verdenken, alsof zij zich door hunne „aanmelding in zake van militaire Wetgeving meerdere kennis, ervaring ,,en cloorzigt zonden willen hebben toegeschreven dan de Leden van het „Hoog Militair Geregtshof, welke zich volgens Z. M. in deze genomene „beschikkingen met de herziening van die wetgeving onledig houden; „schijnt het den ondergeteekende evenwel toe dat er voor de Leden van het evengeinelde Hooge Regterlijk Collegie iets kwetsende in zoude kunnen ,,gelegen zijn, wanneer het voorstel der adressanten al dadelijk een bij-

„zonderen bijval verlireeg, alzoo daaruit bij die Leden welligt onwillekeurig ,,het denkbeeld zoude geboren worden, als of zij beschouwd werden den „hun opgedragen taak weinig gewassen te zijn, en niet op de hoogte te „staan oin van hen te verwachten, dat derzelver arbeid eenigzins aan het „doel zal beantwoorden, maar integendeel slechts een hoogst gebrekkig „voorbrengsel zal wezen, ja dat het vin nu af aan daarvoor kan gehouden ,,ri-orden, dat hetzelve den toets van een zaak-, wet- en oordeelkundig ,)onderzoek niet zal kunnen doorstaan.

,,Het voorbeeld. een ell andermaal door sommige gegeven, om over staats- ,,zaken. geheel en al buiten den kring van hunne roeping of ambtsbetrek- „kingen gelegen, proeven van wetgeving of wettelijke voorstellen te leveren, .,schijnt wel veel aanlolíkelijlte te hebben en ook bij de adressanten opgang te „maken. Zoo heeft men reeds proeve van Grondwet, proeve van onteigenings- ,,met zien verschijnen. Zoo zoo men nu weer proeve van militaire wetgeving „ontvangen, maar alle die proefleveringen hebben den Minister van Justitie „nog niet doen zien of geleerd, dat zij eenig wezenlijk nut gesticht hebben.

„In zijne schatting heeft dan ook het voornemen van de adressanten „niet die hooge waarde om daaraan bijzonder gewigt te hechten, en althans „niet oni daarover al dadelijk betuigingen van welgevallen te doen. Alvorens „daarin te treden, zou de Regering om zich steeds gelijk te kunnen blijven, „ten minste de overtuiging dienen te hebben verkregen, dat de beginselen, ,,die de adressanten zullen voorstaan, met die der Regering instemmen, „maar daarvan blijkt tot hiertoe niets: zelfs treden zij dienaangaande niet .,eens in eenige ontwikkelingen of beschouwingen, maar zij bepalen zich .,alleen tot de mededeeling van hun voornemen, en aan hetgeen dat voor- „nemen zal opleveren kan derhalve niet blindelings weg of voorshands de „goedkeuring gegeven worden.

,,Dit alles neemt evenwel niet weg, dat zij welligt eenige nuttige denk- ..beelden of wenken kunnen aan de hand doen. die wanneer zij de aandacht „van het met den taak belaste Hooge Regterlijke Collegie mogten zijn ,,ontgaan, te zijner tijd dienstbaar zouden kunnen worden gemaakt; maar „vooralsnog is dit echter het geval niet,. en weinig voegzaam zou het ,,derhalve naar de meening van den Minister van .Justitie wezen, om in ..dien stand van zake over het voornemen der adressanten, die zoo verre „hij weet nog nimmer eenige openbare proeven van hunne kennis en ervaring „in materie van militaire wetgeving geleverd hebben. betuigingen van „welgevallen te doen, als den schijn zullende hebben, dat de Hooge Regering ,,zelve in de kennis en bekwaamheid van het Regterlijk Collegie, aan „hetwelk zij liet werk der herziening van de militaire wetgeving heeft „opgedragen. geen volkomen vertrouwen stelde rn voorshands van den .,door hen te verrigten arbeid geringe verwachtingen koesterde.

„De Minister van Justitie is derhalve van gedachten, dat het antwoord ,,aan de adressanten op derzelver request te geven, zich enkel en alleen „daartoe zal behooren te bepalen om hen te doen onderrigten dat het door ,,hen daarbij aangekondigde voornemen door de Regering voor mededeeling .,wordt aangenomen, doch dat het niet te passe komen kan om ter vol- „voering van hetzelve aan hen als particuliere personen inzage van stukken ..te verleenen, die alleen voor openbare ambtenaren zijn bestemd."

18. Dienovereenkomstig verleende de Koning bij Kabinetsrescript van 5 Juli 1841 n°. 12 zijne machtiging en werd door den Directeur-Generaal van Oorlog en door den Minister van Justitie bij gemeenschappelijke beschikking

van 21/31 Juli 1841, Afd. Secretariaat N°. 1 B/n°. 52, aan adressanten inededeeling gedaan.

19. Tntusschen was reeds bij kantbeschikking van den Directeur van het Kabinet des Konings van 1 Juli 1841, n°. 280, aan de betrokken Departementen om c. en a. gerenvoieerd het rapport van het Hoog Militair Gerechtshof, behelzende den uitslag van het door dat College ingestelde onderzoek omtrent veranderingen en verbeteringen, in de militaire wetgeving aan te brengen Dit rapport luidde als volgt. (1)

N°. 12. UTRECHT, den 18den Junij 1841.

Bij besluit van den 20sten Mei 1.1.. n°. 25, behaagde het Uwe Majesteit ons uit te noodigen en aan te schrijven om nopens de uitkonist van het onderzoek, door het Hof krachtens het besluit van 7 December 1815, n°. 40, ingesteld, naar de veranderingen en verbeteringen waarvoor de Regtspleging bij de Landmagt vatbaar zonde zijn. ten spoedigste aan Uwe Majesteit een rapport in te zenden onder bijvoeging tevens eener opgave van 's Hofs gevoelen over eene herziening der militaire strafwetboeken in het algemeen, waarbij wij in het oog zouden beliooreii te houden Uwer Majesteits uitdrukkelijke begeerte om daar. waar bij de bestaande militaire wetten voor den krijgsman ligchaamsstraffen bepaald zijn, die niet overeenkomen met de beginselen, daaromtrent bereids bij de burgerlijke strafwetgeving nangenomen. die straffen door andere van meer voegzamen aard te doen vervangen. verlangende Uwe Majesteit, dat door ons bij het voormelde rapport ook dienaangaande de vereischte consideratien in het midden morden gebragt.

Dientengevolge nemen wij de vrijheid Uwe Majesteit eerbiedig eenige algemeene consideratien en gevoelens voortedragen, welke, naar ons inzien, hij de behandeling van een zoo gewigtig onderzoek, als daar is de herziening der Regtspleging bij de Landmngt in het bijzonder en der militaire wetgeving in het algeineen niet uit het oog mogen worden verloren doch eene bijzondere en aandachtige overweging verdienen, en wel opzigtens *het* ***eerste*** *punt*, de regtspleging bij de Landmagt:

1°. dat het moeijelijk en zelfs ondoelmatig moet worden geacht om tot eene herziening der Regtspleging bij de Landmagt overtegaan, zonder dat alvorens behoorlijk zij vastgesteld de regtsmagt en de wijze van regtspleging, zoo van het Hoog Militair Geregtshof als van de krijgsraden bij de Land- en Zeemagt; dat toch deze Collegien als daarstellende de Regterlijke inagt voor de Nederlandsche Laad- en Zeemagt in een onmiddelijk en onverdeelbaar verband met elkanderen staan en de bepaalde regeling der Regtsmagt en de wijze van Regtspleging van *één* dezer Collegien bezwaarlijk zonder de gelijktijdige regeling der regtsmagt en de wijze van regtspleging van de *andere* kan worden vastgesteld, zonder de eenheid en den zamenhang te verbreken, welke tusschen deze verschillende Collegien moet bestaan.

2°. dat opzigtens het Hoog Militair Geregtshof, wellís jurisdictie alsnog wordt geregeld door de Provisionele instructie van P0 Julij 1814, en waarbij nog wordt gevolgd de manier van procederen voor den voormaligen Hove van Holland tot in den jare 1810 gebruikelijk, onder meer andere punten zal moeten worden onderzocht of bepaald:

a. of door deszelfs jurisdictie of regtsmagt, zooals dezelve wordt om-

(1) Het afschrift is vervaardigd naar eene copie, die op liet Rijksarchief berust.

schreven in art. 48 tot en met 74 der genoemde instructie, op dezelfde wijze en in denzelfden omvang zal morden behouden, dan wel:

h. of deszelfs arresten hetzij ter eerster instantie of in appel onderworpen zullen zijn aan het middel van cassatie. hetzij ten behoeve van partijen, hetzij in het belang der wet, zooals zulks voor de burgerlijke strafvordering is bepaald.

c. of dit Hof alleenlijk zal regtspreken in appel of hooger beroep dan wel ook ter eerster instantie in zaken van Hoofdofficieren en andere militaire ambtenaren hij de instructie opgenoeind, met voorbijgang alzoo voor dezen van twee graden van jurisdictie voor mindere militairen bepaald, en in het laatste geval, of de arresten van het Hof alsdan aan den Koning zullen worden opgezonden, en zoo ja, welke maatregelen zullen worden vastgestelcl ten opzigte van de revisie van zoodanige arresten waarmede de Koning zich niet kan vereenigen, dan wel:

d. of door deze Hoofdofficieren en andere militaire ambtenaren insgelijks twee graden van jurisdictie zullen morden vastgesteld, zoodat het Hof eenig en alleen als regter in honger beroep zal regtspreken.

e. of bij voortduring aan het Hof zal blijven opgedragen de herziening en goedkeuring van alle vonnissen van krijgsraden. zoodanig als zulks bij art. 56 en volgencle der Instructie is bepaald, dan wel of omtrent deze herziening, de behouding van welk beginsel wij tot bewaring van eenheid in de Regtspleging en voor de toepassing en handhaving der wet wenschelijk achten, andere bepalingen. bijvoorbeeld door het opzenden van alle vonnissen aan het Openbaar Ministerie hij het Hof of aan eene Commissie of kamer van herziening zullen worden vnstgesteld.

f: of het iniddel van purge, bij art,. 52 der Instructie vastgesteld en bij de thans vigerende burgerlijke wetgeving in strafzaken onbekend, bij de militaire Regtspleging zal worden behouden;

g. of de wijze van Regtspleging bij het Hof, zoo in hooger beroep als ter eerster instantie, bijaldien 's Hoves regtsmagt in dit opzigt wordt behouden, zal morden geschoeid op, getoetst aan of geregeld naar de beginselen der Regtspleging in burgerlijke strafzaken, dan wel of daaromtrent een geheel bijzondere regtspleging zal morden vastgesteld.

3°. dat opzigters de Regtsmagt en de wijze van regtspleging bij de Landmagt, onder meer andere punten zal moeten worden onderzocht en bepaald:

n. of de krijgsraden zullen worden zamengesteld en benoemd op dezelfde wijze als zulks bij de thans vigerende regtspleging is geregeld, dan wel of meerdere Provincien, en, in tijd van oorlog, bij het Leger en in de Vestingen. vaste krijgsraden. welker personeel van tijd tot tijd of op bepaalde tijden zal worden verwisseld, zullen worden ingesteld.

b. of bij deze krijgsraden geene regtsgeleerde leden, hij voorbeeld den President of twee andere leden. zullen worden benoemd dan wel of men daartoe? gelijk elders plaats grijpt, ook militairen van minderen rang dan dien van officier zal toelaten.

c. of de Auditeurs-militair bij dezelve tevens de functien van Griffier of Secretaris zal blijven waarnemen dan wel of daartoe een afzonderlijk ambtenaar zal worden benoemd.

d. of de praecedente informatien al mede door den auditeur-militair, geassisteerd inet Coininissarissen, zullen worden ingewonnen en deze ambtenaar alzoo in *één* persoon de funetien zal blijven waarnemen. bij de burgerlijke met aan drie personen, den Regter-Commissaris, de ambtenaren van het Openbaar Ministerie en den Griffier opgedragen, dan wel of deze

praecedente informatiën aan een regtsgeleerd lid des krijgsraads, geassisteerd met den Griffier, of aan twee officieren met den Griffier zullen worden opgedragen.

e. of de militaire justitie in het opsporen en vervolgen van misdrijven lijdelijk zal moeten blijven totdat zij door de Commanderende Officieren zal worden ingeroepen, dan wel, of behoudens zekere bepalingen de auditeurs ook ambtshalve de gepleegde misdrijven zullen kunnen opsporen en vervolgen of doen verrolgen.

f. of de regtsmagt dezer krijgsraden zich ook zal uitstrekken tot officieien boven den rang van kapitein en tot andere militaire ambtenaren, nu daarvan uitgezonderd, dan wel of de vervolging van Hoofdofficieren aan bijzondere, telkeii reize daartoe te benoemen kiijgsradeii of wel aan het Hoog Militair Geregtshof zal worden opgediagen.

g. of na het inwinnen der praecedente informatien en het verwijzen van eenen beklaagde naar den krijgsraad zal worden gevolgd de thans gebruikelijke wijze van Regtspleging *bij geschrifte* dan wel de *mondelinge* debatten, geregeld naar of getoetst aan de voorschriften bij de burgerlijke wetgeving in strafzaken vastgesteld.

h. of de beklaagde steeds zal morden geadsisteerd door eenen door hem te kiezen of daartoe te benoemen raadsman of verdediger, dan wel of het middel van verdediging ter keuze van den beklaagde zal worden oveigelsten. of tot zekere te omschrijven gevallen of misdrijven zal worden beperkt.

i. of *in alle gevallen* het rept tot hooger beroep aan een beklaagde zal moeten worden toegestaan dan wel of dit regt binnen zekere grenzen moet worden beperkt en omschreven.

k. of er geen vaste bepalingen moeten worden vastgesteld omtrent de wijze van regtspleging wanneer een mindere zich orer eene hem door zijnen meerderen in rang opgelegde straf of aangedane verongelijking zoude willen beklagen.

l. of het stelsel van preventieve gevangenis of voorloopig arrest, zooals dit bij de tegenwoordige Regtspleging is vastgesteld, zal worden behouden, dan wel of daaromtrent ook vaste bepalingen. geregeld naar den aard of het gewigt der gepleegde misdrijven, zullen worden vastgesteld.

m. welke regelen znllen moeten worden opgevolgd bij de procedures tegen afwezige of voortvlugtige militairen, of deze zullen worden veroordeeld wegens hun misdrijf, dan wel eenvoudig verklaard weerspannig aan de wet, of in zake van desertie eenvoudig bij hun korps, zonder geregtelijke vormen als deserteurs afgeroerd.

n. ingeval het regt van fiat executie op vonnissen bij het leger te velde of in belegerde of berende vestingen mogt worden behouden, welke maatregelen zullen moeten worden opgevolgd, bijaldien de bevelvoerende officier zoodanig fiat executie weigert te verleenen.

4°. dat opzigtens de regtspleging bij de Zeemagt almede onder meer andere punten zal moeten worden ondeizocht en bepaald:

n. dr zamenstelling en benoeming der zeekrijgsraden *buitengaats*, de uitoefening van het ambt van openbaar aanklager en secretaris bij dezelve, de wijze van regtspleging hij de in te winnen informatiën en roor den krijgsraad, de toe te kennen verdediging aan eenen beklaagde, het beklag over eene opgelegde straf of aangedane verongelijking, liet reqt en het gevolg van het weigeren van het fiat executie door den bevelvoerenden officier, alles in den geest eri op de wijze als zulks met de positie van een vloot, smaldeel of schip *buitengaats* zal kunnen worden in verband gebragt,

en inet hetgeen wij hierboven onder n°. 3 ten opzigte van de Regtspleging bij de Landmagt hebben aangemerkt.

b. of het niet doelmatig en nuttig zoude kunnen worden geacht, dat, voor schepen *binnengaats* eren als voor de Landmagt, vaste zeekrijgsraden werden ingesteld, bij welke alsdan de functien van openbaar aanklager *en griffier* of secretaris almede door regtsgeleerden zouden moeten worden waargenomen, en of in alle gevallen:

c. ook bij het behouden der zeekrijgsraden volgens de thans bestaande iiirigting, laatstgenoemde functien door Regtsgeleerden niet zouden moeten worden waargenomen, en in welk geval:

d. ook de regtsmagt en wijze van regtspleging voor deze zeekrijgsraden zal moeten worden bepaald.

5°. dat al verder bij wijze van *algemeene bepalingen* voor alle de bovenvermelde Collegien onder meerderen zullen moeten worden vastgesteld:

n. het costuum voor de burgerlijke ambtenaren in deze Collegien zitting hebbende of daarbij eenige ambtsbetrekkingen uitoefenende.

b. den eed door hen af te leggen. de bezoldigingen. tractementen of emolumenten, door hen te genieten:

c. de wijze van raadpleging en beslissing der zaken, bij dezelve aanhangig;

d. de regelen door hen optevolgen, ten opzigte van het bewijs, de verjaring, het te niet gaan der vervolging van misdrijven, het inrigten, uitvoeren of schorsen in cas van gratie van derzelver arresten en vonnissen, liet invorderen de gemaakte kosten niet de tarieven daartoe betrekkelijk.

e. de regten, verpligtiiigen, honoraria der verdedigers ot raadslieden, hij dezelve werkzaam.

f. het getal. de verpligtingen, de tractementen, eedsafleggingen. de kleederdragt en andere punten betreffende do mindere beambten bij deze Collegien aan te stellen, als daar zijn: Provoost-Generaal of gemeldigers, Coinmiesen, schrijvers, deurwaarders, conciergien, boden, hellehardiers, stokkenknechts of gevangenbewaarders en dergelijken.

9. de vacantien, verloven en andere redenen van afwezigheid aan deze Collegien en derzelver ainbtenaren toetekennen of te verleenen, en eindelijk

h. al zoodanige bepalingen, reglementen, instructien, die verder tot de regeling van de *uit-* en *inwendige* dienst van deze regterlijke Collegien noodzakelijk zullen worden geoordeeld.

Uit al het bovenstaande vermeenen wij eerbiedig dit gevolg te mogen trekken en aan de overweging van Uwe Majesteit te mogen onderwerpen, dat, ofsclioon wij bereid zijn om aan Uwe Majesteit al zoodanige bedenkingen mede te deelen. welke eene ondervinding van meer dan *vijf en twintig jaren* ons in de *thans bestaande regtsplegiug bij de Landmacht* heeft doen ontdekken, of aan ons door de aanmerkingen zoo van onderscheidene Auditeurs-Militair als der in der tijd door de Departeinenten van Oorlog en Marine aan ons ingezonden bedenkingen van vele Hoofdofficieren kenbaar zijn geworden, wij echter deze stuksgewijze mededeeling van aanmerkingen op sommige artikelen dezer Regtspleging als in verband staande met de vooronderstelling dat deze grootendeels zal worden behouden, minder doelmatig en nuttig oordeelen dan eene geheele herziening, omwerking en *wijziging* der thans bestaande regtsmagt en wijze van regtspleging bij Uwer Majesteits Zee- en Landmagt, welke herziening, omwerking en wijsiging, naar ons inzien, het gevoegelijkst zuude kunnen worden opgedragen aan eene Commissie, daartoe door Uwe Majesteit te benoemen en

zamentestellen uit zoodaiiige personen als daartoe door Uwe Majesteit het meest geschikt zouden woidsn geoordeeld. en welke Commissie, na alvorens de algemeeiie beginselen, uit welke zij bij de zamenstelling van een wetboek voor de militaire en regterlijke organisatie en de militaire regtspleging zoude wenschen uittegaan, te hebben vastgesteld een geheel nieuw, in alle deszelfs deelen in verband staande met de burgerlijke wetten in strafzaken zoo veel mogelijlr overeen komend, en tevens naar den geest der Nederlandsche militaire metten en instellingen ingerigt concept-wetboek aan Uwe Majesteit zoude kunnen indienen, terwijl voorts deze zelfde Commissie zich almede zoude kunnen onledig houden met de vervaardiging van een wetboek van strafregt vooi het krijgsvolk te wate1 en te lande, daarbij het oog en de aandacht vestigende zoo op de thans nog in vigueur zijnde Criminele Wetboeken, ofschoon in vele opzigten als onvolledig en minder gepast in derselvei onderlinge zamenhang te beschouwen, op de reeds aangenomene beginselen van strafregt in burgerlijke zaken, op den qeest des' tijds, de vorderingen der wetenschap in dit opzigt, de bestaande verordeningen bij andere volken, de behoeften, het karakter en den aard des Nederlandschen krijgsmans, als op de door Uwe Majesteit aan oiis bij *hef tweede gedeelte* van het besluit van 20 Mei l.l., nº. 25, te kennen gegeven uitdrukkelijke begeerte om de thans voor den krijgsman bestaande ligchaamsstraffen overeentebrengen met de beginselen der burgerlijke strafwet, een onderwerp, hetwelk in alle opzigten een naauwgezet en gemoedelijk onderzoek zal vereischen, en voorzeker een der gewigtigste punten van beraadslaging voor de te benoemen Commissie zal moeten uitmaken, terwijl wij van onze zijde aan Uwe Majesteit de verzekering geven van onze bereidvaardigheid om opzigtens alle zoodanige punten of onderwerpen als waarin ons advies ot onze gedachten door Uwe Majesteit of doo de te benoemen Commissie mogt worden gevraagd, al zoodanige inlichtingen en opheldering̈en inedetedeelen als het hooge belang der zaak zoude kunnen vereischen en van ons zouden kunnen worden verlangd.

Door den Minister van Justitie werd aan 's Konings opdracht om c. en a. voldaan bij advies van *14* Augustus 1841 *n°*. 77. Daarin wordt het navolgende aan Z. M. medegedeeld.

„Sedert lang is het van de meeste noodzakelijkheid gerekend, oin eene ..herziening der Militaire Wetgeving te doen plaats hebben, en bij ver-„schillende gelegenheden is op de verwezenlijking van die zaak aangedi ongen.

,,Het naauw verband. tusschen de Militaire Wetgeving en die in Burger-„lijke Strafzaken bestaande, heeft echter niet toegelaten om tot eene her-„ziening van de eerste over te gaan voor en al eer die, welke ten aaiiziene ..de laatste zoude morden gevolgd tot stand gekomen was.

„Om intussclien al datgeene voortebereiden. wat tot bevordering zou „kunnen strekken van een zoo gewigtig werk als is de hierboven ver-,melde herziening der Militaire Wetgeving, werd het Hoog Militair Geregts-.,Hof reeds in den jare 1815 belast om alle die bedeiikingen te verzamelen, ,,welke de bestaande bepalingen mogten opleve en, ten einde ter gelegener .,tijd bij de herziening daarvan het noodige gebruik te kunnen inakeii.

„Het Hoog Militair Geregts Hof heeft daaraan voldaan en doet thans .,bij deszelfs hier voren in margine aangehaald rapport, verslag van de ..uitkomsten, welke de aan hetzelve opgedragen taak gehad heeft, onder „bijvoeging van het voorstel om tot eene geheele herziening, omwerking .,en wijziging der Militaire Wetboeken overtegaan, en om die herziening „optedragen aan eene Speciale Commissie daartoe door Uwe Majesteit te

„benoemen en in dier voege zamentestellen, als Hoogstdezelve liet meest „doelmatig zou achten.

„Het komt mij voor, dat het oogenblik kan geacht worden geboren te „zijn, om thans aan het reeds voor lang gewenschte denkbeeld eener „herziening der Militaire wetgeving een meer bepaald gevolg te kunnen „geven, dan vroeger het geval is geweest.

„Wel is waar dat tot hiertoe het Wetboek van Strafregt in Burgerlijke „misdrijven nog slechts voor een gedeelte bij de wetgeving is vastgesteld; „doch de vorderingen, welke liet overige gedeelte van dien arbeid heeft „gemaakt, mogen doen veronderstellen, dat hetzelve TJ"ethoek van Strafregt „waarschijnlijk in de volgende zitting der Staten-Geiieraal ter beraadslaging ..zal kunnen gebragt worden en deszelfs volle beslag zal kunnen erlangen ..en van dien kant bestaan er mijns bedenkens geene zwarigheden om niet „al dadelijk eenen bepaalden aanvang te maken met den arbeid, die tot „eene herziening van de Militaire Wetgeving zal kunnen leiden.

„Ik ben het niet liet Hoog Militair Gereqts Hof volkomen eens. dat, „om die herziening naar eisch te bewerkstelligen, het meest doelmatig is „tr houden dezelve, even als ten aanziene der Burgerlijke Wetgeving heeft „plaats gehad, aan eene Speciale Commissie op te dragen, welke Commissie „ik eerbiedig van gedachten zoude wezen, dat zal dienen te zijn zamen- „gesteld gedeeltelijk uit Hoofdofficieren tot de Land- en Zeemagt behoorende „en gedeeltelijk uit regtsgeleerden en vooral uit de zoodanigen, die geacht „kunnen worden het meest met den geest en de bepalingen der Neder- „landsche Wetgeving in strafzaken. voor zooverre dezelve reeds is aange- „nomen, mitsgadeis met de beginselen, waarop het overige deel dier „wetgeving, volgens het door de Commissie van Redactie ingeleverd ontwerp, ,.berust, bekend te zijn.

„De Leden der Commissie van Redactie voor de nieuwe Nederlandsche „wetgeving schijnen mij dan ook toe daartoe boven anderen in aanmerking „te mogen genomen worden en ili zoude het dus meest doelmatig achteii „om de gedachte herziening aan die Commissie op te dragen onder .,toevoeging aan dezelve van twee Regtskundige Ambtenaren van het Hoog „Militair Geregtshof, namelijk den president van hetzelve Hof Mr. I. H. „CONRADY en den Advocaat-Fiscaal bij datzelfde Hof Mr. P. RAS en voorts „van twee Hoofdofficieren van de Landmagt en twee Hoofdofficieren der „Zeemagt

„De voormelde Commissie vall Redactie der Nederlandsche Wetgeving ..bestaat alsnog uit de navolgende Leden: als:

„Mr. P. SYPKENS.
..Jhr. BEELAERTS VAN BLOKLAND,
„Mr. H. I DIJCKMEESTER,
„Mr. H. M. A. I. VAN ASCH VAN WIJCK,
„Mr. TV. B DONKER CURTIUS VAN TIENHOVEN.
..Jonkheer Mr. M. W. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND.
„Mr. F. FRETS,
„Mr. I. OP DEK HOOFF, en
..Mr. G. A. G. VAN MAANEN, als secretaris.

„Door de toesoeging aan dezelve van de twee hierboven bedoelde „ambtenaren van het Hoog Militair Geregts Hof en van vier Hoofd- „officieren dei Land- en Zeemagt zonde de Commissie uit 14 Leden 7ijn „zamengesteld, behalven den Secretaris. Mogt Uwe Majesteit van oordeel „zijn, dat dir Commissie minder talrijk zul kunnen wezen, dan zoude ik „Hoogstdezelve in overweging geven, om in dezelve te benoemen die Leden

„der Commissie van Redactie der Nederlandsche Wetgeving, welke met'er „woon in 's Gravenhage gevestigd zijn, namelijk de Heeren:
„Jonkhr BEELAERTS VAN BLOKLAND,
„Mr. Tl[T]. B. DONKER CURTIUS VAN TIENHOVEN.
„Jonkheer M. W. DE JONGE TAN CAMPENS NIEUWLAND,
„Mr. I. OP DEN HOOFF, en
„Mr. B. A. G. VAN MAANEN. als sec etaris.
„voorts dc Heeren:
„Mr. I. H CONRADY. President van het Hoog Militair Geregts Hot, en
„Mr. P. Ris, Advocaat-Fiscaal bij hetzelve Hof,
. ell eindelijk twre Hoofdoffieierrn van de Landmagt en twee Hoofdofficieren „van de Zeemagt, daartoe dooi de Departementen van Oorlog en Marine „aan Uwe Majesteit voor te dragen.
„Ik ondernerp dit een en ander aan Uwer Majesteits wijzer en beter „doorzigt, zullende ik. wanneer Hoogstderzelver welbehagen mij dienaan- „gaande zal zijn kennelijk geworden, de eer hebben Uwer Majesteit liet „vereischte ontwerp vaii besluit aan te bieden."

Deze missive werd nzet begeleidend schrijven ter doorzending toegezonden aan den Directeur-Generaal van Oorlog Van de aanbieding aan den Koning gewerd den Minister van Justitie bericht van L n ambtgenoot van Marine en Kolonien van 30 Augustus 18-21. Lt B. nº. 31. (*Notificatie van 4 September 1841 nº. 22).*

20. Bij Kabinetsrescript van 5 September 1841 nº. 6 verleende de Koning aan de drie Ministers machtiging oin in een iii den zin van hunne rapporten opgemaakt ontwerp van besluit ter bekrachtiging aan te bieden. De Minister van Justitie nam daartoe bij schiijven van 9 *September* 1841, *nº. 57*, het initiatief. Als datum van ingang der benoemingen werd voorgesteld 1 November 1841, op grond, dat „eerst tegen dien tijd ook de „*beide* in de Commissie tr benoemen Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal hier ter stede zullen kunnen tegenwoordig zijn." Voorgedragen meiden: ..Tot *Voorzitter*, Jonkheer Nr. TT. M. cc JONGE VAN CAMPENS „NIEUWLAND, Lid van den Raad van State. Lid van de Commissie van „Redactie der nieuwe Nederlandsche wetgeving, tot *Leden*: Mr. I. W. H ,CONRADY, President vaii het Hoog Militair Geiegts Hof. Mr. P. Ras, ..Adroenat-Fisknal bij het Hoog Militair Geregts Hof. Mi. I. OP DEN „HOOFF, Raadsheer in den Hoogen Raad, Lid van de Commissie van ..Redactie der nieuwe Nederlandsche wetgeving, Mr. G. I BRUCE, Officier „van Justitie bij de Arrondissements Regtbank te Zmolle, Lid van de „Tweede Kamer der Staten-Geiieraal. Jonkheer Mi. I. S. H. NEDERMEYER „Ridder VAN ROSENTHAL, Auditeur Militair in het provinciaal Commandement „van Gelderland, benoemd Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, „C. NEPT EC, Generaal-Majoor, Chef van den Generalen Staf, buitengewoon „Adjudant van Ons, Jonkheer I. N. EVERTS, Generaal-Majoor, Kommandant . van de 1ste Brigade der 1ste Divisie Infanterie, buitengewoon Adjudant „van Ons. COURIER DIT DUBEKART. Schout bij Nacht, PALING, Kapitein ter ..zee, en tot *Secretaris*: Mr. *G.* d. G. T AN MAANEN, Advocaat-Generaal bij den „Hoogen Raad. Secretaris van de Commissie van Redactie der Nieuwe „Nederlandsche Wetgeving."

Dit ontwerp Besluit werd aan den Directeur-Generaal van Oorlog gezonden, met verzoek om. indien daartegen geen bezwaar bestond, de voordracht na medeonderteekening niet het ontwerp aan den Minister vaii Marine en

Kolonien te doen toekomen tot hetzelfde doel en met uitnoodiging de voorletters van de beide zeeofficieren in te vullen.

21. Bij brief van 11 September 1841, nº. 2 A, maakte de Directeur-Generaal van Oorlog echter bezwaar tegen de redactie van het besluit. als niet overeenkomende met zijn aan den Koning uitgebracht advies, waarmede door Z. M. instemming was betuigd. De Directeur-Generaal had n.l. de Heeren BRUCE en VAN ROSENTHAL in hunne hoedanigheid van leden der Tweede Kamer voor het lidmaatschap der Commissie in aanmerking gebracht In de voordracht van den Directeur-Generaal had deze bovendien bij de rangschikking der Leden „de oide der *Collegiën in het* oog gehouden, ..welke bij de Grondwet in acht is genomen." Ook was in het conceptbesluit de Generaal-Majoor EVERTS ten onrechte boven den Generaal-Majoor NEPVEU gesteld : laatstgenoemde was ouder in rang en bekleedde gewichtiger functie. Eindelijk vond de Directeui-Generaal het gewenscht in het besluit te doen opnemen, dat de Commissie zich in de eerste plaats zou hebben bezig te houden met het rapport van het Hoog Militair Gerechtshof.' — Daarop werd door den Minister van Justitie geantwoord bij brief van *18 September* 1841 *nº. 25*, dat hij ten aanzien van de rangschikking der niet-militaire Leden van de Commissie vooial in het oog had gehouden .,de personele waardigheden, rang en betrekkingen, die zij als Leden der „Magistratuur bekleeden en dat daarvan afgescheiden dienden te morden „die tijdelijke en bijzondere betrekkingen welke zij zich toevalligerwijze „mogten opgedragen zien, dooh die met hunne hoofdbetrekkingen als „Regterlijke ambtenaren niets gemeen hebben.

,,Het Lidmaatschap van de Staten-Generaal kwam mij overzulks voor „op zich zelve en als zoodanig alleen hier geene reden van voorrang te „kunnen opleveren en als geheel op zich zelve slaande. niets te geven of ,,te ontneemen aan de regten en titels van de ambtsbedieningen, buiten ..hetzelve bekleed wordende, verboiiden, te minder dewijl hetzelve slechts „is van eenen tijdelijken aard.

,,Die oiiderscheiding behoorde mijns inziens hier vooral niet uit liet .,oog te worden verlooren, daar het de zamenstelling geldt van eene „Speciale Commissie. waar van de in dezelve te benoeiiieri Leden van de „Magistratuur zich bepaaldelijk als zoodanig zouden geroepen zien, en welke ..Leden bijgevolg in dezelve Commissie dan ook niet wel arideis zitting „kunnen nemen, dan in *overeenstemming* met den *rang*, dien zij respec„tivelijk bij de Magistratuur bekleederi, en welke zich niet ten onregte ..gekrenkt zouden kunnen gevoelen en het met hunne waardigheid niet „kunnen overeenbrengen om zich te laten gevallen vaii zich in gemelde „Commissie in rang van zittingneming beneden een Lid eener Arrondisse„ments Regtbank geplaatst zien, of wel van een ambtenaar die in zijne ,,betrekking aan hen ondergeschikt was.

.,Dit nogthans zou het geval worden indien bij de rangschikking der ..Leden van gedachte Commissie de Heeren BRUCE, die Officier van Justitie „bij de Arrondissements Regtbank te Zwolle is, en de Beer NEDERMEYER „VAN ROSENTHAL, die thans nog de betrekking van Auditeur-Militair be-.,kleedt, boven de Heeren CONRADY, President van het Hoog Militair „Geregtshof en een der oudste Leden van de Magistratuur, OP DEN HOOFF ,,Raadshee in den *Hoogen Raad* der Nederlanden, en Ras, Advocaat-eiisIr aal „bij het Hoog Militair Geiegtshof. wierden geplaatst. Volgens die rang-.,schikking zonde bij verhindering van den te benoeinen president van ,dezelve Commissie, de Heeren BRUCE of NEDERMEYER natuurlijk voorgaan ,moeten tot het waarnemen van het vice-presidium en ik geloof wel niet,

„.dat het noodig zal zijn, breedvoerig te betoogeii, hoe weinig voegzaam
..niet alleen, maar ook hoe weinig bestaanbaar het met de Regterlijke
„Hierarchie zoude wezen om de Heeren OP DEN HOOFF, CONRADY en RAS
„,in het geval te plaatsen van onder liet vice-presidium van eenen beneden
..hen in rang staanden Regterlijken ambtenaar, aan de beraadslagingen en zit-
„tingen derzelve Commissie te zullen moeten deel nemen. Bovendien kan het
„mijns oordeels aan twijfel onderhevig zijn of de evengemelde Heeren in
„zoodanig geval de op hen te verstrekken last zouden aanvaarden en ik
„,kan mij dan ook om alle die redenen niet vereenigen met de rangschikking
„,die bij het door U H.E.G. nader overgelegde ontwerp van besluit ten
„aanzien van de daarin vermelde Regterlijke ambtenaren is gevolgd; maar
..ik vinde niij integendeel verpligt U H.E.G. uitterioodigen de zaak iiader
„,te willen overwegen en daaromtrent het door mij vooigestt lde te behouden:
„zoodanig echter dat ik volgaarne aan U.H.E.G. overlate om wat de rang-
..schikking van de Heeren EVERTS en NEPVEU aanbelangt, daarin die
„verandering te brengen, welke zij zal noodig rekenen.

„Mogt Uw H.E.G. zich onverhooptelijk mrt mijne wijze van beschouwing
„.niet kunnen vereenigen, dan moet ik Haar verzoeken, het tusschen ons
.,bestaande verschil van gevoelen ter kennisse van Zijne Majesteit te
„brengen, ten einde Hoogstdezelve daaromtrent gelieve uitspraak te doen;
„zijnde ik echter. wanneer U.H.E G. het meer verkieslijk mogt achten de
..zaak vooraf nog met mij te bespreken, allezins bereid tot het houden van
„eene conferentie te dien einde. waarvan U.H.E.G. mij in dat geval gelieve
„,te onderrigten.''

22. De Directeur-Generaal van Oorlog bleef echter zijne zienswijze volhouden. Bij brief van 22 September 1841, nº. 1 A , be ichtte hij nan den Minister van Justitie dat hij door de opneming van de Heeren BRUCE en VAN ROSENTHAL in de Commissie de overtuiging had verkregen, dat deze Heeren juist .,in hunne betrekking tot de Stateii-Generaal" waren aangewezen; ware het anders, dan zou stellig de keuze van den Directeur-Generaal niet op hen zijn gevallen. „De Commissie toch door Zijne „Majesteit te benoemen, is van gemengden aard. Zij bestaat niet bloot uit .,Leden uit de Magistratuur getrokken, in welk geval ik volgaarne aan de „meening van Uwe Excellentie zoude toegeven, als het meest bevoegd om „daarover te oordeelen, hoezeer het mij personeel twijfelachtig tou zijn „voorgekomen, dat een lid van den Hooqen Raad dan hooger in rang-„schikking zoude moeten slaan dan de Advocaat-Fiscaal bij het Hoog „Militair Geregtshof, wiens rang in vele gevallen gelijk aan dien van den ,.President van het Collegie, waartoe hij behoort. wordt geacht. Ook is liet „mij onbekend om welke redenen een *Officier. van Justitie* bij eene *Arron-*„*dissements-Regtbank* den rang zoude moeten hebben boven een *Auditeur-*„*Militair*, wiens betrekking zich over *eene geheele Provincie* uitstrekt." Het moge maai. zijn dat het lidmaatschap van de Staten-Generaal eene tijdelijke betrekking is. aldus is dit toch bij het samenstellen van Staatscoinmissiën nimmer opgevat. De Directeur-Generaal heeft dus 't verschil ter kennis van den Koning gebracht bij een rapport, waarvan afschrift wordt overgelegd.

In dat rapport deed de Directeur-Generaal nog uitkomen, dat voor de Heeren BRUCE en vis ROSENTHAL hun lidmaatschap van de Staten-Generaal „voor het oogenblik de aanwijzing der keuze" bevat en dat dit genoeg is.

Ten aanzien van den Heer BRUCE had de Directeur-Geileraal „mede het „oog op omstandigheden, hem geheel peisoneel betreffende, vermits hij

„zich de voorstander van een verbeterd stelsel van militaire wetgeving heeft „verklaard, uit het oogpunt der regtsvervolgingen, waaraan wijlen zijn „vader de Luitenant-Generaal S. I. BRUCE in 1810 onderworpen is geweest „en waaraan hij welligt niet blootgesteld zou zijn geworden, indien de „militaire regtsbedeeling. zooals dia thans voor de hoofd- en oppeiofficieren „nog bestaat, anders ingerigt ware geweest." Daarentegen treedt de Heer VAN ROSENTHAL waarschijnlijk nog vóór den datum. waarop de werkzaamheden der Coinmissie zullen aanvangen, af als Auditeur-Militair. Juist daarom droeg de Directeur-Generaal hem voor: hij zou dan over de zaak onbevangen kunnen spreken en oordeelen. Hij munt niet uit boven zijn ambtgenoot en. De Directeur-Geneiaal zou ook wel genoegen willen nemen inet eene alfabetische volgorde, mits die genoemde Heeren maar werden aangeduid als lid, respectievelijk benoemd lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Dit rapport inet bijlage werd onder dagteekening van *24 September* 1841, *n°. 70,* door den Minister van Justitie voor Notificatie aangenomen.

23. Bij brief van 2 October 1841, n°. 79, deed de Directeur van 's Konings Kabinet liet door Z. Rl. geteekend besluit ter contrasigneering aan de drie Departementen toekomen onder mededeeling, dat de Koning het „verkiesel„lijker heett geacht de namen van de Leden diei Commissie in hetzelve „(besluit) alphabetischgewijze te stellen en overigens nog heeft goedgevonden, „hij art. 3 den tijd te bepalen binnen welken het resultaat harer werkzaam„heden zal moeten morden aangeboden." Het besluit werd door den Minister van Justitie doorgezonden aan den Minister van Marine en Koloniën bij brief van 8 *October* 1841 *n°. 73.*

24. Het Besluit van *2* October 1841, n°. 79 (later *Staatsblad* n°. 39) luidde als volgt:

> WIJ, WILLEM II, bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz. enz. enz.

Gezien liet rapport van het Hoog Militair Geregtshof van den 18 Junij j. l., betrekkelijk de herziening der Militaire Wetboeken:

Gelet op de rapporten van Onze Ministers vaii Justitie en van Marine en Koloniën, iiiitsgaders van Onzen Directeur-Generaal van Oorlog, respectievelijk van den 14 en 30 en van den 25 Augustus jl.. n°. 77, n°. 31 B, en n°. 2 h.;

Gezien het nader gezamenlijk rapport van Onze Ministers en van Onzen Directeur-Generaal voornoemd van den $^{9}/_{30}$ September ll., n°. 57 en *La.* B. n°. 46, alsmede het afzonderlijk rapport van laatstgemelden, de d". 22 derzelve maand;

Herzien het Koninklijk Besluit van den 7 December 1815, n°. 40;

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De herziening, omwerking en wijziging van de Wetboeken van Strafregt en van Regtspleging voor de Land- en Zeemagt, mitsgaders van de Reglementen van Krijgstucht voor dezelve, en eindelijk van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof, respectievelijk vastgesteld bij de Koninklijke Besluiten van den 20 Juli 1814 (*Staatsblad* n°. 85) en van den 15 Maart 1815 (*Staatsblad* no. 26), wordt opgedragen aan eene speciale Commissie van redactie voor de Nederlandsche Militaire Wetgeving.

Art. 2. Tot Leden van dezelve Commissie ven redactie worden bij deze benoemd:

Tot Voorzitter: Jonkheer Mr. W. M. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND, Lid van den Raad van State en Lid van de Coinmissie van redactie der Nieuwe Kederlandsche Wetgeving.

Tot Leden: Mr. *G.* J. BRUCE. Officier van Justitie bij de Arrondissements-Regtbank te Zwolle, Lid van de 2de Kamer der Staten-Generaal:

Mr. J. W. H. CONRADY, President van het Hooge Militair Geiegtihof:

F. G. COURIER DIT DUBEKART, Schout bij Nacht.

Jonkheer J. N. EVERTS, Generaal-Majoor. Kommandant van de 1ste Brigade der 1ste Divisie Infanterie, Buitengewoon Adjudant van Ons;

C. NEPVEU, Generaal Majoor, Chef van den Generalen Staf. buitengewoon Adjudant van Ons;

Mr. J. OP DEN HOOFF, Raadsheer in den Hoogen Raad, Lid aan de Commissie van Redactie der Nieuwe Nederlandsche Wetgeving;

D. W. PALING. kapitein ter zee;

Mr. P. RAS, Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Geregtshof:

Jonkheer Mr. J. T. H. NEDERMEYER RIDDER VAN ROSENTHAL, Auditeur-Militair in het Provinciaal Commandement van Gelderland, benoemd Lid van de 2de Kamer der Staten-Generaal;

Tot Secretaris: Mr. G. A. G. VAN MAANEN, Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad, Secretaris van de Commissie van iedactie der Nieuwe Nederlandsche Wetgeving.

Art. 3. De Commissie van redactie, in hel vorig artikel vermeld, zal hare werkzaamheden aanvangen met den 1sten November aanstaande en derzelver opstellen van wetten en reglementen op de in Art. 1 bedoelde Wetgeving voor de Land- en Zeemagt aan Ons, vergezeld van de vereischte Memorien van toelichting binnen het jaar inzenden.

Onze Minister3 van Justitie en van Marine en Koloniën niitsgaders Onzen Uirectenr-Generaal van Oorlog zijn. ieder voor zooveel hem aangaat belast met de uitvoering dezes, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Gegeven te 's Gravenhage den 2den Octobei 1841.

WILLEM.

De Minister van Justitie,

VAN MAANEN.

De Minister van Marine en Koloniën,

J. C. BAUD.

De Directeur-Generaal van Oorlog,

LIST.

Door de twee Ministers en door den Directeur-Generaal van Oorlog werd aan de onder ieder hunner ressorteerende leden en aan den Secretaris van dit heslnit mededeeling gedaan, door den Minister van Justitie bij brief van 15 *October 1814 nº 42,* terwijl hen tevens inedegedeeld werd dat nog nader zou worden kenbaar gemaakt waar en op welke wijze de Commissie zou worden bijeengeroepen.

25. De Minister van Justitie had bij brief van denzelfden datum, n°. *41,* aan den Minister van Marine en Koloniën en aan den Directeur-Generaal van Oorlog verzocht, hem te willen mededeeleri of zij zich konden vereenigen met het denkbeeld die convocatie bij gemeenschappelijk schrijven te doen geschieden. De tijd ware over te laten aan den Voorzitter, terwijl vergaderd zou kunnen worden in het Departement van Justitie.

26. Met dit denkbeeld konden de beide Departementen zich vereenigen, zoodat de Min. v. Justitie dd. 20 *October 1841, n°. 71,* een gemeenschappelijk schrijven van den Voorzitter aan den Minister van Marine en Koloniën ter medeonderteekening en doorzending deed toekonien. De voorzitter werd daarbij uitgenoodigd zich met de convocatie der Commissie te belasten en verder het noodige te verrichten opdat de Commissie tijdig inet haren arbeid zou kunnen gereed zijn De ver deringen zouden worden gehouden „in het Lokaal van het Departement van Justitie".

27. De Voorzitter aanvaardde zijne benoeming bij schrijven van' *18* October 1841. welke missive onder dagteekening van 22 *October 1841 n°. 18* voor kennisgeving werd aangenomen.

28. Van den Heer CONRADY werd dd. 20 October *1841* bericht ontvan geil. dat hij eenige zwarigheid zag om zijn taak als lid der Commissie naar behooren te vervullen. „Ik heb reeds eenen ouderdom van 73 jaren „bereikt en gevoel meer en meer het gewigt van denzelven: sedert eenige „jaren ben ik daarbij oiiderhevig aan krampen, welke de laatste maal „zoo hevig waren, dat men aan mijne herstelling twijfelde, waarom ik „mij in het najaar en den winter bijzonder moet in acht nemen en mij „niet, zonder gevaar eener herhaling derzelve, van huis begeven kan. Ik „zoude om deze redenen aan Zijne Majesteit een verzoek moeten doen om „als lid van deze Commissie te worden ontslagen, doch ik heb het meer „voegzaam geacht den Heer Voorzitter van dezelve Commissie met deze „bezwaren bekend te maken, ten einde, in zooverre zulks zoude kunnen „zijn, mij van de aanstaande vergaderingen *tot aan het voorjaar* vrij te „te stellen, als wanneer ik gaarne beproeven zal wat ik nog tot het ver„langde werk zal kunnen bijdragen." Ook dit schrijven werd voor kennisgeving aangenomen. (*22 October 1841 n°. 19).*

29. De geineenschappelijlre missive aan den Voorzitter werd na medeonderteekening door den laatsten betrokken Departemeiltschef bij schrijven van den Directeur-Generaai van Oorlog dd. *25* Octoher *1841* n°. **3** *A.*. aan den Minister van Justitie teruggezonden. Blijkens liet opschrift is die brief daarop aan den Heer DE JONGE verzonden en werd het geleidend schrijven van het Departement van Oorlog voor kennisgeving aangenomen. (28 *October* 1841 *n°. 42.)*

(Wordt vervolgd.)

INGEKOMEN BIJDRAGE. (*)

MILITAIRE GEHOORZAAMHEID,

DOOR

Mr. J. A. EIGEMAN,

Reserve-Eerste-Luitenant der Infanterie.

De vraag, in hoeverre de ondergeschikte aan den meerdere in den militairen staatsdienst gehoorzaamheid verschuldigd is, is heden ten dage een brandend twistpunt; tegenover diegenen. die ijveren voor eene blinde gehoorznainheid, doet zich in den laatsten tijd eene richting gelden. die wil breken met die lijdelijke onderworpenheid, en die, de zelfstandigheid van den mindere als mensch op den voorgrond plaatsende, hem niet meer onder alle omstandigheden wil verplichten, onvoorwaardelijk de bevelen van den meerdere op te volgen.

Aangetrokken door dit onderwerp, deels als gevolg van eigen militaire ervaringen, deels uit sympathie en marine belangstelling voor het leger, hetwelk vooral in den laatsten tijd op zoo geduchte wijze de critiek van alle staatspartijen moet ondervinden, heb ik mij tot bestudeering van dit vraagpunt gezet; daarbij speciaal als uitgangspunt nemende onze nieuwe militaire strafwetgeving. De vele en niet geringe moeilijkheden, die zich voordeden, doen mij bij voorbaat eene welwillende beoordeeling inroepen van alle tot critiek bevoegden: gelukkig reeds zal ik mij achten, wanneer mijne denkbeelden er toe mogen bijdragen, dat dit allergewichtigste onderwerp den militair helder en duidelijk voor oogen sta.

De plicht tot gehoorzaamheid is een der meest kenmerkende eigenschappen van den militairen staatsdienst: met handhaving van dit beginsel staat of valt elk leger. „Het militaire leven", aldus de Ritmeister a. D. A. VON OERTZEN in *Die geistigen Potenzen und die Armee*, *(1)* „kent strikt genomen slechts twee woorden: bevelen en gehoorzamen. Het „zijn de twee brandpunten, waarom het geheele bestaan van den soldaat. „zoowel in als buiten dienst. zich beweegt. De eerste, ja, fundamenteele

(1) Zie de vertaling hiervan in het „Orgaan der vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap" 1902—1903, blz. 743.

(*) *Het hieronder volgend opstel komt ook voor in den loopenden jaargang van den Militairen Spectator. Dank xij de welwillendheid van schrijver en spectator-redactie zijn wij in de gelegenheid het ook te dezer plaatse af te drukken.* (Red. M. R. T.)

„plicht van den soldaat is gehoorzaamheid. De gelioorzaaniheid van den „militair wortelt in de krijgstucht. Zij verkrijgt groeikracht door het „gezag. Met gehoorzaaiiiheid begint de militaire opvoeding, met gehoor„zaamheid eindigt zij. De geheele diensttijd van den militair is, als het „rr-are, doortrokkeil van gehoorzaamheid. Dit geldt zoom-el voor den oud„sten generaal als voor den jongsten recruut".

Door toepassing en samenwerking van krachtige repressieve en langdurige preventieve maatregelen tracht men dan ook in elk leger de gehoorzaamheid zoo consequent mogelijk door te voeren, opdat wanneer de nood aan den man komt, een ieder zijn wil ondergeschikt wete te maken aan den wil van dien eenen man, die geroepen is als opperbevelhebber op te treden.

Waar in de burgermaatschappij een ieder zich vrij kan bewegen binnen de grenzen van wettelijke en andere voorschriften, daar is in het leven van den militair alles gereglementeerd; „van den vroegen morgen, van het uur, neen van de minuut van opstaan af, totdat hij 's avonds de oogen sluit. staat hij in de kazerne onder het toezicht zijner ineerderen, en zelfs in zijne vrije uren, buiten de kazerne doorgebracht, wordt van hem het gekleed zijn in de voorgeschreven tenue, ordelijk gedrag en eerbiedsbetooning aan zijne meerderen, geëischt!" (1)

Aldus tracht de militaire autoriteit langs preventieven weg tot het beoogde doel te geraken, terwijl als krachtigste repressieve maatregel beschouwd knn worden de gestrenge bestraffing, die den militair treft, wanneer hij zijn plicht verzuimt, of zooals art. I van het Regleinent van krijgstucht of discipline voor het krijgsvolk te lande der Vereenigde Xederlanden het uitdrukt: .,De krijgstucht bestaat in de hoogst mogelijlie orde, in de allerspoedigste uitvoering der gegeven bevelen, zonder de minste tegenspraak, en in de onvermijdelijke bestraffing der geringste nalatigheden of misslagen, zooals ook der personen, welke dezelve bedreven hebben, of hunnen plicht in liet nakomen der gegeven orders verzuimden, terwijl eene volstrekt lijdelijke gehoorzaamheid van den mindere aan den meerdere er de grondslag van is." (2)

Welk een buitengewoon gewicht onze Duitsche naburen aan den gehoorzaamheidsplicht in den militairen staatsdienst hechten, blijkt uit de moorden van Graaf MOLTKE, gesproken bij de tweede lezing van het Ontwerp van het Wetboek van Militair Strafrecht:

„Wenn wir ein Gesetz für die Armee geben wollen, so dürfen wir uns nicht ausschliesslich nuf den juristischeil oder ärtzlichen Standpunkt stellen; wir müssen uns schon auf den militärischen stellen. Autorität von oben nnd Gehorsam von unteii, mit einem Worte: Disciplin ist die ganze Seele der Armee. Die Disciplin macht die Armee erst zu dein, was sie sein soll, und eine Armee ohne Disciplin ist auf alle Falle eine kostspielige, fur den Krieg eine nicht ansreichende und im Frieden eine gefahrvolle Institution. Sie werden zugeben, dass es einer ungemein starken Autorität bedarf, um Tausende von Menschen zu bestimmen, unter den schwierigsten Verhältnissen, unter Leiden und Entbehrungen Gesundheit und Lehen an die Ausführung eines gegebenen Befehles zu

---

(1) Cf. Praeadvies van den Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf G. J. W. KOOLEMANS BEYNEN aan de Nederlandsche Juristenvereeniging over de vraag: „Moet. voor tijd van vrede een afzonderlijke rechtspraak voor militairen worden behouden? Zoo ja. binnen welke grenzen?" (Blz. 9 van den overdruk.)

(2) Zie de critiek van drn Kolonel VAN ROSSUM en den officier van administratie BLOK op dit art. in „de Militaire Gids" 1903, blz. 244.

setzen.... Wir haben es zum Teil auch mit ganz schlechten Subjecten zu thun....."

De Memorie van Toelichting van ons Wetboek van Militair Strafrecht, vastgesteld bij de met van 27 April 1903, *Staatsblad* N°. **111**, vermeldt ten aanzien van titel IV „Misdrijven tegen de ondergeschiktheid":

„Geen leger kan aan zijne hooge roeping beantwoorden, indien niet in alle rangen, van de laagste tot de hoogste, de *plicht* tot stipte gehoorzaamheid aan de bevelen van den meerdere, de onmisbaarheid der erkentenis van eigen inferioriteit, in één woord de noodzakelijlrheid der subordinatie diep en levendig wordt beseft, en indien dit besef niet algemeen en bij ellie gelegenheid uit het gedrag van den mindere tegenover zijnen meerdere spreekt.

„Vermits die trapsgewijze ondergeschiktheid, die de onmisbare grondslag der krijgstucht, de „ziel van den militairen dienst" is, in geen enkele andere maatschappelijke verhouding zóó absoluut behoeft te bestaan, kunnen ook de gewone strafbepalingen tegen beleediging, bedreiging en geweldpleging geene voldoende bescherming bieden tegen de aanrandingen der militaire subordinatie. Daartoe zijn gestrengere voorschriften noodig." (1)

Uit het bovenstaande blijkt voldoende het groote gewicht, dut men in den militairen staatsdienst aan den gehoorzaamheidsplicht toekent; geen wonder dan ook, dat aan de manschappen in de kazerne steeds geleeraard wordt,: gij moet gehoorzamen, altijd gehoorzamen, en stipt de bevelen uitvoeren: (2) gij zijt verplicht in den dienst de orders, gegeven door degenen, die boven U gesteld zijn. terstond en zonder daartegen te redeneeren, te gehoorzamen en getrouwelijk te volbrengen.

Hoe is nu de plicht tot gehoorzaamheid in onze nieuwe militaire strafwetgeving geregeld?

De artikelen vall bet Wetboek van Militair Strafreclit. die de regeling van ons onderwerp bevatten, zijn art. 98, hetwelk de opzettelijke. en art. 99, hetwelk de culpose ongehoorzaamheid strafbaar stelt.

> Art. 98. De militair die weigert of opzettelijk nalaat te gehoorzamen aan eenig dienstbevel, of die zoodanig bevel eigendunkelijk overschrijdt. wordt. als schuldig aan opzettelijke ongehoorzaamheid, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en negen maanden.
>
> Indien het feit is gepleegd in tijd van oorlog, wordt hij gestraft niet gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.
>
> Het maximum der in het eerste en het tweede lid gestelde straffen wordt verdubbeld:
>
> 1°. indien de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen:
>
> 2°. indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verloopen, sedert de schuldige eene hem wegens gelijk inisdrijf bij vonnis opgelegde straf geheel of ten deele heeft ondergaan, of sedert die straf hem geheel is kwijtgescholden; of indien tijdens het plegen van het misdrijf het recht tot uitvoering dier straf nog niet is verjaard;

(1) Zie Militair Straf- en Tuchtrecht. Verzameling van ontwerpen, stukken, beraadslagingen, enz.. hijeengebraclit. gerangschikt ell van aanteekeningen voorzien. door Mr. H. VAN DER HOEVEN. Hoogleeraar te Leiden. Tweede deel. blz. 165.

(2) Aldus de heer VERHEY bij de beraadslaging in de Tweede Kamer 15 Mei 1902; zie VAN DER HOEVEN. t a.p. II, blz. 241.

3°. indien twee of meer personen gezamenlijk of ten gevolge van samenspanning het iiiisdrijf plegen;
4°. indien de schuldige tevens een anderen militair tot het misdrijf aanzet;
5°. indien hij het inisdrijf pleegt bij een gevecht met den vijand.

Indien het in het eerste of het in het tweede lid omschreven misdrijf vergezeld gaat van twee of meer der in Nos. 1-5 vernielde omstandigheden, wordt het maximum der in het derde lid gestelde straffen nogniasls met de helft daarvan verhoogd.

Indien het bevel het werkdadig optreden tegen den vijand, of de bestrijding van oogenblikkelijk zeegevaar betrof, wordt de schuldige gestraft met den dood, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Art. 99. Indien de ongehoorzaamheid van den militair aan onachtzaamheid is te wijten, wordt hij gestraft:
1'. met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren, indien het feit is gepleegd in tijd van oorlog:
2°. met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren, indien het bevel het werkdadig optreden tegen den vijand. of de bestrijding van oogenblikkelijk zeegevaar betrof.

Hiernevens is te vermelden art. 119, hetwelk de opzettelijke ongehoorzaamheid aan dienstvoorschriften straf Laar stelt.

Art. 119. De militair die opzettelijli nalaat eenig dooi Ons of van Onzentwege vastgesteld dienstvoorschrift op te 'volgen, of die zoodanig voorschrift eigendunkelijk overschrijdt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen inaanden.

Indien het feit is gepleegd in tijd van oorlog, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

De feiten. omschreven in art. 98, al. 1, art. 99 en art. 119, kunnen krachtens art. 2°., n°. 2a, het feit. omschreven in art. 98, al. 2, kan gedurende den tijd van oorlog, zooals die is omschreven in art. 55 van liet militair strafwetboek, krachtens art, 2, N°. 2b, der Wet op de Krijgstucht krijgstuchtelijk worden afgedaan.

Nadere bepalingen omtrent den gehoorzaamheidsplicht worden in onze nieuwe militaire strafwetgeving niet aangetroffen, speciaal niet het beginsel, uitgedrukt in het tweede lid van art. 84 van liet Crimineel Wetboek voor de zeemacht (art. 80 van dat voor de landmacht), dat „elk militair verplicht is in den dienst de orders hem gegeven door dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen". Hoewel het in zijne algemeenheid behoort te worden gehandhaafd, „behoeft dat grondbeginsel echter niet in de strafwet met zooveel woorden te worden opgenomen: het ligt reeds opgesloten in de zoo algenieene straf baarstelling van de ongehoorzaamheid". (1)

Evenmin treffen wij in liet Eerste Boek van het Militair Strafwetboek eene bepaling aan. omtrent de strafrechtelijlre aansprakelijkheid voor ter uitvoering van een bevel gepleegde straf hare feiten.

---

(1) Aldus de M. v. T. (VAN DER HOEVEN II, blzn. 220—221).

Cit de artt. 98, 99, en 119, in verband met de bepalingen van het gerneene strafrecht (1) en de correspondeerende artikelen van de militaire strafwetgeving, zal dus de gehoorzaamheidsplicht juridisch geconstrueerd moeten worden.

Alvorens in eene nadere beschouwing van ons onderwerp te treden. komt het mij gewenscht voor, het begrip lijdelijke gehoorzaamheid eenigszins nader te definieeren.

Wat verstaat men hieronder'? Eene gehoorzaamheid. die te allen tijde aan alle bevelen van welken meerdere ook betoond moet worden, zoodat b.v. de mindere gehouden is een bevel op te volgen, hetwelk het plegen van een strafbaar feit beoogt?

BRAUER in ..Der Gerichtssaal", VIIIe jaargang, I, blz. 392, (2) meent inderdaad, dat de mindere zulk eene blinde gehoorzaamheid verschuldigd is, en duldt zelfs geen uitzondering op dien regel voor het geval de mindere bevel krijgt te deserteeren, verraad te plegen, enz. „Man kann diese Ausnahme vom politischen Standpunkt rechtfertigen, rationell ist sie aber nicht, und es bleibt immer bedenklich, wenn man auch nnr in diesem beschränkten Cinfange dem Soldaten das Recht und die Pflicht zur Piiifung von Befehlen giebt, und damit dem Grundsatze der Snbordination den Boden untergräbt".

Het mil mij voorkoinen, dat zelfs de meeat verstokte aanhanger van .,de oude richting", in overeenstemming trouwens mat de eischen van de hedendaagsche wetenschap voor deze consequentie van het begrip „lijdelijke gehoorzaamheid" zou teiugschrikkeri: het strijdt met onze opvattingen van recht en moraal, den mindere niet verantwoordelijk te stellen voor zijne eigen welbewuste handeling, wanneer deze handeling willens en wetens een strafbaar feit oplevert. Zooals BINDING bet krachtig uitdrukt: „Deckt der Befehl den Untergebenen auch dann, wenn dieser die Verbrecherischkeit der Handlung einsieht, so ist, mie die Extreme sich so oft beruhren, die blindeste Unterwerfung unter die Disciplin zugleich die volle Anarchie des Rechts". (3)

Deze zelfde beperking zal gemaakt kunnen worden ten aanzien van bevelen, die het kenmerk dragen van te zijn gegeven in een toestand van ontoerekeningsvatbaarheid, en van bevelen, waarvan de uitvoering onmogelijk is. (4)

Het begrip ‚blinde" of „onvoorwaardelijke" of „lijdelijke" gehoorzaamheid zal dus niet zoo absoluut en tot in zijn uiterste consequen-

---

(1) Zie art. 1. Wetboek van Militair Strafrecht: „Bij de toepassing van dit Wetboek gelden de bepalingen van het gemeene strafrecht. daaronder begrepen de negende Titel van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht. behoudens de afwijkingen bij de wet vastgesteld".

Dit verband over het hoofd te hebben gezien. is de fout van „de Militaire Gids". jaargang 1903, in zijn artikel de „Grondslagen der Krijgstucht". blzn. 303 en 304; de redactie komt dan ook tot gevolgtrekkingen, die niet geheel en al juist genoemd kunnen worden. Ik hoop later voldoende gelegenheid te hebben aan te toonen. dat onze nieuwe militaire strafwetgeving wel degelijk straffeloosheid waarborgt aan hem, die onder zekere omstandigheden verplicht meent te zijn. van een gegeven dienstbevel af te wijken.

Zie ook in denzelfden jaargang „Onze jongste militaire Strafwetgeving verouderd". blzn. 496—498.

(2) ..Der dienstliche Befehl zum Verbrechen als Grund der Straflosigkeit."

(3) Handbuch des Strafrechts. I. blz. 115 geciteerd in de M. v. T.

(4) Zie J. J. C. VAN DIJK. Wetboek van Militair Strafrecht en wet op de krijgstucht, blz. 132. noot I.

ties aanvaard mogen worden: (1) de strijd tusschen „oude en nieuwe richting" zal dus een strijd zijn oïer een nieer of minder streng doorgevoerden gehoorzaamheidsplioht in aangelegenheden, die tot den militairen dienst in eenig verband staan. Ruim opgevat, zou men dus niet zonde eenigen schijn van recht kunnen beweren, dat zij die ijveren voor „onvoorwaardelijke gehoorzaamheid", eene stipte en onmiddellijke opvolging eischen van bevelen, die tot den militairen dienst in eenig verband staan, terwijl de nieuwere richting den miiidere een toetsingsrecht geschonken wil zien, en hem slechts in zooverre tot gehoorhoorzaamheid wil verplichten, als hij hij een beleidvol gedrag den meerdere meent verschuldigd te zijn. (2)

Dat deze omschrijving niet scherp is, ik zal de eerste zijn om het te erkennen; de onmogelijklieid echter om de tegenstelling tusschen .,oude" en „nieuwe" richting kortelijk te forinuleeren als eene tegenstelling tusschen „onvoorwaardelijke" en „beleidvolle" gehoorzaamheid is in. i. het bewijs, dat de gehoorxaainheidsplicht juist tusschen beide uitersten in ligt: soms blinde, dan weer beleidvolle gehoorzanrnheid moet en inag den mindere als eisch gesteld worden.

Welk standpunt heeft onze inilitaire strafwetgever ten aanzien van deze question brûlante ingenomen?

Voor de duidelijkheid wensch ik mijn betoog te splitsen in drie onderdeelen:

a. aan welke bevelen is de militair gehoorzaamheid verschuldigd?

b. hoe moet de militair handelen in geval van twee tegenstrijdige bevelen?

c. hoe moet de militair handelen, wanneer sedert het geven van het bevel „de omstandigheden zich zoodanig hebben gewijzigd, dat het opvolgen van de order klaarblijkelijk en noodwendig nuttelooze verliezen ten gevolge zal hebben, en de meerdere het gegeven bevel zonder verwijl zou intrekken, indien die wijziging in de oiiistandigheden hem bekend ware?" **(3)**

Ad **it.** Het treft ons, dat art. 98 uitdrukkelijk spreekt van eenig dienstbevel, den gehoorzaamheidsplicht van den militair dus uitdrukkelijk beperkt tot die bevelen, die men dienstbevelen noemen Iran. .,Slechts ten aanzien van een trouwens zeer belangrijk punt" — aldus de M. v. T. — ,,behoort de plicht tot gehoorzaamheid en derhalve de strafbaarheid der ongehoorzaamheid te worden beperkt, en wel ten aanzien van het onderwerp waarover het bevel loopt, Betreft dit een louter particulier belang, dan kan de mindere niet tot de naleving van het bevel gedwongen worden, en dan bestaat er alzoo geen plicht om te gehoorzamen. De soldaat N. is aan den luitenant X. ondergeschikt, niet omdat de soldaat is N. en de luitenant is X.: maar omdat X. luitenant en N slechts soldaat is; derhalve ook alléén in zoóverre, als zij in hun verhouding van luitenant tot soldaat

---

(1) De heer VERHEY, sprekende over „blinde" gehoorzaamheid bij de beraadslaging over art. 98 (zie VAN DER HOEVEN, II, blz. 242) zal waarschijnlijk wel met deze beperkingen accoord gaan.

(2) „De Militaire Gids" 1903. blz. 302, spreekt in een artikel „Van eigen bodem" van eene ..beleidvolle" gehoorzaamheid.

(3) Zie de M. v. T. (VAN DER HOEVEN. II, blzn. 222—224).

J. J. C. VAN DIJK. blz. 133 vgg.

Mr. J. A. EIGEMAN. Eenige beschouwingen over het bevel. voornamelijk uit een militair-strafrechterlijk oogpunt, proefschrift. Leiden 1900. blz. 69 vgg.

tegenover elkaar staan. En dit is ten aanzien van de particuliere belangen van X. niet het geval.

„Het ontwerp wijst deze beperking aan door de woorden *eenig dienstbevel*, welke uitdrukking duidelijker is en tevens beter aan de militaire eischen tegemoet komt dan de in onze tegenwoordige wetten gebezigde: „*in de dienst... gehoorzamen*". Deze laatste is eenerzijds te eng, in zoover zij den plicht tot gehoorzaamheid schijnt te verbinden aan de gelegenheid waarbij het bevel gegeven wordt. Aan den anderen kant is zij ook weer te ruim. Niemand toch zal willen volhouden, dat de mindere verplicht kan worden, aan *alle in den dienst gegeven bevelen* zijner superieuren te gehoorzamen Wanneer een meerdere in dienst aan een mindere beveelt een misdrijf te plegen of ontuchtige haridelingen te doen of te dulden, dan zal wel een ieder den mindere volkomen bevoegd achten zulks te weigeren.

„Deze zelfde bevoegdheid nu moet de mindere ook hebben, wanneer hem gelast wordt eene werkzaamheid te verrichten. die tot den dienst zelfs niet in eenig zijdelingsch verband staat."

De M. v. S., het begrip dienctbevel interpreteerende en als kenmerk daarvan vermeldende het onderwerp van het bevel, stelt dit dus tegenover *het bevel, hetwelk een louter particulier belang hrtreft* of *het bevel, waarbij den mindere gelast wordt eene werkzaamheid te verrichten, die tot den dienst zelfs niet in eenig zijdelingsch verband staat. (1)*

Als tweede voorwaarde valt te vermelden, dat onder dienstbevel uitsluitend het bevel van een militairen meerdere wordt verstaan; op eene desbetreffende vraag is door de Regeering in de Eerste Kamer geantwoord, dat „bij dit artikel (98), voorkoinende in den titel ,,Misdrijven tegen de militaire ondergeschiktheid", altoos alleen en uitsluitend is gedacht aan bevelen door een meerdere aan een mindere gegeven, nooit aan vorderingen van de eene autoriteit aan de andere, dus noch aan de in art. 55 bedoelde vorderingen van den burgenieester of den Commissaris der Koningin in de provincie, noch aan die van de ambtenaren, die ingevolge artt. 27, 96. tweede lid, 106 of 342, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, de hulp der gewapende macht kunnen inroepen. Tusschen den burgemeester, den Commissaris der Koningin in de provincie, de opsporingsambtenaren, de deurwaarders, de ambtenaren van het openbaar ministerie enz., die vorderingen doen eenerzijds, en den .,bevelhebber van de schutterij of het krijgsvolk" of ,,de gewapende macht", die aan de vordering gevolg heeft te geven anderzijds, bestaat geene verhouding van ondergeschiktheid, geene verhouding van ,,meerdere" tot „mindere". **(2)** De ,vorderingen", ,hulpinroepingen", „aanvragen" van die ambtenaren zijn geen dienstbevelen in den zin van het Militair Strafwetboek." **(3)**

Wij kunnen dus onderscheiden dienstbevelen tegenover particuliere bevelen, zijnde een dienstbevel een bevel, hetwelk een dienstbelnng tot onderwerp heeft, en door een militairen meerdere gegeven is. Sen aanzien van de eerste rubiiek is gehoorzaamheid plicht, ten annzien van de tweede niet.

Bij eene velddienstoefening b.v. gelast de veldwachtcommandant een zijner ondergeschikten als commandant van een sluippatrouille op te treden:

(1) Art. 124 W. v. M. S., spreekt van bevelen „in eene aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van den dienst".

(2) **Art.** 51 W. v. M. S.

(3) VAN DER HOGVEN, II, blzn. 244 en 245.

de mindere is onmiddellijke en stipte gehoorzaamheid verschuldigd ; diezelfde veldwachtcommandant gelast ten eigen behoeve dienzelfden mindere sigaren te koopen: de mindere is volmaakt bevoegd gehoorzaamheid te weigeren. (1) „Maar hij bedenke daarbij wel — aldus de M. v. T. — dat hij de weigering doet suo periculo ; — dat dwaling ten aanzien van den aard des onderwerps hem niet kan baten; — dat die weigering altoos in behoorlijke termen vervat moet zijn; — en dat op grond vall den *vorm*, waarin zij is ingekleed, vervolging krachtens de artilrelen 93 en volgende van het Ontwerp (art. 94 van het Wetboek van Militair Strafrecht) zal kunnen worden ingesteld."

Zijn nu met de onderscheiding, gelijk deze in de M. v. T. is uitgewerkt,, alle moeielijkheden uit den weg geruimd? Letten wij in de eerste plaats op de bevelen. gegeven in aangelegenheden, die niet gezegd kunnen worden „dienst" in den eigenlijken zin van het woord te zijn. Een voorheeld hiervan vinden wij in het vonnis van den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement van 30 Augustus 1904; (2) een milicien, die meer sterken drank had gebruikt dan wenschelijk voor hem was, heeft geweige d te voldoen aan de order van een sergeant-majoor om zich te verwijderen en naar bed te gaan. De krijgsraad overwoog „te dien aanzien, dat de order van een meerdere oni zich te verwijderen en naar bed zich te begeven, geen militaire dienstverrichting betreft, noodig voor den militairen dienst of den goeden gang van zaken, en dat derhalve bij weigering oni aan zoodanige order te voldoen, art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande niet kan worden geacht van toepassing te zijn." **(3)**

Zoekt men nu met de M. v. T. het criterium voor het dienstbevel in het onderwerp, waarover het loopt, dan komt de gegeven beslissing juist voor: liet onderwerp, hoewel het verband houdt met den dienst, is op zichzelf beschouwd geen dienst,, is geen militaire dienstverrichting, en kan dus het bevel nooit stempelen tot dienstbevel.

Waar echter de M. v. T. verineldt, dat de mindere volkomen bevoegd is gehoorzaainheid te weigeren, wanneer hem gelast wordt „eene werkzaamheid te verrichten, die tot den dienst zelfs niet in eenig zijdelingsch verband staat", schijnt bij argumentatie a contrario de verplichting tot gehoorzaamheid wel aangenomen te moeten worden, wanneer bevelen gegeven worden, die tot den dienst zeer zeker in eenig verband staan. Aldus redeneerende zou men tot de gevolgtrekking kunnen komen, dat

---

(1) Art. 171. al. 4, van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie: ..Onderoffi[illegible]eren en korporaals zijn niet gerechtigd in hun persoonlijk belang eeiiigen dienst van een soldaat te eischen".

(2) Zie Militair-rechtelijk tijdschrift. deel I. blz. 23. (1905.)

(3) Zie ook de Sententie van liet Hoop Militair Gerechtshof van 16 Maart 1875 — geciteerd door KOOLEMANS BEYNEN in ..de Militaire Spectator" 1883. blz. 737 —, waarbij liet volgende is beslist: „De militair die 's nachts dronken thuis komende, en op de chambree op het nachtleger van een meerdere in rang vallende. maar door dezen afgeweerd met het zeggen, dat hij zich naar hnd moest begeven. aan dien meerdere een slag geeft. kan niet gezegd worden *in dienstzaken* zijn meerdere te hebben geslagen. De omstandigheid. dat die meerdere gerechtigd was om tot handhaving der orde zijn mindere te *gelasten* naar bed te gaan, geeft aan de in dezen gedane aanmaning geenszins de beteelienis van een *dienstbevel*."

Bij Sententie van het H. M. G. van 3 December 1901 is beslist:

..dat nu kwalijk kan worden pezegd. dat in casu het schelden *in dienstzaken* zou zijn geschied; dat toch de omstandigheid. dat de meerdere gerechtigd was tlen appellant 'te waarschuwen en te gelasten geen ruzie te maken, aan die aanmaning geenszins de beteekenis van *een dienstbevel* geeft".

gehoorzaamheid aan bevelen, als waarvan hier sprake is, ex art. 98, W. v. M. S., zou kunnen gevorderd worden.

De officieele interp etatie van de M. v. T. is dus in. i. eenigszins dubbelzinnig. en kan, waar zij als het ware twee criteria voor het dienstbevel vermeldt, tot moeielijkheden leiden.

Eene dergelijke opmerking kan gemaakt morden ten aanzien van eene tweede gioep van bevelen, waarbij n.l. het dienstbelang verbonden Is met het particulier belang van den bevelenden nieerdere: b. v. een sectiecommandant gelast den manschappen zijner sectie zijne uitrusting voor hem in orde te brengen met het oog op de eerstvolgende inspectie. Het onderwerp van dit bevel kan het nooit tot dienstbevel stempelen ; daar echter ook deze bevelen weer tot den dienst in eenig verband staan, zou, bij de argumentatie a contrario, de opvatting gehuldigd kunnen worden — zeker tegen de bedoeling van den wetgever, -- dat men hier met dienstbevelen te doen heeft.

'Aangezien bij laatstgemelde redeneering het niet onmogelijk is. dat bevelen tot dienstbevelen gestempeld worden. die het naar den aard der zaak niet kunnen zijn, is m. i. de beste gedragslijn voor den militairen rechter in de toekomst deze, dat hij alleen aan de pusitieve omschrijving zich houdt en het criterium voor het dienstbevel alleen en uitsluitend zoekt in het onderwerp, waarover het bevel loopt.

Art. 2, 1ste, van de Wet op de Krijgstucht, geeft gelegenheid om de eerstverinelde rubriek van feiten, als onbestaanbaar niet de militaire tucht of orde, disciplinair af te doen, terwijl art. 124 W. v. M. S. den militair, die opzettelijk met overschrijding van zijne bevoegdheid een mindere beveelt iets te doen. niet te doen of te dulden, bedreigt niet gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Wij liunnen dus onderscheiden dienstbevelen tegenover particuliere bevelen. en daartusschen eene categoiie van bevelen, die den overgang van de eene ruhriek tot de andere vormt: zou het ia verband hiermede aanbeveling verdienen eene oiiischrijving van het begrip „dienstbevel" te geven? De Heer KOOLEMANS BEYNEN in ..de Militaire Spectator" 1883, blz. 743, de vraag stellende, wat men onder „ongehoorzaamheid in dienstzaken" heeft te verstaan, of wat de strekking is van de uitdrukking „in ,dienst of niet betrekking tot den dienst", omvat beide begrippen in de woorden „in dienstbetiekking" en omschrijft deze dan als volgt: ..Dienstbetrekking wordt geacht te bestaan tnsscheri den militair, die tot een in de reglementen voorgeschreven dienst is gecommandeerd, en de meerderen, die bij dien dienst tegenwoordig zijn. en tusschen den militair en den meerdere, die hem tot een in de reglementen voorgeschreven dienst commandeert, ot hem een bevel geeft. welks niet-nakoming nadeel aan den algenieenen gang van den dienst kan veroorzaken."

Afgescheiden hiervan dat — gelik Mr. BEAUJON in „de Militaire Spectator" 1884, blz. 175, opmerkt — deze definitie onvoldoende is, omdat de uitdrukking „algemeene gang van den dienst" geen nieer bepaalde beteekenis heeft dan het woord „dienst" zelf, koint zij mij, het zij met alle bescheidenheid gezegd, niet volkomen juist voor: beveien toch, die niet gezegd kunnen worden ,,dienstn in den eigenlijken zin van het woord tot onderwerp te hebben (men denke b. v. aan de vele verrichtingen in het inwendige militaire huishouden) worden door deze omschrijving wel degelijk tot dienstbevelen gestempeld.

Juist door de vele complicaties. die zich in de praktijk voordoen, is het in. i. niet mogelijk eene omschrijving van het begrip „dienst2" te

geven, waardoor alle gevallen voldoende gedekt zouden morden, terwijl een codex van dienstbevelen mij om dezelfde reden evenmin wenschelijk voorkomt. De beste oplossing lijkt mij, den rechter door geen enkele bepaling te binden. en voor elk bijzonder geval het kenmerk van het dienstbevel te zoeken in het onderwerp daa van. **(1).**

A priori zal het dus voor den mindere in vele gevallen onmogelijk zijn vast te stellen, of het bevel, waarvan de uitvoering hem wordt gelast, behoort tot die, waaraan te gehoorzamen plicht is ingevolge art. 98 W. v. M. S.; in de praktijk behoeft dit echter niet tot bezwaren te leiden, wanneer men den mindere van den beginne af aan op het moeilijke en gevaarlijke van dit punt wijst, en hem vooral inprent, dat hij in gevallen van twijfel steeds en onmiddellijk heeft te gehoorzamen.

Onvoorwaardelijke gehoorzaamheid in dezen zin, dat de ondergeschikte verplicht is alle bevelen van den meerdere op te volgen, bestaat dus in geenen deele; lezen wij dan ook in het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie, art. 2, al. 4, dat de meerdere in den mindere eene lijdelijke. gehoorzaamheid vinde, en dat al de gegeven bevelen letterlijk en onverwijld worden ten uitvoer gebiacht, zoo zal dit voorsclirift niet meer zoo absoluut opgevat mogen worden, wanneer onze nieuwe militaire strafwetgeving wordt ingevoerd. .,Waar de wet uitsluitend gehoorzaamheid aan dienstbevelen eischt, daar kan het Regleinent niet verder gaan", **(2)** en zal mitsdien eene wijziging van de onderwerpelijke bepaling zeker niet kunnen uitblijven. In verband hiermede stelt de heer VAN DIJK de volgende redactie voor: ,,De Koningin beveelt, dat ieder militair te allen tijde eerbied betoone aan zijne meerderen, en dat hij plichtsgetrouw gehoorzame aan de gegeven dienstbevelen."

Bij deze redactie zou het Reglement op den Inwendigen Dienst zich niet uitspreken over den gehoorzaainheidsplicht aan dienstvoorschriften, **(3)** en aan bevelen, die niet gezegd kunnen worden dienst in den eigenlijken zin van het woord te zijn, doch ten aanzien waarvan de plicht tot opvolgen wel degelijk bestaat.

Het zoude niij daarom wenschelijk voorkomen — waar het onderwerpelijke artikel slechts eene herinnering aan den gehoorzaamheidsplicht kan zijn, zooals die in de militaire strafwetgeving wordt geëischt — de voorgestelde redactie aan te vullen, en het nieuwe artikel eventueel te lezen, als volgt:

„De Koningin beveelt, (4) dat ieder militair te allen tijde eerbied betoone aan zijne meerderen. dat hij plichtsgetrouw gehoorzame aan de gegeven dienstbevelen of dienstvoorschriften, en zich niet schuldig make aan een feit, strijdig met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde." *(5)*

Dat echter reeds in de bestaande reglementen het beginsel van de

---

(1)Zie Mr. M. S. POLS. Het Crimiiieel Wetboek voor het krijgsvolk te lande, Tweede Uitgave, ad artt. 95 en 96. blz. 298: „Hoever men nu liet begrip van dienstverrichting uitstrekke. dit kan althans aan geen twijfel onderhevig zijn. dat een bevel om een herberg te verlaten. om in arrest te gaan, niet betrekking heeft op een door den betroblien persoon te verrichten dienst".

Ook Mr. POLS acht, dus het begrip ..dienst" niet nauwkeurig bepaald (KOOLEMANS BEYNEN t. a. p.. blz. 739. noot 2).

(2) Aldus de heer J. J. C. VAN DIJK in „de Militaire Gids" 1904. blz. 617.

(3) Zie art. 119 W. v. M. S.

(4) Het kan hier niet de plaats zijn de in deze redactie verscholen staatsrechtelijke vraag te behandelen.

(5) Art. 2 1o, van de Wet op de Krijgstucht

onvoorwaarlijke gehoorzaamheid niet in al zijne consequenties is aanvaard, blijkt uit de laatste alinea van het hierboven geciteerde art. 4 van den Inwendigen Dienst. alwaar men leest. dat „bij het voorschrijven van deze gehoorzaamheid Hare Majesteit echter vordert, dat de orders overeenstemmen met de wet of gegrond zijn op rede en billijkheid." Men leze over deze materie de belangrijke beschouwingen van den Heer KOOLEMANS BEYNEN in „de Militaire Spectator" 1883, blz. 991 vgg., en vergelijke bovendien art. **3** van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie, § **3** van het Voorschrift op den Velddienst van het Nederlandsche Leger, en punt 343 van het Reglement op de Exercitiën der Infanterie. tweede gedeelte.

Art. 98 W. v. M. S. spreekt in het algemeen van *eenig* dienstbevel, zonder oiiderscheid te maken tusschen bevoegd of onbevoegd gegeven dienstbevelen. De M. v. T. merkt ten aanzien van de mogelijkheid van een conflict van verplichtingen en belangen op — waarover hieronder sub b en c nader — dat „in de mogelijkheid van zoodanig conflict tevens de oorzaak ligt, waarom het artikel de persoonlijke bevoegdheid van den meerdere om het bevel te geven, niet als constitutief element van het delict vermeldt.

„De omstandigheid — vervolgt zij, — dat de meerdere een bevel geeft in zaken, gelegen buiten den hem aangewezen kring, of wel dat hij, strikt genomen. persoonlijk niet bevoegd was het bevel aan *dien* mindere te geven, zal de strafbaarheid der ongehoorzaamheid niet steeds mogen opheffen. Zoowel in den krijg als in andere bijzondere gevallen zal zekere machtsaanmatiging somtijds plicht voor den meerdere zijn. Nauwkeurige regelen zijn hiervoor bezwaarlijk te geven, en zeker is een strafwetboek niet de plaats om ze te formuleeren. De meerdere, en deze alleen, is voor zoodanige machtsoverschrijding en voor al hare gevolgen verantwoordelijlr. Maar juist hierom ook zal in den regel de mindere zich over de bevoegdheidsvrnag geen oordeel mogen aanmatigen. doch de dienstbevelen van elken meerdere behooren te gehoorzamen." (1)

Opmerkelijk is in dit verband een polemiek tusschen R. en den Heer J. J. C. VAN DIJK in „de Militaire Gids" 1904, blz. 550 vgg. en blz. 615 vgg. Eerstgenoemde veroiiderstelt het geval, dat een militair zich met verlof buiten zijne garnizoensplaats bevindt; ,heeft nu de garnizoenscommandant van de plaats, waar de militair in quaestie zich ophoudt, recht hem voor den garnizoensdierist te commandeeren? Neen, vervolgt R , hoewel een dergelijk bevel niettemin een dienstbevel zou zijn, d. w. z. er zou ecne dienstverricliting door bevolen worden."

De Heer VAN DIJK, repliceerende, meent als antwoord te moeten geven: „in normale gevallen zal die garnizoenscommandant daardoor zijne bevoegdheid overschrijden. mant hij treedt daarbij buiten den hem aangewezen bevoegdheidskring (n.l. het geven van bevelen in zake garnizoensdienst uitsluitend aan militairen, tot het garnizoen behoorende), maar in bijzondere gevallen, b. v. bij plotseling uitgebroken oproer, waarbij de hulp van alle aanwezige militairen beslist noodzakelijk is, zal die „machtsaanmatiging" plicht zijn, waardoor de garnizoenscommandant in concreto bevoegd wordt tot bevelen, en voor den mindere de gehoorzaamheidsplicht gevestigd wordt. Weigert de mindere, dan maakt hij zich schuldig aan dienstweigering van art. 98 W. v. SI. S. Er is hier voor den garnizoenscommandant sprake van noodrecht: nood breekt wet."

---

(1) VAN DER HOEVEN, II. blz 222.

De gehoorzaamheidsplicht van den ondergeschikte zou dus verband honden met het ai- of niet bestaan van een noodtoestand voor den meerdere : mag deze worden aangenomen, zoo moet het dienstbevel worden opgevolgd; indien niet, dan is de mindere volmaakt bevoegd, gehoorzaamheid te weigeren.

Naar mijne bescheiden meening is i. c. een niet geheel juist antwoord gegeven: afgescheiden hiervan, dat het voor den niindere totaal onmogelijk is, het eventueel bestaan van een noodtoestand voor den meerdere te constateeren, wordt voorbijgezien, dat art. 98 spreekt van *eenig* dienstbevel, niet van een bevoegd gegeven dienstbevel alzoo, maar van een dienstbevel, melk ook.

Niet opvolgen van den gegeven last zal dus in. i. wel degelijk als opzettelijke ongehoorzaamheid strafbaar zijn. **(1)** ,,Wel kan de mindere, indien hij goede redenen heeft om te meenen, dat de meerdere onbevoegd is tot het geven van dit bevel, dit eerbiedig onder de aandacht van den meerdere brengen, doch, volhardt deze bij het bevel, zoo zal de mindere in den regel hebben te gehoorzamen, terwijl, indien naderhand blijkt, dat de meerdere werkelijk onbevoegd was, art. 121 W. v. M. S. op hem toepasselijk kan zijn". (2)

De argumentatie van den Heer VAN DIJK komt mij voor verband te houden met de opmerkingen, door hem gemaakt in zijn werk „Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht", ad art. 98 W. v. M. S. blz. 132, noot **1.** Men leest daar n.l., dat de algemeene plicht tot gehoorzaaniheid uitzondering lijdt, vooreerst ten aanzien van bevelen betreffende „eene aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van den dienst", ten andere bij klaarblijkelijk onbevoegd gegeven bevelen, enz.; uit het verband, waarin laatstvermelde uitdrukking hier voorkomt, blijkt dat zijn bedoeld onbevoegd gegeven dienstbevelen, als wordende deze gesteld tegenover bevelen, die louter particuliere belangen betreffen.

Waar op blz. 132 van het zoo juist vermelde werk zeer terecht door den Schrijver wordt opgemerkt, dat het met eene goede krijgstucht volkomen onverernigbaar zou zijn, aan den mindere het recht te geven, de bevoegdheid van den meerdere of de nuttigheid van de gegeven order te toetsen en zijn oordeel of zijne opvatting dienaangaande boven die van den meerdere te stellen, daar erkent de Heer VAN DIJK in bedenkelijke mate een toetsingsrecht, door den ondergeschikte in het algemeen niet te verplichten, onbevoegd gegeven dienstbevelen op te volgen.

Juist de regeling, zooals die getroffen is in de nieuwe militaire strafwetgeving, komt mij voor, de belangen van de krijgstucht afdoende te beschermen. en het vertrouwen van den mindere in den meerdere zoo weinig mogelijk aan te tasten, en met volkomen instemming kunnen m. i. de woorden van de M. v. T. — reeds hierboven vermeld — morden geciteerd, dat in den regel de niindere zich over de bevoegdheidsvraag geen oordeel zal mogen aanmatigen, doch de dienstbevelen van ellren meerdere zal moeten gehoorzamen.

Terecht dan ook zal in een eventueel nieuw te redigeereii artikel **2** van het Reglement op den Inwendigen dienst der Infanterie **(3)** bepaald

---

(1) Men houde in het hier besprolren geval vooral in het oog. dat voor den mindere den noodtoestand uitgesloten is. aangezien hij zich met verlof bevindt: door alzoo het eventueel onbevoegd gegeven dienstbevel op te volgen, schendt hij geen andere plichten of dienstbelangen.

(2) Aldus de Rl. T. **1'.** Zie VAN DER HOEVEN. II, blz. 223. noot 1.

(3) Zie hiervoor blz. 176.

moeten TI-orden, dat de militair plichtgetrouw hebbe te gehoorzamen aan *de gegeven dienstbevelen*, bevoegd of onbevoegd uitgevaardigd alzoo. Als leidend voorschrift zou deze bepaling aangevuld kunnen worden met de door den Heer VAN DIJK voorgestelde zinsnede: „Bij het voorschrijven dezer gehoorzaamheid vordert Nare Majesteit, dat de meerdere zijne bevoegdhrid niet te buiten ga, en dat de bevelen gegrond zijn op rede en billijlheid". doch men houde steeds in het oog. dat het zwaartepunt van het artikel ligt in de eerste alinea. Tegen eventueele machtsoverschrijding waken bovendien art. 121 tot en met 124 W. v. M. 8.

Belangrijk is naar aanleiding van het bovenstaande de kennisneming van een door den Heer KOOLEMANS BEIJNEN voorgesteld artikel in „de Militaire Spectator" 1883, blz. 915:

„Hij die in dienstbetrekking een door een meerdere *bevoegd* (1) gegeven bevel opzettelijk niet opvolgt„ verandert of overschrijdt, of die op eenigerlei wijze ten opzichte van zoodanig bevel opzettelijke weigering van gehoorzaamheid te kennen geeft,. wordt gestraft:

in tijd van vrede met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of plaatsing in de strafcompagnie van ten hoogste vijf jaren;

aan boord van een oorlogsschip buitengaats of in tijd van oorlog in de nabijheid van den vijand inet gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

„Als bevoegd gegeven wordt ook beschonwd een bevel. strijdig met de reglementen of voorschriften, indien de meerdere. na daarop opmerkzaam te zijn gemaakt, het uitdrukkelijk herhaalt.

„Tegenover den vijand wordt elk bevel als bevoegd gegeven beschouwd."

De gehoorzaamheidsplicht wordt dus uitsluitend beperkt tot de in dienstbetrekking bevoegd gegeven bevelen, of tot die hevelen, die uitdrukkelijk met bevoegd gegeven bevelen worden gelijkgesteld; op grond van de argumenten, zoo duidelijk uiteengezet in de 31. r. T. van ons nieuw Wetboek van Militair Strafrecht, komt mij de thans getroffen regeling beter voor.

Bevelen, waarbij den mindere gelast wordt een strafbaar feit te plegen; de M. v. S. reeds hierboven geciteerd. merkt ten aanzien van deze bevelen op, dat gehoorzaamheid zeer zeker niet verschuldigd is. Met dienstbevelen heeft, men hier uit den aard der zaak niet te maken: het plegen van eeii strafbaar feit kan nooit het onderwerp van een dienstbevel zijn, zoodat liet niet ineeï dan natuurlijk is, dat de mindere volkomen bevoegd is, nakoming van dit onbevoegd gegeven ambtelijk bevel tc weigeren.

In abstracto is dit juist: wanneer de meerdere b. v. in vredestijd den mindere beveelt een voorbijganger te berooven of hem te dooden, dan staat het strafbare van deze handeling den mindere zoo duidelijk voor oogen, dat gehoorzaamheid aan het gegeven bevel niet minder strafwaardig is dan het geven van het bevel zelf. blaar zeer vaak, en vooral in oorlogstijd, zal het strafbare van de bevolen handeling dan mindere niet zoo helder voor den geest staan, en juist in laatstvermelde omstandigheid, waar de plicht tot gehoorzaamheid hei. meest nijpt, kunnen zoo vaak vernieling van eens anders eigendom, vrijheidsberooving, zelfs doodslag liet onderwerp van een bevel uitmaken. Zoo vaak deze bevelen door den meerdere gegeven worden om aan zijne opdracht te voldoen, zijn het dienstbeveleii in den meest strikten zin van het woord, en is dus de min-

(1) Cursiveering van niij

dere onmiddellijke gehoorzaamheid verschuldigd. (1) Sonis echter zal de meerdere zijne opdracht te buiten kunnen gaan, en een hevel geven, dat niet tot onderwerp heeft een dienstbelarig, doch het plegen van een strafbaar feit beoogt.

Een veldwachtcommandant b.v. is in het algemeen bevoegd burgers, zoowel mannen als vrouwen, die zijn veldwacht passeeren, in verzekerde bewaring te neinen; doet hij zulks om de algemeene veiligheid te verzelíeren, dan is zijn bevel dienstbevel, en de mindere tot stipte gehoorzaamheid gehouden. Beoogt hij daareiitegen inet de aanhouding een strafbaar feit, b.v. afpersing, onzedelijke handelingen met de in verzekerde bewaring gestelden, dan is de meerdere tot het geven van dit bevel onbevoegd. en de mindere tot uitvoering dus niet verplicht. Waar de veldwachtcommandant in het algenieen bevoegd is bevel tot aanhouding te geven, daar overschrijdt hij i. c. zijn bevoegclheidssfeer, en geeft een bevel, hetwelli: objectief geen dienstbevel zijn kan. De vraag rijst, hoe het staat met de aansprakelijkheid tegenover den strafrechter, wanneer de mindere het bevel opvolgt.

Aangezien het W. v. M. S. geen bijzondere bepaling omtrent deze materie heeft opgenomen, gelden ingevolge art. 1 van vermeld Wetboek de bepalingen van het gemeene strafrecht. Welk artikel is toepasselijk?

De M. v. T. ad art. 98 W. v. D. S. geeft eensdeels aanleiding te vermoeden, dat art. 40 W. v. S. den uitvoerenden niindere straffeloosheid waarborgt: de soldaat n.l. zou in noodtoestand verlíeeren, en alsdan straffeloos ongehoorzaain kunnen zijn; aan den anderen kant daarentegen, het geval vermeldende dat de mindere meet, dat hij door de opvolging of door de enkele uitvoering van het bevel zich aan bestraffing zou blootstellen, verwijst zij naar art. 43, tweede lid, W. r. S.

De laatste argumentatie komt mij voor de juiste te zijn: immers, wel kan men in het algemeen beweren, dat de soldaat,. die op bevel eeii strafbaar feit inoet plegen, in noodtoestand verkeert, doch art. 40 is in deze niet toepasselijk, omdat de wetgever in art. 43 de bijzondere voorwaarden opsomt, waaraan de in dezen noodtoestand verkeerende inoet voldoen, mil hij zich straffeloosheid waarborgen.

Het wil mij toeschijnen, dat VAN CALKER in deze dwaling verkeert, waar hij op blz. 118, noot 1, van zijn werk: „Die strafrechtliche Verantwortlichkeit fur auf Befelil begangene Handlungen, insbesonder nach Militär-Strafrecht" het, volgende opmerkt: „VAN DER HOEVEN, Herziening van het Militair strafrecht. Th. I, S. 221 ff. nimmt au, dass der Soldat in einein Pflichtennotstand handle, und dass die Straflosigkeit des dem Befehl zu einer strafbaren Handlung Folge leistenden sich aus art,. 40 des bürgerlichen Strafgesetzbuches begrunden lasse; er hält deshalb die Aufnahme einer besonderen Bestimmung über die Veraiitwortlichlieit für auf Befehl begangene Handlungen in das Militär-Strafgesetzbuch nicht fiir erforderlich. Wir verkennen iiicht, dass sich diese Auffassung, insonderheit mit Rücksicht auf die weiten Grenzen, innerhalb deren der Richter nach holländischem Recht das Vorliegen vom „overmacht" anzunehmen in der Lage ist, rechtfertigen lässt." (2) Het beroep op art. 40 W. v. S. komt mij om bovenvermelde reden niet geheel juist voor.

Art. 43 IT. v. S. erkent het overwicht van den ainbtsplicht niet; het.

(1) Zie ook art. 29 IT. v. M. S.

(2) Zie ook VAN DIJK, Wetboek van Militairstrafrecht, blz. 135. en het Verslag der Tweede Kamer wil art. 98 (VAN urn Hoeven II. blz. 234.)

nakomen van een onbevoegd gegeven ambtelijk bevel brengt straffeloosheid mede, wanneer voldaan is aan de objectieve voorwaarde, dat de nakoming ervan binnen den kring van ondergeschiktheid is gelegen van hem, die het bevel uitvoerde, en aan de subjectieve voorwaarde, dat het bevel door hem te goeder trouw als bevoegd gegeven is beschouwd. Hij die zich op het bevel beroept, moet dan ook van deze twee voorwaarden op voor den rechter overtuigende wijze doen blijken. (1)

„Tegenover dit te goeder trouw beschouwen — aldus NOYON, Het Wetboek van Strafrecht, 2de druk. I, blz. 221 — staat de wetenschap der onwettigheid, die het te kwader trouw uitvoeren van liet bevel. alsof het bevoegdelijk gegeven was. meebrengt.

„Tusschen beide in ligt de twijfel omtrent de bevoegdheid. *Die twijfel kan geen reden tot straffeloosheid zijn.*" (2)

Ligt de nakoming van het bevel dus binnen den kring van ondergeschiktheid van den mindere, eene voorwaarde, waaraan in den regel voor hem voldaan zal zijn. zoo is zijn gedragslijn duidelijk afgebakend in de twee uiterst,? gevallen: is hij te goeder trouw overtuigd van de bevoegdheid van den bevelenden meerdere, zoo zal hij straffeloos gehoorzaam kunnen zijn; in het tegenovergestelde geval daarentegen zal hij, juist door te gehoorzamen, zich aan een strafbaar feit schuldig maken.

Twijfelt hij echter, dan verkeert hij in eene buitengewoon moeilijke positie: aan den eenen kant toch de krachtige impuls tot handelen, voortvloeiende uit het militaire bevel, (3) aan den anderen kant eene eventueele strafrechtelijke aansprakelijkheid, wanneer hij het bevel opvolgt. Wel merkt de M. v. T. op, dat de rechter, bij de strafrechtelijke beoordeeling van het gedrag van den mindere, aan die moeilijkheid der keuze indachtig zal zijn, doch feit is m. i., dat die strafrechtelijke aansprakelijkheid bestaat.

Is deze regeling gewenscht uit een militair oogpunt? Uit de inleiding van dit betoog blijkt voldoende het groote belang van den plicht tot gehoorzaamheid; stipte en onmiddellijke opvolging van de gegeven dienstbevelen is een levensbelang voor elk leger. Twijfel omtrent de competentie van een ineerdere mag nooit reden voor een mindere zijn een bevel niet op te volgen: bij twijfel heeft de mindere steeds te gehoorzamen. Deze regel zal geen moeilijkheden opleveren bij twijfel, of een bevel dienstbevel of particulier bevel, dan wel dat het een bevoegd gegeven dienstbevel is: de mindere gehoorzaaint zonder dat voor hem later van eenige strafrechtelijke aansprakelijkheid de rede kan zijn. Hier echter liggen de omstandigheden anders, en bestaat voor den mindere als het ware een toetsings*plicht* naar de bevoegdheid van den meerdere. Afgescheiden hiervan; dat de mindere meestentijds niet in staat zal zijn een dergelijk onderzoek in te stellen, bedenke men Set gevaar. dat gelegen kan zijn in de vertraging van een bevel, waarvan onmiddellijke opvolging verlangd wordt. „Die vom Heere geforderten Leistungen bedingen — insbesondere natürlich im Felde vor dem Beinde — eine rasche und pünktliche Ausführung aller von der obersten Leitung erlassenen Befehle. Im Kriege hiesse es geradezu auf jeden Erfolg verzichten, wenn inan dem Untergebenen eine Kritik der Befehle des Vorgesetzten gestatten wollte. Absichten der höheren Führung, Nachrichten über den Feind und die momentane

---

(1) VAN HAMEL. Inleiding tot de studie van liet Nederlandsche Strafrecht I. blz. 2-12.
(2) Cursiveering van mij.
(3) Zie art. 98, al. 3, W. v. M. S.

Gefechtslage dictiren diese Befehle. Wie kann der über alle diese Punkte nicht Informirte dieselben beurtheilen?" (1)

Hoe voortreffelijk de regeling vaii den gehoorzaamheidsplicht in ons Wetboek van Militair Strafrecht ook is. komt zij mij voor omtrent dit punt niet geheel *juist* te zijn: waar het dienstbelang opvolging van de gegeven bevelen eischt, daar moet den mindere straffeloosheid gewaarborgd zijii, wanneer hij liet hevel uitvoert. In plaats van het thans vigeereride stelsel: de mindere steeds strafrechtelijk aansprakelijk, tenzij voldaan is aan de voorwaarden, vermeld in art. 43, 2de lid, W. v. S., behoort in een wetboek van militair strafrecht het tegenovergestelde principe te worden gehuldigd: de mindere niet verantwoordelijk, tenzij hij weet of weten moest. dat hij door de opvolging of door de enkele uitvoeriiig van bet hevel een strafbaar feit zou plegen. Waar — zooals de M. v. T. opmerkt — „het grondbeginsel (der gehoorzaaniheid) reeds opgesloten ligt in de zoo algemeene strafbaarstelling van de ongehoorzaamheid", daar is het m. i. ook meer in overeenstemming niet het ia ons Wetboek ran Militair Strafrecht gehuldigde stelsel. om de niet-verantwoordelijkheid vaii den mindere als grondregel voorop te stellen. Opneming vaii eene bepaling, als volgt, komt rnij dan ook wenschelijk voor:

„Niet strafbaar is de militair. die een feit begaat ter uitvoering van een dienstbevel.

„Een onbevoegd gegeven dienstbevel heft de strafbaarheid niet op, wanneer de mindere weet. dat hij door de nakoming van liet hevel een strafbaar feit begaat".

Belangrijk is in verband met het bovenstaande art. 71 vaii de Wet op de Krijgstucht, hetwelk bepaalt:

„De militair. die zich over eene hem gegeven order of over eene uitspraak, waarin hij als strafoplegger is betrokken geweest bezwaard acht, is bevoegd deswege zijn beklag te doen, naar regelen door Ons te stellen.

„De verplichting oin de order op te volgen, wordt door het beklag niet opgeheven".

In de door de Regeering ingediende ontwerpen kwam eene dergelijke bepaling niet voor; de M. v. T. ad art. 98 W. v. M. S. vermeldt te dezen aanzien, dat „de strafwet niet de geschikte plaats is oni aan den inindere, die de hem gegeven bevelen volroerde. uitdrukkelijk het recht toe te kennen, zich naderhand daarover te beklagen, wanneer hij zich door die orders bezwaard vindt. Deze bevoegdheid bestaat, onafhankelijk van de strafwet; de minderen zullen daarop opmerkzaam gemaakt kunnen worden, wanneer hun de plichten, eigenschappen en rechten van den militair worden medegedeeld en uiteengezet." (2) Het lag in de bedoeling der Regeering dit recht te regelen in de reglementen op den inwendigen dienst.

Bij ainendemeiit van de Commissie vaii Voorbereiding, overgenomen en aangevuld bij Regeeringsnota van wijzigingen van 3 Juni 1902, is het artikel, gelijk het thans luidt. in de Wet op de Krijgstucht opgenomen. (3) Het in den militairen dienst zoo algemeen bekende adagium: „eerst gehoorzamen, dan reclameeren", wordt bier dus ten aanzien van

---

(1) VAN CALKER. blz. 102.
(2) VAN DER HOEVEN. II. blzn. 220 en 221. 236 en 237
(3) VAN DER HOEVEN. III. blzn. 549—551.

de ontvangen *order* wettig gesanctionneerd, in tegenstelling van art. 80 van het Crimineel Wetboek voor het, krijgsvolk te lande, hetwelk deze verplichting slechts vestigt ten aanzien van de orders *in den dienst gegeven.*

De vraagt rijst,, in welk verband staat art. 71, al *2,* W. Kr. tot de in het Wetboek van Militair Strafrecht gegeveii regeling van den gehoorzaamheidsplicht? In de eerste plaats treft het, dat liet artikel voorschrijft, dat de gegeven *order* moet worden opgevolgd: mat heeft men onder het woord „order" te verstaan? De M. v. T. geeft hieromtrent geen nadere verklaring, terwijl evenmin uit eenig ander artikel van onze nieuwe militaire straf- en tuchtwetten blijkt. wat de strekking van die uitdrukking is. Op eene vraag, gedaan in liet Voorloopig Verslag der Eerste Kamer ad art. 98 jº 55 TV. v. M. S., antwoordde de Regeering, dat de *order* van den garnizoens- of plaatselijlie commandant. gericht tot een der korpscommandanten en hiertoe strekkende, dat door diens troepen worde voldaan aan de vordering van den burgemeester, is, als zijnde een bevel van een meerdere aan een niindere (art. 51. nº. 3) betreffende eeiie dienstaangelegenheid. zeer zeker eeii „dienstbevel". (1) Het moord orde , als van meer algemeenen aard, schijnt dus behalve dienstbevelen, ook andere beveleii te omvatten. die door een meerdere aan een mindere gegeven kunnen worden; ten aanzien van al deze bevelen zou dan art. 71, al. 2.. W. Kr. voorschrijven, dat gehoorzamen gaat boven reclameeren. Dat de wetgever echter geenszins de bedoeling gehad kan hebben het beginsel der blinde gehoorzaamheid te huldigen, blijkt duidelijk. wanneer men bedenkt. dat de ondergeschikte. *juist* door *te gehoorzamen,* zich aan een strafbaar feit kan schuldig maken; de verplichting om de order op te volgen, is dus niet zoo absoluut. als men bij eene oppervlakkige lezing van art'. 71. al. 2. TT. Kr. zou denken.

Naast deze bevelen. waarvan nakoming moet worden geweigerd. vermeldt de M. v. T. ad art. 98 \V. v. M. S. eeiie rubriek van bevelen, ten aanzien waarvan de mindere naleving mag weigeren, en waar alzoo ook geen plicht om te gehoorzainen bestaat: de bevelen n.l. die een louter particulier belang betreffen. (2). Het „eerst opvolgen, dan reclameeren" van het ondern erpelijk artikel mag m. i. dus maar zeer betreklielijk worden opgevat. Waarschijnlijk zal dr bedoeling van het artikel deze zijn, dat. waar in het algemeen de plicht tot gehoorzaamheid bestaat. uitvoering van de gegeven order gaat voor ellie mogelijke reclame; het zon dus een leerstellig voorschrift zijn, waarbij nog eens nadrukkelijk de aandacht gevestigd wordt op het groote belang van onmiddellijke opvolging van gegeven hevelen. wanneer aan deze, overeenkomstig de in onze nieuwe militaire strafwetgeving getroffen regeling, gehoorzaamheid verschuldigd is.

Ontliend kan echter niet worden. dat de lezing van het artikel naast het militair strafwetboek, een eigenaardigen indruk maakt.

Ad b. Hoe moet de militair handelen. ingeval hij twee hevelen ontvangt, welker gelijktijdige uitvoering onmogelijk is?

De M. v. T. merkt hieromtrent op (3): „Een militair, dir bezig is het bevel van een bevoegden ineerdere ten uitvoer te leggen, ontvangt van een anderen een tegenstrijdig bevel. Hoe hij ook handelt, hij is onge-

(1) VAN DER HOEVEN. II. blz. 245.
(2) Zie hiervoor blz. 173.
(3) VAN DER HOEVEN. II, blz. 222.

hoorzaam: doch daarom nog niet per se strafbaar Hij heeft in zoodanig geval den loop der zaken in behoorlijke termen mede te deelen aan den meerdere, die het laatste bevel gaf. Volhardt deze desniettemin daarbij, dan neemt hij de afwijking voor zijne verantwoording, en de mindere kan te dier zake niet worden gestraft".

In eene noot wordt hierbij gevoegd: „Zoo althans in den regel, Weet echter de mindere, dat het eerste hem gegeven bevel eene veel gewichtiger aangelegenheid betreft dan liet tweede, en dat de uitvoering vaii het eerste bevel geen uitstel gedoogt. dan zal hij dit moeten opvolgen, en negens het verzaken van het latere bevel niet strafbaar zijn".

Het geval van iioodtoestaiid is hier voor den mindere stellig aanwezig: maar de gelijktijdige uitvoering van beide bevelen niet mogelijk is. zal slechts pen bevel door hem opgevolgd kunnen worden. De vraag is dus: aan melk bevel moet worden gehoorzaamd? Met een beroep op BINDING toont de M. v. T. aan, dat en voor den persoon, die zich geplaatst ziet tegenover een dergelijk conflict, en voor den rechter de oplossing der moeilijkheden naar een dadelijk voor de hand liggenden regel gemakkelijk te vinden is. „indien maar de wet geen beperkte omschrijving vaii de overmacht (de noodzaak. den noodtoestand) bevat. Gelukkig heeft de Nederlandsche wetgever zich bij de samenstelling van het Wetboek van Strafrecht met voordacht onthouden van eene wettelijke omschrijving van die begrippen, en liet hij den noodtoestand, zonder dezen zelfs te veiinelden, opgaan in de overmacht. Zoo geeft de zeer ruime redactie van art. 40 van het Wetboek van Strafrecht derhalve ook den militairen rechter de gelegenheid om i. c. de strafbaarheid der ongehoorzaamheid te toetsen aan- en te laten afhangen van de omstandigheden, en wel in de eerste en voornaamste plaats van de betrekkelijke waarde der verschillende plichten, die met elkaar in botsing kwamen. of van de waarde van het rechtsgoed, ter bescherming of beveiliging van hetwelk de militair de gegeven order meende te mogen of te moeten verzaken De *rechter zal zich daarbij hebben te gedragen naar de eenvoudige waarheid. die ook den mindere bij zijne handelwijze tot richtsnoer moet strekken, namelijk dat van ttoee kwaden steeds het minste verkieslijk is*". (1)

OP grond van deze overwegingen heeft de wetgever het niet noodig geoordeeld, de noodzakelijkheid van uitzonderingen op den regel vaii blinde en onvoorwaardelijke gehoorzaamheid in de wei te vernielden: voor een dergelijk conflict geplaatst, zal dus voor elk bijsonder geval uitgemaakt moeten worden, welke verplichting het gewichtigst is, en onverschillig of het eerste dan wel het tweede bevel de gewichtiger materie tot inhoud heeft, zal een beroep op art. 40 W. v. S. straffeloosheid waarborgen, wanneer het gewichtiger bevel nagekomen is.

De Militaire Commissie, benoemd om de ontwerpen van het Wetboek van Militair Strafrecht en de daarmede samenhangende wetten uit een militair oogpunt te onderzoeken, had tegen deze regeling bezwaar. (2) Zij merkt op, dat ten duidelijkste blijkt. hoe moeilijk het onder sommige omstandigheden voor den militair kan wezen. zijne gedragslijn af te bakenen. te meer omdat – gelijk ook de M. v. T. opmerkt — de mindere in sommige gevallen een bevel *mag* onuitgevoerd laten — in andere gevallen daartoe zelfs verplicht zal sijn.

(1) Cursiveering van mij.
(2) Herziening van liet Militair Strafrecht. II. Verslag der Commissie; blz. 147. vgg. Van DER HOEVEN. II. blz. 225 vgg.

„Stalt men hiertegenover het groote belang van de gehoorzaamheid aan gegeven bevelen zonde' daartegen te redeneeren, eene gehoorzaamheid, die zich met het wezen van den militair zoodanig moet vereenzelvigd hebben, dat deze op een eenvoudig kort bevel tegen een dichten kogelregen den clood te gemoet snelt. dan schijnt het heter in een militair strafwetboek deze onzekerheid zooveel mogelijk weg te nemen, en den soldaat een zoo duidelijk mogelijk voorschrift betreffende zijne gehoorzaamheid te geven.

„Wel zegt de ontwerper, dat al die moeilijkheden hare oplossing vinden in eene juiste opvatting van het leerstuk van den noodtoestand: doch daargelaten nog welke, bij het gioote verschil van gevoelen daaromtrent, de juiste opvatting van dit leerstuk is, de soldaat heeft daarvan geen begrip, en zelfs de officieren kunnen hunne studiën niet zoover uitbreiden, dat zij op grond van dien zich te allen tijde rekenschap van hunne daden zullen kunnen geven."

Op deze gronden meende de coinmissie, de moeilijkheid erkennende, in overweging te moeten geren, in de wet een algemeen voorschrift op te nemen betreffende de niet-strafbaarheid van een militair in geval van opvolging van gegeven bevelen, b.v. als volgt:

„Niet strafbaar is de militair. die een uitdrukkelijk herhaald bevel van een bevoegden meerdere opvolgt, nadat hij dezen opmerkzaam heeft gemaakt op eene reeds op hem rustende verplichting, waarmede de opvolging van dat bevel ia strijd is."

Wordt een dergelijk voorschrift in de wet opgenomen. dan blijft het groote beginsel van gehoorzaamheid van den militair aan liet bevel van zijn rneerdere erkend: dan weet de mindere, waaraan hij zich heeft te houden; doch dan wordt ook in de wet aan den meerdere uitdrukkelijk voor oogen gesteld, dat hij, en hij alleen. in zoo'n geval de algeheele verantwoordelijkheid voor de gevolgen van zijn bevel op zich neemt,.

Mr. VAN DER HOEVEN achtte het voorstel niet alleen onnoodig, maar zelfs schadelijk.

„*Onnoodig,* omdat de wet in dit geval voorziet. Onder art. 40 van het Wetboek van Strafrecht: „Niet strafbaar is hij die een feit begaat waartoe hij door overmacht is gedrongen", is de noodtoestand begrepen. Die noodtoestand is voor den militair stellig aanwezig, wanneer hij twee bevelen ontvangt, welker beider gelijktijdige vervulling niet mogelijk is. Dit bevel; hetwelk hem het gewichtigste toeschijnt, dringt hem, om liet minder gewichtige voorloopig te laten rusten. Voor de niet#-tenuitvoerlegqiiig van het laatste is hij niet strafbaar.

„*Schadelijk* in tweeërlei opzicht:

1°. omdat bij de regeling der niet-stiafbaaïheid in geval van noodtoestand met betrekking tot de gehoorzaamheid, de rechter de gevolgtrekking zou linnnen maken, dat in andere gevallen van noodtoestand straf moet worden opgelegd:

2°. omdat volgens het voorstel het later ontvangen bevel te allen tijde boven het eerste gesteld wordt. Leert men den soldaat, dat hij niet strafbaar is, wanneer hij na mededeeling gedaan te hebben van het eerst ontvangen bevel, het tweede opvolgt, indien clit uitdrukkelijk herhaald moidt, dan zal hij, in geval van conflict van plichten, zich natuurlijk plaatsen aan die zijde, welke hem straffeloosheid waarborgt, en hierin schuilt een gevaar. B.v. Een hoofdofficier gelast een ordonnance onmiddellijk zijn paard te halen en ventre à terre een belicht over te brengen, waarvan de uitslag van een gevecht afhankelijk is.

„In den sta, komende ontmoet die ordonnnnce een onderofficier. die hem beveelt, eerst zijne kleeding in orde te brengen. Laatstgenoemde deelt den onderofficier het reeds ontvangen bevel mede, maar niettemin volhardt deze hij het zijne. Volgens het voorstel is de ordonnance straffeloos, indien hij dit tweede bevel opvolgt. Natuurlijk doet hij dit en..... de slag wordt verloren.

„Het is onmogelijk voor het geval van noodtoestand vaste voorschriften te geven, elk geval moet op zichzelf worden beschouwd.

„De rechter is nu geheel vrij in zijn oordeel; van overmacht staat in de wet geene omschrijving; zoodra het vaststaat, dat een beschuldigde gehandeld heeft onder den drang van overmacht, ontslaat hij hem van alle rechtsvervolging.

„De inilitair is in zoo'n geval eerst strafbaar. wanneer hij doorziet', dat zijn eerste bevel gewichtiger is dan zijn tweede en hij niettemin het laatste opvolgt. Volgens het voorstel zou de rechter den man niet kunnen straffen. zelfs wanneer bewezen is. dat deze het meerdere gewicht van 'het eerste bevel goed heeft ingezien en niettemin het tweede heeft opgevolgd!"

Op deze beschouwingen werd in de Militaire Commissie geantwoord, dat niet betrekking tot het gegeven voorbeeld het voorstel toch wel gehandhaafd lion worden: want dat de beslissing in elk geval in handen van een meerdere gelegd wordt, van wien men in den regel meer doorzicht kan verwachten dan van den mindere en dat die meerdere. wetende, dat hij de geheele verantwoordelijkheid overneeint, zich wel tweemaal zal bedenken, voor hij tegenbevel geeft. Hiertegen werd opgemerkt, dat liet geval zich zeer goed kan voordoeri, dat die meerdere bij de mededeeling het gewicht van het eerste bevel niet genoeg beseft. of dat hij uit gewoonte van commandeeren geen tegenspraak duldt en kortweg zijn bevel herhaalt. zonder de gevolgen daarvan dadelijk te overzien.

Op grond van deze overwegingen heeft de Commissie haar voorstel ingetrokken, en treffen wij in het W. v. M. S. geen regeling van deze materie aan.

Hoen-el ook mij dit standpunt het beste voorkomt, lijkt de verdediging door de Commissie van haar voorstel mij niet sterk toe: juist in verband met een passus uit de M. v. T., ad. art,. 84, zou tegen het argument, dat zulk een voorstel onnoodig was. eene opmerking gemaakt kunnen worden, waarvan m.i. de waarde niet gemakkelijk te ontzenuwen ware geweest. Art. 84 W. v. M. S. n.l. geeft aan. onder welke verzwarende omstandigheden de doodstraf kan worden opgelegd. en vermeldt dan onder 1o. *desertie naar den vijand.* De M. v. T. teekent hierbij aan, dat strikt genomen hiervan geen gewag behoeft te worclen gemankt. aangezien hij die naar den vijand overloopt. om bij dezen hetzij militaire, hetzij andere diensten te praesteeren, opzettelijk den vijand hulp verleent en alxoo reeds krachtens art. 61 (1) zal kunnen worden gestraft. Desniettemin wordt verinelding van het feit ook in dezen titel wenschelijk geacht. „Dat desertie naar den vijand steeds met den dood strafbaar is — aldus vervolgt, de M. v. T. — iuoet de militair uitdrukkelijk en duidelijk in zijn wetboek kunnen lezen; hij moet dat niet behoeven *af te leiden*

(1) Art. ijl. De militair die in tijd van oorlog opzettelijk den vijand hulp verleent of den Staat tegenover den vijand benadeelt, wordt. als schuldig aan inilitair r-erraad, gestraft iriet den dood. levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Met gelijke straf wordt gestraft de militair. die in tijd van oorlog tot het plegen van militair verraad sanienspant.

uit de interpretatie van art. 61. Want de vrees is niet ongegrond, dat de weinig of niet ontwikkelde soldaat. die zich inet wetsinterpretatiën niet ophoudt, uit het stilzwijgen der wet maar al te licht verkeerde gevolgtrekkingen zou maken. *Het is beter dut de jurist eene bepaling overbodig acht, dan dat de militair er eene mist.*" (1)

Hoeveel grooter moet die vrees hier zijn, waar de soldaat zijne straffeloosheid nioet afleiden uit een moeilijk leerstuk van het Wetboek van Strafrecht.

Had de coinmissie met een beroep op deze redeneering haar TOOI-stel nader verdedigd, dan had het m. i. meest gewichtige argument tegen de opneming van eene bepaling, als door haar gewenscht, bezwaarlijk gehandhaafd kunnen worden.

De kracht van het argument a contrario, n l. dat voor de niet genoemde gevallen van noodtoestand straf zou kunnen worden opgelegd, is naar mijne bescheiden meening aan eenigen twijfel ondeihevig: de algemeene regel toch, gegeven in art. 40 W. v. S. geldt ook ia het militaire strafrecht. Geeft nu het Wetboek van Militair Strafrecht de regeling der niet-strafbaarheid in gevai van noodtoestand met betrekking tot de gehoorzaamheid, dan zal men voor de niet-genoemde gevallen van noodtoestand toch zijne toevlucht moeten zoeken tot art. 40. W. v. S. en dus voor die gevallen evenzeer niet-strafbaarheid kunneii aannemen.

Het argument, dat volgens het voorstel het later ontvangen bevel te allen tijde boven het eerste gesteld wordt, ware te ondervangen door eene verandering van redactie, welke den klemtoon legt op den inhoud van het bevel; de militair zou alsdan in zijn wetboek tevens een artikel vinden hetwelk hem zijne gedragslijn in deze moeilijke omstandigheden voorschreef (2)

Intusschen: de verdediging is -- misschien gelukkig – niet nader gevoerd. en de commissie zwichtte voor de argumenten van den Regeeringscommissaris.

Het niet uitdrukkelijk aangeven van eene regeling voor deze materie in het algemeen gedeelte van hrt W. v. M. R. geeft dus den militair zoowel als den rechter de gelegenheid elk geval op zichzelf te beoordeelen; niet het laatste bevel. ook al wordt dit uitdrukkelijk herhaald, noch het bevel van den hoogsten in rang ïal den doorslag moeten geven bij het beoordeelen van den te volgen of den gevolgden weg, alleen liet meerdere gewicht van de bevolen handeling zij criterium voor militair en rechter. Strafbaar is de militaii eerst dan, wanneer hij doorziet. dat het eerste bevel gewichtiger is dan het tweede, en hij toch het laatste opvolgt.

Eigenaardig is het te constateeren. hoe van militaiie zijde voortdurend getracht is de gedragslijn van den ondergeschikte in deze in eeii wetsartiliel te formuleeren: aldus ook de heer VERHEY bij de beraadslaging in de Tweede Kamei van 15 Mei 1902. **(3)** die echter. na tot de overtuiging te zijn gekomen, dnt de rechter voor elk geval zal hebben uit te maken, of de militair naar zijn beste weten heeft gehandeld, aan de Regeering verzoekt „de toezegging te willen doen oni, als deze ontwerpen zullen

(1) Cursiveering van mij.

(2) VAN CALKER. blz. 118. noot 1. een dergelijk geval besprekende. voert als argument aan tegen de opmerking, dat een artikel niet strikt noodig is: „Auch im Interesse der Zweckmässigkeit empfiehlt es sich u. E. dem Untergebenen einen derartigen Anhaltspunkt für sein Handeln zu geben".

Dit „Anhaltspunkt" zullen nu onze reglementen moeten inhouden. (Zie latei.)

(3) Zie VAN DER HOEVEN II. blzn. 241 en 212.

worden ingevoerd. in het Reglement van Krijgstucht concreet de verschillende toestanden te oinschrijven, en aan te geven hoe een militair dan zal moeten handelen."

Zoowel de Regeeringscommissaris als de Regeering bij monde van den Minister van Oorlog achtten het niet wenschelijk een dergelijken regel in de strafwet op te nemen, doch gaven de verzekering, dat men voor zooveel noodig eene nadere regeling zou geven in het Reglement op den Inwendigen Dienst, of wel in de nadere voorschriften, die hij de invoering der wetsontwerpen zullen morden gegeven.

Hoe zal de redactie van een dergelijk artikel moeten luiden? Gelijk bekend is. bevatten zoowel het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie (1903) in art. 3 als het Voorschrift op den Velddienst (1899) in § **3,** laatste al., eene regeling van deze materie ; beide voorschriften leggen de beslissing in handen van den laatsten lastgever. **(1)** In elk geval staat vast: dat deze regeling onmogelijk gehandhaafd kan blijven. als druischende vierkant in tegen het door het **W. r. X. S.** gehuldigde beginsel. Het komt mij voor, dat slechts een artikel opgenomen kan worden, waarin het algemeen principe is gehuldigd, met verplichting tevens voor den mindere den laatsten lastgever „opmerkzaam te maken op eene reeds op hem rustende verplichting. waarmede de opvolging van dat hevel in strijd is". Met voordacht zoude ik deze redactie van het door de Militaire Commissie ingediende voorstel willen overnemen. aangezien het mogelijk is. dat er strijd bestaat tusschen het laatst ontvangen bevel en een clienstvoorschrift (2); dit puilt wordt niet beheerscht door art. 3 van liet Reglement op den Inwendigen Dienst, aangezien hier uitdrulikelijk gesproken wordt van twee opvolgende. met elkaar strijdende *orders.*

Een dergelijk artikel zou m.i. als volgt kunnen luiden: „De militair, die van een meerdere een hevel ontvangt, waarvan de opvolging in strijd is met eene reeds op hem rustende verplichting, is gehouden dezen meerdere hierop opmerkzaam te maken.

‚Herhaalt deze meerdere uitdrukkelijk zijn hevel, en doorziet de mindere niet. dat het nakomen van de eerste reeds op hem rustende verplichting gewichtiger is dan de tweede, zoo volgt hij het laatste hevel op.

..Doorziet hij daarentegen dat de eerste verplichting gewichtiger is dan de tweede. zoo is hij gehouden, niettegenstaande de uitdrukkelijke herhaling van den laatsten lastgever, de eerste op hem rustende verplichting na te komen.

„Niet opvolging van dit voorschrift is strafbaar ingevolge het Wetboek van Militair Strafrecht."

---

(1) Voor den niet-inilitairen lezer laat ik hier de redactie van de beide artikelen volgen:

Art. Y **I.** D. .,Bij het ontvangen van twee opvolgende met elkaar strijdige orders van verschillende meerderen. moet hij. die de orders ontvangt. den laatsten lastgever bekend maken rriet de hevelen. die hij reeds ontvangen heeft.

„Mocht deze alsnu zijnen last handhaven. dan moet daaraan uitvoering worden gegeven. *komende alsdan de verantwoordelijkheid voor de gevolgen, welke uit die handhaving mochten voortvloeien ten zijnen loste.'*

§ **3.** al. **3.** Voorschrift op den Velddienst: ..Wie een order ontvangt. die de richtige uitvoering van een reeds vroeger van een ander meerdere ontvangen opdracht zou beletten of belemmeren. in verplicht. den nieuwen lastgever met de bedoelde opdracht in kennis te stellen. Deze zal alsdan hebben te beoordeelen. of hij zijn order al dan niet wenscht te handhaven. In het eerste geval zal hij haar echter schriftelijk moeten verstrekken. onder aanteekening. dat tie betrokkene hem met zijne eerste opdracht in kennis heeft gesteld."

(2) De zaak KLEY.

Met opzet spreek ik hier niet van een *bevoegden* meerdere, omdat, gelijk hierboven sub u is aangetoond, sonis bevelen van onbevoegde meerderen behooren te morden ten uitvoer gebracht.

De waarborg tegen overijlde hancleliiigen van den meerdere, n. 1. het op schrift stellen van het laatste bevel, kan bij deze regeling, na een ander criterium gesteld wordt voor de gedragslijn van den mindere, vervallen.

Juist inet het oog op art. 119 TT. v. M. S. komt mij eene dergelijke algenieene regeling beslist noodzakelijk voor: nat toch zou i. c. de beslissing van den rechter moeten zin, n-aniieer een mindere, geplaatst voor een dergelijk conflict van plichten, en wetende, dat de eerste verplichting gewichtiger is dan de tweede, het voorschrift van art. **3** Inw. Dienst of § **3,** al. S, Voorschrift op den Velddienst, in. a. w. het laatste bevel opvolgt? VAN DIJK. op blz. 134, noot **2,** van zijn meergemeld werk deze quaestie besprekende, meent dat eon beroep op den noodtoestand kan *blijven* gelden. nu aanwezig is de keuze tusschen het opvolgen vaif het beter inzicht en het opvolgen van het dienstvoorschrift. Argumenteerende, vervolgt hij: ,,wel kunnen door eene bepaalde regeliiig zooveel mogelijk conflicten worden voorkomen, maar niets belet den rechter te oordeelen, dat onder de bijzondere omstandigheden van het concrete geval „nood" aanwezig is. De regeling zal dan ook alleen moeten worden beschouwd als een voorsclirift, hoe in normale gevallen moet worden gehandeld om den iiiilitair van de verantwoordelijkheid te ontheffen."

Mijn antwoord op de gestolde vraag zou het volgeride zijn: de wetgever, zoowel de burgerlijke als de militaire, geeft geen omschrijving van het begrip ..noodtoestand . stelt echter uitdrukkelijk strafbaar het opzettelijk niet-opvolgen van eenig ,.door Ons of van Onzentwege vastgesteld dienstvoorschrift". Regelt nu een dergelijk dienstvoorschrift. hoe in een bepaald geval van noodtoestand gehandeld moet worden, dan wordt in dit geval uitdrukkelijk inet 's wetgevers toestemming afgeweken van zijn algemeen standpunt ten aanzien van den noodtoestand. Waar de lex specialis. d. i. het dienstvoorschrift van art. 119 TV. v. N. X. eene bijzondere regeling geeft, daar zal de algemeene regeling van art. 40 W. u. S. niet van toepassing zijn. Volgt dus de militair het voorschrift op van art. **3** Inw. Dienst), dan zal hij steeds en te allen tijde vrij uitgaan, oindnt de wetgever het aldus gewild heeft; sterker nog: weet de militair. dat de eerste op hem rustende verplichting gewichtiger is en komt hij, na herhaald bevel van den laatsten lastgever, die eerste verplichting na. dan zal hij m. i. strafbaar zijn ingerolge art. 119 W. u. M. S.

Deze zeer zeker eigenaardige toestand zou een gevolg zijn van de onjuiste interpretatie door de reglementen van den noodtoestand. zooals het militair strafwetboek zich deze voorstelt; wijziging van de onderwerpelijke bepalingen koint in$ dan ook beslist noodzakelijk voor.

Na de uitvoerige bespreking gewijd aan de bovenstaande quaestie. kan ik met eene korte uiteenzetting volstaan naar aanleiding van het hierboven **sub c** vermelde geval, hoe de militair heeft te handelen die bij beter inzicht in de veranderde omstandigheden. een bevel ten uitvoer moet leggen.

De M. u. T. merkt omtrent dit punt op: „Somtijds toch zal ongehoorzaamheid aan een bevel van een volkomen hevoegclen meerdere niet strafbaar zijn. Voornamelijk in den oorlog kunnen sedert het oogenblik waarop het bevel gegeven is, de omstandigheden zich zoodanig hebben

gewijzigd, dat het opvolgen van de order li-laarblijkelijk en noodwendig nuttelooze verliezen ten gevolge zal hebben. en dat de nieerdere het gegeven bevel onverwijld zou intrekken. indien die wijziging in de omstandigheden hem bekend ware. Ziet de mindere dit in, dan is de afwijking van het bevel, derhalve de ongehoorzaamheid, volkomen geoorloofd niet alleen, maar *plichtmatig*". (1) Met een beroep op art, 40 W. v. S. toont de M. v. T. aan, dat ook voor dit geval geen speciale regeling noodig is, omdat een gegrond beroep op noodzaak straffeloosheid waarborgt.

De Militaire Commissie zou echter ook voor dit geval gaarne een 'egel in de wet zien opgenomen, ..te meer omdat nagenoeg nergens sterker dan in krijgszaken liet succes dikwijls de maatstaf der beoordeeling is. (2) In verband hiermede stelde zij eene bepaling voor b. v.. als volgt: „Als niet schuldig aan eenig inisdrijf kan worden vrijgesproken de bevelhebber, die in oorlogstijd op eigen inzicht en verantwoordelijkheid afwijkt van de bevelen, hem van *hoogerhand gegeven, omdat* hij op goede *gronden* in de meening verkeert„ dat de lastgever, bij het uitvaardigen van die bevelen, niet met den algeineenen toestand ter plaatse bekend was".

Mr. VAN DER HOEVEN bestreed ook dit voorstel, in hoofdzaak met de zelfde gronden als het voorgaande. „De bepaling is onnoodig. In welke gevallen de ongehoorzaamheid geoorloofd is, volgt uit het Wetboek van Strafrecht. Elke andere inoet worden gestraft. Art. 40 TV. v. S. geeft de bevoegdheid om ongehoorzaam te zijn, zonder te kunnen worden gestraft'. Een gegrond beroep op noodzaak waarborgt straffeloosheid.

„De bepaling is schadelijk. De rechter zal. indien zij wordt opgenomen, alleen vrijspreken in het eenige, in de wet voorziene geval; in andere gevallen, voor welke geen speciale bepalingen zijn gemaakt, niet. Bovendien, waarom dit geval alleen van toepassing te verklaren op een bevelhebber, en niet op andere militairen? Deze kunnen evenzeer in dergelijk conflict van plichten komen. Waarom alleen in oorlogstijd? Elk oogenblik kan zulk een conflict aanbrengen."

Ook nu zwichtte de Nilitaire Commissie voor deze argumenten en trok haar voorstel in.

De getroffen regeling komt mij op de iii de M. v. T. uitcengezette gronden de meest gewenschte voor: waar in 's lands belang het beginsel der gehoorzaamheid in het leger gehuldigd wordt, daar is liet rationeel, wanneer door overmacht van dit beginsel moet worden afgeweken, dat liet eigen initiatief wordt vrijgelaten, „de ongehoorzaamheid derhalve niet alleen volkomen geoorloofd. maar zelfs plichtmatig is."

Belangrijk in verband hierinede zijn de beschouwingen van den Generaal-Majoor (destijds Eerste-Luitenant der Infanterie) KOOLEMANS BEYNEN in .,de Militaire Spectator" 1883, blz. 914, en m. i. zeer terecht wordt door deze autoriteit de klemtoon gelegd op het bezit van voldoende karaktereigenschappen om ongehoorzaam te durven zijn aan de gegeven bevelen. Met een beroep op eenige voorbeelden uit de krijgsgeschiedenis — den lezer van dit opstel zeker in ruime mate bekend — wordt de wenschelijkheid bepleit van opname in de wet van eene bepaling, die den rechter de bevoegdheid geeft een bevelhebber (zelfstandig aanvoerder) vrij te

---

(1) Zie VAN DER HOEVEN. II. blz. 222.
(2) Herziening van liet Militair Strafrecht. II. Verslag der Commissie. blzn. 150—151. VAN DER HOEVEN, II. blzn. 227—228.

spreken, indien hij tegen van elders ontvangen bevelen had gehandeld. zelfs indien niet het succes zijne handelingen bekroond had.

In de reglementen zal dus eene bepaling opgenomen moeten worden, die den militair tot richtsnoer van zijne handelingen kan strekken. (1) Gelijk bekend, bevatten het Voorschrift op den Velddienst in § 3, al. 2, en het Reglement op de Excercitiën der Infanterie II, in punt 343 eene regeling van deze materie. (2)

Elk dezer beide voorschriften is alleen van toepassing op den bevelroerder. terwijl liet laatste zich bovendien beperkt tot den tijd van het gevecht. Gedachtig aan de opmerkingen van den Regeeringscommissaris, zou ik een artikel willen voorstellen. dat een algemeenen regel behelst, zoo ruim mogelijk geredigeerd, ten einde het op alle gevallen van toepassing te kunnen verklaren.

De redactie van het Voorschrift op den Velddienst komt mij overigens juist voor: aangezien het echter voor den meerdere, die het oorspronkelijk bevel of de eerste opdracht gaf, van het meeste gewicht is bekend te zijn inet de zelfstandig getroffen regeling door zijn ondergeschikte, verdient het aanbeveling eene tweede zinsnede in te lasschen, die den militair verplicht zoo spoedig inogelijk zijnen meerdere bekend te maken met de door hem genomen rnaatregelen. Een dergelijk artikel zou b. v. als volgt kunnen luiden: „Vindt een militair den toestand ter plaatse anders dan ondersteld werd door hem. die het bevel of de opdracht gaf, dan is hij niet alleen bevoegd, maar ook verplicht — zoo hij ten minste geen voeling meer kan houden met zijn ineerdere — zelfstandig de door hem noodig geachte maatregelen te nemen, ook al komen deze niet met het ontvangen bevel of de verstrekte opdracht overeen.

„In elk geval is hij verplicht zoo spoedig mogelijk zijnen meerdere bekend te maken niet de door hem getroffen regeling."

In verband met art. 40 W. v. S. en art. 119 W. v. M. S. laat men hier het eigen initiatief niet alleen voldoende speelruimte, maar verplicht zelfs den militair, indien hij inziet, dat het opvolgen van de order klaarblijkelijk en noodwendig nutteloze verliezen ten gevolge zal hebben, tot zelfstandig ingrijpen.

Na al wat hiervoor uiteengezet is, ware het natuurlijk dwaasheid te ontkennen, dat de mindere een toetsingsrecht heeft: soms zelfs zal een toetsings*plicht* bestaan, zóó wanneer op bevel een strafbaar feit nioet worden gepleegd. Echter: de militair make hiervan niet dan een zeer omzichtig gebruik: ziet hij niet bepaald in. dat afwijking van het gegeven bevel noodzaak is, zoo zal hij, als regel, hebben te gehoorzamen: en zich over de bevoegdheidsvraag geen oordeel mogen aanmatigen. In het Verslag der Tweede Kamer wordt dan ook opgemerkt, dat de hl. v. T. duidelijk aantoont, dat het voor den eenvoudigen mindere dikwerf uiterst

---

(1) Zie blz. 188.

(2) § 3. al. 2. Voorschrift op den Velddienst: „Vindt hij (i. e. de bevelvoerende) den toestand ter plaatse anders dan ondersteld werd door hem. die liet bevel of de opdracht gaf. dan is hij niet alleen bevoegd. maar ook *verplicht, zelfstandig* de door hem noodig geachte maatregelen te neinen. ook al komen deze niet met liet ontvangen bevel of de verstrelite opdracht overeen."

Punt 343. R. I. II: „Wanneer een aaiivoerder met eenige opdracht belast. in de onmogelijkheid verkeert om tijdig bevelen te vragen. is hij verplicht. naarmate de toestand dit vordert,. volgens zijn persoonlijk inzicht op te treden. Met gezag bekleed nioet men zich bewust zijn, dut besluiteloosheid en overdreven aanhankelijkheid aan bevelen. die blijkbaar wijziging behoeven, schadelijk kunnen worden voor den uitslag van het gevecht."

moeielijk zal zijn te beoordeelen, of hij liet gegeven bevel al dán niet straffeloos onuitgevoerd kan 'laten. De mindere zal altijd handelen suo periculo en slechts dan niet strafbaar zijn, wanneer de ongehoorzaamheid te wijten is aan overinacht volgens art 40 W. v. S.

De Regeering antwoordde, dat dit vollroinen juist is; ,aprioristische nadere aanwijzingen dienaangaande kunnen echter onmogelijk gegeven morden. aangezien de vraag afhangt van allerlei speciale omstandigheden. In ieder geval is liet al als een groote vooruitgang te beschouwen, dat het vroegere begrip, alsof lijdelijke gehoorzaamheid onder alle omstandigheden plicht mare voor den militair, voor de hierbedoelde opvatting heeft plaats gemaakt". (1)

Hoewel het in het algemeen voldoende is een vergrijp tegen de subordinatie te constateeren en repressief te bestraffen, kan het in sommige gevallen niet alleen wenschelijk, doch zelfs noodzakelijk zijn ter voorkoming van erger, dat de meerdere met geweld gehoorzaamheid tracht af te dwingen. Volgens de M. v. T., die ook deze bevoegdheid aan den meerdere toelient, hem zelfs zoo noodig gerechtigd acht den ongehoorzamen mindere op staanden voet neer te schieten of overhoop te steken, behoeft van deze gevallen in het W. v. M. S. geen gewag te worden gemaakt om dezelfde reden, waarom de gevallen. waarin de mindere niet verplicht is den meerdere te gehoorzamen, onvermeld blijven. Art'. 40 W. v. S. j°. art,. 127 W. v. M. X. (2) nl. zal den meerdere wanneer hij met geweld ongehoorzaamheid belet, straffeloosheid waarborgen: meent hij, dat liet misdrijf inoet worden verhinderd en zijn gewone middelen niet voldoende, dan wordt de drang der noodzakeiijlrheid overmacht en feiten, waartoe men door overmacht is gedrongen, zijn niet strafbaar. Met deze argumentatie bestreed Nr. VAN DER HOEVEN de Militaire Commissie, toen zij erkenning van het hier bedoelde recht in de wet noodzakelijk achtte: strafbepalingen als die van de artt. SS en 182 van het Crimineel Wetboek, uitgebreid zelfs tot, het zich niet verzetten tegen de vlucht in een gevecht, moeten, meende die Commissie, in het militair strafwetboek behouden blijven.

Een der leden maakte vervolgens de opmerking dat. mat betreft de bevoegdheid van den militair om van zijne wapenen gebruik te maken, terecht een beroep was gedaan op art. 40 W. c. S. Echter: het voorstel van de Commissie reikte verder, in zoover liet Crimineel Wetboek *strafbepalingen* inhoudt tegen den meerdere, die niet van zijne bevoegdheid gebruik maakt, terwijl juist op het opnemen van die strafbepalingen is aangedrongen. In ernstige omstandigheden moet de meerdere niet alleen *bevoegd* maar zelfs *verplicht* zijn, desnoods met kracht op te treden.

Naar aanleiding van deze opmerking werd in art. 125 van het Ontwerp opgenomen de zinsnede: „en indien liet belang der zaak het eischt, daartoe zelfs de uiterste maatregelen van geweld aan te menden"; het artikel luidde na opneming als volgt,:

.,Hij die opzettelijk nalaat eenen mindere het plegen van een misdrijf te beletten en, indien het belang der zaak het eischt, daartoe zelfs de

(1) VAN DER HOEVEN. II. blz. 236.

(2) Dit artikel luidde oorspronkelijk als volgt:

„Hij die opzettelijk nalaat eenen mindere het plegen van een misdrijf te beletten..... wordt. indien liet misdrijf' is gevolgd. gestraft gelijk de medeplichtige". Zie Herziening van het Militair Strafrecht. I. art. 133.

uiterste maatregelen van geweld aan te wenden..... wordt, indien het misdrijf is gevolgd, gestraft gelijk de medeplichtige.' (1) .

Het artikel. aldus geredigeerd, gaf bij de Tweede Kamer aanleiding tot opmerkingen; blijkens haar Verslag meenden velen, dat de Regeering ten onrechte van oordeel was, dat de meerdere ieeds aan art. 40 W. v. X. het recht ontleent, zoo noodig den ongehoorzamen minderr neer te schieten of overhoop te steken. Vooreerst toch wees men ei op. dat niet aan overmacht valt te denken, wanneer tegen den meerdere geen geweld gebruikt wordt. terwijl in de tmeede plaats de artihelen 40 en 41 W. v. S. er zich toe bepalen *straffeloosheid* te waarborgen wegens collisie van plichten. Hier echter wordt den meerdere uitdrukkelijk *geboden,* dat hij den mindere in de genoemde gevallen — en dus ook zoo noodig bij het tegengaan van onbeduidende misdrijven — *moet* dooden.

De Regeering handhaafde echter, mat betreft de eerste opmerking, haar standpunt: art. 40 W. v. S. geeft wel degelijk naar hare meening den meerdere de bevoegdheid om bij overmacht, dat is altoos indien en voorzoover het noodig is en niet alleen indien geweld gebruikt wordt, straffeloos maatregelen van geweld tegen den mindere aan te wenden, des noodig hem neer te schieten of overhoop te steken. Het tweede bezwaar werd weerlegd met de opmerking, dat het in onze wetgeving regel is, dat de gelsoden of verboden op welker niet-nakoming straf is gesteld, niet uitdrukkelijk en afzonderlijk zijn geformuleerd, maar alleen verborgen liggen in het artikel dat de straf stelt.

De na bespreking in de Militaire Commissie opgenomen uitdrukking: „zelfs, zoo het belang der zaak het eischt, de uiterste maatregelen van geweld aan te wenden", gaf evenzeer aanleiding tot bezwaar: de eerste helft vond men te zwak: in plaats van de laatste helft wilden sommigen liever lezen: .„van de wapenen gebruik te maken".

De Regeering kwam aan deze opmeikingen tegemoet door he6 gebruik van de woorden: „de door liet belang der zaak *gevorderde* maatregelen van gemeld", waarin ligt opgesloten. dat geweld alleen mag worden aangewend, *indien* en *voorzooier* dit noodzakelijk is. (2)

Deze concessie lijkt mij meer schijn dan werkelijkheid; waar volgens de verklaring van de Regeering door den meerdere bij overmacht, d. i. altoos indien en voorzoover het iioodig is. straffeloos maatregelen van geweld tegen den mindere mogen worden aangewend, daar kan zij geen bezwaar hebben deze redactie, al is zij naar het uiterlijk minder „bar" dan de oude, in de met op te nemen. De bride redacties schijnen mij toe inet andere woorden hetzelfde te zeggen.

Door de opneming van art. 127 W. v M. S. is in elk geval de strijd gedeinpt over de vraag of de meerdere aan art. 40 W. v. S. de bevoegdheid ontleent. iiiaatiegelen van gemeld te nemen; al moet deze vraag m. i. met liet oog op de ruime redactie van vermeld artikel bevestigend beantwoord worden, de verplichting, den meerdere in art. 127 opgelegd, snijdt allen twijfel over eventueele uitoefening van deze bevoegdheid voor goed den pas af. In geval van feitelijke aanranding, vlucht. oproer, ongehoorzaamheid aan boord, in liet gevecht, of in andeie gelijksoortige verhoudingen, a priori niet limitatief aan te geven, is dus het nemen van

---

(1) Art. 127 is het eerste gedeelte van art. 125 Ontw. v. D. H. I; art. 128 het tweede gedeelte van dat artikel (VAN DER HOEVEN. II. blz. 367).

(2) VAN DER HOEVEN, II. blzn. 373—375.

krachtige maatregelen van geweld tegen den mindere. iii zoover deze door het belang der zaak gevorderd zijn, tot plicht verheven. (1)

Uit het bovenstaande blijkt dus duidelijk — en zoowel in de M. v. T. als bij de mondelinge beraadslaging is het herhaaldelijk geconstateerd — dat onze nieuwe militaire strafwetgeving het beginsel der lijdelijke gehoorzaamheid in geen geval huldigt. Het mag dus eenige verwondering wekken, dat de strijd tusschen voor- en tegenstanders van de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid tegenwoordig nog zooveel pennen in beweging en zooveel gemoederen in beroering brengt. Eensdeels komt het mij voor, dat die strijd verklaard zal kunnen worden door eene onjuiste opvatting van het in ons militaire strafwetboek gehuldigde stelsel. anderdeels doordat men onder de uitdrukking .,blinde" of „lijdelijke" gehoorzaamheid, of hoe men dit begrip ook nader qualificeeren wil. (2) niet overal hetzelfde verstaat.

Als sprekend voorbeeld van de eerstvermelde misvatting citeer ik uit eene verhandeling. getiteld: „Onze jongste inilitaiïe strafwetgeving veroouderd", voorkomende in „de Militaire Gids" 1903. blz. 496, het volgende:

,,Het nederschrijven eener dergelijke bepaling (bedoeld is art. 98 W. v. M. S.) is eene bepaalde miskenning van hetgeen *de krijgstucht op het moderne gevechtsveld vordert.* Blinde gehoorzaamheid kan in den tegenwoordigen strijd de meest noodlottige gevolgen brengen; zij is in geenen deele te rijmen met het beginsel eener zelfstandige opleiding. dat,.... zelfs reeds in onze reglementen voor een deel is doorgedrongen". (bedoeld is punt 343 van het Infanterie-reglement II, hiervoor besproken).

Zoo schrijft Mr. D. F. in denzelfden jaargang van dit tijdschrift op blz. 415 in eene aankondiging van het werk van Nr. TV. F. VAN MEURS, ,,De nieuwe militaire strafwetgeving":

„Daarnaast zou kunnen worden gevraagd, of er inderdaad nog behoefte bestaat aan *zóó blinde gehoorzaamheid*, dat ook het *niet-gehoorzamen aan een onjuist bevel* strafbaar wordt gesteld" (art: 98 M. Str.).

Als laatste, tevens als het meest sprekende voorbeeld. wil ik vermelden, wat ik vind uiteengezet aan het slot in de eerstgenoemde verhandeling op blz. 498 van denzelfden jaargang van „de Militaire Gids":

„(De jonge militaire wetten) eischen, dat de officier. wien door een superieur gelast zou worden oni eene vergadering der Staten-Generaal uiteen te jagen, aan dit bevel zal gehoorzamen! Het is de machinetucht uit het oude huurleger in eere hersteld."

De schrijver, zich iii gemoede afvragende, of een meer intens militaristische opvatting mogelijk is. ziet voorbij, dat door toepassing van art. 43 jº art. 121 Wetboek van Strafrecht de officier, die aan zulk een bevel gehoorzaamde, met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren zon kuniien worden gesiraft.

De waarde dezer citaten zij den lezer verder ter overweging aangeboden.

Als voorbeeld van de opvatting, wat vaak onder lijdelijke gehoorzaamheid verstaan wordt, vernield ik, wat door een der sprekers op de vergadering van de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap dd. 5 Januari 1906 werd opgeinerkt: (3)

„Welnu, ik erkeii die controle (n.l. van onderen op) niet; ik verlang

---

(1) Zie de M. v. T. (VAN DER HOEVEN. II, blz. 372.)

(2) Zóó b.v. de uitdrukking: absolute gehoorzaamheid in de M. v. T. ad art, 98. (VAN DER HOEI-ES. II. blz. 232.)

(3) In het Orgaan der Vereeniging, Ve aflevering. blz. 419.

in een leger eene lijdelijke gehoorzaainheid (*natuurlijk met inachtneming van art. 2 I.* D. *en punt 313* R. *I. II.*) (1) en ken het controlerecht slechts toe aan de Tweede Kamer tegenover den Minister van Oorlog en aan mijne chefs tegenover mij." Het komt mij voor, dat hier geene lijdelijke gehoorsaaniheid erkend wordt.

Een tweede voorbeeld vinden wij weder in „de Militaire Gids" 1904. blz. 170; in een polemiek tusschen de redactie van dat orgaan en schrijver dezes lezen wij:

„Gesteld een Nederlandsch kolonel gelastte mij: mijnheer, gij zult van avond op de partij van de familie Y. moeten verschijnen; ik heb eene uitnoodiging voor C aangenomen .... dan zijn daarop drie antwoorden denkbaar: 1°. kolonel: ilr zal gaan (onvoorwaardelijke gehoorzaamheid); 2°. kolonel. het is mij lastig oni verschillende redenen, maar als U mij kunt aantoonen, dat mijn gaan noodzakelijk is, dan zal ik aan Uw bevel gevolg geven (voorwaardelijke gehoorzaamheid); **30.** kolonel,' het spijt mij, maar ik heb over mijn avond beschikt en ik kan aan Uw last geen gevolg geven (ongehoorzaamheid)."

Ik inerk op, dat van *militaire* gehoorzaamheid hier geen sprake is: het onderwerp, waarover het bevel loopt. stempelt het niet tot dienstbevel in den zin van art. 98 TT. v. M. 8. noch levert ongehoorzaamheid eenig krijgstuchtelijk feit op volgens art. 2 der Wet op de Krijgstucht, zoodat de mindere tot naleving van het bevel niet gehouden ir. Hoogstens kan hier vau eene meer of min tegemoetkoinende houding van den mindere sprake zijn. van gehoorzaainheid in den zin van onze militaire strafwetgeving in geenen deele. Bovendien: art. 124 W. v. M. S. bepaalt, dat de militair, die *in eene aangelegenheid,* die *vreemd* is *aan* de *belangen van den dienst* een mindere liieveelt iets te doen, gestraft wordt met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Lettende op deze verwarrende terminologie wil het mij voorliomen, dat „oude en nieuwe richting" dichter bij elkaar staan, dan door voor- en tegenstanders zelven geloofd wordt, al mag het in. i. niet ontkend worden, dat door de Militaire Gids wel eenigszins overdreven wordt bij de propagandeering zijner denkbeelden, getuige b.v. de studie: .,Het .,Gezag en het Verzet", voorkomende op blz. 1 van den Jaargang 1904. Gedachtig aan het „frappez, frappez toujours", legt dit tijdschrift misschien te vaak den nadruk op de uitzondering van den gehoorzaamheidsplicht in het algemeen.

Te spreken van „lijdelijke gehoorzaamheid", door den militair aan zijne meerderen verschuldigd, lijkt mij dus eene uitdrukking, die aanleiding tot misverstand moet geven, gelijk evenzeer de uitdrukking .,beleidvolle gehoorzaamheid" den kleintoon te veel legt op het beleidvolle of het voorwaardelijke. Gelijk ik hierboven reeds opmerkte: soms lijdelijke clan weer beleidvolle gehoorzaamheid is een mindere verichuldigd, niet steeds het eene, noch steeds het andere. Duidelijk is het, dat bij deze regeling aan liet moreel van den mindere de zwaarste eischen gesteld worden, aangezien hij soms op eigen verantwoording zijn gedragslijn zal moeten af bakenen. Uitzonderingen op den regel van blinde gehoorzaainheid erkent ons Wetboek van Militair Strafrecht uitdrukkelijk; daarentegen. bestaat in een bepaald geval de plicht tot gehoorzaamheid, dan is

---

(1) Cursiveering van mij.

deze ook absoluut: elke weigering, elke opzettelijke nalating of eigendunkelijke overschrijding, gelijk mede elke culpose ongehoorzaamheid kan gestraft, worden met gevangenisstraf ingevolge de bepalingen van het TV. r. M. S.

De militaire tucht, de consequent doorgeroerde gehoorzaamheidsplicht ga voorop; daarnaast erkenne men als uitzondering eenige gevallen, waarin in 's lands belang aan het initiatief van den mindere voldoende ruimte gelaten worde. „En men meene niet — aldus de Geiieiaal-Majoor KOOLEMANS BEYNEN in):de Militaire Spectator" 1883, blz. 7-12 — dat die beperking (van den gehoorzaamheidsplicht) nadeel zou toebrengen aan de tucht. Be soldaat mag gerust weten, dat hij niet in alles gehoorzaamheid verschuldigd is. dat hij geen knecht van zijne meerderen is; maar ook de meerdere heeft het recht te weten. wat hij mag bevelen, opdat hij zich niet te buiten ga. en bij reclame in het ongelijk gesteld moet worden."

Zou het in verbond hiermede niet wenschelijk zijn, van elke nadere qualificatie van de door den mindere verschuldigde gehoorzaamheid zich te onthouden. en kortweg te spreken van militaire gehoorzaamheid zonder meer? (Ij

Ten slotte nog eenige opmerkingen naar aanleiding van de redactie van art. 98 W. T. M. S.

Voor de drie vormen, waaronder zich schending van den plicht tot gehoorzaamheid kan voordoen. weigering, verzaking of overschrijding, worden door het artikel dezelfde strafbepalingen gesteld. en zulks op grond van de volgende overwegingen:

„Wanneer een militair uitdrukkelijk weigert,. de bevelen van den meerdere na te komen. dan is hij zonder twijfel een slecht militair, die toont. geen besef rail den aard zijner verplichtingen te hebben: maar hij gaat in ieder geval niet op sluwe of slinksche wijze te werlc: hij is, tot zekere hoogte, een eerlijk, openhartig man. Hij daarentegen die bevelen aanneemt. zonder daartegen iets in te brengen, doch nu opzettelijk nalaat dienovereenkomstig te handelen. leidt de autoriteiten om den tuin; tegen zijii wangedrag kan men zich niet hij voorbaat wapenen; hij bedriegt zijne iiieerderen. En van dit standpunt gezien. zou derhalve de weigering minder strafbaar moeten zijn, dan de feitelijlie ongehoorzaamheid.

„Indien men, aan den anderen kant, alleen let op den indruk, dien de uitwendige handeling maakt,. dan is men allicht geneigd. in de uitdrukkelijke, en meestal iii brutale bewoordingen vervatte, weigering. aan den superieur misschien riog wel ten aanhoore van andere inferieuren te kennen gegeven, eene vrij wat zwaardere schending van de regelen der ondergeschiktheid te zien. dan in de daad van hem, die althans zoolang hij zich tegenover den meerdere bevindt. zich van ongepaste uitingen of gedragingen weet te onthouden en zich weet te bedwingen.

„Evenwel, ook op de nadeelen voor den dienst. op de gevaren voor het leger en zelfs voor den Staat. die uit het feit kunnen voortvloeien. dient te worden gelet. En dan ligt het voor de hand, dat deze hij opzettelijke ongehoorzaamheid gemeenlijk veel ernstiger en omvangrijker zullen zijn dan hij de enkele weigering. Hij, die weigert, kan in den

(1) In denzelfden zin VAN DIJK, blz. 132. noot 1.

regel, zoo noodip, door een ander worden vervangen, en de geëischte dienst wordt dan toch verricht. Op hem daarentegen, die zich liet hevel laat aanleunen. en den schijn aanneemt. het te zullen nakomen, rekent de militaire autoriteit. Verzaakt hij nu den last, dan kunnen wanorde, ongevallen, verliezen de gevolgen daarvan zijn." (1)

De M. v. T.. dergelijke redeneeringen ook ten opzichte van de verzaking en de overschrijding aannemende, stelt dus de strafpositie voor feitelijke ongehoorzaamheid gelijk aan die voor uitdrukkelijke weigering van de gehoorzaamheid, o. m. op grond hiervan. dat de gevolgen van de eerste nndeeliger kunnen zijn dan die van de laatstvermelde.

Het wil mij toeschijnen, dat deze passus uit de M. v. T. eenigszins in strijd is met wat men aantreft in eene zinsnede van die Memorie bij de verzwaring van de ongehoorzaamheid:

„Tot de omstandigheden, die de ongehoorzaamheid verzwaren, rekenen verscheidene wetgevingen het belangrijke van het bevel en liet nadeelige gevolg, dat het misdrijf hebben kan. Niet alzoo het ontwerp.

„Zeer dikwijls zal de mindere ten eenen male buiten staat zijn, een juist en gegrond oordeel over dat belang en de mogelijkheid van die gevolgen te vellen. De verzaking van een gelijk hevel kan heden weinig of geen beteekenis hebben, morgen wellicht een onherstelbaar verlies veroorzaken.

„Van dergelijke toevallige omstandigheden, waarmede de schuldige geen rekening kan houden. mag de zwaarte der straf niet afhankelijk zijn." (2)

Waar bij de gelijltstelling van de strafbaarheid der drie vormen, waaronder zich schending van den plicht tot gehoorzaamheid kan voordoen, wel gelet wordt op de gevolgen, daar ziet men die gevolgen ocer het hoofd bij de verzwaring van de ongehoorzaamheid in liet algemeen: een consequent doorgevoerd beginsel is m.i. hier dus niet te erkennen.

Intusschen, hoewel ook mij de uitdrukkelijke weigering van de gehoorzaamheid uit strafrechtelijk oogpunt meer afkeurenswaardig voorkomt, ons militair strafwetboek geeft rooi. de drie vormen één zelfde strafpositie; alleen zal de rechter in ieder concreet geval bij machte zijn de z.i. aan het feit geëvenredigde straf uit te spreken en met deze overwegingen rekening te houden.

Beter lijkt mij toe de regeling van het Duitsche Wetboek van Militair Strafrecht, hetwelk in § 92 strafbaar stelt: „Ungehorsam gegen eiiieii Befehl in Dienstsachen durch Nichtbefolgung oder durch eigenmächtige Abänderung oder Ueberschreitung desselben"; in § 93 de straf verzwaart, wanneer „durch den Ungehorsam ein erheblicher Nachtheil verursacht wird", en in § 94 hem. die „den Gehorsam ausdrücklich verweigert oder seinen Ungehorsam sonst durch Worte. Geberden oder andere Handlungen zu erkennen gibt", straft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren. (3)

Art. 98 W. v. M. S. stelt strafbaar de *eigendunkelijke* overschrijding van een dienstbevel; wat beteekent het woord eigendunkelijk? Taalkundig duidt het aan, dat men in irts zijn eigen dunk of inzicht volgt, en handelt zonder met anderer meening rekening te houden: het wordt dan ook vaak in ongunstigen zin opgevat.

---

(1) Van der Hoeven II. blzn. 219—220

(2) Van der Hoeven. II, blz. 232.

(3) Zie Solms ad § 94. Militär Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich: „Es ist hier die die Disziplin in hohem Grade gefährdende, demonstrative dit des Ungehorsams, welche die höhere Strafe bedingt."

Opmerking verdient,, dat het Ontwerp van een Wetboek voor Militair Strafrecht. gelijk het, is herzien na de bespreking in de Militaire Commissie, het woord „eigenmachtig" gebezigd had. (1)terwijl deze uitdrukking in het Ontwerp 1897 in art. 99 vervangen merd door de tegenwoordige redactie. (2)

Bet woord komt op zes plaatsen in het Wetboek voor, n.l. in de artt. 68. 73. 98. 113. 119 en 142. en heeft — gelijk trouwens door den Regeeringscommissaris bij de beraadslaging in de Eerste Kamer uitdrukkelijk geconstateerd is — overal dezelfde beteekenis. (3) De groote vraag is. of in het begrip „eigenduukelijk" ligt opgesloten het begrip „opzet".

Tot juist inzicht lijkt het mij gewenscht, in het kort liet standpunt uiteen te zetten, hetwelk onze militaire strafwetgeving heeft ingenomen ten aanzien van opzet en schuld. In de Algemeene Beschouwingen wordt opgemerkt onder den titel „Opzet en Schuld", dat dit leerstuk. als beheerschende liet geheele gebied van het strafrecht, geen nadere beschouwingen noodig heeft. De beginselen, te dezen aanzien in het gemeene recht gehuldigd. behooren derhalve ook in het militaire recht te gelden, zoodat men in de omschrijving der verschillende misdrijven ook hier het antwoord vindt op de vraag, of en in hoever voor die misdrijven opzet dan mei schuld gevorderd wordt.

Opzettelijk nu beteekent alleen willens en wetens, drukt alleen het opzet, uit, en kan dus gezegd worden zoon-el van goede als van verkeerde handelingen, ter!\-ijl de plaatsing van het woord *opzettelijk*, als *betrekking* hebbende op al wat in het artikel daarop volgt. ook hier dezelfde beteekenis heeft als in liet Wetboek van Strafrecht.

De aan *culpose* misdrijven gewijde artikelen zullen — aldus de M. v. T. — niet steeds toepasselijk zijn, zoodra den militair *eenig* gemis van zorgzaamheid. opletteridheid of nadenken kan worden verweten, doch eerst dan. wanneer te zijnen aanzien is bewezen, dat hij minder voorzichtigheid, beleid, waakzaamheid. enz. heeft aangewend, dan in het algemeen van militairen in de positie van den beklaagde redelijkerwijze kan gevorderd worden.

„Eene gebeurtenis is alzoo in strafrechtelijken zin alleen dan aan de schuld van hem, die haar teweeg bracht, te mijten. wanneer hij zich van de portée van zijne handeling of van zijn verzuim geen behoorlijke voorstelling heeft gemaakt, terwijl en ofschoon hij dit had *kunnen* en moeten doen."

Waar als regel nu onderscheiden is tusschen dolus en culpa, daar beeft liet W. v. M. S. in sommige gevallen dit onderscheid niet gehuldigd. en daarvan hij Be omschrijving van het misdrijf geen nielding gemaakt; in deze gevallen zal indien slechts de schuldplichtigheid (Ijvan den dader bewezen is, liet artikel toepasselijk zijn, zoodat het doloos en het culpoos delikt bij uitzondering onder dezelfde straf bepaling vallen en de rechter, indien òf dolus òf culpa overtuigend gebleken is, bij de bepaling der strafmate op die omstandigheid zal hebben te let-

---

(1) Herziening van het Militair Strafrecht. I. art. 105.
(2) VAN DER HOEVEN. II, blz. 218.
(3) VAN DER HOEVEN. II. blz. 248.
(4) Schuldplichtigheid: d.w.z. het bestaan van eene zóódanige subjectieve betrekking tusschen den dader en liet feit. dat hij er strafrechtelijk aansprakelijk voor kan worden gesteld. *zoodat daderschap ten aanzien van het materieele* uitwendige *feit* niet voldoende is.

ten. Zoo vermeldt b.v. de M. v. T. ad art. 113 W. v. M. S. (1): ..Reeds hij de algemeene beschouwingen over opzet en schuld is gereleveerd, dat in dit artikel geen melding is gemaakt van eer, van die beide schuldvormen, zoodat hier bij uitzondering het dolose en het culpose delikt onder dezelfde strafbepaling vallen. Dit schijnt om verschillende redenen wenschelijk. Het, feit moet n.l. zwaar gestraft kunnen worden om der wille van de mogelijke gevolgen. De mogelijkheid rail die gevolgen moet den schildwacht evenzeer van achtelooze als van opzettelijke plichtverzaking weerhouden en ten aanzien van die gevolgen is er in beide gevallen absoluut geen verschil. Daarbij komt. dat opzet en schuld hier menigmaal als het ware dooreengemengd zullen zijn, b.v. als de vermoeide schildwacht slechts even de oogen wil sluiten en daardoor in diepen slaap valt. Eindelijk — en deze reden alleen zou al voldoende zijn — het zal a posteriori vaak volkomen onmogelijk uit te maken zijn, of de dienstverzaking willens en wetens is geschied, dan wel louter uit nalatigheid heeft plaats gevonden."

Keeren wij nu terug tot art. 98 W. v. M. S. Blijkens het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer stelde een der leden de vraag wat *eigendunkelijk* beteekent, en of die uitdrukking opzet in zich sluit, terwijl andere leden meenden, dat eigendunkelijk dezelfde beteekenis heeft als *eigenmachtig*, en dat de redactie van art. 98, al. 1, meebrengt, dat die uitdrukking opzet veronderstelt.

De Regeering antwoordde. dat aanvankelijk de uitdrukking eigenmachtig was gebezigd. „Zij is vervangen door eigendunkelijk, 1°. om gelijkheid van uitdrukking met art. 113 te verkrijgen. en 2°. omdat in „eigendunkelijk", d. i. uitsluitend met eigen dunk. met eigen inricht te rade gaande en zonder zich te storen aan de gegeven orders: *niet alleen het opzet* (2), maar ook het zoogenaamd voorwaardelijk opzet of de *dolus eventualis* nog duidelijker liggen opgesloten dan in eigenmachtig.

Culpose overschrijding van een dienstbevel valt onder art. 99" (3).

Vergelijken wij deze M. v. A. met de hiervoor geciteerde M. v. T. op art. 113, zoo komt het mij voor. dat wij niet ten volle overeenstemming kunnen constateeren: eigendunkelijk verlaten omvat zoowel het dolose als het culpose, eigendunkelijk overschrijden van een dienstbevel alleen het dolose feit,.

Bij de beraadslaging in de Eerste Kamer is de moeilijkheid evenmin opgelost,: de Heer VAN ASCH VAN WIJCK. als uitgangspunt zijner rede nemende art. 73. vond eigendunkelijk een eigenaardig woord, dat eene niet onaardige uitdrukking is voor hetgeen men in de strafrechtswetenschap noemt: .,dolus eventualis", „voorwaardelijk opzet" of' volgens anderen ;,bewaste schuld". Maar zooals het hier staat. schijnt het zoowel opzet als schuld te beteekenen. En zulks evenzeer, meende hij, in de artt. 68, sub 2°., 98 en 113; art,. 68, sub 2°, stelt strafbaar het eigendunkelijk ontruimen of verlaten van een plaats, post of vaartuig, art. 98 het eigendunkelijk overschrijden van een dienstbevel. art. 113 het eigendunkelijk verlaten van zijn post docr een schildwacht. In deze artikelen bestaat geen onderscheid tusschen opzet en schuld.

---

(1) Art. 113. ..De schildwacht. dle zijn post eigendunkelijk verlaat. eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomt. of zich in een toestand brengt of laat brengen. waarin hij zijn dienst als schildwacht niet naar behooren kan verrichten. wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

(2) Cursiveering van mij

(3) VAN DEK HOEVEN. II. blz. 246.

De Regeeringscommissaris verwierp al dadelijk de opvatting van den Heer VAN ASCH VAN WIJCK, als zoude „eigendunkelijk" heteekenen zoowel opzettelijk als door schuld; met een beroep op de M. r. A. — hierboven geciteerd — toonde hij aan, dat eigendunkelijk, als uitdrukkende, dat iemand met eigen dunk, met eigen inzicht te rade gaat, onmogelijk te verbinden is aan het begrip, dat een feit aan iemands schuld is te wijten. Schuld hebben is juist een bewijs, dat men niet te rade is gegaan. „In ieder geval, naar de bedoeling van den steller van het Ontwerp en van de Regeering, zooals hier in de Memorie van Antwoord is neergeschreven, blijkt duidelijli. dat in het begrip „eigendunkelijk" niet slechts ligt opgesloten het begrip „opzet", maar dat het woord „eigendunkelijk" expres is gekozen, omdat naar ons oordeel in géén ander woord bet opzet zoo duidelijk zou worden uitgedrukt."

De Regeeringscommissaris merkte verder op, dat door den Heer VAN ASCH VAN WIJCK zeer ten onrechte eigendunkelijk werd gelijkgesteld met dolus erentualis of voorwaardelijk opzet of bewuste schuld.

„Voorwaardelijk opzet en bewuste schuld verschillen bij mij als nacht, en dag; het een is een soort van opzet, het andere is een soort van schuld. Wat hiervan ook zij, inet het uitgangspunt dat in „eigendunkelijk" schuld schuilt, kunnen wij het niet eens zijn, zoodat in de eerste plaats minder juist de opmerking is gemaakt ten aanzien van de artt. 73 en 98, waar dan wel strafbaar gesteld zou zijn het culpose overschrijden van een dienstbevel, maar niet het culpose nalaten. Van ongehoorzaamheid, te wijten aan onachtzaamheid, wordt alleen in art. 99 gewag gemaakt; (1) in art. 98 daarentegen wordt uitsluitend gesproken van opzettelijke ongehoorzaamheid."

Wat nu art. 113 betreft — aldus vervolgt de Regeeringscommissaris — dit is van geheel bijzonderen aard: met het oog op de onmogelijkheid om naderhand uit te maken, of de schildwacht culpoos dun wel opzettelijk zijn plicht niet doet op zijn post, moeten beide vormen van het delict onder één hoed zijn te vangen. Daaroin is van meet af in het artikel geen oiiderscheid gemaakt tusschen opzet en schuld.

Volgens deze interpretatie sluit dus het woord eigendunkelijk in art. 98 „opzet" in zich. terwijl het in art. 113 ,opzet" zoowel als „schuld" omvat. terwijl het toch op de zes verschillende plaatsen. waar het voorkomt. naar de uitdrukkelijke verklaring van den Regeeringscommissaris, hetzelfde beteekent. (2)

Rij de beraadslagingen in de Tweede Kamer is door den Heer VERHEY de beteelienis van het onderhavige woord in debat gebracht; hij wenschte te lezen, in plaats van „eigendunkelijk overschrijdt", de woorden „opzettelijk overschrijdt". De Regeeringscommissaris antwoordde, dat oorspronkelijk gedacht was aan „opzettelijk", „eigenmachtig", maar ten slotte eigendunkelijk opgenomen was, en dat hij, die, alleen met zijn eigen dunk te rade gaande, een bevel overschreed, per se strafbaar moest zijn, terwijl hij, die opzettelijk een bevel overschreed, niet altijd strafbaa inag zijn, oindnt hij raak zijn plicht doet door het bevel te overschrijden.

De Heer VERHEY had naar aanleiding van dit antwoord kunnen vragen,

---

(I) Dit is het eenige artikel in het W. v. M. S.. waar de culpa nader omschreven wordt door „onachtzaamheid".

(2) Zie ook de rede van den Heer VAN ASCH VAN WIJCK, waar hij opmerkt, dat in art. 113 het dolose en het culpose delict onder één woord wordt gebracht. het woord „eigendunkelijk". (VAN DER HOEVEN. II blz. 250.)

hoe het nu staat met de strafbaarlieid van hem, die eigeridunkelijk nalaat aan eenig dienstbevel te gehoorzainen; bovendien zou volgens de woorden van den Regeeringscommissaris, bij de tegenwoordige redactie elk opzette-*lijk nalaten* van den gehoorzaamheidsplicht strafbaa nioeten zijn.

Niet weinig wordt de moeilijkheid vergroot door de uitdrukking „opzettelijk en eigendunkelijk" in art. 142 W. v. M. S.: (1) waar volgens de M. v. A. in eigendunkelijk niet alleen het opzet, maar ook nog het voorwaardelijk opzet of de dolus eventualis ligt opgesloten, daar is of het woord opzettelijk in art. 142 overbodig. òf men moet aan eigendunkelijk alleen heteeli-eilis toekennen in den ziii van dolus eventualis. Bij den strijd, die echter bestaat over de beteekenis van voorwaardelijk opzet, of dit n.l. schuld is dan wel opzet„ lijkt deze laatste oplossing minder gewenscht. (2)

Het begrip „eigendunkelijk", met zijn m. i. niet geheel vaststaande beteekenis, zal bij de toepassing van liet militaiie strafwetboek waarschijnlijk tot bezwaar aanleiding geven; mocht de wetgever vóór de invoering nog aanleiding kunnen vinden eenige wijzigingen aan te brengen, zoo veroorloof ik mij op dit punt de aandacht te vestigen.

Hoewel de stof nog niet uitgeput is, heb ik gemeend mij tot deze beschouwingen te moeten bepalen: ik hoop van het geduld der lezers niet te veel gevergd te hebben, terwijl ik der Redactie dank verschuldigd ben voor de gastvrijheid. die zij mij in zoo ruime mate bewezen heeft.

Rotterdam, Juli 1906.

(1) **Art. 142.** De militair. tot eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht behoorende. die wederrechtelijk en opzettelijk eenige oorlogsbehoefte vernielt. beschadigt. onbruikbaar maakt of wegmaakt, of die zich *opzettelijk en eigendunkelijk* ontdoet van. eenig hem van rijkswege verstrekt wapen. munitie. krijgstoerusting of voedingsmiddel wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren.

(2) NOYON, I. blz. 5, neemt aan dat dolus eventualis geen opzet is: VAN HAMEL I. blz. 277, in tegenovergestelden zin.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 24 Januari 1902.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. h. Baron TAN ITTERSUM, L. d. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A SCHOLTES, Jhr. H. LAMAN TRIP en C. J. G. DE BOOT.

Advocaat-Fiskaal: Mr. P. VERLOREN VAN THEMAAT.

Wederspannigheid, lichamelijk letsel tengevolge hebbende gehad.

Beteekenis van wettelijk voorschrift *in art. 184 Wetboek van Strafrecht.*

Beklaagde heeft geweigerd te voldoen aan den last der politie om zich uit een volksverzameling te verwijderen. Het bestaan van opzet tot die weigering was noch ten laste gelegd noch rechtens bewezen. Derhalve vormt dit feit niet eene overtreding van art. 184 Wetboek van Strafrecht doch van art. 49 der Algemeene Politieverordening van Amsterdam dd. 5 Februari 1897.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 27sten December 1901 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Zeekrijgsraad aan boord vnii Harer Majesteits Wachtschip te Hellevoetsluis, den 29sten November 1901 gewezen in de zaak tegen eeii stoker 2de klasse, oud 1i jaar, geboren te Amsterdam, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 1, 3 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water. 1 der Wet vnii 14 November 18'79 (*Staatsblad* no. 193), *91,* 56, 184. 180 jo. 181 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht. is schuldig verklaard aan: 1o. het opzettelijk niet voldoen aan een bevel of eene vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar, belast met de uitoefening van eenig toezicht. 2o. wederspannigheid, gepaard met feitelijkheden, die eenig lichamelijk letsel tengevolge hebben gehad, en veroordeeld tot eene maand gevangenisstraf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fisliaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de navolgende daarbij aangenomen feiten en oinctandigheden;

dat beklaagde: 1°. in den avond van den 27sten October 1901 omstreeks 11 uur, toen hem door den agent van politie buitengewoon veldwachter te Amsterdam S. A. gelast was om zich uit een volksverzameling in de Warmoesstraat te Amsterdam te verwijderen, aan dien last niet onmiddellijk heeft voldaan, 2°. dienzelfden avond, even daarna, onder zijne overbrenging naar het politiebureau 1ste sectie: 1ste afdeeling, te Amsterdam, na zijne arrestatie tengevolge van het sub 1°. vermelde feit door genoemden agent A., bij welke overbrenging door den agent van politie buitengewoon veldwachter G. B. de behulpzame hand werd verleend, en beide beambten hem hadden vastgegrepen, omdat hij niet gewillig wilde medegaan, zich heeft losgerukt, waarbij op een gegeven oogenblik zijn rechterhand vrijkwam en hij daarinede den agent A. een flinken slag tegen diens rechter wang heeft gegeven;

dat die feiten door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in liet vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen;

dat artikel 49 der Algemeene politieverordening voor de gemeente Amsterdam, vastgesteld den 5den Februari 1897 en afgekondigd den 25sten Februari d.a.v., bepaalt dat hij, aan wien bij volksverzamelingen op den openbaren weg door de politie gelast wordt zich uit de volksverzameling te verwijderen, verplicht is aan dezen last onmiddellijk te voldoen;

dat deze bepaling door den Raad dier gemeente, krachtens de bevoegdheid, den Raad bij artikel 135 der gemeentewet verleend, vastgesteld, is een op de Wet steunend voorschrift van den plaatselijken wetgever en derhalve een wettelijk voorschrift in den zin van artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht:

dat wel door den Hoogen Raad bij verschillende arresten en wel voor de eerste maal Lij dat van 27 Juni 1887 (W. *v. h.* K. n°. 5447) is aangenomen, dat onder de uitdrukking „Wettelijk voorschrift" alleen te verstaan zijn voorschriften in rijkswetten, hetzij onmiddellijk, hetzij in verband met eenige andere verordening gegeven, doch dat dit hoogste rechtscollege, nadat deze leer algemeene bestrijding had ondervonden, bij arrest van 26 Juni 1899 (TV. *v. h.* K. n°. 7307) van zijne zienswijze in deze is teruggekomen, en heeft beslist: dat onder de voorzegde uitdrukking begrepen zijn alle voorschriften, ook buiten die der Rijkswet, bevoegdelijk uitgegaan van eenige macht aan welke, bij de grondwet of de wet, wetgevend vermogen is toegekend, bepaaldelijk de voorschriften van verordeningen door den gemeenteraad krachtens artikel 133 der gemeentewet vastgesteld;

dat de gemeenteraad te Amsterdam krachtens dit artikel bevoegd was, met het oog op de plaatselijke toestanden, in het belang der openbare orde te bepalen dat, in het hij artikel 49 der gemelde politieverordening bedoelde geval, iedereen zich uit eene volksverzameling moet verwijderen *onmiddellijk* nadat hij daartoe van de politie den last heeft ontvangen;

dat overtreding dezer bepaling strafbaar is gesteld bij artikel 113. eerste lid. der gemelde politieverordening niet hechtenis van ten hoogste zes dagen of geldboete van ten hoogste f 25.—, doch dat het niet-voldoen aan een bevel van een agent van politie, om zich bij volksverzamelingen op den openbaren weg uit de volksverzameling te verwijderen, waar dit bevel in casu berustte op een wettelijk voorschrift, tevens valt onder de strafbepaling van artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht, wanneer de niet-voldoening aan dit bevel *opzettelijk* is geschied;

dat echter uit de overweging van het vonnis, waarin de feiten zijn opgenomen, die de krijgsraad als bewezen aanneemt (zie bladz. 8 van het vonnis) niet blijkt, dat dit laatste punt door den krijgsraad is onderzocht

en beslist, en het vonnis derhalve, als niet voldoende niet redenen omkleed, behoort te worden te niet gedaan;

dat hei bestaan van het opzet bij beklaagde, om niet te voldoen aan der last van den agent van politie X. oni zich uit de volksverzameling te verwijderen, rechtens voldoende blijkt uit de vermelding in het dooi dien beambte op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal, dat beklaagde, die even te voren vóór den genoemden agent was gaan staan en dezen spottend salueerende, de woorden had toegevoegd: „zoo vent je. zoo koperen soldaat", toen hij hem gelastte zich uit de inmiddels ontstane volksverzameling te verwijderen. daaraan niet „wilde" voldoen;

dat. blijkens de verklaring van getuige A., de slag, die beklaagde hem op den rechterwang heeft gegeven, gevoelig is aangekomen en oogenblikkelijke pijn heeft veroorzaakt, terwijl getuige B. verklaart, gezien te hebben, dat de slag met een flinken zwaai werd toegebracht, en dat de wang van getnige A. na het slaan eenigszins rooder was dan te voren;

dat, met liet oog op de pijn, die de slag den getuige A. heeft verdorzaakt, de Krijgsraad terecht heeft beslist, dat liier de verzwarende omstandigheid van artikel 181 1°. van het Wetboek van Strafrecht aanwezig is. daar elke gewelddadige aandoening van het lichaam, die pijn doei- ontstaan, lichamelijk letsel veroorzaakt. tein-ijl het daarbij onverschillig is of de pijn. die door de gewelddadige handeling is veroorzaakt, van korteren of langeren duur is geweest [zie in gelijken zin de arresten van den Hoogen Baad van 18 Februari 1889 (*W.* u. *h.* 12. n°. 5680), en van 30 Maart 1896 (*W.* c. *h*, *R.* n°. 6790) alsmede de sententies van het Hof van 13 Mei 1887 en van 22 November 1895];

dat het voor de toepassing van de in artikel 181 1°. vermelde verzwarende omstandigheid geen vereischte is. dat het opzet van den dader gericht was op het veroorzaken van eenig lichamelijk letsel (in gelijken zin beslist bij liet bovenvermeld arrest van den Hoogen Raad van 30 Maart 1896), zoodat de omstandigheid, dat de Krijgsraad niet heeft onderzocht en beslist of de slag, die beklaagde, blijkens de feitelijke beslissing van liet vonnis, den agent van politie h. tegen diens rechter wang heeft gegeven, het gevolg was van opzet dan wel van onhandigheid of onachtzaamheid, geen grond kan opleveren om de schuldigverklaring van den beklaagde aan het misdrijf van artikel 181 1°. van het Wetboek van Strafrecht onvoldoende gemotiveerd te achten;

doch dat dooi den Krijgsraad ten onrechte is aangenomen dat op de twee door den beklaagde pepleegde misdrijven artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht toepasselijk is;

verzocht en bij Resolutie van den 7den Januari 1902 verkregen hebbende 's Hof mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter ïolle van den Hove lieeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis. en dat gedaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 57, 180. 181 princ. en 1°. en 184 van het Wetboek van Strafrecht, 12 van liet Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water. 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193) en 167 der Rechtspleging hij de Zeemacht, zal worden schuldig verklaard aan:

1°. het opzettelijk niet voldoen aan een bevel krachtens wettelijk voorschrift gedaan dooi een ambtenaar met de uitoefening van eenig toeziclit belast;

2°. wederspannigheid, gepaard met feitelijkheden, die eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebben gehad,

en te dier zake veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van

twee maanden, met verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen dei Justitie en die van den processe in eeisten aanleg en in appel gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove. rof tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, alzoo impetrant van mandament van appel en cischer ambtshalve te eenre

en

genoemden stoker 2de klasse, gedaagde in vooischreven cas. ter andere zijde.

HET HOF:

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs clispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijlís afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe aan het Hof overgelegd;

Overwegende dat aan beklaagde is ten laste gelegd;

1°. dat hij in den avond van 27 October 1901 omstreeks te 11 uur in de Warmoesstraat te Amsterdam, toen hem door den agent van politie en buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam S. A. gelast was om zich uit eene volksverzameling in gemelde straat te verwijderen, aan dien last niet onmiddellijk heeft voldaan,

2°. dat hij in gemelden avond, even daarna: onder zijne overbrenging naar het politiebureau van de 1ste sectie, 1ste afdeeling, te Amsterdam. na zijne arrestatie ten gevolge van het onder 1°. vermelde feit door den genoemden agent van politie A., bij welke overbrenging door den agent van politie tevens buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam G. B. de behulpzame hand verleende. terwijl beide politieagente11 hem hadden vastgegrepen omdat hij niet gewillig milde medegaan, zich heeft losgerukt, waarbij op een gegeven oogenblik zijne rechterhand is vrijgekomen, waarmede hij den agent van politie A. een flinken slag tegen diens rechter wang heeft gegeven;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad hij vonnis van 29 November 1901 terecht door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaarcl de feiten, aan den beklaagde ten laste gelegd, en het in de tweede plaats aan den beklaagde ten laste gelegde feit naar behooren heeft gequnlificeerd als „wederspannigheid eenig lichamelijk letsel tengevolge hebbende", terwijl de aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van ééne maand in juiste verhouding staat tot dat misdrijf;

Overwegende echter dat de Zeekrijgsraacl ten onrechte den beklaagde ter zake van het in de eerste plaats aan dezen teil laste gelegde feit heeft schuldig verklaard aan het, misdrijf van het opzettelijli niet voldoen aan een bevel krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast, met de uitoefening ran eenig toezicht;

Overwegende toch dat volgens artikel 184 van liet Wetboek van Strafrecht het niet voldoen aan een bevel krachtens wettelijk voorschrift gedaan dooi- een ambtenaar belast met de uitoefening van eenig toezicht alleen dan strafbaar is, wanneer het niet voldoen aan zulk een bevel is geschied *opzettelijk* dat is met het oogmerk om aan zulk een bevel niet te voldoen, welke omstandigheid aan den beklaagde niet is ten laste gelegd, en ook niet voldoende wettig en overtuigend is bewezen:

Overwegende dat de beklaagde zich ter zake van het in de eerste plaats aan hem ten laste gelegde feit heeft schuldig gemaakt aan overtreding van artikel 49 van de Algemeene Politieverordening voor Amsterdam

vastgesteld door den Raad dier gemeente den 5den Februari 1897 en afgekondigd den 25sten Februari 1897, volgens welk artikel hij, aan wien bij volksverzamelingen op den openbaren weg door de politie gelast wordt zich uit de volksverzameling te verwijderen, verplicht is aan dezen last oiiinidclellijk te voldoen, terwijl artikel 113 van gemelde Politieverordening met hechtenis van ten hoogste zes dagen of geldboete van ten hoogste 25 gulden bedreigt de overtreding van gemeld artikel 49;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen met weglating van de artikelen 56 en 184 van iiet Wetboek van Strafrecht, en met bijvoeging van de artikelen 23, 58 en 62 van het Wetboek van Strafrecht, 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 193) en 49 en 113 van de Algemeene Politieverordening voor Amsterdam. vastgesteld den 5den Februari 1897 en afgekondigd den 25sten Februari 1897;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis door den Zeekrijgaraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Hellevoetsluis den 29sten November 1901 in. de zaak tegen den beklaagde gewezen, voor zooveel deze daarbij is schuldig verklaard aan het misdrijf van het opzettelijk niet voldoen aan een bevel krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast inet de uitoefening van eenig toezicht, in plaats van aan de overtreding van het te Amsterdam bij eeiie volksverzameling op den openbaren weg door iemand niet onmiddellijk voldoen aan den last, hem door de politie gegeven. zich uit die volksverzameling te verwijderen. en voor zooveeldeze ter zake van*gemelde overtreding niet is veroordeeld tot hechtenis of eene geldboete;

Verklaart den beklaagde ter zake van het in de eerste plaats aan hem ten laste gelegde feit schuldig aan de overtreding van het te Amsterdam bij eene volksverzameling op den openbaren weg door iemand niet onmiddellijk voldoen aan den last, hem door de politie gegeven, zich uit die volksverzameling te verwijderen:

Veroordeelt den beklaagde ter zake van die overtreding tot, eene geldboete vaii drie gulden met bepaling dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd! zal worden vervangen door hechtenis van eenen dag;

Houdt overigens het vonnis in stand, onder anderen wat betreft de veroordeelinq van den beklaagde tei zake van het misdrijf van wederspannigheid lichamelijk letsel ten gevolge hebbende, tot eene gevangenisstraf van eene maand:

Bepaalt dat de kosten van liet hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat:

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 Juni 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L A. WALAARDT SACRÉ, R. I. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal : Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Bewijsleering door de alleenstaande verklaring van een meerdere.
Het Hof neemt aan, dat i. c. een dienstbevel gegeven is.
Beleedigend karakter mag niet worden toegekend aan de uitdrukking: „och verrek, vent". (anders bealist door den Zeekrijgsraad)

In de zaal;, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een marinier, oud 27 jaar, geboren te Kralingen (thans gemeente Rotterdam) gedetineerd aan boord vall Harer Majesteits Instructieschip „Van Galen". die zich beroepen heeft op liet Hof. alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer. ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch h minima, tevens vermeerder à minima,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 1sten Mei 1906 geautoriseerd orn dit appèl r. o. voor den fungeerend-fiskaal hij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis te vervolgen. mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, tevens eischer A minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch h minima. bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat, naar gedaagdes meening, impetrant niet ten deele. doch geheel van de hem ten laste gelegde beschuldiging had moeten zijn vrijgesproken;

dat men hier toch te doen heeft met insubordinatie buiten dienst;

dat die op de gewone wijze had moeten zijn bewezen, en dat daartoe de beëedigde verklaring alléén van den superieur, tegen wien de insubordinatie is gepleegd, onvoldoende was;

en is geconcludeerd tot nullité van liet vonnis en dat alsnog de impetrant en verweerder, met aanhaling van artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht, geheel zal worden vrijgesproken van de hem ten laste gelegde beschuldiging en, diensvolgens, uit zijn arrest zal worden ontslagen, niet onverkortlating van het recht van den commandeerenden officier, onder wiens bevelen impetrant is gesteld, om impetrant wegens:

a. uit losheid of onachtzaamheid te hebben verzuimd te volbrengen de order welke aan hem door iemand in hoogeren rang gesteld. gegeven was;

b. zich in den drank te buiten te zijn gegaan en zonder verlof, in burgerkleeren, zich op den openbaren weg te hebben bevonden,

disciplinair te corrigeeren. de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen te dragen dooi den Staat.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door heide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken:

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan beschuldigd:

den 26sten Maart 1906 des avonds te ongeveer 7 uur te *Rotterdam* op den openbaren weg, na niet voldaan te hebben aan de order van den sergeant-majoor der mariniers V., om zich naar de kazerne te begeven, omdat hij omstreeks twee uren te voren in burgerkleeding op straat was aangetroffen, en dien sergeant-majoor bij die ontmoeting had toegevoegd: „och verrek, vent"; gemelden sergeant-majoor met de vuist opzettelijk een stomp onder de kin te hebben gegeven en hard wegloopende te hebben gezegd „dat verdom ik. vuile ploert", dit met het oogmerk om dien onderofficier, zijn meerdere in rang, te beleedigen;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht heeft aangenomen dat niet wettig en overtuigend bemezen is, dat beklaagde den sergeant-majoor V. opzettelijk met de vnist een stomp onder de kin heeft gegeven. en hem terecht van dit gedeelte der aanklacht heeft vrijgesproken;

Overwegende dat liet verder den appellant ten laste gelegde t. w.: 'het tegeii den sergeant-majoor V. bezigen van de woorden „och verrek. vent" en „vuile ploert" door den Krijgsraad met toepassing van het bepaalde bij artikel 160 van hei; Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen enkel op grond der beëedigde verklaring van dien sergeant-majoor en zonder dat uit eenig ander wettig bewijsmiddel is gebleken, dat beklaagde die woorden tegen dien sergeant-majoor heeft geuit):

Overwegende dat de Krijgsraad daarbij terecht heeft aangenomen dat de handelingen van den belilaagde tegen den sergeant-majoor V. zijn geschied in dienstzaken, daar gemelde sergeant-niajoor, naar aanleiding dat de beklaagde zich niet in uniform gekleed in het openbaar had vertoond en hem had toegevoegd de woorden „och verrek: vent", bevoegd was den beklaagde te gelasten om zich naar de kazerne te begeven, ofschoon de belilaagde, die inet verlof van Hellevoetsluis te Rotterdam was, in die kazerne niet tehuis behoorde;

Overwegende toch dat inet lastgeving „zich naar de kazerne te begeven" wanneer die gedaan wordt door een in rang meerderen militair aan een in rang minderen militair, welke zich aan eene overtreding tegen de krijgstucht heeft schuldig gemaakt, bedoeld is dat de in rang mindere militair zich naar de kazerne moet begeven ten einde zich aldaar in arrest te stellen:

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte heeft beslist dat de belilaagde door den sergeant-majoor V. toe te voegen de woorden „och verrek. veilt!': zich schuldig heeft, gemaakt aan het met woorden beleedigen van zijn meerdere in rang, daar die woorden wel zijn minachtend maar niet beleedigend;

Overwegende voorts, dat de straf van zes maanden militaire gevangenisstraf, door den Zeekrijgsraad aan den beklaagde opgelegd, is te zwaar in verhouding tot het feit, waaraan de beklaagda zich heeft schuldig gemaakt;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, niet weglating van artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis door den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis 20 April 1906 in de zaak tegen den bedoelden marinier gewezen, alleen voor zooveel betreft dat daarbij de beklaagde is schuldig verklaard aan het tweemaal met \voorden beleedigen van zijn meerdere in rang en wat betreft den duur van de aan den beklaagde opgelegde militaire gevangenisstraf;

Verklaart den beklaagde schuldig aan het met woorden beleedigen van zijn meerdere in rang, gepleegd door een minderen schepeling:

Veroordeelt hem deswege tot eene militaire gevangenisstraf rooi den tijd van twee maanden, met bepaling dat de tijd. door den beklaagde sedert 4 April 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht.

Spreekt den beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde feit aan den sergeant-majoor V. te hebben toegevoegd de woorden .och verrek, veilt", hebbende hij zich daardoor niet schuldig gemaakt aan het met woorden beleedigen ra11 zijn meerdere in *rang*;

Verwijst den beklaagde naai den commandeerenden officier onder wiens bevelen hij is gesteld ter beslissing of hij. ter zake van liet bezigen van de woorden „och verrek. vent". tegen den sergeant-majoor V , zich schuldig heeft gemaakt aan overtreding der krijgstucht, welke commandeerende officier daarbij rekening kan houden met den tijd dien de beklaagde langer in verzekerde bewaring heeft doorgebracht dan de duur bedraagt der hem opgelegde militaire gevangenisstraf;

Houdt overigens het vonnis in stand:

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Van den fungd. Fiskaal bij de Zeekrijgsraden te Hellevoetsluis, die ons door inzending van de kopie van bovenstaande sententie ten zeerste verplichtte, ontving de Redactie tevens mededeeling van de navolgende overwegingen van het vonnis a quo van den Zeekrijgsraad aldaar. waarbij de besliste punten meer uitvoerig worden behandeld. Tevens deelde de inzender ons mede dat de Zeekrijgsraad, dooi. aan de gebezigde u oorden: „och verrek, vent", een beleedigend karakter toe te kennen, zich had aangesloten aan de opvatting van de Arrondissements-Rechtbank te Zwolle in haar vonnis van 31 Januari 1889. vermeld bij Pols c. s., Rechtspraak, op art. 266. aanteekening 5. *Red. M.* **R.** *2:*

Overwegende, dat uit het vorenstaande blijkt, dat de beklaagde, betreffende het tegen hem ten laste gelegde, slechts opgeeft teil tijde en ter plaatse als in de aanklacht vermeld. zich in burgerkleeding op den openbaren weg te Rotterdam te hebben bevonden. en hij zich herinnert toen ook een onderofficier der marinieis te hebben ontmoet:

dat verder de beëedigde verklaring van den sergeant-majoor der mariniers U. V., door geene andere bewijsmiddelen wordt bevestigd, dan de hiervoren veriiielde opgaaf van den beklaagde en de beëedigde verklaring van den getuige D., die verklaart ten aangegeven tijde beklaagde en den sergeant-majoor V. in elkanders gezelschap te hebben gezien, en uit de door hem op eenigen afstand waargenomen bewegingen van voornoemden V. te hebben opgemaakt, dat V. den beklaagde naar de kazerne wilde zenden:

Overwegende dat alzoo omtrent de geïncrimineerde feiten de getuige T. onder eede heeft rerklaard, dat de hem door beklaagde toegebrachte stoinp onder de kin, naar zijne meening, niet opzettelijk doch als een gevolg van eene onwillekeurige beweging bij het neinen van een aanloop, is toegebracht zoodat beklaagde het van dit hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken:

dat verder de uitdrukkingen, als: „och verrek. vent", en ,,dat verdom ik, vuile ploert" zooals zij in de beschuldiging voorkomen, ten processe

alleen is weergegeven door den meergemelden beëedigden getuige V.;

dat alzoo in casu de gewone bewijsregelen, vastgelegd in het Wetboek van Strafvordering onvoldoende zijn voor het aannemen van wettig en overtuigend bewijs, doch artikel 160 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water hierin tegemoet komt;

dat dit artikel 160 echter „alleen spreekt, van „een schepeling, door eenen aan hem gesubordineerde", en nu moet worden uitgemaakt, of liet in dit geval toepasselijk is op den beëedigden getuige D. V.. die zooals overtuigend genoeg gebleken is. den lande dient als sergeant-majoor der Mariniers, bij het gedeelte, dat gekazerneerd is aan den wal;

dat de beëedigde getuigenis van dezen getuige dus minder waarde zoude hebben dan in het geval hij tijdens het hem vanwege den beklaagde overkomene had gediend aan boord van een van Hr. Ms. oorlogsschepen, waarbij de uitdrukking van „schepeling" zonder eenige kwestie op hem toepasselijk zoude zijn;

dat de Krijgsraad echter van meening is, dat het woord „schepeling", niet in de beperkte beteekenis moet worden opgevat! als het woord bij den eersten oogopslag aangeeft: dat immers de bedoeling van den wetgever, bij liet vaststellen van het onderwerpelijk art. 160 is geweest. den meerdere te beschermen tegen vexatiën van den mindere, en op art. 160 voornoemd nel niet zoodanige commentaren aanwezig zijn om de beteekenis van het woord „schepeling" klaar en duidelijk bloot te leggen, doch dit laatste wel aanwezig is in het analoge art. 211 van Cr. W. Kr. te L.; dat immers, nadat het Crimineel W. Kr. te W. bij Souverein besluit van den 20sten Juli 1814 (*Staatsblad* nº. 27) reeds tot wet was verheven, het ontwerp van het Crimineel Wetb. t. h. Kr. te L. opnieuw aan het onderzoek werd onderworpen van de commissie tot het ontwerpen van militaire wetboeken en uit de geschiedenis van het ontstaan van laatstgemeld Wetboek blijkt, dat èn de verschillende ontwerpen der Crimineele wetboeken voor het Krijgsvolk te Water en te Lande, èn de vastgestelde teksten betreffende liet tegenwoordige art. 160 Cr. W. K. te W. en art. 211 Cr. W. K. te L.. die artikelen van het ontwerpen af eene gelijkluidende tekst hadden met uitzondering alleen? dat in den aanhef van art,. 160 gesproken wordt van „een schepeliiig" en in art. 211 van „een militair"; dat de beide wetboeken zijn tot stand gekomen, volgens ontwerpen van eene zelfde commissie, die aldus in lseidc wetboeken naa: dezelfde beginselen heeft gehandeld, en nu op het ontwerp van laatstbedoeld artikel eene aanteekening is gevondeïï van de bovenvermelde commissie waarbij het navolgende wordt te kennen gegeven: „Als eene bijzondere dispositie. welke van de algemeene regels afwijkt, doch die door de Commissie noodzakelijk is geoordeeld. wordt bij art. 212 (211) van dit project voorgesteld dat,..... „De Commissie kan zich niet ontveinzen. dat deze afwijking van de Algemeene regels van het regt in den eersten opslag zijne tegenbedenking heeft. doch zij beschouwd ze des niet te min. als zoo noodwendig, dat zonder dezelve eenen gevoeligen indruk op de subordinatie zoude toegebracht worden"; dat uit het verband van het hiervoren aangehaalde volgt. dat de wetgever, instemmende met het advies der commissie, gewild heeft, dat elke superieur, op zijn eed alleen worde geloofd in de daarbij vermelde omstandigheden; dat de Krijgsraad aldus aanneemt,, dat het geval in art'. 160 Cr. W. Kr. te W. hedoeld, aanwezig is ten opzichte van den getnige V.:

dat ten aanzien van de aangekoppelde omstandigheid, dat het geincrimineerde feit „in dienstzaken", moet zijn gepleegd, de Krijgsraad van oordeel is, dat, aangezien op grond van het bepaalde in de Artt. **2** en **3** van de

Rechtspleging bij de Zeemacht. elk onderofficier verplicht is oin van het recht om dezulken. die van minderen rang zijn, dan hij zelve is. het arrest aan te zeggen, gebruik te iiinkeii, zoodra hem bekend is of bij hem op waarschijnlijke gronden vermoed wordt. dat de mindere in rang zich aan eene aanmerkelijke fout of aan eenige misdaad heeft schuldig gemaakt;

dat, aangezien ten processe gebleken is, dat de beklaagde zich ten tijde en ter plaatse als in de telastelegging is omschreven zich heeft schuldig gemaakt aan het zich in burgerkleeding bevinden. hetgeen hem verboden is - welk feit bewezen is door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de beëedigde verklaring van den getuige D. V. — daaruit voortvloeit de bevoegdheid -- zelfs de verplichting —, van den meergenoemden sergeant-majoor dei. Mariniers: om gebruik te maken van zijn recht als superieur van den beklaagde, zoodat in casu de superieur ten opzichte van den inferieur eene dienstverrichting volvoerde, en de handelingen van den inferieur teil opzichte van den superieur „in dienstzaken" plaats hadden:

dat de Krijgsraad op grond van het vorenstaande art. 160 Cr. Wetb. Kr. te TT. in deze toepasselijk verklaart. voor hetgeen betreft de bewijskracht van de beëedigde verklaring van den sergeant-majoor der Mariniers D. T.

NAGEKOMEN BERICHTEN.

Bijzondere kennis in rechtsgeleerde vakken.

Door de op blz. 387 van den eersten jaargang van dit Tijdschrift vernielde examen-commissie is uit eigen beweging aan den Minister van Marine het voorstel gedaan om aan den Officier van Administratie der 1ste klasse C. J. Blok, die niet in de termen viel om naar het verkrijgen van de iti art,. 5 van Hoofdstuk XI. A, Deel I der Verordeningen voor de Koninklijke Marine bedoelde toelage voor bijzondere kennis in rechtsgeleerde vakken te dingen, die toelage alsnog zonder gehouden examen toe te kennen.

Aldus is geschied bij Koninklijk Besluit van 26 October 1906, nº. 37, terwijl de Minister van Marine bij Beschikking van 31 October cl. s. v., Bureau S/B, nº. 86, heeft bepaald dat bij den naam van dezen Officier van Administratie in liet naamboek der Koninklijke Marine een noot zal ti-orden geplaatst: „Bijzondere kennis in rechtswetenschappen."

Onze hartelijke gelukwenschen aan den gelukkige niet de hem ie beurt gevallen onderscheiding! Het is ook ons bekend dat zij ten volle verdiend is.

Rechtskennis bij Officieren der Landmacht.

Uit het *Handelsblad* werd het onderstaand bericht geknipt dat ook onze lezers belang zal inboezemen.

„Door den minister van oorlog wordt beoogd de instelling van een ..cursus, waar den officieren de *gelegenheid* zal *worden geboden* hunne „rechtskennis uit te breiden.

..Deze (tweejarige) cursus zal intusschen, in verband o. in. niet de door ..de Staten-Generaal te bewilligen gelden, vermoedelijk niet voor liet najaar „1907 in werking treden, zoodat eerst in het najaar 1909 over officieren „zal kunnen worden beschikt, die dezen cursus volledig hebben doorloopen.

.,Deze omstandigheid. zoomede de overweging, dat het gewenscht voor„komt, zoo spoedig mogelijk te kunnen beschikken over officieren. die „van het recht eene bijzondere studie gemaakt hebben, ten einde deze :.officieren in garnizoenen buiten de residentiën van de krijgsraden. voor een „eenigszins langdurig tijdperk en met mogelijkheid van herbenoeming, te „kunnen doen aanwijzen als secretaris (adjunct) der raden van informatiën „voor officieren-coinmissarissen. als bedoeld in art. 20 der Rechtspleging .,bij de Landmacht, heeft den minister doen besluiten:

,,dat aan tweede- dan wel jonge eerste-luitenants, die in de eerste paar ,,jaren niet voor overplaatsing in aanmerking komen, genegen zijn bedoelde „functie te aanvaarden en zich door eigen studie willen voorbereiden, ,.gelegenheid zal gegeven worden tot het afleggen van een nader te „omschrijven examen in militair strafrecht en burgerlijk. staats- en admi„nistratief recht, welk examen voor de eerste maal over twee jaren zal „worden afgenomen, terwijl het in 's ministers voornemen ligt aan het ..met goeden uitslag doen van dat examen eene gratificatie van f 200 te ,verbinden.

„De inspecteurs der verschillende wapens zijn reeds uitgenoodigd eene „opgave van luitenants, die neiging gevoelen zich te bekwamen voor de „vorenvermelde functie, aan het Departement van Oorlog in te dienen".

Onnoodig te zeggen dat het bericht ons verheugt en dat de Landmacht langzamerhand in de gelegenheid gesteld wordt om den voorsprong in te halen, welke de Zeemacht op haar heeft. Laten de aan te wijzen officieren zorgen opdat zij de studie ernstig en met ruime opvatting ter hand nemen, dat niet worden gekweekt zeker soort amateurs, waartegen niet genoeg gewaarschuwd kan worden doch degelijke, wetenschappelijk onderlegde juristen. Naar ons ter oore kwam, is nu reeds eene uitnoodiging verzonden aan de Heeren Majoor P. P. C. COLLETTE, Luitenant J. J. C. VAN DIJK en Mr. J. WOLTERBEEK MULLER, advocaat te 's-Gravenhage om zich in commissie te vereenigen ten einde de eischen voor bovenbedoeld examen vast te stellen en de leerboeken aan te wijzen, welker inhoud bij de studie bij voorkeur tot leidraad moet worden genomen. Wij vertrouwen dat deze Heeren, den maatregel op de rechte waarde schattende, die eischen zoodanig zullen stellen, als het belang der zaak vordert. Dit, klemt te meer mijl de candidaten, welke zij na zekeren, niet te korten tijd zullen hebben te examineeren, denkelijk reeds met ingang van 1 Januari 1907 practisch als secretaris werkzaam zullen moeten worden gesteld. Tri deze functie zullen zij dan hebben zorg te dragen dat de gerechtelijke informatien, welke in hun garnizoen noodig mochten zijn, op zoodanige wijze worden gevoerd, dat iiiet dan bij uitzondering in de residentie van den krijgsraad aanvulling van dat onderzoek zal noodig blijken.

Moge deze eerste schreden op den weg tot vorming van bruikbare militaire juristen bij de Landmacht de verwachting niet beschamen. De Redacteur van dit Tijdschrift alsmede Mr. Dr. J. A. EIGEMAN te Rotterdam (Mathenesserlaan n°. 285) verklaren zich gaarne belangeloos bereid om aan de studeerende officieren waar noodig of gewenscht bij hunne studie voorlichting te verschaffen.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Indische militaire rechtspleging.

Het Recht in Nederlandsch-Indie behandelt twee gevallen van afmaken van gevangenen te velde. Het eerste betreft de zaak van den eerste-luiteiiant der infanterie A. GRAVENDIJK, wegens het slaan van rén, en het doen doodschieten van een ander Djambiër. Beklaagde had in zijn verweer den gewonen krijgsraad onbevoegd verklaard kennis te nemen van zijn zaak, omdat in de klacht slechts feiten worden genoemd, die te velde gepleegd waren en daar slechts gepleegd kunnen worden, zoodat zijn zaak slechts door een „krijgsraad te velde" mocht berecht worden. De krijgsraad te Weltevreden ging hierin mee en verklaarde zich onbevoegd.

Het Hoog Militair Gerechtshof van N.-I. oordeelde daar echter anders over. Een krijgsraad te velde is geen forum privilegiatum, toegekend aan te velde ageeiende troepen; integendeel worden aan die troepen door hun onderwerping aan den krijgsraad te velde minder waarborgen voor een goede rechtspraak gegeven, dan bij de rechtspraak door de gewone krijgsraden, en er is dus geen enkele reden om, zoodra voor een tot den troep te velde behoord hebbend militair het verband met den troep is verbroken, zooals in casu niet beklaagde het geval is door zijn overplaatsing naar Meester-Cornelis, niet te doen gelden de gewone regelen van bevoegdheid.

Volgens die opvatting heeft de Krijgsraad te Weltevreden de zaak te behandelen.

Het tweede feit is het, doen doodschieten van een Atjehsch krijgsgevangene, op last van den sergeant BEER. De Atjeher was gebonden; toen het touw om de polsen te strak zat, beval de sergeant liet losser te maken; daarvan maakte de Atjeher gebruik om naar de klewang te grijpen van een naast hem staanden fuselier; een klap van den sergeant sloeg den Atjeher echter ter aarde. Inplaats van hem daarop te lateii binden, gelastte hij een korporaal den man neer te schieten.

Uit de overwegingen tot het vonnis van „een jaar gevangenis, te vervangen door militaire detentie van gelijken duur" halen wij de volgende ineldenswaardige punten verkort aan:

Wel is in Atjeh de vredestoestand geproclameerd, maar de toestand is er van dien aard, dat oorlogshandelingen nog altijd voorkomen, en het overbrengen van een krijgsgevangene is hier zeer zeker een oorlogshandeling. Mitsdien wordt de handeling teruggebracht tot een daad van overijling tegen een persoon, die zich een moment tevoren buiten de wet had gesteld, daar toch zeer aannemelijk is. dat de patrouille-cominandant, die zich in de onmiddellijke nabijheid bevond. ingreep, toen hij gevaar voor zich-

zelf of voor zijne onderhebbende manschappen vleesde. Het is een psychologisch verschijnsel. in alle oorlogen, vooral in die tegen den inlandschen vijand, dat men het leven van de tegenpartij weinig leeit tellen. gewoon als men is aan het gezicht van talrijke dooden, waardoor de zachtere gevoelens overschaduwd en tot zwijgen gebracht worden. als een gevolg van de abnormalen toestand en de zenuwoverprikkeling, die de rechtsregelen doet verwaarloozen.

Vermelding verdient. dat de plaatselijke militaire commandant. die oorspronkelijk in deze zaak betrokken was. hierin geen misdrijf zag en in een dergelijk optreden der justitie haast de onmogelijkheid erkende om den guerillakrijg te voeren. Mededoogen gevoelend met den beklaagde en erkennende dat verzachtende omstandigheden te over aan te nemen zijn, wordt betreurd dat de bevoegdheid, den Hollandschen rechter toegekend, om in buitengewone gevallen zelfs tot één dag straf te bepalen, tot heden nog niet aan den Indischen rechter is gegeven, daar anders zeer zeker van dat recht zou zijn gebruikt gemaakt. Daarom is het door de Indische wet toegelaten minimum toegekend en door het H. M. G. bekrachtigd.

Auditeur-Militair te Leeuwarden.

In de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* komt het navolgend bericht voor, dat ook voor onze lezers belang heeft.

Bij Koninklijk Besluit van *10* October *1906,* nº. 26, werd Mr. W. A. VAN SLOTERDIJCK op zijn verzoek met ingang van *1* November 1906 eervol ontheven van de tijdelijke waarneming der betrekking van auditeur-militai in het vijfde militaire arrondissement, standplaats Leeuwarden, onder dankbetuiging voor de door hem bewezen dieiisten. De „tijdelijke" waarneming dezer betrekking had ruim 27 jaren geduurd.

De *Staatscourant* van 4 en *5* November bericht nu dat hij Koninklijk Besluit van *31* October 1906, nº. *65,* bovengemeld Koninklijk Besluit van 10 October is ingetrokken.

Naar men verneemt zou deze intrekking in verband staan met het voornemen der Regeering om binnen korten tijd, wellicht reeds met 1 Januari aanstaande, de betrekking van auditeur-militair te Leeuwarden op te heffen en de werkzaamheden, aan die betrekking verbonden, op te dragen aan den auditeur-militair van een ander militair arrondissement terwijl alsdan eene nieuwe verdeelirig van het Rijk in militaire arrondissementen zou plaats hebben.

Een meester in de rechten, bereid om voor zóó korten tijd, wellicht slechts voor twee maanden, in plaats van Mr. VAN SLOTERDIJCK de betrekking van auditeur-militair te Leeuwarden waar te nemen, schijnt de Regeering niet tc hebben kunnen vinden.

Thans is het Rijk verdeeld in vijf militaire arrondissementen met de hoofdplaatsen 's-Gravenhage, 's-Hertogenbosch, Arnhem, Haarlem en Leeuwarden, terwijl het vijfde arrondissement, hoofdpaats Leeuwarden. thans omvat de provinciën Friesland, Groningen, Drente en Oveïijsel.

Het aantal zaken. bij den krijgsraad te Leeuwarden behandeld, bedroeg in de laatste jaren tusschen de *60* en 70. bij de krijgsraden te 's-Gravenhage, 's-Hertogenbosch, Arnhem en Haarlem tusschen de 130 en *180.*

Op de begrooting van het Departement van Justitie voor 1907 is uitgetrokken voor den auditeur-militair te 's-Gravenhage f *3000* met *f* 700 bureelkosten, voor idem te 's-Hertogenboscli *f* 3000 en f 700 bnreelkosten. voor idem te Arnhem *f 3000* met *f 400* bureelkosten, voor idem te

Haarlem f3000 met f 400 bureelkosten, voor idem te Leeuwarden f 2200 iiiet f 200 bureelkosten.

In vroegeren tijd was in iedere provincie, behalre in de provincie Dreiite, die gevoegd was bij de provincie Groningen, een afzonderlijke auditear-militair. In 1831 werd bij Koninklijk Besluit opgeheven de betrekking van auditeur-militair te Groningen, in 1845 die van auditeur-militair te Zwolle, in 1860 die van auditeur-militair te Utrecht, in 1871 die van auditeur-militair te Middelburg en die van auditeur-militair te Maastricht.

Tijdens den oorlog van Duitschland met Frankrijk in 1870 en 1871 is gedurende eenige maanden te Utrecht nog tijdelijk een auditeur-militair iii functie geweest.

Kleine dieverijen (Art. 157 C. W. *Z.).*

Een schepeling stond voor den Zeekrijgsraad te Amsterdam terecht als hebbende zich opzettelijk en wederrechtelijk toegeëigeiid een pijjakker, toebehoorende aan eeii leerling-monteur, zulks na reeds tweemalen wegens liet plegen van kleine dieverijen aan boord krijgstuchtelijk te zijn gestraft,. De Zeekrijgsraad had den beklaagde op dien grond veroordeeld als schuldig aan dieverij voor de derde maal aan boord gepleegd en gestraft ingevolge art. 157 C. W. Z. De Advocaat-Fiskaal, in hooger beroep gekomen, achtte deze qualificatie onjuist en het Hoog Militair Gerechtshof heeft zich daarmede vereenigd. Bij sententie van 2 November 1906 overwoog liet Hof:

„dat toch dat artikel (157 C. W. Z.), zich onmiddellijk aansluitende aan „het voorafgaande, eoeiials dit laatstgenoemde uitsluitend op het oog heeft „kleine dieverijen en tegen eene zoodanige, als zij voor de derde maal „gepleegd is, militaire gevangenisstraf bedreigt, hoe gering ook de waarde „van het ontvreemde mocht zijn;

„dat mitsdien die wetsbepaling iiiet toepasselijk is op diefstal van eeii „pijjakker, die iiiet als lileiiie dieverij kan worden aangemerkt en het daarbij „onverschillig is of de dader reeds vroeger wegens kleine dieverijen krijgs„tuchtelijk is gestraft;

„Overwegende dat de kleine dieverijen, ter zake waarvan beklaagde in „den loop van 1902 krijgstuchtelijk is gestraft„ meer doen denken aan „snoepzucht dan aan diefachtigen aard: weshalve kan worden aangenomen „dat beklaagde, na het ondergaan van eene gevoelige straf, zich zal be„ijveren om het in hem te stellen vertrouwen te herwinnen en hij mitsdien „niet uit den dienst ter zee moet worden verwijderd".

Beklaagde werd derhalve schuldig verklaard aan diefstal en werd tot vier maanden gevangenisstraf veroordeeld. met toerekening der preventieve hechtenis sedert 5 September 1906.

Bij de toezending van een afschrift der desbetreffende sententie deelde de Fiskaal bij de Krijgsraden a/b van het Wachtschip te Amsterdam ons nog het navolgende mede.

De krijgsraad had in overeenstemming met den eisch des fiskaals art. 157 C. W. Z. toepasselijk geoordeeld op grond van de ove weging „dat wel art. 310 W. v. X. op het bewezen feit eene zwaardere straf stelt maar toch krachtens art. 55, 2e lid. W. v. S. in casu de bijzondere strafbepaling van genoemd art. 157 alleen in aanmerking komt." -- Over dit punt behoefde het Hof zich niet uit te laten nu het college art. 157 om andere redenen iiiet toepasselijk achtte.

Daargelaten nu of het algemeen gestelde art. 157 grond geeft voor 's Hofs opvatting dat het evenals art. 156 slechts toepassing kan vinden

wanneer er sprake is van *kleine* dieverijen, is verschil van opvatting mogelijk over de vraag of een pijjekker, door den eigenaar getaxeerd op eene waarde van f 2.50, daaronder niet valt.

Het Crimineel Wetboek geeft evenmin als de ontwerpen van 1814 en 1810 een maatstaf; wel is dat het geval in het ontwerp 1808 (art. 7 Kapittel III en art. 8 Kapittel VII). Aldaar wordt als grens voor eene kleine dieverij aangenomen de waarde van drie gulden, melk bedrag zeker wel inet zes gulden in onzen tijd gelijligesteld kan worden.

Huart en Salinon geven in de aanteekening op art. 156 als hunne meening te liennen dat men onder kleine dieverijen zal kunnen rekenen o. a hel ontvreemden van kleedingstukken van kameraden.

Vrijstelling wegens broederdienst.

Uit de Gemeentestem nº. 2859 nemen wij over het volgend Koninklijk Besluit van 11 April 1906, nº. **34.**

Wij WILHELMINA enz.

Beschili-kende op het beroep, ingesteld door G. SPIJKERMAN te Zwollerkerspel: tegen de uitspraak van Gedep. Staten van Overijssel d.d. **23** Jan. 1906, no. 174 290, 4de afd.. waarbij zijne aanwijzing tot den dienst door den militieraad wordt gehandhaafd;

Den Raad van State enz;

Overwegende dat GERRIT SPIJKERMAN de jonste is uit een gezin, waartoe vroeger behoord hebben negen broeders en halfbroeders, van welke de oudste een nummer heeft getrokken, dat buiten oproeping is gebleven, de tweede zijn diensttijd heeft volbracht en de derde een nummer heeft getrokken dat buiten oproeping is gebleven, de vierde heeft gediend, doch gedurende zijn diensttijd is overleden, de vijfde en zesde hun diensttijd hebben volbracht, en de zevende en achtste zijn vrijgesteld wegens broederdienst,;

dat, nadat de loteling GEREST SPIJKERMAN, die vrijstelling wegens broederdienst had aangevraagd, door den militieraad tot den dienst was aangewezen, hij bij Gedep. Staten van Overijssel tegen die aanwijzing bezwaren heeft ingebracht:

dat Gedep. Staten echter bij uitspraak van 23 Januari 1906, met handhaving van de bestreden uitspraak, de bezwaren doo GERRIT SPIJKERMAN daartegen ingebracht, hebben ongegrond verklaaid, daarbij overwegende, dat van de acht broeders en halfbroeders, waaruit het gezin op 1 Oct. 1905 bestond, slechts drie hebben gediend, terwijl ingevolge het eerste lid van art. 47 der Militiewet 1901 van een even getal broeders de helft en van een oneven getal de grootste helft moet dienen; dat ingevolge de artt. 46 en 48 dier wet als reden van vrijstelling echter ook kan gelden de dienst van een broeder, die gedu ende zijn diensttijd is overleden; dat de militieraad, hiermede rekening hondende, evenwel van oordeel is geweest, dat, wanneer de dienst van een gedurende zijn diensttijd overleden ouderen broeder als reden van vrijstelling voor een jongeren broeder in aanmerking wordt genomen, de overleden broeder ook behoort te worden meegeteld bij de berekening van het aantal zoons, hetwelk uit één gezin verplicht is te dienen, en alzoo appellant, als zijnde de jongste uit een gezin van 9 broeders en halfbroeders. van wie slechts vier gediend hebben, tot den dienst heeft aangewezen; dat, daargelaten de vraag of er reden bestond voor het mederekenen van den gedurende zijn diensttijd overleden vierden broeder.

die tot den dienst verplicht was, uithoofde van het buiten oproeping gebleven zijn van het nummer van den derden broeder, aangezien de dienst van den vierden broeder in dit geval toch niet kan gelden als reden van vrijstelling ten behoeve van een broeder, die tot eene nieuwe reeks behoorde, de militieraad in elk geval terecht van oordeel is geweest, dat, wanneer een jongere broeder zich beroept op den dienst van een gedurende zijn diensttijd overleden ouderen broeder. deze oudere broeder ook behoort te worden medegerekend tot bepaling van het getal zoons, waaruit een gezin moet geacht worden ie bestaan op het oogenblik, dat door een jongeren broeder vrijstelling op grond van broederdienst wordt gevraagd:

dat de loteling SPIJKERMAN van de uitspraak van Gedep. Staten bij Ons in beroep is gekomen, aanvoerende dat bij K. B. van 15 Aug. 1877 *(Stbl.* no. 167) is beslist, dat zonen ove leden vóór liet tijdstip. waarop door broeders overeenkomstig de wet vrijstelling van den dienst bij de militie wegens broederdienst wordt gevraagd, niet kunnen beschouwd worden nog tot het gezin te •behooren of in het gezin aanwezig ie zijn, hetgeen volgens het tweede lid van art. 47 der Militiewet 1901 een rereischte is, doch wel, dat in aanmerking genomen moet worden de dienst door een overleden broeder of halfbroeder volbracht, omdat volgens art. 46 der gerioeinde wet vrijstelling van den dienst bij de militie wordt verleend aan den loteling wiens wettige broeder of halve broeder in lageren rang dan dien van officier dient of gediend heeft. en het overlijden van hem, die den gevorderden dienst volbracht heeft, niet kan teweeg brengen. dat die dienst bij de beoordeeling van het recht op vrijstelling wegens broederdienst buiten aanmerking moet blijven, waarvoor ook het bepaalde bij ari. 48 sub. 4°. der genoemde wet pleit; dat appellant meent, dat ook hier een dergelijk geval aanwezig is, weshalve hij verzoekt, dat de bestreden uitspraak worde vernietigd;

Overwegende, dat de gronden, waarop de bestreden uitspraak van Gedep. Staten berust. juist zijn;

Gezien de wet betrekkelijk de nationale militie;

Hebben goedgevonden en verstaan:

niet handhaving van de bestreden uitspraak het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Berekening van voor pensioen geldigen diensttijd.

Een militair was op veertienjarigen leeftijcl bij de Landmacht in dienst getreden.

Na 5 jaren ging hij over bij het Leger iii Nederlandsch Oost-Indië bij welk leger hij diende gedurende 12 jaren, na verloop waarvan hij in 1885 werd gegageerd.

Kort na zijne gageering trad hij wederom in dienst bij de Landmacht hier te lande en diende in lantstbedoelde functie nog een twintigtal jaren totdat hij dezen dienst voor goed met pensioen verliet.

Tegen het pensioensbedrag, hem bij Koninklijk Besluit van 16 Augustus 1905. n°. 42, toegeliend voor bovenbedoelde dienstjaren bij de Landmacht maakte de belangbebbende echter bezwaar.

Bij de berekeningen, waarmede men tot dat bedrag was gekomen, hadden naar zijne bewering ook behooren te zijn medegeteld – wat niet was geschied — de jaren die hij *voor zijn* 18de *jaar.* had gediend, in casu dus een diensttijd van 2 *jaar* (van het 16de tot het 18de jaar). Bij de vaststelling van zijn gagement, hadden n. 1. bedoelde 2 jaren niet voor de berekening van dat gageinent medegeteld, vermits het Gagementsreglement, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 24 Augustus 1875, n°. 42,

(*Indisch Staatsblad n°. 44*) niet toeliet den diensttijd vóór liet 18de levensjaar bij de berekening van gagement te doen gelden. Volgens beweren van reclamant moesten bedoelde jaren nu bij zijn tweede pensioen in aanmerking worden gebracht op grond van art. 11, slotzinsnede, der Pensioenwet voor de Landmacht 1902, als zijnde deze jaren *niet met pensioen vergolden.*

De Pensioenraad adviseerde tot verhooging van het pensioen, zich vereenigende inet adressants beroep op art. 11 iil fine van de Pensioenwet 1902. Hiertegenover werd van dt zijde van het Departement van Oorlog het volgende betoogd.

Toen reclamant overging bij liet Indische Leger kon hij volgens art. 28 juncto art,. 2 der toen geldende Militaire Pensioenwet vaii 1851, zijne aanspraken op pensioen niet meer bij het Departement van Oorlog, doch slechts bij dat van Koloniën doen gelden. Toen hij nu gegageerd werd, is ook zijn vorige diensttijd hij de Landmacht in aanmerking gebracht en met pensioen vergolden voor zoover het bovengenoemde Gagementsreglement van 1875 dit toeliet. Volgens dit reglement moest worden beslist dat de clienstijd vóór het 18de levensjaar *niet* voor pensioen medetelde.

De 2 jaren tusschen het 16de en het 18de jaar waren dus wel ter sprake gekomen en moesten dus als afgedaan beschouwd worden.

Deze argumentatie kon nog worden versterkt door te wijzen op de bepaling van art. 7 der thans geldende Pensioenwet die dezelfde is als die van het bovengenoemde art. 28 j°. art. 2 der wet van 1851.

Toen belanghebbende in 1905 voor de tweede maal werd gepensionneerd ging het dan ook niet aan, de 2 jaren in quaestie. die vroeger reeds voor pensioen *in aanmerking* waren gebracht (al konden zij iiiet niet pensioen vergolden worden), *andermaal* in aanmerking te brengen.

De Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, in het geschil gehoord, adviseerde conform het advies van den Pensioenraad. eveneens met beroep op art. 11 in fine der Pensioenwet 1902, en op grond dat meergemelde 2 jaren *niet met pensioen vergolden* waren al waren zij in aanmerking gebracht. De letter der wet,, i. c. van art. 11. eischte volgens genoeinde Afdeeling dat ook voor die jaren in 1905 pensioen werd toegekend.

Van de zijde van het Departement van Oorlog werd in deze opvatting berust en dientengevolge is aan reclamant bij Koninklijk Besluit van 23 Februari 1906, n°. 43, de gewenschte verhooging van pensioen toegekend.

Eene lijdensgeschiedenis. (*Vervolg en slot van bladz. 166*).

30. Reeds op 2 November 1841 verzond de Voorzitter der Commissie de navolgende Nota, waarvan eeii exemplaar voorhanden is bij de op het Rijksarchief berustende bescheiden, aan zijne inedeleden.

Kota van den Voorzitter

Daar de Criminele Wetboeken voor de Land- en Zeemagt bijvoegselril tot. of uitzonderingen op het algemeen lijfstraffelijk wetboek zullen moeten inhouden. kan voor het oogenblik nog aan de zamenstelling des eerstgenoemden niet begonnen worden, vermits de tweede en volgende boeken van het algemeen lijfstraffelijk wetboek denkelijk eeict in Februarij van het volgend jaar aan de Staten-Generaal aangeboden zullen kunnen worden.

De Commissie zal dus volgens haar besluit in hare eerste zamenkomst hare werkzaamheden aanvangen :

1°. Met het onderzoek van de regtspleging *voor de Landmagt*, hetwelk aan eene sub-commissie zal worden opgedragen.

2°. Eene tweede sub-commissie zou te gelijk kunnen naargaan en voorbereiden de bepalingen voor *de krijgstucht te Lande*. — oin die daarna of in een afzonderlijk reglement of in het Crimineel Wetboek voor de Landmagt optenenlen.

3°. Zou ininiddels eene derde sub-commissie (waarin bepaaldelijk ook de Heeren zeeofficieren zullen zitten) zich onledig kunnen houden om voorloopig het een en ander te overwegen en te verzamelen wat in het bijzonder voor de Zeemagt aanwendbaar of noodzakelijk zou zijn, ten einde de algemeene Commissie te kunnen voorlichten wanneer deze aan de behandeling van dat moeijelijk onderwerp gekomen zal zijn.

Alvorens echter die sub-commissien derzelver werkzaamheden kunnen aanvangen. schijnt het noodig, dat ten minste voorloopig eenige beginselen bij alle de leden overwogen en eenigermate vastgesteld worden, oni als zoovele grondslagen bij den verdeelden arbeid te kunnen dienen.

Daartoe zal de Coinmissie in pleno zich op Maandag den 22sten November des avonds ten zeven uren precies vereenigen, en de voorzitter neemt de vrijheid de navolgende punten daartoe aantegeven, met verzoek aan alle de Heeren leden der Commissie om in de evengenoemde vergadering nog zoodaiiige andere of ineerdere punten te willen doen opnierlien als eene voorloopige regeling naar hun oordeel mogten vorderen; met inachtneming ecliter dat alle de details voor de sub-commissien dienen overteblijven en deze niet te veel in derzelver vrijheicl van onderzoek en voorstel beperkt schijnen te moeten worden.

I. Ten aanzien van de overtredingen tegen de krijgstucht en de disciplinaire stiaffen :

a. Door wien deze zullen kunnen worden opgelegd? Of dit ook, ten minste wanneer deze zekere hoogte bereiken, geschieden zal door een Raad van discipline bij de lrorpsen. en hoe dan zulk een Raad te zamen gesteld zou moeten zijn; zoo ja of de uitspraken daarvan al dan niet aan hooger beroep bij de krijgsraden onderworpen zullen zijn.

b. Op welke wijze, en door wien, uitgemaakt zal worden of ter zake van eeaig vergryp *de verwijzing* naar den krijgsraad plaats zal hebben (art. 8 en 12 Regtspl. Landm.).

II. Ten aanzien van de krijgsraden :

n. Term-ij1 welligt beter de questie, welke persoonen en daden onder de militaire jurisdictie rallen, behandeld zal kunnen morden bij de beraadslagingen over het Crimineel Wetboek, waarin die bepalingen ook nu gevonden worden, dient thans ten opzigte der competentie van de krijgsraden eens besproken te morden, of voor dezelve al dan niet eenig onderscheid gemaakt zal worden in de behandeling van criminele en correctionele beschuldigingen (147 Regtspl. Landm).

b. Hoe de krijgsraden (in de Grondwet voorgeschreven) zullen worden tezamengesteld? Of die benoemd zullen worden *voor ieder* geval? (art. 131 Regtspl. Landm.). Of voor zekeren tijd en door wien dan en naar welke orde? (136 ibid.) Of do voorzitter daarvan afwisselend zal zijn, dan wel een Hoofdofficier iii of buiten dienst. blijvend of tijdelijk daarmede belast. Wie de functien van Griffier daarbij zal waarnemen? (133 ibid. Waar de krijgsraden zitten zullen?

c. Hoe het Openbaar Ministerie bij de krijgsraden zal worden vervuld: of door auditeurs? en welke derzelver functien zoo bij de informatien

als voor den krijgsraad zullen zijn? Of zij ook tevens de secretarissen van den krijgsraad zullen zijn i (133 ibid.).

d. Of de behandeling der zaken voor de krijgsraden zal zijn: oraal of schriftelijk ? Openbaar of niet ? Of ook openbaar *alleen ten deele*, bijvoorbeeld pleidooijen en uitspraak, zooals voor onze Hoven van Assises van 1814—1838? Of er eene verdediger zal zijn? Zoo ja, hoe dit dan interigten?

e. Of de uitspraken der krijgsraden eene approbatie noodig zullen hebben van het Hoog Militair Gerechtshof? (213 ibid.)

f. Of die onderworpen zullen zijn aan een appel van liet Hoog Militair Geregtsbof en zoo ja, met welke bepalingen, en of ook *bij vrijspraak* de aanklager daartoe het vermogen zal hebben?

Ten opzigte van het Hoog Militair Geregtshof zelve zullen vele questiën zich opdoen wanneer de Instructie voor dat Hof zal worden onderzocht: — één punt echter zal nu welligt besproken dienen te worden, als ook de krijgsraden betreffende te meten:

g. Zullen er ook krijgsraden morden ingerigt voor *Hoofdofficieren*, ten einde ook aan deze eene tweede instantie te verzekeren?

Eindelijk, ofschoon natuurlijk de eigenlijke beraadslagingen over de militaire straffen eerst te pas zal komen wanneer de Commissie overgaan zal tot de behandeling der militaire Criminele Wetboeken, zoo vordert echter het onderzoek der tweede sub-commissie *over de krijgstucht*:

III. Dat gesproken worde over de al of niet behouding of ve vanging van eenige straffen, en bepaaldelijk over die van rotting-, riet- en klinkslagen, als tot de straffen behoorende, in art. 31 en volgenden van het Reglement op de krijgstucht te Lande opgenomen. — Ook hierover worden de Heeren verzocht hunne gedachten te laten gaan.

31. Bij schrijven van *5 November 1841. n°. 7.5,* verzocht de Minister van Justitie op initiatief van den Heer DE JONGE aan het Hoog Militair Gerechtshof om te ugzending van de aan dat College in den loop der laatste jaren toegezonden ontwerpen c. a. De Minister zou die stukken gaarne doen toekomen aan de ingestelde Speciale Commissie.

32. Het Hoog Militair Gerechtshof voldeed gereedelijk aan dit verzoek en de terugontvangen bescheiden werden hij brief van 22 *November* 1841, *n°. 58.* door den Minister van Justitie aan de Speciale Commissie toegezonden.

33. Inmiddels had de Commissie bij schrijven van 15 Novembe 1841 aan den Minister van Justitie verzocht om gegevens te erlangen omtrent buitenlandsche militaire wetgevingen. De Commissie zou gaariie kennis dragen van „de pogingen, voor eenige jaren in Frankrijk tot verbetering der „militaire wetgeving beproefd, doch zonder gevolg gebleven". Ook zou zij wenschen kennis te nemen van „de wetboeken of reglementen van krijgs-„tucht, strafregt en regtspleging voor misdrijven door leden der land- en „zeemagt begaan, van de voornaamste Staten, welker militaire inrig-„tingen goed geregeld zijn." Zij noemde Oostenrijk, Pruisen, Sardinie, Zwitserland. Voorts ware inzage gewenscht van „de ontwerpen van wet „in het jaar 1528 in Frankiijlr op de bedoelde onderwerpen vervaardigd; „de hoogst belangrijke rapporten door den Hertog VAN BROGLIE en andere „leden van de Kamer der Pairs in 1829 daarover uitgebragt en de discus-„sien welke over die ontwerpen zijn gehouden en opgenomen zijn in den „Moniteur Universel van 1829, welk blad de Commissie niet weet te „verkrijgen". Met voorkennis van den Koning bracht de Minister van

Justitie bij brief van 19 *November* 1841, *n°.* ***33,*** dit verzoek aan den Minister van Buitenlandsche Zaken over.

34. De Minister van Buitenlandsche Zaken bracht dit verzoek op zijn beurt ter kennir vall de betrokken Nederlandsche gezanten en herichtte dit aan den Minister van Justitie bij brief van 25 November 1811, n°. 14. die zijnerzijds er de Commissie mede in kennis stelde bij missive van *15 December* ***1841. n°. 40.***

35. Bij brief van 13 December 1841, n°. **11,** deed de Minister van Buitenlandsche Zaken aan den Minister van Justitie toekomen de van den Gezant te Berlijn ontvangen boekwerken over Pruissisch militair recht. Het waren: K. G. VON RUDLOFF. Handbuch des Preuzischen Militairrechts oder Darstellung der im Preuszischen Heere bestehenden Grundsätze über Militairische Rechts- und Polizei-Verhältnisse Disciplin und Justizverwaltung (3 deelen); Dr. C. FRICCIUS, Preuszische Militair Gesetz-Sammlung enthaltend bis zum Jahre 1835 die bestehenden Gesetze. Verordnungen und allgemeinen Verfiigungen, melche sich auf die militaire Rechtspflege verziehen, nach der Zeitfolge jvon dem Jahre 1701 ab) geordnet und mit Anmerkungen versehen. (niet 5 vervolgen over de jaren 1836—1840) en Dr. C. FRICCIUS, das Preuszische Militair Strafrecht, wie es besteht, systhematisch dargestellt. — Deze werken werden aan de Coinmissie bij brief van ***22*** *December* 1841, *n°.* ***67*** doorgezonden.

36. Kort daarna, bij brief van *7 Januari 1842, n°. 68,* zond de Minister van Justitie aan de Commissie een exemplaar van de officieele uitgave van de Zwitsersche wetgeving, getiteld „Lois sur l'Administration de la justice pour les troupes fédérales. émanées des délibérations des Dietes de 1836 et 1837." De Consul-Generaal te Bern had daar nog bijgevoegd „une bochure de nouvelle date. produit présumé d'une plume „Bernoise, ayant pour but de faire ressortir les vices de l'actualité de l'état „militaire Suisse, adjonction qui justifie peut-être l'apropos du moment." Ook deze brochure werd medegezonden. Tevens deed de Minister aan de Commissie toekomen een halfjarig deel van den Moniteur Universel van 1829, bevattende de verlangde fransche wetsontwerpen, rapporten en discussiën; dit deel kon slechts ter inzage worden gegeven en werd daaroin in de bijzondere zorg der Commissie aanbevolen.

37. Bij brief van 10 *Januari* 1842. *n°.* 30, volgde de toezending van eenige boekwerken betreffende het militaire recht in Sardinië. Het waren volgens de opgave van den Gezant te Turijn: „1°. een exemplaar van het ,wetboek van Strafregt en regtspleging voor het leger te lande in het „Sardinische Rijk in gebruik. Hetzelve beroept zich op vele plaatsen op „het burgerlijk wetboek van Strafregt." Daarvan werd reeds vroeger een exemplaar ontvangen doch niet medegezonden. „2°. een register op dit .,wetboek; 3°. een reglement van krijgstucht voor de Infanterie; 4°. een „reglement van krijgstucht voor de Cavallerie en de Artillerie. Alle zijn ,,sedert weinige jaren in werking, maar zoo ver de ondervinding nog geleerd ,heeft. beantwoorden op eene voldoende wijze aan de bedoeling. Voor de „Zeemagt bestaat geen reglement van krijgstucht. Een wetboek van straf„regt voor dezelve is in gereedheid gebragt en wordt thans gedrukt." Toezending van een exemplaar wordt door den Gezant toegezegd.

38. Bij brief van ***20*** *Januari* 1842, *n°. 61,* ontving de Commissie van

den Minister van Justitie een achttal hoekdeelen betreffende de militaire wetgeving in Oostenrijk. Het waren: S. S. BERGMAYER, Handbuch zu dein peinlichen Verfahren hij der K. IC. Oesterreichischen Armee, en, van denzelfden schrijver, das bürgerliche Recht der IC. K. Oesterreichischen Armee, inet een vervolg.

39. Bij eenstemmige rapporten van **i** Juli en 4 September 1841, nos. 1A en 51, hadden de Directeur-Generaal van Oorlog en de *Minister* van Justitie op een request om gratie van een gewezen militair gunstig geadviseerd en voorgesteld „om aan den suppliant een afslag van 5 jaren ,,te verleenen op den nog onvervulden tijd zijner tuchthuisstraf." Blijkens Kabinetsrescript van 13 September 1841. no. 66, kon de Koning "zich niet ..met dit *gunstig* advies vereenigen. Dronkenschap moet niet onder de „verschoonende omstandigheden worden gerekend en Hoogst Dezelve zon „verlangen dat in het Militair Wetboek op den voorgrond wierd gesteld. ,,dat dronkenschap, in stede van tot verzachting der straf te leiden. als „eene reden van verzwaring te beschouwen is. Een soldaat mag niet dronken „wezen; doch men zal dat euvel nooit te boven komen, wanneer „men het niet ernstig tegengaat en den Militair er niet al de gevolgen „van doet ondervinden." Hij schrijven van *23 Januari* 1842. *no*. 58. werd van deze aangelegenheid mededeeling gedaan aan de Commissie niet verzoek om daarniede bij hare beraadslagingen en voorstellen rekening te houden.

40. Door den Directeur-Generaal van Oorlog werd in een aan den Koning uitgebracht rapport de wenschelijkheid betoogd van „het nemen van doel- „treffende en uitvoerbare algemeene bepalingen tot het tegengaan van het ,,door burgers opkoopen enz. van militaire kleedingstukken en wapenen, ,,door militairen beneden den rang van officier ter koop of in beleening „aangeboden." Dit rapport werd op 17 November 1841 door den Koning toegezonclen aan den Minister van Justitie „met uitnoodiging om op het ,,daarbij behandelde onderwerp onverwijld de Commissie der Nieuwe „Nederlandsche Wetgeving te hooren of dezelve te magtigen, om, wanneer .,daartegen geene overwegende bedenkingen bestonden, alsdan onmiddellijk ,,de vereischte strafbepalingen in den geeit als door den Heer Directeur- .,Generaal van Oorlog waren voorgesteld, in het ontwerp van het Neder- „landsche Strafwetboek op te nemen." Alvorens aan die opdracht te voldoen deed de Minister van Justitie den Koning opmerken dat zoodanig voorschrift, z. i. iu het Wetboek van Strafrecht niet thuis behoorde en dat, verder. „vermits de Commissie van redactie voor de Nederlandsche Wet- „geving niet meer in het bezit van het door haar afgewerkt wetboek van „strafregt was, dezelve ten minste toen ter tijd niet kon worden gemagtigd „om de verlangde strafbepalingen in het voormelde wetboek te brengen." Het enkel hooreii der Commissie achtte de Minister minder raadzaam „daar hierdoor geene geringe vertraging zou worden veroorzaakt niet het ,,indienen van dit Wetboek aan de Staten-Generaal." Op deze gronden gaf de Minister in overweging het meergemeld rapport te doen toekomen aan den Raad van State, „bij wien destijds het 2de boeit van liet Wetboek van „Strafregt werd overwogen, ten einde hij deszelfs beraadslagingen over .,gezegd wetboek te gelijker tijd te overwegen of in hetzelve bepalingen „omtrent het voorschreven onderwerp behoorden te worden opgenomen dan ,of voor het geval, dat hetzelve voor voorziening vatbaar was. er niet op „eene andere wijze in hetzelve zonde moeten worden te gemoet gekomen." De Koning vereenigde zich met dit voorstel en alzoo geschiedde. De Raad van State IV-as ran meening ,,dat de onderwerpelijke zaak te veel afhangt

.,van hetgeen tegen den militair zelven in het militair wetboek zal worden „vastgesteld, oni dezelve voorshands te regelen". Aangezien dit altijd bij eene bijzondere wet zon kunnen geschieden. gaf de Raad van State den Koning in overweging het rapport van den Directeur-Generaal van Oorlog te doen toekomen aan de Commissie van redactie voor de Nederlandsche Militaire Wetgeving, opdat naderhand in verband met deze regeling de noodige wetsroorschriften zouden kunnen worden gemankt. Tegen dit voorstel bestond bij Zijne Majesteit geen bedenking, zoodat de Minister van Justitie bij brief van *5 Maart 1842. n°. 48*, daaraan gevolg gaf onder uitvoerige mededeeling van clit verloop der zaak.

41. Bij brief van 1 November 1842 had de Commissie zich tot den Koning gewend, er aan herinnerende dat ingevolge art. 3 van het Besluit van 2 October 1841, n°. 79, de te vervaardigen wetsontwerpen en reglementen aan Zijne Majesteit moesten worden ingezonden voor 1 November 184'2. ..Niets zou der Commissie meer aangenaam geweest zijn. dan „aan deze begeerte van Uwe Majesteit te voldoen, maar zij moet eikennen. ,,daartoe volstrekt buiten de mogelijkheid te zijn. Zij mag aan Uwe Majesteit ..de verzekering geven, dat zij zich gedurende het sedert hare instelling „afgeloopen jaar beijverd heeft oni de vereerende taak te vervullen, aan „haar opgelegd Voor de landmagt is bij haai eene met van organisatie „en competentie der regterlijke collegiën ontworpen. Naar aanleiding van ..deze is het opstel van eene dergelijke wet voor de zeeniagt gemaakt. ..Reeds is ook een ontwerp tezamengesteld van eene wet op de iegtspleging .,voor het krijgsvolk te lande om dit aan het onderzoek der algemeene „Commissie te onderwerpen, hetgeen alsdan door een gelijk ontwerp voor „de zeemagt zal gevolgd morden. Maar het is buiten het bereik der Com„missie orn haren arbeid geheel te volmaken en vooral oni het militair „strafwetboek te ontwerpen, dat uit den aard der zaak een aanhangsel van ,,het burgerlijk strafwetboek moet zijn. zoo lang dit laatstgemelde niet „definitivelijk door de wetgevende magt zal zijn vastgesteld.

„De Commissie heeft aanvankelijk n el het denkbeeld gehad. om ten „einde het blijk te geven dat zij geenszins nalatig n as in de vervulling harer „verpligtingen aan Ume Majesteit gevolgelijk intezenden die wetten. „welke bij haar ontworpen mogten worden; doch hoe aangenaam de „verwezenlijking van dit denkbeeld haar geweest zou zijn, heeft zij daarvan „moeten afzien. Behalve dat het altijd gewaagd en eigenlijk toch zonder ..nut geweest zou zijn, gedeelten van haren arbeid als geheel afgewerkt ..der Regering aantebieden zonder dat de geheele wetgeving bij haar ..reeds behandeld was geworden, zoo zal noodzalielijli het militair straf..wetboek zoodanigen invloed op de andere gedeelten dier wetgeving uit„oefenen. dat, vóór de zamenstelling van dat wetboek geeii dier gedeelten „gezegd kan worden voleindigcl te zijn." De Commissie verzocht op deze gronden voor diligent te worden gehouden en daarvan de verklaring te mogen erlangen.

Van wege den Koning wordt de Commissie bij Kabinetsrescript van 3 November 1842. n°. 16. voor nog zes maanden diligent verklaard. waarvan bij gemeenschappelijk schrijven van den Minister van Justitie. den Directeur-Generaal van Oorlog en den Directeur-Generaal van Marine van *11 November 1842, n°. 18*. aan de Commissie mededeeling wordt gedaan.

42. Na rondzending en onderteekening ontving de Minister van Justitie het schrijven hij brief van 19 November 1842, L[a]. B. n°. 35, van den

Directeur-Generaal van Marine terug en deed dit aan de Commissie toekomen. (Notif. *24 November 1842, n'' 83.*)

43. Bij brief van 2 *December* 1842, *n°.* 19, vraagt de Minister van Justitie op verzoek van zijn ambtgenoot van Bnitenlandsche Zaken van de Commissie terug liet ter inzage gezonden deel van den Moniteur Universel van 1829.

44. De Commissie voldeed aan dit verzoek bij brief van 7 December d. a. v. er, de Minister van Justitie zond het hoek bij brief van *15 December* 1842, *n°. 39.* aan den Minister van Buitenlaridsche Zaken door.

45. Door den Minister van Justitie werd bij missive van *21 Decembei* 1842. *n°.* 45, aan de Commissie in afschrift medegedeeld het schrijven van den Directeur-Generaal van Marine van 6 December t. v.. L[a]. B., n°. 34, betreffende strafbaarstelling van desertie van schepelingen. behoorende tot de equipage van zeilree liggende bodems. De Directeur-Generaal schreef daarin o. a. het volgende.

.,Rij herhaling heeft zich de omstandigheid voorgedaan, dat een aantal ,,schepelingen en daaronder geschikte en bevaren manschappen, de zeilree ..liggende bodems. waaitoe zij behooren, kort vóór den bepaalden dag van ..vertrek verlaten en voorbedachtelijk achterblijven, totdat die vaartuigen .,naar zee zijn gestevend, waarna zij zich bij de Maritime Autoriteiten vrij-„willig als deserteur aanmelden.

„Wanneer nu, zooals dit meestal geschiedt, zij binnen een uur afstand ,,van hunne bodems zich hebben opgehouden, en zij binnen de veertien .,dagen zich vrijwillig in arrest begeven hebben, kunnen zij op grond van „artikel 142 en 143 van het Crimineel Wetboek niet als gewone deser-„teurs voor den krijgsraad teregt gesteld worden: althans is het gebleken „dit het gevoelen van den krijgsraad te zijn.

,,Dienvolgens kan aan de zoodanige deserteurs slechts eene correctionele ..straf worden opgelegd.

.,In het belang van Zijner Majesteits dienst zou het menschelijk wezen, .,dat de bepalingen der aangehaalde artikelen zoodanig gewijzigd konden „worden, dat daaruit in het vervolg voor deserteuis als de onderhavige „geene verschooning meer konde ontleend worden. De aan de gelijke desertie ..zich schuldig makende schepelingen, al bieden zij zich na het vertrek ,.der bodems, waartoe zij behoorden, weder vrijwillig aan, zijn dus niet „meer in de mogelijkheid de dienstbetrekking, welke hen was aangewezen .,verder te vervolgen, terwijl bovendien huiine dadelijke vervanging op een .,tot vertrek gereed liggend vaartuig niet zelden aan bezwaren en moeije-„lijkheden onderhevig is." De aandacht der Coinmissie ware derhalve op dit vraagstuk te vestigen.

46. Bij Koninklijk Besluit van 4 April 1843 (Staatsblad n°. 11) werd de Commissie van Redactie der Nationale Retgeving ontbonden en opgeheven. Artikel 3 bepaalde dat Mr. G. A. G VAN MAANEN van het Secretariaat dezer Commissie werd ontheven. „des echter, dat hij de functie van secretaris .,der Commissie tot herziening, omwerking en wijziging der Militaire Wet-„geving, tot welke hij bij Ons Besluit van den 2[den] October 1842 (Staatsblad „n°. 39) is benoemd, zal blijven bekleeden op denzelfden voet en dezelfde „wijze, op welke hem de betrekking als Secretaris der Commissie vaii Redactie „der nationale Wetgeving is opgedragen geweest" Aan de acht leden der Commissie werd door de Minister van Justitie bij schrijven van *10 April 1843, n°. 94,* van het Besluit mededeeling gedaan.

47. Bij rapport van 30 *Januari* 1844, *n°.* 13, deelt de Minister vaii Justitie aan den Koning mede. dat in overleg inet het Departement van Financiën „in dei tijd" was overeengekomen, ..dat op de begrooting van het Departemeiit „van Justitie zou worden weggelaten de post van onvoorziene uitgaven, „waaruit onder anderen de kosten der Commissiën tot de wetboeken werden „gekweten en dat de betalingen, die deswege in het vervolg zouden morden „vereischt, uit den post van onvooiziene behoeften, ter beschikking van „Uwe Majesteit staande, zouden worden goedgedaan." In verband daarmede vraagt de Minister de beschikking over *f* 2500.— van dien post der begrooting voor 1844 „ten einde daaruit te voldoen de kosten in den loop „dezes jaars zullende vallen bij de Coininissie van redactie der nieuwe „Nederlandsche militaire regtswetgeving, de reiskosten van de Leden der- .,zelve Commissie daaronder begrepen." Een ontwerp-besluit in dien geest werd tevens aangeboden.

48. Alvorens hieroiiitrent te beschiliken, wenschte de Koning, blijkens mededeeling van den Directeur van 's Konings Kabinet van 12 Februari 1844, n°. 69. ..door het Departement van Justitie te worden oiiderrigt. tot „voldoening van welke kosten de bedoelde f 2500.— *casu* quo zouden „worden aangewend, als meenende HoogstDezelve te weten, dat de voor- „noemde Coniinissie vooreerst niet werkzaam is of zijn zal." De Minister deelde daarop bij schrijven van 44 *Februari* 1844, *n°. 26*, „ter gehoorzame ..voldoening aan dat verlangen" mede, „dat de Commissie van redactie „voornoemd zich tijdens hare installatie in sub-commissiën heeft verdeeld. „welke ieder met een gedeelte der werkzaamheden zijn belast geworden om „die alsdan nader in algemeene vergadering te overwegen en tot stand te „brengen. De sub-commissiën zijn meer speciaal zamengesteld uit de Leden ..en den Secretaris der Commissie, welke in 's-Gravenhaqeiiiet er woon zijn ..gevestigd en deze hebben zich bestendig met den voorbereidenden arbeid ..onledig gehouden, welke arbeid vervolgens aan de elders woonachtige „leden ter examinatie en beoordeeling werd gezonden eii vervolgens in „algemeene vergaderingen in 's Gravenhage, waartoe deze alsdan zich her- „waarts begaven. werd gearresteeid.

..Zoo ook iiu hebben die sub-commissiën zich in de laatste maanden ..bezig gehouden met de vervaardiging vaii het ontwerp van wetboek der ,,procedure bij de Landmagt, van hetwelk op dit oogenblik de daarvan ,,vervaardigde afschriften aan de Leden der Commissie ter examinatie zijn „verzonden en waarop bij de sub-commissiën de aanmerkingen van de ver- „schillende Leden worden ingewacht. Ofschoon nu vel de Commissie zelve „op dit oogenblik niet werkzaam is en het mede onzeker kan geacht worden ,,of en wanneer zij daartoe zal bijeenkomen hebben echter de werkzaamheden .van de sub-commissiën kosteii van schrijflooneii ten gevolge gehad en het .,is tot voldoeniiig van die kosten en die welke verder ter zelver zake „zullen vallen alsmede tot voldoening van het aan den Secretaris der „Commissie toegekende iiiaandgeld van f 80.— en van de reiskosten welke ,,op de eventueele verplaatsing der Leden, die in den loop dezes jaars „tot het houden eener algenieene vergadering mogten verpligt 7911 over ,,te komen zullen vallen, dat het crediet, bij de in liet hoofd dezes vermelde „voordragt aangevraagd, is bestemd."

49. De Koning gaf echter geen gevolg aan het voorstel tot beschikbaarstelling van de gevraagde som. Zijne Majesteit achtte het, blijkens Kabinetsrescript van 29 Februari 1844. n°. 74. beter „deze gelden achter-

„volgends en naarmate dezelve noodig zou zijn dan wel in eens tot het „nu aangevraagde volle hedrag aan te wijzen. Maar daarenboven wenscht „Zijne Majesteit door den voornoemden Minister te worden onderrigt, op „welken grond aan den Secretaris der Commissie eene belooning van „tachtig glds. 's maands is toegekend." Ter voldoening aan die opdracht deelde de Minister van Justitie bij rapport van *19 October* 1844 *nº. 70*, mede, dat de Commissie in Augustus 1843 vergaderd had te 's-Gravenhage en dat door de Heeren NEDERMEYER VAN ROSENTHAL uit Arnhem en BRUCE uit Zwolle te zamen f 240.— voor reis- en verblijfkosten was gedeclareerd. Den Secretaris competeerde 10 maanden salaris en eindelijk waren er nog plus minus f 70.- voor kosten van schrijfloonen en andere kleine uitgaven. Ten opzichte van het bewuste maandgeld betoogde de Minister, „dat bij Koninklijk „Besluit van den 11den October 1836, nº. 82. ter vervanging van wijlen „Mr. C. ASSER. tot Secretaris der Commissie van redactie van de Nederlandsche „Wetgeving is benoemd Mr. G. A. G. VAN MAANEN op een maandgeld van „*f* 80.— in welke hoedanigheid hem vervolgens bij Uwer Majesteits besluit „van den 2den October 1841 (*Staatsblad* nº. 39) de functiën van Secretaris „der Commissie van de Nederlandsche Militaire Wetgeving zijn opgedragen „en die hij alzco voortdurende op de voet en wijze bij zijne primitive „aanstelling bepaald, is blijven bekleeden." Bovengenoemde bedragen vermeerderd met hetgeen in de volgende maanden waarschijnlijk noodig zal zijn. rechtvaardigen een nader voorstel om in plaats van f 2500.— slechts f 1300.— beschikbaar te stellen.

50. De Minister van Justitie zond bij brief van *30 Juli 1845. n . 99.* aan den Minister van Oorlog door een door tusschenkomst van den Minister van Buitenlandsche Zaken ontvangen exemplaar van het onlangs bij liet Pruissische leger ingevoerde strafwetboek. en geeft in overweging het daarna aan de Commissie te doen toekomen.

51. De Minister van Oorlog vindt dat r denkbeeld uitstekend. Bij zijn schrijven van T Augustus 184.5, nº. 32 B, wordt tevens bericht. dat 's Ministers aandacht gevallen is op de bepaling. „dat de strafbaarheid van de misdaad „van desertie door verjaring nimmer wordt opgeheven. Deze bepaling zal „waarschijnlijk zijn toe te schrijven aan den aard van de misdaad, welke „men als het ware als *nimmer ophoudende*, als *steeds gepleegd wordende* „zoolang de deserteur afwezig blijft, kan aanmerken. Doch in deze bepaling „is toch wel iets hards gelegen, namelijk ten aanzien van eenvoudige desertie „in vredestijd gepleegd: die zoo menigwerf uit zulke weinig laakbare oor„zaken haren oorsprong neemt, dat zij werkelijk niet als eene groote misdaad „is aantemerken. terwijl de vrees voor de straf den deserteur terughoudt, „om weder te keeren, waardoor hij, daa er geene verjaring voor zijn „misdrijf bestaat', soms een wezenlijke balling wordt en ligtelijk van kwaad „tot erger vervalt. Ik voor mij denk zeer streng over de desertie in oorlogs„tijd en wanneer die niet verzwarende omstandigheden gepaard gaat, gelijk „in het bijzonder is gebleken, ten aanzien van de zoodanigen die niet alleen „gedurende de Belgische revolutiën naar den vijand waren gedeserteerd, „maar daarenboven de wapenen tegen hun vaderland hadden gevoerd, zooals „onder meer anderen geschied was door eenen zekeren S.. ten aanzien van „welke de vraag is geoppercl geworden of hij behoorde te worden opge„nomen in het Algemeen pardon. Bij Uwer Excellentie's Departement „wenschte men die vraag toestemmend beantwoord te zien. Ik daarentegen „vond dit allezins bedenkelijk, en onraadzaam de uitgesproken vervallen-

„verklaring van den inilitaireii stand op te doen heffen, opdat aan de „zoodanigen de gelegenheid ten minste worde ontnomen om het Vaderland „opnieuw te dienen. Bij besluit van den 30sten Junij 18-11, no. 392, heeft „Zijne Majesteit overeenkomstig mijne denkbeelden hieromtrent beslist, „welk besluit naderhand door dezelfde of gelijksoortige beschikkingen in „dergelijke zaken achtervolgd is geworden. Vermits nu deze beslissing des ..Konings als een door Hoogstdenzelven aangenomen *beginsel* kan worden „aangemerkt, achtte ik liet van veel belang dat daarop almede de aandacht ..der voornoemde Commissie werd gevestigd." De Minister deed dit in zijn schrijven van 4 November 1841. no. 2 A., aan de militaire leden der Commissie NEPVEU en Jhr. EVERTS, waarvan afschrift wordt overgelegd. „Doch even streng als ik denk over de desertie in oorlogstijd in het „algemeen, evenzeer ben ilr van gedachte. dat ten aanzien van de desertie ..in vredestijd. wanneer die niet gepaard gaat met verzwarende omstandig-„heden, ligte straffen zouden kunnen worden bepaald en men zoude kunnen „toelaten, dat een zelrer tijdsverloop de strafbaarheid dezer misdaad zoude „opheffen." De Minister van Justitie zendt het wetboek en uittreksel uit den brief niet bijlage aan de Commissie door bij missive van *30 Augustus 1845, no. 39.*

52. Bij request van 18 November 1845 verzocht Mr. G. A. G. VAN MAANEN ontslag als Secretaris der Commissie. Hij had van den Koning „het „uitstekend bewijs van gunst en vertrouwen ontvangen van tot den „gewigtigen post van Procureur-Generaal hij den Hoogen Band der Neder-„landen te rr-orden bevorderd" en vreesde, „dat de daaraan verbonden „ambtspligten heni niet zullen toelaten om, vooral in de tijden dat gemelde „Commissie is vergaderd, de werkzaamheden, haren Secretaris opgelegd, „met die naauwkeurigheid en regelmatigheid waar te nemen, die hij meent, ..dat een noodzakelijk vereischte voor deze betrekking zijn." Hij uitte echter tevens den wensch tot lid van de Commissie te worden benoemd en alzoo zijn verkregen kennis ten nutte van den lande te blijven aanwenden. De Minister van Justitie. aan wien dit verzoek om consideratiën en advies was gezonden, vereenigde zich bij rapport aan den Koning van *22 Januari 1846, no. 147*, met de opvatting, dat aan de betrekking van Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad „te rele en te belangrijke bemoeijingen zijn „verbonden, dan dat daarmede gevoeglijk het bekleeden der hier (boven) „vermelde betrekking van Secretaris kan gepaard gaan." De gronden waarop 't verzoek steunt. zijn dus ..te overwigtig om niet daar aan gehoor „te geven." ..Niet verkieslijk evenwel zou het naar des ondergeteekendes „inzien zijn, den Heer VAN MAANEN van alle deelneming aan de nog te ..behandelen werkzaamheden van de Commissie van redactie voornoemd ..te ontslaan. Genoegzaam de laatste hand is reeds gelegd aan liet ontwerp ..van Wetboek van Strafvordering voor het Krijgsvolk te Lande en daar ..het ontwerp van met op de organisatie der Militaire Justitie voor dat-„zelfde krijgsvolk bij de Commissie mede reeds is afgewerkt, blijft er ..voor dezelve nog te behandelen over een ontwerp van Wetboek van ..Strafvordering voor het Krijgsvolk te Water, benevens eene wet betreffende „de Organisatie der Justitie voor dat krijgsvolk: welke ecliter bijna reeds „in gereedheid zijn; en eindelijk nog een ontwerp van Wetboek van Strafregt .voor de Land- en Zeemagt. De bearbeiding van de boven ee stgenoemde „ontwerpen, de Zeemagt betreffende: is aan eene subcommissie. bestaande „uit eenige Leden van de Commissie van redactie, opgedragen: die zich inet .,deze taak onleedig houdt. Het laatste, dat is het ontmerp van de Wet-

,boeken van het Strafregt, zal niet wel eerder in bepnalde overweging en ,,behandeling kunnen worden genomen dan na dat het Wetboek van alge„meen Strafregt zal zijn vastgesteld, alzoo de straffen daar hij te bepalen. „ten grondslag zullen dienen genomen te worden bij het ontwerpen van ,,het Wetboek van Strafregt voor de Land- en Zeemagt." De Minister zou gaarne zien dat Mr. VAN MAANEN aan deze werkzaamheden Sleef deelneinen; zijn kennis en werkkracht zou voor de Conimissie van groot nut zijn, zoodat hij den Koning in overwegiiig geeft Mr. VAN MAANEN bij zijn ontslag als Secretaris tevens te henoeinen tot Lid der Commissie. Immers er bestond eene vacature door het overlijden van Mr CONRADY. Ter vervanging van den ontslagen Secretaris beveelt de Minister voorts aan Mr. J. DE WAL, substituut-Advocaat-Fiskaal bij het Hoog Militair Gerechtshof, „als hebbende bij onderscheidene gelegenheden van zijne regtskennis, be„kwaamheid en ijver de meest voldoende blijken gegeven. Bovendien kan ,,zijne kennis in de behandeling der zaken van Militaire Justitie als ,,Secretaris van de Cominissie van redactie bijzonder te stade komen." Een in dien geest opgemiiakt ontwerp-besluit wordt den Koning aangeboden en de voordracht met het concept-besluit ter doorzending toegezonden aan den Minister van Marine en daarna aan dien van Oorlog.

53. De Minister van Oorlog bericht bij brief van 2 Februari 1846, nº. 41 B, de doorzending aan den Koning van voordracht en concept-besluit. Hij wijst er echter op dat die stukken niet zijn volle instemming hebben omdat de voorstellen in strijd. varen met liet beginsel, door het Departement van Oorlog indertijd aanbevolen, volgens hetwelk de President van en de Advocaat-FisBaal bij het Hoog Militair Gerechtshof in de Commissie zitting zouden moeten hebben. Na het overlijden van Mr. CONRADY was Mr. RAS tot President van dat College benoemd. De plaats van Mr. CONRADY was dus door Mr. RAS ingenomen, zoodat nu eigenlijk de tegenwoordige Advocaat-Fiskaal Mr. J. VERNÈDE aanspraak kon doen gelden. De motieven voor de benoeming van Mr. VAN MAANEN deden den Minister van Oorlog echter in het voorstel berusten, zoodat hij zich tot hloote kennisgeving van deze overweging bepaalde. (Notificatie 4 Fe*bruari 1846, n". 14.)*

54. Het besluit werd door den Koning geteekeiid op 4 Februari 1846. onder nº. 104 (Staatsblad nº. 6). Het luidt:

> Wij WILLEM II, bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz.. enz., enz.

Op het adres van Mr. G. A. G. VAN MAANEN, Procureur-Geileraal bij den Hoogeii Raad en Secretaris van de Commissie van redactie voor de Nederlandsche Militaire wetgeving:

Gezien Ons besluit van den 2den October 1841 *(Staatsblad* nº. 39);

Gelet up het rapport van Onze Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog van den 22sten Januarij 1846, nº. 147, 27 Januarij daaraanvolgende, La. B. nº. 5, en 2 dezer, nº. 41 B.;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1º. Mr. G. A. G. VAN MAANEN voornoemd, overeenkomstig zijn daartoe gedaan verzoek eervol ontslag te verleenen uit zijne betrekking als Secretaris van de Commissie van redactie voor de Nederlandsche Militaire Wetgeving,

ingesteld hij Ons besluit van den 2den October 1841 (*Staatsblad* no 39) onder dankbetuiging voor zijne in die betrekking bewezene diensten.

2°. Denzelven Mr. G. A. G. VAN MAANEN bij deze te benoemen tot lid der Commissie van redactie. in het voorgaande Lid vermeld, en

3°. Tot Secretaris clerzelve Commissie van redactie te benoemen Mr. J. DE WAL, Substituut-Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Geregtshof.

Onze Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog zijn, ieder voor xooveel hem aangaat, belast met de uitvoering dezes, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 4den Februarij 1846.

WILLEM.

De Minister van Justitie,

DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND.

De Minister van Marine,

J. C. RIJK.

De Minister van Oorlog,

LIST.

Aan beide benoeinden werd door den Minister van Justitie een gezegeld extract-besluit toegezonden bij brief van 19 *Februari 1846, n°. 100.*

55. Evenals in 1844 was het ook in 1845 noodig geweest de leden van de Commissie bijeen te roepen om het werk der subcommissiën definitief vast te stellen. Daarvoor waren vergoedingen wegens reis- en verblijfkosten gedeclareerd terwijl de Secretaris recht had op zijn toelage alsmede op ve goeding van enkele uitschotten en schrijfloonen. Daarom stelde de Minister van Justitie bij brief van 4 *Maart 1846, n°. 60,* aan den Koning voor een som van f 1600 beschikbaar te stellen op dezelfde post van de begrooting als ten vorigen jare daarvoor was bestemd geworden. Een ontwerp-besluit wordt daarbij aangeboden en beide stukken door tusschenkomst van den Minister van Financien aan den Koning toegezonden.

56. Bij Koninklijk Besluit van 1 April 1846, no. 66, werden die gelden echter beschikbaar gesteld op het twaalfde hoofdstuk der Staatsbegrooting. De Minister van Justitie zond daarop bij brief van 27 *April 1846, n°. 68,* aan zijn ambtgenoot van Financiën een opgave van de aanvankelijk met die gelden te doene betalingen, met verzoek daarop de noodige orde te stellen.

57. De Minister van Justitie ontving bij schrijven van den Directeur van het Kabinet des Konings van 29 Juli 1846, no. 5, van wege Z. M. een request van Mr. J. J. VAN HEES VAN BERKEL niet een daarbij overgelegd gedrukt exemplaar van zijn werk, getiteld: „Proeve van een ontwerp „van een nieuw Nederlandsch Wetboek van Strafregt voor liet Krijgsvolk „te Lande benevens Beschouwingen omtrent een nieuw in te voeren Militair „Wetboek van Regtspleging voor gezegd krijgsvolk." Daarbij gingen ook twee nummers van het *Alg. Handelsblad* van 6 en 8 Juni 1846. waarin een kort verslag van dat werk voorkwam. Ingevolge 's Konings wensch stelde de

Minister die stukken bij brief van C *Augustus* 1846, *n°*. 98, in handen der Commissie om daarop het noodige regard te kunnen slaan.

58. In een aan den Koning gericht adres van Jhr. Mr. M. W. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND werd omtrent de handelingen der Commissie het navolgende inedegedeeld. Door de Commissie was onverwijld een aanvsng gemaakt „met de vervulling dezer even moeilijke als vereerende taak". De Comtnissie was daarmede reeds zóóver gevorderd ..dat zij, in verband niet de toen .,bestaande instellingen en inzigten had te zamen gesteld een ontwerp van „*organisatie en competentie* der. *regterlijke coliegien* en een ontwerp van ..wet op de *regtspleging*, beide voor het krijgsvolk te lande, welke stukken .,aan de Regering thans zouden kunnen worden ingeleverd; terwijl de .,schetsen van de gelijksoortige wetsontwerpen voor de Zeemagt mede „grootendeels waren voorbereid." Daarna vervolgde de requestrant: ..dat ..echter tegen de gehecle afwerking dier ontwerpen en de vervaardiging „van nog anderen daartoe behoorende, meer bepaaldelijk van die betreffende „de militaire criminele wetboeken onoverkomelijke hinderpalen zich hebben „opgedaan, zoodra het was gebleken dat in de algemeene of burgerlijke „criminele wetgeving en in die op de strafvoidering gewigtige veranderingen ..stonden te worden aangebragt. welke natuurlijk van den grootsten invloed „op de slechts exceptionele militaire wetgeving moesten zijn; dat dit een „en ander te zijner tijd ter kennis van Uwe Majesteit zijnde gebragt, de „Commissie te gelijk heeft verzocht te niogen worden gehouden voor „diligent; dat voor den suppliant in het bijzonder nog eene aanleiding „bestond om de voltooijing der herziening onzer militaire wetgeving „voorloopig te verdagen. toen hij, als Hoofd van het Departement van .,Justitie, getracht had, gelijk dit aan Uwe Majesteit bekend is, bij de „toenmalige voorstellen tot wijziging der Grondwet. veranderingen te doen .,opnemen omtrent de militaire Justitie in den geest der onlangs vast- ,,gestelde, welke zeker vereenvoudiging en besparing zouden hebben kunnen ..opleveren, doch te dien tijde niet aannemelijk zijn geoordeeld en mitsdien ..daarna uit die voorstellen zijn weggevallen; dat door dit een en ander ..met de aan de Coinmissie opgedragene herziening der militaire wet- „geving, tot leedwezen zoo van alle de nog overgebleven leden als van „den suppliant tot nu toe geene groote vordering is kunnen gemaakt „worden en dat zelfs het daarvan ontworpene naar alle waaischijnlijkheid „thans eene geheele omwerking zou moeten ondergaan zoo al niet als „voor de bestaande omstandigheden te kostbare inrigtingen medebrengende, ,.zeker als rustende op beginselen die verlaten zouden kunnen worden; ..dat toch bij alle de ontwerpen der Coiizniissie natuurlijk is uitgegaan „van de toen geldende bepaling der Grondwet dat de militaire jurisdictie „zich uitstrekken moest tot alle delicten van krijgslieden, de gewone ,daaronder begrepen, en tevens van de noodzakelijkheid van het bestaan ..van een Hoog Militair Geregtshof, welk een en ander onder de thans ,gewijzigde Grondwet geheel van nog te maken wetten afhangt: dat ,hierdoor buiten de schuld der Commissie voor haar de mogelijkheid is ,,weggenomen om vooralsnog en zoo het schijnt nog binnen een geruimen .,tijd een einde aan haar werk te maken en dat die onmogelijkheid te ..zekerder is, daar dit werk in verband staat niet de veranderingen welke „in de geheele lijfstraffelijke wetgeving zijn vooruittezien; dat de suppliant ,.door de overweging van deze omstandigheden reeds sedert eenigen tijd ,,zich gezind gevoeld heeft om van Uwe Majesteit zijn ontslag als Lid „en Voorzitter der Commissie te vragen, zich daarenboven niet ontvein-

„zende dat hij bij eenigen thans geoordeeld zou kunnen worden minder ,,geschikt te zijn oni de beraadslagingen te besturen over een zoo belang. ,,rijk gedeelte onzer wetgeving; dat de suppliant vooral tot dit besluit „gekomen is, nu gebleken is in de laatste dagen. dat over dit onderwerp ,,twee deskundigen aan liet Departement van Justitie ter berading zullen ,worden toegevoegd, waardoor de nog bestaande Commissie als reeds ter ,,zijde gesteld en als geheel doelloos geworden schijnt te zijn: Redenen waarom ,,de suppliant de vrijheid neemt van Uwe Majesteit eerbiedig te verzoeken „dat aan hem ontslag verleend moge worden als Lid en Voorzitter der „Commissie, ingesteld bij Uwer Majesteits besluit van den 2den October 1841".

Bij het omtrent dit verzoek door den Minister van Justitie uitgebracht rapport dd. *19 December* 1848, *n°*. 103. werd aan den Koning medegedeeld dat dit verzoek was „geboren deels uit overweging dat de Commissie, „wier taak onoverkomelijke hinderpalen heeft opgeleverd. welke haar reeds „vroeger verpligt heeft te verzoeken om tot de voltooijing derzelve voor ,diligent te worden gehouden alsnog eenen geruinien tijd schijnt te zullen „belet worden hare werkzaamheden te hervatten; deels alzoo hetgeen ,,dienaangaande door haar reeds is zamengesteld en voorbereid en waarbij „zij is uitgegaan van de toen geldende bepalingen der Grondwet opzigtelijk ,de Militaire Jurisdictie, thans ten gevolge van de daarin bij de gewij- „zigde Grondwet gebragte veranderingen. denkelijk eene geheele omwerking „zal noodzakelijk maken. waarvan hij menscht ontheven te zijn." De Minister erkende de juistheid van de opmerking dat de Commissie het werk vooreerst niet weer zou kunnen hervatten en beeindigen. Het verzoek van den Heer DE JONGE was dus te billijken. „Na toch veel tijd en moeiten besteed „te hebben aan het werk, hetwelk door de Commissie reeds in gereedheid „gebragt en voorbereid is geworden, laat zich de wensch van den Heer ,,DE JONGE om dusdanigen arbeid niet nogmaals in deszelfs geheelen „omvang te nioeten verrigten, ligtelijk regtvaardigen en de ondergeteekende ,,twijfelt dan ook niet of Uwe Majesteit zal aan het daartoe strekkend ,verzoek welwillendlijk gehoor gelieven te verleenen. — Meer andere „Leden derzelve Commissie schijnen evenals de Heer DE JONGE het ,verlangen te koesteren om van die roeping thans ontslagen te worden. ,,Zijn voorbeeld zou derhalve al ligt bij een of meer hunner navolging „kunnen vinden en in dat geval zou eene aanvulling dier Commissie „noodzakelijk zijn, hetwelk voor het tegenwoordige nogthans minder ver- „kieslijk is te achten. - Maar afgescheiden van die consideratien komt „het den ondergeteekende voor, dat van die Coiiiinissie in allen gevalle „moeijelijk te vergen zou wezen, om de door haar bereids vervaardigde „ontwerpen en schetsen geheel om te werken en alzoo liet merk der herziening „van de Militaire wetgeving geheel op nieuw te bearbeiden. Eene andere ,,reden, welke ook dit nog schgnt te ontraden is daar in gelegen, dat het ,zich almede bezwaarlijk laat aannemen dat tot die eenheid en overeenstem- „ming zou zijn te geraken, welke tusschen de bepalingen op Militaire „wetgeving en die op de zamenstelling der Regterlijke magt en van de „Wetboeken van Burgerlijke Strafvordering en van Xtrafi egt dienen te bestaan, „wanneer de herziening die dezelve naar aanleiding der in de gewijzigde „Grondwet voorkomende voorschriften zullen moeten ondergaan, langs twee „verschillende wijzen voorbereid zouden worden. — In verschillende opzigten „is derhalve naar des ondergeteekendes eeibiedig inzien het bij hem gerezen ,denkbeeld tot ontbinding der voornielde Commissie aantebevelen. Zelfs „meent hij uit hetgeen hem dienaangaande van ter zijde is kennelijk ,geworden, te mogen afleiden, dat de meeste leden dier Cominissie met

„dat gevoelen instemmen, en het komt hem wijders voor, dat het door „den Heer DE JONGE gedaan verzoek eene geschikte gelegenheid aanbiedt „om tot die ontbinding over te gaan." Zonder medewerking van de militaire Ministers biedt de Minister van Justitie dan ook aan den Koning ter bekrachtiging aan een in dezen peest opgemaakt ontwerp van besluit.

59. Onder dagteekening van 21 December 1848, n°. 57, heeft de Koning dit besluit gearresteerd. Het werd opgenomen in Staatsblad n°. S2 van dat jaar en luidt als volgt:

WIJ WILLEM II, bij de gratie Gods Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Kassau. Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Gezien het aan Ons ingediende adres van Jhr. Mr. M. W. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND. daarbij verzoekende om als Lid en Voorzitter der Commissie tot herziening en omwerking der Militaire Wetboeken, ingesteld bij Ons Besluit van den 2den October 1841 (Staatsblad nº. 39) te worden ontslagen;

Gelet op het aan Ons reeds vroeger door evengemelde Commissie ingediend verslag van derzelver verripte werzaamheden en de door haar aanvanlielijk reeds vervaardigde wetsontwerpen van Militaire organisatie en regtspleging;

Gezien Ons besluit van den 2den October 1841 (*Staatsblad* n°. 39) voornoemd;

Overwegende, dat de taak door Ons aan de bij dat besluit ingestelde Commissie van herziening opgedragen onder de tegenwoordige omstandigheden als geeindigd Ban worden beschouwd;

Op de voordragt van Onzen Minister van Justitie van den 19den dezer, no. 103:

Hebben goedgevonden en verstaan:

ART. 1. De Commissie van redactie voor de militaire Wetgeving, ingesteld bij Ons besluit van den 2den October 1841 (*Staatsblad* n°. 39) wordt bij deze ontbonden en opgeheven.

ART. 2. De Voorzitter. Leden en Secretaris derzelver Commissie worden mitsdien hij deze als zoodanig onder betuiging van Onzen dank en tevredenheid voor hunne in die betrekking gedane diensten en werkzaamheden ontslagen.

ART. 3. De door dezelve Commissie vervaardigde wetsontwerpen en verdere daartoe betreltkelijke stukken zullen van haar door Onzen Minister van Justitie op Inventaris morden overgenomen.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering dezes, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Gegeven te 's-Gravenhage, den 21sten December 1848.

WILLEM.

De *Minister van* Justitie,

D. DONKER CURTIUS.

Afschrift van dit Besluit werd met geleidend schrijven dd. *27 December* 1848, *no. 33,* toegezonden aan de Heeren DE JONGE. BRUCE, COURIER DIT DUBICART. NEPVEU, OP DEN HOOFF, RAS. NEDERMEITER Ridcler VAN ROSENTHAL, VAN MAANEN en DE WAI

60. Ter uitvoering van art. 3 vnn vorenstaand besluit werd bij procesverbaal van 13 *April* 1849, *n*°. 108, door den Minister van Justitie overgenomen het archief der voormalige Commissie. De Minister bepaalde tevens, dat deze stukken in het archief van het Departenient zouden worden gedeponeerd.

61. Bij brief van 10 Juni 1866 verzocht de Gouverneur der Kolonie Curaçao Mr. A. 11. DE ROUVILLE aan den Minister van Justitie oin terugzending van een door hem ontworpen met op de militaire regterlijke organisatie. vervaardigd in opdracht van den Minister van Justitie NEDERMEIJER VAN ROSENTHAL korten tijd nadat in 1851 Mr. ROUVILLE's brochure verschenen was, getiteld „Gedachten over eene nieuwe wetgeving van Militair Strafregt voor de Xedeilandsche Land- en Zeemagt en de Schutterijen, niet eene proeve van een eerste boek van een Militair Strafwetboek (Gebr. Belinfante 1851). Na het plotseling aftreden van dezen Minister werd het vervaardigde ontwerp niet toelichting met warme aanbeveling overgedragen aan den volgenden Minister Mr. STRENS. Ook Minister DONKER CURTIUS bad zich nog in verband met dien arbeid met den samensteller onderhouden over de afschaffing van de straf van kielhalen en laarzen, tengevolge waarvan eenige zijner denkbeelden zijn overgenomen.

Bij brief van *3 Augustus 1866, n*°. *110,* moest de toenmalige Minister van Justitie tot zijn leedwezen antwoorden dat die stukken niet meer te vinden waren. Ze waren nimmer officieel bij het Departement ingekomen en waarschijnlijk ondershands overgedragen aan de Ministers STRESS en DONKER CURTIUS. Ook in de door dezen laatste nagelaten papieren was het door de familie niet teruggevonden. ..Deze uitslag — zoo schreef de Minister — ..doet mij te meer leed omdat, indien het ontweip mij kon „zijn voorqelegd. ik mij de vrijheid zou hebben veroorloofd om UHEG. „beleefd te verzoeken het voorloopig onder mij te laten en mij daardoor „in de gelegenheid te stellen de daarin vervatte denkbeelden in nadere „overweging te nemen".

62. In het archief der Commissie bevinden zich naast vele brieven, welke hiervoor reeds vermelding vonden, nog andere ingekomen stukken, waarvan sommige te dezer plaatse verdienen aan devergetelheid te worden ontrukt. Zooals reeds in de inleidende aanteekening werd vermeld, zijn de ontwerpen der Commissie wel aan het Departement van Justitie overgelegd. Zij bevinden zich daar echter niet meer en werden ten behoeve van het Rijksarchief aangekocht als oiiderdeel van de zoogenaamde collectie-VAN MAANEN, geclassificeerd onder de Aanwinsten 1900, XXIII, 314.

a. In de eerste plaats verdient vermelding een schrijven van den Minister van Marine en Koloniën van 20 November 15-11, n°. 16, handelende over de rechtspraak der zeekrijgsraden in Nederlandsch Indië.

Binnengaats is de rechtspraak der zeekrijgsraden onderworpen aan hooger toezicht van en beroep op het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht.

Buitengaats bestaat dit toezicht alleen in sommige gevallen door commissiën ad hoc. door den commandant benoemd, „onder de mits. dnt wanneer „die kommissiën zwarigheid maken de uitspraak van den Krijgsraad te be„vestigen, de zaak almede zal worden gebragt voor het Hoog Militair „Geregtshof te Utrecht". De onpartijdigheid van dergelijke commissiën laat

uit den aard der zaak – het 7ijn officieren van hetzelfde emaldeel of schip — te wenschen over. Besluit de commissie tot ander inzicht. dan ontstaat vaak belangrijke vertraging in de afdoening. Voor Nederlandsch Indië behoeft die toestand niet bestendigd te blijven. De Minister verwijst daarbij naar een rapport. door hem als Staatsraad-adviseur, aan den toenmaligen Minister van Koloniën geschreven, dd. 15 Jannuari 1838, nº. 201. in afchrift hij den brief gevoegd

Dit advies handelde over de vraag of doodvonnissen. gewezen door zeekrijgsraden aan boord van schepen van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië. onderworpen zijn aan het *fiat executie* van den Gouverneur-Generaal. De vraag was reeds oud: de Minister van Koloniën had bij rapport van 25 Januari 1836, nº. **3,** de vraag toestemmend beantwoord; het Departement van Marine kon zich daarniede niet vereeaigen en evenmin de Minister van Justitie bij zijn advies van 13 Juli van dat jaar, nº. 60. Laatstgemelde Minister stelde echter voor om, ter verzekering van het giatie-recht van den Gouveineur-Generaal te bepalen, dat geen executie van zoodanig doodvonnis mogelijk zon zijn dan na opzending der stukken aan dezen Gouverneur ..ten einde daaromtrent na bevinding en onder verantwoordelijkheid aan den „Koning, te beschikken." Een daartoe strekkend voorstel werd aan het oordeel van den Raad van State onderworpen. Dit College achtte het wenschelijk dat zoowel het Oost-Indisch als het West-Indisch Regeeringsreglement zou worden aangevuld met een bepaling in dezen geest, „dat de doodvonnissen, „waarvan hier de rede is niet zullen mogen worden teil uitvoer gelegd „dan na vooraf verkregen verlof van den Gouve neur-Grileraal, aan wien, „.ook ten aanzien van die vonnissen, uitdrukkelijk het regt van gratie zal „zijn toegekend." In het nader rapport van den Minister van Justitie dd. 18 Mei 1837. nº. 82, betreffende dit advies werd betoogd dat daardoor de gestelde vraag niet beantnoord werd. Het fiat executie en het verlof tot uitvoering van een vonnis zijn tnee verschillende bevoegdheden: het fiat executie sluit bekrachtiging in, het verlof niet. Alzoo wordt voorgesteld geen fiat executie aan den Gouverneur te verleenen, doch steeds mogelijk te maken dat van het recht van giatie wordt gebruik gemaakt. De Directeur-Generaal van Marine kon zich daarmede vereenigen, behalve als het vonnissen betrof wegens zamenzwering, muiterij, zamenrotting. complot tot desertie en lafhartigheid voor den vijund: dan zij onmiddellijke executie mogelijk. Ten aanzien van West-Indië wenschte de Directeur-Generaal van Marine nadere verklaring en toepassing van het Koninklijk Besluit van **3** Mei 1835. nº. 12. ‚opdat aan de alzoo veroordeelden de gelegenheid „tot het verzoeken van gratie op den daarbij bepaalden voet worde gegeven".

De schrijver van het onderwerpelijk advies zegt daarna dat art. 186 R. Z. een surrogaat bevat van de approbatie van R. Z. 181. Waar dit echter door iets beters kan worden vervangen inoge dit geschieden. Dit laatste nu is mogelijk in Oost-Indië, waar ook een Hoog Militair Gerechtshof bestaat, samengesteld en werkende als dat te Utrecht. Eigenlijk zou tot deze wijziging verande ing van de R. Z. noodig zijn. doch daar dit bij de wet moet geschieden. verdient deze weg thans geen aanbeveling. Derhalve trnchte men te geraken tot verandering der koloniale bepalingen. Daartoe is niet voldoende het voorstel van den Minister van Justitie te volgen : dan kan het Hoog Gerechtshof niet anders doen den wat het College bij adviseeren over gratieverzoeken kan verrichten (art. 20 Regeeringsreglement). Doch stel eens dat dit Hof gebreken ontdekt in de procedure of in het vonnis en dit mededeelt. De Gouve neur-Generaal kan slechts giatie of mitigatie rerleenen. doch is dat in zulk een geval in 't belang der Justitie?

Stel al eens dat hij ingevolge de artt. 46 en 47 van 't Regeeringsreglement de stukken opzendt aan den Koning, zou dat wel tot het gewenschte gevolg leiden, als des Gouverneurs bemoeiing uitdrukkelijk tot liet gratierecht was beperkt? Immers neen. Daarom moet de laatste weg ter bewandeling worden opengesteld. Wat is daartoe noodig? Art. 54 van het Regeeringsreglement van 1830 luidde: „Geene doodvonnissen, door eenige hoven of „regtbanken geveld, mogen ten uitvoer gebragt morden. clan nadat daartoe .,verlof zal zijn bekomen van den Gouverneur-Generaal." In art. 45 van het nieuw voorgedragen Regeeringsreglement werd deze redactie aanvankelijk overgenomen. doch tengevolge van eene opmerking des Konings werd aan art. 45 toegevoegd .,daaronder mede begrepen de vonnissen, „door de krijgsraden der zee- en landmagt geslagen." Aldus luidt dan ook art. 45 van het Regeeringsreglement, gearresteerd bij Koriinklijlí Besluit van 20 Februari 1836, n°. 91. Alzoo bestaat thans reeds de bepaling, .,dat geene doodvonnissen der zeekrijgsraden van het Oost-Indisch eskader „mogen worden voltrokken zonder bekomen *verlof* van den Gouverneur-.,Generaal, en dat te dezen opzigte tusschen die vonnissen en die der geves-„tigde Indische regtbanken geen onderscheid heerscht". Voorts is ook, tengevolge van deze opmerking, voorzien in 't geval dat er tegen een doodvonnis bezwaar beslaat: de nieuwe artt. 46 en 47 maken mogelijk dat de Gouverneur ..die executie om gewigtige redenen schorsen kan, de stukken „opzendende ter beslissing van Zijne Majesteit." De Commandant van het auxiliair eskader in Oost-Indië is dus tot inachtneming van deze voorschriften verplicht. Nadere verklaring zooals de Raad van State voorstelt komt dus overbodig voor. Misschien zou het verlof tot uitroering van den Gouverneur overeenkomstig het bestaande gebruik fiat executie kunnen worden genoemd, al is dat eigenlijk onjuist. De reserve van den Directeur-Generaal van Marine is overbodig; men vergelijke de artt. 111, 188 en 189 R.Z. — Voor West-Indië wordt aanvulling voorgesteld van het Koninklijk Besluit van 3 Mei 1835, n°. 12, waarbij uitdrukkelijk is bepaald, .,dat de Gouverneur-Generaal „der West-Indische bezittingen niet heeft het regt van gratie in militaire .,zaken en ten aanzien van de aldaar veroordeeld wordende schepelingen „van 's Rijks Zeemagt." In dat besluit is niets onduidelijks. Voor het al of niet verleenen van verlof tot executie van doodvonnissen van zeekrijgsraden is art. 55 van het Regeeringsreglement van 1828 beslissend in bevestigenden zin. Er is das geen aanleiding tot eene bijzondere beslissing.

De Minister van Marine en Koloniën deelt daarna mede, dat bovendien groote moeilijkheid voortvloeit uit de behandeling van zaken die in eersten aanleg voor het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht behooren, b.v. als een commandant zijn schip verliest. Dit was na wel theoretisch van veel belang doch practisch niet omdat het Nederlandsch eskader slechts uit zes schepen bestond. de rest behoorde tot de Koloniale Marine. een afzonderlijk liorps. ressorteerende onder het Hoog Militair Gerechtshof te Batavia Bij Koninklijk Besluit van 13 Maart 1838, n°. 50, is echter die Koloniale Marine als afzonderlijk korps opgeheven en worden alle vaartuigen bemand met zeeofficieren en manschappen, gedetacheerd van liet Nederlandsch Esliader. Er zijn dus nu gemiddeld 26 oorlogsschepen, dus veel meer kans dat een proces als zooeven bedoeld moet worden gevoerd. Vooral in oorlogstijd zou dat tot zeer groote bezwaren aanleiding geven. Reeds thans doen zich groote moeilijkheden voor. De correspondentie over een geval dat zich voorgedaan heeft wordt bij dezen brief overgelegd.

De Schoener Castor was, op weg naar Singapore. nabij Riouw op een rif, dat op de zeekaarten niet voorkwam, vastgeloopen en gezonken. Het schip

was reddeloos verloren. Commandant was een Nederlandsch zeeofficier, die zich daarover thans voor het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht zou hebben te verantwoorden. Men was echter in twijfel of dit Hof wel bevoegd was, op grond dat het schip „een tot deze kolonie behoorend oorlogs-„vaartuig" ma.:, door den bedoelden officier „als opgenomen in de depôt-„rolle van Nederlandsche schepelingen" gecommandeerd. De Commandant van de Zeemacht in Oost-Indie stelde in het belang van den officier en van de zaak voor, het onderzoek te doen plaats hebben voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlandsch Indië. De Commandant der Zeemacht bracht daarbij ter sprake de vraag welk recht voor de schepelingen der vroegere koloniale Marine gold; het kwam hem voor dat zij onder de Nederlansche militaire strafwetgeving ressorteerden. (Brief dd. 31 Augustus 1840 L'. K. M. n°. 739, aan den W^d^. Gouv. Genl. v. N. I.) Na eenige correspondentie besliste de W^d^. Gouv. Genl. bij Besluit van 18 Nov. 1840, n°. 3, dat zou worden benoemd een Commissie van zeeofficieren met opdracht tot „het „houden van een onderzoek nopens het plaats gehad hebbend verlies van „Z^r^. M^s^. Koloniale Schoener Castor en den Kommandeerenden Officier van „dien bodem, inet aanschrijving op den Schout bij Nacht voornoemd (d. i. den Commandant der Zeemacht in O. I) „om het rapport dier Kommissie ,vergezeld van deszelfs consideratiën en advies te zijner tijd aan het „Gouvernement aan te bieden". — Het rapport dezer commissie dd. 27 Nov. 1840, dat geheel ten gunste van den Commandant der Schoener uitviel, werd door den Commandant der Zeeinacht bij brief van 30 Nov. 1810, n°. F62 N 1014 K aan den Gouv. Genl. aangeboden met voorstel om den betrokken officier als onschuldig aan het verlies van den bodem te laten doordienen onder nadere goedkeuring van het opperbestuur in Nederland en om aan dat opperbestuur alsnog te vlagen, welke de positie van het in Nederlansch Indië verblijvend scheepsvolk der Marine was ten aanzien van de rechts-bedeeling. De Gouv. Genl. besloot echter bij resolutie van 12 Januaii 1841, n°. d, gelet op een antecedent (het vergaan van de ijzeren stoomboot Hekla van den Stoomvaartdienst, in welke zaak het Hoog Militair Gerechtshof te Batavia uitspraak had gedaan), dat de Coinnisndant van de Castor alsnog voor dit Hof ter verantwoording moest worden gesteld. De stukken zouden op aanvrage moeten worden afgegeven aan den Advocaat-Fiskaal bij dat Hof, aan wien machtiging werd verleend en zoo noodig de last werd verstrekt in deze zaak te handelen als gebruikelijk. — Afschrift van deze stukken werd daaiop ter informatie gezonden aan den Minister van Marine en Koloniën bij brief van den Commandant der Zeemacht van 18 Januari 1841. L^a^. N. M., n°. 39, met uitiioodiging te mogen vernemen of de op-vatting van den Gouv. Genl. als juist was te heschouwen. — De hlinister vroeg het advies van den met verlof in Nederland zijnden President der beide Gerechtshoven in Nederl. Indië M^r^. SCHOLTEN VAN OUD-HAARLEM. Deze heiinnerde in zijn advies van 7 Sept. 1841, n°. 19. aan het geval van het verlies van de oorlogskorvet Galathé. welke zaak krachtens machtiging van den Koning hij besluit van 28 Januari 1821, n°. 59, door den Minister voor de Marine voor liet Hof te Utrecht was gebracht: een be-slissing was toen niet gevallen wegens het overlijden van den Commandant. Art. 46 van de Prov. Instr. voor liet Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië van 10 Januari 1819 (Ind. Stb n°. 22) schrijft o. a. voor. dat voor dit College in eerste instantie terecht staan *alle kommanderende officieren van eenig koloniaal schip of vaartuig van oorlog;* de zeemacht waartoe het schip behoort, is hier beslissend. niet .„de aard der officieren".

Alzoo was ook de redeneering bij de beslissing over het verlies van de Hekla. Mr. SCHOLTEN achtte het ook in alle opzichten gewenscht „dat al de „tot de Nederlandsche Marine behoorende personen, wegens feiten, gedurende „hunnen diensttijd op koloniale schepen of vaartuigen van oorlog in Indië „bedreven, zich verantwoorden voor- of onderworpen blijven aan de regtsmagt „van den Indischen Militairen Regter". De Koning kan dit, als in zich vereenigende de uitvoerende en wetgevende macht in Indië, voorschrijven. Bij de herziening der militaire wetgeving houde men dit punt in het oog, ook voor wat betreft Nederlandsche zeeofficieren en schepelingen, dienst doende op Nederlandsche schepen, zoolang zij onder hevel van den Gouv. Gen!. staan. Ook voor hen is dezelfde regeling gewenscht. Hij geeft in overweging in afwachting een afzonderlijlr Koninklijk Besluit te provoceeren.

Mede op grond van deze beschouwingen gaf de Minister aan de Commissie in overweging in hare ontwerpen tc bepalen „dat wanneer 's Rijks „schepen en vaartuigen van oorlog zich bevinden onder het regtsgebied „van het Hoog Militair Geregtshof van Nederlandsch Indië, residerende „te Batavia, dat Hof alsdan bij alle instantiën de plaats bekleden zal van „het Hoog Militair Geregtshof te Utrecht, mits zainengesteld op dezelfde „wijze als dat Hof."

b. Een brief van den Directeur-Geiiernal van Oorlog dd. 14 Februari 1842 no. 1 A., inet talrijke bijlagen, betreffende mededeelingen omtrent de resultaten van de iii 1841 plaats gehad hebbende reorganisatie van het z. g. n. Algemeen Depòt der Landinagt Er waren drie divisiën ingesteld, de derde voor de slechtste. de tweede voor verbeterde manschappen. In de derde divisie bestond de straf van slagen. Omtrent de reorganisatie en de wenschelijkheid van het behoud der straf van rietslagen had de Directeur Generaal liet gevoelen van de militaire autoriteiten ingewonnen, welker adviezen bij dezen brief werden overgelegd Een resume vergeinakkelijkte het overzicht. Vóór de reorganisatie waren de resultaten treurig. Van de 3975 man, die van 1827 tot 1841 bij lzet Depot waren geplaatst, waren er 815 wegens verbeterd gedrag naai hun korps teruggekeerd. Van dese 815 werden er 129 wegens wangedrag naar het Depot teruggezonden; de ove ige 5/6 waren meerendeels „tengevolge van nieuwe misdrijven, bij „vonnissen van krijgsraden. van den niilitaireri stand vervallen verklaard, „hetzij met paspoort no. 2 of wel als met een briefjr van ontslag weggezonden". Slechts zeer weinigen waren werkelijk verbeterd. Toch wordt op behoud van liet Depot bijna algemeen prijs gesteld tot elimineering van slechte elementen. Zoodanig korps oefent preventieve kracht ten goede uit en afschaffing van het Depot ware volgens sommige autoriteiten „ren ongeluk „voor de Armée". Omtrent de reorganisatie van 1841 is het oordeel ,bijna „eenparig'' gunstig. Verreweg de meerderheid is voor het behoud van de straf van slagen bij de derde Divisie: een niet onbeduidende minderheid is er zeer tegen. De voorstander5 beroepen zich op den afkeer die zoodanige straf bij voorbaat uitoefent, niet alleen uit vrees voor pijn doch ook voor schande „om „daardoor alleen tot pligt teruggebragt te kunnen worden en dus gelijk „gesteld te zijn met het uitschot der maatschappij". Verviel de stiaf. dan zou de krijgstucht „op eenige meerdere privatien na. dezelfde zijn als bij „de overige Corpsen der Armée". zoodat de preventieve uitwerking ten goede zou vervallen De tegenstaiiders beweren „dat een slecht mensch niet door „slagen ve beterd maar zelfs in zijn kwaad verhard wordt". De algeineenc opinie is zeer tegen dezr straf, zij moet dus een ongunstigen invloed op den militairen stand uitoefenen. Aan de qezondheid doet de straf geen schade:

r

de commandant van het Depot rapporteert .dat die manschappen, welke ..het meest aan deze straf waren onderworpen geweest, niet van eene minder ..goede gezondheid jouisseerden dan de overigen". Eenige tegenstanders bevelen ter vervanging van deze straf aan het veelvuldig laten verrichten van vermoeiend werk bv. aan merken van algemeen nut: zij beweren ,.dat de ge-,stadige afmatting van het ligchaam gunstig op het moreel werkt en diegenen, „welke verkeerde neigingen hebben, daardoor van dezelven doet terugkomeii". Men geve hun nooit zakgeld en houde hen buiten aanraking met ,.de ,,overige standen der maatschappij". Weer anderen bevalen de Pruisische „lattekamer" ter invoering aan: deze straf heeft .,bij strenge lrastijding tevens „niets onteerends", „zij berooft dus den mensch niet van de eenige drijfveer .,welke hem nog tot het goede zoude kunnen terugbrengen". Enkelen hechtten meer aan een goede omgeving voor de slechte soldaten dan aan zoo'n keurbende slechtaards; strenqe straffen zouden dan meer uitwerking hebben. Sominigen van deze laatsten waren roor, andere tegen het behoud van de straf van slagen. — Over het algemeen is men ingenomen met het onderscheid tusschen de derde en tweede divisie. Men wenschte echter in den vorm, waarin de overplaatsing geschiedt. zoodanige wijziging te brengen, dat meerdere publiciteit zou worden bereikt en dat daardoor de indruk. welke zij op de betrokken militairen maakt, zou worden vergroot. Voorgesteld werd de overplaatsing te doen beoordeelen door een Raad van discipline en bij ongunstigen uitslag van het onderzoek de overgeplaatsten in hun nieuwe uniform van de twee divisien voor het front van het geheele corps te doen verschijnen, hun daar de cocarde te ontnemen en daarna terstond naar hunne bestemming te doen geleiden. Alhoewel dit alles geen direct verband hield met het werk der Commissie achtte de Directeur-Generaal van Oorlog het toch gewenscht, het aan de Commissie mede te deelen.

c. Aan den Minister van Justitie was eene Nota aangeboden betreffende de bepalingen van de Rechtspleging bij de Landmacht nopens bewaring van gevangenen. Die bepalingen waren „nog steeds in werking gebleven" ten aanzien van gevangen officieren en onderofficieren zoolang zij zich in de provoosthuizen bevonden. De Minister had deze nota om advies toegezonden aan den Advocaat-Fiskaal, die bij schrijven van 30 April 1844, L[a] J. n°. 5, aan dat verzoek voldeed. Hij deelde niede, ,dat de mettelijke be-„palingen van de Regtspleging bij de Landmagt nopens de verpleging van-„en het toezigt over de militaire gevangenen grootendeels zijn vervallen of „gewijzigd door de veranderde inrigting en het beheer der gevangenissen, ,gelijk ook het bij Zijner Majesteits Besluit van den 21[sten] Augustus 1816, „n°. 83, vastgestelde tarief voor de berekeriing der kostgelden, bij het „Koninklijk Besluit van den 17[den] September 1822, n°. 71, ten opzigte „van de militaire gevangenen beneden den rang van onderofficier eene veran-„dering heeft ondergaan, terwijl ten nnnzien van de gevangene officieren „en onderofficieren, immers zoo lang zij niet zijn veroordeeld en zij zich nog „in het provoosthuis bevinden, de gedachte bepalingen vnii de Reclitspleqing „bij de Landmagt steeds in werking zijn gebleven en deze militairen dien-.,overeenkomstig worden behandeld, zooals dit bij de genoeinde Nota ge-"vonden mordt: dat met deze mettelijke bepalingen in verband beschouwd „moet worden het Reglement van Administratie bij de Landmagt van den ..jare 1819, volgens hetwelk (art. 13 en 39) de kosten van ve pleging van ,,gevangene militairen, zoolang zij niet veroordeeld zijn, uit hunne bezoldiging .,betaald of gevonden worden; terwijl ook dient te worden gelet op den „bijzonderen toestand der bedoelde officieren en onderofficiereii, die. ovei

„'t geheel genomen een zeer beperkt inkomen genieten, hetwelk hen niet in ..staat stelt om groote kosten van verpleging goed te maken, en uit dien hoofde .,meestal niet kunnen worden gelijk gesteld met de fatsoenlijke burgerlijke „gevangenen, die zelven of wier betrekkingen genoegzame middelen bezitten „om van de bevoegdheid gebruik te maken, bij het organiek besluit van den „4den November 1821, nº. 16, verleend, om voor eigene rekening tot de „zoogenaamde *pistole* te worden toegelaten; dat naar aanleiding van de zoo- „even gemelde opmerking, uit het Reglement van Administratie ontleend. „de bedoelde verschillende wijze van verpleging niet als een voorregt of „onderscheiding is aan te merken, in tegenstelling van hnrgeilijke gevangenen, „wier bezoldiging niet *moet* strekken tot betaling der detentiekosten, of zoo „zij van Rijkswege onderhouden worden, *door den schath ist wordt ingehouden;* „--- dat de bijzondere toestand van de militairen gevangenen ook in zoover hij .,het aangehaalde organiek besluit van den 4den November 1821, nº. 16, is in „acht genomen. dat bij art. 4 en 14 van hetzelve, bepalingen gevonden „worden, volgens welke de huizen van arrest en Justitie, hoezeer met het „provoosthuis in een gebouw vereenigd, behoorlijke afscheidingen tusschen .,de militairen en burgers moeten bevatten: — dat. hoedanig het daarmede „moge gelegen zijn, de afschaffing der bedoelde wettelijke bepalingen mij .,toeschijnt niet anders te kunnen gedaan morden dan door middel van .,andere wettelijke bepalingen."

De Minister zond een en ander door aan de Commissie bij brief van 11 Juni 1844, nº. 93, ter overweging en c. q. gevolggeving.

d. Bij brief van 28 April 1844 deelde de Voorzitter der Commissie Jhr. Mr. DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND aan de Leden van de subcommissie mede. dat hij ..als tijdelijk belast met het Departement van ‚Justitie" gedurende eenigen tijd aan de beraadslagingen der subcommissie niet kan deelnemen. ..Daar het mij echter onder verbetering toeschijnt dat ..het niet onraadzaam is dit merk zoo ver teil einde te brengen als de „omstandigheden onzer penale wetgeving dit toelaten, neem ik de vrijheid „tot dat einde en met bescheidene uitnoodiging daartoe, de stukken die „onder mij zijn in te zenden. Tot alle mij mogelijke medewerking blijf ik „steeds bereid."

e. Bericht van den Minister van Justitie van 22 November 1844, nº. 65, dat bij Koninklijk Besluit van 7 November t.v., nº. 62, aan Mr. J. W. H. CONRADY „op zijn daartoe gedaan verzoek eervol (ontslag is verleend) .,van het hem opgedragen lidmaatschap derzelve Commissie, met dankzegging ,.voor zijne veelvuldige en langdurige diensten aan den Staat bewezen."

f. Bij schrijven van 4 Maart 1845, Kabinet Lª Mª, deelde de Minister van Oorlog aan de Cominissie mede, dat militairen, die wegens eenig niet de gpede trouw of eerlijkheid strijdend misdrijf zijn veroordeeld, zoo zij daarbg niet reeds uit den dienst waren verwijderd, inet een briefje van ontslag worden weggezonden, ook al had de veroordeeling vóór de indiensttreding plaats. De vraag is echter gerezen of deze handelwijze wel wettig was. Inmiddels acht de Minister het gewenscht de aandacht der Commissie op dit punt te vestigen, dat zoowel voor vrijwilligers als voor miliciens zal moeten gelden. Bij de voorstellen van wet morde daarin voorzien.

g. Brief van den Minister van Oorlog van 6 April 1844, nº. 52 B. Een militair had door middel ran de drukpers zijn commandant beleedigd. Het Hof had den beklaagde niet op grond van art. 99 C. W. L. veroordeeld

doch hem aan een burgerlijk delict schuldig verklaard. Dit stelsel dreigt nadeelig op de subordinatie te zullen werken: zoodanig misdrijf is door de preineditatie van veel ernstiger aard en in elk geval een militair delict. Bij het te ontwerpen wetboek van militair strafrecht houde de Commissie daarmede rekening.

li. Brief van den Minister van Oorlog van 10 December 1843, Kabinet L[a] O[32]. De Minister klaagt dat vele militairen kleine diefstalleri plegen, met de hoop om aldus uit den dienst te worden ontslagen. Diefstal in de chambrée heeft dan ook doorgaans dat gevolg. De Minister zou nu juist die militairen in de gelederen willen houden om hen in de bereikirig van hun doel te leur te stellen; doch daii inoet dat doel ook kennelijk zijn. Voorziening schijnt noodzakelijk en urgent: kan het niet tijdig genoeg bij het te maken wetboek, dan is eene speciale wet vereischt. De Minister laat deze gelegenheid niet voorbijgaan om eenige denkbeelden hieromtrent mede te deelen, hem „van eene geachtte hand toegekomen en die haren oorsprong aan veeljarige „ondervinding ontleenen". De steiler van den brief, waarvan het slot in afschrift, wordt overlegd?is zeer sterk tegen bevordering van dit streven. ,Hoezeer men veelligt kan beweren dat de steller wat ver gaat, moet ik ..evenwel erkennen, dat zijne denkbeelden mij getroffen hebben en naar „mijn inzien der overweging volkomen waardig zijn". Deze denkbeelden waren aldns geforninleerd.

,Voor eerste desertie in tijd van vrede niet verkoop van kleedingstukken ,behalve een krijgstuchtelijke straf, de verpligting om de ingetreden diensttijd „opnieuw te beginnen. Voor kleine ontvreemdingen in de kazerne één jaar .,bij de 2e categorie van de 2e klasse en de diensttijd opnieuw beginnen. ,,Voor geringe insubordinatie één jaar 2e klasse 1e categorie. Voor tweede ,,desertie zes jaar in de Oost- of West-Indische bezittingen dienen. Voor „ten tweede maal bestelen van een kameraad of kazernegoed. één jaar „eenzame opsluiting en daarna zes jaren in de kolonien dienen. De diefstal „in de kazerne, welke thans zoo ligtvaardig wordt gepleegt om uit den .,dienst ontslagen te worden, heeft in het oog van den met weinig eergevoel „bezielde soldaat, gelijk bij het gemeen in de Burgerstand, die schandelijke „aankleving niet als een diefstal in de Burger-maatschappij bedreven en ..door den Burgerlijken regter gestraft. Wanneer dit gevoelen bij de armée ,,in Oost of West gedeelt wordt, dan behoeft men niet te schromen voor „de gedachten, dat het moreel der troepen in heide gewesten hierdoor ill het „minst benadeeld kan worden; buitendien kunnen deze veroordeelden zoo- ..danig in de Corpsen verdeeld worden. dat dezelve geen schade doen. — ..Gevaarlijk zullen zoodanige gestraften nimmer worden, nog bij het t a ~ ~ ~ - ..port, nog in de kolonie zelfs, alwaar liet klimaat de uitwerking van -gevaarlijke energie genoegzaam meet te onderdrukken. Eenige zullen „misschien spoedig na hunne aankomst uit berouw of door het heimwee ,,sterven. wel nu! de Maatschappij zal ei. niet aan verliezen. — Onder onze „soldaten zijn vele dronkaarts en pruttelaars, maar toch geene muiters, „om opstand te verwekken. Konde men hun maar een achtste deel van het „Fransche eergevoel inboezemen en voor een weinig illusie vatbaar maken, ..dan waren het de beste krijgslieden in oorlog; trouwens indien men hen „slegts de wraak tegen den vijand, wien zij bestrijden moeten, weet in het „hart te blazen, ter goeder uur een oorlam laat uitdeelen en daarbij het „vertrouwen op hunnen aanvoerde bezitten, dan zijn zij eren zoo braaf ..en dapper als andere troepen".

i. Brief vaii den Minister van Oorlog dd. 16 December 1845. n°. 31 B.,

waarbij aan de Commissie morden toegezonden de manuscripten van twee (ook in druk verschenen) werken van Mr. J. J. VAN HEES VAN BERKEL, te meten :

1° Proeve van een ontwerp van een nieuw Nederlandsch Wetboek van Strafrecht voor het Krijgsvolk te Lande met memorie van toelichting, en

2°. Eenige beschouwingen omtrent een nieuw intevoeren Wetboek van militaire rechtspleging.

Beide manuscripten waren den Koning aangeboden en het was Zr. Ms. intentie dat de Commissie daarvan zooveel mogelijk zon gebruik maken. Het advies van den Advocaat-Fiskaal Mr. J. J. VERNÈDE dd. 2 December t. v., La. O, n°. 32, over dit merk was daar mede bijgevoegd. De Advocaat-Fiskaal had „met groot genoegen dezen arbeid van den Heer VAN HEES VAN BERKEL .,gelezen, vooral datgene wat betrekking heeft tot het eerstgenoemde ontwerp, „als de blijken opleverende, èn van den ijver waarmede de schrijver het „door hem ontworpen wetboek heeft behandeld, èn van zijne kennis en ,belezenheid ook in zaken tot de militaire wetgeving behoorende, terwijl ..ook in de in de tweede plaats opgenoemde beschouwingen gedachten en ,,wenken worden aangetrotfen die allezins eennadere overwegingen behartiging „verdienen". Van een verder oordeel wenscht Mr. VERNÈDE zich te onthouden : dit zou hem te ver voeren.

k. Brief van den Minister van Oorlog van 27 Januari 1846, n°. 44 B., waarbij aan de Coinmissie wordt toegezonden de brief dd. 24 December t. v., n°. 238, van den Inspecteur-Generaal van de geneeskundige dienst der Land- en Zeemagt betreffeiide de nadeelige gevolgen die de straf van slagen hebben li-an. Door de toediening van de slagen op den rug zijn herhaaldelijk bloedspuwingen en andere „ziekten der borstingewanden" veroorzaakt. De Inspecteur geeft dus in overweging om in de nieuwe wetten te doen bepalen, ,,dat de slagen, die als straf aan de militairen moeten .,worden toegebragt, alleen zullen moeten vallen op de billen en dat de „man tot dat einde inet de broek gekleed en met de beenen bij elkander „gebonden zal morden nedergelegd op een bos stroo of ander veerkrachtig „ligchaam". Voorts bepale men dat de straf van slagen alleen zal worden geexecuteerd als een officier van gezondheid verklaart. dat dit zonder nadeel voor den gestrafte kan geschieden.

l. Brief van den Minister van Oorlog van 31 Januari 1548, n°. 40 B.. waarbij aan de Commissie wordt medegedeeld dat het gewenscht schijnt de cachotstraf voor onderofficieren te doen vervallen : is de straf van p o-voost niet voldoende gebleken, dan moet degradatie maar volgen.

in. Brief van den Minister van Oorlog van 29 September 1848, n°. 9 B, waarbij er de aandacht op wordt gevestigd dat geen straf is bedreigd tegen soldaten van het staande leger, die zich, met het oogmerk om uit den dienst te worden ontslagen, verminken.

Bijna dertig jaren na de ontbinding der Speciale Commissie werd de herziening van het forineele recht andermaal ter hand genomen.

63. Dit geschiedde op aandrang van den Minister van Oorlog BEIJEN, die bij brief van 29 November 1876. Kabinet Litt. U[25]. aan den Minister

van Justitie mededeelde, dat hij zijn medewerking tot de destijds ondernomen partieele herziening van de Crimineele Wetboeken en de Reglementen van Krijgstucht afhankelijk maakte van de „bereidvaardigheid" van den Minister van Justitie ..tot het indienen eener herziening van de Regtspleging der „Landmagt." Zijns inziens was eene geheele vervanging van dat, „verouderde „met den geest en de behoeften van onzen tijd volstrekt niet strookende „wetboek" *dringend* noodig. Reeds had de Minister BEIJEN ondershands de gedachte medegedeeld om eene Staatscommissie te benoemen, waarin o.a. als lid zon optreden Mr. VAN DER HOEVEN, destijds Officier van Justitie te *Brielle*. Thans werd dit denkbeeld bevestigd en in zooverre aangevuld. dat ondersteld werd dat de Minister van Justitie naast Mr. VAN DER HOEVEN nog twee rechtsgeleerden zou willen aanwijzen, voor welk geval Minister BEIJEN ook twee officieren voor dat lidmaatschap in aanmerking bracht, nl. Generaal-Majoor N. VAN WILLES, Gouverneur der Kon. Mil. Academie, en Generaal-Majoor C. M. H. PEL. commandant der 4e. Divisie Infanterie. In het Koninklijk Besluit van benoeming dezer Coinmissie zou o.a. kunnen worden opgenomen, dat zij trachten zou, het door haar op te maken ontwerp met bijbehoorende ineinorie van toelichting zoo mogelijk binnen zes maanden gereed te doen zijn en aan den Koning aan te bieden; die aanbieding vergezeld te doen gaan van een rapport, waarin — bijaldien omtrent de hoofdbeginselen van het ontwerp geene eenstemmigheid bij haar mogt bestaan — ook het gevoelen der minderheid, met de motieven van dit gevoelen, wordt medegedeeld. De Minister zou eene dusdanige voordracht aan den Koning gaarne spoedig ontvangen. -- Op dit schrijven antwoordde de Minister van Justitie. dat het zijne bedoeling was, „om, zoodra de „grondslagen voor de herziening van het materieel militair strafregt definitief zijn vastgesteld, een aanvang te maken met de voorbereiding van „eene betere regeling van de regtspleging der landmagt." De Minister berichtte bij dienzelfden brief van 4 *December* 1876, *Afd. 2, n°. 141,* dat hij het beter vond ..dat die herziening in de bureaus van mijn departement, „in overleg met het Uwe, worde bewerkt, dan dat die taak overeenkomstig „Uw voorstel wordt opgedragen aan eene bij Kon. Besluit benoemde Staats-„Commissie, waaraan naar mijne zienswijze vele practische bezwaren zijn „verbonden."

64. Op dezen brief antwoordde Minister BEIJEN bij missive van 10 December 1876, Kabinet L[a]. H[27]. Met leedwezen was vernomen, dat het schrijven van 29 November 1876 geen instemming had verworven. ..Terwijl ik den „wensch uitte oni ook aan dit onderwerp dadelijk de hand te doen slaan, „heeft Uwe Excellentie mij hare medewerking hierin slechts toegezegd tegen „het tijdstip, waarop de grondslagen voor de herziening van het materieele „militaire strafregt definitief zijn vastgesteld. — Uit de mededeeling van „dit voorriemen zou ik moeten afleiden, dat Uwe Excellentie heeft voorbij-„gezien. dat ik mijne medewerking tot pnrtieele wijziging van het Crimineel „Wetboek en het Reglenient van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande „juist afhankelijk heb gesteld van Uwe hereidvaardigheid tot de herziening „van het formeele militaire strafregt. En hieraan houd ik vast, tenzij Uwe ..Excellentie mij van de onhoudbaarheid dezer stelling overtuige, m. a. w. mij ..de reden aanmijze, waarom de bedoelde partieele wijziging van het mate-„rieele strafregt *noodwendig* aan de herziening van het formeele *moet* „voorafgaan. — Zoolang mij deze noodzakelijkheid niet is gebleken, blijf „ik bij mijn gevoelen, dat eene vervanging van de verouderde Regtspleging „geen uitstel kan lijden en dat ze zeer wel gelijlitijdig niet wijziging van

„het materieele strafregt geschieden kan." De Minister menschte herziening van de geheele militaire strafwetgeving gelijktijdig, doch dit achtte hij practiseh onuitvoerbaar met het oog op het aangekondigde nieuwe Wetboek van Strafrecht, dat natuurlijk moest voorgaan. Doch dan verrichte men alles wat overigens geschieden kan. Aan het denkbeeld van eene Staatscommissie werd vastgehouden. ..Het konit mij voor. dat dergelijke arbeid de vrucht ..behoort te zijn van eene groiidige gedachtenwisseling tusschen mannen ..die, door studie of ervaring van nabij inet het onderwerp bekend, te zamen .,de verschillende toestanden kunnen beoordeelen, waarmede bij de behande„ling van dat onderwerp relieniiig gehouden moet werden. De zaak is van „te ingewikkelden aard oin alleen uit een theoretisch oogpunt behandeld te „worden. Bovendien is zulk eene commissie naar mijn gevoelen reeds noodig „om de hoofdbeginselen der bewerking aan te wijzen. Het voór omstreeks ..een jaar door Mr. H. VAN DER HOEVEN in de Vereeniging voor krijgs„wetenschappen ontwikkelde deiikbeeld nopens de herziening van het fornieele „militaire strafregt is ongetwijfeld eene naauwgezette overweging allezins „waard; intusschen is reeds uit de Nota van Mr. POLS (voorhanden bij de „stukken (1) bedoeld in den aanhef mijner missive van 29 November j l. L[a]. „U[25]) gebleken, dat die ambtenaar niet ingenomen is met dat denkbeeld „en we zien dus omtrent de te stellen beginselen twee mannen, beiden met ,,dit onderwerp vertrouwd, van elkander in gevoelen verschillen. Het komt .,mij hoogst wenschelijk voor, dat hun, in het belang der zaak, de gelegenheid .,morde veischaft niet andere der zake kundigen en met elkander de gronden „hunner meeningen te bespreken." Op deze groiideii wordt vastgehouden aan de instelling eener Staatscommissie, waarin ook Mr. POLS ware te benoemen. Nauwgezette overweging wordt den Minister van Justitie andermaal aanbevolen. ..Ook de militaire strafwetgeving — en *inzonderheid* de „regtspleging - behoort tot de slechte punten van ons krijgswezen en „ik acht mij verpligt ieder te mijnen dienste staand middel aan te grijpen „om te trachten, dat de daarin noodige veiandering *zoo spoedig mogelijk* „kunne tot stand komen. Zulk een middel heb ik ill mijn' brief van 29 „November jl. blootgelegd: en het zou mij leed doen te moeten medewerken „tot herziening op dat gebied, zoolang niet de hand is geslagen aan eene „herziening van het gebrekkigste wat op dat gebied bestaat."

Bij missive van *21 December* 1876, *Afd. X, n°. 94*, berichtte de Minister van Justitie daarop aan zijn ambtgenoot, dat hij, „prijs stellende op (diens) „inedewerking tot het spoedig tot stand komen van de noodzakelijk geachte .,verbeteringen in het materieel militair strafregt, die (heni) voorkomen „geen verder uitstel te gedoogen," zich bij zijn vroegeren brief tevens bereid verklaard had ook de regeling van de rechtspleging der landmacht ter hand te nemen, van de noodzakelijkheid waarvan hij niet minder overtuigd was. De Minister vertrouwde dat zijn ambtgenoot inet deze bereidverklaring alsnog genoegen zou nemen. Niet alles Iran tegelijk worden voorbereid of behandeld. er is veel te doen, en bovendien is het gewenscht na de herziening van het algemeene materieele strafrecht ook het gewone strafprocesrecht eene herziening te doen ondergaan: speciaal dit laatste was reeds door de militaire Ministers beaamd. Bij het voorstel om deze zaak in de bureaux te doen bestudeeren is iiiet uit het oog verloren. dat ook de practijk op de regeling van invloed moet zijn: dit is een waarheid die voor elke nieuwe met geldt. De ondervinding heeft echter geleerd, ..dat waar het

(1) Deze stukken waren onderhands ontvangen en teruggezonden. Zij bevinden zich niet in liet dossier (Red. M, R. T.)

„doel is. zooals in casu, om spoedig verbetering te brengen in een onvol-
„doenden toestand, de benoeming van eene Staats-Commissie daartoe niet
„altijd liet meest practische iniddel is. Immers heeft tot nu toe var, alle
„overigens zeer belangrijke voorstellen van de Staats-Commissies, die voor
„en na door den Koning zijn benoemd, geen enkel de Tweede Kamer kunnen
„bereiken." De Minister vraagt derhalve berusting in zijne bezwaren om een Staatscommissie te benoemen en verzekert, zoodra een nieuw ontwerp-rechtspleging zal zijn samengesteld, met zijn ambtgenoot daarover nader in overleg te zullen treden.

65. De Minister van Oorlog was echter nog niet overtuigd. Bij missive van 29 December 1876, Kabinet. L[a]. Y[28], betoogde de Minister dat er blijkbaar een misverstand bestond. Bedoeld was slechts om *zonder uitstel* de herziening ter hand te doen nemen. Ook uit den tweeden brief van zijn ambtgenoot was hem niet gebleken, waarom het formeele recht, niet *zonder uitstel* kon morden herzien. Niet een volledige gedetailleerde regeling werd terstond gewenscht; deze inoge desnoods blijven u-achten tot na de herziening van het materieel militair strafrecht. Bepaald bezwaar tegen de voorbereiding in de bureaux der heide Departementen bestond niet. De Minister van Oorlog meende echter, dat opdracht aan een commissie juist dàn zou zijn te verkiezen. wanneer met het oog op het vele aanhangige werk van wetgeving tot onverwijlde herziening inocht worden besloten. „De omstan-
„digheid, dat vroegere Staatscommissien weinig vrucht zagen van haren
„arbeid is, naar mijne bescheidene zienswijze, geen grond om aantenemen,
„dat *geene* Commissie van dien aard een werk zou kunnen leveren, hetwelk
„de Tweede Kamer spoedig bereiken kan. Een en ander. waarop ik nu heb
„toegegeven, behoeft intusschen niet te beletten, dat ook door Uwe Excel-
„lentie aan mijne, naar ik meen toch billijke wenschen op dit stuk eeniger-
„mate toegegeven worde. Langs gelijken weg welken wij ten aanzien van
„het krijgsregt zijn ingeslagen zou ook ten opzigte van de Regtspleging
„tot het doel zijn te geraken. Ik heb dus de eer, Uwer Excellentie voor te
„stellen, dat binnen 2 h 3 weken Uwerzijds de heeren Mrs. POLS en VAN
„DER HOEVEN en mijnerzijds de Generaals-Majoor VAN WILLES en PEL —
„zoo noodig niet één ambtenaar van liet Departement van Justitie en één
„van inijn Departement – morden uitgenoodigd oin gezainenlijk te beraad-
„slagen nopens de hoofdbeginselen, waarvan bij de herziening der Regts-
„pleging bij de Landmagt moet worden uitgegaan en hieromtrent vóór
„1 Junij e. k. aan ons verslag te doen."

De Minister van Justitie berichtte daarop bij brief van 6 Januari 1877 Afd. 2, n°. 98. dat „de roorbereidende werkzaamheden tot het ontwerpen
„van de hootdbeginselen reeds in de bureaux van mijn Departement zijn
„aangevangen en dat ik mij voorstel daarover dus nader inet Uwe Ex-
„cellentie in overleg te treden, waarbij dan tevens het advies van den Heer
„Advocaat'-Fiscaal en andere bevoegde autoriteiten zal kunnen worden
„ingewonnen."

66. Bij brief van 27 September 1877, Kabinet, L[a]. W.[26] vroeg de Minister van Oorlog aan zijn ambtgenoot van Justitie, hoever de werkzaamheden, hiervoor bedoeld, gevorderd maren. Deze missive werd niet beantwoord maar „in advies" gehouden (28 Sept. 1877, n°. 21, 2e. Afd.)

67. De bewerking van deze herziening der hoofdbeginselen was opgedragen aan den toenmaligen Referendaris Jhr. Mr. P. J. VAN BEIJMA. Van zijne hand wordt in het dossier aangetroffen eene nota van 13 Januari 1877. waar-

omtrent Mr. POLS bij nota van 8 Februari 1877 zijn gevoelen heeft uitgesproken. Beide nota's zijn daarop door Mr. VAN BEIJMA met nota van 12 Februari 1877 aan den Secretaris-Generaal overgelegd. Het blijkt niet dat aan de zaak zelve verder ooit de hand is geslagen. Slechts bevindt zich nog in het dossier de Notificatie van 7 Juli 1881 nº. *22* waarin liggen een schrijven van Mr. J. H. BEAUJON, destijds lid van het Hoog Militair Gerechtshof, daarbij aanbiedende een exemplaar van de Weekbladen van het recht nos 4641 en 1614, o. a. bevattende twee, met de letter X geteekende stukken van zijn hand, getiteld Militaire strafwetgeving en Militaire regtsmagt.

De drie nota's luiden als volgt. Opgemerkt worde dat de cijfers bij de eerste nota van de hand van Mr. POLS zijn.

I. Stellingen, *betrekkelijk de* hoofdbeginselen, *waarop een wets-ontwerp op de* Regtspleging voor het krijgsvolk te lande *zal behooren te berusten.*

(1) Als vaststaande kan worden aangenomen dat de exceptioneele regtspraak voor militairen in strafzaken moet blijven bestaan. De eigenaardige gezichtspunten. waaruit een door militairen gepleegd delict uit een militair standpunt moet worden beschouwd, maakt dit diiiigend noodzakelijk.

(2) Moeijelijk echter is de vraag of die exceptioneel militaire regtspraak beperkt moet worden tot de zuiver inilitaire delicten. dan wel of zij, zooals tot nu toe het geval is, uitgestrekt behoort te blijven ook tot de zoogenaamd commune en gemengde misdrijven.

(3) Ofschoon voor beide meeningen veel is te zeggen, geloof ik echter op de als bekend veronderstelde gronden, dat. zoolang niet is overgegaan tot eene volledige herziening van het Crimineel Wetboek, gelijke beregting van commune en zuiver inilitaire delicten wenschelijk is.

(4) Toch is aan de militaire regtspraak een groot gevaar verbonden; en wel dit, dat aan de regtsprekende militairen eene regtsqeleerde opleiding ontbreekt en dat hunne regtspraak alzoo neinig waarborgen aanbiedt voor juistheid en degelijliheid.

(5) Om die reden is bij de regeling der regtspleging voor het leger de hoofdvraag deze: *hoe kan met behoud van het beginsel, dat in strafzaken over militairen dooi. militairen wordt gevonnisd, op de beste uijze worden voorzien in het gebrek aan regtskundige opleiding bij de militaire regters?*

(6) Men heeft als middel daartoe aanbevolen oni de krijgsraden te doen bestaan gedeeltelijk uit inilitaire, gedeeltelijk uit regtsgeleerde leden. Ik kan dit niet goedkeuren, want:

a. de verhouding van het getal militairen tot dat der regtsgeleerden is moeijelijk te vinden en blijft altijd willekeurig;

b. maar de beslissing afhangt van een zeker getal stemmen, is, wat bij den een ontbreekt, niet aan te vullen door de wetenschap van een ander;

c. òf de invloed van de regtsgeleerden op de militairen zal zoo groot zijn, dat de regtspraak van militairen slechts in naam bestaat. of, indien de eersten door de laatsten worden overstemd, zal aan de inilitaire regtspraak dezelfde waarborgen van thans ontbreken.

(7) Ook tegen het stelsel van den Heer VAN DER HOEVEN. uitgesproken in de -vergadering van de vereeniging tot beoefening van krijgswetenschappen, bestaan gewigtige bedenkingen.

(X) Mij is het voorgekomen, dat het gebrek aan regtskundige opleidiiig bij de militaire regters *in tijd van vrede* het best kan worden geneutraliseerd door:

a. de voorbereiding der zaken vóór de teregtstelling op te dragen aan den burgerlijken regter:

h. het benoemen van eenen betrekkelijk permanenten krijgsraad; en

c. mondelinge behandeling der zaken op de zitting van den krijgsraad.

(9) Het opdragen van de voorbereiding der zaken vóor de teregtstelling aan den burgerlijken regter heeft hoofdzakelijk twee voordeelen: vooreerst geniet in dat geval de soldaat dezelfde waarborgen als de burger, dat hij niet ligtvaardig mordt blootgesteld aan de schande eener openbare teregtstelling, en ten anderen komt bij den krijgsraad geen enkele zaak. die niet èn uit een feitelijk èn uit een juridisch oogpunt behoorlijk is voorbereid, terwijl toch aan den anderen kant de militaire iegter, door zelf de beklaagden te zien en hunne verklaringen te hooren, volledig op de hoogte der feiten en omstandigheden kan komen'om over de zaak en vooral over de mate der op te leggen straf een juist oordeel te kunnen vellen.

(10) Het tweede middel van verbetering van den bestaanden toestand wordt gezocht in de aanstelling van eenen betrekkelijk permanenten krijgsraad, Ik zeg: betrekkelijk, omdat het noodzakelijk is dat de leden van tijd [tot tijd door anderen worden vervangen. De krijgsraad belioort op de hoogte te zijn en te blijven van den actueelen toestand van het leger: om die reden is eene benoeming voor altijd of voor zeer langen tijd af te keuren.

(11) De leden van den krijgsraad, zes in getal, behooren daarom te worden benoemd rooi den tijd van 3 jaar, met dien verstande, dat telken jare twee leden aftieden, die niet herbenoembaar zijn, tenzij zij na hunne aftreding twee jaar bij de iroep hebben gediend.

(12) De krijgsraad zou dan kunnen worden zamengesteld uit 1 majoor en 5 kapiteinr. Bovendien zou een regtsgeleerde auditeur-militair en een regtsgeleerde griffier bij den raad werkzaam moeten zijn. De leden behooren den rang van kapitein te hebben: 1°. omdat anders voor de teregtstelling zelfs van een luitenant een buitengewonen krijgsraad wordt vereischt. 2°. omdat het wenschelgk is, slechts mannen van eenige ervaring het militair regtersambt te doen bekleedeil.

(13) De leden van den krijgsraad zijn vrijgesteld van alle andere dienst; zij worden door den Koning „voor den tijd van 3 jaar belast met de functien van president of lid van den krijgsraad"; zij genieten gedurende dien tijd eene geldelijke toelage. Ten einde geschikt personeel te bekomen, wordt aan een zeker aantal luitenants op hunne aanvrage met behoud van tractement een verlof van 10 maanden verleend om aan eene der Hoogescholen de collegies over strafregt en strafvordering bij te wonen.

(14) Is de teregtstelling van een kapitein of hooger geplaatst officier noodig, dan benoemt de Koriing voor ieder speciaal geval een buitengewonen krijgsraad. waarbij echter dezelfde auditeur-militair en griffier hunne functien waarnemen.

(15) Het derde middel: mondelinge behandeling der zaken op de zitting van den krijgsraad behoeft geene toelichting. De voordeelen daaraan verbonden zin duidelijk: zonder de getuigen zelf te zien en te hooren kan geen regter zich een juist oordeel over de te beslissen zaak vormen.

(16) De gang dor procedure in militaire strafzaken zal dus in het kort deze moeten zijn. De corps-kommandant zendt iedere door hem ontvangen klagte of de door hem of op zijn last ingewonnen informatien aan den Officier van Justitie van de Regtbank van het garnizoen van den beklaagde. Deze vraagt *in alle zaken* regtsingang, zoo daartoe termen zijn. Vindt de Officier van Justitie daarvoor geen termen, dan geeft hij daarvan, met terugzending van de stukken, kennis aan den corps-kommandant. Op de beslissing der Regtbank naar aanleiding van het requisitoir van den Officier tot het verleenen van regtsingang zijn mutatis inutandis artt. 84-89 Wetb. van Strafv. toepasselijk. Nadat alzoo de Regtbank regtsingang heeft verleend,

heeft de instructie op de gewone wijze door den Regter-Commissaris plaats.

(17) Na afloop daarvan dient de Officier zijn requisitoir bij de Regtbank in tot verwijzing naar de zitting van den krijgsraad of tot buitenvervolgingstelling. Van de beslissing der Regtbank wordt kennis gegeven aan den corps-commandant. In geval van verwijzing veizendt de Officier van Justitie de stukken aan den auditeur-militair die den beklaagde en de getuigen op de gewone wijze dagvaardt. Op de teregtzittingen van den krijgsraad, ***die in den*** *regel in het openbaar worden gehouden,* zijn mutatis mutandis artt. 170 en vlgg. van liet Wetboek van Strafv. toepasselijk. Voor veroordeeling van den beklaagde worden *vier* stemmen vereischt. Rij ontstentenis van een der leden van den krijgsraad nordt een tijdelijken plaatsvervanger door den garnizoenskommandant aangewezen.

(18) In hoever nu bij den regtsingang gevangenneming moet worden bevolen, verdient opzettelijke overweging. Hier behooren andere regelen te gelden dan in het gewone regt. Preventieve gevangenneming zal verpligtend gesteld moeten worden in zeer vele militaire delicten, voorts in criminele zaken, diefstal, opligting enz. In alle andere zaken moet aan den corps-commandant de vrijheid gelaten worden militair arrest te bevelen tegen wien regtsingang is verleend zonder gevangenneming.

(19) Verstek moet niet kunnen voorkomen: de militaire discipline eischt, dat de militair. gedagvaard oin voor den krijgsraad te verschijnen. aan de oproeping voldoe en. ook al is hij niet in preventieve hechtenis, onder geleide van eeizen superieur voor hem gebragt worde.

(20) Voorts behoort den militair vrijheid te worden gegeven, zich door een advokaat te doen verdedigen.

(21) Moeijelijk is nog de vraag, welken invloed de corps-commandant behoort uit te oefenen op de vervolging. Als algemeene regel behoort te worden gesteld, dat hij van alle zaken. welke ter zijner kennis worden gebragt. mededeeling doet aan den Officier van Justitie die met de vervolging is belast. Is nu al, naar de meening van den corps-commandant in eeii speciaal geval en oin een speciale reden vervolging minder wenschelijk, dan behooit men dat aan het beleid van den Officier van Justitie, in overleg met den corps-commandant, over te laten. In eene wet is dat echter niet te omschrijven. Wanneer omgekeerd de Officier van Justitie van meening is dat de zaak niet vatbaar is voor veivolging. behoort de corps-kommandant het regt te hebben. de beslissing der Regthank in te roepen. Evenzoo wordt aan den corps-kommandant het regt gegeven in verzet te komen tegen beslissingen der Regtbank in raadkamer, waarbij de regtsingang is geweigerd of de beklaagde na afloop der instructie buiten vervolging is gesteld. In geen geval heeft echter de corps-kommandant het regt de vervolging te schorsen of te stuiten nadat eenmaal regtsingang is verleend.

(22) Waar nu de voorbereiding der zaken zoo naauwkeurig mogelijk zal geschieden en de regterlijke magt bij iedere zaak vooraf zal onderzoeken of er èn uit eeii feitelijk èn uit eeii juridiek oogpunt termen bestaan tot verwijzing naar den krijgsraad, naar voorts de zamenstelling van den krijgsraad zooveel meer waarborgen zal opleveren voor eene degelijke regtspraak en de beklaagde met niet niinder dan vier stemmen kan worden veroordeeld, daar kan, naar ik ineen, het appel worden gemist.

(23) Cassatie integendeel kan bij den Hooqen Raad worden ingesteld, mits deze nimmer ten principale regt doe en in cas val1 cassatie steeds de zaken terugwijze naar den krijgsraad teil einde met inachtneming van 's Hoogen Raads arrest regt te doen.

(24) Hoevele krijgsraden noodig zullen zijn, kan nader worden onder-

zocht. Het komt mij voor dat één, hoogstens twee krijgsraden voldoende zullen zijn.

(25) Het Hoog Militair Geregtshof te laten blijven bestaan acht ik in strijd niet de Grondwet. Bovendien zou ik vreezen, dat geen enkele regeling, waarbij wordt voorgesteld dat Hof te behouden, genade zou vinden in de Tweede Kamer.

13-1-77. v. B.

II. H. W. Geb. Heer Jhr. Mr. P. J. VAN BEIJMA.
Hefeiendaris bij het Departement van Justitie,
den Haag.

H. W. Geb. Heer!

Met bijzondere belangstelling heb ik van Uw schrijven van 13 Januari jl., inet name van de bijlage kennis genomen en ik voldoe gaarne aan Uw verzoek. Vooraf echter eene openhartige bekentenis. Ik ben er altijd voor teruggedeinsd een bepaald oordeel uit te spreken over eene nieuwe regeling der rechtspleging en zie er nog tegen op. Hoewel ik meermalen over militair recht schreef, ontweek ik steeds het punt der rechtspleging. De reden is, dat ik, in tegenstelling van velen, die de zaak als doodeenvoudig beschouwen, haar als zeer moeielijk beschou , het op vele punten met mijzelven nog niet geheel eens ben ell waar dit wel het geval is, meestal het niet eens ben met de communis opinio, althans voor zoover deze geacht kan worden te bestaan. Met name verschil ik ten eeneriinale van hen, die het groote gebrek van onze militaire rechtspraak zien in de inrichting onzer militaire vierscharen, en die van eene wijziging hiervan alle heil verwachten. Voor zoover mijne ondervinding mij in staat stelt een oordeel te vellen, ligt de groote, de alles beheerschende font in den jammerlijken toestand van het materieel strafrecht. Zoolang dat blijft, zal de prachtigste rechterlijke organisatie, de voortreffelijkste wijze van procedeeren niets baten. De beste kok van de wereld kan van hooi of dorre bladeren geen smakelijke groente bereiden.

Dit belet niet, dat ook de rechtspleging dringend herziening behoeft. Men hoede zich slechts voor de dwaling, dat hierin de grootr fout ligt, en zorge dat men bij di: herziening iets verkrijge, dat er niet alleen in abstracto fraaier uitziet, maar ook heter, althans even gord in de practijk voldoe aan het doel der militaire justitie Daartoe is in de eerste plaats noodig dat men zich dat doel zuiver en helder voorstelle.

In Uwe eerste stelling (gemakshalve heb ik L-me stellingen genummerd) wordt de noodzakelijkheid erkend van het behoud der exceptioneele militaire rechtspiaak en de door UEd. opgegeven grond is volkomen juist. Ik zou echter nog eenigszins verder gaan, of liever eenigszins anders formuleeren. De militaire rechtspraak heeft met de civiele gemeen, dat zij strekt tot handhaving en verzekering van de algemeene en bijzondere rechtsveiligheid tegen de overtreders der strafwet. Zij is tevens echter een der onmisbare middelen om het leger bijeen te houden, om den eerbied voor de militaire orde en tucht te handhaven, zonder welke een leger volkomen nutteloos wordt voor zijn doel. Zij vindt dan ook haren oorsprong, de reden van haar voortbestaan en hare rechtvaardiging in de eigenaardige positie der militairen. Men kan wel, zooals o. a. Mr. VAN DER HOEVEN met zijn lievelingsfrase: „on est citoyen avant d'être soldat" liet bestaan van eene soort van militaire maatschappij, van een militairen stand ontkennen, maar dan sluit

men zijne oogen voor de werkelijkheid. Ieder, die met militairen omgaat ei zijn opmerkingsvermogen gebruikt, bemerkt zeer spoedig dat zij niet alleen door hunne kleeding zich van andere burgers onderscheiden. maar eigenaardige begrippen en denkbeelden hebben. die in vele opzichten in scherp contrast staan met die van niet-militairen. En het is niet, alleen een feit, maar een noodzakelijk, onmisbaar feit. Zonder dat kan men burgermilitiën, gewapende burgers, schutters hebben of wat men mil, maar geen leger. Ze worden trouwens in die begrippen opgevoed, ik zou bijna zeggen kunstmatig gedresseerd en de Staat erkent en handhaaft ze door eene bijzondere militaire wetgeving. Het is daarom geen bevoorrechte stand, geene maatschappij, die boven de gewone burger-maatschappij staat. Integendeel, het is eene maatschappij die geheel steunt op een beginsel, dat den niet-militairen meestal stuitend voorkomt, op dwang, op een beginsel dat dan ook eene zeer krachtige en voortdurende pressie noodig heeft, wil men het handhaven en daardoor aan het leger die eenheid en rastgeslotenheid geven, zonder welke men alleen zou hebben wat de Engelschen een „armed mob" noemen, even gevaarlijk voor de rechtsveiligheid als onbruikbaar voor het doel waarvoor men een leger onderhoudt.

Het middel waardoor die pressie wordt uitgeoefend is de zoogenaamde militaire discipline of krijgstucht. Deze wordt uitgeoefend door de superieuren en kan alleen met vrucht door deze worden uitgeoefend. Niet alleen zijn zij, als zelve daaraan onderworpen of onderworpen geweest, beter bekend niet de behoeften der discipline en de middelen oin haar te handhaven, maar ook alleen in staat haar gestreng en goed te handhaven. Zooals ik reeds zeide, berust de discipline op een voor niet-militairen stuitend beginsel van dwang. Door gewoonte en dressuur zijn de militairen er aan gewend, zoodat ze er niets stuitends in zien en er zich geinakkelijk in schikken; maar ze zijn er alleen aan gewend ocder elkander en tegenover huniie superieuren, Tegenover niet-militairen zouden ze er zich niet zoo gemakkelijk iii schikken, zou liet hun even stuitend en onverdragelijk zijn als het aan niet-militairen zonde zijn. Moest de krijgstucht door burgers worden uitgeoefend, dan zou zij, wel verre van ,doel te treffen, slechts ontevredenheid, wrok en weerspannigheid kweeken.

De militaire rechtspleging nu staat niet alleen in nauw verband niet de krijgstucht. maar is daarvan als het ware slechts een onderdeel, voor zooveel althans de militaire delikten betreft. De militaire delikten zijn als liet mare slechts overtredingen der krijgstucht, die wegens hare ineerdere graviteit niet aan de arbitraire beslissing van den bevelhebber zijn overgelaten, maar aan het onderzoek en de beslissing van een rand van militairen onderworpen, welke raad de stijl en rornien rail een rechterlijk collegie moet volgen, en dus een soort van rechtbank of vierschnar uitmaakt. maar toch haar militair karakter behoudt. Dit laatste nu is mijns inziens een onmisbaar vereischte. niet slechts omdat zij de handhaving van orde en tucht *in militairen zin* waarborgt, maar ook omdat zij bij de militairen meer ontzag verwekt en indruk maakt. Er behoeft geen vrees te bestaan dat de militairen de uitspraken van den gewonen strafrechter niet zouden eerbiedigen, zich daartegen verzetten, maar het gevoel dat zoodanige uitspraken zouden verwekken, zou geloof ik een geheel ander zijn. Ik geloof dan ook dat, voorzooveel de militaire delikten aangaat, wenschelijk is het zuiver militair karakter der krijgsraden te behouden.

Wat de commune en gemengde misdrijven betreft. merk ik op dat voor de gemengde hetzelfde geldt als voor de niilitaire. Ook zij ontleenen hun bijzonder karakter aan de bijzondere omstandigheden, waarin de militaire

stand verkeert, en moeten naar militaire begrippen met het oog ook op de militaire orde en tucht worden beoordeeld en gestraft. Het kan twijfelachtig zijn welke misdrijven men onder de gemengde zal brengen, maar is men van oordeel, dat het belang van militaire orde en tucht noodzakelijk maakt een commun misdrijf zwaarder of anders te straffen, dan wordt de repressie van dat misdrijf evenzeer eene quaestie van handhaving der discipline. Omtrent de commune delikten daarentegen is van weerszijde veel te zeggen. Hoewel persoonlijk ertoe overhellende ook de commune misdrijven aan den militairen rechter te laten, acht ik de quaestie van zeer ondergeschikt belang. Zij kan echter niet beslist worden zoolang het materieele strafrecht niet is herzien omdat ons tegenwoordig strafrecht eene scheiding nagenoeg onmogelijk maakt en elke scheiding, die men zou beproeven, tot de grootste moeilijkheden in de praktijk zou leiden. Ik beaam alzoo evenzeer Uwe 2e en 3e stelling.

Met Uwe 4e stelling komen wij echter tot het hart van de quaestie, tot het kardinale punt, en tot mijn leedwezen eindigt hier mijne samenstemming. Vermits deze Nota evenals Uwe stellingen een geheel officieus of confidentieel karakter heeft en als het ware in de plaats treedt van eene mondelinge bespreking, zal UEd. mij niet ten kwade duiden, zoo ik zonder de gewone officieele bloempjes mijn gevoelen mededeel. Het maakt de bespreking gemakkelijker en bevordert de duidelijkheid.

Onze tegenwoordige rechtspleging, hoe gebrekkig in de details en voor verbetering vatbaar, berust op een klaar en zuiver beginsel: rechtspraak door militairen, d. i. door niet-rechtsgeleerden, voorgelicht door- en onder contrôle van rechtskundigen. In dien opzichte staat zij lijnrecht tegenover onze civiele rechtspraak, welke uitsluitend berust op het beginsel van rechtspraak door rechtskundigen. Aan dit laatste gewoon geraakt neemt men gewoonlijk aan, dat het het eenige goede, rationeele beginsel is, stelt men eene rechtspraak door niet-rechtsgeleerden als iets ongerijmds, iets zeer vreemds voor. Vooral bij ons, waar de publieke opinie gezegd kan worden tegen de jury te zijn, bestaat er een groot vooroordeel tegen de deelneming van leeken aan de rechtspraak, zelfs op de meer beperkte wijze van het fransche jury-stelsel. Ik noem dat een vooroordeel, niet omdat ik mij persoonlijk partij stel voor de invoering der jury ten onzent, maar omdat ik het meestal op den voorgrond gestelde argument, het irrationeele om leeken aan de rechtspraak deel te doen nemen, niet deel. Ik heb tegen de invoering der jury ten onzent andere bedenkingen maar *dat* argument steunt m. i. op een bloot vooroordeel. De Engelsche strafrechtspleging bewijst m. i overtuigend, dat men aan leeken een zeer belangrijk aandeel aan de rechtspraak kan geven zonder gevaar voor juistheid en degelijkheid, en voor zoover mijne ondervinding reikt, kan men hetzelfde zeggen van onze militaire rechtspraak. Deze toont zeker belangrijke gebreken aan, maar dit ligt bijna geheel aan het materieele strafrecht en aan den vorm van procedure.

Dat vooroordeel heeft echter ten gevolge, dat men met allerlei hybridische of tweeslachtige plannen te voorschijn komt, die m. i. de zaak slechts verergeren en niet verbeteren zullen. UEd. verklaart U tegen het stelsel van gemengde vierscharen evenals tegen het stelsel van Mr. VAN DER HOEVEN. Ik deel geheel Uwe bezwaren tegen het eerste, maar voeg er nog bij dat m. i. het plan voor geene praktische uitvoering vatbaar is en onfeilbaar tot nullificatie van het militaire element zou leiden. Men zal toch geene speciale lagere militaire vierscharen willen oprichten in het genre van het Hoog Militair Gerechtshof. Men wenscht voor de voorkomende

zaken toe te voegen aan de civiele rechtscollegies eenige officieren. Maar aan welke rechtscollegies? Zal men dan niet noodzakelijk de drieledige organisatie van kantongerechten, rechtbanken en hoven moeten volgen'? Of zal men aan de met officieren verineerderde rechtbanken ook de policiezaken en crimineele zaken opdragen? Zal men aan alle rechtbanken toevoegen of aan enkelen? En wat zal in het, algemeen het resultaat zijn? Dat de rechtspraak in handen zal zijn en geheel geschieden onder den invloed der rechtsgeleerde leden. die, slechts nu en dan als een bijzaakje een militair pioces hebbende. noch het militaire recht noch de militaire maatschappij kennen, terwijl de militairen, nu en dan eens geroepen om mede rechtbankje te spelen, er bij zullen zitten zonder de noodige autoriteit tegenover de rechtsgeleerden, als volslagen nullen in het cijfer. Van het stelsel van Mr. VAN DER HOEVEN, *een omgekeerd jurystelsel*, zooals hijzelf het noemt, behoef ik niet te spreken. De naain zelve, dien hij er aan geeft, stelt er het ongerijmde reeds middagklaar van aan het licht.

Men moet m. i. kiezen tnsschen twee stelsel,. het tegenwoordige waarbij de geheele zaak is opgedragen aan de militairen onder voorlichting en contrôle van rechtskundigen, of rechtspraak door rechtskundigen alleen. Een derde stelsel ken ik niet. Maar als men het eeiste kiest, moet men het zuiver toepassen en niet al te bang zijn voor gemis aan rechtskennis. Een poging om officieren tot rechtsgeleerden te maken acht ik ijdel. Gesteld men liet eenige officieren een cursus van strafrecht aan de hoogeschool volgen: als die cursus niet speciaal voor hen was ingericht zouden zij er niet veel aan hebben en 't zou altijd halve kennis blijven. Evenmin acht ik de door UEd. vooigestelde opdracht van de voorbereiding aan den civielen rechter en een permanenten krijgsraad wenschelijk. Tegen het eerste is mijn hoofdbezwaar. dat men dan de voorbereidende instiuctie en de beslissing of eene zaak voor den krijgsraad zal worden gebracht geheel nan de militaire bevelhebbers ontneemt en in handen stelt van een Officier van Justitie en een Rechter-Commissaris, voor wie het een bijzaak zal zijn en die bijna allen de noodige kennis van het militaire recht en de militaire maatschappij zullen missen. Men make zich toch op dat punt geene illusie en vleije zich niet, dat bij de invoering van zoodanige inrichting al onze Officieren van Justitie, substituten en rechters ernstige studie van het militaire recht zullen gaan maken. Sen deele ware hieiin te voorzien door het werk dat UEd. aan de Officieren van Justitie wenscht op te dragen. aan de Auditeurs-Militair te: geven, maar dit is weder in andere opzichten ondoenlijk omdat men dan òf bij alle Rechtbanken Auditeurs zou moeten hebben of de voorbereidende instructie te ver buiten den locus delicti voeren. De twee voordeelen, die in de 9e stelling worden genoemd, kunnen wat het eerste betreft. geacht worden ook thans te bestaan, wat liet tweede betreft ten deele althans langs andere wegen worden verkregen. Ook thans wordt tot de terechtstelling niet besloten dan na voorloopig onderzoek en op rechtsgeleerd advies, en de ervaring leert m. i. niet dat met de verwijzingen lichtvaardig wordt te werk gegaan. Het tweede punt is zeker nioeilijlrer. Het valt niet te ontkennen, dat soms het voor-onderzoek gebrekkig geschiedt, Hierin geheel te voorzien zal bezwaarlijk gaan. maar er kan m. i. zeer veel gedaan worden om het aanmerkelijk te verbeteren. Hierover nader.

Het tweede door UEd. genoenide middel. liet meer permanente van de krijgsraden, lacht mij evenmin toe. Daardoor verandert de aard der militaire vierscharen te veel. Juist omdat zij niet uit rechtskundigen zijn saamgesteld. moeten zij, evenmin als de jury een permanent karakter hebben.

Het sleept bovendien noodzakelijk eene te groote beperking van het aantal krijgsraden mede, hetgeen m. i. evenmin wenschelijk is. Neemt men met UEd. slechts een of hoogstens twee krijgsraden, dan verwijdert men den locus delicti te ver van den loens judicii, wat niet alleen op zich zelve groote inconvenienten heeft, maar bij de invoering der openbare en mondelinge behandeling zeer duur zal worden en een groote overlast voor getuigen, deskundigen en zelfs voor beklaagden. In zware strafzaken kun men over dit bezwaar heenstappen, maar niet waar het lichte, soms onbeduidende zaken betreft,, wier vervolging toch evenzeer noodig is.

Met Uw derde middel daarentegen (stelling 15) stem ik geheel in. De noodzakelijkheid om de geheime en schriftelijke procedure door de openbare en mondelinge te vervangen, behoeft ook m. i. geene toelichting. Bestond die ook m. i. dringende eisch niet. dan zou ik, behoudens enkele geringe wijzigingen; in de rechtspleging geene verandering itoodig achten. Bij hare invoering ontstaan echter enkele eigenaardige bezwaren, wier oplossing noodzakelijk maar niet gemakkelijk is. Met name geldt het hier om aan de krijgsraden de rechtskundige voorlichting en den rechtskundigen bijstand te verzekeren, die nu door de eigenaardige instelling dei Auditeurs hun wordt verleend.

Ik noem die instelling eene eigenaardige, en wellicht is het niet overbodig dit eenigszins te verklaren, omdat men meestal zich daarvan een onjuist denkbeeld vormt. Gewoonlijk ziet men in de Auditeurs ambtenaren van het Openbaar Ministerie, iets dergelijks hij de militaire rechtspleging als de Officieren van Justitie bij de gewone strafvordering, behalve dat ze bovendien met allerlei. niet dat ambt onvereenigbare functien zijn belast. Deze beschouwing is onjuist. Zoowel facto als jure is hun ambt in vele opzichten verschillend. Wil men dit in enkele woorden karakteriseeren, dan zou men hen moeten noemen de rechtskundige adviseurs en adsistenten der militaire autoriteiten en vierscharen, met de rechtspleging belast. Behoudens de vrijheid en onafhankelijkheid hunner adviezen spelen zij bij de Reclitspleginp geen eigenlijk zelfstandige rol, Met het voorloopig onderzoek, met de opsporing der misdrijven hebben zij niets te maken, behalve dat zij desgevraagd advies geven. Dat onderzoek is door de wet uitsluitend opgedragen aan de bevelvoerende officieren, die ook uitsluitend over de verwijzing naar der krijgsraad beslissen. De praktijli, gesteund door administratieve voorschriften (o. a. K. B. 16 November 1818) heeft de gewoonte ingevoerd, dat zij omtrent die verwijzing vooraf het advies van den Auditeur inwinnen, maar dat advies bindt hen in geen enkel opzicht. Is eene zaak naar den krijgsraad verwezen. ook dan blijft de Auditeur er nog buiten, voor zoover het niet betreft eene zaak tehuisbehoorende ill het garnizoen, waarin hij resideert. De instructie en wel de finale instructie. waarop recht wordt gedaan, geschiedt door officieren-commissarissen, bijgestaan door een secretaris en alleen in de residentie der Auditie is de Auditeur de secretaris en adsisteert de Commissarissen. Is de zaak naar de meening van den kommandeerenden officier, wien Commissarissen rapport doen, rijp voor beslissing, d. i. voldongen, dan zendt hij de stukken aan den Auditeur en stelt den beklaagde ter zijner beschikking. Is nu de Auditeur van oordeel dat de zaak nog eenige nadere instructie vereischt, dan provoceert hij benoeming van Commissarissen in de resiclentie der Auditie en fungeert ooli daarbij als secretaris. Ook hierbij is de Auditeur niet de openbare aanklager. de ambtenaar die reyuii-eert: maar de rechtsgeleerde adviseur en adsistent van Commissarissen. Hij is dan ook gedurende de instruotie evenmin partij tegen den beklaagde als de Commissarissen of als in burgerlijke strafzaken

de Rechter-Commissaris of de Pie-ident van het collegie. En ook in den krijgsraad is hij niet de aanklager, de partij tegen beklaagde, maar de secretaris, rechtsgeleerde adviseur en adsistent van den krijgsraad Hij vervolgt niet den beklaagde, maar de zaken die naar den krijgsraad zijn verwezen. Vandaar dat hij zoowel bij de beraadslagingen kan adsisteeren, als belast wordt met het stellen van liet vonnis en dat hij geen recht van appel heeft. Hij moet zich dan ook onthouden van zich partij te stellen en evenzeer als de rechter verplicht is te doen, steeds het recht vaii den beklaagde zoowel als dat van de openbare orde in het oog houden. Vandaar ook dat hij zijne conclusien neemt nadat de beklaagde is gehoord en verwijderd, in raadkamer om too te zeggen. Die conclusien zijn meer een rechtsgeleerd advies dan een requisitoir.

Het beginsel van eene rechtspleging. uitsluitend door militairen, voorgelicht en geadsisteerd door een rechtskundige is alzoo bij deze procedure zuirer bewaard en toegepast, zoon-el bij de instructie als bij de behandeling in raadkamer. Het behoud van dat beginsel acht ik wenschelijk, ja onmisbaar in het belang van militaire orde en tucht, maar de moeielijkheid is. het ook bij de openbare behandeling op eene passende wijze te regelen Bij zoodanige procedure toch wordt noodzakelijk de rol van den president en van den secretaris vaii den krijgsraad eene geheel andere. De president moet nu de geheele instructie leiden en kan zich daarbij niet door den Auditeur laten adsisteeren, zooals deze thans Commissarissen adsisteert. Het proces-verbad der zitting wordt nu het proces-verbaal der instructie, hetwelk alleen kan gehouden worden door iemand, die op de zitting er zijn geheele aandacht en geheelen tijd aan kan besteden.

In dit laatste kan worden roorzieii dooi een afzonderlijken secretaris of griffier. wiens aanstelling ook door UEd. is roorgesteld. Het eerste levert meer bezwaar. De leiding eener strafzitting, het verhooren van beklaagden en getuigen is een vrij inoeielgke taak. En zelfs al wilde men het kruisverhoor invoeren, zon de piesident dit hebben te surveilleeren. Toch heil ik niet, zooals sommigen, voor een rechtsgeleeide als prosideiit. Het zou liet aantal benoodigde rechtsgeleerden weder vermeerderen en bovendien zou het overwicht van zoodanigen president veel te groot zijn. Men klaagt nu reeds over te veel overwicht van den Auditeur-Militair, en deze heeft ten minste niet de leidiiiq der beraadslaging noch een votum. Hoewel ik niet zonder vrees ben dat het presidium nog wel eens iets te wenschen zal overlaten, acht ik toch een militair president noodzakelijk Om nogtans zooveel mogelijk in het inconvenient te voorzien, zou m. i. de president meer permanent moeten zijn dan de rest van den krijgsraad en het onpartijdige en adviseerende karakter van den Auditeur zooveel mogelijk moeten behouden blijven.

Het voorbereidend onderzoek zou ik ongeveer op gelijke wijze wenschen te regelen als thans de instructie. De bevelvoerende officieren onder advies en adsistentie voor zooveel mogelijk van den Auditeur moeten de leiding hebben en wel eerst bij de korpsen. De korpskommandanten stellen dan het proces-verbaal van dat onderzoek, wat gelijk zou staan met het policie-onderzoek in gewone strafzaken, in handen van den garnizoenskommandant, die, na het advies van den Auditeur te hebben ingewonnen, beslist ot nader onderzoek noodig is. in welk geval hij daartoe commissarissen benoemt: of de verwijzing kan plaats hebben. Bij dat onderzoek kan de Auditeur adsisteeren en in zekere bepaalde gevallen moet de verdere instructie hunnen verwezen worden naar de residentie van den krijgsraad opdat zij onder zoodanige adsistentie plaats hebbe. Is de zaak rijp voor

de openbare behandeling, dan worden de stukken aan den President overhandigd, die den rechtsdag bepaalt en de dagvaäding van beklaagde en getuigen gelast op een bij de stukken gevoegd schriftelijk advies van den Auditeur. houdende eene korte voordiacht der zaak el1 opgave van de te beslissen punten en te hooren personen. Afschrift van dit stuk wordt aan den beklaagde gegeven. Dit stuk moet zoo onzijdig mogelijk worden gesteld en tevens zoo eenvoudig mogelijk, opdat het tot grondslag kunne dienen van liet openbaar onderzoek. Op de zitting wordt dat stuk voór het hooren der getuigen, maar buiten hunne tegenwoordigheid voorgelezen. Vervolgens worden de getuigen en beklaagden gehoord en verder de iristructie als in gewone strafzaken gevoerd. De beklaagde kan door een verdediger bijgestaan worden, die, evenals de beklaagde zelf en de Auditeur. het recht heeft vrageii te laten doen. De krijgsraad bestaat uit een hoofdofficier. president, die voor eenigen tijd bij keuze wordt benoemd, bv. voor een of twee jaren; voorts uit 5 officieren (kapiteins en luitenants. maar altijd van lioogeren of minstens gelijken rang dan de beklaagde), die allen minstens meerderjarig moeten zijn en evenals nu hij toerbeurt worden benoemd uit het garnizoen der residentie van den krijgsraad en gedurende eene maand fungeeren, sauf dat ze blijven zitten in zaken, die eenmaal voor hen zijn gebracht.

Na het sluiten der instructie neemt de Auditeur conclusien of geeft advies onder de noodige toelichtirig. De beklaagde en 7ijn verdediger voeren het woord en de Auditeur kan. zoo hij dat noodig oordeelt, zijn advies nader adstrueeren of verdedigen. maar de bekl. en zijn verdediger hebben het laatste woord. Zij kunnen ook schriftelijke conclusien of vertoogen overleggen (mits dat deze worden voorgelezen) om bij de stukken te worden gevoegd. De krijgsraad beraadslaagt in raadkamer buiten tegenwoordigheid van den Auditeur.

Over enkele details, door UEd. behandeld, kan ik zeer kort zijn, daar ze eerst van belang worden als nien liet over de hoofdzaak eens is. De preventieve hechtenis of het ariest (stelling 18) behoeft m. i. in geen geval bij de wet veiplichtend gesteld te worden. Men kan de beslissing laten, zooals nu aan de bevelvoerende officieieii en aan den krijgsraad, maar het is wellicht niet onnoodig haar te beperken, d. i. in enkele gevallen te verbieden. Men is er nu wel eens wat al te liberaal mede. Eene verstek-procedure (stelling 19) is niet geheel te missen. Men kan militairen wel verplichten te verschijnen, mits men er de hand op kunne leggen. De tegenwoordige procedure tegen voortvluchtigen bij indaging kan onmogelijk behouden blijven.

Uwe laatste stellingen behandelen de vraag van den hoogeren rechter. van appel en cassatie. UEd. stelt voor het appel af te schaffen en de cassatie in te voeren. Zoo ik mij niet bedrieg. is dit voornamelijk wegen, de moeielijkheid van een appèl, wanneer de hoogere militaire vierschaar, die niet kan behouden blijven naar Uwe meening, vervalt. Ook op deze punteii kan ilr niet instemmen. Ik kan mij geene goede militaire rechts-pleging voorstellen zonder Hoog Militair Gerechtshof of Hooge Militaire Vierschaar of hoe men de zaak noeme. Dit moge eenigszins den schijn hebben van eene oratio pio domo, dit mag mij niet weerhouden ook op dit punt de zoogennainde communis opinio te bestrijden.

Al dadelijk moet ik vragen, gaat het aan, het appel eenvoudig af te schaffen. de uitspraken van de krijgsraden, behoudens het recht van cassatie. tot gewijsden te verheffen:) Men kan zeer verschillend over het rechtsmiddel van appel in strafzaken denken. Er zijn velen, die verklaarde tegenstanders zijn. Ik schaar mij daar niet onder, daar ik die afschaffing alleen bij aan-

neining van een jurystelsel rationeel vind. Maar het bestaat bij ons in de gewone strafprocedure en is voor de crimineele zaken alleen uitgesloten oindat nien geen kans 7ag het te regelen. Hoe zal men nu de afschaffing van het appèl in militaire zaken verdedigen? Met de bewering dat de krijgs aden meerdere waarborgen voor eene goede beslissing leveren dan de rechtbanken'? De communis opinio neemt het tegendeel aan. Of zal rnen de cassatie als een voldoend equivalent kunnen beschouwen? X. i. in geen enkel opzicht. Juist datgene wat naar mijne ondervinding in de militaire rechtspraak dringend contrôle vereischt valt buiten het gebied der cassatie. De Heer VAN DER HOEI EN in zijn omgekeerd jurystelsel wil aan de militairen niets laten dan de bepaling der stiaf. en dit is juist het eenige wat ik bijna geneigd zou zijn hun te ontnemen. Die bepaling is verreweg het moeielijkste gedeelte van de tnak van een conscientieus rechter, Alleen door een lange ervaring leert men de maat te houden tusschen overdreven gestrengheid en overdreven lankmoedigheid, leert men bij de waardeering van het concreete misdrijf, bij de tauxatie om zoo te zeggen, alles in rekening en met eenige juistheid in rekening te brengen, wat de strafwaardigheid van het inisdrijf bepaalt. Geene organisatie, die dat in hoogste en laatste ressort aan een zuiver inilitaire rechtbank overlaat, ware in inijne oogen verdedigbaar. Ik heb nimmer in een raadkamer van een burgerlijk collegie gezeten, maa jarenlang de beraadslagingen van den krijgsraad te 's Hage bijgewoond en zie in mijne tegenwoordige betrekking de notulen van tallooze dergelijke beraadslagingen. ook de notulen van zeekrijgsraden, waar het vastere en rechtsgeleerde element, dat de landkrijgsraden in den Auditeur bezitten. ontbreekt. Ik weet dus niet hoe burgerlijke rechters tauxeeren, maar wel hoe dit soms door militairen wordt gedaan en dit heeft mij steeds den indruk gegeven, dat juist deze tauxatie de zwakke zijde van de militaire rechtbanken is.

Maar ook buiten de quaestie van appel zou ik de veivanging van de revisie door de cassatie geene verbetering maar een achteruitgang achten. De revisie en het appèl verdieneii in. i. ook theoretisch verreweg de voorkeur boven de cassatie, welke alleen een pis-aller is wegens de praktische onnzogelijkheid om alle strafzaken in revisie en appel aan één rechterlijk collegie te onderwerpen. Waar die onmogelijkheid niet bestaat is de revisie een uitstekend iiiiddel van contiôle. Het is bovendien geen exclusief iiiilitair rechtsmiddel. Zooals UEd. ongetwijfeld bekend is, bestaat liet ook in onze overzeesche bezittingen en koloniën in burgerlijke strafzaken. Acht men ne-rens de voorlichting ook eene contrôle der uitspraken van de inilitaire vierscharen noodig. dan is daarvoor geen beter middel dan de revisie. welke *alle* uitspraken zonder onderscliieid omvat.

De vraag is echter: zal nien eenvoudig den H. R. als hof van revisie nemen of een Militair Geiechtshof, en zoo dit laatste: hoe moet men liet dan samenstellen? Ook hier acht ik een zuiver burgerlijk rechtscollegie minder wenschelijk. hoewel niet zoo onbepaald verwerpelijk als in eersten aanleg. Een gemengd collegie in den zin van leden van den H. R., aangevuld door militaire leden, acht ik verwerpelijk op gelijke gronden als dergelijke krijgsraden. *Zulk* soort van gemengde collegies bieden m. i. geen enkel voordeel. Het best acht ik het behoud van een afzonderlijk hof. samengesteld zooals thans. De voordeelen die het heeft boven andere collegies, liegen voor de hand. De rechtsgeleerde leden zijn personen. voor wie het militair recht niet is bijzaak maar hoofdvak van studie en praktijk, die bovendien gewoon zijn met militairen te werken, iets wat laiigniet onver-

schillig is. Met de militaire maatschappij en hare begrippen bekend, heeft men van hen niet te vreezen, dat zij deze eenzijdig zullen beoordeeleii. Men hoort burgers en niet het minst juristen, dikwijls spreken van de bekrompenheid der niilitairen, en maar al te dikwijls is dit eenvoudig toe te schrijven aan eigen bekrompenheid of eenzijdigheid, aan het feit dat men geene rekening houdt met de eigenaardige, de in vele opzichten anormale regelen. die in de militaire maatschappij *moeten* gehandhaafd worden, zal men iets aan een leger hebben. En ook aan den kant der militaire leden van het Hof is toenadering mogelijk. Door hunne vaste benoeming zijn zij in de gelegenheid gesteld zich met de praktijk der strafzaken bekend te maken. Ze zullen wel geen juristen worden, maar, als zij hunne taak ernstig opvatten, kunnen zij zich toch voldoende op hoogte stellen om in het Collegie geene nuttelooze bijzitters te zijn, mat militairen 111. i. onvermijdelijk in den regel zullen zijn. als ze slechts voorbijgaand in collegie vergaderen met juristen, die zelve slechts als bijzaak in militaire zaken hebben te oordeelen.

UEd. acht echter het behond van het Hof onmogelijk: 1°. omdat het in strijd met de Grondwet zou zijn; 2°. omdat de Tweede Kamer er niet van zou willen weten. Het eerste bezwaar kan ik niet deelen. Ik acht het voortbestaan van het Hof volstrekt niet in strijd met de Grondwet. De regeling der militaire rechtspleging is uitdrukkelijk voorbehouden aan de wet'. Zelfs art. 162 Gr. oinvat de militaire rechterlijke collegies m. i. niet. Het bestaan van het tweede bezwaar durf ik niet onvoorwaardelijk ontkennen. maar toch mag ik vragen, waaruit is het gebleken'? Uit de losse praatjes of onbekookte uitvallen van enkele leden? Heeft men de vraag in de Kamer immer ernstig gesteld, ernstig overdacht, ernstig besproken? Mijne overtuiging is (dit zij in vertrouwen gezegd) dat geene enkele regeling met onze tegenwoordige Kamer of in den tegenwoordigen politieken toestand zal slagen. Daartoe ontbreekt het o. a. ten eenenmale aan ernstigen wil en ernstige overtuiging. Is men echter van het tegenovergestelde gevoelen en meent men dat eenig nieuw wetboek van militaire rechtspleging kans van *behandeling* heeft. dan bestaat er in. i. geeri voldoende *grond* om aan te nemen, dat men als conditio sine qua non de afschaffing van een hoogere militaire vierschaar zal stellen. Doet men dit, dan geef ik aan onze tegenwoordige rechtspleging, hoe gebrekkig en verkeerd, hoe onhoudbaar theoretisch, de voorlieur.

Het slot is zeker niet bemoedigend maar ook hierin is het m. i. beter ronduit te zeggen wat men denkt. Ik moet bovendien eindigen met de verklaring. waarmede ik begon. Ik heb alleen om aan Uw verlangen naar vermogen te voldoen niijrie denkbeelden medegedeeld, zonder ze als mijn laatste moord te willen beschouwd zien. Aan eene geheele regeling van het onderwerp, ook voor de Zeemacht en voor oorlogstijd, is nog zooveei verbonden, dat lange overweging en uiteenzetting zou vorderen, dat ik aarzel een definitief oordeel. zelfs over mijne eigene denkbeelden, te vellen, overtuigd als ik ben, dat deze bij nadere uitwerking waarschijnlijk in vele opzichten mij zelven zullen blijken wijziging te behoeven. Inmiddels zal UEd. mij steeds volgaarne bereid vinden tot nader overleg of nadere bepreking.

Met de meeste hoogachting,

U HWGs. Dw. D.

M. S. Pols.

Utrecht 8 Februari 1877.

III. *Den Heer Secretaris-Generaal.*

Door Z. Exc. is mij opdragen de *Hoofdbeginselen* te ontwerpen, waarop naar mijne zienswijze een wetsontwerp op de regtspleging voor het krijgsvolk te lande zal behooren te berusten en mij daaibg tevens gemagtigd om over die zaak in overleg te treden met den Heer Pols.

Ik ben van meening geweest, dat men liet bij dit belangrijke werk in de eerste plaats eens behoorde te zyn over *het hoofd-denkbeeld* waarvan bij de nieuwe regeling behoorde te worden uitgegaan en voorts, dat men zich voorloopig moest bepalen tot de regtspleging *in tijd van vrede.*

Van daar, dat ik bijgaande korte stellingen aan het oordeel van den Heer Pols heb onderworpen. 't Is mij gebleken, dat die ctellingen niet te kort zijn geneest om ZEd. mijn stelsel duidelijk te maken.

Zijn uitvoerig antwoord gaat hierbij. Bij veel verschil van gevoelen constateer ik de volgende punten van overeenstemming:

1°. Behoud van de exceptioneele militaire reqtspraak, ook voor de commune delicten:

do. Geen gemengde krijgsraden, d. i. die. welke zamengesteld zyn gedeeltelijk uit militairen, gedeeltolijli uit regtsgeleerden;

3°. Geen omgekeerd jurystelsel, zooals dat is verdedigd door den Heer van der Hoeven:

4°. Openbare ell mondelinge behandeling der zaken in den krijgsraad.

Eet hoofd verschil betreft echter de kern der zaak. Terwijl de Minister van Oorlog in zijne missive van 29 November 1876 de meening uitspreekt. ..dat eene geheele vervanging van dat verouderde. met den geest en de „behoeften van onzen tijd volstrekt niet strookende wetboek noodig is", is de Heer Pols daarentegen van meening, ..dat. indien niet de dringende „eisch bestond om de geheime en schriftelijke procedure door de openbare „en mondelinge te vervangen, in de Regtspleging, behoudens enkele geringe „wijzigingen, geene verandering noodig zou zijn".

Ziedaar wel een zeer cardinaal verschil. waarover men voor alles tot eene decisie moet komen.

Zal men het geheele wetboek herzien, een geheel nieuw stelsel invoeren, dan wel, zal men zich voorloopig bepalen tot de enkele geringe wijzigingen, welke de Heer Pols bedoelt en tot het invoeren van eene mondelinge en openbare behandeling der zaken hij den krijgraad'?

Een tweede hoofd-verrchil is dit: ik heb op den voorgrond gesteld (stelling 5) dat de hoofdvrnag deze is: hoe kan met behoud van het beginsel. dat in strafzalren over inilitairen door militairen wordt gevonnisd. op de beste wijze worden voorzien *in het gebrek aan regtskundige opleiding bij de militaire regters? De* Heer Pols daarentegen is van meening, ,,dat „men, het stelsel eener zuivere militaire regtspraak aannemende, *niet* al *te „bang moet zijn voor gebrek aan regtskennis.*" Ziedaar weder een cardinaal punt. dat beider stelsel domineert en dus voor alles dient te worden besproken.

Een derde hoofdpunt is: moet aan den burger-regter alle invloed op het militaire strafproces blijven ontzegd? Wel degelijk bang zijnde voor het gebrek aan regtskennis hij de militaire regtspraak en aan den anderen bant dat beginsel toch zoo zuiver mogelijk willende toepassen, heb ik getracht dat gebrek te neutraliseeren door:

n. het voorloopig onderzoek op te dragen aan den burger-regter;

b. een betrekkelijk permanenten krijgsraad in te voeren.

Wat betreft het punt sub a genoemd. is het groote bezwaai van den Heer POLS, dat de voorbereidende instructie en de beslissing of eene zaak voor den krijgsraad zal worden gebragt geheel aan den militairen bevelhebber woidt ontnonien.

Ik veioorloof mij erop te wijzen, dat ik getracht heb daartegen in stelling 21 een correctief te vinden; bij behoud van het Hoog Militair Geregtshof zou voorts dit correctief belangrijk kunnen worden uitgebreid door het verzet van den militairen bevelhebber tegen de beslissingen der Regtbank iri raadkainer bij dat Hof aanhangig te maken.

Niet te ontkennen is het verder, dat de tegenwoordige leden van het O. X. en de regters weinig stndie maken van het militair strafrecht, maar ik heb het vertrouwen (de Heer POLS noemt het eene illusie) dat dit beter zal worden zoodra zij dat regt zullen moeten toepassen.

Wat punt b betreft. de afkeuring van het meer permanente der krijgsraden heeft mij verwonderd: bij geen enkelen schrijver heb ik de tegenwoordige inrigting der krijgsraden. bij toerbeurten door de officieren van het garnizoen, verdedigd gevonden. En nu is het waar. dat in mijn stelsel de locus delicti betrekkelijk ver vernijderd zal zijn van den locus judicii, maar dat bezwaar acht ik, als overigeiis de zaak goed is, in dezen tijd van snelle en gemakkelijke middelen van communicatie, niet overwegend. Men houde daarbij in het oog. dat de militaiie delicten uit den aard der zaak in den regel gepleegd worden en dat dus ook de getuigen. beklaagden en deskundigen in den regel wonen in *steden*. welke op eene enkele uitzondering na aan een spoormeg liggen. Zouden nu de getuigen uit de ineeste dorpen om bv. het Hof te Leeuwarden te bereiken, niet meestal veel moeijelijker reis moeten afleggen dan de getuigen in militaire zaken als de krijgsraad is gevestigd in het centrum des lands, br. Utrecht?

Eindelijk, de Heer POLS wil het Hoog Militair Geregtshof behouden. Als de Grondwet dit niet verbiedt, hetgeen naar mijne overtuiging wel het geval is, dan zou het ook in mijn stelsel als Bof van appel eene nuttige plaats blijven hekleeden.

Ik resumeer alzoo: voordat in details kan worden getreden, moet eenheid van gevoelen bestaan over de volgende hoofdvragen:

1°. Hoever zal de herziening der regtspleging zich uitstrekken?

20. Xoet aan den burgerrechter eenige invloed op het militair strafproces worden gegeven? Zoo ja, welke?

3°. Xoet appel worden toegelaten en het Hoog Militair Geregtshof behouden blijven?

Hoogst aangenaam zou het mij zijn door Z. Exc. te worden gemagtigd om, behalve inet den Heer POLS. thans ook in overleg te treden met den Heer Mr. KRAMER, waarnemend Secretaris-Generaal aan Oorlog.

Ik stel mij dan voor, om, na bijgaande stukken aan den Heer KRAMER te hebben medegedeeld. dien Heer en den Heer POLS. die zich daartoe gister mondeling bereid heeft verlilaard. uit te noodigen tot eene coiiferentie. na afloop waarvan ik nader aan Zijne Excellentie zou kunnen rapporteeren.

12-2-77. v. B.

NB. Met potlood staat op deze nota: „Ref. v. BEYMA. Terug van Z. EXC. 2 Sov. '77".

Staatsbegrooting 1907.

Het zon te veel van de in dit Tijdschrift beschikbare ruimte vergen, indien de Redactie alles wat geschreven en gesproken werd over de onderscheiden Hoofdstuklien der Staatsbegrooting zou opnemen. Daarom wenscht de Redactie zich te bepalen tot mededeelingen van enkele bijzonderheden, welke uit een militair justitieel oogpunt belangrijk worden geacht.

Uit het Voorloopig verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal omtrent Hoofdstuk IV (Justitie) niogen vermelding vinden de navolgeride fragmenten. Daarnaast liet de Redactie afdrukken het in Memorie van Antwoord dienaangaande medegedeelde.

Voorloopig Verslag.

Militaire Rechtspleging.

Herinnerd werd aan de mededeeling, voorkomende op bladz. 7 van de Memorie van Antwoord betreffende de begrooting voor het loopende jaar. dat de Minister, in overleg met zijne ambtgenooten van Marine en van Oorlog, een onderzoek had doen instellen, voornamelijk met betrekking tot de vraag, of het inogelijk zou zijn de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering in hoofdzaak ook hij de berechting van niilitaire strafzaken toe te passen. Men vroeg, of dit onderzoek reeds is afgeloopen en, zoo ja, of eene beslissing in deze zaak mag worden verwacht, tegelijk met de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de wet op de krijgstucht. Ook werd gevraagd. tegen welk tijdstip die invoering kan worden tegemoet gezien.

In verband hiermede werd tevens dooi. sommige leden in overweging gegeven, de bijzondere rechtspraak voor militairen af te schaffen. Eene scherpe kritiek werd door hen uitgeoefend op de reclitspraali der krijgsraden, van welker ongenoegzaamheid, naar men meende. ook vele officieren overtuigd zin. Enkele leden, die van oordeel waren, dat deze zaak reeds lang tot eene oplossing had nioeten zijn gebracht. zouden dienaangaande gaarne eene stellige verklaring van den Minister vernemen.

Memorie van Antwoord

Het onderzoek, in overleg met de Ministers van Marine en van Oorlog ingesteld naar de mogelijkheid, om de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering in hoofdzaak bij de berechting van militaire strafzalien toe te passen. is in zoover afgeloopen dat den ondergeteekende een voorstel in dien zin, belichaaind in wetsontwerpen, dezer dagen is voorgelegd. Het ligt in de bedoeling, indien de Regeering meenen zal op dezen grondslag te kunnen voortbouwen, te gelijk met deze regeling een ontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de wet op de Krijgstucht bij de Staten-Generaal aanhangig te maken. Ofschoon het moeilijk is thans reeds eenig stellig vooruitzicht te openen omtrent het tijdstip waarop deze wetsontwerpen kunnen worden tegemoet gezien, kan men zich overtuigd houden, dat de betrokken Ministers zich beijveren de invoering der genoemde wetten naar vermogen te bespoedigen.

In het stadium, waarin deze zaak blijkens het voorafgaande ve keert. is het niet doenlijk omtrent inhoud en strekking van de bovenbedoelde wetsvoorstellen eenige verdere mededeeling te doen dan deze, dat ook de niilitaire rechterlijke organisatie deel uitmaakt van de thans in overweging zijnde nieuwe regeling.

Kostelooze rechtsbijstand.

Van verschillende zijden werd het geval ter sprake gebracht van de praktizijns, geadmitteerd bij het Hoog Militair Gerechtshof, die bezwaar maakten bijstand te verleenen aan de hun toegewezen militaire justiciabelen, zoolang niet eene regeling zou zijn verkregen, waarbij hun voor die werkzaamheden van Staatswege vergoeding werd toegekend. Men vroeg, welk standpunt de Regeering ten deze inneemt en welke maatregelen zij heeft genomen om te voorkomen, dat zij, die op kosteloozen rechtsbijstand aanspraak hebben, daarvan verstoken zouden zijn.

Sommige leden zagen in het gebeurde eene niet te miskennen vingerwijzing, dat de bepalingen, waardoor de Bostelooze rechtsbijstancl wordt beheerscht. dringend herziening eischeri, niet alleen in het belang van de leden der balie, maar ook in dat van de rechtzoekenden.

Anderen waren van oordeel, dat eene algemeene regeling niet noodig is, althans gevoeglijk kan worden uitgesteld tot de behandeling van de voorstellen betreffende de administratieve rechtspraak. Eerstbedoelde leden bleven evenwel van meening, dat de wetgever verplicht is, aan de gerezen bezwaren tegemoet te koinen en de door zijn toedoen in de laatste jaren zoo verzwaarde taak der praktizijns te verlichten.

Toen den ondergeteekende het besluit bekend was gen orden van de praktizijns, geadmitteerd bij het Hoog-Militair Gerechtshof, om niet langer kosteloos bijstand te verleenen aan de hun toegewezen militaire justiciabelen, heeft hij zich onverwijld gewend tot den voorzitter van dat Hof, ten einde overleg te plegen hoe. bij blijvende weigering van heeren praktizijns, de belanghebbenden het minst in hun recht van verdediging zouden worden benadeeld. Bij dat overleg mocht hij de meest welwillende medewerking van het Hoog Militair Gerechtshof ondervinden. daar dit college zich onder meer bereid verklaarde hen. die in hooger beroep moesten terecht staan, zooveel mogelijk in persoon op te roepen en te hooien. waardoor de bezwaren, die ten gevolge van de houding van de praktizijns mochten ontstaan, tot zoo gering inogelijke afmetingen zouden worden teruggebracht. Doch te gelijker tijd werd door den ondergeteekende de tusschenkomst ingeroepen van den deken der orde van advocaten te Utrecht met verzoek zijn invloed te willen aanwenden, vooral ook bij de jongere leden der balie. ten einde hen te bewegen eene admissie bij het Hoog Militair Ge echtshof te verlangen. Deze laatstgenoemde maatregel had het bekende gewenschte succes.

Bij het nemen dezer maatregelen ping de ondergeteekende uit van het standpunt, dat de onder de aandacht der Regeering gebrachte materie van den kosteloozen rechtsbijstand in strafzaken niet voor eene incidenteele behandeling vatbaar is, ooli niet iiz het bijzonder de regeling van den rechtsbijstand der minvermogenden, die te- echt staan voor het Hoog Militair Gerechtshof, een onderwerp dat uit den aard der zaak ter sprake zal moeten komen bij de herziening der militaire rechtspleging, waarover hierboven is gehandeld.

In verband hiermede werd hij de beraadslagingen over Hoofdstnk IV nog het navolgende ter sprake gebracht.

In de ver—dering der Tweede Kamer van 6 December 1906 besprak de Heer VAN SASSE VAN YSSELT de herziening van de militaire rechtspleging. Spreker had het inilitair recht gedurende een achttal jaren beoefend en had daarvoor groote sympathie. Siet echter voor de bestaande wetgeving, die hij een schande voor ons land noemde. Met ingenomenheid had hij het voornemen van den Minister van Justitie begroet om de bestaande wetten door nieuwe te vervangen.

Daarbij herinnerde hij aan het voornemeii der afgetreden Regeering om de bestaande wetten te herzien en pasklaar te maken aan de tegenwoordige begrippen. Die poging had naar sprekers oordeel gefaald. Slechts zou dit resultaat bereikbaar zijn geworden, dat de openbaarheid der terechtzittingen en liet recht op deskundigen bijstand oorzaak zouden zijn dat het antieke gebouw der militaire rechtspleging spoedig tot afbraak zou zijn vervormd. Het heeft spreker dan ook verheugd dat de hangende wetsontwerpen van de vorige Regeering zijn ingetrokken en dat deze Minister het Wetboek van Strafvordering in hoofdzaak wil doen worden het Wetboek van Militaire Rechtspleging. Dan wordt het inquisitoriaal proces voor de militairen vervangen door het accusatoir. Het Wetboek van Strafvordering. hoewel niet zonder gebreken, is oneindig veel beter dan het bestaande inilitaire procesrecht.

De Regeering houde echter in het oog dat de militaire justitie verbetering behoeft. Dat het tegeiirvoordig nog niet is spaak geloopen inet de militaire justitie is te danken aan den goeden invloed der auditeurs-iiiilitair en aan het toezicht van het Hoog Militair Gerechtshof. Doch de auditeurs-militair moeten in de toekomst de raadkainers der krijgsraden verlaten. Daarom is het, noodig dat de krijgsraden komen onder leiding van een burgerlijk rechtsgeleerde. De vrees is echter gewettigd dat dit niet zoo gemakkelijk zal gaan; eenige toezegging of verklaring vragen wil spreker echter niet. De vorige Regeering heeft op dit uit den wensch van zeer vele leden dezer Kamer voortgekomen verzoek gezegd. dat daaraan geen gevolg kan worden gegeven. Bovendien werd de auditeur-militair geheel onder militaire hierarchie gebracht. Ook de algemeen geldende opvattingen vaii militairen op dit stuk maken het niet waarschijnlijk dat dergelijke hervormingen zonder slag of stoot tot stand zullen komen. In eene vergadering, in het laatst van 1904 dooi de Vereeniging tot beoefening van de krijgswetenschap gehouden, kwamen verschillende militairen van naam tot de conclusie dat de inilitaire justitie geheel moet ressorteeïen onder het Departement van Oorlog en dat de verwijzing naar den krijgsraad van militaire justiciabelen geheel nioet uitgaan van de militaire macht. Ook was daar de stemming voor liet brengen van het burger-element in de krijgsraden niet gunstig. Toch is naar sprekers oordeel eene behoorlijke uitoefening van de militaire justitie slechts denkbaar indien de leiding berust bij een burgerlijk rechtsgeleerde. Alzoo is het ook bij het Hoog Militair Gerechtshof, aan welks hoofd steeds een uitstekend rechtsgeleerde heeft, gestaan. Dit college heeft in militaire zaken goede uitspraken gedaan, waarvan nog nimmer is beweerd dat zij strijdig zouden zijn met de goede tccht en discipline in het leger. De Minister houde stand tegen elken drang die de militaire justitie niet zou willen stellen in handen vaii een onafhankelijk burger-rechtsgeleerde.

De Minister oiitlioude zich voorts om nu, incidenteel de ressorten der

militaire auditien in overeenstemming te brengen met de inilitaire divisiën. Dat zou noodeloos kosten veroorzaken o. a. voor nieuwe gerechtszaleii. De Minister bedenke dat hij in deze zaak het hoogste woord heeft te spreken. (1)

De Heer HUGENHOLTZ sloot zich in dezelfde vergadering bij dit betoog aan. De militairen ontzien zich niet ter wille van hun kastebelang de belangen van het recht te schenden. Alleen werd aangeitipt dat de vorige spreker zich vergiste indien hij meende dat het hangende wetsontwerp van de vorige Regeering zou zijn ingetrokken Zoover zijn mij nog niet. Deze spreker deed echter uitkomen dat hetgeen de Memorie van Antwoord omtrent dit onderwerp heeft medegedeeld, niet geheel duidelijk is. Heeft deze Ministers aanleiding kunnen vinden militairen als rechters te behouden ? Welke jurist zou dat aandurven ?

De Heer VAN SASSE VAN YSSELT sprak over een burgerlijk rechtsgelee de als vooizitter der krijgsraden. Waartoe zou die moeten dienen? Om te voorkomen dat de militairen dwaasheden doen of domheden op juridisch gebied begaan. Maar verwijs de militaire justitie dan hoe eer hoe liever naar den rommelzolder. Althans in tijd van vrede is die absoluut niet noodig. Moge het militaire dilettantisme spoedig uit onze rechtspleging verdwijnen. (%)

Deze sprekers beantwoordende. zeide Minister VAN RAALTE in de vergadering van den volgenden dag, dat hem twee ontwerpen zijn voorgelegd (niet opgelegd, zooals de tweede spreker scheen te ineenen), vervaardigd door eene commissie van ambtenaren der drie Lij de zaak betrokken Departementen. Deze commissie heeft. nadat het ministerieel overleg tot zekere hoogte was gekomen, naar 's Ministers instructien gewerkt. OP de concrete basis van deze ontwerpen moet nu ministerieel overleg volgen en aan hem zal het niet liggen als niet zeer spoedig tot definitief vaststellen van ontwerpen zal worden besloten. Deze ontwerpen bevatten vooreerst een militair-rechterlijke organisatie, waarbij behandeld wordt de vraag wie rechters moeten zijn in militaire zaken, of daarbij onderscheid dient gemaakt tusschen commune en andere delicten eii tusschen tijd van vrede en oorlog. Het tweede ontwerp bevat de procesregeling in militaire strafzaken. De vorige Regeering had lappen op het oude kleed willen zetten. Wordt 's Ministers plan gevolgd. dan zal dit niet geschieden, want dan krijgt men een militaire strafvordering naar analogie der burgerlijke. In verdere bijzonderheden kan de Minister nu niet treden. (3)

Uit de schriftelijke behandeling bij hetzelfde Staatslichaam van de ontwerp-begroeting van Oorlog vermelden wij hier het volgende :

Voorloopig Verslag.	Memorie van antwoord.
Behandeling van militairen.	
Sommige leden drongen er op aan, de strafregisters na zekeren tijd te veriiietigeii, zoodat niet voortdurend de lasten worden gedragen van overtredingen, die jaren	Het veriiietigeii van strafregisters na zekeren tijd zou, naar de meening van den ondergeteekende, niet strooken met het bepaalde in het slot van art. 54 van het Reglement van Krijgs-

(1) Handelingen II, 1906—1907 blz. 685 v.
(2) T. z. p. blz. 712.
(3) T. z. p. blz. 720.

geleden hebben plaats gehad. Voorts werd aanbevolen straffen. die ongedaan zijn gemaakt, niet door eene enkele lijn door te slaan, doch geheel uit het strafregister te verwijderen.

Te Leeuwarden moet zich eenigen tijd geleden het geval hebben voorgedaan, dat een milicien, die om gemoedsbezwaren weigerde op Zondag den dienst van aardappelschillen te verrichten, voor dat feit voor den krijgsraad heeft terechtgestaan en zeer zwaar is gestraft.

De leden. die deze zaak ter sprake brachten, wenschten nader te worden ingelicht of bedoelde dienst niet op den Zaterdag te voren had kunnen worden verricht en welke straf bedoelden milicien ter zake is opgelegd.

r

§ 21. *Rechtspleging.*

Men vroeg, of bij het reclameproces voor den krijgsraad ook het vrijwillig arrest wordt opgeheven, evenals dit sedert jaren bij het Hoog Militair Gerechtshof gebruikelijk is. Zoo neen. dan vroeg men of de Minister bereid is in dien zin op eenvormigheid aan te sturen.

Er werd gevraagd eene opgaaf tucht voor het Krijgsvolk te Lande.

Bij het Departement van Oorlog is echter een nieuw voorschrift omtrent de strafregisters bij de landmacht in bewerking, waarin nieuwe bepalingen omtrent het afgeven van extracten uit het strafregister en het onleesbaar maken van de vermelding van ingetrokken straffen zullen worden opgenomen, waardoor, naar de ondergeteekende vertrouwt, de bezwaren van de leden. hier aan het woord, zullen worden ondervangen.

De inilicieii, bedoeld in de beide laatste alinea's van deze paragraaf, is 10 Juli 11. door den krijgsraad gestraft inet *één maand* militaire gevangenisstraf wegens: „het als milicien-soldaat uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van een onderofficier, boven hem gesteld, na te komen, niet in eene affaire tegen den vijand of op eene plaats, welke dadelijk berend of belegerd is."

Tot toelichting diene, dat op Zondag 1 Juli jl. zoogenaamd „nieuwe" aardappelen zouden genuttigd morden. welke niet op Zaterdag te voren, doch op denzelfden dag dat zij gebruikt zouden worden. moesten worden geschrapt, aangezien ze anders niet eetbaar zouden zijn.

Aan dit corvée — het schrappen der aardappelen, waartoe hij volgens het bepaalde bij artikel 117 van het Reglement op den inwendigen dienst der infanterie verplicht is — had de bedoelde milicien geweigerd deel te nemen, niettegenstaande den uitdrukkelijkeil last van den sergeant-menagemeester.

Gelijk in het Voorloopig Verslag wordt opgemerkt, heeft het Hoog Militair Gerechtshof sedert eenigen tijd aangenomen, dat bij de behandeling van klachten op grond van de artt. 15 en 16 van de Rechtspleging bij de Landmacht het arrest van den klager door dat college kan worden opgeheven.

te mogen ontvangen van het aantal malen dat, in de laatste vijf jaren, door het Hoog Militair Gerechtshof veranderingen in de vonnissen der krijgsraden zijn gebracht.

Bij de krijgsraden geschiedt zulks niet, en zoolang art. 16 voormeld, hetwelk eischt dat de klager in arrest blijve of, zoo hij reeds mocht zijn ontslagen, zich weder in arrest begeve, van kracht is. kan daarin dezerzijds geen verandering worden gebracht.

De ondergeteekende teekent hierbij echter aan, dat bij art. 62 van de Wet op de Krijgstucht, handelende over het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straffen, het arrest niet verplichtend is gesteld.

Te beantwoording van de aan het slot van deze paragraaf gedane vraag zij medegedeeld, dat gedurende het tijdvak vall 1 Januari 1901 tot 16 November 1906 door de krijgsraden voor de landmacht zijn gewezen 4072 vonnissen. en dat daarvan in 327 vonnissen door het Hoog Militair Gerechtshof ve andering is gebracht, en wel: verbeterd 228 vonnissen en te niet gedaan 99 vonnissen.

Algemeen depot van discipline.

De vraag werd gedaan of het Algemeen depot van discipline nog steeds in onze legerinrichting onmisbaar wordt geacht. Sommige leden meenden dat de werking van dat clepot de instandhouding er van niet rechtvaardigt. Gaarne zouden zij dienaangaande inlichtingen ontvangen, in het bijzondei wat betreft de laatste vijf jaren.

Van enkele zijden werd geklaagd, dat de wijze van behandeling der gedetacheerden te streng is.

Er werd aangedrongen op betere verlichting en verwarming en op vermeerdering van de verhoogde soldij van soldaten voor speciale diensten.

Ten aanzien van de hier gestelde vraag. of het algemeen depot van discipline nog steeds in onze legerinrichting onmisbaar wordt geacht, zij nangeteelrencl, dat de omstandigheid. dat bij de Wet op de Krijgstucht de straf van plaatsing in eene tuchtklasse, bestaande in de onderwerping van den militair aan eene gestrengere krijgstucht, in het leven is geroepen, naar de meening van den ondergeteekende, aantoont, dat het bestaan van eene inrichting, in algeineene bestemming overeenkomende met de bovenbedoelde, noodzakelijk is geoordeeld.

Bij de oprichting der tuchtklasse zal dus het algeineen depot van discipline als zoodanig worden opgeheven.

Omtrent de werking van dat depot gedurende de laatste vijf jaren zij medegedeeld, dat van en met 1901 tot en niet 1905, 244 man aan de stiengere krijgstucht onderworpen werden, waarvan tot 1 November 1906 1E2 man wegens verbeterd gedrag naar hun liotps terugkeerden, terwijl

van deze laatsten 1 man opnieuw aan de strengere krijgstucht onderworpen n-erd.

Hieruit blijkt, naar de meening van den ondergeteekende, niet dat de werking van het depot de instandhouding daarvan niet rechtvaardigt.

Dat de wijze van behandeling der gedetacheerden te streng is, voor welke bewering trouwens geene bewijzen worden aangevoerd, wordt door den ondergeteekenden niet ingezien.

Voor de verbetering der verlichting is op het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1907 een bedrag aangevraagd; de verwarming voldoet aan de daaraan te stellen eischen. De vraag. of soldijverhooging voor de soldaten voor speciale diensten noodig is, kan de ondergeteekende vooralsnog niet bevestigend beantwoorden.

Rechtskundige opleiding van officieren.

Art. 52. Verschillende leden klaagden over de schrale toelichting van het sub b genoemde onderdeel van dit artikel en vroegen nadere mededeelingen aangaande 's Ministers plannen. Het Koninklijk besluit van 10 blei 1905 n°. 49 is ingevolge Koninklijk besluit van 23 September 1905 n°. 106 niet in werking getreden. Met de bepaling van eerstgenoemd besluit kon de Minister zich nl. — blijkens de Memorie van Antwoord betreffende de begrooting voor 1906 (bladz. 72) niet in allen deele vereenigen. Bijgevolg schijnt thans te mogen morden aangenomen, dat het in zijne bedoeling ligt de voorgenomen opleiding op eene andere wijze in te richten. Daaromtrent is echter niets naders bekend geworden.

Wat de waardeering der zaak betreft. werd verwezen naar de uitvoerige beschouwingen in het Voorloopig Verslag over de begrooting voor 1906 voorkomende. Sommige leden drongen er voorts op aan den leerlingen geene toelagen toe te kennen. Zij nieenden,

Art. 52. Omtrent de voornemens van den ondergeteekende, niet betrekking tot de rechtskundige opleiding van de officieren der landmacht, zij hier het volgende medegedeeld.

Ook hem komt de opzet van den cursus, zooals die in het Koninklijk besluit van 10 Mei 1905 n°. 49 werd vastgelegd, voor vereenvoudiging vatbaar voor. Daarom werd dan ook de oprichting van zoodanigen cursus, op eenvoudiger leest geschoeid, in overweging genomen.

Op grond van die overweging zal de op te richten cursus zijn een tweejarige; intusschen zal de eigenlijke cursus slechts duren van October tot en met April van elk jaar, term-ijl de bij dien cursus gedetacheerde officieren van Mei tot October wederom beschikbaar zullen zijn voor den dienst bij hun wapen, n-aarhij eigen studie gedurende dien tijd niet zal zijn uitgesloten.

Gedurende het eerste jaar van den cursus zal worden les gegeven in staats- en administratief recht, in burgerlijk recht en in strafrecht in zijn geheelen oinvang; de deelnemers aan den cursus zullen in het tweede

dat het voordeel van eene detacheering naar eene hoofdplaats er toch al toe zal leiden. dat niet steeds belangstelling alleen de lust tot deelneming aan den cursus zal beheerschen en wenschten niet bovendien nog door eene toelage degenen voor mie de studie niet de hoofdzaalr is. te trekken. Anderen meenden dit bezwaar te kunnen ondervangen door alleen toelagen te verleenen aan officieren, die blijkens een afgelegd examen de gewenschte leerlingen voor den cursus beloven te zijn.

Ook werd door anderen gevreesd. dat deze opleiding tot uitbreiding van uitgaven leiden zal, doordat liet gevolg er van zal wezen. dat in de toekomst een afzonderlijk dienstvak, de militaire rechtsplegmg, wordt geschapen.

Sommige leden meenden, dat de opzet van den cuisus, zooals die in het Koninklijk besluit van 10 Mei 1905 is bedoeld, onnoodig grootscheepsch was en vroegen of het niet de voorkeur zoude verdienen eene juridische opleiding in het leven te roepen, die vooral op de eischen der practijk is gericht. Zulk een vorm zoude weinig uitgaven vorderen.

Door vele Leden werd er op aangedrorgon om, zoo de cuisus tot stand komt. bij de keuze van den persoon, ann wien de leiding ral worden toevertrouwd, uiterst voorzichtig te zijn, in het bijzonder ter voorkoming van eenzijdigheid in het onderwijs.

jaar practisch worden werkzaam gesteld.

Er zal geen eindexamen worden afgenonien. zoodat ook de uitreiking van een diploma, waaraan tot het beiieiken van den hoofdofficiersrang eene toelage van *f* 200 was verbonden, zal komen te vervallen.

Het eindexamen zal worden vervangen door eene eindbeoordeeling op den voet, als aan de Hoogere Kiijgsschool gebinikelijk is. Het komt billijk voor, aan de deelnemers van den cursus, gelet op de door hen te maken bijzondere onkosten, tijdens den duur van den cuisus eene jaarlijksche toelage van f 200 te verzekeien. De cursus zal morden gevestigd in het gebouw der Hoogere Kiijgsschool, terwijl de diiecteur dier inrichting tevens tot directeur van den rechtscursus zal worden bestemd.

Voorts wordt door den ondergeteekende een maatregel overwogen, waardoor, naar hij vertrouwt, ook op andere wijze de rechtskundige studiën bij de officieren zullen worden bevorderd. Tot secretaris van de raden van informatiën buiten de residentiën der krijgsraden wenscht hij te doen aanwijzen vaste officieren, die bereid zijn deze functie te aanvaarden, onder verplichting tevens, om door eigen studie, een tweetal jaren na hunne aanwijzing als zoodanig, een examen af te leggen voor eene vaste commissie van rechtskundigen: aan het inet goed gevolg afleggen van zoodanig examen mare een premie van f 200 te verbinden.

Hij teekent hierbij aan, dat hier wel het afleggen van een examen door hem noodig wordt geoordeeld in tegenstelling van bij den eigenlijken iechtscursus, waar het afleggen van zoodanig examen niet wordt geeischt, omdat bij den eerstbedoelden cursus niet, zooals bij laatstbedoelde, de gelegenheid zal bestaan, om zich van de kennis der deelnemers een alleszins juist beeld te vormen.

Ten slotte zij hier vermeld, dat het bezwaren opleverde, om op de dooi

hem ontwikkelde wijze, een cursus in te stellen voor zee- en landmacht te zamen, zoodat de door hem bedoelde cursns slechts bestemd zal zijn voor de opleiding van officieren der landmacht.

Hierbij zij nog vermeld dot door de Heeren VAN SASSE VAN YSSELT en VAN VLIJMEN een amendement werd ingediend om de voor den rechtskundigen cursus uitgetrokken gelden van de begrooting af te voeren. Zij motiveeren dit voorstel aldus:

De bedoeling is geene gelden toe te staan voor eenen cursus tot de rechtskundige opleiding van de officieren der landmacht zoolnng niets is beslist omtrent de reorganisatie der militaire justitie.

Dit amendement is in de avondvergadering van 21 December 1906 door de Tweede Kamer der Staten-Generaal inet 55 tegen 36 stemmen aangenomen.

Tot toelichting zeide de Heer ras SASSE VAN YSSELT in die vergadering het volgende. Hij bracht iii herinnering hetgeen in de schriftelijke gedachtenwisseling over dit begrootingshoofdstuk was medegedeeld. Spreker concludeerde daaruit, dat er zullen zijn elf leerlingen, terwijl de aangevraagde gelden slechts dienen om een aanvang te maken met eene rechtsgeleerde opleiding voor officieren. Indien alle officieren, die bij toerbeurten in krijgsraden moeten zitting nemen, dezen cursus zouden moeten volgen, zou een aantal van 11 leerlingen per jaar veel te gering zijn. Later zullen dus de uitgaven belangrijk moeten stijgen.

Boveiidien zal het onmogelijk zijn om officieren in zes maanden tijds eene behoorlijke juridische opleiding te geven in de opgenoemde vakken, waar studenten drie jaren voor noodig hebben. Wat beoogt voorts de practische vorming, waarvan de Minister van Oorlog in de stukken gewaagde? Spreker beriep zich verder op Mr. VAN ENGEN, die in de op 28 October 1904 in de Vereeniging tot beoefening van de krijgswetenschap van deze opleiding zeide, dat of' de militaire of de juridische bekwaamheden van de leerlingen in het gedrang zouden komen: zij zouden halve militairen en halve juristen worden. Dit oordeel acht spreker zeer juist en met die uitspraak is de cursus van den Minister veroordeeld.

Minister BERGANSIUS bad voorgesteld om officiereii al het werk te laten doen wat de auditeurs-militair thans verrichten en om hen als advocaten te doen optreden. Dit min juiste systeem maakte een rechtsgeleerden cursus noodig. Doch nu er verandering komt in de militaire rechtspleging in den zin van vervanging der oude wetgeving door eene nieuwe, nu is deze cursus praematuur. De mogelijkheid bestaat dat de krijgsraden zullen verdwijnen en als dat gebeurt, is het niet noodig officieren tot juristen te vormen, nog wel op een cursus, die niet bij machte zal blijken goed werk te leveren.

De Minister van Oorlog antwoordde dat,, hoewel nog volstrekt niet is bepaald, hoe de militaire rechtspleging zal worden en daarbij in het geheel niet is uitgesloten, dat officiereii deel zullen hebben te nemen aan die rechtspleging, op welke wijze dan oolr, hij, Mini-ter. toch zorgen moest bijtijds gereed te zijn met de rechtsgeleerde vorming van officiereii, op betere wijze dan tot nu toe het geval was. De Minister had zich de medewerking verzekerd van een zeer bekwaam hoogleeraar, die als rechtsgeleerde niet het, militair recht in aanraking kwam en die het ontworpen programma vol-

komen naar zijn zin vond. Zijne medewerking wil deze hoogleeraar dan ook den Minister verleenen. De Heer VAN SASSE VAN YSSELT zeide nu wel dat er uitzicht is dat de krijgsraden zullen verdwijnen doch in oorlogstijd zullen zij steeds blijven. De officieren, waarvan hie sprake is. zijn dus beslist in oorlogstijd en vermoedelijk ook in vredestijd onmisbaar. De Minister drong dus ten zeerste aan op handhaving van de aangevochten begrootingspost.

De Heer VAN SASSE VAN YSSELT. repliceerende, handhaaft zijn opvatting en acht het ongewenscht, te anticipeeren op eene beslissing betrefende de komende militair-rechterlijke organisatie, welke de wetgevende macht nog zal moeten nemen.

De Minister van Oorlog deed nader uitkomen, dat de aangevraagde gelden strekken voor tien leerlingen Waren er meer dan zou de Minister te veel officieren aan den gewonen dienst onttrekken. Met tien leerlingen per jaar is binnen zeker aantal jaren geheel in de behoeften te voorzien. Er wordt, volgens den Minister. door deze beslissing van de Kamer te vragen, niets gepraejudicieerd: militaire rechters zullen er altijd noodig zijn zoowel in oorlogstijd als vermoedelijk ook in credestijd. Men kan hen nooit missen. Aan den eenen kant verwijt rnen den officieren dat zij geen goede rechters zijn en na de Minister verbetering voorstelt, verlangt men uitstel! De Minister kan dan ook deze post niet terugnemen.

Nadat de Commissie van Rapporteurs bij monde van den Heer ELAND verklaaïd had dat alle leden dier commissie, behalve de Heer ELAND zelf, voór het amendement waren. werd het aangenomen. (Handelingen II 1906—1907 blz. 1284 v.)

Auditeur-militair te 's-Gravenhage.

Tengevolge van liet overlijden van den Heer Mr. A. C. WESENHAGEN, auditeur-militair in het eerste militaire arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, is bij Koninklijk Besluit van 21 December 1906, nº. 44, de waarneming van die betrekking tijdelijk opgedragen aan den zoon van den overledene, Mr. G. M. PALTHE WESENHAGEN. Daarmede wordt voorloopig een toestand gesanctionneerd, die sedert geruimen tijd tot ons leedwezen heeft moeten bestann. Sinds lang toch was Mr. WESENHAGEN lijdende en zag de vroeger zoo ijverige voorvechter op militair-rechtelijk gebied zich genoopt, voor arbeid buiten zijn eigenlijken werkkring zijn welversneden pen neer te leggen. Doch meer en meer bleek het helaas noodig, dat zijn zoon, die aanstonds na zijne promotie ter vervanging ran den overledene nu en dan diens functiën waarnam. als zoodanig inviel. Korte en langere verloven, aan Mr. WESENHAGEN senior tot herstel van gezondheid ve - leend, mochten niet meer baten en de waarschijnlijkheid van een ernstig verloop der ziekte werd werkelijkheid. De eer. den overledeiie van militaire zijde na zijn verscheiden gebracht, getuigde, dat ook in den kring, waar zijn optreden kon morden op prijs gesteld, zijn streven naar veF-dienste waardeering heeft mogen vinden. De Redactie voegt daarbij gaarne harerzijds dit moord van instemming. De vele geschriften die Mr. WESENHAGEN op militair-rechtelijk gebied achterlaat. mogen er toe bijdragen dat zijn naam niet spoedig in het vergeethoek geraakt.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

SPROKKELINGEN OP HET GEBIED DER MILITAIR-RECHTELIJKE STATISTIEK.

De overweging dat statistische cijfers eerst beteekenis krijgen wanneer zij op een langdurig tijdvak betrekking hebben deed mij uit de door het Centraal Bureau voor de Statistiek bewerkte Juslitiëele statistiek de opgaven compileeren welke den omvang moeten doen kennen der militaire rechtspraak in Xederland. De cijfers zijn door mij bijeengebracht over de laatste zeven jaren en kunnen aanleiding geren tot ettelijke opmerkingen, waarvoor ik de welwillende aandacht der lezers van dit Tijdschrift, maar vooral van den samensteller der Statistiek inroep.

Vooraf eene klacht, nu niet ter opneming in kolom 1 van Staat X, maar toch ter overweging aan hem die in volgende jaren dien staat zal bewerken.

Aan de gewone strafrechtspraak zijn gewijd negen staten, zeer gedetailleerd bewerkt over 75 bladzijden ; de militaire rechtspraak moet zicli met één klein staatje op ééne bladzijde tevreden stellen. De vraag is gewettigd of ook hier weer niet de militaire rechtspraak als asschepoester is beschouwd. Natuurlijk is het niet mijne bedoeling voor die bijzondere rechtspraak eene gelijke plaats op te eischen als voor de zooveel omvangrijker en zooveel belangrijker gewone strafrechtspraak, maar tegen eene zoo stiefmoederlijke behandeling als thans haar deel is meen ik toch met eenig recht te mogen opkomen. Te meer, omdat het al of niet voortbestaan der afzonderlijke militaire justitie in de eerstvolgende jaren weer een yuestion brûlante zal worden en aanleiding zal geven tot een strijd, misschien minder hartstochtelijk dan die welke in de 18de eeuw tegen „het monster der ongelimiteerde militaire jurisdictie" (patriotteilstijl) werd gevoerd, maar toch van voldoende gewicht oin zooveel inogelijk gegevens te verzamelen voor eene juiste eindbeslissing. Bovendien Iran eene goede statistiek op dit stuk vrij gemakkelijk worden samengesteld, nu alles wat daarvoor noodig is zich als het mare concentreert bij één college n. 1. het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht.

Reeds in den vorigen jaargang van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift blz. 136 werd door de Redactie op wat meer gespecificeerde bewerking van Staat X aangedrongen, maar zij heeft bij het Centraal Bureau voor de Statistiek aan een doovemans deur geklopt: de staat is wederom volkomen gelijk aan dien van vorige jaren. Het Bureau zal daarvoor natuurlijk hare goede — zij het door mij niet te bevroeden — redenen hebben en het is dan ook niet zoozeer om te treden in eene herhaling van dat verzoek, waarbij ik mij overigens gaarne aansluit, dat ik hier enkele regelen ten beste geef, als wel om te wijzen op ineerdere onvolkomenheden, waardoor de reeds zoo beknopte statistiek nog bovendien een minder juist beeld geeft van den werkelijken toestand.

Aan den voet van den staat wordt door optelling het geheel aantal zaken vermeld bij de militaire rechterlijke colleges behandeld: in waarheid is dat getal echter te groot omdat er ook onder voorkomen de appèlzaken van het H. M. G. welke in eersten aanleg door de krijgsraden zijn berecht en derhalve dubbel worden berekend.

De bewerking van de gegevens is voor de verschillende colleges ongelijk; zoo zijn in 1900 bij den krijgsraad in het 2de Militaire Arrondissement te 's Hertogenbosch de reclames over krijgstuchtelijke straffen buiten het, aantal behandelde zaken gelaten, terwijl die bij den krijgsraad te 's-Gravenhage en bij de meeste andere colleges er onder zijn gebracht; in datzelfcle jaar neemt den Bosch en in 1901 ook de Zeekrijgsraad te Hellevoetslnis in strijd met den gewoonlijk gevolgden regel ook de aan het einde des jaars nog aanhangige zaken op. In 1903 worden bij dienzelfden Zeekrijgsraad onder liet aantal behandelde zaken ook vermeld die waarin hij zich onbevoegd verklaarde met verwijzing naar een anderen militairen rechter; bij den zeekrijgsraad te Amsterdam handelde men in tegenovergestelden zin.

Opmerkelijk is verder dat de Krijgsraad te Leeuwarden in al de zeven jaren slechts twee reclamezaken (in 1902) te behandelen kreeg: vergelijking met de andere krijgsraden doet hier twijfel aan de juistheid van dat getal rijzen. Door de Zeekrijgsraden is slechts ééne klachtzaak (in 1905) behandeld; als regel. bijna zonder uitzondering, worden die in eersten en eenigen aanleg ter kennis van het H. M. G. gebracht; dit is weer de reden waarom eene vergelijking van den omvang der werkzaamheden van de krijgsraden van de landmacht met die van de Zeemacht zonder nadere berekening uit Staat Y niet kan getrokken morden.

Terloops zij hier voor belangstellenden opgemerkt dat, wat de zeemacht betreft, eene gespecificeerde opgave van de behandelde klachtzaken sedert de laatste jaren voorkomt in het Jaarboek van de Koninklijke Marine. telkens loopende van Juli tot Juli.

Het trekt de aandacht dat van en met 1901 het aantal der voor het H. M. G. terechtstaande beklaagden op éénmaal belangrijk minder is dan het aantal behandelde zaken; waarschijnlijk vindt dit hierin zijn grond dat de klachtzaken sedert dat jaar wel voorkomen in kolom 1 maar niet in de volgende rubrieken of wel dat voor 1901 van de klachtzaken geen gewag werd gemaakt.

Eelangrijke conclusien zijn zelfs uit het overzicht van zeven jaren moeilijk te trekken: het aantal behandelde zaken was aan voortdurende wisseling onderhevig, zeker in de eerste plaats als gevolg van de sterkte der weermacht, dns der in de opeenvolgende jaren aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen, welk getal, met name bij de landmacht, nog al kan uiteenloopen.

Voor de zeemacht, waar het aantal justiciabelen meer stabiel is. vraagt de aandacht de plotselinge groote stijging van het getal zaken in 1903, even spoedig weer gevolgd door eene nog grootere daling. De een zal zeggen het is interessant. de ander het is toevallig. maar opmerkelijk is het zeker dat die stijging juist viel in het jaar dat ons volk door allerlei woelingen werd beroerd, hetgeen te meer opvalt als men weet dat uit de Crimineele Statistiek van 1903 blijkt dat die stijging in dat ongunstige jaar voor het grootste deel op rekening komt van militaire misdrijven. Niet geheel onwaarschijnlijk heeft het krachtige bestuur van den Minister van Marine Ellis voor de volgende jaren zijne gunstige werking doen gevoelen.

Uit het overzicht blijkt verder dat in de laatste zeven jaren geen enkel vonnis is gewezen houdende eene absolutie van de instantie: deze verouderde uitspraak kan dus gezegd worden ,geheel in onbruik te zijn geraakt. Eene veroordeeling bij verstek kwam slechts éénmaal, voortvluchtigheicl tweemaal voor. Wel worden in Staat Y van 1905 3 voortvluchtigen vernield van het Wachtschip te Amsterdam, maar dat is eene

tout waarop ik de aandacht vaii het Centraal Bureau voor de Statistiek reeds vestigde; in het overzicht is dat getal **3** opgenomen in de kolom waar het tlrnisbehoort n. 1. onder de vrijgesprokenen. De rubrieken geabsolveerden van de instantie, voortvluchtigen en hij verstek veroordeelden waren voor nuttiger opgaven te bestemmen.

Ten slotte nog eene opmerking, die zelfs bij eene oppervlakkige beschouwing van het overzicht dadelijlr in het oog springt. Ik bedoel het zeer groote aantal officieren der landmacht (118) dat gedurende de laatste zeven jaren voor een krijgsraad heeft terecht gestaan, terwijl dat bij de zeemacht in al dien tijd slechts een enkele maal is voorgekomen en dat geval is — het blijkt wel niet uit de statistiek maar het is mij toch bekend — nog niet eene vrijspraak geëindigd. Tevergeefs heb ik naar eene plausibele reden voor dat verschil gezocht. Eerst meende ik liet. gedeeltelijk ten minste, te kunnen verklaren hierdoor, dat reclames over eene door een subaltern officier opgelegde krijgstuchtelijke bestraffing bij de landmacht door den krijgsraad worden behandeld, doch zeer waarschijnlijk wordt in de kolom *beklaagden* juist *daarvan* geen melding gemaakt.

Is dan de criminaliteit bij de officieren van het; leger zooveel grooter dan bij die van de zeemacht? Zonder deugdelijker bewijzen is dit niet aannemelijk.

Misschien inoet de oorzaak hierin gezocht worden dat de militaire autoriteiten der landmacht of wel de auditeurs-militair al heel spoedig tot eene strafrechtelijke vervolging meenen te moeten overgaan, waar de vlootvoogden met toepassing van het ook voor hen geldende opportuniteitsbeginsel wegens allerlei bagatelzaken eene vervolging niet gewenscht of eene lrrijgstuchtelijke bestraffing meer aangenrezen achten. Zeer toevallig las ik denzelfden dag dat ik dit schreef in de dagbladen eene bespotting van het feit dat de krijgsraden der landmacht tegenwoordig hunne handen vol hebben niet het uitdeelen van een paar kwartjes boete ter zake van rijwiel-overtredingen.

Van een zekere neiging in deze richting bij sommige auditeurs zijn mij wel eens staaltjes ter oore gekomen; zijn zij. en is daarinede bovengeuite veronderstelling juist,, dan zou het een bewijs zijn dat de vorige Regeering goed zag toen zij schrapping van het ter kwader ure in de Rechtspleging bij de Landmacht opgenomen art. 316 in overweging gaf. In afwachting daarvan zon wellicht een wenk van hooger hand op hare plaats zijn.

DE WIJS.

Wij verleenen gaarne eene plaats aan de interessante beschouwingen van den schrijver, doch mogen niet achterwege houden de mededeeling, dat bij het Centraal Bureau voor de Statistiek reeds sedert eenigen tijd aanhangig is een ook aan ons bekend voorstel om fotuijziging en — naar wij meenen — verbetering van de statistische opgaven op dit gebied fe geraken. Er wordt bij het Centraal Bureau voor de Statistiek niet licht „aan een doovemans „deur geklopt". Het omwerken van tabellen is echter een tijdroovend werk. In casu behoort hierop de goedkeuring van den Minister van Justitie te worden verkregen. Acht drxe bewindsman ket noodig dat daarover te voren het oordeel van een of meer der bij de zaak betrokken colleges of autoriteiten wordt ingewonnen dan is het niet te verwonderen, dat daarmede tijd, wellicht reel tijd gemoeid is. De zaak marcheert echter voor zooveel wij weten

(*Red. M. R. T.*)

Aanwijzing van den rechter (Hoog Militair Gerechtshof, Krijgsraad van de landmacht, Zeekrijgsraden.)	Jaar.	Zaken.	Beklaagden.		Ter tere zittin verweze naar d burgerli strafrecl
			Officieren.	Onder-officieren en minderen.	
Hoog Militair Gerechtshof.	1899	76	1	81	—
	1900	81	4	84	—
	1901	100	1	75	—
	1902	93	8	69	—
	1903	121	6	92	—
	1904	117	—	89	—
	1905	121	1	95	—
	Totaal . .	709	21	585	—
Krijgsraad in liet 1e Militaire arrondissement 's-Gravenhage.	1899	125	2	127	—
	1900	128	2	126	—
	1901	137	1	136	1
	1902	131	8	123	—
	1903	138	12	126	—
	1904	126	6	120	—
	1905	149	5	144	—
	Totaal . .	934	36	902	1
Krijgsraad in het 2e Militair arrondissement '5-Hert ogenbosch.	1899	132	3	135	—
	1900	118	11	113	—
	1901	150	4	159	—
	1902	132	6	128	—
	1903	163	4	171	—
	1904	163	8	165	—
	1905	176	12	168	—
	Totaal . .	1034	48	1039	—
Krijgsraad in het 3e Militair arrondissement Arnhem.	1899	159	2	168	—
	1900	131	—	136	—
	1901	141	4	138	—
	1902	171	1	180	—
	1903	175	1	179	—
	1904	163	—	178	—
	1905	136	2	139	—
	Totaal . .	1076	10	1118	—

erecht-ting ezenen t. tot linaire ectie.	Getal der Veroor-deelden.	Veroordeel-den bij verstek. 200 R. L.	Voort-vluchtigen.	Vrij-gesprokenen.	Geabsol-veerden van de instantie.	
—	79	—	—	3	—	
—	85	—	—	3	—	
—	64	—	—	12	—	
1	68	—	—	8	—	
2	88	—	—	8	—	
3	72	—	—	14		
—	84	—	—	12	—	
6	540	—	—	60	—	
1	124	—	—	4	—	
2	122		—	4	—	
—	129	—	—	7	—	
—	125	—	—	6		
—	133	—	—	5	—	
—	120	—	—	6	—	
2	144	—	—	3	—	
1	897	—	—	35	—	
1	134	—	—	3	—	
1	107	—	—	9	—	7 nog aanhangig.
1	152	—	—	10		
4	124	—	—	6	—	
3	167	—	—	5	—	
7	158	—	—	8	—	
—	171	—	—	8	—	1 verwezen naar anderen krijgsr.
17	1013	—	—	49	—	
—	165	—	—	5	—	
—	133	—	—	3	—	
—	136	—	—	6	—	
1	174	1	—	5	—	
—	174		—	6	—	
—	170	—	—	8	—	
—	140	—	—	—	—	1 verwezen naar anderen krijgsr.
1	1092	1	—	33	—	

Aanwijzing van den rechter (Hoog Militair Gerechtshof. Krijgsraad van de landmacht, Zeekrijgsraden).	Jaar.	Zaken.	Beklaagden. Officieren.	Beklaagden. Onderofficieren en minderen.	Ter tere zittin verweze naar d burgerli strafrecl
Krijgsraad in het 4e Militair arrondissement Haarlem.	1899	107	2	108	—
	1900	102	1	108	—
	1901	136	4	140	—
	1902	137	1	140	—
	1903	147	1	163	—
	1904	175	2	186	—
	1905	178	6	175	—
	Totaal . .	982	17	1020	—
Krijgsraad in het 5e Militaire arrondissement Leeuwarden.	1899	50	—	51	—
	1900	44	1	48	—
	1901	47	—	50	—
	1902	64	—	10	—
	1903	67	2	67	—
	1904	66	3	65	—
	1905	65	1	71	—
	Totaal . .	403	7	422	—
Totaal Krijgsraden dei landmacht (1899 t m 1905)		4429	118	4501	1
Zeekrijgsraad a/b van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.	1899	74	—	85	—
	1900	75	—	80	2
	1901	82	—	91	—
	1902	96	—	102	—
	1903	112	—	112	—
	1904	89	—	102	—
	1905	74	—	76	—
	Totaal . .	602	—	648	2
Zeekrijgsraad n b van Hr. Ms. Wachtschip te Hrllevoetsluis.	1899	32	—	38	—
	1900	43	—	47	—
	1901	50	—	60	2
	1902	44	—	47	—
	1903	35	—	35	1
	1904	23	1	23	—
	1905	19	—	19	—
	Totaal . .	246	1	269	3

Getal der

erecht-ting ezenen . tot linaire ectie.	Veroor-deelden.	Veroordeel-den bij verstek 200 H. L.	Voort-vluchtigen.	Vrij-gesprokenen.	Geabsol-veerden van de instantie.	
	106	—	—	4	—	
—	103	—	—	6	—	
1	138	—	—	5	—	
5	126	—	—	10	—	
6	151	—	—	7	—	
1	173	—	—	14	—	
2	171	—	—	8	—	
	968		—	54	—	
—	50	—	—	1	—	
—	46	—	—	3	—	
2	48	—	—	—	—	
—	66	—	—	4	—	
2	63	—	1	3	—	
2	64	—	—	2	—	
—	72	—	—	—	—	
6	409	—	1	13	—	
44	4379	1	1	184	—	
4	73	—	—	8	—	
1	75	—	—	2	—	
2	83	—	—	6	-	} 1 gedeeltelijk ver-oordeeld, id. vrij-gesproken.
1	95	—	1	6	—	
3	104	—	—	5	—	
1	94	—	—	1	—	
1	72	—	—	3	—	
13	596	—	1	37	—	
—	37	—	—	1	—	
1	44	—	—	2	—	} 2 nog aanhangig, 2 verwezen naar H. M. H. of Javadivisie. 1 verwezen naar het H. M. (1.
—	53	—	—	3	—	
—	46	—	—	1	—	
—	33	—	—	1	—	
1	22	—	—	1	—	
1	17	—	—	1	—	
3	252	—	—	10	—	

Aanwijzing van den rechter (Hoog Militair Gerechtshof. Krijgsraad van de landmacht. Zeekrijgsraden).	Jaar.	Zaken.	Beklaagden		Ter terec zitting verwezer naar de burgerlijk strafrecht
			Officieren.	Onder-officieren en minderen.	
Zeekrijgsraad a b van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.	1899	15	—	16	—
	1900	18	—	19	1
	1901	19	—	19	—
	1902	17	—	17	1
	1903	21	—	24	—
	1904	16	—	20	—
	1905	18	—	19	—
	Totaal	124	—	134	2
Zeekrijgsraden buitengaats.	1899	70	—	82	—
	1900	84	—	94	—
	1901	75	—	81	—
	1902	101	—	102	—
	1903	134	—	140	—
	1904	111	—	122	—
	1905	120	—	126	—
	Totaal .	695	—	747	—
Totaal krijgsraden der Zeemacht.	1899	191	—	221	—
	1900	220	—	240	3
	1901	226	—	251	2
	1902	258	—	268	1
	1903	302	—	311	1
	1904	239	1	267	—
	1905	231	—	240	—
Krijgsraden der zeemacht 1899 t/m 1905.	Totaal . .	1667	1	1798	7
Geheele militaire rechtsmacht.	1899	840	10	891	—
	1900	824	19	855	3
	1901	937	14	949	3
	1902	986	24	978	1
	1903	1113	26	1109	1
	1904	1049	20	1070	—
	1905	1056	27	1032	—
1899 t/m 1905	Totaal . .	6805	140	6884	8

echt-ng zenen tot naire tie.	Getal der Veroordeelden.	Veroordeelden bij verstek 200 R. L.	Voortvluchtigen.	Vrijgesprokenen.	Geabsolveerden van de instantie.	
	14		—	1	—	
	18	—		—	—	
	19	—		—	—	(1 burger).
	15	—	—	1	—	(1 id.
	21	—		3		
	14		—	6		
	16	—	—	3	—	
	117	—		14		
	77	—		3	—	
	84	—	—	10	—	
	76	—		5	—	
	96	—	—	6	—	
	123	—	—	15	—	
	110	—	—	12	—	48/5 inlanders.
	115	—	—	11	—	61 6 „
	683	—		64	—	
	201		—	15	—	
	221	—	—	14	—	
	231		—	14	—	
	252	—	1	14		
	283	—	—	24	—	
	240	—	—	26	—	
	220	—	—	18	—	
	1618	—	1	125	—	
	859			35	—	
	817	—	—	42	—	
	898	—	—	54	—	
	935	1	1	53	—	
	1059	—	1	58	—	
	997	—	—	18		
	1002	—	—	49	—	Geen enkele absolutie v/d instantie.
	6567	1	2	369	—	

KOLONEL J. W. GROENEIJK.

In de vorige aflevering van dit Tijdschrift kwam onder de „Mededeelingen van de Redactie" het bericht voor, dat de Hoofdinspecteur vair Administratie der Kon. Marine J. W. GROENEIJK ontslag uit den zeedienst gevraagd had. Dit bericht werd sedert bevestigd door de *Staatscourant* waarin vermeld staat dat bij Koninklijk Besluit van 5 Noveniber 1906, nº. 18, aan genoemden hoofdofficier. op zijn ve zoek, met 16 November d. a. v., wegens langdurigen dienst eeivol ontslag uit den zeedienst was verleend, onder toekenning van pensioen en met dankbetuiging voor de langdurige en zeer goede diensten door hem aan den lande bewezen. De Kolonel GROENEYK heeft dan ook op den 16den November jl. het Departenient van Marine, waarbij hij geplaatst was, verlaten en is als Chef der Afdeeling „Soldijen, Voeding en Kleeding" bij dat Departement vervangen door den met gelijken datum tot Hoofdinspecteur benoemden Inspecteur van Administratie D. G. KROL VAN DER HOEK.

Ongetwijfeld zal de Redactie M. R. S. wel eenige plaatsruiinte in deze aflevering willen verleenen, ter aanvulling van hare bovenbedoelde mededeeling, waarbij de naam van den Kolonel GROENEIJK in zeker verband werd gelsiacht niet de Militaire Justitie en Wetgeving, en ter voldoening aan de bij ons bestaande behoefte, om aan het heengaan van dezen hoofdofficier uit de Marine een enkel woord te wijden.

Op zich zelf beschouwd, is dit heengaan niet anders dan de gewone en noodzakelijke gang van zaken, ook in den militairen Staatsdienst. Zij, die het hoogste hebben bereikt wat te bereiken viel en een zeker aantal jaren de hoogste positie in hun korps bekleed hebben. verlaten, in verband met hun leeftijd en langdurige ambtsvervulling, den dienst van den lande in zeer vele gevallen feitelijk oin plaats te maken voor de jongeren; immers terwijl van hunne bekwaamheid en onverflauwde toewijding anders nog zeker eenige jaren in 's lands belang partij ware te trekken. Die hoogste positie is zelfs voor sommigen in de hoogere rangen niet weggelegd. al zouden hunne verdiensten en werkkracht hen daartoe zeer zeker in aanmerking doen komen Reeds eerdcï vorderen somtijds de omstandigheden dat zy, na het bereiken van zekeren leeftijd en diensttijd, om der promotiewille plaats maken.

Opschuiving in de verschillende rangen van een korps moet nu eenmaal plaats hebben ter mille van de vooruitzichten en tevens van de tevreden stemming der jongeren, ten naunste samenhangende met de ambitie, welke voor het welbetrachten van 's lands dienst gevorderd wordt. Uit dien hoofde is ook verlrlaarbaar dat, als regel, de pensionneering van den oudste of van een der ouderen van een korps als 't ware slechts korten tijd de aandacht trekt en stof tot bespreking geeft in een bepaalden en vrij beperkten kring van personen. Onder korpsgenooten wekt het bericht — meestal reeds voorzien en dus niet bevreemdend — vaak verschillende gewaarwordingen, afhankelijk van de meerdere of mindere sympathie,

welke de gepensionneerde onder hen genoot, van de meerdere of mindere verdiensten welke men hem toekent -- dikwijls zonder ze met juistheid te kunnen beoordeelen of waardeeren —; domineerend is bij het meerendeel het gevoel van voldoening, door zijn heengaan een plaats in de ranglijst te zijn opgeschoten en daardoor in voordeeliger conditie te zijn gekomen of daartoe althans eene schrede genaderd zijn. Betrekkelijk al spoedig nadat de plaats van den gepensionneerde door een ander ingenomen is en ïijn naam uit de ranglijst is verdwenen, komt hij in het korps en voornamelijk bij de jongeren, tot de vergetelheid te behooren; immers de dienst marcheert ook zonder hem, het vindt bevestiging dat ook hier niemand onmisbaar is.

Wanneer men zich evenwel een oogenblil: indenkt in hetgeen er inoet omgaan in 'het gemoed van den gepensionneerde bij het, verlaten van den dienst. dan schijnt de zaak van geheel andere beteekenis. Ook hem zal. steeds duidelijker, voor den geest gestaan hebben dat ook in den dienst een 'tijd van komen en een tijd van gaan is en hij zal zich. naai-mate de laatste naderde. niet de gedachte daaraan vereenzelvigd hebben.

Terugziende op een eervollen en langdurigen loopbaan, waarin hij het wel en mee van den tak van 's lands dienst waartoe hij behoorde en daarmede dat van zijn korps heeft medegeleefd; overtuigd naar zijn beste weten en met zijne beste Brachten medegewerkt te hebben tot behartiging der belangen van den lande en die ran zijn korps — hoe bescheiden het hem daarin toegekende aandeel ook zij . kan het echter wel niet anders zijn of een zeker leedgevoel moet hem vervullen op het oogenblik dat hij zijn plaats in 's lands dienst en in zijn korps verlaat. Een innige band, waardoor hij zoo tal van jaren aan dien dienst en aan dat korps verbonden was, wordt op dat ooqeiiblik verbroken en dan reeds zal hij beseffen. dat voortaan nog slechts sprake kan zijn van een meer en meer verwijderd medeleven met alles mat hem zoovele jaren belangstelling inboezeiiide.

Kaar gelang van zijne verdiensten zal hem gedurende zijn diensttijd in meerdere of mindere mate op officieele wijze van Hoogerhand blijk van waardeering gegeven zijn en hem ook bij het verlaten van den dienst te beurt vallen. De erkenning van zijne veeljarige bijzondere plichtsbetrachting moge hem op het oogenblik van scheiden eene voldoening schenken, zij zal echter het boven beschreven leedgevoel niet kunnen wegnemen. Term-ijl hij. gedurende zijn thans afgesloten loopbaan er ook steeds naar gestreefd heeft en er naar eigen overtuiging in is geslaagd, de jongeren van zijn korps in plichtsbetrachting en toewijding aan 's lands belang tot voorbeeld te zijn en door zijn werken de goede naam van dat korps hoog te houden. zal. bij het scheiden. de verzekering uit den boezeni van dat korps ontvangen, dat hij ook daaïin gewaardeerd en noode gemist wordt. ongetwijfeld bijdragen tot het levendig houdrii van zijne aangename hcriiineringeii aan den volbrachten diensttijd.

Vorenstaande gedachten drongen zich onwillekeurig weder op, toen het bericht der pensionneering ran den Kolonel Groeneijk bekend werd.

Het geven van een openlijk en algemeen blijk van waardeering bij het uittreden uit de Marine, was om goede redenen ten aanzien van hooggeachte voorgangers van dezen hoofdofficier geene gewoonte en dit verdient ook nu geëerbiedigd te worden. Niettemin zal het hem bij zijn aftreden ongetwijfeld niet aan op zich zelf staande, blijken van sympathie ontbroken hebben. Om deze reden zal dan ook achterwege moeten blijven een uitvoerig betoog. waarom 'net heengaan uit de Marine ook van dezen

Hoofdinspecteur van Administratie te betreuren is; bovendien zou daartoe dit Tijdschrift zeer zeker niet de meest geschikte plaats zijn. Waar de totstandkoming van dit Tijdschrift voor een deel aan de krachtige medewerking van den Kolonel GROENEYK te danken is, heeft hij echter onbewust de gelegenheid geopend om daarin, naar ons gepast voorkomt, in aansluiting aan het bericht van de Redactie, in het kort de aandacht te vestigen op zijne werkzaamheid ten opzichte van de Militaire Justitie en Wetgeving, op welk gebied hij zich zoovele jaren met voorliefde bewogen heeft.

Dat zijne betrekking van Officier van Administratie bij de Zeemacht voor hem de studie van het militaire strafrecht en daarmede onvermijdelijk die van het algemeene strafrecht medebracht, behoeft voor de militaire lezers van dil Tijdsclirift wel haast geene vermelding.

Op 1 Januari 1863 als scheepsklerk in dienst getreden, behoorde hij alzoo tot de ouderen van het Korps Officieren van Administratie, die de vereischte rechtskennis geheel door eigen studie moesten verkrijgen. Van eene geregelde opleiding der officieren van dit korps, waarbij ook dit zoo voornaame gedeelte hunner betrekking onderwezen werd, was toch eerst sprake omstreeks 1883.

Brengen de omstandigheden waaronder zij dienen mede, dat sommige Officieren van Administratie meer, andere minder veelvuldig tot militairrechterlijke functiën — hetzij als secretaris, hetzij later als fiskaal en ook als lid van den Zeekrijgsraad — geroepen worden, zoo is het verklaarbaar dat inzonderheid bij de eerste categorie door de praktijk ook de lust ontstaat om zich speciaal op de rechtsstudie toe le leggen. Het zou te ver voeren hier den geheelen diensttijd van den Kolonel GROENEIJK op dit punt na te gaan. Er kan dus morden volstaan met de vermelding dat hij behoorde tot de eerste categorie en dat het niet slechts aan het toeval van eenige plaatsing, doch voornamelijk aan de bijzondere toewijding ook aan dit gedeelte zijner betrekking was toe te schrijven, dat hij op dit gebied een goeden naam heeft verworven.

Gedurende zijn driejarig verblijf in Oost-Indië, 1885—1888, was hij, als Officier van Administratie der 1e klasse, geplaatst op het Wachtschip „Gedeh" te Batavia en aldaar, behalve met den administratieven dienst van dien bodem, belast, met de functie van fiskaal bij den Zeekrijgsraad. Leverde het aantal en de aard der zaken op de Wachtschepen in Oost-Indië behandeld, eene ruime praktijk op, de omstandigheden waaronder de militaire rechtspraak bij de zeemacht aldaar plaats vond — en helaas nog plaats vindt —, w. o. het gemis van herziening (approbatie) en hooger beroep der vonnissen van de zeekrijgsraden, geeft — of moet althans geven — in de eerste plaats aan de fiskaals, in nog meerdere mate dan binnenslands, het gevoel van groote verantwoordelijkheid en aansporing tot nauwgezette studie.

Na terugkeer in Nederland was hij gedurende een drietal jaren belast met den administratieven dienst. aan boord van het Wachtschip te Willemsoord en werd in December 1892 in de Directie der Marine aldaar gedetacheerd, in verband met zijne bestemming tot opvolger van den toenmaligen Officier van Administratie der 1e klasse P. F. VAN WAGE, als fiskaal bij den Zeekrijgsraad en leeraar in het algemeen en militair strafrecht bij de Opleiding ran Adspirant-Adrninistrateurr der Zeemacht te Willemsoord.

Niet onvermeld mag blijven dat de Heer VAN WAGE zich op militairrechtelijk gebied bijzonder verdienstelijk gemaakt heeft en hem zeker de eer toelioint. na door zijne rijpe ervaring en grondige rechtsstudie het

daarin tot een vroeger door slechts weinigen bereikte hoogte gebracht te hebben, door zijn woord en voorbeeld anderen in- en buiten zijn korps en niet het minste zijne leerlingen, overtuigd te hebben van de iiooclzakelijkbeid van — en aangemoedigd te hebben tot de beoefening der rechtswetenschap, als zijnde ook in de militaire maatschappij onmisbaar in het belang eener goede rechtspraak en niet het minste in dat der militaire justiciabelen. Het is niet ove dreven te beweren, dat door de ernstige, waardige wijze waarop de Heerr VAN WAGE zijn ambt gedurende een tiental jaren heeft waargenomen, het fiskaalschap bij de Zeemacht aanmerkelijk in aanzien won. Het was ook zeker meer kennis dan „de *routine van* de *militaire rechtspleging*" die hij zich had eigen gemaakt en oolr méér kennis dan deze, welke door hem aan zijne leerlingen werd onderwezen. Zijn onderwijs was — blijkens de resultaten — op nieer gericht dan alleen „*op de praktijk bij de krijgsraden*"; voor zoover de beschikbare tijd zulks toeliet, was dat onderwijs wel op zoodanigen grondslag gebouwd. dat later voortgezette studie, gedeeltelijk aangevuld door de ervaring. zijne leerlingen verder kon brengen dan tot die ‚routine" en het leeren vinden van „*den weg in de slecht geordende en* dikwijls *weinig duidelijk* gei.edigeei.de *artikelen van den* doolhof, *bekend* als *Rechtspleging* bij de *Zeemacht*" (1). TTas oorspronkelijk aan hem het onderwijs in het militaire- en aan een rechtsgeleerde dat in het algemeene strafrecht opgedragen, zoo bleek hij ook in staat laatstgenoemd deel van het onderwijs op zich te nemen, toen de oinstandigheden het niet bestendigen van den deskundige, in het belang van het onderwijs, vorderden (2).

Het was dus een zeker niet gemakkelijke taak voor den Heer GROENEYK om op te treden als opvolger van een man van zulke erkende en gewaardeerde bekwaamheid als de Heer VAN WAGE. Diens functiën als fiskaal en leeraar nam hij over den 25sten Maart 1893 en vervulde ze niet volkomen toewijding en succes tot 23 Juli 1895. Dat liet hem niet gegeven was om in deze betrekkingen langer werkzaam te blijven. was het gevolg van de omstandigheid dat zijn verblijf in Nederland ininiddels van zoo langen duur was geworden, dat hij aan de beurt kwam om eene rei5 naar Oost-Indië te maken, waarvoor op dal oogenblik de aanwijzing van een ander niet mogelijk scheen.

In September 1895 met Hr. Ms. Fregat „Atjeh" naar Oost-Indië vertrokken, werd hij na aankomst aldaar in het begin van 1896 weder geplaatst aan boord van het Wachtschip „Gedeh" te Batavia, alwaar hij nogmaals gedurende nagenoeg **3** jaren de betrekking van fiskaal bij den Zeekrijgsraad vervulde.

Na zijn terugkeer in Nederland werd hij in het laatst van December 1898 geplaatst in de Directie der Marine te Amsterdam, alwaar hij als Inspecteur van Administratie den Heer VAN WAGE, die met **1** Januari 1899 tot Hoofdinspecteur merd bevorderd, opvolgde in de betrekking van aangewezen Intendant der Zeemacht. Hoewel deze betrekking meer uitsluitend van adininistratieven aard was en de aanraking met de praktijk der militaire rechtspraak aanzienlijk verminderde, bracht zij toch mede dat in vele gevallen in justitieele zaken zijn advies merd ingewonnen en droegen zijne adviezen op dat gebied, evenals die van zijn voorganger, steeds het kenmerk van kennis en studie.

---

(1) Vergel. J. P. VAN ROSSUM. Praeadvies. Handel. Ned. Jur. Vereeniging. 1900. I. pag. 182 — 183.
(2) Als hoven pag. 183. Koot (1).

Hij heeft steeds behoord tot diegenen, die ten voll erkenden de grove fouten welke de militaire rechtspleging aankleefden en de noodzakelijkheid om met de verouderde beginselen daarvan te breken. Het was dan ook niet te verwonderen dat hij, toen in 1903, terwijl hij inmiddels als Hoofdinspecteur van Administratie was geplaatst bij liet Departement van Marine, de toenmalige Ministers van Justitie. van Marine en van Oorlog eene poging in het werk wilden stellen om. in afwachting van de geheele herziening der militaire rechtspleging. in de bestaande 1-eroudeide en gebrekkige de meest dringende verbeteringen aan te brengen en ook tot de invoering van het nieuwe Militaire Strafwetboek en van de Wet op de Krijgstucht te peralren, gretig de hem aangeboden gelegenheid aangreep om daartoe mede te nerken.

In de bewerking van de partieele wijziging R Z. en R. L. aan de Tneede Kamer der Staten Generaal aangeboden in Maart 1904, althans in het aanbrengen der nadere wijzigingen daarin in 1905, hadden de Kolonel GROENEIJK en de Heer Mr. ROLLIN COUQUERQUE liet grootste aandeel. Lij hebben zich daarbij voorzeker niet voorgesteld een volmaakt stuli merk te leveren; daartoe iinmers bood liet verouderde stelsel der wetten. welke. als tijdelijke maatregel, zooveel mogelijk naar nieuwere denkbeelden waren te wijzigen, niet de geleyenheid. Maar het zal niet ontkend kunnen norden dat zij er op verdienstelijke wijze in geslaagd zijn, het oude kleed zoodanig „op te lappen", dat het althans ..draagbaar" weid. voor zoolang nog geen „nieuw" kon worden aangeboden, waarvan de noodzakelijkheid door hen zeker allerminst werd voorbijgezien.

Het is van voldoende bekendheid dat het Wetsontwerp, waarin de bedoelde partieele wijziging der militaire rechtspleging werd voorgestelcl, door de in 1905 opgetreden Regeering wel is waar tot heden niet is ingetrokken, doch niet in behandeling gekomen is en bij deze Regeering het voornemen schgnt te bestaan. de noodige voorstellen te doen tot geheele herziening der militaire rechtspraak. Zooals het korte bericht der Redactie van dit Tijdschrift al reeds aangaf, nam kolonel GROENEIJK ook weder deel en blijft hij, naar mij met veel genoegen vernamen. ook na zijne pensionneering deelnemen aan de voorbereidende mei lizaamheden tot die herziening. in vereeniging — naar ons teven, medegedeeld is — met de Heeren Mrs. F. W. J. G. SNIJDER VAN WISSENKERKE en L. 31. ROLLIN COUQUERQUE.

Siet alleen echter neid door den Kolonel GROENEIJK medegewerkt aan de pogingen om te geraken tot verbetering van de wetgeving op het punt der militaire rechtspraak, ook was hij er volkomen van doordrongen dat de *toepassing* der militaire strafwetten noodzakelijk aan daartoe bekwame handen moet worden toevertrouwd en. uithoofde van veeljarige ervaring dienaangaande, overtuigd dat, al zijn de voorstellingen rrelal van de onbekwaamheid der militaire rechters gegeven zeer overdreven en eenzijdig, ook in dit opzicht veel verbeterd moest en kon worden. Zijn heihaald en lirachtig aandringen op de vorming van meer dan tot nog toe in de rechtswetenschap onderlegde officieren. met het oog op de door deze te vervullen militair-rechterlijke functiën, heeft ongetwijfeld veel bijgedragen tot het Kon Besluit van 10 Mei 1905, No. 49, houdende instelling van een cursus ten einde aan officieren der Land- en Zeemacht de gelegenheid te geven zich in rechtsqeleerde vakken te bekwamen. Al moest ook, na de wisseling van Ministerie, het tot stand komen van dien cursus afstuiten op verschil van inzichten en zullen ten slotte, met intrekking van bedoeld Kon. Besluit. de Departementen van Marine en van Oorlog ten aanzien van de rechtskundige opleidinq van officieren ieder zijn eigen weg gaan,

hij heeft in zooverre zijn doel bereikt, dat de officieren der Zeemacht, die zulks verlangen, op doeltreffende wijze en door eigen. vrije studie zich verder kunnen bekwamen. Dank zij zijne medewerking werd aan een aantal officieren van zijn korps op onbekrompen wijze de gelegenheid gegeven de tijdens hunne opleiding aangevangen rechtsstudie voort ie zetten. Het is evenwel bekend dat het geenszins zijne bedoeling was dit te beperken tot de officieren van zijn korps, doch dat meermalen door hem getracht is de overtuiging ingang te doen vinden, dat die speciale studie evenzeer voor de Zeeofficieren dringend noodig is, niet alleen in de toekomst, doch reeds dadelijk.

Met het voorafgaande werd gemeend toe te lichten en aan te vullen de iiiededeeling der Redactie in de vorige aflevering. vooral voor die lezers, wien de aanleiding tot het werkzaam aandeel van een Hoofdinspecteur van Administratie bij de Zeemacht in de werkzaamheden betreffende de Militaire Justitie en Wetgeving. wellicht niet aanstonds duidelijk kon zijn.

Tot besluit zij den Kolonel GROENEIJK van harte toegewenscht, dat de opoffering van een gedeelte zijner welverdiende rust na zijne pensionneering, om mede te blijven werken tot de zoo dringend noodige verbetering der Militaire Justitie en Wetgeving, moge beloond worden door de vervulling zijner wenschen in dit opzicht. Hij kan er zich verzekerd van houden dat zijn voorlseeld velen in zijn korps krachtig heeft opgewekt om zich op dit belangrijk gedeelte hunner betrekking in het bijzonder toe te leggen.

Amsterdam, November 1906. N. J. J. VAN RIJN VAN ALKEMADE.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 9 October 1903.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. d. SCHOLPEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. P. G. H. DOP.

Ten. onrechte werd als bewijsmiddel gebezigd eene verklaring van Officieren-Commissarissen omtrent hunne persoonlijke waarneming bij het onderzoek, omdat van de identiteit van ket onderzochte voorwerp niet coldoende blijkt.

Na herhaald geneeskundig onderzoek wordt de beklaagde toerekeningsvatbaar verklaard ter zake van de gepleegde diefstallen. Beklaagde is geen imbecil, geen kleptomaan, geen epilepticus lijdende aan droomtoestanden en geen hystericus.

Inhoud van het laatste geneeskundig rapport.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een sergeant-titulair (ko poraal-scherpschutter) bij het 5de Regiment Infanterie, oud 20 jaren, geboren te 's-Gravenhage, gedetineerd te Arnhem, impetrant van mandament van appel gratis en eischer, ter eenre

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landinacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 28sten November 1902 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen. mitsdien gedaagde in vooischreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van den processe:

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij ie Amersfoort in de Infanterie-kazerne heeft weggenomen met het oogiiierk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen:

1°. op 18 of 19 October 1901, een kortje jas, toebehoorende aan den

sergeant V., zulks uit een ongesloten kleerkast op de onderofficiers-kamer I 14;

20. op 18 of 19 October 1901. een lakensche pantalon, toehehooreiide aan den sergeant K., zulks uit de onderofficierskamer I 14;

30. in Juni 1902, althans in de eerste helft van dat jaar, een boek getiteld .,Het Land" vall Zola. toebehoorende aan den heer S. te Amersfoort, zulks uit een ongesloten kast van den stafmuzikant R. op kamer I 13:

4°. In Maart 1902 of omstreeks dien tijd, eeii ingebonden aardrijks-kunde-boek van Aitton, toebehoorende aan korporaal R., uit de soldaten-cantine;

5°. in het laatst van Juli 1902, althans tusschen 15 April en 31 Juli, een zilveren horloge met celluloid kast, toebehooreiide aan den milicien V. uit een kist op de soldaterikanier der 3de compagnie vaii het 2de bataillon;

6°. in den aanvang van Augustus 1902 of omstreeks dien tijd, de afleveringen 57—62 van bet boek: „De Chineesche gruwelen of de geheimen van het Hof te Peking", toebehoorende aan den stafmuzikant B. uit diens ongesloten kast op kamer I 13;

7°. op of omstreeks 3 Augustus 1902, plaatjes, toebehoorende aan sergeant B., uit diens kast op de onderofficierskamer I 28;

al welke voorwerpen toebehoorden aan de bij elk daarvan genoemde personen althans aan een ander dan aan hem;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen (behoudens na te melden uitzondering), waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat de beklaagde de voorwerpen in de verschillende punten der aanklacht vermeld heeft weggenomen niet liet oogmerk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen, en dat die voorwerpen niet aan beklaagde behoorden, maar aan de bij elk punt vermelde personen;

dat echter het vonnis ten onrechte, tot bewijs van het in de vijfde plaats ten laste gelegde, gebruik maakt van de aanwijzing, voortvloeiende uit de persoonlijke bevinding van Officieren-Commissarissen in liet garnizoen Amersfoort van 4 September 1902 wel vermeld staat: „wij laten ons de ,,kist voorbrengen en constateeren dat twee der sleutels van de sleutelbos „van beklaagde passen op het slot aan de kist hangende" maar dat daaruit niet blijkt dat de kist,, aan Officieren-Commissarissen voorgebracht, was die van den getuige V.;

dat evenwel, ook al velt die aanwijzing weg, het onder 5°. ten laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen door de bekentenis van beklaagde, welks hij op niet-aannemelijke gronden heeft herroepen — bevestigd door de verklaringen der getuigen V. en H.. zoodat, zij het ook op eenigszins anderen grond dan door den Krijgsraad is geschied, beklaagde ook aan dit onderdeel der aanklacht moet worden schuldig verklaard;

Overwegende dat, naar aanleiding van het door den verdediger van beklaagde gedaan verzoek om een onderzoek in te stellen naar beklaagdes geestestoestand, alsnog voor het Hof is gehoord als deskundige de officier van gezondheid 1e klasse J. W. Deknatel die met den dirigeerend-officier van gezondheid 2e klasse d. Butner, den beklaagde reeds in eersten aanleg als deskundige had onderzocht,. en dat deze deskundige is blijven volharden hij zijn in October 1902 als deskundige uitgebracht oordeel, dat beklaagde niet lijdende was aan eenige lichamelijke of geestelijke afwijking. noch aan gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens;

dat dit oordeel door den deskundige was gegrond op lichamelijk onder-

zoek van den beklaagde, op gesprekken met hem en op den aard van- en de omstandigheden waaronder de verschillende feiten maar-ooorhij terechtstaat zijn begaan: in 't bijzonder op de mededeelingen van beklaagde zelven omtrent 'tgeen hij bij het plegen dier feiten had gedacht en gevoeld:

Overwegende dat op aandrang van beklaagde zelven en naar aanleiding van de verklaring zijner moeder, dat beklaagde zou lijdende zijn aan kleptomanie, alsnog bij Resolutie van 12 Juni 1903 als deskundige is benoemd Dr W. H. Cox geneesheer-directeur van het Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen te Utrecht, met uitnoodiging om een onderzoek in te stellen naar beklaagdes geestestoestand en daarna zijn oordeel uit te brengen omtrent de volgende vragen:

1°. is het aannemelijk dat beklaagde — ten tijde hij de feiten pleegde waarvoor hij terechtstaat — leed aan eenige ziekelijke storing of aan gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens? zoo ja,

2°. is het aannemelijk dat hij de feiteii, waarvoor hij terechtstaat, heeft gepleegd onder den invloed dier storing of gebrekkige ontwikkeling?

3°. heeft die storing of gebrekkige ontwikkeling iii 't geheel geen invloed gehad op het plegen dier feiteii?

Overwegende dat genoemde deskundige, na als zoodanig beëedigd te zijn, den beklaagde herhaaldelijk heeft geobserveerd. met hem en met zijne bloed-oermanten heeft gesproken en daarna op 18 September 1903 een breedvoerig, ichriftelijk verslag heeft uitgebracht waarin hij tot de conclusie komt:

1°. dat beklaagde niet is een imbecil in zóodanige mate dat hij van goed en kwaad geen begrip heeft en aan het ethisch defect zijn intellect niet te hulp komt;

zulks op grond dat hij geen groote ethische defecten blijkt te hebben, en zeer goed weet dat men niets van een ander moet wegnemen:

2°. dat beklaagde niet lijdt aan kleptomanie;

zulks op grond dat bij hem geheel ontbreken de eigenaardige symptomen. die zich voordoen bij dwangvoorstellingen, die tot stelen leiden;

3°. dat beklaagde niet lijdt aan epilepsie met droomtoestanden;

zulks op grond dat hij geen der verschijnselen vertoont of vertoond heeft, welke aan epilepsie eigen zijn;

4°. dat beklaagde niet is een hystericus;

zulks op grond dat ook van deze ziekelijke aandoening de kenmerkende verschijnselen bij hem ontbreken:

met welke conclusie op de gronden door den deskundige aangevoerd, waarmede het Hof zich vereenigt, moet worden aangenomen: dat bij beklaagde, ten tijde dat hij de hem ten laste gelegde handelingen pleegde, nòch gebrekkige ontwikkeling nòch ziekelijlie storing zijner verstandelijke vermogens bestond. en die handelingen hem derhalve volkomen moeten worden toegerekend;

Overwegende dat beklaagde derhalve bij het vonnis terecht is schuldig verklaard aan de hem ten laste gelegde feiten, dat die feiten bij het vonnis met juistheid zijn gequalificeerd n. i. die onder 1 2, 3. 6 en *i*, als diefstal in de chambree ten nadeele van een kameraad, die onder 4 en 5 als diefstal: dat de straffen van acht maanden militaire gevangenis en van vier maanden gevangenis, ter zake van die feiten opgelegd in goede verhouding staan tot de zwaarte daarvan en dat hem terecht bij het vonnis het recht is ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen gedurende vijf jaren;

Overwegende dat bij het vonnis niet nauwkeurig is aangegeven van

welken dag de tijd, door beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering moet koinen drr opgelrgde straffen en dat het daaromtient bepaalde, door den langen dunr van de piocedure in hooger beroep gewijzigd moet worden;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, den 21sten November 1902 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement. standplaats Arnhem, tegen beklaagde gewezen, voor zooveel betreft den tijd vaii toerekening der voorloopige hechtenis:

En in zooverre opnieuw recht doende.

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dei uitspraak, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straffen van militaire gevangenis en van gevangenis in mindering zal worden gebracht sedert 14 November 1902:

Houdt overigens het vonnis in stand;

Verwijst den beklaagde in de kosten vaii het hooger beroep.

Gerechtelijk geneeskundig onderzoek in zake den sergeant-titulair (korporaal-scherpschutter) bij het 5de Regiment Infanterie X.

Ter requisitie vaii het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht heeft de ondergeteekende W. C. Cox. M D. en arts alhier. na den bij de wet gevorderden eed te hebben afgelegd, den gedetineeerde X. herhaaldelijk bezocht en geneeskundig onderzocht en in aansluiting daarmede gesproken niet zijn moeder, zijn vader en zijn broeder. Daarna is door hem (ondergeteekende) het volgend Rapport opgemaakt.

Rapport.

Inleiding. Delicten.

De genoemde X. geboren op den 8sten Mei 1883 te 's-Gravenhage, heeft zich te Amersfoort in de Infanterie-kazerne schuldig gemaakt aan liet wegnemen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening vaii:

1°. een korte jas op 18 op 19 October 1901:

2°. een lakensche pantalon op denzelfden datuin:

3°. eeii boek. getiteld .,het Land" vaii Zola, in Juni 1902. althans in de eerste helft dezes jaars:

4°. een ingebonden aardrijkskunde-boek in Maart 1902 of omstreeks dien tijd;

5°. een zilveren horloge met celluloid kast. in het laatst van Juli 1902, althans tusschen 15 April en 31 Juli:

60. de afleveringen 57- 62 van het boek .,de Chineesche gruwelen of de geheimen van het Hof van Peking", in den aanvang van Augustus 1902. of omstreeks dien tijd;

7°. eenige plantjes op of omstreeks 3 Augustus 1902.

Gerechtelijk onderzoek en vonnis.

Naar aanleiding van de bovengenoemde delicten, werd door de bevoegde autoriteiten een gerechtelijk oiiderzoeli ingesteld, dat gevolgd werd door een geneeskundig onderzoek van den delinkwent, door de Heeren Officieren van Gezondheid A. BETNER en J. W. DEKNATEL verricht te Breda.

Daarna werd X. schuldig verklaard aan 5 feiten van diefstal in de chambrée ten nadeele van een kameraad en aan twee feiten van diefstal zonder meer en te dier zake veroordeeld door den Krijgsraad te Arnhem op den 26sten November 1902.

Appèl.

Door den rechtskundigen adviseur van den delinkwent, Mr. P. G. H. Dor werd toen per rekwest aan het Hoog Militair Gerechtshof verzocht, S. naar Utrecht te doen overbrengen en aldaar een nader geneeskundig onderzoek naar de geestvermogens van hem te gelasten.

Resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof.

Nadat de overbrenging had plaat, gehad, besloot het Hoog Militair Gerechtshof bij Resolutie van 12 Juni 1903 na deliberatie Dr. W. H. Cox, Geneesheer-Directeur van het Geneeskundig Gesticht voor krankzinnigen te Utrecht, te benoemen als deskundige, ten einde — na kennisneming van de stukken van het proces — een onderzoek in te stellen naar den geestestoestand van beklaagde en daarna aan het Hof zijn oordeel schriftelijk uit te brengen omtrent de volgende vragen:

1°. is het aannemelijk, dat beklaagde — ten tijde hij de feiten pleegde. waarvoor hij terechtstaat — leed aan eenige ziekelijke storing of aan gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens? zoo ja,

2°. is het aannemelijk dat hij de feiten, waarvoor hij terechtstaat. heeft gepleegd onder den invloed dier storing of gebrekkige ontwikkeling?

3°. of heeft die storing of gebrekkige ontwikkeling in het geheel geen invloed gehad op liet plegen dier feiten?

Geschiedenis van den gedetineerde; zijn afstamming.

De ouders van X. zijn beide nog in leven. De vader is jaren lang in militairen dienst geweest en heeft daarna verschillende burgerbetrekkingen bekleed. Volgens getuigenis der echtgenoote zou de vader driftig zijn en zich door zijn drift laten beheerschen, zelfs zoodanig, dat hij zich wel eens met de vuisten voor het hoofd sloeg (dit wordt door den delinkwent X. bevestigd). Zeker is de man zenuwachtig. Dr. F. DANIELS officier van gezondheid te Haarlem schrijft mij: . . . ., „hoewel het reeds lang geleden is. .,dat ik het gezin X, in den Haag heb behandeld, van November 1880 ,,tot circa 189'2. De vader was niet kwaad, wat nerveus, wat niet te „verwonderen was, als men wist, dat de vrouw een canaille was. die liern „meermalen sloeg, ... " „Ik geloof niet, dat de man uit zich zelf ..oneerlijk is, maar ben geneigd dit op de rekening zijner vrouw te ,,stellen". En verder: .,Psychopathische verschijnselen zijn door mij „nimmer bij hem waargenomen."

Voorts vertelt de echtgenoote, dat haar man verscheidene maler? uit betrekkingen is verwijderd, omdat hij zich schuldig maakte aan oneerlijkheden. Z3 noemt vier adressen op. Na informatie blijkt, dat oneer-

lijkheid plaats had toen de vader in dienst was bij de Tramwegmaatschappij en bij Mr. v. H. Zijn verwijdering van de Maatschappij schijnt echter meer een gevolg te zijn geweest van den last, die de echtgenoote zelf gaf, dan van het eenmaal niet aanwezig zijn van f 5.

Twee maal werd tegen den vader proces-verbaal opgemaakt wegens verduistering; hij werd evenwel nimmer veroordeeld (inspecteur van Politie te 's-Gravenhage). De echtgenoote zegt,: dat haar man bij het wegnemen geen strijd of angst kent (zij is echter weinig betrouwbaar).

De vader heeft een zuster en twee broeders. De zuster is gehuwd en heeft een zes- of zevental kinderen. De zuster zelf zou zwak en teringachtig zijn: omtrent de kinderen kunnen mij geen inlichtingen morden verstrekt.

Van de twee broeders is de eerste gehuwd; hij heeft drie kinderen; de tweede, eveneens gehuwd, heeft geen kinderen. Ointrent die familie is niets bijzonders bekend.

Van de ouders van den vader, den grootvader van Y. en zijn echtgenoote, wordt mij niedegedeeld dat de eerste overleed aan hersenbloedingen (met verlammingen) de tweede aan een baarmoederziekte.

De moeder van den delinkwent, die naar het zeggen van haar echtgenoot altijd zeer lastig, wispelturig en gejaagd was, vrij ruim drank gebruikte en hem liet leven dikwijls zuur maakte, is een spraakzame vrouw, die een tijdje van haar leven in een krankzinnigengesticht doorbracht (zooals de delinkwent mij mededeelde en de echtgenoot bevestigde).

De juistheid is mij gebleken uit de inlichtingen mij door den Directeur van het Haagsche Gesticht verstrekt. Zij was ongeveer zes weken in het Gesticht,, en verliet het Gesticht eerst op de proef om later als hersteld te worden ontslagen (evenwel zonder ziekte-inzicht; zij zegt mij dat haar man gek was en dat zij daarom naar het Gesticht moest).

De aanteekeningen in het Gesticht gemaakt vermelden, dat zij (het was in 1893) sedert 4 jaren telkens tegen het najaar vreemd werd: koopziek en hoogmoedig; zij maakte schulden, vervolgde haar man niet hardnekkigheid en schold hem uit met de liederlijkste woorden. Toen haar gedrag niet meer duldbaar was, werd zij in het Gesticht opgenomen waar zij betrekkelijk spoedig tot kalmte kwam.

Zij stamt van een vader, die aan kanker aan de maag en een moeder, die tengevolge eener inwendige ziekte overleed.

Deze laatste twee hadden behalve de moeder van X. nog drie kinderen. Haar zuster, zij zelf is de jongste, is gehuwd en heeft vier gezonde kinderen maar wordt sedert haar 28ste jaar in Meer-en-Berg verpleegd (na eeii bevalling). Uit Meer-en-Berg wordt mij medegedeeld, dat deze vrouw lijdt aan dementia paranoïdes. De volgende zuster is gezond en heeft van de vijf nog twee gezonde kinderen in leren. Dan volgt een broeder die niet volkomen gezond is (borstaandoening) niet vier van de zes kinderen in leven. Bijzonderheden over deze families kon ik niet verlirijgen.

Uit het huwelijk van den vader en de moeder van den delinkwent sproten negen kinderen. Van die negen zijn er drie overleden. twee meisjes en een jongen. Zij vertegenwoordigen het derde, het vijfde en het laatste kind.

Het derde overleed aan mazelen op een leeftijd van 2 maanden, het vijfde kind aan bloedvlekziekte na een half jaar levens: het laatste werd negen maanden oud en stierf aan longontsteking.

De oudste thans levende dochter is veel ziek geweest en heeft verscheidene besmettelijke ziekten gehad; de tweede dochter had kliergezwellen. De andere kinderen maren vrij goed gezond.

De delinkwent zelf werd geboren toen zijn moeder 32 jaar oud was. zonder kunsthulp (de moeder heeft nooit met kunsthulp gebaard. wel duurde de partus altijd lang); gedurende de zwangerschap gevoelde de moeder zich dikwijls onwel en was zij nog meer wispelturig en gejaagd dan anders. Stuipen hadden de kinderen niet, de oudste. de jongste en de delinkwent hadden in hun jeugd aanvallen van vrees gedurende den nacht X, die de vierde is der thans nog levende kinderen. liep inet het jaar en begon op tijd te spreken. Tot zijn 11de jaar heeft hij in bed gewaterd, niettegenstaande de moeder beweert. dat zij van alles daaraan heeft gedaan. Ongeveer op 14-jarigen leeftijd hield het van zelf op.

X. leed aan verschillende kinderziekten als: mazelen, roodvonk, kinkhoest: hij had nooit diphterie noch typhus. Bovendien blijkt. dat hij op zijn 10de of 11de jaar gedurende een drietal maanden heeft geleden aan eene aandoening. waarbij voeten. handen en oogleden waren gezwollen. vermoedelijk nierontsteking.

Van flauwten of iets dergelijks heeft de moeder nooit iets bemerkt. De vader wel: deze vertelt: dat hij 't twee of driemaal bijwoonde, dat X., terwijl hij aan een tafel bij zijn vader in de kamer zat te merken eerst klaagde over een eigenaardig gevoel in bet hoofd. gepaard gaande met of gevolgd door een duizeling, die slechts kort duurde en met een zucht eindigde. De oogen waren daarbij open, er hadden geen trekkingen in liet gelaat of elders plaats — X. lion op school altijd goed mee en volgens de moeder behoorde hij tot de eersten, die verhoogd werden. Geen van de kinderen was erg ondeugend. alleen de jongste was wel eens opvliegend.

S. was een kind, dat zich altijd kenmerkte door zachtheid. tevredenheid en zelfgenoegzaamheid. Hij was veel alleen (om te leeren meent de moeder). als kind was knutselen zijn liefhebberij, later teekenen. In militairen dienst, waarin hij zich begaf op ongeveer 15½ jarigen leeftijd, heeft hij steeds goed opgepast. Hij war vroeger niet godsdienstig; nu meer dan vroeger, zegt de moeder: hij is niet godsdienstig, hij gaat niet naar de kerk noch leest hij ooit in den bijbel, aldus zijn broeder. Van „wegnemen" zou vroeger nooit iets gemerkt zijn

X. getuigt van zichzelf, dat hij de school bezocht tot de hoogste klasse en dat hij behoorde tot de betere helft ren de leerlingen: vooral rekenen kon hij goed.

Van ziekten in den schooltijd is hem niets bekend; hij herinnert zich te hebben geleden aan bedwateren en aan de nierontsteking boven vermeld. In dienst heeft het bedwateren zich nog enkele malen herhaald om ten slotte op te houden.

Als kind is hij eenige malen vrij ernstig gevallen. Eens, hij was 10 a 11 jaar oud, ging hij op een ruit in den vloer staan, om beter door een venster te kunnen zien: hij zakte door de ruit en werd er verder door geduwd, omdat men hem er niet uit dorst te halen. Hij viel en was korten tijd bewusteloos (getuigenis ven vader en broedei). Hij heeft hiervan een lidteelien aan het been. Een ander maal struikelde hij en viel opeen emmer, toen hij wilde wegloopen; hij beleerde zich aan zijn neus (lidteeken).

Te Kampen in dienst gekomen, deed hij in April 1900 zijn korporaalsexamen. Hij besteedde voor de voorhereiding den gewonen tijd, die ook voor anderen noodig is en slaagde terstond. Voor het examen voor de aspirantenklasse is hij gezakt. zoodat hij naar het regiment moest. Het examen voor onderofficier legde hij af in Februari 1901; daarna deed hij twee maal examen voor den voorbereidenden cursus. de eerste maal zonder

de tweede niet succes. Verleden jaar slaagde hij niet voor het examen om tot den cursus te worden toegelaten.

In zijn diensttijd is hij niet ziek geweest: wel gevoelde hij zich wel eens minder goed.

Hij is nooit met een dikke tong wakker geworden alsof hij erop had gebeten. noch heeft hij 's ochtends ooit bloedvlekken gevonden op zijn kussen of heeft hij in de laatste jaren in zijn bed geurineerd. Hij maakte nooit misbruik, zelden gebruik van sterken drank: dronken was hij nooit. Naar het getuigenis van diens broeder. die lang met hem sainen is geweest, is X. eigenzinnig en eenzelvig. Hoewel zij wel eens kleine twisten hadden en driftbuien daarbij wel een.: voorkwamen, waren die nooit van dien aard, dat X. zich vergat en dwaze dingen deed: met zijn kameraden hoeft hij nooit gevochten.

Als hij iets had was hij mededeelzaam (zoowel de rader als de broeder erkennen dat hij geen egoist was). Hij was wel eens neerslachtig en afwisselend van stemming, maar niet meer clan anderen. Hij schreide nooit.

X. ging slechts om met zijn beide broeders: zijn dienst verrichtte hij zooals 't behoort, hetgeen blijkt uit zijn strafregister en zijn bevorderingen. Het een noch het ander geeft aanleiding tot bijzonder opmerkingen.

De diefstallen.

Den 22sten Augustus 1902 werd door een der onderofficieren een klacht ingediend tegen den delinkwent, omdat hij in het bezit was van eenige prenten. waarvan een zelfs geteekend met den naam van den eigenaar.

Naar aanleiding van die klacht werd 1°. X. in arrest gesteld en 2°. de inhoud van zijn kast en koffer, benevens een hem toebehoorendepettendoos aan een onderzoek onderworpen. Het bleek toen, dat hij in 't bezit was van verscheidene voorwerpen, die hem niet toebehoorden en die door andere militairen als de hunne werden herkend.

Nadat een aantal getuigen waren gehoord, werd X. voor een deel van de aanklacht buiten vervolging gesteld, terwijl voor het andere het gewone verloop plaats vond.

Toen het eerste feit (dat der plaatjes) aan den dag kwam, heeft X. tegenover den eigenaar de zaak ontkend.

Met ontkeiinen is hij voortgegaan tot den 4den September 1902, toen, na voorlezing der getuigenissen. die verscheiden* diefstallen ophelderden, hij erkende te hebben weggenomen: een jas en broek, het Land van Zola. een aardrijkskunde-boek, een zilveren horloge, enkele afleveringen der chineesche gruwelen benevens nog eenige andere zaken.

Omtrent de details betreffende de wijze, waarop hij bij het wegnemen der voorwerpen te werk ging, gaf hij in zijn getuigenissen van 26 Augustus 4 en 10 September inlichtingen.

Zonder dat de aanleiding waarom het geschiedde uit de mij afgestane processtukken duidelijk blijkt, werden op den 2den Octoher 1902 benoemd twee deskundigen, de Heeren Officieren van gezondheid BUTNER en DEKNATEL, ten einde een onderzoek in te stellen naar de volle toerekenbaarheid van beklaagde. In hun conclusie achten deze Heeren X. toerekenbaar.

Het geneeskundig onderzoek had plaats te Breda.

Gedurende zijn verblijf in Breda heeft X. een flauwte gehad. Hij gevoelde zich plotseling niet wel en hij is toen in elkaar gezakt en te bed gelegd. De gevolgen waren dat hij zich eenige dagen moe voelde in de voeten en een eigenaardig onaangenaam gevoel had in het hoofd. In Amersfoort teruggekomen schijnt men hem het resultaat van het gerech-

telijk geneeskundig onderzoek te hebben medegedeeld. „Den 25sten October", zoo verklaart de officier van gezondheid VAN LEGGELO: „des namiddags om half twee werd mijn hulp ingeroepen voor den sergeant-titulair X., die zich in arrest bevond in de kazerne alhier (Amersfoort). Mijn komst was noodig geoordeeld, doordien genoemden se geant-titulair gelijk liet heette bijzonder .opspeelde". Na iiigesteld onderzoek kwam ik weldra tot de overtniging, dat genoemde sergeant-titulair rerkeerde in een geëxalteerden toestand, dien ik beschouwde als een uiting van teleurstelling over den uitslag van het geneeskundig onderzoek te Breda, waarbij hij, zooals bekend, geheel toerekenbaar werd geacht voor zijn gepleegde handelingen. Onmiddellijk de overtuiging krijgende, dat hierin spoedig weer verandering ten goede zou intreden. heb ik hem na een gemoedelijke toespraak ter plaatse kunnen laten verblijven. Na de veroordeeling. door den Krijgsraad te Arnhem. op den 26sten November 1902, werd in December daaropvolgende door den verdediger appel aangeteekend tegen het vonnis van den Krijgsraad op grond dat X. — zooals door zijn moeder was medegedeeld geworden — zich in den zomer van 1902, meer speciaal in Juli en Augustus van dat jaar, meermalen zeer zonderling zou hebben gedragen; dat hij toen toch geruimen tijd geloopen moet hebben zonder ondergoed, niettegenstaande hij voldoende ondergoed had: dat hij somtijds weigerde met zijn broeders mede te gaan wandelen en later gezien werd op den weg, dien hij riiet had willen gaan, terwijl hij dan trachtte zonder eenige reden zijn broeders te ontloopen, dat bij het nagaan der familiegeschiedenis vele gegeven.; er op wijzen, dat hij erfelijk belast zou zijn".

Naar het Huis van Bewaring te Utrecht overgebracht. hield X. daar tot nu toe verblijf. In dien tijd heeft hij geen bijzondere afwijkingen vertoond. dau dat hij in Mei 1903, op een avond om 6 uur ongeveer, door den brigadier bezocht wordende. door dezen in een toestand meid aangetroffen, die niet normaal was. Het was dien dag een zeer warme dag en ook in X.' kamer was het zeer warm. De brigadier vond hem te bed liggende, zijn ademhaling was zwaar. hij trok evenwel niet in het gelaat, noch met de ledematen, noch had hij schuin? op den mond of was hij blauw; de oogen waren gesloten. De brigadier sprak tot hem en vroeg of er wat aan scheelde. X. gaf geen antwoord. Toen riep de brigadier de hulp in van den kok en beiden wilden X. goed leggen. Deze ging opzitten inet wijd geopende oogen, die hij weer sloot, terwijl hij zich verzette. Na een herhaalde poging om hem goed te leggen. gelukte dit. X. kwam bij en beantwoordde de vraag of 't hem goed ging bevestigend. Gedurende dit toeval (?) heeft hij niet in bed geurineerd. Vóórdat hij 't had, beklaagde hij zich. dat hij sterretjes voor de oogen zag en zich beroerd gevoelde. De brigadier, die erkent meermalen echte epileptische toevallen te hebben gezien, heeft zich in de bovenvermelde bijzonderheden niet vergist en hij meent dat het geen epileptisch toeval was.

Toestand van den beklaagde. Lichamelijk.

Het gelaat is bleek en wordt nog bleeker bij mijn binnentreden als ik hem in het Huis van Bewaring in zijn cel bezoek. De reactie vertoont zich iedere keer opnieuw. De beweging van het gelaat is niet afwijkend van het normale. De schedel is tamelijk groot, het achterhoofdsuiisteeksel zeer sterk en abnormaal ontmikkeld: eveneens de bovenste neklijn van het achtrrhoofdsbeen: de neus is asymmetrisch, de neusrug een weinig ingedrukt, het eene neusgat wijder dan het andere; aan den neuswortel is een lidteekeri in de huid; eveneens aan het rechteroog. De pupillen zijn

van normale wijdte, zij reageeren goed op licht en accommodatie; de oogbewegingen zijn normaal, hoornvlies en ooglid-slijmvlies-reflex zonder afwijking. Het, gezichtsveld niet beperkt. Aan handen, tong, verheinelte en keelholte zijn geen afwijkingen, de tong wordt recht uitgestoken en heeft geeri lidteekens. De slijmvliezen zijn niet bleek; de keelreflex is duiclelijk. Het tastgevoel is overal normaal, het pijngevoel eveneens; de temperatuur-zin zonder afwijking. Alle peesreflexen zijn verhoogd: achilles knie, elleboog, pols; zij zijn evenals de huidreflexen zeer duiclelijk. Het spierstelsel is normaal ontwikkeld. de gang zonder afwijkingen; er zijn geen evenwichtsstoornissen, geen drukpunten. De borstkas en de ledematen zijn goed gevormd; de borstkas bemeegt zich gelijkmatig bij ademhaling; de hartstaat is gelegen links onder de vijfde rib 2 cM. binnen de tepellijn; de frekwentie van den hartstaat is gedurende het onderzoek soms 92 soms 150 (hij lijdt aan hartkloppingen); de eerste toon aan de punt van het hart is gerekt, de toonen aan de proote slagaderen zijn normaal; de longgrenzen en ademhalingsgeruischen eveneens; lever en milt zijn op de gewone plaats aanwezig en afwijkingen zijn niet aan te toonen. X. klaagt over diffuse pijnen in armen, beenen en borst,; voorts vertelt hij dat hij wel eens flauw is gevallen o. a. als hij bloed zag. De urine bevat geen abnormale bestanddeelen.

Geestelijk.

X. spreekt in den regel langzaam, nadenkend. blijkbaar bevreesd te zeggen wat hij weet en met weinig affect.

Zijn bewegingen geven geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. Hij slaapt tamelijk goed: hij getuigt zelf, dat hij dadelijk in slaap valt en 's morgens ontwaakt door het luiden van de bel; hij droomt veel. Toen hem bij een der eerste bezoeken gevraagd werd of hij sterke neiging had tot het andere geslacht wierp hij dat ver van zich af. Ook zou hij zich nooit aan onanie hebben schuldig gemaakt. Hij was verontwaardigd, dat men zoo iets zou durven veronderstellen. Later bekende hij uit zich zelf. dat die getuigenis onwaar was; dat hij gedurende een tijd van zijn leven sterk had geonaneerd. dat hij lij-sterisch was. zooals hij 't noemde.

Illusies of hallucinaties heeft hij niet,, tenzij men daartoe wil rekenen, 'tgeen hem in Mei is overkomen, van welk voorval hij zelf de volgende beschrijving geeft. Hij zat eenig werk te verrichten en toen zag hij waar hij keek een vuurrooden bal terwijl zijn hoofd pijn deed, net of er iets in merd samengeknepen en uiteenging. Wij is toen op zijn bed gaan liggen en heeft een bewaarder. die in zijn kamer kwam, gezegd; dat hij zich onwel gevoelde. Hij meent toen ook gezichten te hebben gezien van zijn moeder en zijn zuster, terwijl hij de gedachte had. dat er menschen hem wilden vermoorden. Hij herkende de bewaarders niet en meende, dat zij hem kwaad wilden.

Daarna zegt hij, was hij zeer gevoelig voor geluiden, en zag hij van allerlei voor zijn oogen bewegen. Van 't gevoel in zijn hoofd zegt hij veel last te hebben. Ondervraagd naar het incident te Amersfoort zegt X.: in Amersfoort in liet arrestlokaal zijnde hoorde hij muziek (hallucinatie?): toen raakte hij zijn bewustzijn kwijt en toen hij weer bijkwam, was hij in een ander vertrek en hoorde hij, dat hij zijn kruik en tafel had stuk geslagen.

Zijn gemoedsstemming is iiiet vroolijk en wordt tegenwoordig hoofdzakelijk beheerscht door zijn proces en den afloop: hij zegt: de straf zelf is minder. maar de gevolgen van de straf.

In de beoordeeling van zijn daden en vaii de rechters is hij geheel subjectief en grof egoistisch. Laat men hem maar bewijzen, dat hij de voorwerpen heeft weggenomen om ze te bezitten, dat kan men niet en als men 't niet kan, mag men hem niet veioordeelen! Dit is de hoofdstelling. waarbij zelfkritiek, steunende op hoogere ethische gevoelens. geheel ontbreekt: men moet zien. als men iets verkeerds doet. aan de gevolgen te ontlrornen: dit is de korte zin van zijn rerdediging.

Komen daarbij godsdienstige voorstellingen ter sprake, dan gaat zijn eenzijdigheid zóó ver, dat hij beweert, dat hij uit een godsdienstig oogpunt in 't geheel niet mag gestraft worden: daartoe heeft niemand recht. die aan een God geloofd.

Zijn intellect is tamelijk goed, 'tgeen blijkt uit zijn conversatie. Bovendien is hij op de hoogte van enkele feiten uit de vaderlandsche geschiedenis, hij is georienteerd in ons land, hij vertelt den hoofdinhoud vaii een boek dat hij las en hij schrijft tamelijk goede brieven. zelfs met verzen, zij 't dan ook met taalfouten.

X. zegt. dat hij eigenaardige en vreemde invallende gedachten heeft, b.v. alsof hij iemand zou kunnen steken of iemand zou kunnen doodschieten. Waanvoorstellingen zijn er niet. dwangvoorstellingen evenmin. Hierbij moeten wij langer stilstaan.

Op mijn verzoek geeft X. een relaas van de diefstallen. waarvoor hij wordt vervolgd. Uit gesprek heeft op de volgende wijze plaats:

Vraag: Gij hebt eens een jas en een broek weggenomen, niet waar?

Antwoord: Ja, dat zal ik wel gedaan hebben

Vr. Gij hebt immers bekend het gedaan te hebben. gij zijt er dus vaii bewust. Bij kunt dus niet zeggen: ik zal dat wel gedaan hebben.

Antw.: Nu ja, ik heb het gedaan.

Vr.: Vertel mij eens. hoe het in zijn werk is gegaan. met alle bijzonderheden.

Schoorvoetend en langzaam vertelt hij nu alles in bijzonderheden, die geen twijfel overlaten of hij heeft de handeling:in volkomen bewustzijn uitgevoerd. Daarna heeft hij ook de nummers dier kleedingstukken verwisseld. Dan vertelt hij ook het wegnemen van „het Land" vaii Zola.

Op mijn vraag of hij ooit eenig gevoel van angst heeft gehad toen hij de diefstallen pleegde. ontkent hij dit beslist en herhaaldelijk. Hij heeft bovendien geen inwendigen strijd gevoerd. Hij zegt. dat hij er zich toe aangetrokken gevoelde. Dit moet ren ziekte zijn, meent hij. Bij gelegenheid van een volgend bezoek begon hij met de mededeeling. dat hij er niet voor instond, dat mat hij vertelde met den gang van zaken overeenkwam, misschien was het wel anders gegaan.

Evenwel vertelt hij ook de andere diefstallen in bijzonderheden. Omtrent het horloge beweert hij. dat zijn broeder het heeft weggenomen. Toen zijn broeder 't had weggenomen, bracht hij 't hem. Hij (X.) heeft toen zijn broeder er over onderhouden. dat wegnemen verkeerd was. enz. en hij heeft het voor hem verborgen opdat'. als er naar gezocht werd, men het niet bij zijn broedei zou vinden.

Omtrent den diefstal. dien hij bekende aan den Heer Officier van Gezondheid DEKNATEL. blijkt het volgende.

X. wist, dat de kas van de korporaals. door zijn broeder in eeii doosje in diens kast was weggeborgen. Hij heeft het geld weggenomen in den middag ongeveer tusschrn 2 en 4 uur. Een deel van het geld besteedde hij voor een gouden ring, een ander deel voor kleinigheden. Toen zijn broeder het gemis bemerkte eil X. daarover aansprak. ontkende hij eerst, om later op instigatie van de moeder te bekennen en het, overgeschoten

geld aan zijn broedei terug tr geren. Bij dezen diefstal blijkt wederom, dat hij in vol bewustzijn is gepleegd en dat de delinkwent begon met ontkennen.

Wegnemen en onwaarheid spreken zijn bij S. geen ongewone handelingen: ook zijn moeder en zijn broeder getuigen, de eerste : dat hij dikwijls onwaarheid spreekt, — dat hebben ze van hun vader zegt ze — de ander : dat hij er om heen draait

Zoo vertelt X. mij, dat hij als jongen eens een hoekje uit een kast heeft weggenomen : den volgenden dag ontving ik een brief van hem, mij meidende, dat hij zich vergist had en het hoekje hem toebehoorde en hij 't niet uit de kast nam.

Recapitulatie. Erfelijke invloed.

X. stamt aan beide kanten van belaste ouders. De moeder maakte misbruik van sterken drank, was een lastige, jaloersche vrouw zonder zelfbeheersching met periodieke afwijkingen. Zij werd een maal in een krankzinnigengesticht verpleegd en heeft nog geen ziekte-inzicht.

De vader is een driftkop, die in zijn boosheid dwaasheden zegt en doet, en zich aan oneerlijkheden schuldig maakt. Diens vader overleed aan apoplexie.

Degeneratie.

Hoewel blond van type ziet hij zeer bleek. Bovendien heeft hij last van hartkloppingen, reel droomen. vreemde invallende gedachten. Hij leed tutzijn 13de & 14de jaar aan bedwateren en hij heeft nog verhoogde reflexen. Hij is eigenzinnig ell eenzelvig, al welke kenmerken vooral hij neuropathisch aangelegde naturen worden aangetroffen. Zijn schedel is dik met een overmatig ontwikkeld achterhoofdsuitsteeksel. zijn neus is asymmetrisch.

Levensloop.

Deze kenmerkt zich bij X. niet door opvallende bijzonderheden. Hij had slechts eenmaal een ernstige ziekte te doorstaan (nierontsteking), hij deed zijn werk en hij toonde daarbij geen eenzijdige bijzondere begaafdheden. Een fout in zijn karakter is zijn gemis aan waarheidsliefde als gevolg van niet zeer hooge ethische ontwikkeling en gaven. De intellectueele ontwikkeling staat niet hoog maar vertoont ook geen defecten.

De accidenten, waaraan hij blootstond. waren niet van groote beteekenin eii kunnen niet als het gevolg of als symptoom van een ziekte worden beschouwd noch daartoe aanleiding hebben gegeven (vallen door een raam op een emmer. verwonding bij liet schermen). In militairen dienst bleef hij dezelfde ; stil, eenzelvig, niet opvliegend.

Conclusie.

Bij de beantwoording van de gestelde vragen treden vier kwesties op den voorgrond. Deze zijn de volgende :

1°. is de delinkwent ern imbecil in zoo hooge mate, dat hij geen begrip heeft van goed en kwaad, en komt aan het ethisch defect zijn intellect niet te hulp door voorstellingen. welke hem dm-ingeil, liet stelen iia te laten ?

Groote ethische defecten blijkt hij niet te hebben : hij weet zeer qoed, ten minste hij zegt hei te weten, dat men niets inoet wegnemen. Wel blijkt dat zijn ethiek riiet hoog vliegt, maar hij meet dat wegnemen, wat van anderen is. niet goed is en men dat moet nalaten. en dat is voor de heoordeeling van deze kwestir voldoende

2°. Lijdt hij aan kleptomanie? Heeft hij m. a. w. de dwangvoorstelling iets weg te moeten nemen oin tot rust te komen?

Ook hierop moet beslist ontkennend worden geantwoord. De eigenaardige symptomen, die zich bij dergelijke dwangvoorstellingen voordoen, de strijd te voren, het bewustzijn, dat men iets verkeerds doet en het toch niet te kunnen nalaten, mist hij geheel.

3°. Is X. een epilepticus met droomtoestanden of liever. was hij dat? Maar bovendien en vooral: heeft hij de diefstallen gepleegd, terwijl hij zich in een epileptischen droomtoestand bevond?

Een epilepticus *was* X. niet. Hieromtrent kon vóór het flauwvallen in Breda niet de minste twijfel bestaan.

Hij had geen krampen, geen periodieke. geen tongbijten, geen tongliddteekens. Vooral: hij had geen epileptische toevallen. Slechts had hij 2 of 3 maal (getuigenis van den vader: noch moeder noch broeder hebben daarvan iets vermeld) lichte duizelingen (volgens den delinkwent zonder verlies van bewustzijn). Bovendien kenmerkt het karakter van X. zich niet door opvliegendheid, niets ontziende drift of baatzucht.

Het voorval te Breda inoet als een flauwte worden beschouwd; hieromtrent bestaat geen redelijke twijfel.

Voor discussie vatbaar zijn de twee voorvallen in Amersfoort en in het Huis van Bewaring hier. Zij hadden echter plaats ria de geincrimineerde feiten. Vóórdien was X. niet lijdende aan epilepsie en kan hij dus geen epileptische droomtoestanden hebben gehad. Of de twee genoemde voorvallen een gevolg waren van epilepsie. na de diefstallen ontstaan, wordt door mij betwijfeld; bovendien staat vast, dat de voorvallen eerst plaats hadden na het plegen der feiten, terwijl uil het gedrag van den delinkwent gedurende liet stelen en daarna uit de volkomen herinnering, uit zijn poging om de diefstallen te verbloemen en de eigendomsbewijzen te verwijderen blijkt! dat hij bewust is geweest van zijn handelingen eli vali het verkeerde daarvan.

4°. Is hij een hystericus?

Hysterische symptomen zijn afwezig. Er zijn geen anaesthesien, geen verlammingen, geen drukpunten. Slechts omtrent den aard vali het laatste voorval in het Huis van Bewaring zon twijfel mogelijk zijn of dit misschien zou kunnen worden beschouwd als een hysterisch acces. Met zekerheid is hieromtrent peen uitspraak te doen. Het voorval staat geheel op zich zelf en kan in geenerlei verband worden gebi-acht iuet alles wat omtrent X. bekend is.

Bovendien dwingt ons liet weinig geloofwaardige rail X., in verband met zijne bedoelingen, die liet er op toeleggen als zenuwzieke en ontoerekenbaar te worden beschouwd, tot voorzichtigheid. Ten slotte zij nog opgemerkt, dat het gevoel, door hem beschreven als zou hij zich aangetrokken voelen tot de gestolen voorwerpen, als symptoom van een psychische ziekte, in den vorm als door den delinkwent vermeld, niet voorkomt. De lijder aan dwangvoorstellingen, onder punt 2 besproken, kan het wegnemen dikwijls niet nalaten, maar hij geeft slechts toe na langen inwendigen strijd en grooten angst.

Op grond van het bovenstaande besluit ik dat het niet aannemelijk is dat beklaagde — ten tijde hij de feiten pleegde, waarvoor hij terechtstaat — leed aan eenige ziekelijke stoornis of aan gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens.

UTRECHT, 18 September 1903. W. H. COX.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 April 1904.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: 1\11. P. A L. h. Baron VAN ITTERSUM, L h. WALAARDT SACRÉ, R P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE Boor en H. M ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde staat terecht wegens het opzettelijk slaan van- en met een mes steken naar een onderofficier.

Op grond van de bevindingen en opmerkingen van de officieren, die het voorloopig onderzoek hebben geleid, is door het Hof een deskundig rapport ingewonnen omtrent den geestestoestand van den beklaagde, welk rapport het Hof echter geen aanleiding gaf de ontoerekeningsvatbaarheid van beklaagde aan te nemen.

Qualificatie te geven aan het misdrijf, bedoeld in art. 100 C. TV. L.

Inhoud van het deskundig rapport.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskanl voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht. ambtshalve en als bij Resolutie van den 5den Januari 1904 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Ainheni. den 16den December 1903 gewezen in de saak tegen X., oud 20 jaar. geboren te Veenendaal, soldaat bij het Regiment Genietroepen. gedetineerd te Arnhem, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre,

en

bedoelden soldaat gedaagde in voorschreven cas. ter andere zijde.

HES HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand cloet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe:

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij op 22 November 1903. des avonds omstreeks half twaalf, op de onderofficierskamer der 7de compagnie van liet Regiment Genietroepen in de Genie-kazerne te Utrecht, den sergeant B opzettelijk een slag in het aangezicht heeft toegehiaclit en twee malen met een mes naai hem heeft gestoken. van welke steken een de kleeding van dien sergeant geraakt heeft eis een op twee pas afstands werd toegebracht zonder te treffen aangezien de sergeant achteruitsprong;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht die feiten en beklaagdes schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de gedeeltelijke bekentenis van den beklaagde en de beëdige verklaringen der getuigen:

Overwegende dat naar aanleiding van de bevindingen en opmerkingen der Officieren, die het voorloopig onderzoek naar de ten laste gelegde feiten hebben gehouden, het Hof den 5den Februari 1904 heeft gelast. dat een onderzoek zou worden ingesteld naar den geestestoestand van den beklaagde en dat onderzoek heeft opgedragen aan Dr. d. TH MOLL oud-Geneesheer-Directeur van het Geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te Utrecht en aan den arts B. VAN DELDEN, Eerste-geneesheer aan gemeld gesticht;

dat deze deskundigen den 10den Februari 1904 zijn beëdigd, daarna den beklaagde hebben onderzocht. na van de processtukken te hebben kennis genomen en den 18den April 1904 eeii breedvoerig verslag hebbeii uitgebracht, waarin zij op de gronden daarbij aangevoerd tot de conclusie komen:

dat beklaagde, en door afstamming èn teil gevolge van eene hersenziekte in zijn prille jeugd, behoort tot de psychisch minderwaardigen; dat hij het gebruik van alcohol niet kan verdragen: daardoor prikkelbaar wordt en in heftig affect geraakt; dat zulks ooli het geval is geveest tijdens het plegen der handelingen waarvoor hij terechtctnat. maar dat daaruit niet volgt en zij het ook niet aannemelijk achten dat beklaagde toen lijdende was aan eenige ziekelijke storing of gebrekkige ontwikkeling zijner verstaiidelijke vermogens:

Overwegende dat uit deze conclusie, waarmede, op de gronden door de deskundigen aangevoerd, het Hof zich vereenigt, volgt dat beklaagde tijdens het plegen der bewezen verklaarde handelingen niet in zoodanigen staat verlieerde, dat die hem niet kunnen worden toegerekend, en dat hij bij het vonnis terecht is schuldig verklaard aan het hem teil laste gelegde;

Overwegende echter dat de qualificatie bij het vonnis aan die feiten gegeven niet geheel is in overeenstemming met de omschrijving van het misdrijf in artikel 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande vervat en dat de bewezen verklaarde handelingen, hoewel elk op zich zelf een misdrijf opleverende, in zoodanig verband staan, dat zij ais eene voortgezette handeling moeten wordeii beschouwd;

Overwegende dat de aan beklaagde opgelegde straf in goede verhouding staat tot de zwaarte van het misdrijf en dat ook de bijkomende straf van ontzegging gerechtvaardigd wordt door beklaagdes gebleken mindere geschiktheid om zich in den militairen stand te voegen;

dat er echter grond bestaat om de voorloopige hechtenis in mindering te brengen van de opgelegde straf;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien de artikelen 27. 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht':

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, den 16den December 1903 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnheni, tegen beklaagde gewezen, alleen voor zooveel betreft de qualificatie daarbij aan de bewezen verklaarde feiten gegeven en de niet-toerelreniiig der voorloopige hechtenis;

Verklaart den beklaagde schuldig aan: het als soldaat slaan van zijn meerdere in rang en het plegeii van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang in tijd van vrede en niet voor den vijand:

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde sedert 28 November 1903 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht: bij de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in inindering zal worden gebracht van de hij het vonnis opgelegde straf van zes maanden militaire gevangenis:

Houdt overigens het vonnis in stand ook wat betreft de daarbij opgelegde bijliomende straf van ontzegging van het recht om hij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen gedurende vijf jaren;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Gerechtelijk- geneeskundig onderzoek in zake den soldaat bij het Regiment Genietroepen X.

Na in handen van de Edelachtbare H. H. leden van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht Baron VAN ITTERSUM en HEdGstr. Heer VERSPIJCK daartoe benoemd bij Resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 5 Februari 1904, den bij de wet gevorderden eed te hebben afgelegd, hebben de ondergeteekenden Dr. Sh. MOLL, Oud-Geiieesheer-Directenr van het Geneeskundig Gesticht, voor Krankzinnigen te Utrecht en R. VAN DELDEN, Arts, Eerste-Geneesheer aan liet Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen te Utrecht, van de H. H. bovengenoemd de opdracht aanvaard een onderzoek in te stellen naar den geestestoestand van X., soldaat bij het Regiment Genietroepen. thans gedetineerd. beschuldigd van liet plegen van daden van geweld tegen zijn meerderen in rang, gepleegd door een soldaat ia tijd van vrede en niet voor den vijand, van dat onderzoek een schiftelijli rapport uit te breiigen, inhoudende de beantwoording der volgende vragen:

1°. Is het aannemelijk dat beklaagde tijdens hij het feit pleegde waarvoor hij terechtstaat, lijdende was aan eenige ziekelijke storing of een gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens? en. zoo ja.

2°. Is het aannemelijk dat beklaagde het feit waarvoor hij terechtstaat heeft gepleegd onder den invloed dier storing of gebrekkige ontwikkeling of heeft die storing of gebrekkige ontwikkeling in 't geheel geen invloed gehad op het plegen van dat feit?

Om tot zoodanig oordeel te geraken hebben wij het nooclig geoordeeld een onderzoek in te stellen:

1°. naar de heriditeit. erfelijke belasting voor zenuw- en zielsziekten:

2°. naar helilaagdes vóórleven, inclusief jeugd, jongelingsjaren en mannelijken leeftijd, tot op den dag dat hij liet feit pleegde:

3°. een onderzoek van den psychologischen gang der handeling,

waarop wij de conclusie zullen laten volgen. Voor pen en ander maakten wij gebruik van de gegevens verstrekt in de ons ter inzage verleende processtukken, informaties ons gegeven door de ouders. den onderwijzer enz. en de resultaten onzer eigen waarneming.

1o. *Onderzoek naar* de *herediteit*, erfelijke *belasting voor zenuw- of zielsziekten.*

Door informatie is ons daaromtrent het volgende bekend geworden.

u. Beschuldigdes vader. geboren 7 September 1843, is een eenige zoon: en een hierbij in originali overgelegd schrijven van den Heer R.. een ingezetene van Veenendaal, wordt hij gequalificeerd als een buitengewoon driftig man: op ons maakte hij bij gelegenheid dat wij met hem in aanraking kwamen. den indruk van een weinig ontwikkeld man te zijn. Beide zijn ondeis zijn nog in leven. Zijne moeder werd dooi hem beschreven als eveneens zeer driftig. zijn vader als geheel normaal.

b. De moeder. die rvij herhaaldelijk ontmoetten, is eene voor haren stand zeer bijdehande vrouw, vertoont geene lichamelijke verschijnselen van de-

generatie, is geestelijk, voor zoover wij zulks konden nagaan, volkomen normaal. De oudste broer van haar is dezer dagen op 71 jarigen leeftijd overleden; hij was de laatste jaren lijdende aan lichte melancholie, waarschijnlijk als gevolg der senescentie — had een zoon die idioot was en lijdende aan epilepsie. Een zusterskind werd eenige jaren geleden wegens vervolgingswaanzin in het Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen te Utrecht verpleegd en als niet genezen ontslagen.

Git dit huwelijk werden 6 kinderen geboren, waaronder de beschuldigde. Een is aan stuipen overleden, de andere 4 genieten volgens mededeelingen der ouders een goede gezondheid, zoowel geestelijk ais lichamelijk. Beschuldigde is een van tweelingen.

2°. *Onderzoek naar beschuldigdes vóórleven.*

Als zeer jong kind werden gedurende de eerste 6 maanden veel stuipen bij hem waargenomen. Hij bezocht de lagere school. He: oordeel omtrent beschuldigdes intellectueele potentie gedurende de sclioolJaien is neergelegd in een aan ons gericht schrijven van den onderwijzer der school, als bijlage 2 hierbij in originali aangeboden. Hij leed aan exuresis nocturna (bedwateren); tot zelfs op den leeftijd van zestien jaar kwam dit meermalen voor.

Na het verlaten der school kwam hij op een sigarenfabriek, waar hij volgens ingewonnen informatie blootgestaan schijnt te hebben aan plagerijen van medearbeiders. Op een goeden dag, op veertienjarigen leeftijd, vond men hem in de fabriek, hangende in een strik van touw, waarmede koopmanswaren werden opgeheschen. Hij was, toen dit ontdekt werd, reeds bewusteloos; of deze gebeurtenis als een poging tot suicide, dan wel als een ongeluk moet beschouwd worden is nooit uitgemaakt kunnen worden, daar beschuldigde er nooit over sprak. Ook onze pogingen om hieromtrent zekerheid te krijgen hadden geen beter resultaat; 't maakte op ondergeteekenden den indruk dat hij zich hierover niet verder wenschte uit te latei:.

Om een en ander hadden de ouders goedgevonden dat hij, toen hij op xelreren dag hen met het voornemen in kennis had gesteld om werk te gaan zoeken in Duitschland, te Rheine, waar een andere broei reeds jaren woonde, daarheen vertrok. Hij schijnt aldaar in eenige jaren in verschillende betrekkingen van zijn veertiende tot zijn zeventiende jaar o. a. als voerman bij een vrachtrijder, en ook eenigen tijd als fabrieksarbeider op een stoomweverij gewerkt te hebben.

Wat de moeder ons hieromtrent mededeelde, dat hij n. I. niet in staat zou geweest zijn om zooveel te verdienen dat hij in eigen onderhoud kon voorzien omdat hij te *dom* was om het machinale weven te leeren, is niet overeenkomstig de verlilaring van beschuldigde zelf, die zelfs de cijfers noemt der weekloonen die hij verdiende en die o. a. meer dan eens 16 Mark per week bedroegen, een loon dat niet lager is dan dat der meeste arbeiders. Ook de reden waarom hij na dien tijd weer naar Holland terugkeerde worden door beschuldigde en de moeder verschillend opgegeven: de eerste n.l. verklaart te zijn teruggekomen omdat zijne ouders zulks gaarne wenschten, terwijl de moeder het voorstelt alsof hij door zijn broer, op wiens kosten hij voor een groot deel leefde, omdat hij niet in eigen onderhoud kon voorzien, teruggezonden is ge\\-orden naar Holland.

De onwaarschijnlijkheid dezer voorstelling springt direct in het oog als men weet. dat hij, nadat zijn broer in Duitschland als arbeider naar een andere plaats was verhuisd, weder daarheen terugkeerde en met succes een winter werkzaam was. Ka voor de tweede maal uit Duitschland teruggekeerd te zijn E;\\-ani bij hem het plan op zich te verbinden als vrijwilliger

bij het Korps Genietroepen, wtiartoe hij besloot omdat hij te Veenendaal geen vast werk kon vinden. Met de beste voornemens vertrok hij van huis en was aanvankelijk zeer tevreden in dienst. Hij leed veel aan hoofdpijn, wat nog dikwijls het geval is.

In 't algemeen schijnt hij zich weinig van zijne familie aangetrokken te hebben, schreef. toen hij in Duitschland was, soms gedurende eenige maanden niet naar zijn ouders.

Een jongere broer van beklaagde weet ons nog mede te deelen, dat hij een bijzonder opvliegend kaialiter heeft; een onbeteekenende aanleiding was meermalen voldoende om hem in drift te doen ontsteken: hij kon zich clan zóó opwinden dat hij over zijn geheele lichaam beefde, o. a. deelt hij een gebeurtenis mede uit belilaagdes jeugd maar eeii onbeduidende woordenwisseling tusschen hen beiden voldoende was om hem in zoodanige drift, te doen ontsteken, dat hij dreigde hem in den Rijn. waar zij op dat oogenblik langs liepen. te zullen gooien.

Aan dronkenschap maakte hij zich een eiikele keer schuldig; o. a. was dit il1 den tijd; dat hij te Veenendaal was. een paar keer voorgekomen; hij was in dien toestand zeer lastig, sloeg om zich heen als nieii hem wilde kalmeeren en beweerde den volgenden ochtend niet te weten dat zulks gebeurd was.

3°. *Diensttijd.*

De eerste berichten, die de ouders van beklaagde ontvingen nadat hij in dienst was gegaan. getuigden van ingenomenheid met zijne betrekking; dit veranderde echter betrekkelijk reed.; spoedig: niet onwaarschijnlijk is hieraan eene vrouw schuldig, waarmede hij verkeering en op den duur trouwplannen had. welke vrouw te Veenendaal woonde en gaarne zou gezien hebben, dat hij weer als burger naar haar terugkeerde.

Beklaagde, in dienst gekomen den 23sten Augustus 1902 kreeg, blijkens het extract-strafregister in den korten tijd dat hij in dienst was, ineerdere straffen voor dronkenschap o. a. 10 December 1902 en 9 September 1903; onder de motiveering der eerste straf is daarbij opgenomen „wanordelijk gedrag" voor de tweede ..het aannemen van een hoogst ongepaste houding''.

Het gevolg dier laatste straf was, dat hij gedurende eenige maanden verstoken was van alle gunsten en permissiën, derhalve ook van het verlof om naar Veenendaal te gaan, waarnaar hij zeer verlangde.

Hij rekende er dan ook vast op met de Kerstdagen weder il1 het genot van verlof te zullen komen wat weder niet zou kunnen plaats hebben als rapport werd gemaakt dat hij den avond, n-aarop hij liet delict pleegde. te laat was tehuisgekomen, zoodat daaruit dan ook ten volle verklaarbaar is, dat hij al het mogelijke heeft gedaan om zijne superieuren te bewegen dat niet te doen. Hij kwam reeds in zeer prikkelbaren gemoedstoestand in de kazerne, dat hij de uiterste moeite had gehad om den geniesoldaat 2de kl. T., waarmede hij dien dag in gezelschap was geweest, die stomdronken was en dien hij als goed kameraad niet alleen aan zich zelf' overgelaten in de stad had willen achterlaten, in de kazerne te krijgen. Deze voorstelling van den gang van zaken. ons door beklaagde gegeven en die hij qualificeert als tehuis gekomen te zijn met „een nijdigen kop", achten wij alleszins aannemelijk, ook vooral in verband met het feit dat hij in niet volslagen dronkenschap reageert door een heftig en half delirant optreden. zooals blijkt uit het reeds elders medegedeelde.

Het oordeel omtrent belilaagdes karakter, door getuigen gegeven, kan in 't algemeen niet bepaald gunstig genoemd worden: enkelen yualificeeren

hem onder verschillende bewoordingen als geestelijk weinig-ontwikkeld, conform het oordeel der H.H. Officiereli-Commissarissen, voorkoiiiende in een der processtukken en luidende: ..dat volgens hunne opvatting be- „klaagde, hoewel sukkelachtig, dom en onontwikkeld, iiiet beschouwd kan ..worden als ontoerelrenbaar". Deze ineening wordt gedeeld door den Heer Compagniescommandant.

Omtrent het al of niet verkeeren in staat van bepaalde dronkenschap stemmen de verschillende getuigenissen ook daarin overeen dat hij n. l. wel alcohol had gebruikt toen hij het feit pleegde, doch niet dronken was.

De eerste paar keeren dat wij niet beklaagde in contact kwamen om een onderzoek naar zijn geestelijken toestand in te stellen: deed hij ons op dezelfde wijze als bij zijn verhoor voor H. H. Officiereii-Commissarissen een verhaal omtrent het voorgevallene, dat om redenen van psychologischen aard onaannemelijk was. Zoo beweerde hij o. a. zich iiiet te herinneren het mes geslepen te hebben, terwijl hij zich wel herinnerde het in de handen gehad te hebben, etc. In het nauw gebraclit door strikvragen sprak beklaagde zich herhaaldelijk tegen en bekende ons ten slotte, dat hij zich de geheele toedracht der zaak van af het begin tot na den afloop met al de détails ervan zeer goed herinnerde en hij herinneringsdefect had voorgewend, denkende daardoor een lichtere straf te zullen krijgen. Over 't algemeen maakte hij den iiidruk van geestelijk weinig ontwikkeld te zijn. Vooral de altruïstische gevoelens zijn bij hem niet zeer ontwikkeld, ten blijke waarvan de hierbij in originali door ons overgelegde brieven, die hij bij verschillende gelegenheden aan zijne ouders richtte, kunnen dienen; in meerdere er van is een zekere galgenhumor aan te wijzen, die scherp contrasteert inet den aard van het verblijf, de gevangenis, waaruit ze zijn geschreven.

Uit de wijze, waarop hij trachtte de toedracht der zaak voor te stellen, bleek al heel spoedig dat hij zich tot tactiek had gekozen amnesie voor te wenden; hij deed dat echter op zoodanig onhandige wijze dat wij de overtuiging kregen met een geestelijk weinig ontwikkelde persoonlijkheid te doen te hebben: telkens maakte hij zich aan tegenspraken schuldig en gaf dit dan ook met een lachje op 't gelaat gereedelijk toe, zonder daarbij zelfs een oogenblik in affect te komen als wij hem op die tegenspraak attent maakten. Hoe dikwijls wij trouwens ook met beklaagde in aanraking kwamen, steeds troffen wij hem aan in een en denzelfden gemoedstoestand, d. w. z. met een zekere mate van apathie, zich niet bekommerende over zijne tegenwoordige positie noch om zijn toekomst en zeer weinig onder den indruk van het voorgevallene. Beklaagde verhaalde ons ten laatste dan ook de toedracht der zaak in deze bewoordingen: „Ik kwam al met ..een nijdigen kop tehuis door dat gesleep niet dien dronken T., en had „verwacht dat er geen rapport van mijn te laat thuiskomen zou gemaakt .,worden, onidat ik voor een dronken kameraad had gezorgd. Ik begreep ..direct wat de gevolgen zouden zijn als dat gebeurde: al weer niet, naar „Veenendaal gaan, waarop ik al eenige maanden had gehoopt. Toen werd .,ik zoo nijdig dat ik mijn mes haalde en sleep oni den sergeant te ..steken. 't Kwam zoo in eens in mijn hoofd op''.

Ons onderzoelí naar de mate van schoolkennis leerde ons dat 'deze vrijwel overeenkwam met hetgeen men mag verwachten bij iemand van zijn stand; vooral wat feitenkennis betreft was dit niet beneden den norm.

Beklaagde is de drager van eenige degeneratie-teekens; hij heeft o. a. een abnormaal hreed en plat hoofd en een zeer hoog geheinelte.

Conclusie

Resumeerende het hierboven gezegde, concludeeren wij derhalve:

1°. dat beklaagde, stammende uit een voor krankzinnigheid erfelijk belaste familie, doch bovendien lichamelijke kenmerken vertoonende van degeneratie, behooit tot de gedegenereerden. psychisch minderwaardigen;

2°. dat als tweede oorzaak voor het bestaan dezer psychische degeneratie is te beschouwen hersenziekte in de prille jeugd, als verschijnsel waarvan langdurige stuipen zijn waargenomen;

3°. dut een bij gedegenereerden veel voorkomend verschijnsel ook bij hem bestaat, n.l. intolerantie vooi alcoholische dranken;

40. dat uit het verhoor der getuigen voldoende blijkt. dat, toen hij het feit pleegde:

a. hij, alhoewel niet in staat van volslagen dronkenschap verkeerende, echter blijkbaar alcohol had gebruikt:

b.. het oordeel der getuigen en van superieuren blijkens den inhoud dei processtukken omtrent den persoon van beklaagde in het algeineen gunstig is te noemen, doch dat daarbij ook door de meesten in verschillende hem-oordingen als hun oordeel wordt uitgesproken, dat hij iemand is met een niet zeer hoog staand intellect. welk oordeel ook door zijn vroegeren onderwijzer werd gedeeld:

5°. dat uit zijn jeugd tot zijn puberteitsleeftijd meerdere voorvallen bekend zijn, die bewijzen dat hij zelfs zonder alcohol gebruikt te hebben na betrelikelijk onbeteekenende oorzaken in heftig affect kan geraken;

6°. dat de geincrimineerde handeling psychologisch volkoinen verklaarbaar is als psychologisch te zijn tot stand gekomen, wanneer wij daarbij in aanmerking neinen dat beklaagde, reeds prikkelbaar door alcoholgebruik, daarna in ren heftig affect geraakte, wat in laatste instantie als liet motief tot de geincrimineerde handeling is te beschouwen.

Zoodat wij dan ook als resultaat van ons onderzoek de ons gestelde vraag als volgt beantwoorden: .,dat liet n l. *niet* aaiineinelijk is, dat „beklaagde tijdens hij het Ieit pleegde, naarvooi hij terecht stant, lijdende „was aan eenige ziekelijke storing of een gebrekkige ontwikkeling zijner „verstandelijke vermogens".

Utrecht, 18 April 1904.

Dr. Th. MOLL.

r. DELDEN.

HOOG **MILITAIR GERECHTSHOF.**

Sententie van 11 November 1904.

President : Sir. G. H. VAN BOLHUIS

Leden : L. X. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C, *h.* J. VAN SASSE VAN YSSELT

Het door den Advocaat-Fiskaal ingestelde hooger beroep niet-ontvankelijk verklaard voor zooveel het betreft de veroordeeling van den beklaagde wegens desertie, en zulks op grond dat op dit misdrijf in casu geen zwaarder straf is gesteld dan van de ra vallen met laarsen (art. 182. R. Z.)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskttal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 21sten October 1904 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord ran Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord den 7den October 1901 gewezen in de zaak tegen een stoker 2de klasse. oud 19 jaar. geboren te Tubbergen, gedetineerd aan boord van gemelden bodem, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre.

en

genoemden stoker 2de klasse. gedaagde iii voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring. van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi:

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dnt beklaagde voor den Zeekrijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd :

1°. dat hij, dienende aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord, den 22sten Augustus 19011 is achtergebleven van een hem verleend verlof en zich den 6den September d a. v. vrijwilllig heeft aangemeld aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam;

2°. dat hij :

a. opzettelijk een rijwiel. dat hij op 20 Augustus 1904 had gehuurd van G. H. v. G., zoon van den rijwielhandelaar H. J. v. G.. te den Helder. en aan dezen laatste toehehooieiide. wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door dat rijwiel dienselfden dag vooi de som van zestien galden te h?-leenen in de Stads Bank van Leening n°. 2 tr Amsterdam :

b. opzettelijk een rijwiel, dat hij op 23 Augustus 1904 had gehuurd van H. L. L , rijwielhandelaar te Amsterdam, en aan dezen laatste toebehoorende, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend doordat rijwiel denzelfden dag te Amsterdam in de Stads Bank van Leening n°. 1 te beleenen rooi de som van acht gulden :

Overwegende dat de Zeekrijgsraad de aan beklaagde onder 1° en onder

2°. ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en hem heeft schuldig verklaard aan:

1°. desertie in tijd van vrede, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof afwezig te zijn gebleven van den bodem waarop hij diende, zonder de reden dier afwezigheid ten genoegen des rechters te Bunnen bewijzen, en hem te dier zake heeft veroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf, en

2°. verduistering tweemalen gepleegd en hem te dier zake veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf met toerekening der sedert 19 September 1904 voorloopig ondergane verzekerde bewaring op beide straffen:

Overwegende dat, blijkens de op het vonnis gestelde aanteekening, het appel van dat vonnis is geinterjecteerd namens den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, zonder beperking, zoodat de voorziening in hooger beroep tegen dat voiinis in zijn geheel is gericht;

Overwegende dat hij artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie het Hof is geroepen in hooger beroep te oordeelen over alle gewijsden van de respectieve krijgsraden, welke daarvan niet zijn uitgezonderd;

dal bij artikel 202, 1°.. van de Rechtspleging bij de Zeemacht het hooger beroep is uitgesloten van de vonnissen der Zeekrijgsraden welke bij het vorig hoofdstuk executabel zijn gesteld;

dat het iii dat hoofdstuk voorkomende artikel 182 bepaalt. dat aan geenerlei herziening of hooger beroep onderhevig zijn de vonnissen teil laste van onderofficieren en mindere schepelingen, wanneer de ctraf niet te boven gaat eene condemnatie tot liet vallen van de ra met laarsen, welke bepaling in dien zin moet worden verstaan: dal tegen bet misdrijf geen zwaardere straf is bedreigd dan liet vallen van de ra niet laarsen:

dat tegen de desertie. waaraan beklaagde is schuldig bevonden, bij de in liet vonnis aangehaalde artikeleii 137 in verband met artikel 13.5 eii artikel 145 vaii het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water niet is bedreigd eene straf te hoven gaande de condemnatie tot het vallen van de ra met laarsen:

dat derhalve van bet vonnis voormeld, voor zooveel het betreft het feit onder 1°. ten laste gelegd. hooger beroep niet is toegelaten en alzoo de Impetrant in het door hem ingesteld hooger beroep in zooverre moet worden verklaard niet ontvankelijk:

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud breedvoerig in het vonnis is weergeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat belilangcle zich aan het hem onder 2°. ten laste gelegde heeft schuldig gemaakt:

dat die bewezen verklaarde feiten bij het vonnis met juistheid zijn gequalificeerd maar dat de duur der aan den veroordeelde opgelegde gevangenisstraf te lang is, en hij ter zake van die feiten ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikeleii 202. 1°. en 182 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 1, 2. 12. 137. 135 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water. 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad n°. 193*), 9 der Wet van 1.5 April 1886 (*Staatsblad n°.* 64) en verder de bij het voiinis aangehaalde artikelen der Wet van 1879 voormeld, vaii het Wetboek van Strafrecht, van de Wet van 14 Februari 1887 en van artikel 167 der Rechtspleging bij de Zeeinacht:

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart den Advocaat-Fiskaal niet-ontvankelijk in zijn hooger beroep tegen het vonnis den 7den October 1904 door den Zeekrijgsraad aan boord

van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord tegen beklaagde gewezen voor zooveel dat vonnis betreft het feit, den beklaaqde onder 1° ten laste gelegd;

En voor zooveel betreft de aan beklaagde ten laste gelegde verduisteringen:

Doet te niet het vonnis voormeld alleen voor zooveel betreft de deswege aan beklaagde opgelegde straf;

En in zooverre opnieuw recht doende,

Verooideelt den beklaagde ter zake van de verduisteringen waaraan hij bij het vonnis is schuldig verklaard, tot gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden:

Bepaalt dat de tijd. door den veroordeelde sedert 19 September 1904 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering dezer straf voor zoover zulks niet mocht geschied zijn bij de uitvoering der bij het vonnis opgelegde militaire gevangenisstraf:

Ontzegt den veroordeelde het recht om bij de gewapende macht **d** als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren:

Houdt overigens het vonnis in stand:

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het, hooqer beroep:

Ontzegt allen anderen eisch.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Wijziging van enkele wetten in verband met de invoering der Kinderwetten.

Bij Koninklijke Boodschap van 5 December 1906 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging toegezonden het navolgend ontwerp van wet met memorie van toelichting tot vaststelling van bepalingen tot het brengen van bestaande wetten in overeenstemming met de wetten van 6 Februari 1901 (Staatsblad n°. 62), 12 Februari 1901 (Staatsblad n°. 63) en 12 Mei 1902 (Staatsblad n°. 61), en tot regeling van de toepasselijkheid der wet van 12 Februari 1901 (Staatsblad n°. 63) op jeugdige militairen.

Ontwerp van wet.

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods. Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz.. enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen. saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat bepalingen moeten worden vastgesteld tot het brengen van bestaande wetten in overeenstemming met de wetten van 6 Februari 1901 (Staatsblad n°. 62), 12 Februari 1901 (Staatsblad rio. 63) en 12 Mei 1902 (Staatsblad n°. 61), en tot regeling van de toepasselijkheid der wet van 12 Februari 1901 (Staatsblad n°. 63) op jeugdige militairen:

Zoo is het. dat Wij, den Raad van State gehooid, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1. Art. 27, eerste lid. tweede zin. der wet van 27 April 1884 (Staatsblad n°. 96). tot regeling van het Staatstoezicht op krankzinnigen, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 15 Juli 1904 (Staatsblad n°. 157), wordt gelezen als volgt:

„Ingeval de verpleegde onder ouderlijke macht. voogdij of curateele staat, is daartoe ook de toestemming noodig van dengene der ouders, die de ouderlijke macht uitoefent, van den voogd of van den curator."

Artikel 2. Art. 15, eerste lid. der wet van 12 December 1892 (Staatsblad no. 268) op het Nederlanderschap en het ingezetenschap, wordt gelezen als volgt:

„Een minderjarige in den zin der Nederlandsche wet. die staat onder de ouderlijke macht of onder de voogdij van eenen Rijksingezetene of onder voogdij van eene in het Koninkrijk gevestigde, rechtspersoonlijkheid bezittende vereeniging of van eene aldaar gevestigde stichting of instelling van weldadigheid, wordt als Rijksingezetene aangemerkt."

Artikel 3. Art. 44 der net van 25 Juli 1871 (Staatsblad nº. 91). houdende regeling van de bevoegdheid der consulaire aiiihtenaren tot het opmaken van burgerlijke akten en van de consulaire regtsmagt, laatstelijk gewijzigd bij de wet van i Juni 1905 (Staatsblad nº. 203), wordt gelezen als volgt:

„De consulaiie regtbanken zijn bevoegd tot liet verrigten, overeenkomstig de Nederlandsche wetten, van alle hai delingen volgens die metten aan de arrondissements-regtbanken opgedragen in zake van ouderlijke magt voogdij. handligting, curatele, afwezigheid, huwelijk, erfenis of burgerlijken stand."

Artikel 4. Art. 12 der Militiewet 1901, aangevuld en gewijzigd bij de wetten van 20 Juni 1902 (Staatsblad nº. 119), en 5 December 1903 (Staatsblad nº. 293), wordt gelezen als volgt:

„Waar in deze wet niet betrekking tot minderjarigen gesproken wordt van „vader". „moeder" of „voogd", stiekt:
de uitdrukking „vader". voor het geval, dat de vader de ouderlijke magt uitoefent:
de uitdrukking „moeder". voor het geval. dat de moeder de ouderlijlír magt uitoefent:
de uitdrukking „voogd", voor het geval, dat de minderjarige onder voogdij staat.
Waar in deze wet met betrekking tot meerderjarigen gesproken wordt van „curator". streht deze uitdrukking voor liet geval, dat het iemand geldt, die onder curatele staat."

Artikel 5. In art. 16. derde lid. derzelfde wet vervallen de woorden:
..indien zijn vader of moeder of beiden de ouderlijke macht missen,".

Artikel 6. In art. 22, eerste lid. derzelfde wet wordt in plaats van „Rijkswerkinrigtingen en ran Rijksopvoedingsgestichten", gelezen: „Rijkswerkinrigtingen, van Rijksopvoedingsgestichten en van tuchtscholen."

Artikel 7. Aan het slot van het tweede lid van art. 42 derzelfde wet wordt na het woord .,dienen" eene komma geplaatst, waarna worden gevoegd de woorden:
„of tot het tijdstip, waarop de voorziening van Regeringswege in de opvoeding van den schuldige voorwaardelijk of onvoorwaardelijk eindigt."

Artikel 8. Aan het slot van art. 55 derzelfde wet wordt de punt vervangen door een kommapunt, en aan dat artikel wordt een nieuw nommer toegevoegd, luidende:

.,*1º*. die op bevel van den regter ter beschikking van de Regering is gesteld, voor zoover bij het sluiten van de zitting van dril militieraad de voorziening van Regeringswege in de opvoeding van den schuldige niet voorwaardelijk of onvoorwaardelijk is geëindigd, tenzij tevens een onherroepelijlre veroordeeling is uitgesproken, die grond oplevert tot toepassing van art. 54, aanhef en 3º."

Artikel 9. In art. 56, eerste lid, derzelfde wet worden na de komma achter het woord „dienen" de volgende woorden ingevoegd:
„of nadat de ingevolge hevel van den regtrr. niet gepaard met veroordeeliag tot eenige straf, aangevangen voorziening van Regeringswege in zijne opvoeding voorwaardelijk of onvoorwaardelijk is geëindigd".

Artikel 10. In art 95. eerste lid, derzelfde wet worden na het woord „dienen" de volgende woorden ingevoegd: „of die op bevel van den regter zonder toepassing van eenige straf ter beschikking van de Regering zijn gesteld", en na het woord „uitgesproken" wordt eene komma geplaatst, waarna worden gevoegd de woorden: „of tot het tijdstip waarop de voorziening van Regeringswege in hunne opvoeding voorwaardelijk of onvoorwaardelijk eindigt."

Artikel 11. In art. **99.** tweede lid: derzelfde wet worden na het woord „dienen" de volgende woorden ingevoegd: „of die op bevel van den regteï zonder toepassing van eenige straf ter beschikking van de Regering is gesteld", en ria het moord „uitgesproken" wordt eene komma geplaatst, waarna worden gevoegd de woorden: „of tot het tijdstip, waarop de voorziening van Regeringswege in zijne opvoeding voorwaardelijk of onvoorwaardelijk eindigt".

Artikel 12. In art. 147. derde lid, art 151, tweede lid, en art. 158, derde lid, derzelfde wet worden na het moord „dienen" de volgende woorden ingevoegd: „of is hij op bevel van den regter ter beschikking van de Regering gesteld", en na het woord „uitgesproken" wordt eene komma geplaatst, waarna worden gevoegd de woorden: „of tot het tijdstip, waarop de voorziening van Regeringswege in zijne opvoeding voorwaardelijk of onvoorwaardelijk eindigt".

Artikel 13. In art. 49, eerste lid. der Pensioenwet voor de zeemacht 1902 (Staatsblad nº. 87),

in art,. 47. eerste lid, der Pensioenwet voor de landmacht 1903 (Staatsblad nº. 90),

in art,. 49. eerste lid, der wet van 12 Juli 3895 (Staatsblad nº. 104), tot regeling van de pensionneering van officieren, onderofficieren en minderen der Koninklijke Nederlandsche marinereserve enz.. zooals dat is gewijzigd bij de wet van 9 April 1897 (Staatsblad nº. 83),

in art. 36, eerste lid, der wet van 18 Juli 1890 (Staatsblad nº. 109). tot regeling der pensioenen van de mindere geëmployeerden enz., op daggeld werkzaam bij de inrichtingen van 's Rijks zee- en landmacht, zooals dat is gewijzigd bij de wet van 9 April 1897 (Staatsblad nº. 83),

en in art. 37, eerste lid, der Loodspensioenwet 1905 (Staatsblad iiº. 172), worden de woorden „of tot eenige . . . . . ondergaat" vervangen door de moorden: „tot plaatsing in eene tuchtschool voor drie maanden, of tot eenige zwaardere straf, of op bevel van deri rechter ter beschikking van de Regeering is gesteld, mist gedurende den tijd dat hij zijne straf ondergaat, van Regeeringswege in zijne opvoeding wordt voorzien".

In het derde lid derzelfde artikelen worden de woorden „gevangenis of Rijkswerkinrichting is ontslagen" vervangen door de woorden: „gevangenis, de Rijkswerkinrichting of de tuchtschool is ontslagen of wiens opvoeding van Regeeringswege voorn-aardelijk of onvoorwaardelijk is geëindigd."

Aan dezelfde artikelen wordt een vierde lid toegevoegd, luidende:

„Het bestuur van een gesticht of eene instelling van weldadigheid, waarin een gepensionneerde, die ter beschikking van de Regeering is gesteld, wordt opgenomen, heeft geen aanspraak op uitkeering van het pensioen."

Artikel 14. In art. **6** der Pensioenwet voor de zeemacht 1902 (Staatsblad nº. 87), en in art. 6 der Pensioenwet voor de landmacht 1902 (Staatsblad nº. 90) wordt de aanhef van het bepaalde sub *littera e,*

en in art. 45 der wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 wordt de aanhef van hrt bepaalde sub nº. 5 gelezen als volgt:

door een rechterlijk vonnis, waarvan verwijdering uit den dienst het gevolg is, of door veroordeeling".

Artikel 15. In art. 15 der wet tot regeling van hei lager onderwijs, zooals die laatstelijk is gewijzigd bij de wet van 5 Juli 1905 (Staatsblad nº. 152), wordt sub littera f na „Rijkswerkinrichtingen" een komma geplaatst en worden de woorden „en in" vervangen door rle woorden „tuchtscholen en".

Artikel 16. Art. 8, eerste lid, der wet van 2 Mei 1863 (Staatsblad nº. 50), houdende regeling vall het middelbaar onderwijs, zooals die laatstelijk is gewijzigd bij de wet van 28 Mei 1901 (Staatsblad nº. 123), en art. 10 der wet tot regeling van het lager onderwijs, zooals die laatstelijk is gewijzigd bij de wet van 5 Juni 1905 (Staatsblad nº. 152), vervallen.

Artikel 17. De toepasselijkheid in het algemeen van de wijzigingen en aanvullingen, welke het Wetboek van Strafrecht heeft ondergaan door de met van 12 Februari 1901 (Staatsblad nº. 63), houdende wijziging in de bepalingen betreffende het straffen en de strafrechtspleging ten aanzien van jeugdige personen, op zoodanige personen, die voor een krijgsraad terecht staan ter zake van feiten, waarop bij de Wetboeken voor het krijgsvolk te water of te lande geene bijzondere straf is gesteld en welke den militairen dienst niet uitsluitend betreffen, wordt beperkt overeenkomstig het bij de artikelen 18, 19, 20 en 21 dezer met bepaalde.

Ten opzichte van militaire misdrijven geldt de genoemde wijziging in de bepalingen betreffende het straffen en de strafrechtspleging ten aanzien van jeugdige personen niet.

Artikel 18. De straf van plaatsing in eene tuchtschool wordt niet opgelegd aan jeugdige personen, tot het krijgsvolk te water behoorende, die zich buiten het Rijk in Europa bevinden aan boord van een Nederlandsch oorlogsvaartuig, welks bestemming, in verband met bet nog af te leggen deel der reis, niet reden doet vernachten, dat hrt niet binnen twee maanden na het plegen van het strafbare feit in het Rijk in Europa zal zijn teruggekeerd.

Artikel 19. Op een persoon, tot hei krijgsvolk te water behoorende, die den leeftijd van achttien jaren nog niet lieeft bereikt en buiten het Rijk in Europa wordt veroordeeld aan boord van een Nederlandsch oorlogsvaartuig, welks bestemming, in verband iiiet het nog af tr leggen deel der reis, met reilen doet verwachten, dat het iiiet binnen twee maanden na de uitspraak dier veroordeeling in het Rijk in Europa zal zijn teruggekeerd, zijn het tweede lid van art. 23 en het eerste lid van art. 34 van het Wetboek van Strafrecht niet van toepassing.

Artikel 20. Op hen, die tot het krijgsvolk te water behooren, is het bepaalde bij art. 39 *octies* van het Wetboek ra11 Strafrecht niet vnii toepassing.

Artikel 21. Op hen, die tot het krijgsvolk van den Staat behooren, wordt art. 38 van het Wetboek van Strafrecht niet toegepast.

Artikel 22. Hij die aan boord van een Nederlandsch oorlogsvaartuig wordt veroordeeld tot de straf van plaatsing in eene tuchtschool, kan uit de verzekerde bewaring worden ontslagen, desgeraden voorwaardelijk.

Indien deze veroordeeling wordt uitgesproken buiten het Rijk in Europa gaat de straf in op den dag, volgende op dien van aankoiiist van het vaartuig in eene haven van het Rijk in Europa.

Artikel 23. De geldboete, waartoe eeii minderjarige tot het krijgsvolk van den Staat beliooreiide. die tijdens de uitspraak van het vonnis den leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, is veroordeeld. wordt verhaald op zijne wedde of soldij in maniere als volgt:

De tot verhaal bevoegde autoriteit, welke teil aanzien van een veroordeelde, behoorende tot liet krijgsvolk te water. is de fiskaal in functie over het oorlogsvaartuig, waarop de veroordeelde zich bevindt, en ten aanzien van een veroordeelde. behoorende tot het krijgsvolk te lande, de auditeur-militair bij den krijgsraad, die de veroordeeling uitsprak, geeft bij niet voldoening van de geldboete hiervan kennis aan dengene, die is belast met de uitbetaling van de wedde ot soldij aan den veroordeelde, met opgave van de door haar bepaalde som en tijdstippen van betaling, bedoeld bij het vierde lid van dit artikel.

Deze kennisgeving geschiedt schriftelijk en wordt dooi hem, aan wien zij gericht is. voor „gezien" geteekend en aan die autoriteit teruggezonden.

Degene, tot wien deze kennisgeving gericht werd, is verplicht om. zoolang de boete niet ten volle i. betaald. tol kwijting en ten hoogste tot het bedrag dei wedde of soldij van den veroordeelde, aan die autoriteit wekelijks of maandelijks de som te voldoen, welke door deze in verband met het bedrag der geldboete en het bedrag van de wedde of soldij is bepaald.

De meergenoemde autoriteit draagt het aldus van de wedde of soldij ingehouden bedrag wekelijks of maandelijks of indien zij zich bevindt aan boord van een Nederlandsch oorlogsvaartuig buiten het Rijk in Europa, zoodra mogelijk na aankomst in eene haven van dat Rijk, af aan den ontvanger der registratie. die ter plaatse bevoegd is.

Artikel 24. De straf van berisping wordt ten uitvoer gelegd door den voorzitter van den krijgsraad, die de veroordeeling lieett uitgesproken, zoodra mogelijk na de uitspraak.

Geschiedt de tenuitvoerlegging binnen het Rijk in Europa, dan kunnen de ouders of voogden van den veroordeelde desverlangd daarbij tegenwoordig zijn, waartoe zij door den secretaris van deii krijgsraad of dengene die zijne functiën waarneemt. indien mogelijk, worden uitgenoodigd.

Artikel 25. Hij op wien buiten het Rijk in Europa, aan boord van eeii Nederlandsch oorlogsvaartuig, art. 39 van het Wetboek van Strafrecht wordt toegepast, kan uit de verzekerde bewaring worden ontslagen, desgeraden voorwaardelijk, en wordt zoo spoedig mogelijk met een naar Nederland vertrekkend Nederlandsch oorlogsvaartuig daarheen opgezonden.

Artikel 26. Indien art. 39 van liet Wetboek van Strafrecht wordt toegepast op een persoon, tot, het krijgsvolk van den Staat behooreiide, vervalt; van rechtswege de door hem aangegane dienstverbintenis, voor hem die deel uitmaakt van het krijgsvolk te water en zich tijdens de uitspraak van het vonnis buiten liet Rijk in Europa bevindt, op den dag, volgende op dien van aankomst van het vaartuig in eene haven van dat Rijk, en voor alle anderen. tot hei, krijgsvolk van den Staat behoorende. op het oogenblik waarop de uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd.

Het van rechtswege vervallen van de dienstverbintenis overeenkomstig het vorige lid van dit artikel, staat niet iii den weg aan het sluiten van eene nieuwe dienstverbintenis door denzelfden persoon en brengt niet mede verlies van het recht op pensioen, onverminderd deze gevolgen, die uit de toepassing van het bepaalde bij art. 39 *ter* van liet Wetboek van Strafrecht mochten voortvloeien.

Artikel 27. Met uitzondering van art. 3, treedt deze met in werking in het Rijk in Europa op den dag harer afkondiging en aan boord van Nederlandsche oorlogsvaartuigen, buiten dat Rijk vertoevende, drie maanden na dien dag. Art. 3 treedt op laatstbedoeld tijdstip ill werking.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, eii dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat. aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

De Minister van Buitenlandsche Zaken.

De Minister van Binnenlandsche Zaken.

De Minister van Marine.

De Minister van Oorlog,

Memorie van Toelichting.

Het hieïbij aangeboden ontwerp van wet strekt ter vervanging van de wetsvoordracht, welke bij Koninklijke Boodschap van 13 November 1905 bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd aanhangig gemaakt (zie Gedrukte stukken, Zitting 1905--1906, **120**) doch nader, ingevolge machtiging der Koningin, op 3 December j.l. werd ingetrokken. (1) De indiening van hst onderwerpelijk voorstel en de daarmede gepaard gaande intrekking van het oorspronkelijk ontwerp, dat de tegenwoordige Ministers bij hun optreden zoo goed als gereed vonden en dat destijds reeds eene ganschc voorbereidingsgeschiedenis bleek doorloopen te hebben. vinden hare oorzaak in de volgende overwegingen.

Vooreerst maken de voorschriften van het door de wet van 6 Februari 1901 (*Staatsblad* no. 62) gewijzigd Burgerlijk Wetboek, in zake ouderlijke macht. voogdij en curateele. herziening noodig van onderscheidene metsbepalingen, waarop tot nog toe de aandacht niet was gevallen en waarvan in de gewisselde stukken betreffende het ingetrokken ontwerp, niet is gewaagd geworden. En verder wordt. ten gevolge van den loop der omstandigheden, op een van de hoofdpunten der te treffen regeling — de toepasselijkheid van de strafrechtsbepalingen der Kinderwetten op jeugdige militairen — door de Regeering, om hieronder nader in het licht te stellen redenen, thans een standpunt ingenomen, principieel geheel tegenovergesteld aan dat, hetwelk oorspronkelijk werd aanvaard: een aantal nieuwe bepalingen, eene uitgewerkte voorziening op dit stuk bevattende, is daardoor noodzakelijk geworden. In verband met een en ander is eene nadere regeling

(1) Zie over dit wetsontwerp blz. 57 hiervóór en blz. 1\15 r. van ten eersten jaargang van dit Tijdschrift. (Red. M. R. T.)

ontstaan, die, wat inhoud en omvang betreft, zoo zeer verschillend is van de eerstbedoelde. dat hier niet wel aan eene omwerking van het oorspronkelijk wetsontwerp gedacht kan worden maar veeleer aan een geheel nieuw voorstel van wet, hetwelk, naar de meening der ondergeteekenden, aan een hernieuwd onderzoek in den Baad van State en in de Afdeelingen der. Tweede Kamer behoort te worden onderworpen.

De hierboven bedoelde wetsbepalingen, welke alsnog, in verband met de invoering der burgerrechtelijke Kinderwet. wijziging behoefden, zijn art. 27 der Krankzinnigenwet, art. 15 der wet op liet Nederlanderschap en het ingezetenschap en art. 44 der. Consulaire wet. waaromtrent hier verder naar de toelichting op de artikelen kan worden verwezen. Met betrekking tot de toepasselijkverklaring der strafrechtelijke Kinderwetten op jeugdige iiiilitairen. zijn de ondergeteekenden. gelijk gezegd, door veranderde omstandigheden genoopt geworden, op het aanvankelijk voorstel terug te komen.

Met goede reden scheen indertijd te mogen worden vernacht. dat het oorspronkelijk ingediend wetsontwerp wet zou kunnen worden ongeveer gelijktijdig met de invoering der Kinderwetten: in die verwachting kon door de Regeering op het voetspoor vall het vorige Kabinet, het standpunt worden ingenomen dat de nieuwe strafrechtsbepalingen ten aanzien van jeugdige personen, door de wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 63) in het Wetboek van Strafrecht gebracht, ten opzichte van iiiilitairen buiten toepassing zouden blijven.

Intusschen, de verwachting, dat liet tot stand komen der wet met de invoering der Kinderwetten ongeveer zon samenvallen. bleek ten gevolge van den loop der zaken niet te kunnen worden verwezenlijkt. Integendeel, het liet zich aanzien, dat niet dan geruimen tijd na die invoering. op de plaatsing der met in liet *Staatsblad* gerekend zon mogen worden.

Nu waren, bij gemis aan eeii uitdrukkelijk voorschrift, het tegeiidee! bevattende, sedert het in werking treden der Kinderwetten de daarin iieeigelrgde bepalingen van materieel strafrecht met betrekking tot jeugdige personen, in haren vollen omvang ook toepasselijk geworden op militairen, die andere dan zuiver militaire delicten pleegden, al stonden zij deswege voor eenen krijgsraad terecht (zie art. 13 Crimineele Wetboeken voor het krijgsvolk te water en te landr en artt. 1 en 3 der wetten van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°s. 191 en 193). voor de zuiver militaire delicten zie men nader in de toelichting ad artt. 17—26). Dienovereenkomstig geschiedde. sedert 1 December 1905, in de practijk de bestraffing van jeugdige iiiilitairen dooi de rechterlijke autoriteiten. Handhaving van het stelsel. in het oorspronkelijk ontwerp aangenomen, zou dus ten gevolge hebben gehad, dat de mildere, met moderne begrippen strookende strafbepalingen der Kinderwetten, na geruimen tijd voor militairen te hebben gegolden, daarna. bij liet in werking treden der wet, hare toepasselijkheid te hunnen aanzien weder hadden verloren! Het ongewenschte van eenen terugkeer tot den ouden toestand onder dergelijke omstandigheden behoeft wel niet betoogd. Een en ander heeft de Regeering er toe geleid, in de hierbij aangeboden wetsvoordracht de toepasselijkheid van de strafrechtsbepalingen der Kinderwetten op jeugdige militairen, te bestendigen, en op dezen grondslag de materie nader te regelen. De getroffen voorzieningen zijn in artt. 17 vlg. neergelegd, naarnaar de ondergeteekenden zich verwijzing veroorloven.

Hieronder volgt thans eene toelichting van de onderscheidene artikelen.

Artt. 1—5. De wet van 6 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 62), die verandering brengt in het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de vaderlijke macht en de voogdij, maakt ten aanzien vnii een viertal bestaaiide wetten aanpassing aan het op dat stuk gewijzigd stelsel van burgerlijk recht noodzabelijk.

Tot regeling van een en ander strekken de eerste vijf artikelen van het wetsontwerp. welli-e artikelen, voor zoover zij niet zelve de bedoeling genoegzaam aanwijzen, hieronder toelichting vinden.

Art 1. Art. 1, algemeene bepaling, dei wet van 6 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 62), tot wijziging en aanvulling van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek enz, schrijft wel is waar voor, dat overal waar in wetten of wettelijke voorschriften de uitdrukking ..de vaderlijke magt" voorkomt, daaronder wordt verstaan „de ouderlijke magt", doch ten aanzien der uitwerking van dit beginsel bestaat geene algemeene wettelijke voorziening; vandaar de op dit stuk voorgestelde wijziging, waardoor art. 27 der Krankzinnigenwet, dat uitgaat van de gedachte dat alleen de vader de ouderlijke macht uitoefent, in overeenstemming wordt gebracht met het gewijzigd stelsel van het Burgerlijk Wetboek ten aanzien van de uitoefening der ouderlijke macht.

Art. 2. Het schijnt niet wel aannemelijk, dat de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap in het algemeen en haar art. 13 in Liet bijzonder. ook van toepassing mag geacht worden op de rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen en de stichtingen of iiistellingen van weldadiqheid. waarvan art. 421 van het Burgerlijk Wetboek gewag maakt. De voorgestelde redactie past art. 15 der genoemde wet bij het gewijzigd Burgerlijk Wetboek aan en verklaart uitdrukkelijk de pupillen van hier te lande gevestigde inrichtingen als bovenbedoeld tot ingezetenen, als hoedanig zij zonder zoodanige voorziening bezwaarlijk zouden kunnen worden aangemerkt.

Art. 3. De voorgestelde aanvulling der huidige redactie beoogt de bevoegdheid der consulaire rechtbanken uit te breiden tot die zaken, welke brtreffen de onderlijli-e macht en wat daarmede samenhangt, als ontzettings- en ontheffingsgedingen, zulks weder in overeenstemming met de gewijzigde regeling van het burgerlijk recht; zonder wijziging der consulaire met nou bedoelde bevoegdheid voor de consulaire rechtbanken niet kunnen worden aangenomen.

Art. 4. De voorgestelde tekst van art. 12 der Militiewet 1901 bepaalt er zicli toe, overal waar voormelde wet de uitdrukkingen „vader", „moeder". .,voogd" eii „curator" bezigt, deze benamingen in verband te brengen met de burgerrechtelijke begrippen van ..uitoefening der ouderlijke macht" en „staan onder voogdij of curatele". In het Burgerlijk Wetboek, niet in de Militiewet, behoort het samenstel van rechtsregelen te worden neergelegd, waaraan in iedei concreet geval moet worden getoetst, wanneer vader of moeder de ouderlgli-e macht uitoefent, wanneer een minderjarige staat onder voogdij of curateele. Die regelen van burgerlijk recht nog eens verkort samen te vatten in een artikel der Militiewet zoude noodzakelijkerwijze in de practijk tot verwarring en conflict moeten leiden: vandaar dat de redactie van het voorschrift zoo eenvoudig mogelijk is gesteld.

Art. 5. De aangegeven woorden behooren te vervallen, omdat. wanneer

slechts een der ouders de ouderlijke maclit mist eii de ander haar uitcefent, op dezen onder omstandigheden de verplichting tot aangifte kan berusten: terwijl het geval, dat beide ouders de onderlijlie macht missen, inverband niet art. 12 der Militiewet, zooals dat bij art. 4 van dit ontwerp gewijzigd is voorgesteld, reeds gedekt wordt door de woorden .,of in mettelijken zin geen vader of moeder heeft". mede voorkomende in art. 16, derde lid. der voormelde wet.

Artt. 6– 12. In de hierbij genoemde artikelen der Militiewet 1901 moet ook rekening worden gehouden met de voorziening van Regeeringswege in de opvoeding van een militieplichtige ingevolge zijne ter beschikkingstelling van de Regeering en met diens plaatsing in een tuchtschool, welke maatregelen ingevolge de wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 63) op jeugdige personen kunnen worden toegepast en voor militairen — behoudens de noodzakelijke uitzonderingen — gehandhaafd worden bij dit wetsontwerp.

Be voorgestelde wijzigingen riemen als beginsel aan, dat de dwangopvoeding niet wordt onderbroken door — of verschoven voor de vervulling van den militieplicht: wie geoordeeld wordt aan een bijzondere wijze van opvoeding behoefte te hebben, kan deze niet vinden in het leger of bij de vloot. hoe groote zorg daar in het algemeen ook aan het moreel welzijn van jeugdige militairen uordt gewijd, daar immers deze zorg niet naar ieders individueele geiteldheid en karakter kan worden ingericht. lntusschen is liet niet noodig, dat eerst met het *onvoorwaardelijk* eindigen van de roorziening van Regeeringswege in de opvoeding liet tijdstip zal aanbreken voor de toelating tot den militiedienst. Wanneer de dwangopvoeding zoodanige verbetering schijnt te hebben gebracht, dat die voorziening althans voorwaardelijk een einde kan nemen. kan de niilitiedienst aanvangen en behoeft niet het voleindigen van het 21ste jaar te ɯ-orden afgewacht, waardoor de betrokken persoon eerst op zooveel lateren leeftijd een werkkring zou kunnen zoeken. Juist liet zijn in militairen dienst kan voor den voorwaardelijk ontslagen Rijksopvoedeling Leer nuttig werken en hem steunen in zijn pogeri oin den goeden weg te blijven bewandelen.

Art. 13. Ook in de hier genoemde wetsartikelen moet. behalve van de ter beschikkingstelling van de Regeering en de daaraan verbonden voorziening van Regeeringswege in de opvoeding, ook melding worden gemaakt van de plaatsing in een tuchtschool. In heide gevallen, die intusschen wel zelden zullen voorkomen, behoort de gepensionneerde evenzeer het genot van zijn pensioen tijdelijk te missen als wanneer hij ɯ-are veroordeeld tot gevangenisstraf enz.

Als dientengevolge zoodanig gemis ook zal intreden indien de gepensionneerde op bevel van den rechter tei beschiliking van de Regeering is gesteld, moet in de bepalingen van eeniqe pensioenwetten, welke de uitbetaling van het pensioen voorschrijven aan liet bestuur van het gesticht of de instelling waarin - of van de gemeente waardoor de betrokkeii persoon wordt verpleegd, zoodanige wijziging worden gebracht, dat die uitbetaling niet zal geschieden indien de verpleging een pevolg is van de omstandigheid, dat de gepensionneerde op bevel van den rechter ter beschikking van de Regeering is gesteld. In dit geval toch bestaat geen reden voor die uitbetaling.

Ook hiel is rekening gehouden met de mogelijkheid, dat de opvoeding van Regeeringswege voorwaardelijk eindigt, in nelk geval ei geen reden

is het pensioen langer te onthouden: integendeel zal de uitkeering te stade komen bij het zoeken naar gepaste werkzaamheid.

Art. *14.* Daar ook bij veroordeeling van ren jeugdig persoon tot een der straffen, vermeld in het tweede lid van art. 9 Wetboek van Strafrecht, ontzetting van rechten kan worden uitgesproken, inet riaine van het recht om bij de gewapende macht te dienen. is de wijziging nooclig van de liier genoemde wetsbepalingen ter voorkoming, dut. ondanks die veroordeeling en daaruit gevolgde verwijdering uit den dienst. pensioen zou worden genoten.

Art. *15.* Met het oog op het bijzonder karakter der tuchtscholen ligt het in den aard der zaak. dat ook zij. evenals de andere in art. *15f* der Lager Onderwijswet vermelde gestichten, worden onttrokken aan het gewone toezicht op het lager onderwijs.

Art. 16 Veroordeeling ter zake van *misdaad,* die onder de oude strafwetgeving kon worden uitgesproken, is thans niet meer mogelijk, en het sub b van de beide hier genoemde artikelen vermelde nº. 5 van art. 28. Wetboek van Strafrecht, is door de wet van *12* Mei *1902* (*Staatsblad* riº. *61)* vervallen, terwijl het daar mede genoemde nº **4** is beperkt tot het zijn van raadsman en gerechtelijk bewindvoerder en in de onderwijs-wetten juist werd genoemd, omdat oorspronkelijk daarin ook vermeld was het recht tot het zijn van voogd. curator, toeziende voogd of toeziende curator over anderen dan eigen kinderen. Mitsdien hebben de bepalingen van die beide artikelen in de wetten op het middelbaar en het lager onderwijs geen zin meer voor de toekomst. Zij kunnen derhalve vervallen.

Dat de eenmaal vervallen bevoegdheid niet kan herleven, volgt uit de artikelen 9 en 11 der onderwijswetten zelve.

Artt. 17—26. Gelijk in den aanhef dezer Memorie is medegedeeld, zijn de ondergeteekenden bij hunne voorstellen betreffende de regeling van de toepasselijkheid der strafrechtelijke Kinderwet op militairen uitgegaan van liet standpunt, dat jeugdige militairen. die met den strafrechter in aanraking komen. evenzeer en in gelijke mate als andere jeugdige burgers van den Staat, die in dat geval verkeeren, zullen deelen ill de voor hunnen leeftijd bijzonder geëigende behandeling, bij de wet van 12 Februari *1901 (Staatsblad* nº. *63)* in onze strafwetgeving ingevoerd en geregeld.

Het zou een punt van overweging kunnen uitmaken of de nieuwe straffen en maatregelen ten aanzien van jeugdige personen niet toepasselijk moeten worden verklaard voor zoodanige militairen, die zich aan militaire misdrijven schuldig maken. In deze gevallen gelden zij thans niet ingevolge de bijzondere verhouding van de Crimineele Wetboeken tot liet Wetboek van Strafrrcht en het uitdrukkelijk voorbehoud, aan het slot van art. *91* van laatstgenoemd Wetboek gemaakt; immers door andere straffen dan die van het Wetboek van Strafrecht vast te stellen en regelingen te maken in af\+-ijlring van die van dat TT-eiboek. bepalen de Crimineele Wetboeken „anders", waardoor de bepalingen der acht eerste Titels niet toepasselijli zijn op feiten. waarop bij de Crimineele Wetboeken straf is gesteld Eene toepasselijk-making van de bepalingen der strafrechtelijke Kinderwet voor militaire misdrijven zou echter moeten bestaan iii het aanbrengen van ingrijpende wijzigingen in de Crimineele Wetboeken en in de Rechtsplegingen voor zee- en landmacht, waarvoor meer tijd zou worden gevordeid dan raadzaam is alsnog te doen verloopen vóór de wettelijke

aanpassing van de vernielde Kinderwet aan liet niilitaiie strafrecht. Tot dit partieele herziening van de Crimineele Wetboeken en de beide rechtsplegingen kan daarenboven bezwaarlijk thans morden overgegaan, nu het in werking treden van liet nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht wordt voorbereid en daarmede, naar het zich laat aanzien, gepaard zal gaan eene eveneens in beweiking zijnde herziening van het formeele Strafrecht r-oor militairen.

Is derhalve uitbreiding van de werking der nieuwe straffen en maatregelen ten aanzien van jeugdige personen tot militaire delicten op dit oogenblik niet raadzaam, uit het vorenstaande volgt tevens. dat eene uitdrukkelijke uitsluiting niet noodig is om de niet-toepasselijkheid der strafrechtelijke Kinderwet ten deze te verzekeren. Het is alleen te doen om den bestaanden toestand te bestendigen. Geenerlei bepaling dienaangaande zou dan ook in dit wetsontwerp behoeven te worden opgenomen, mare het niet, dat eene opvatting in anderen zin althans feitelijk mogelijk is gebleken en 1%-eldoor de sententie van het Hoog Militair Gerrchtshof dd. 30 Januari 1905, te vinden in het Vilitair-Rechtelijk Tijdschrift van dit jaar, bladz. 432 Daargelaten of die beslissing juist is, behoort met haar toch rekening te worden gehouden ter voorkoming van verkeerde of althans niet gewilde, in elk geval in de practijk niet wel uitvoerbare decisiën. Vandaar dat aan het eerste lid van art. 17 van dit ontwerp, hetwelk vooropstelt de toepasselijkheid — behoudens te maken beperkingen — van de meergenoemde nieuwe bepalingen in het Wetboek van Strafrecht op niet-militaire delicten. een tweede lid is toegevoegd met hrt doel de niet-toepasselijkheid voor militaire misdrijven voor zooveel noodig buiten allen twijfel te stellen.

Naast de beperking tot strafbare feiten. bij aiidrre wetten dan de Crimineele Wetboeken voorzien. morden nog enkele beperkingen door dringende iecleiien van practijk geboden.

Deze beperkingen, neergelegd in de artt. 18—21 van deze wetsvoordracht. betreffen meerendeels het krijgsvolk te water: alleen art. 21 geldt voor de landmacht tevens.

Voor zoover de straffen en maatregelen der strafrechtelijke Kinderwet zullen blijven gelden voor militairen, zijn eenige bepalingen noodig om die voor hen uitvoerbaar te maken en om enkele bestaande voorschriften van militaire stiafrechtspleging daarmede iii overeenstemming ie brengen. Daartoe strekken de artt. 22 - 26 van het ontwerp.

Art. 18 beperkt eenigszins de oplegging van de straf van plaatsing in eene tuchtschool. Deze straf kan noch aan boord, noch in Nederlandsch-Indie of eene andere Nederlandsche kolonie worden ten uitvoer gelegd. Het ontbreken van dergelijke inrichtingen in de koloniën en van de gelegenheid om eenigeii maatregel aan boord toe te passen, die met de hier bedoelde straf zou kunnen worden gelijkgesteld, zou de executie in Nederland onvermijdelijk maken De terugzending met dat doel van veroordeelden uit ver verwijderde streken zou echter op onoverkomelijke moeilijkheden stuiten. Deze straf wordt in den regel slechts vooi zoo korten tijd opgelegd, dat haar duur veelal reeds voor de aankomst in hrt moederland zou verstreken zijn, althans voor een groot deel, omdat zij ingevolge art. 27 *ter* j°. 26 van het Wetboek van Strafrecht en art. 9 der wet van 15 April 1886 *(Staatsblad* n°. 64) ingaat op den dap der tenuitvoerlegging, welke bij art. 194 der Rechtspleging voor de Zeemacht is vastgesteld op dien, waarop het fiat executie is verleend. Enkel voor de straf van plaatsing in

eene tuchtschool hierin vei-tindering te brengen zou ten gevolge hebben, dat de veroordeelde feitelijk veel langer dan de rechter heeft gewild als gevangene zou worden behandeld, namelijk gedurende al den tijd vóór zijne aankomst in Nederland, en dus de straf aanzienlijk zou worden verzwaard. Vooral zou dit bezwaar wegen omdat ter vermijding van kosten de terugvaart van een oorlogsschip zou moeten worden afgewacht. Toch zou de tot de tnchtscliool veroordeelde vóór zijne verscheping en tijdens zijne thuisreis niet als een vrije en onveroordeelde aan boord van een oorlogsvaartuig kunnen verkeeren, al ware het alleen maar omdat dan de indruk van de veroordeeling te zeer zou verloren gaan. Maar ook de krijgstucht aan boord zou zulks niet toelaten.

Daarom is het noodig voor hen, wier straf niet spoedig kan worden geëxecuteerd, de tuchtschool geheel uit te sluiten. Sen aanzien van personen, wier schip binnen een paar maanden in Nederland is terug te wachten, bestaat deze noodzakelijkheid niet. Vandaar dat deze straf alleen voor hen wordt ter zijde gesteld, die op grond van de bestemming van hun schip, in verband met het nog af te leggen deel der reis, met reden niet binnen twee maanden na Liet plegen van liet feit hier te lande kunnen worden terug gewacht.

Wel wordt door deze regeling ten aanzien van een zeker aantal jeugdige militairen der zeemacht de keuze van straffen beperkt, maar toch blijven voor hen geldboete en berisping niet de eeiiige straffen. De hier bedoelde personen zullen wel den leeftijd van zestien jaren hebben bereikt, omdat jongeren niet deelnemen aan de grootere reizen onzer oorlogsvaartuigen. Derhalve is toepassing van art. 39 *septies*, laatste lid, altijd mogelijk en kan dus gevangenisstraf worden opgelegd, indien de rechter meent niet met een der gegeven kinderstraffen te kunnen volstaan.

Art. 19. De straf van geldboete kan ook op jeugdige schepelingen worden toegepast ill den geest van het bepaalde bij het Wetboek van Strafrecht: behalve wat betreft de daar gestelde vervangende straf van plaatsing in eene tuchtschool, die om dezelfde redenen als die principale straf niet uitvoerbaar is aan boord of in de koloniën en dur eveiizeeï bij eenigszins langere reizen moet worden uitgesloten. Zonder eene uitdrukkelijke bepaling dienaangaande zou art. 23 Wetboek van Strafrecht in zijn geheel van toepassing zijn ingevolge art. 3 dei. π-etteii van 14 November 1879, *Staatsblad* n°s. 191 en 193. Dit wordt voorkomen door het tweede lid van art. 23 Wetboek van Strafrecht niet van toepassing te verklaren voor dezelfde gevallen als in art. 18 van dit ontwerp zijn omschreven. Alleen wordt in art. 19 eenige meerdere ruimte gegeven door den termijn van twee maanden te doen berekenen van den dag der uitspraak af, niet van dien waarop het feit werd gepleegd.

Het hieruit voortvloeiend gemis van eene vervangende straf kan bij veroordeeling tot geldboete geen practisch bezwaar opleveren indien een maatregel, als bij art. 344 *bis* Wetboek van Strafvordering omschreven, op jeugdige schepelingen wordt toegepast, gelijk art. 23 van dit ontwerp bepaalt, waardoor op andere wijze tot betaling van de boete wordt gedwongen. Ook de vervanging van verbeurdverklaring vaii niet in beslag genomen voorwerpen door plaatsing in eene tuchtschool ingeval van nietuitlevering moet uit den aard der zaak onder dezelfde omstandigheden worden uitgesloten, waarom ook art. 34, eerste lid, Wetboek van Strafrecht buiten toepassing wordt gesteld. Hiertegen kan evenmin bedenking bestaan, omdat de niet uitlevering van verbeurdverklaarde voorwerpen door iemand der bemanning van een oorlogsvaartuig vrij wel ondenkbaar is.

Art. 20. Ook deze bepaling, art 39 *octies* Wetboek van Strafrecht niet van toepassing verklarende op jeugdige personen, die tot het krijgsvolk te water behooren, is gegrond op de onmogelijkheid om op een gegeven oogenhlik de straf van plaatsing in eene tuchtschool op zoodanigen militair ter uitvoer te leggen. Zij is algemeen, onafhankelijk van den duur dei reis, omdat het oogenblik waarop de straf zou moeten morden ge@\-ecuteerd, geheel onzeker is zoolang de proeftijd van misschien twee jaren niet is verstreken. Het zou niet aangaan gedurende al dien tijd den veroordeelde in Nederland beschikbaar te honden ter eventueele plaatsing in eene tuchtschool en dus gedwongen te zijn hem zoolang niet voor eene buitenlandsche reis te bestemmen

Het ontbreken van een pioeftijcl en van de mogelijkheid om hij schuldig verklaring opnieuw wan eenig strafbaar feit den met berisping gestraften militair der zeemacht alsnog eene andere, vooiaf bepaalde straf te doen ondergaan, levert geen overwegend bezwaar op. Immers in geval zoodanig persoon binnen twee jaren opnieuw schuldig staat aan eenig strafbaar feit. zal hem toch eene zwaardere straf dan die van berisping, welke blijkt geen doel te hebben getroffen. kunnen worden opgelegd. nam. geldboete op grond van hrt derde lid van art. 39 *septies* Wetboek van Strafrecht, of. aan ouderen dan 16 jaren, ingevolge het laatste lid vaii dat artikel zelfs gevangenisstraf. Alleen indien het nieuwe feit valt in de bepaling van ‘ene overtreding ell niet wordt gepleegd *binnen* tnee jaren na het onherroepelijk worden van de vroegere schuldigverklaring, zou. naast de alsdan wellicht te verkiezen krijgstuchtelijke afdoening, opnieuw berisping de eenig mogelijke straf zijn volgens het tweede lid van hetzelfde artikel, tenzij de schuldige den leeftijd van zestien jaren heeft bereikt. wat dan in den regel het geval zal zijn.

Art. 21. Terwijl het bepaalde bij art 39 Wetboek van Strafrecht in zijn vollen omvang toepasselijk blijft ook op jeugdige inilitairen, en deze alzoo oolr ter beschikking rail de Regeering kunnen worden gesteld ten einde in hunne opvoeding van Regeeringswege woide voorzien, waarover art. 26 van dit wetsontwerp nader handelt. nordt ern hevel tot teruggave vaii den schuldige beneden zestien jaren aan zijne ouders of voogd. gelijk in arr. 38 Wetboek van Strafrecht bedoeld, voor militairen uitgesloten, als geheel onnoodig eenerzijds, en te ver strekkende gevolgen opleverend anderzijds.

Is di. zaak van zulk een jeugdigen militair. die toch wel altijd veertien jaren oud zal zijn, eenmaal voor den krijgsraad gebracht en van dien aard. dat de burgerlijke strafrechter overeenkomstig art. 38 Wetboek van Strafrecht zou handelen. dan kan de krijgsraad eene berisping opleggen in geval van overtreding en eene kleine geldboete in geval van misdrijf. Maar in den regel zullen dergelijke zaken niet strafrechtelijk worden behandeld doch hoogstens disciplinair worden afgedaan Aan de bevoegdheid tot teruggavevan den delinquent aan ouders of voogd bestaat dus geen behoefte, en die maatregel kan, ook zonder nadeel voor den betrokken persoon, worden gemist. Er is trouwens geen reden denkbaar waarom hij, die onder militair gezag staat, op grond van het plegen vaii een zoo weinig strafbaar vergrijp van onder het militaii toezicht naar het ouderlijk huis zou moeten vei plaatst worden. Wilde men de gelegenheid laten te handelen in den geest van art. 38 Wetboek van Strafrecht. dan zou in elk qeval voor militairen liet hevel tot teruggave aan ouders of voogd moeten vervangen worden door de enkele uitspraak, dat geen straf zal norden toegepast. Doch aan eene berechting, uitloopende enkel op ernr uitspraak, dat geen straf zal worden toegepast, kan in leper of

vloot geen behoefte worden gevoeld met liet oog op de steeds bestaande mogelijkheid tot disciplinaire bestraffing.

Art. 22. Voor zoover de straf van plaatsing in eene tuchtschool door een zeekrijgsraad kan worden opgelegd krachtens art. 18 van dit wets ontwerp. moet aan den eenen kant morden gezorgd. dat zij niet inga reeds aan boord buiten liet, Rijk in Europa met het verleenen van fiat executie, maar eerst op het oogenblik dat werkelijk de tuchtschool zich voor den veroordeelde kan openen. Hiertoe strekt het tweede lid van dit artikel. Ann den anderen kant moet worden rekening gehouden met de mogelijkheid, dat nog ettelijke weken zullen moeten verloopen alvorens zij kan worden geëxecuteerd. Het zou een te groote strafverzwaring kunnen zijn indien de veroordeelde al dien tijd in arrest moest blijven, gelijk in het algemeen is voorgeschreven voor veroordeelde militairen. die op de uitvoering van hunne straf wachten. Vandaar de bepaling van het eerste lid van dit artilrel, waarbij intusschen de mogelijkheid is opengelaten om den schepeling, die zijn vrijheid mocht misbruiken, opnieuw in verzekerde bewaring te stellen.

Art. 23. Dit artikel is ecne bijzondere editie van art. 344 *bis* Wetboek van Strafvordering, pasklaar gemaakt voor militairen, die tot geldboete werden veroordeeld. Bij het gemis van elke vervangende straf roor hen, die deel uitmaken van de zeemacht en niet binnen korten tijd in Nederland kunnen worden teruggewacht, is een maatregel, als de hier voorgeschreven, liet eenige zekere middel oin tot, betaling van de boete te geraken. Voor andere militairen, ook die van de landmacht, is zoodanige maatregel mede zeer gewnnscht, omdat het toch altijd de voorkeur verdient de principale straf te doen ondergaan boven toepassing van een vervangende straf. Waar nu ten aanzien van alle militairen zonder practisch bezwaar in den geest van art. 344*bis* Wetboek van Strafvordering kan worden gehandeld; en de soldijregeling zich daartoe bij uitstek leent, beter dan loon of wedde van niet-militairen, is het raadzaam voorgekomen dit artikel algemeen te maken en tevens van gebiedende strekking.

Als de tot verhaal bevoegde autoriteit worden hier aangewezen zij, die als openbaar ministerie fungeeren hij den krijgsraad en dus daar de plaats innemen van den officier van justitie of den ambtenaar van het openbaar ministerie hij een kantongerecht. Met den persoon. van wien de veroordeelde loon of wedde geniet, is ten opzichte van militairen gelijk te stellen degene, die is belast met de uitbetaling van wedde of soldij. Dat deze de tot hem gerichte kennisgeving niet voor „gezien" geteekencl zou terugzenden is bij leger of vloot iiiet aan te nemen, zoodat eene herhaling bij deurwaardersexploit — aan boord van een schip buitengaats trouwens niet uitvoerbaar — in casu niet in navolging van meergenoemd art. 344 *bis* behoeft te worden voorgeschreven. Evenmin kan worden verondersteld. dat uitbetaling van soldij zal geschieden in strijd met de gegeven voorschriften, zoodat een bepaling als die van het voorlaatste lid van art. 344*bis* Wetboek van Strafvordering eveneens kan worden weggelaten.

Daar bij deze regeling de aldus ingehouden boete nog iiiet in handen zou komen van de autoriteit, die de gelden in 's Rijks schatkist stort, voorziet hierin liet laatste lid van dit art. 23.

r

A t. 24. Naar analogie ran art. 344*ter* Wetboek van Strafvordering wordt hier bepaald, dat de voorzitter van den krijgsraad de straf van

berisping ten uitvoer legt, en wel zoodra mogelijk na het uitspreken van de veroordeeling. Dat zulks in den krijgsraad geschiedt in een niet openhare terechtzitting volgt vanzelf uit de niet-openbaarheid in het algemeen van de krijgsraadszittingen.

Een voorschrift als dat van het laatste lid van art. 344*ter* Wetboek van Strafvordering is hier overgenomen, doch natuurlijk alleen voor zoover de tenuitvoerlegging van de straf van berisping binnen Liet Rijk in Europa plaats heeft.

Art. 25 steunt op dezelfde overwegingen als het eerste lid van art. 22: waar het geldt het ter beschikking van de Regeering stellen, hetgeen ook ver buiten het Rijk in Europa, bijv. in de koloniën, kan morden bevolen. en dus geruime tijd kan verloopen alvorens die terbeschikkingstelling werkelijkheid wordt. klemt de onmisbaarheid vaii eene bepaling als deze te meer.

Intusschen zorgen de slotwoorden van dit artikel voor de opzending naar Nederland per eerste gelegenheid, indien bet schip, aan boord waarvan de delinquent zich bevindt, niet zelf spoedig de thuisreis aanvaardt.

Met het oog op de waarschijnlijkheid, dat de aanstaande Rijksopvoedeling op een ander oorlogsvaartuig zal overgaan om spoediger naar Nederland te worden gebracht,, is het dubbel wenschelijk, dat het ontslag uit de verzekerde bewaring voorwaardelijk en dus herroepbaar zij.

Art. 26. Indien een militair ter beschikking vaii de Regeering wordt gesteld en derhalve tot hij zijn 21ste jaar zal hebben bereikt uit den dienst afwezig kan blijven, dat is gedurende ongeveer drie of meer jaren, is het raadzaam, dat de dienstverbintenis vervalt. Het leger of de vloot zou er soms door kunnen worden geschaad indien hij, die ten gevolge van eene verwaarloosde of verkeerde opvoeding ernstig misdreef, daarin na verloop van eenige jaren teruglieerde. misschien helaas niet verbeterd ondanks zijne opvoeding van Regeeringswege. En ook de persoon zelf zou er het nadeel van ondervinden indien hij na eene afwezigheid van eenige jaren weer de plaats en den rang in vloot of leger moest innemen, die hij lang geleden gedwongen werd te verlaten.

Voor militairen der zeemacht, die zich buiten het Rijk in Europa bevinden. wordt dat vaii rechtswege vervallen der dienstverbintenis gesteld eerst op het oogenblik, dat zij in Nederland terugkeeren en kunnen worden afgeleverd om de dwangopvoeding te doen aanvangen, en zulks ter voorkoming dat zij zonder dienst te doen geruimen tijd op een oorlogsvaartuig aanwezig zouden zijn.

Mocht de betrokken persoon later opnieuw zich in dienst bij vloot of leger willen verbinden, dan mag het vroegere verval van zijne verbintenis op zich zelf hem daarbij niet in den weg staan, te minder daar hij. dank zij zijne dwang-opvoeding, wellicht een zeer bruikbaar militair zal zijn geworden. Evenzeer is het billijk dat rechten op pensioen niet door dat verval verloren gaan. Indien ingevolge art. 39*ter* Wetboek van Strafrecht tevens gevangenisstraf was uitgesproken, kan dit feit in een en ander verandering brengen; de gevolgen van die gevangenisstraf behooren niet te worden opgeheven alleen omdat zij gelijktijdig is uitgesproken met het ter beschikking van de Regeering stellen. In dezen zin bepaalt het laatste lid van art. 26.

Art. 27. In verband met de reeds in werking getreden Kinderwetten

komt het geraden voor het tijdstip voor het in werking treden van de uit dit ontwerp verwachte wet niet verder te verschuiven dan strikt noodig zal blijken.

Met het oog op den afstand, waarop oorlogsvaartuigen zich op het oogenblik van de afkondiging der wet van het Rijk in Europa kunnen bevinden, moet het tijdstip vaa het in werking treden daar wat later worden gesteld. De inwerkingtreding van art. 3, dat in de consulaire ressorten zal werken, kon bepaald worden gelijktijdig met die der wet, voor zooveel het de evenbedoelde oorlogsvaartuigen betreft.

De Minister van Justitie,
E. E. VAN RAALTE.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
VAN TETS VAN GOUDRIAAN.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
P. RINK.

De Minister van Marine,
STUART.

De Minister van Oorlog,
H. P. STAAL.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

„Achterhaalde" deserteurs.

Twee mariniers trachten op 12 November 1906 van den bodem waarop zij dienden, van passagieren achtergebleven en waren sedert steeds zonder verlof van dien bodem afwezig gebleven tot zij den 19den November d.a.v. door de politie te Zwaluwe werden gearresteerd. Van dit feit beschuldigd stonden zij terecht voor den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam. Uit de gehouden verhooren bleek, dat beklaagden, na tevergeefs gepoogd te hebben te Antwerpen werk te vinden, naar Nederland waren teruggekeerd en onderweg te Zwaluwe waren gearresteerd op grond van hunne verklaring dat zij minderjarig en uit Rotterdam afkomstig waren. Na deze arrestatie werden zij naar Rotterdam overgebracht, waar zij door de politie als mariniers werden herkend en naar hun bodem werden teruggeleid. De Krijgsraad achtte bij vonnis van 19 December 1906 *niet* bewezen, dat de beklaagden zich zouden hebben schuldig gemaakt aan het feit „dat zij op 12 November 1906, dienende „aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, van passagieren zijn „achtergebleven, daarna steeds zonder verlof zijn afwezig geweest en den „19den November 1906 te Zwaluwe door de politie zijn gearresteerd". De krijgsraad grondde deze beslissing op de overweging „dat de aanhouding „der beide beklaagden te Zwaluwe meer beschouwd moet worden als een „administratieven maatregel, ten doel hebbende minderjarigen onder de „ouderlijke macht terug te brengen en als zoodanig niet kan aangenierkt „worden als eeiie ariestatir. bij de wet bedoeld". Dienvolgens trachten beklaagden van het hun ten laste gelegde vrijgesproken, terwijl zij naar den commandeerende-officier werden verwezen, zoo noodig ter disciplinaire correctie. Na op 21 December 1906 van het *fiat executie* rail den Directeur en Commandant der Marine te Amsterdam te zijn voorzien is het vonnis geëxecuteerd.

Klaarblijkelijk, otschoon dit bij het vonnis niet wordt geconstateerd — uitsluitend art. 163 R. Z. wordt aangehaald — is hier eene toepassing aanwezig van art. 142 C. W. Z. en redeneerde de krijgsraad: de arrestatie te Zwaluwe is niet geweest eeiie arrestatie van personen, van wie men wist dat ze deserteurs waren; derhalve is deze arrestatie niet voldoende om de vrijwillige aanmelding van art. 142 C. W. Z. onmogelijk te maken. Voor die redeneering valt iets te zeggen, al zou zij niet de onze zijn: de politie te Zwaluwe wist niet beter dan dat zij twee burgers, minderjarig zijnde, voor zich zag. Oolr bij hun verhoor aldaar hebben beklaagden hun militaire positie niet verraden. Doch toen de Rotterdamsche politie hen als deserteurs herkende, zonder dat — voor zoover blijkt, aangezien er geen getuigen schijnen te zijn gehoor! die over de herkenning te Rotterdam inlichtingen hebben verstrekt — van de zijde der beklaagden eenige aanwijzing geschiedde

werden zij. naar het ons voorkomt wel degelijk als deserteurs aangehouden (1) en had hunne schuldigverklaring aan desertie moeten volgen. Slechts had in verband met het vorenstaande de arrestatie te Rotterdam in het dictum van het vonnis moeten worden vermeld en de betrokken Rotterdamsche politiebeambten als getuigen moeten zijn gehoord.

„Bewusteloosheid" of „onmacht" in art. 247 Wetboek van Strafrecht.

In liet Weekblad van het Recht nº 8464 komt eene sententie van liet Hoog Militair Gerechtshof voor. uitgesproken iii de zitting van 19 October 1906. Deze sententie betrof eeii beklaagde, aan wien was ten laste gelegd dat hij op 22 Juli 1906 des avonds omstreeks 9½ uur in eeii arrestantentent, wetende dat de medebewoner dier tent A. W. C. F. sliep, zijn pantalons lieeft losgemaakt, zijn geslachtsdeel heeft vastgegrepen en hem heeft pogen om te werpen, althans die feiten heeft gepleegd in tegenwoordigheid zijns ondanks van F. W. en P. De Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, had bij eeii in zijne zitting van 15 Augustus t. v. uitgesproken vonnis bewezen verklaard, dat beklaagde zich aan het primair hem ten laste gelegde huil schuldig verklaard. Voorts overwoog de Krijgsraad „wat de strafbaarheid betreft, dat een slapende niet, volgens ons „taaleigen, iii staat van bewusteloosheid of onmacht verkeert: dat bewus„teloosheid of onmacht op een pathologischen toestand doelt en zonder „uitdrukkelijke wetsduiding het begrip slapend niet buiten zijn natuurlijke „beteekenis mag gebruikt worden: dat de wetgever in art. 81 Strafr. met „het plegen van geweld gelijkstelt het brengen in een staat van bewuste„loosheid of onmacht. welke gelijkstelling op zich zelf reeds bezwaarlijk „maakt den gewonen slaap ais één van beteekenis met bewusteloosheid of „onmacht te beschouwen; dat liet onaannemelijk is. dat de wetgever bv. „in art. 119 Strafr. eeii gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren be„dreigende tegen hem die door geweld of bedreiging met geweld eeii „ambtenaar dwingt tot liet nalaten eeiier rechtmatige ambtsverrichting, „hieronder zou hebben willen begrijpen het geval dat iemand een ambte„naar door bet zingen van een lied, het bespelen van een muziekinstrument „of op soortgelijke wijze in slaap had gebracht en zoodoende gedwongen „tot het nalaten eener rechtmatige ambtsverrichting." Derhalve werd beklaagde, als zijnde het dooi hem gepleegde feit, volgens het oordeel van den Krijgsraad niet strafbaar, vrijgesproken.

De Advocaat-Fiskaal had, na appel te hebben doen interjecteeren, de telastelegging met 's Hofs toestemming doen aanvullen, zoodat beklaagde in appel werd beschuldigcl. dat hij opzettelijk, inet de bedoeling om ontuchtige handelingen te plegen, de pantalons van P. losgemaakt, zijn hand tussclien diens beenen gestoken en diens geslachtsdeel vastgegrepen heeft. Voorts had de Advocaat-Fiskaal betoogd dat een jongeling van 20 jaren, die slaapt, is te beschouwen als iemand, die in staat van bewusteloosheid verkeert, en had hij op dezen grond krachtens art. 247 van het Wetboek van Strafrecht beklaagdes veroordeeling gevorderd.

I-iet Hoog Militair Gerechtshof overwoog dat de ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend waren bewezen, en derhalve ook, ditt beklaagde wist dat P. sliep. Toen P. wakker werd en zich verwijderde, waren de ontuchtige handelingen naar 's Hofs oordeel reeds voltooid: zij waren gepleegd met iemand van wien beklaagde wist ditt hij sliep en dus in staat van bewusteloosheid verkeerde. Het Hof overwoog te dezen aanzien, dat

(1) Vergelijk de sententie van het H. Bl. G. dd. 24 Mei 1904 (Militaire Jurisprudentie II. No. 62.)

„de strafwet het begrip „bewusteloosheid" niet heeft bepaald en er geen „grond bestaat om dat begrip vooral waar het gelclt den staat, waarin „de persoon verlieert, tegen wien eene straf bare handeling wordt onder„nomen — te beperken tot een toestand die het gevolg is van eeue „ziekelijke aandoening, terwijl daartoe evenmin grond oplevert de omstan„digheid, dat liet brengen in staat van bewusteloosheid, krachtens wets„duiding, wordt gelijk gesteld mot liet plegen van geweld ofschoon wellicht „de middelen, waardoor de bewusteloosheid is tot stand gebracht, met „geweld weinig of niets gemeen hebben." Beklaagde werd mitsdien veroordeeld ter zake dat hij niet P., terwijl hij wist dat deze in staat van bewusteloosheid verkeerde, ontuchtige handelingen pleegde.

Wij veroorloven ons de vrijheid, den onbekenden inzender van deze beslissingen aan het Weekblad van het Recht op het Militair-rechtelijk Tijdschrift opmerkzaam te naken. Dit Tijdschrift, dat kosteloos aan de onderscheiden auditeurs-militair qq. vordt toegezonden, heeft in de eerste plaats publicatie van dergelijke beslissingen ten doel. Kosten behoeven daartoe niet te worden gemaakt: als onze aandacht slechts op de beslissingen wordt gevestigd zijn wij in de mogelijkheid de iioodige afschriften te doen vervaardigen. Voor eeiie volgende gelegenheid honden wij ons aanbevolen.

Benoeming en ontslag van Auditeurs-Militair.

Bij Koninklijk besluit van li, Januari 1907. nº. 32. is:

1. Mr. TT, A. VAN SLOTERDIJCK, op zijn verzoek, met ingang van 1 Februari 1907. eervol ontheven van de tijdelijke waarneming der betrekking van Auditeur-Militair in liet 5de Militaire Arrondissement. onder dankbetuiging voor de door hem bewezen diensten:

2. Aan Mr. W. C. SCHEIDIUS. op zijn verzoeli, met ingang van 1 Februari 1907. verleend eeu eervol ontslag uit zijne betrekking van Auditeur-Militair in het 3de Militaire Arrondissement. onder dankbetuiging voor de door hem bewezen diensten;

3. Benoemd. met ingang van 1 Februari 1907. tot Auditeur-Militai in het 5de Militaire Arrondissement (standplaats Leeuwarden), Mr. F. C. VAN GEER. doctor in de staatswetenschap, thans ambtenaar van liet Openbaar Ministerie bij de kantongerechten in het arrondissement Rotterdam, voor de kantons Rotterdam. nos. 1. 2 en 3. Gouda en Schoonhoven, ter standplaats Rotterdam:

4. tijdelijk opgedragen de waarneming van de betrekking van Auditeur-Militair in het 3de Militaire Arrondissement (standplaats Arnhem) aan Mr. W. F. VAN MEURS, advocaat en procureur te Arnhem.

Bij Koninklijk besluit van 15 Januari 1907. nº. 33. zijn benoemd:

a. tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeun, Mr. W. A. VAN SLOTERDIJCK. waarnemend Auditeur-Militair in het 5de Militaire Arrondissement. te Leeuwarden:

b tot officier in de orde van Oranje-Nassau, Mr. W. U. SCHEIDIUS, Auditeur-Militair in het 3de Militaire Arrondissement. te Arnhem.

Wij willen niet nalaten om in de eerste plaats tot de vertrokken Auditeurs eeii afscheidsgroet te richten. Gedurende vele jaren hebben de Heeren SCHEIDIUS en VAN SLOTERDIJCK. voor zooveel wij weten, op uitnemende wijze hunne omvangrijke taak vervuld. Een welverdiende rust zij hun van harte toegemenscht.

De benoemde Auditeurs mogen wij met een enkel woord geluk wenschen met de hun te beurt gevallen aanstelling. Wel is het in ons oog eenigszins zonderling dat de tijdelijke benoemingen in onze militair-rechtelijke wereld

opnieuw bestendigd worden. Reorganisatieplannen van de organisatie der Krijgsraden moeten daaraan, volgens de geruchten, niet vreemd zijn geweest. Het is ons voorts niet gelukt eeiie verklaring te vinden voor htt volgende. Indien juist is. wat het op blz. 216 van dezen jaargang overgenomen bericht uit de Nieuwe Rotterdamsche Courant mededeelde omtrent afschaffing van de betrekking van Auditeur-Militair -- en dus opheffing van den Krijgsraad — te Leeuwarden. is het vreemd dat Mr. VAN GEER voor eeiie definitieve benoeming en Mr. VAN MEURS slechts voor eeiie tijdelijke aanstelling in aanmerking is gebracht. Dat de Krijgsraad tr Leeuwarden vervallen zal en de zaken, die daar zouden moeten voorkomen, worden verdeeld h v. over de Krijgsraden te Haarlem en te Amsterdam achten wij mogelijk, eene soortgelijke verdeeling ten aanzien van de zaken van den Krijgsraad te Arnhem meenen wij ondenkbaar te mogen rekenen. Wat moet nu geschieden als de Krijgsraad te Leeuwarden inderdaad opgeheven wordt? Moet Mr. VAN MEURS of Mr. WESENHAGEN -- die zooals hiervoor op blz. 270 werd medegedeeld, ook slechts tijdelijk nerd benoemd - dan ter nille van Mr. VAN GEER naar huis worden gestuurd? Heide maatregelen zouden wij niet zonder bedenking achten, aangezien, voor zoover ons bekend is, Mr. VAN GEER nog een homo novus op militair-rechtelijk gebied is en de beide andere heeren op dat terrein hun sporen ieeds verdiend hebben, althans zich daar langen tijd hebben ben ogen eii het hoogstwaarschijnlijk nieer en beter kennen. Of moeten er andere motieven gewicht in de schaal hebben gelegd?

Hoe dit zij. wij wenschen den benoemden de nieest mogelijke voldoening van hun arbeid toe en hopen dat hunne aanraking met het leger voor beide partijen gorde rruchten mag dragen. Dat Mr. VAN GEER in het bijzonder ook de theoretische studie van het militair recht zal aanvatten, achten wij buiten twijfel. Zij zal hem stellig vreemd schijnen, doch met eenigen rechtshistorischen aanleg en beschouwingswijze zal het hem weldra gelukken het ware karakter van onzen militair-rechterlijken doolhof te doorgronden. De toepasselijkmaking van deze verouderde beginselen op moderne toestanden en opvattingen zonder die beginselen al te zeer geweld aan te doen is niet het gemakkelijkste deel van zijne taak.

Staatsbegrooting voor 1907.

Ten vervolge op de mededeelingen voorkomende onder dit hoofd op de bladzijden 261—270 van dezen jaargang, moge hier nog liet navolgende vermeld worden. Een en ander is ontleend aan de schriftelijke eii mondelinge behandeling der Staatsbegrooting voor 1907 bij de Eerste Kamer dei Staten-Geiieranl.

Hoofdstuk IV (Justitie).

Voorloopig Verslag.

Kosteloze rechtsbijstand.

Saar aanleiding van het gebeurde te Utrecht weid gesproken orer de toeneming van gevallen, waarin de advocaten-procureurs liosteloos hun ministerie moeten verleenen. Onde scheidene leden achtten den toestand. waarin de Staat liet beroep van advocaten brengt. meer en meer

Memorie van Antwoord.

Het kan niet worden geloochend, dat de gevallen, waarin minvermogenden kosteloozen rechtsbijstand van noode hebben, in de laatste jaren niet onaanzienlijk zijn uitgebreid en dat ook in de toekomst eene voortdurende toeneming dier gevallen is te voorzien Maar moet deze omstandigheid er

r

onhoudbaar. Tot op dit oogeiiblik waren de advocaten, die toch geen bezoldigde Rijksambtenaren zijn. steeds bereid gevonden de vele diensten, welke de Staat van hen vorde de, kosteloos te verrichten. maar die vorderingen werden steeds talrijker. In Duitschland wordt van Staatswege voor die diensten belooning verstrekt. De juristenvereeniging van 1889 had zoo iets ook bij oni wenschelijk geacht.

Deze meening werd door anderen. die nog hechtten aan het „nobile officium", niet gedeeld.

•

Militaire Rechtspleging.

Een lid gaf in overweging de krijgsraden gedurende vredestijd ai te schaffen. Hij wenschte de militaire rechtspraak geheel vrij te maken van liet administratieve, militaire gezag en haar op te dragen aan personen, die eene rechtsgeleerde opleiding hadden genoten. Tot ondersteuning van zijn denkbeeld wees hij er op. hoe de militaire discipline bij heli, die daaronder van vrij jeugdigen leeftijd af hebben moeten leven. licht aanleiding geeft tot autoritaire opvattingen.

noodwendig toe leiden, geheel te breken met het vigeerend stelsel, krachtens hetwelk de rechtsgeleerde raadsman zijne ter zake bewezen diensten zonder vergoeding van Staatswege r-erricht' Gewichtige vraag, die. voo - dat zij tot oplossing is gebracht, vermoedelijk iiog tot veel verschil van opvatting aanleiding zal geven. Zoo blijkt ook uit het Voorloopig Verslag, dat in de Eerste Kamer omtrent hare beantwoording geenszins overeenstemming van gevoelen bestond.

Ofschoon de ondergeteekende meer gevoelt voor de handhaving der oude traditie, erkent hij dat, eerlang dit onderwerp opzettelijk aan de orde zal moeten worden gebracht.

In het midden gelaten of het hier aangegeven denkbeeld onitrent hervorming van de militaire rechtspraak zou zijn aan te bevelen, zeker moet het hier te lande voor plotselinge en algeheele verwezenlijking niet vatbaar worden geacht. De voorbereiding der wetsontwerpen tot nieuwe regeling van de militaire strafrechtspleging, van welke de ondergeteeliende hoopt de indiening hij de Staten-Generaal in overleg met zijne daarbij betrokken ambtgenooten zooveel mogelijk te bespoedigen, is een eindweegs gevorderd; van nadere mededeelingen daaromtrent moet de ondergeteekende zich nog onthouden. Hij moge hier volstaan met een verwijzing naar het te dien aanzien voorkomende op bladz. 6 der voormelde Memorie van Antwoord op liet Voorloopig Verslag der Commissie van Rappporteurs uit de Tweede Kamer. (1)

Bij de mondelinge behandeling in tie zitting van 31 Januari 1907 kwam de heer VAN ZINNICQ BERGMANN op eerstgenoemd onderwerp terug. Deze spreker deed uitkomen, dat de Minister van Justitie in zijn antwoord toegaf dat er iets moet gebeuren ter verbetering van den bestaanden en den te verwachten toestand. Men stelt zich bij dit alles wel eens op een eenigszins onjuist standpunt. Kostelooze rechtsbijstand aan onvermogenden moet niet

(1) Zie hierboven bladz. 261. Vergelijk ook liet op bladz. 263 v. voorkomende.
(Red. M, R. T.)

hij de wet worden opgelegd doch moet voortkomen uit een gevoel van plichtsbesef der advocaten; het moet een bewijs van de hooge roeping van den advocaat zijn en blijven. De balie vroeg nimmer iets van de Regeering „tenzij een paar kapstokken iii de kleedkamers": geen Regeering heeft dan ook het recht, aan de balie bij de wet lasten op te leggen. Trouwens de advocatuur is door de Regeering wel eenigszins naar omlaag gehaald. Vroeger betaalden alleen de procureurs patentbelasting: zij ontvingen loon voor hunne werkzaamheden. De advocaten vielen ei buiten: zij ontvingen honorarium. Bij de bedrijfsbelasting is dit onderscheid vervallen en ook op grond hiervan mag men niet te veel van hunne diensten vorderen. En dan denke men aan de werkzaamheden, die de Kinderwetten meebrengen. De verdediger mag uren en uren bij den Rechter-Commissaris in raadkamer zitten, nauwlettend toehooren, zonder één woord te mogen spreken. En dan het vooruitzicht van de administratieve rechtspraak, van de procedures betreffende het arbeidscontract en van de uitbreiding vaii de jurisdictiebevoegdheid van den kantonrechter! De lasten worden merkelijk te bezwarend (*Handelingen* **I** *1906–1907 b (~218, c.*),

De Minister van Justitie betoogde. dat niet de Regeering alleen, doch de wetgevende macht meerdere lasten op de schouders der balie kan leggen. Is dat inderdaad geschied? Het komt den Minister rooi., dat zulks niet het geval is. De bijstand voor de kantongerechten, dooi dei; heer VAN ZINNICQ BERGMANN genoemd, dateert reeds van 1838. Wel heeft de Hooge Raad een arrest gewezen, waarin het bestaande reglement op dit punt wordt geëxpliceerd, doch nieuw recht is er niet bijgekomen. Dat de algemeen vernomen klacht over den weinigen invloed, die advocaten krachtens de Kinderwetten kunnen uitoefenen, inderdaad gegrond is, bewijst niet andeis dan dat die wetten op dit stuk zullen moeten worden herzien. Overigens is geeii nadere regeling bij de wet tot stand gekomen. De Minister had zelf indertijd als Kamerlid getracht in de Beroepswet den kosteloozen rechtsbijstand voor onvermogenden te doen opnemen, doch dit voorstel was niet aangenomen. Ten aanzien van de zaak zelve is de Minister wellicht eenigszins ouderwetsch. De kostelooze rechtsbijstand, waar die door den Staat wordt verlangd. achtte hij altijd eeii voorrecht van de balie. doch het kan eene te zware last worden. In de naaste toekomst zal het onderwerp dus onder de oogen moeten worden gezien. (*Handelingen I 1906–1907 lila. 226 c.j.*

Hoofdstuk VIII (Oorlog)

Voorloopig Verslag.

Militair Strafwetboek

Door eenige leden werd aangedrongen op spoedige invoering van liet Militaire Strafwetboek en van de wijzigingen van het Wetboek van Militaire Strafvordering.

Memorie van Antwoord.

De behandeling van het ontwerp van eeii Wetboek van Militaire Strafvordering en van Let ontwerp van wet, tot regeling van het. in werking treden van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt zooveel mogelijk bespoedigd.

BOEKAANKONDIGING,

De positie van den Indischen Officier behoort bij de wet te worden geregeld. Voordracht van den Heer J. J. C. VAN DIJK, *eerste-luitenant der Infanterie, Leeraar aan de Kon. Milit. Academie te Breda, gehouden in de Algemeene Vergadering der Vereeniging „Moederland en Koloniën" van 13 October 1906.*

Wij ontvingen ter aankondiging het verslag van de Algemeene Vergadering der Vereeniging „Moederland en Koloniën" van 13 October 1906, opgenomen in het Orgaan dier Vereeniging, 7de jaar 1906—1907. In die vergadering besprak Luitenant VAN DIJK de hierboven vermelde in den vorm van eene voordracht uitgewerkte stelliiig, nader gequalificeerd als te zijn formeel geen eisch van — doch toegelaten door het Staatsrecht, eii geboden dooi. motieven van ethischen en practischen aard.

De voordracht is onderverdeeld in drie parten: wat eischt het Staatsrecht: waarom werd tot nu toe geen wettelijke regeling ter zake getroffen; waarom is: wettelijke regeling noodzakelijk?

Bij lzet eerste gedeelte. het staatsrechtelijk standpunt, zet de schrijver helder en beknopt uiteen, wat omtrent liet onderwerp voornamelijk af te leiden is uit de geschiedenis van artikel 61 der tegenwoordige Grondwet en vaii art. 32 van liet Regeeringsreglement voor Nederlandsch Indië. Naar onze meening concludeert de Heer VAN DIJK uit deze gegevens terecht, dat een bepaalde ei-eh tot wettelijke regeling van de positie der Indische officieren nimmer is gesteld. doch dat ze volkomen gecoiloofcl is indien de behoefte aan regeling *bij de wet* blijkt te bestaan.

De motieven resumeerende. welke tot nu toe zijn bijgebracht ten betooge dat regeling bij de wet niet noodig is, vermeldt de Heer VAN DIJK dat andere toestanden in Indië (het veelvuldig voorkomen van den oorlogstoestand) volgens sommigen oorzaak zijn. dat een discretionnaire macht moet bestaan. welke met eene wettelijke regeling niet is overeen te brengen, en dat de bestaande regeling bij Koninklijk besluit voldoende rechtszekerheid verschaft. Daartegenover is de schrijver van oordeel, dat discretionnaire macht en op *vaste* regelen steunende rechtszekerheid elkander uitsluiten: dat ook bij eene regeling bij de wet voldoende vrijheid van handelen kan worden gelaten voor bijzondere omstandigheden; dat geen gevaar bestaat dat de officieren, indien hun positie bij de wet geiegelcl werd, zouden lijden aan te groote onafhankelijkheid, en dat geen vrees mag bestaan voor vermindering der pensioenen indien de wetgever zich dit onderwerp aantrok.

In het derde gedeelte van zijn voordracht bespreekt de Heer VAN DIJK de positieve argumenten welke z. i. vóór regeling bij de wet pleiten en haar noodzakelijk maken. Hij splitst die argumenten in ethische en practische.

Als ethische argumenten worden de navolgende stellingen geformuleerd en voor zooveel den schrijver noodig voorkomt nader toegelicht.

De Indische officieren zijn landskinderen, die hunne gevaarvolle en moeilijke diensten verrichten onder een autocratisch bewind, zonder een even krachtigen steun van eene publieke opinie als in Nederland bestaat. De Indische officieren staan te dezen opzielite achter bij de officieren der Zeemacht, wier positie ook in Indië in de wet is vastgelegd, nadat de grondwet van 1848 op gronden, die even krachtig roor liet Indisch officierskorps gelden, dien eisch had geformuleerd.

Tot de practische motieven rekent de schrijver vooreerst het gemis van rechtszekerheid door het ontbreken van stabiliteit. Zeer talrijk zijn de wijzigingen welke voor en na in de bestaande regeling bij Koninklijk besluit zijn gebiacht. Dat is niet wenschelijk. Een *vaste* basis kan alleen de wet verschaffen. Natuurlijk is daarmede niet bedoeld dat de Regeering thans zoo maar pour le besoin de la cause de regeling zou gaan veranderen, doch de mogelijkheid van wijziging geeft een gevoel van onzekerheid, dat niet geschikt is den goeden geest onder de Indische officieren te bevorderen. Bij de wet gestelde regelen zullen drijven tot legale toepassing.

Doch oolr feiten spreken ten gunste van de wenschelijkheid waarvoor de Heer VAN DIJK in het krijt treedt. Niet alle feiten echter, die wel eens worden tr berde gebracht. Bevorderingen hij keuze, niet algemeen als billijk erkend ontslag van officieren zijn ook krachtens de met mogelijk en moeten mogelijk blijven. Zoo is bij de bevorderingseischen voor kapiteins der artillerie en genie „hineininterpretirt" een diensttijd van acht jaren. Zoo werd de nonactiviteit van een officier die voor den rechter terecht staat, ook toegepast als een officier reclameert over eene opgelegde disciplinaire straf. Zoo is ontslag van door een raad van onderzoek vrijgesproken officiereii mogelijk, eene bepaling die zeker niet in een wet zou worden overgenomen. Ook wordt niet verzuimd de geruchtmakende zaak-KLEY als waarschuwing te doen dienen: zoo iets zou onder eene regeling bij de wet niet voorvallen. Eindelijk worden ook de meetings van 1868 niet vergeten en de daaruit te trekken conclusie in het belang rail schrijvers betoog omschreven.

Bij de op deze voordracht gevolgde debatten verdient vooral opmerking hetgeen door Majoor NIJPELS werd aangevoerd. Deze spreker is niet een onvoorwaardelijk aanhanger van de leer des inleiders. De medewerking van de Volksvertegenwoordiging iii eene dergelijke aangelegenheid geeft, volgens dezen spreker, te groote kans op wisselvallige beslissingen. De hoegrootheid van de kennis van Indische toestanden in een dergelijli lichaam is altijd problematiek en hangt van de toevallig zitting hebbende leden af. Daarentegen is liet Departement van Koloniën uit den aard der zaak beter op de hoogte, terwijl de ervaring geleerd heeft, dat: contrôle van de zijde van het parlement allerminst ontbreekt. Waartoe wel een wet voor de positie der officieren en niet voor die der overige ambtenaren? De toestanden bij deze twee groepen van landsdienaren zijn nagenoeg gelijk. De officier is niet een apart soort landsdienaar; voor hem make men geen uitzondering.

De heer Boos verklaarde, dat stabiliteit van de regeling niet altijd werkt in bet belang van hen die daaronder vallei:. Wijzigingen worden niet zoo gemakkelijk, dus ook niet zoo licht aangebracht. Ook is wijziging van een Koninklijk besluit, gezien van uit het standpunt van het Indisch Bestuur, niet zoo gemakkelijk als het lijkt.

De Heer NIJPELS deelde nader mede dat liet argument door hem ont-

leend aan de regeling der ambtenaarspositie voor hem hoofdzaak is. Het andere argument, dat. volgens eene noot van dien spreker, sedert de geruchtmakende promotie bij keuze van Luitenant CHRISTOFFEL belangrijk in waarde is gedaald en zelfs, indien met andere bezwaren geen rekening werd gebonden, de noodzakelijkheid van regeling bij de wet zou vaststellen, bleef voor hem bijzaak.

De heer VAN DIJK, de sprekers beantwoordende. merkte op, dat de in eene met neergelegde beginselen toch van deskundige zijde af komstig zijn en niet uit liet oog worden verloren. De burgerlijke ambtenaren had spreker geenszins willen uitsluiten van eene wettelijke regeling, doch de inhoud zou te hunnen opzichte toch anders moeten luiden. Wat verder het intrekken van onbillijke bepalingen betreft. dit is inderdaad bij eene regeling bij Koninklijk besluit gemakkelijker dan bij eene wet: spreker merkte echter op dat zoodanige bepalingen in eene met niet licht zullen worden opgenomen en dus ook niet behoeven te worden ingetrokken.

Ban het einde der vergadering sloten de aanwezigen zich aan bij het door den Heer VAN DER KEMP geopperde denkbeeld om door bemiddeling der Vereeniging eene commissie te vormen die eventueel, na studie van de zaak. eene regeling schematisch zou ontwerpen.

In een naschrift bespreekt de Heer VAN DIJK even een tweetal argumenten van ondergeschikt belang, die eene enkele maal wel eens zijn aangevoerd. Eindelijk roert schrijver ook liet geval-CHRISTOFFEL aan. Dat de schrijver daaruit ten voordeele van zijn betoog munt slaat', behoeft nauwelijks vermelding en spreekt vall zelf.

Wij hebben met groote belangstelling ran het voor en tegen kennis genomen. Voor beide standpunten valt o. i. het een en ander te zeggen. Over liet algemeen komt het ons voor! dat eene regeling bij de wet van de positie der landsdienaren, zij mogen dan ambtenaren of officieren zijn, stellig grootere waarborg voor vastheid geeft dan andere regelingen. Toch zij men op zijn hoede met al te snelle conclusiën: men denke aan het geval-PESCHKE, waar het toch *ging* om bij de wet gewaarborgde pensioenaanspraken. Zoolang Liet hoogste uitvoerend gezag tevens rechter is bij deigelijlie kwestiën. zoolang daarvoor geen administratieven rechter is ingesteld en bevoegd verklaard, helpen wettelijke regelingen ook niet altijd.

Eene andere opmerking is deze. Gesteld een behoorlijk wetsontwerp met toelichting π-ordt door de met hulp der Vereeniging in te stellen commissie vervaardigd en der Regeering aangeboden; zou dat veel helpen om een stap nader te komen tot het door den Heer VAN DIJK verdedigde doel? Dat zou nog te bezien staan. Immers aan wien moet de behoefte van eene regeling bij de wet, welke art. 61 der Grondwet eischt. mede daghelder blijken? Aan de Regeering. Maar dan komt men met het wetsontwerp precies aan het verkeerde kantoor. Of acht de Heer VAN DIJK het denkbaar, bv. dat Minister FOCK. gezien zijne bemoeiingen in zake liet geval-CHRISTOFFEL, plotseling zóódanig van het verkeerde zijner handelwijze overtuigd zou geraken, dat hij zelf' zou zeggen: de noodzakelijkheid om mij zelf de handen te doen binden door eene met is nu van zoodanige evidentie geworden, dat ik, het voorstel der Commissie aanvaardende. te-stond daartoe het initiatief neem. En zelf's al ging dit initiatief van de Volksvertegenwoordiging uit, hetgeen o. i. de kansen van het wetsontwerp wel zou doen stijgen, dan zon het toch nog zeer de vraag zijn of de Regeering, gelet op de aangevoerde motieven. die haar bemind of dat van hare voorgangers niet altijd in een gunstig licht zou stellen, liet goedgekeurde wetsontwerp wel zou accepteeren.

Het komt ons voor. dat de eenige goede kans om succes te erlangen op dergelijk streven deze is: liet daarheen te turen. dat bij de eerstkomende Grondwetsherziening art. 61 desnoods bij wege van amendement, overeenkomstig des Heeren VAN DIJKS bedoeling n-(orde gewijzigd. Wellicht dat de Regeering, zoo zij zelf al niet met liet voorstel komt, zich daarmede vereenigt ten einde bij deze gelegenheid om dergelijke reden geen onverkwikkelijke conflicten in het leven te roepen. Doch zou dit dan de eenige aanvulling van het tweede of derde lid van art. 61 moeten zijn'? De Heer VAN DIJK leze nog eens na wat Prof. BUIJS omtrent dit artikel van vóór 1S48 mededeelt in deel I blz. 238 v. Zou ons die lijdensgeschiedenis, die ons omstreeks 1887 is bespaard, weder te wachten staan?

De arbeid als element van de vrijheidsstraf. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het Hoogleeraarsambt aan de Rijks-Universiteit te Groningen op 20 October 1906, door Mr. J. SIMON VAN DER AA.

Deze inaugureele oratie, ons door den schrijver toegezonden, vermelden wij hier gaarne. Zij moge ook in militair-rechtelijke kringen lezers vinden. Immers de opmerking, waarmede de hoogleeraar aanvangt is zoo juist, dat de rechter. die straf oplegt, van hetgeen hij daarbij doet een klaar begrip behoeft. terwijl de werkelijkheid daarvan niet zelden ver verwijderd is. Wij waren onlangs in clit Tijdschrift in de gelegenheid het oordeel van Prof. POLS te vermelden, in 1877 omtrent de militaire rechtspleging uitgesproken (1). Deze groote deskundige en practicus op dit gebied: het door Prof. VAN DER HOEVEN aanbevolen stelsel van samenstelling der rechtbanken, recht doende in militaire strafzaken, besprekende, verklaarde eeii geheel tegenovergestelde zienswijze te zijn toegedaan. Zoo hij aan de militaire rechters van toen iets wilde ontnemen, dan zou het zijn de bevoegdheid om straf op te leggen, juist het eenige wat Prof. VAN DER HOEVEN hen zou willen laten behouden. Grooter tegenstelling is moeilijk denkbaar. Niettemin is de motiveering, die Prof. POLS voor zijn oordeel geeft, teekenend: met het uitdeelen van straf werd toen zeer zonderling omgegaan. Was voor dit oordeel niet eenige grond te vinden in de onbekendheid van de toenmalige militaire rechters met wat Prof. SIMON VAN DER AA den inhoud der straf noemt?

Dr strafvoltrekking is eene zaal: van groote beteekenis, wij zeggen clit den schrijver der inaugureele oratie volmondig na en zouden het toejuichen indien de militaire rechters latei. zoodra zij voor eenigszins langere tijdvakken in krijgsraden zitting zullen hebben, mogen deelen in de ervaring. welke aan hunne burgerlijke collega's ware bij te brengen door liet, ambtshalve zitting nemen in de Colleges vaii Regenten of Commissiën van Toezicht over gevangenissen en aanverwante gestichten.

Van dit groote veld van studie bespreekt de schrijver slechts den arbeid als element der vrijheidsstraf, eeii vrucht van den Nederlandschen bodem. voor het eerst stelselmatig toegepast in Amsterdam in 1596 en 1397. al was oolr de soort arbeid eentonig en geestdoodend. Ooli later. toen deze gestichten van karakter veranderden en arbeid vrij wel onmogelijk werd, was de intusschen opgekomen dwangarbeid geen behoorlijke plaatsvervanger

(1 Bladz. 250 v. : hier vergelijke men vooial blz. 257, bovenaan.

daarvoor. Toch ging het begrip van de beteekenis van de arbeid te onzent niet voor goed te loor. Zoo kon in het einde der achttiende eeuw de bekende JOHN HOWARD ons land te dezen opzichte aan andere natien ten voorbeeld stellen. Tal van proefnemingen vallen te registreeren: in de achttiende eeuw het Pennsylvanische stelsel en liet Auburn-systeem, in later tijd liet cellulaire stelsel met arbeidsdwang uit beginsel. Thans laat de gevangenisarbeid uit allerlei oogpunt veel te wenschen over, en wel voornamelijk door de nawerking eener vergeldings-idee als rechtsgrond voor de straf. Die arbeid is nu een middel tot bevordering van orde en tucht hij in gemeenschap ondergane vrijheidsstraf, een middel tot verlichting van den zwaren druk eener eenzame opsluiting. Vrijheidsberooving als opgelegd leed is hoofdzaak, arbeid bijzaak.

Dit moet volgens den schrijver anders worden en er zijn teekenen, die aantoonen. dat eene nieuwere opvatting zich baan breekt. De straf moet worden een der middelen tot bestrijding der misdaad en tot beveiliging der maatschappij. De misdadiger moet gehandhaafd worden als- of gemaakt worden tot medewerker en deelliebber aan haren bouw en haar leven. Arbeid is immers de sociale verrichting bij uitnemendheid, de grondslag voor alle leven en samenleven, eeii behoefte voor het organisme van de maatschappij. Het vermogen oni te arbeiden iiioet dus ook en vooral bij den gevangene worden opgewekt en onderhouden of versterkt. Dat is een daad van sociale rechtvaardigheid.

Doch die arbeid zij dan nuttig en gericht op het bijbrengen van vakkennis aan gevangenen, die daarvoor in aanmerking komen. Men richte zich daarbij in hoofdzaak naar de gangbare techniek en drage zorg, dat de arbeid productief en geremunereerd zij. „Wordt de gevangenisarbeid geleid „door ethisch inzicht en oordeelkundig georganiseerd, dan kan zijn waarde „als element van de straf niet alleen op historischen grond en van een „principieel standpunt, maar ook uit het oogpunt van socialiseering en „reclasseering niet te hoog worden aangeslagen." (blz. 18).

Op dezen grondslag is het van naam te onzent zeer bekende Elmirastelsel gebouwd. Van dat stelsel geeft de schrijver eene korte doch duidelijke voorstelling. Lichamelijke en geestelijke krachten worden opgewekt. het karakter gevormd en bovendien vakkennis bijgebracht. Gelijke richting wordt ook in Engeland ingeslagen, waar het rad en de zwengel in verval geraken en door nuttiger arbeid vervangen worden. In Denemarken worden proeven genomen om gevangenen, geherbergd in barakken. land te doen ontginnen. Aan de daartoe gevormde ploegen nemen alleen die gevangenen deel, die neiging en geschiktheid bezitten tot landarbeid. De resultaten zijn zeer goed gebleken en een goed besef van maatschappelijke rechten en plichten werd niet zelden blijvend bijgebracht.

Ook in ons land zijn pogingen in dien zin gedaan tengevolge van de instelling in 1899 van een centraal beheer van den gevangenisarbeid. Er wordt productief gearbeid ten behoeve van 's Rijks dienst. Aldus wordt voorbereid de verheffing van dien arbeid van een tuchtmiddel tot eeii stelselmatig regeneratiemiddel. Aan tegenstand van de zijde der particuliere nijverheid heeft het daarbij niet ontbroken, maar de klachten hebben thans vrijwel opgehouden. Deze arbeid houdt nu meer dan drie vierde gedeelten der gestichtsbevolking bezig. terwijl de opbrengst de uitgaven overtreft. De baan is dus geëffend voor verdere stappen. Schifting dei. gevangenen volgens de dooi de nioderne school aangegeven groote lijnen en dislocatie volgens straftijd, aard en ouderdom der veroordeelden en volgens de soorten van arbeid zijn daarbij in liet oog te houden. Gelijksoortige categoriën

houde men bijeen. Half-toerekenbaren en gestraften wegens een licht vergrijp, voor de eerste maal gepleegd. hooren hier niet thuis: de eerste groep worde ondergebracht in prisons-asyl, de tweede groep worde tot verbetering gebracht door voormaardelijlie veroordeeling en door maatregelen tot vergemakkelijking en verzekering van boetebetaling. Behalve de enkele bijzondere gelegenheidsmisdadigers blijven dan over de groote groep der gewoonte-misdadigers door ingeboren aanleg of door verworven neiging. Wordt de arbeid goed georganiseerd, dan zal het aantal onverbeterlijken bet ekkelijk gering blijken. Speciale opvoeding voor deze sociaal-achterlijke misdadigers vermag veel, waarbij psychiatrische voorlichting van groot, nut kan wezen. De onverbeterlijken brenge men dan in één gesticht hanzen.

Korte straffen passen natuurlijk niet in dit stelsel, evenmin als imperatieve afzondering. Vele takken van arbeid eischen samenwerking van ineerdere personen. De celstraf bracht verbeteriiig in de stelsellooze opsluiting in gemeenschap; doch op den duur wordt ze wreed en onnstuurlijli en doodt energie en geestkracht. Arbeid is hiertegen het eenige remedie. Moge de aangekondigde strafwetsnovelle ons brengen gedeeltelijke opheffing van de eenzame opsluiting en classificatie der cellulair opgeslotenen. Dan wordt de vrijheidsberooving het middel om den arbeid tot zijn recht te doen komen.

Ziehier in korte trekken geschetst den hoofdinhoud van deze zeer lezenswaardige oratie. De practische ervaring van den schrijver, gedurende vele jaren opgedaan. en de voorliefde waarmede hij sedert zijne academische studiën dezen tak van wetenschap heeft beoefend en in ons land tot bloei heeft helpen brengen kunnen ons een waarborg zijn dat de aangegeven lijnen van geleidelijkheid inderdaad tot goede uitkomsten zullen voeren.

Waartoe wij van dit geschrift zoo uitvoerig melding hebben gemaakt, zal wellicht deze of gene lezer vragen? En dan moge ons antwoord aanstonds volgen.

OP het gebied van het militair strafrecht staan veranderingen voor de de deur, aan ieder onzer bekend. Het Wetboek van Militair Strafrecht niet zijne eigenaardige vrijheidsstraffen moet, als allee goed gaat', binnen een afzienbaren tijd worden ingevoerd. Wel is bij de debatten en in de stukken in groote omtrekken de onderscheiden karakters der vrijheidsstraffen aangegeveiz. doch, naar het schijnt, zijn deze niet geheel vrij te pleiten rail zekere verouderde denkbeelden, waartegen Prof. SIMON VAN DER AA sedert lang gestreden heeft. Daarbij komt de eisch dat een dezer straffen in ineerdere of mindere mate een militair opvoedkundig karalcter moet vertoonen, iets wat naar ons gevoelen in eenigszins zonderling contrast staat met de meer moderne opvattingen, hierboven vermeld; nog daargelaten de omstandigheid, dat de militaire opvoeding o. i. niet anders clan zeer primitief kan zijii en zich tot theoretisch onderricht, dat spoedig verveelt, zal moeten bepalen. De lezing van deze oratie heeft onze aandacht opnieuw op deze contrasten gevestigd en doet de wensch geboren worden, dat de strafwetsnovelle, zoo die mocht worden ingediend, hare nawerking duchtig moge doen gevoelen in liet ontwerp-invoeringswet voor het Wetboek van Militair Strafrecht. Mogen vele heoefenaars van het militair strafrecht zich tot de lezing van de oratie aangetrokken gevoelen; zij zullen daaruit in hooge mate leering kunnen trekken.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Eenige opmerkingen over art. 60 van de Ontwerp-wet op de krijgstucht en over de voorgestelde regeling van de reclame. (1)

DOOR

MR. DR. J. E MILLARD.

Advocaat te Utrecht.

I.

Het moet wel onze verwondering opwekken, dat de thans aanhangige militaire wetten zoo weinig belangstelling hebben ondervonden, in aanmerking nemende dat zij een speciaal strafrecht belichaiiieii, dat niet alleen voor het talrijke corps van officieren zal gelden, maar ook voor de vele duizenden van jongelieden uit alle standen, die jaarlijks voor een aantal jaren in het leger worden ingedeeld. En iiiet minder verwonderlijk is het dat zij, die deze ontwerp-wetten bespraken, zoo weinig aandacht hebben gewijd aan artikel 60 van de Ontwerp-wet op de krijgstucht en aan de regeling van liet recht van reclame, in artikel 65 en volgende voorkomende. Het is dus niet overbodig, nu die wetten in de Tweede Kamer worden behandeld, nog ter elfder ure te wijzen op het onbillijke en verkeerde van hetgeen in die artikelen wordt voorgesteld, in de eerste plaats dus op artikel 60.

Zooals aan ieder, die eenige aandacht aan militair recht heeft gewijd, wel bekend is, bestaat er groot verschil van meening aangaande de vraag, of er wel een principieel verschil bestaat tusschen militair strafrecht en tuchtrecht. Ook voor een leek is het duidelijk, dat b.v. militair verraad (d. i. het opzettelijk verleenen van hulp aan den vijand in tijd van oorlog) en muiterij aan den eenen kant, en b. v. het niet bijtijds verschijnen in de kazerne of het oneerbiedig beantwoorden vaii een meerdere aan den anderen kant, wel alle strafbare feiten zijn, maar dat de eerstgenoemde feiten inisdrijvrn zijn, die ren ernstig onderzoek en (bij bewezen schuld) strenge bestraffing door een rechter vereischen, dus feiten die behooren tot liet gebied vaii het militair strafrecht, terwijl de laatst genoemde feiten vergrijpen zijn tegen de *tucht*, dir wel niet geduld kunnen worden, indien men orde en discipline in het leger wil handhaven, maar die toch door eeii min of meer huishoudelijke bestraffing dooi den betrolrken chef voldoende worden geboet,, dus feiten, die vallen onder liet tuchtrecht,. Maar tusschen deze uitersten liggen tallooze „strafbare feiten", aangaande welke het onmogelijk is vooruit te bepalen, of zij als vergrijpen tegen liet *straf*recht dan wel tegen liet *tucht*recht moeten worden beschouwd, daar de omstandigheden, onder welke zij zijn gepleegd, hun aard en karakter geheel en al bepalen. Het is hier niet de plaats over deze

(1) Dit opstel, dat oorspronkelijk voorkwam in liet Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad — liet eerste gedeelte in No 329 vaii Dinsdag 6 Mei 1902, liet tweede deel in No. 358 vaii Zondag 18 Mei 1902 — wordt met toestemming van den schrijver hier hert drukt. Aangezien liet niet ondenkbaar is, dat het reclame-proces wordt overgebracht naar een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering kunnen de opmerkingen wellicht nog nut hebben. (Red. M. R. T.)

onderscheiding uit te wijden, het zij voldoende te constateeren, dat de meerderheid der solirijvers het eens zijn, dat er peen scherp en qualitatief onderscheid bestaat tusschen misdrijf en krijgstuchtelijk vergrijp. Het is dus wel te rechtvaardigen, dat de regeering in het ontwerp niet getracht heeft dat onderscheid aan te geven, maar eenvoudig het tuchtrecht in *eigenlijke* en *oneigenlijke* heeft onderscheiden. Onder „eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen" rangschikt het ontwerp alle ..niet in eenige *strafwet* omschreven handelingen of verzuimen, in welke een verzaking van eenige op den militair als zoodanig rustende verplichting is gelegen,, terwijl als *oneigenlijke* disciplinaire vergrijpen worden aangeduid een niet gering aantal feiten, die wèl in het militair strafwetboek als *misdrijven* zijn omschreven, maar die toch disciplinair kunnen worden gestraft, indien de tot straffen bevoegde meerdere oo deelt, „dat het feit van zoo lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan 17-orden afgedaan." Ofschoon van een wetenschappelijk standpunt ernstige bedenkingen kunnen worden ingebracht tegen een dergelijke *practische* oplossing van de controverse, krachtens welke het van de appreciatie van een militairen chef zal afhangen, of een delict strafrechtelijk of disciplinair zal worden gestraft,. zoo zijn toch de practische voordeelen voldoende groot, om ons met de voorgestelde transactie te verzoenen. Maar liet maakt eeii hoogst zonderlingen indruk, wanneer wij in een ander artikel van hetzelfde ontwerp de regeering als het ware bevreesd zien worden voor. haar eigen stelsel, zoodat zij door eeii achterdeurtje schijnt te willen ontsnappen aan de gevolgen van die transactie. — maar ten koste van de gestrafte justitiabelen! Immers in artikel 60 lezen wij kort en bondig: .,Het recht van strafvordering verralt *niet* door de toepassing van krijgstuchtelijke straf."

Das: ofschoon de delinquent een disciplinaire straf heeft ondergaan, wellicht van gevoeligen aard. (en men moet de diciplinaire straffen niet te licht tellen) zal toch een andere autoriteit, in het artikel zelfs niet aangeduid, bevoegd zijn alsnog een strafvervolging in te stellen en den gestrafte voor *hetzelfde* feit ten tweede male te doen straffen! Iii geen enkel opzicht nu is dit artikel te verdedigen.

In de eerste plaats is niet geheel duidelijk of liet ziet op het geval, dat de chef zijn bovengenoemde *eigenlijke*, dan wel zijn *oneigenlijke* tuchtrecht heeft uitgeoefend. Het eerste is bijna niet denkbaar, daar het ontwerp nadrukkelijk onder de feiten, die onder het *eigenlijke* tuchtrecht vallen *alleen* heeft genoemd „alle niet in eenige *strafwet* omschreven feiten". De tot straffen bevoegde meerdere is dus per se onbevoegd om feiten, die *wel* iri eenige strafwet zijn omschreven, disciplinair af te doen, altijd behoudens de delicten in n°. 2 en volg. duidelijk opgesomd. Nu is het moeilijk om aan te nemen, dat de regeering de militaire chefs wantrouwt, en vreezende, dat zij somtijds, ofschoon onbevoegd, toch bij een inisdrijf krijgstuchtelijk zullen optreden, in art. 60 een achterdeur wil openhouden om in een dergelijk geval den delinquent te bereiken, en een beroep op den rechtsregel „non bis in idem" af te snijden. De strekking van art. 60 ware dan echter belachelijk.

In liet wetboek van strafvordering immers zullen wij nergens een bepaling vinden, dat wanneer b.v. een ambtenaar van het Openbaar Ministerie hij liet kantongerecht iemand wegens diefstal of moord zal hebben vervolgd, en de kantonrechter den beschuldigde tot boete of hechtenis zal hebben veroordeeld, de Officier van Justitie alsnog bevoegd zal zijn, zonder te letten op de volstrekt *on*bevoegde handelingen van den kantonrechter, drn veroordeelde voor de rechtbank te vervolgen. De wet bepaalt eeiiroudig, dat de ambtenaar van het O. M. bij het kantongerecht belast

is met de vervolging van strafbare feiten, die tot de bevoegdheid van den *kanton*rechter behooren, en veronderstelt bij hen, die tot het handhaven van het recht geroepen zijn, voldoende *wets*kennis, om te weten, welke die bevoegdheid is. Even weinig mag de wetgever aan de mogelijkheid denken, dat een militair chef eeii in eeii *straf*wet omschreven feit toch disciplinair zal bestraffen, ofschoon door de wet daartoe onbevoegd verklaard. Wel behoort er in de rechtspleging eeii bepaling te worden opgenomen, dat het Hoog Militair Gerechtshof bevoegd is, evenals de Hooge Raad in strafzaken, wegens ve keerde toepassing of schending der wet, of wegens overschrijding van rechtsmacht, een vonnis of eene beslissing van de disciplinaire autoriteit te casseeren.

Maar wij kunnen wel aannemen, dat art. 60 alleen daarom is voorgesteld, omdat, zooals boven is gezegd, de tot straffen bevoegde chefs ook een aantal strafbare handelingen, waartegen in de strafwetgeving is voorzien, in zekere gevallen krijgstuchtelijk kunnen straffen. Het valt niet te ontkennen, dat daardoor aan bedoelde chefs een groote macht is toegelreiid. nl om een gepleegd misdrijf tot een krijgstuchtelijk vergrijp te verkleinen, en den dader met een veel minder strenge straf te laten ontsnappen; maar wanneer men eenmaal om der wille van de practijli dit stelsel heeft aangenomen, moet men ook de consequenties daarvan aandurven. Het is immers teil grove inbreuk op de allereerste beginselen der rechtvaardigiieid. om een gestrafte een *tweede* maal voor *hetzelfde* feit te doen straffen, omdat de meerdere, die toch door de wet tot die bestraffing volkomen bevoegd was verklaard, zich, volgens het oordeel vaii een andere autoriteit, in de appreciatie van het gewicht van de strafbare handeling heeft vergist!

Wanneer de wet het oordeel des onderscheids van die meerderen niet voldoende vertrouwt, behoort zij hun dan ook geen rechtsmacht op te dragen, maar het gaat niet aan, hun die macht wel op te dragen, en den gestrafte den dupe er van te maken. π-anileer het oordeel des onderscheids van den strafoplegger aan eene andere autoriteit gebrekkig toeschijnt, en deze daarom bet feit opnieuw wil doen straffen. Zelf heeft de Regeering erkend, dat een *dubbele* bestraffing, èn door den militairen rechter èn *daarna* door het disciplinaire gezag, wrevel en verbittering zou veroorzaken, en heeft in art. 62 zulks uitdrukkelijk verboden. Zal dan niet evenzeer een tweede bestraffing door den rechter van *hetzelfde* feit, dat reeds disciplinair is gestraft, verbittering opwekken, en liet vertrouwen van den iiiindern in de rechtvaardigheid van het gezag schokken? Op die wijze wordt de mogelijkheid om te rectificeeren een verkeerde beoordeeliiig dooi een chef van de zwaarte van een strafbare handeling, duur betaald.

En wanneer wij zien, hoe, volkomen terecht: de Regeering in 't ontwerp angstvallig er naar heeft gestreefd om het gezag hoog te houden, dan irioet het ons bevreemden, dat zij geen gevaar ziet in de conflicten, die stellig tusschen de disciplinaire en rechterlijke autoriteiten zullen ontstaan, en die in ieder geval aan het prestige van de chefs afbreuli zullen doen.

Een allerzonderlingsten indruk maakt dan oolr de redactie van artikel 2, dat voorschrijft, dat de tot straffen bevoegde meerdere, wanneer hij oordeelt dat het begane feit, van lichten aard is, de zaak krijgstuchtelijk kan „*afdoen*", en wel zoo afdoende „afdoen", dat zij door een rechter opnieuw van voren af aan kan worden behandeld!! De bewoordingen zelf vaii art. 2 bewijzen dus duidelijk, hoe inconsequent en onregelmatig de bepaling is van art. 60.

Ten siotte wijzen mij op de Duitsche wetgeving. In § 45 van de Duitsche „Disziplinar-Strafordnung für das Heer" lezen wij: „Ist eine

strafbare Handlung, welche gerichtlich hätte bestraft werden sollen, nui mit einer Disziplinarstrafe geendet worden, so ist dadurch die Strafbarkeit nicht getilgt, sondern ... die gerichtliche Untersuchung einzuleiten". Geruimen tijd heerschte er verschil van meening over de beteekenis van deze moorden, doch in § 157 der nieuwe Militärstrafgerichtsordnung is bepaald, dat genoemde paragraaf ziet op het geval, dat een feit krijgstuchtelijk niet had *mogen* worden afgedaan, maar *niet* op het geval dat een delict, dat krachtens de bepalingen dei wet zelve krijgstuchtelijk *kon* worden gestraft, door een disciplinaire autoriteit is afgedaan.

Ook de Duitsche wetgever heeft zich dus op het juiste standpunt geplaatst, dat wanneer de vet eenmaal aan zekere chefs dr *bevoegdheid* heeft gegeven oin over den aard en graad vaii het strafbare feit te oordeelen, deze beslissing moet worden geeerbiedigd, en in geen geval een gestrafte nogmaals mag morden gestraft, omdat zijn chef zich in de waardeering van het feit heeft vergist!

Laten wij derhalve hopen dat bij de behandeling van het ontwerp de aandacht van de Tweede Kamer op artikel 60 zal morden gevestigd, en deze schennis van den eeuwenouden rechtsregel „ne bis in idem" de nieuwe wet op de krijgstucht niet zal bezoedelen.

II.

Niet minder afkeuring dan art. 60 schijnen art. 65 en volgende van de ontwerpwet op de krijgstucht te verdienen, waarin het recht van reclame wordt geregeld. Zooals bekend is, heeft de wetgever trqenorer de groote inncht, die hij aan bepaalde chef3 heeft toegekend om hunne minderen disciplinair te straffen, aan deze laatsten het recht gegeven oin tegen de opgelegde straf iii hooger beroep te komen, d i. te „reclameeren" Dit recht van reclame is ongetwijfeld eeii der gewichtigste rechten van den mindere: niets verbittert meer het individu, dan het denkbeeld *on*rechtvaardig gestraft te zijn, niets kweekt meer ontevredenheid en machtelooze woede, dan het bewustzijn, dat men geen redres heeft tegen de willekeur van machtigen. De mogelijkheid derhalve tegeri een straf te kunnen opkomen ia eeii onmisbare veiligheidsklep tegen rechtmatige ontevredenheid en vaii het hoogste gewicht om een goeden geest onder de minderen en eerbied voor het gezag in stand te honden. Maar ook voor de militaire chefs die tot straffen bevoegd zijn, is de mogelijkheid voor de gestraften om te reclameeren zeer gewenscht. Aan den eenen kant zal dit rechtsmiddel een opvliegenden en minder nauwgezetten chef van willekeur en lichtvaardige bestraffing terughouden, aan den anderen kant zal het voor een rechtvaardig chef zekere geruststelling zijn, dat rectificatie altijd nog mogelijk is, indien het mocht blijken dat hij, afgaande op de rapporten van onderofficieren, zooals hij bij de beoordeeling van een krijgstuchtelijk vergrijp zeer dikwijls genoodzaakt is te doen, heeft gedwaald. Vooral in het stelsel van de ontwerpwet op de krijgstucht is eeii zoo volkomen mogelijke regeling van het reclamerecht van liet grootste belang, aangezien in dat ontwerp aan de tot straffen bevoegde chefs een zeer groote macht wordt gegeven, en in art 2 het geheel aan hun oordeel is overgelaten om te beslissen, wat „onbestaanbaar is met militaire tucht en orde,"

Is nu de in art. 65 en volgende voorgestelde regeliiig de meest gewenschte, en brengt zij verbetering in de tegenwoordige regeling? Om dat te kunnen beoordeelen, moeten wij een blik slaan op de thans geldende bepalingen. De teqenwoordige „wet op de rechtspleging" bepaalt, dat „wanneer de mindere zich over de hem opgelegde straf bezwaard vindt

hij daarover zijne klachten alsdan zal kunnen inbrengen, en zèlfs mogen verzoeken, dat de zaak door den krijgsraad worde onderzocht. De krijgs raad zal vervolgens de zaak moeten onderzoeken en indien zij de klachten gewettigd bevindt zorgen, dat het geleden onrecht verbeterd worde."

De gestrafte *kan* dus. indien hij verkiest. eerst langs den hierarchieken weg zich beklagen bij de chefs ran de strafoplegger, tot de hoogste autoriteit toe, en kan zelfs daarnà, manneei hij steeds in liet ongelijk wordt gesteld, de beslissing van een krijgsraad inroepen, òf hij kan onmiddellijk daartoe zijn toevlucht nemen. Men zou denken dat deze regeling uiterst eenvoudig en duidelijk is. maar merkwaardig genoeg vinden wij nergens in de wet *nadere* bepalingen aangaande dezen krijgsraad, hoe hij benoemd zal worden en hoe hij te werk zal gaan. Het lag voor de hand, dat de bepalingen aangaande den krijgsraad, die tot berechting van een gepleegd *misdrijf* bijeen wordt geroepen, analoog werden toegepast, maar ongelukkigerwijze deden de *militaire* begrippen zekere verwarring ontstaaii, hetgeen veroorzaakte, dat men bij de behandeling van reclamezaken meer lette op de verhouding tusschen *meerdere* en *mindere*, dan op die tusschen rechter en delinquent, en meer op de betrokken personen dan op de zaak zelve.

Dientengevolge is in de praktijk een heillooze usance ontstaan, die volstrekt in stiijd is met den geest en de letter van de met, zooals ook door de Regeering in haar antwoord is erkend. Ofschoon de wet immers duidelijk zegt. dat de „zaak", dus de strafbare handeling zelve, door den krijgsraad zal worden onderzocht. en dus klaarblijkelijk wil, dat deze in *hooger beroep* het vergrijp zal onderzoeken, waaraan de chef den delinquent schuldig heeft geoordeeld. is men, mirabile dictu. de lrlacht gaan beschouwen als een *geschil* tusscben den klager en den strafoplegger! De chef wordt nota bene *beklaagde*, oindat de gestiafte bij diens brslissing niet wilde berusten, in den strafopleqger zag men alleen den *officier*, niet den rechter. En aangezien de met elders (art. 51 van de Provisioneele Iiistructir voor het Hoog Militair Gerechtshof) bepaalt. dat hoofdofficieren, wegens door hen gepleegde misdrijven, in eerste instantie voor het Hoog Militair Gerechtshof moeten terechtstaan, heeft de usance ten gevolge van genoemde opvatting ook in reclamezaken den krijgsraad door dat hof vervangen, indien de strafoplegger een hoofdofficier is. 't geen juist meestal het geval is.

Het mare niet moeilijk om de juridische monsterachtigheid en de onwettigheid van deze opvatting nazi te toonen, doch critiek van het bestaande is hirr misplaatst, daar wij slechts de voorgestelde regeling wensclzeii na te gaan. De Regeering zelve keurt de usance. die zij in strijd met de wet acht, af, en stelt een ander stelsel voor. Terwijl de reclamant thans, zooals wij zaqen, indien hij verkiest, in hoogeï beroep kan komen bij cle chefs van den strafoplegger, langs den hierarchieken weg, tot de hoogste autoriteit top. voordat hij een onderzoek door een krijgsraad verzoekt. zal hij, volgens het ontwerp, verplicht zijii *eerst* bij den chef van den strafoplegger zijn beklag te doen. Wanneer hij zich over diens beslissing nog bezwaard gevoelt, kan hij de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroepen. Tevens bepaalt het ontwerp den tijd, binnen welken het beklag moet worden ingediend, waarover de wet thans zwijgt, en doet verder het voorschrift vervallen. dat de reclainant in arrest moet blijven, totdat de krijgsraad uitspraak heeft gedaan, een harde bepaling, wier afschaffing onvoorwaardelijk te prijzen is. Maar overigens zijn de voordeelen van het voorgestelde stelsel minder duidelijk en allerminst begrijpelijk, wanneer wij de toelichting van de Regeering lezen. De afschaffing van de behandeling van reclamezaken door een krijgsraad wordt gemotiveerd door de over-

weging: „dat de herhaalde bemoeiingen vaii de militair-rechterlijke macht met de disciplinaire aangelegenheden, die uit den *aard der zaak* niet tot hare competentie behooren, afkeuring verdient," terwijl elders de vraag wordt opgeworpen, of de beslissing iii reclamezaken in hoogste ressort niet zal behooren te worden opgedragen aan „Raden van Tucht." bestaande uit hooggeplaatste officieren in nerkelijken dienst.

Net verbazing lezen wij die woorden, waaruit men zou moeten opmaken, dat de Regeering een diepgaand en principieel verschil wil zien tusschen strafrecht en tuchtrecht, terwijl in datzelfde ontwerp, blijkens art. 2. de Regeering zelve tot de erkentenis is gekomen - zooals wij in ons vorig artikel hebben gezien, - dat een deigelijkr onderscheiding niet is vol te houden. Indien men ouder „krijgstuchtelijke vergrijpen" werkelijk moest verstaan alléén verzakingen van plichten, die op den militair qua talis rusten, dan zou nog met eenigen schijn van recht die onderscheiding kunnen worden aangenomen, en zou men kunnen hen-eren. dat de straffen door een *militairen* chef opgelegd een ander karakter hebben, dan die door den iechter opgelegd. Maar in de Inleiding tot het Reglement vaii Krijgstucht lezen wij: „daai de godsdienst de bron is van alle geluk, deugd, waren moed en troost. moet ook in den krijgsstand een ieder zich tot betrachting derzelve, en tot eene zedige levenswijze bevlijtigen" enz.. waaruit wij wel moeten concludeeren dat *zij* die zich *niet* „tot een zedige levenswijze bevlijtigen," in strijd met de krijgstucht handelen En nog duidelijker zegt art. 20 van genoemd reglement, dat zich aan overtredingen tegen de krijgstucht schuldig maken. „al wie zich schuldig maakt aan kijverijen en vechterijen ..... of wie geringe excessen, baldadigheden, iiisolentiëii pleegt op straat. of in *burgerhuizen* of drankwinkels." en art. 24: „al wie zich in den drank te buiten gaat, of zich aan liederlijke conduites overgeeft." De militaire chef straft dus niet in de eerste plaats als *militair*, en niet alleen vergrijpen tegen de *militaire* orde, maar als ambtenaar, aan wien in het algemeen de bevoegdheid is gegeven om buiten strafrechtelijke vervolging straf te bepalen tegen die militairen, die in 't algemeen zich onbehoorlijk gedragen, of zich „niet tot een zedige levenswijze bevlijtigen," zooals de wetgever het met heerlijke, bijna comische, iiaiviteit noemt. Terecht begreep men, dat het te omslachtig zou zijn voor alle deigelijlie *lichte* vergrijpen een krijgsraad bijeen te roepen, en werd de bevoegdheid om in dergelijke gevallen te straffen aan een persoon, den chef, gedelegeerd. Maar waarom een krijgsraad dan wél bevoegd zou zijn kennis te nemen van méér ernstige vergrijpen, en niet bevoegd. *uit den aard der zaak*, van lichtere vergrijpen, d. i. zg.n. disciplinaire aangelegenheden, kennis te nemen, wanneer een gestrafte bij hem in *hooger beroep* wil komen, is door de Regeering met geen enkel woord aangetoond.

Onze verbazing klimt nog, wanneer wij in de inleiding van de Memorie van Toelichting lezen, dat de Regeeriag „de *grondslagen* waarop de thans vigeereiide wetgeving gebouwd is," wil behouden. Het is immers wel bekend, dat de onmiddellijke bron van onze tegenwoordige militaire wetten is: „Het Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat", den 26sten Juni 1799 afgekondigd, waaruit o a. de thans bestaande bepalingen over de reclame *letterlijk* zijn overgenomen. In dit strafwetboek zijn ook de lichte krijgstuchtelijke vergrijpen opgenomen in een afzonderlijk hoofdstuk over de „Misdaden tegen de discipline", dus als strafbare handelingen, die quantitatief, niet qualitatief, van andere „misdaden" verschillen. En in dit reglement is de ooisprong te vinden van de bepaling dat een mindere, wanneer hij zich door een opgelegde

disciplinaire straf bezwaard gevoelde, het recht had een geregelden rechtsqanq te eischen, en zijn „*zaak*" voor den krijgsraad te brengen; daardoor verlangde hij eenvoudig een nieuwe berechting, en diende geenszins een klacht in tegen zijn chef, in welken zin men later, zooals wij boven hebben gezien, de beteekenis van deze bepaling verwrongen heeft. Wanneer bet nu vaststant, (ook uit de .Handelingen van het Vei tegenwoordigend Lichaam des Bataafschen volks" over de genoemde met van 1799 en uit correspondenties van de Agenten van Oorlog), ten eer-te dat aan een Krijgsraad in bovengenoemd „Reglement van Krijgstucht" werd opgedragen de rechtspraak in hooger beroep over disciplinaire vergrijpen, ten tweede. dat het tegenwoordig „Reglement van Krijgstucht roor het Krijgsvolk te Lande" een getrouwe copie is van het genoemd hoofdstuk uit het militair strafwetboek van 1799, en ten derde dat de Regeering verklaart, dat zij de grondslagen van de *tegenwoordige* wetgeving wil behouden, dan is het ons volkomen onbegrijpelijk, hoe zij kan beweren. dat de krijgsraden, of militair-rechterlijke macht. uit *den aard* der *zaak* onbevoegd zouden 7ijn zich met disciplinaire vergrijpen te bemoeien.

Maar onze verbazing stijqt ten top. wanneer wij in de Memorie van Toelichting het twrede argument der Regeering tegen de bestaande bepalingen lezen. „De aanwijzing van den krijgsraad tot liet onderzoeken van de reclamezaken" lezen wij daa , ..heeft het met alle militaire begrippen strijdige gevolg. dat de mindere geroepen wordt om uitspraak te doen ovrr de wijze waarop zijn superieur gebruik heeft gemaakt van een hem toekomende bevoegdheid." Kan men zonder verwondering in een Regeeringsmemorie een zoozeer „met alle militaire begrippen strijdige' opvatting van een krijgsraad lezen? Wij meenden dat liet een volstrekt algemeen aangenomen begrip was, dat de leden van een krijgsraad in die qualiteit geenszins de minderen zijn van hen, die voor hen mochten verschijnen, ook al zijn deze in rang hooger, en dat de qualiteit van rechter uitsluit de rangen van de militaire hierarchie, evenals zij het lid val~den krijgsraad onafhankelijk maakt van zijne superieuren. En heeft de militaire macht niet zelve op even mooie als zinnebeeldige wijze haren eerbiedvoor de hoogheid van den krijgsraad uitgedrukt. door hem koninklijke honneurs te bewijzen? Hoe dit te rijmen met een opvatting, dat het lid van den krijgsraad in reclamezaken als *mindere* over een *meerdere* recht spreekt? En vooral daarom zijn de aangehaalde woorden zoo verwonderlijk, omdat zij ongetwijfeld voedsel geven aan de averechtsche en zonderlinge opvatting, dre de Regeering zelve heeft bestreden. dat bij een reclame dooi een mindere de strafoplegger beklaagde wordt, en dat een handeling van dezen, en niet van den gestrafte door den krijgsraad wordt onderzocht.

Verdere bezwaren tegen de vigeerende bepalingen van de wet, die echter — zooals wij zagen — door de usance zijn verdrongen, heeft de Regeering niet aangevoerd. Welke bezwaren echter kunnen tegen het dooi de Regeering voorgestelde stelsel wel worden ingebracht? In de eerste plaats schijnt liet niet wenschelijk, dat de gestrafte *verplicht* wordt zijn beklag allereerst te doen bij den chef van den strafoplegger. Door de verhouding tusschen dergelijke chefs in den regel bestaande, zal een beslissing door deze autoriteit in de oogen van den reclamant geen voldoeride waarborg aanbieden voor een volstrekt onpartijdig en objectief onderzoek der zaak. Wanneer de gestrafte in het ongelijk wordt gesteld, zal hij terstond die beslissing wijten aan camaraderie en korpsbelang, aan een zucht om „quand même" den officier-strafoplegger gelijk te geven, en aldus het gezag hoog te houden. In den regel zal derhalve een dergelijke uitspraak voor het

geschokte rechtsbewustzijn niet de minste waarde hebben, en zal mitsdien het instituut der reclame zijn doel niet bereiken.

Bovendien brengt juist de aard van het hooger beroep tegen de beslissing van een rechter mede, dat de zaak door een talrijker aantal rechters dan in eerste instantie wordt onderzocht. In liet gewone strafrecht heeft men evenzoo, in de gevallen dat zulks geoorloofd is, hooger beroep van den kantonrechter op tie rechtbank, uit drie leden bestaande, van de rechtbank op het gerechtshof, uit vijf leden bestaande, en in gevallen van cassatie van het gerechtshof op den Hoogen Raad, met zeven leden rechtsprekende.

Maar een alles overwegend bezwaar tegen een beroep op den chef van den strafoplegger is nel het feit dat deze, evenmin als de strafoplegger zelf, de getuigen onder eede zal kunnen hooien, waardoor de kans om de *waarheid* orer betwiste feiten te ontdekken, zéér verminderd wordt.

Al deze bezwaren worden geenszins opgeheven dooi de mogelijkheid oni de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen, Immers art. 67 en art 70 van het ontwerp schrijven voor, dat de hoogere autoriteit en liet Hof den strafoplegger en den gestrafte *persoonlijk* zullen ondervragen, of, zoo zij *elders verblijven*, doen verhooren door eeii anderen tot straffen bevoegden meerdere Aangezien nu de gestrafte en de strafoplegger in den regel 11-el elders dan te Utrecht zullen verblijven zal het onderzoek van het Hoog Militair Gerechtshof naar de feiten in den regel door middel van anderen moeten geschieden, terwijl toch juist in strafzaken de indruk dooi de partijen en de getuigen op den rechter gemaakt zeer dikwijls van orei wegend belang is bij de vestiging van zijn overtuiging. Op die wijze wordt een billijke beslissing roor het Hoog Militair Gerechtshof uiterst moeielijk, wellicht onmogelijk, vooral daar ook het Hof de getuigen niet onder eede zal kunnen hooreii, tensij het door de Commissie van Voorbereiding voorgesteld amendement n ordt aangenomen. In de tweede plaat.: mist men aldus een instantie, terwijl volgens de bestaande bepalingen ooli van den krijgsraad op het Hoog Militair Gerechtshof beroep mogelijk is. Maar bovendien schijnt liet hoogst oneigenaardig om aan een zoo hoog geplaatst lichaam als het Hoog Militair Gerechtshof onmiddellijk na den chef van den strafoplegger de berechting rail disciplinaire aangelegenheden op tr diagen, die in den regel afhangt van de appreciatie van niet bijzonder gemichtiqe feiten. Aan den opperrechter vaii leger en vloot behoort eeii meer gewichtige taak te worden opgedragen.

De kans op een grondige en objectieve behandeling van een klacht, die aan den reclamant werkelijk vertrouwer zal inboezemen, zal derhalve, naar het ons voorkomt, zeer gering zijn, wanneer zij eerst aan het oordeel alleen van den chef, wellicht vriend, van den strafoplegger wordt onderworpen en eerst daarna het Hoog Militair Gerechtshof zal beslissen, de *feiten zelf* dooi, de oogen van anderen beoordeelende, en evenmin als de eerste autoriteit de getuigen onder *eede* kunnende hooren

Wij meenen daarentegen dat het doel om ieder mindere in het Sederlandsche leger en vloot in de gelegenheid te stellen tegen vermeend onrecht op te komen, en oin bij hem de overtuiging te vestigen, dat hij Recht kan erlangen, niet beter kan worden bereikt, dan door een regeling van het reclamerecht in den geest van de tegenwoordige wet. Stelt de gestrafte zelf vertrouwen in den chef van den strafoplegger, er kan geen bezwaar zijn, beroep op dezen tor te laten Maar hij moet het recht hebben onverwijld zijn zaak voor een aantal *rechters* te brengen, in krijgsraad vereenigd, die juist door dat zij zelf militairen zijn, volkomen de feiten kunnen beoordeelen, die niet in zoo nauwe betrekking tot den strafoplegger

staan als diens chef, en die steeds dr partijen en de getuigen onder eede zullen moeten hooren. Ook is het wenschelijk hooger beroep van het vonnis van dezen krijgsraad op het Hoog Militair Gerechtshof toe te laten. Om de tegenwoordige usance onmogelijk te maken, behoort de wet op de rechtspleging de formaliteiten van dezen rechtsgang nauwkeurig te omschrijven, en duidelijli te bepalen, dat alleen hij, die de strafbare handelingen heeft begaan, de *beklaagde* is, nooit de strafoplegger. En om alle wanbegrippen dienaangaande te verpletteren, is het wellicht wenschelijk om nadrukkelijk te verklaren, dat zij die als leden van een krijgsraad de hoogste bevoegdheid uitoefenen, die de wet hun kan toekennen, de bevoegdheid om het Recht te handhaven en den schender te straffen, niet als bekleeders van een militairen *rang* daar in dien krijgsraad zitten, maar als Rechters.

Moge het aan de Tweede Kamer bij de aanstaande behandeling van liet ontwerp gegeven worden de voortreffelijkste en rechtvaardigste regeling van het reclamerecht te formuleeren, en moge de Militaire Justitie nooit meer aan een zoo harde betichting blootgesteld zijn als vervat is in de bekende en vernietigende uitspraak van Prof. De Geer: „De militair heeft geen rechtstoestand; rechtsverkrijging is voor hem toeval".

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 October 1887.

President: Mr. G. TURK.

Leden: Nr. G. J. FABIUS, Jhr. W. VON WRANGEL VCI LINDENBERG, R. A. JACKSON, G. P. J. MOSSEL en Mr. J. H. BEAUJON.

Advocaat-Fiskaal: Mr. P. VERLOREN VAN THEMAAT.

Art. 130 der Militiewet (van 1861), hoewel geen opdracht van jurisdictie bevattende, heeft noodzakelijk ten gevolge, dat ook de Rechtspleging bij de Landmacht op de aldaar bedoelde militairen van toepassing is.

Iemand, onder een valschen naam bij de militie ingelijfd en ingedeeld, had met dien naam het krijgswettenblad onderteekend, ofschoon hij zelf niet meer voor den militairen dienst mocht worden aangenomen. De Krijgsraad had zich tot oordeelen over dit misdrijf onbevoegd verklaard op grond van de plaats gehad hebbende dwaling in den persoon van den mititieplichtige. Dit vonnis wordt vernietigd door het Hof omdat de beklaagde, al mocht hij dan ook niet dienen, inderdaad in werkelijken dienst getreden was.

De zaak wordt ter verdere afdoening naar den Krijgsraad teruggewezen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor 's Konings Zee- en Landmacht, ambtshalve en als hij Resolutie van den 12den September ll. geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van liet vonnis van den Krijgsraad in liet Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, rail den 18den Augustus l.l., gewezen in de zaak van B.., oud volgens opgave 31 jaren, geboren te Alkmaar, timmerman, gedetineerd te Haarlem, bij welk vonnis de Krijgsraad, met aanhaling der artikelen 259 en 244 der Rechtspleging bij de Landmacht, zich onbevoegd heeft verklaard van deze zaak kennis te nemen, haar verwezen heeft naar den bevoegden rechter en aan dezen de overgave van den persoon van den beklaagde heeft aangeboden:

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de navolgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat de beklaagde, die niet, meer voor de krijgsdienst mocht worden aangenomen, na zich op naam en niet behulp van de papieren van zijn neef H. H. valschelijk te hebben verbonden als plaatsvervanger voor C. n. U.

op 3 Mei j.l., door den Burgemeester van den Helder is overgegeven aan de militaire overheid, die hem, in de meening dat hij was de persoon li. H., heeft ingedeeld bij het 1ste Regiment Infanterie, waarop hem den volgenden dag de krijgsartikelen zijn voorgelezen, en dat hij alstoen het krijgswettenblad, in duplo opgemaakt, valschelijk heeft onderteekend: „H. H. . . . . ":

dat de Krijgsraad zich onbevoegd heeft verklaard van de onderwerpelijke zaak kennis te nemen, als zijnde de beklaagde naar 's Krijgsraads oordeel niet onderworpen aan de militaire wetten, welke beslissing is gegrond op de navolgende overwegingen:

„dat niet de heklaagde. maar H. H. als plaatsvervanger voor C. D. D. „is aangenomen en dat de militaire overheid dan ook niet den beklaagde, „maar wel den milicien-plaatsvervanger H. H. heeft ingedeeld bij het 1ste „Regiment Infanterie: dat daargelaten nog dat de militaire overheid nieniand „anders heeft *kunnen willen* indeelen dan H. H., daar deze zich als plaats„vervanger verbonden had en niet de beklaagde B., zij daarenboven den „persoon van den beklaagde niet heeft kunnen en niet heeft *mogen* indeelen, „daar deze niet meer voor den krijgsdienst mocht worden aangenomen";

dat voorzegde beslissing Vertooner onjuist voorkomt;

dat ingevolge art. 130 der Wet op de Nationale Militie het Crimineel Wetboek en het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande van toepassing zijn op de manschappen der militie te land, die zich onder de wapenen bevinden, en die manschappen worden geacht onder de wapenen te zijn zoodra en zoolang zij zich hij hun korps bevinden;

dat ofschoon art. 130 geen opdracht van jurisdictie bevat en derhalve bij eene letterlijke opvatting van dit artikel alleen de bepalingen betreffende militaire misdrijven op de in dit artikel genoemde manschappen der militie van toepassing worden verklaard en dus de jurisdictie ongeregeld laat, echter uit de bepaling dat op de manschappen der militie te lande, in de gevallen verkeerende in art. 130 opgenoemd, zoowel liet Crimineel Wetboek als het Reglement van Krijgstucht van toepassing zijn, noodzakelijk volgt dat de wet die manschappen als *militairen* beschouwt. op wie ingevolge art. 1 en volg. der Rechtspleging bij de Landmacht, ook de in die Rechtspleging vervatte bepalingen van toepassing zijn (Vgl. Arrest van den Hoogen Raad van 10 Maart 1873. VAN DEN HONERT, Strafrecht, bl. 99—104); dat derhalve de vraag of beklaagde, toen hij het hem ten laste gelegde feit pleegde. aan de militaire jurisdictie was onderworpen, hiervan afhangt: 1°. of hij destijds behoorde tot de manschappen der militie te land en. zoo jn. 2°. of' hij xicli destijds bij zijn korps bevond:

dat uit liet opschrift van het 11de hoofdstuk der Militiewet, in verband met art. 120 dier wet. blijkt, dat de artikelen 121 en volg. ten doel hebben bepalingen vast te stellen omtrent de dienst, het verlof en het ontslag der *bij de militie ingelijfden*, m. a. w., van personen die, na te zijn afgeleverd. overeenkomstig art. 120 hij een der korpsen zijn ingelijfd en derhalve uit de opname van art. 130 in de eerste § van dat hoofdstuk blijkt, dat onder de uitdrukking van art. 130 „manschappen der militie te land", dezelfde personen moeten worden verstaan die in de voorafgaande artikelen 121, 122, 126, 127, 128 en 129 worden omschreven als „de hij de militie ingelijfden";

dat uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat beklaagde, na den 3den Mei j.l. met zijn plaatsvervangersbaas te den Helder te zijn gekomen ten einde door den burgemeester dier gemeente aan de militaire overheid te worden afgeleverd, aldaar ingevolge art. 120 nl. 1 der Militiewet in het

Militiehuis is ingedeeld bij het gedeelte van het 1ste Regiment Infanterie. in garnizoen liggende te den Helder, dientengevolge naai de kazerne der Infanterie te den Helder is overgebracht, en aldaar den 4den Mei nadat hem de krijgsartikelen waren voorgelezen, het krijgswettenblad met den valschen naam „H. H. . . . . " heeft onderteekend:

dat beklaagde derhalve, toen hij zich aan dit laatste feit schuldig maakte. niet alleen was een bij de militie te land ingelijfde, maar zich bovendien als zoodanig bij zijn korps bevond en derhalve terecht wegens het hem ten laste gelegde feit niet voor den burgerlijken strafrechter maar voor den militairen rechter is vervolgd;

dat de Krijgsraad ten onrechte heeft geoordeeld dat de omstandigheid dat beklaagde, als zijnde in 1886 niet een briefje van ontslag uit den dienst verwijderd, niet als plaatsvervanger kon worden toegelaten, grond opleverde voor eene tegenovergestelde beslissing, daar een onbevoegde niet alleen kan worden ingelijfd, maar ook nadat dit geschied is *in werkelijke dienst* treedt, zooals blijkt uit art. 68 der hlilitiewet. bepalende, dat een in strijd met de wet aangenomene en *ingelijfde* plaatsvervanger of nummerverwisselaar, zoodra mogelijk *uit de dienst* moet worden ontslagen;

dat mitsdien het vonnis van den Krijgsraad, waarbij deze zich onbevoegd verklaart van de zaak van den beklaagde kennis te nemen, behoort te worden te niet gedaan, en de zaak naar dien Krijgsraad teruggewezen, ten einde op de bastaande aanklacht recht te doen;

Verzocht hebbende 's Hoves mandament van appel en hetzelve bij resolutie van den 27 September 1.1. hebbende verkregen, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het ge-wezen vonnis, en dat alsnog bij Sententie van dezen Hove, met tenietdoening van het vonnis, de Krijgsraad te Haarlem zal worden bevoegd verklaard van de zaak van den gedaagde kennis te nemen, en de zaak zal worden teruggewezen naar voorzegden Krijgsraad ten einde op de bestaande conclusie van eisch recht te doen, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter eenre

en

gemelden gedetinerrde B.. gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi:

Gelet op de verklaring door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van de pleidooi:

Gezien de stukken, acten en munimenten door partijen onder den Hove gefurneerd en voorts met rijpe deliberatie van rade doorgezien en overwogen hebbende al wat ter materie dienende was en konde of mogte moveeren:

Zich ten volle vereenigende met de gronden en motieven door den impetrant en eischer r. o. in het midden gebracht, hiervoren. ten betooge: dat de beklaagde en gedetineerde B., ofschoon onder den valschen naam van H.H. behoorlijk onder de bepalingen der Militiewet, als plaatsvervanger van den milicien C. u. D. is ingedeeld bij het 1ste Regiment Infanterie. in garnizoen te den Helder, en overgebracht naar de kazerne der Infanterie aldaar; dat hij derhalve toen hij het hiervoren omschreven feit pleegde, waarvan hij wordt beschuldigd en weswege zijne terechtstelling is gevorderd. niet alleen was een bij de militie te land ingelijfde. maar zich bovendien als zoodanig bij zijn korps bevond en derhalve voor liet door hem

na die inlijvirig begane teit voor den militairen rechter behoort terecht te staan:

Recht doende in appel. in naam des Konings!

Doet te niet het vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement. standplaats Haarlem. van den 18den Augustus 1887, gepronuncieerd, den daaraanvolgenden 19den September, alhier in quaestie en doende enz.

Verklaart voorschreven Krijgsraad bevoegd van de zaak van den gedaagde en gedetineerde B. kennis te nemen, en

Verwijst die zaak naar den Krijgsraad voornoemd terug, tril einde op de bestaande conclusie van eisch recht te doen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 17 Juni 1902.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. d. Baron van Ittersum, L. d. Walvaardt Sacré R P. Verspijck. Mr. W. C. A. Scholten, Jhr. H. Laman Trip en C. J. G. de Booy.

Advocaat-Fiskaal: Mr. P. Ver Loren van Themaat.

Verdediger: Mr. P. G. H. Dop.

Moord, doodslag of mishandeling met doodelijken afloop?

De Krijgsraad veroordeelde wegens doodslag; het Hof: gerezen twijfel ten voordeele van den beklaagde opvattende, veroordeelde wegens mishandeling, den dood ten gevolge hebbende gehad.

De opgelegde straf wordt echter verzwaard, terwijl geen termen zijn gevonden om naar de geestvermogens van den beklaagde een onderzoek te doen instellen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve eii als bij Resolutie van den 17den December 1901 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis. dooi den Zeekrijgsraad aan boord vaii Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord. den 2den November 1901 gewezen in de zaak tegen A.. ond 29 jaar, geboren te Wanneperveen, korporaal der Mariniers, gedetineerd aan boord van gemelden bodem. die bij gezegd vonnis inet aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijsvolk te Water 1. 2 en 11 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nº. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nº. 64), 287 en 27 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, met vrijspraak van het in hoofdzaak hem ten laste gelegde is schuldig verklaard aan doodslag en veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, hij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf, van den 8sten September 1901 zal worden in mindering gebracht, met vervallenverklaring van den militairen stand of van de betrekking van militair geëmployeerde, alsmede verwezen in de

kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke Advocaat-Fiskaal, met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de navolgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden: dat de beklaagde in den avond van 7 September 1901 tusschen 1 en 8 uur aan den Middenweg in de nabijheid van de begraafplaats te den Helder, de persoon van J. D. L. opzettelijk van het leven heeft beroofd door deze niet eenig stomp voorwerp een krachtigen slag tegen het hoofd te geven en haar daarna in eene zich naast den Middenweg bevindende, ter hoogte van 55 centimeter met water gevulde sloot te werpen en haar onder water te duwen ten gevolge waarvan zij door verstikking is overleden;

dat door het gehouden onderzoek het wettig en overtuigend bewijs is geleverd, dat beklaagde zich aan de voorschreven feiten heeft schuldig geinaakt;

dat beklaagde zich onmiddellijk na het plegen van het misdrijf naar het hoofdbureau van politie te den Helder heeft begeven en, toen de zich daar bevindende agent van politie tevens onbezoldigd Rijksveldwachter J. P. B. C. blijkens het daarvan door dezen op den ambtseed opgemaakt proces-verhaal: een onderzoek instelde naar de oorzaak van den hoogst zenuwachtigen toestand waarin beklaagde verkeerde, dezen beambte ten antwoord heeft gegeven: „nou als je het dan weten wil. ik heb een half „uur geleden mijne meid J. D. L. vermoord en in een sloot getrapt," waarop hij. toen genoemde beambte hem zijne verklaring nog eens liet herhalen, de woorden liet volgen: „verdomd, geloof me nu, ik hel-, mijn „meid vermoord, ik heb haar met een steen een opsodomieter op haar „smoel gegeven en haar toen in een sloot getrapt, zij ligt achter het fort „aan den Strooweg. Nu heb ik het je medegedeeld en wil ik je groeten „en smeer hem", terwijl hij eenige oogenblikken daarna op hetzelfde poliliebureau, in de hoogte wijzende. riep: „agent. haal die vrouw weg, „ik meende toch dat ik haar lang geiioeg onder water had gehouden en „nu zie ik haar daar weer op die kast zitten":

dat deze buitengerechtelijke bekentenis, nagenoeg onmiddellijk na het gepleegde misdrijf en nog geheel onder den indruk daarvan door beklaagde afgelegd, met het oog op de door beklaagde gebezigde woorden: „ik „meende toch dat ik haar lang genoeg onder water had *gehouden*" niet voor verschillende uitlegging vatbaar en in verband niet de houding en den toestand, waarin liet lijk van de verslagene denzelfden avond op de door beklaagde aangeduide plaats is gevonden en met de door de deskundigen, hij liet gerechtelijk geneeskundig onderzoek op het lijk bevonden 1e twee wondjes hoven het linkeroog in eene met bloed doorloopen omgeving, 2e onder den harden schedel ter plaatse van die beide wondjes met bloed doortrokken dieper gelegen weeke deelen en 3e abnormalen toestand der longen, op grond waarvan die deskundigen als hoogst waarschijnlijke oorzaak van den dood aannamen verstikking door onderdompeling, na een voorafgeganen zonder twijfel met groote kracht toegebrachten slag op het hoofd — ontwijfelbaar aantoont, dat beklaagde op voorzegden tijd en plaats J. D. L. op de wijze zooals hierboven is aangegeven, opzettelijk van het leven heeft heroofcl;

dat het onderzoek, naar Vertooners meening, geen grond geeft om aan te nemen, dat beklaagde met voorbedachten rade heeft gehandeld: en hij derhalve terecht door den Krijgsraad niet schuldig is verklaard aan het misdrijf van moord en van den hem ten laste gelegden voorbedachten rade is vrijgesproken;

dat echter, naar Vertooners zienswijze, de Krijgsraad ten onrechte aannam, dat beklaagde, zooals hij opgaf, tot het plegen van dit misdrijf is gebracht door de plotselinge ontdekking. dat het meisje, waarmede hij eerlang in het huwelijk hoopte te treden, niet meer in maagdelijken toestand verkeerde en iemand was van zedeloos gedrag;

dat het toch geheel onaannemelijk is, dat J. D. L, die. zooals uit hare ten processe aanwezige brieven en uit de uitvoerige mededeelingen van den beklaagde blijkt, steeds en boven alles verlangde dat beklaagde overtnigd zon zijn, dat hasr eer ongeschonden was, op eenmaal en zonder noodzaak zon hebben bekend dnt zij reeds langen tijd met eeii ander manspersoon geleefd had en dat zij dus beklaagde meer dan een jaar lang op schandelijke wijze had bedrogen;

dat dit te meer onaannemelijk is. nadat J. D. I,. twee dagen te voren besloten had, de goede positie die zij te Amsterdam had. op te geven om beklaagde naar het Nieuwe Diep te volgeii en nadat zij op ondubbelzinnige wijze had doen blijken niet van beklaagde te willen scheiden:

dat onderscheidene brieven van J. n. L. door haar tijdens hare verkeering niet den beklaagde aan dezen geschreven, getuigen van eeae ernstige levensopvatting (zie o.a. hare brieven aan beklaagde van 20 December 1900 en 6 Januari 1901) waarmede niet te rijmen is. dat dit meisje, zooals uit liet volgens beklaagde even vóór haar dood gesprokene zou volgen, iemand was van een te eenenmale onbetrouwbaar karakter en een zedeloozen levenswandel:

dat bovendien uit het onderzoek, ingesteld èn bij den Burgemeester van de gemeente Dongen, waar zij liet, grootste gedeelte van haar leren in de ouderlijke woning heeft doorgebracht, èn bij de politie te Amsterdam niets te haren nadeele is bekend geworden, maar integendeel, dat zij bij de personen, die geacht moesten worden haar liet best te kennen, geoordeeld werd iemand te zijn van onberispelijk gedrag, die eene eerlijke en zedelijke levenswijze leidde en trouw hare kerkelijke plichten waarnam;

dat dit laatste bevestigd wordt dooi den inhoud van verschillende brieven, door haar aan beklaagde geschreven, waaruit o. u. blijkt, dat zij ei. hoogen prijs op stelde dat beklaagde, evenals zij. des Zondags naar de kerk ging (zie haar brieven gedateerd 4 November en 11 November 1900), terwijl het haar blijkbaar hinderde dat beklaagde, wat zijne godsdienstige overtuiging betrof, niet geheel eenstemming met haar dacht (zie haar brief van 30 Augustus 1900);

dat het, op grond van het aangevoerde, onaannemelijk is, dat beklaagde een verhaal naar waarheid heeft gedaan van het even vóór het door hem gepleegde misdrijf tusschen hem en zijn slachtoffer voorgevallene en beklaagde, naar Vertooners meening, ter zake van het door hem gepleegde gruwelijke misdrijf zwaarder behoort te worden gestraft dan bij het vonnis is geschied;

Verzocht en bij Resolntie van den 31sten December 1901 verkregen hebbende s' Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle aan den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis alleen voor zooveel de opgelegde gevangenisstraf betreft en dat de gedaagde alsnog. met wijziging van den duur der hem opgelegde gevangenisstraf, zal worden veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijtl van zes jaren, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde na den 9den November 1901 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf in mindering zal worden gebracht,, met instandhouding overigens van het vonnis en verdere veroordeeling van den gedaagde

ill de kosten van den processe in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove. of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve. ter eenre en. ten aanzien van den hierna te iiieldeii eisch à minima tevens verweerder a minima.

en

genoemden **h.**, gedaagde in voorschreven cas. ter andere zijde, tevens eischer a minima. voor wien. voor antwoord in appel en eisch a minima, ter rolle — inrt verwijzing naar de gronden, vervat iii eeii rerds te voren aan het Hof ingediend request — is geconcludeerd, dat het den Hove behage te bepalen, dat een onderzoek zal plaats hebben naar den toestand der verstandelijlie vermogens van den gedaagde, daartoe deskundigen te benoemen met opdracht om, ria een onderzoek ingesteld te hebben ointreiit de familiegeschiedenis van gedaagde en omtrent diens eigen lichamelijken en geestelijken toestand en, na kennis te hebben genomen van de processale stukken. daaronder begrepen voormeld request. rapport uit te brengen ointrent de vraag, of gedaagde het feit heeft gepleegd of gepleegd kan hebben in een toestand van ziekelijke storing van zijne verstandelijke vermogens, en of, en in hoeverre die ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens van invloed is geweest of geweest kan zijn op zijne handelingen, welk causaal verband er bestaan heeft of kan of' moet hebben bestaan tusschen die ziekelijke storing en het gepleegde feit, en zoodanige andere vragen als het Hof in goede Justitie zal vermeenen te behooren. ten einde het Hof, na die deskundigen te hebben gehoord. kunne beoordeelen of het feit dooi gedaagde is begaan in zoodanigen toestand en zoozeer onder den invloed van storing in zijne verstandelijke vermogens, dat hem dat feit wegens die ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend en of derhalve gedaagde daarom van rechtsvervolging inoet worden ontslagen.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien (1);

Gezien de stukken van den processe.

Gelet op de verklaringen van den beklaagde en de getuigen bij de nader voor den Hove gehouden verhooren afgelegd:

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad is gesteld. beschuldigd:

dat hij, in den avond van 7 September 1901 tusschen zeven en acht uur aan den Middenweg, in de nabijheid van de begraafplaats te den Helder de persoon van J. D. L. opzettelijli en met voorbedachten rade van het leven heeft beroofd door, na haai. op dien eenzamen weg te hebben gebracht met het voornemen haar van het leven te berooven. haar met eenig stomp voorwerp een krachtigen slag tegen het hoofd te geven en haar daarna in eene zich naast dien Middenweg bevindende en, ter hoogte van 55 centimeter, rnet water gevulde sloot te werpen en haar onder water te duwen tengevolge waarvan zij door verstikking is overleden:

althans dat hij ten tijde en plaatse voormeld de persoon van J. D. L. opzettelijk van het leven heeft beroofd door haai op voormelde wijze te slaaii en onder mater te duwen, ten gevolge waarvan zij door verstikking is overleden:

Overwegende dat in een proces-verbaal den 8sten September 1901 op den ambtseed opgemaakt door deii agent van politie en onbezoldigd Rijksveldwachter J. P. B. C. te Helder is gerelateerd:

(1) Gepleit werd door Mrs L M Rollin Couquerque waarnemend Advocaat-Fiscaal en P. G. H Dop Advocaat bij het Hoog Militair Gerechtshof

dat in den avond van 7 September 1901 te kwart voor acht uur zich aan het Hoofdbureau van politie te Helder meldde ren korporaal der Mariniers, die om een glas water vroeg en naar het beven zijner handen te oordeelen, zenuwachtig was;

dat deze, door relatant daarop gewezen, zeide: „daar heb ik ook reden ,,roe, mant er is heel wat gebeurd; ik ben de korporaal A. van „de Gier" ,,en ben reeds een paar dagen op straat;"

dat hij op relatants nadere opmerking zeide: „nou, als je het dan weten „wilt, ik heb een half uur geleden mijn meid J. D. L. vermoord en in „een sloot getrapt;"

dat hij, na nog nat water te hebben gedronken en nat tot kalmte te zijn gekomen, zijne verkla ing herhaalde, ei bijvoegende: ,verdomd, geloof „me nu, ili heb mijn meid vermoord, ik heb haar met een stern een opsodomieter op haar smoel gegeven en haar toen in een sloot getrapt: „zij ligt achter het fort aan den Strooweg;"

dat hij zich toen wilde verwijderen, hetgeen hem belet werd dooi relatant, die hem vastgreep en in de arrestantenkamer bracht, waarop hij allerlei dronkenmanspraat begon te spreken, in de hoogte wees en zich verbeeldde overal eene vrouw te zien zitten, roepende: „agent, haal die „vrouw weg, ik meende toch, dat ik haar lang genoeg onder water had „gehouden en iiu zie ik haar daar weer op die kast zitten";

dat hij in zijn gelaat verschillende schrammen had, op zijn kapotjas eenige bloedvlekken zaten en hij tot aan de knieën doornat was;

dat relatant den voorbijkomenden sergeant der Mariniers S. heeft binnengeroepen en deze den arrestant herkende als X. korporaal dei Mariniers, aan boord van het Instructieschip „de Gier", waarna A. in bijzijn van dien sergeant zijne reeds afgelegde verklaring herhsalde, hetgerii hij evenzeer (leed aan den torn verschijnenden Commissaris van politie:

dat relatant toen op last van den Commissaris met den agent van politie D A. v. D. W. de slooten in de door A.. aangewezen richting is gaan onderzoeken en omstreeks tien uur in de sloot, loopende langs den zoogenaamden „Middenweg", vond het lijk van eene vrouw, liggende achterover in het ongeveer 55 centimeter diepe water, bijna dwars over de sloot, het hoofd sterk achterover, de rechterhand gesloten op de borst, de linkerarm gestrekt;

dat zij terstond op den wal werd gehaald en pogingen om het leven weer op te wekken zonder gevolg bleven;

dat in de sloot nog werd gevonden een bruine tasch, eeii hoed en een parapluie, op den weg in de nabijheid een steen:

dat het lijk door hem is overgebracht naar liet gemeenteziekenhuis, van waar het den 8sten September is overgebracht naai het Marine-hospitaal te Willemsoord:

Overwegende dat onder eede is veiklaard door:

1° J R. S., sergeant der Mariniers:

dat hij op Zaterdag 7 September 1901, ongevrer kwart over acht, op verzoek van een politieagent, het politiebuieau te Heldeï is binnengegaan, daar in het arrestantenlolraal den beklaagde heeft zien zitten, wijzende iii een hoek en zeggende: ..daar 7it ze. neem haar tocli weg;"

dat op zijne vraag: .A., wat houdt er aan?" deze antwoorddr: .,ik heb „een meid vermoord" en, op zijne achtervolgende vragen, antwoordde: „bij de Roode Brug, het was een smalle sloot, ik heb haar erin getrapt, „ik heb haar een klap met een steen gegeven, want als je toch een „moord doet, dan moet je ook onder witter:"

dat kort daarna de Commissaris van politie kwam en beklaagde voor

zich liet komen, die toen. op een kast wijzende, zeide: „kijk, daar zit ze „boven op die kast. neem haar toch weg", en op de vragen van den Commissaris antwoordde, dat hij zijn meid vermoord had en wel: „die ..vei moord wordt. moet in de sloot:"

dat beklaagde tot aan de knieën nat was, dat liet bovengedeelte van de borst van zijn pijjekker en de kraag met eenig bloed bevlekt waren, zijn gezicht aan beide zijden eenigszins ontveld. en hij op getuige den indruk maakte alt, ieinaiid die uit een ioes ontwaakte. eenigszins slaperig en versuft: dat hij beklaagde als ren flink persoon heeft gekend, maar gehoord heeft dat hij den laasten tijd nog al dronk. doch dat hij dien avond niet naai sterken drank rook:

2 . P. A. B : dat hij liet hem vertoonde lijk herkend heeft als dat van zijn schoonzustei J. D. L.. die niet beklaagde verloofd was doch dat hem van hunne onderlinge verhouding verder niets bekend is:

3". E. u. L : dat 7ij het haar veitooiide lijk herkent als dat van haar zuster J. D. L.; dat zij beklaagde op 1 September 1901 voor het eerst heeft gezien toen zij te Amsterdam logeerde en dat zij op **3** Septembei met haar zwager B.. haar zuster en beklaagde is uit geweest; dat beklaagde haar toen gevraagd heeft een goed woordje voor hem te willen doen bij haar vader, daar hij wilde trouwen en haar vader tegen het huwelijk was: dat haar zuster J. en beklaagde toeii telkens praatten over het gebeurde van Zaterdag en dat J haar had verteld, dat beklaagde Zaterdag te voren tegen haar had gezegd: „ik zou je bij je polsen kunnen pakken en in de „gracht slingeren" en dnt zij den 4de1 September, haar naar den trein brengende, tot haar zeide dat zij gaarne iiiee naai Dongen zou gaan indien zij beklaagde nooit meer zag; dat, op hare vraag wat aanleiding had gegeven tot voormeld zeggen van beklaagde, J. niet antwoordde maar de schouders ophaalde. dat zij zich niet kan herinnerrii aan beklaagde gezegd te hebben dat J. zoo erg liegen kon en dat zij nooit bemerkt heeft dat deze leugenachtig was;

4°. M S : dat J. D. L bij haar te Amsterdam dienstbode was; dat deze, naar zij haar lzeeft medegedeeld op Koninginsverjaardag 1900 voor het eerst met beklaagde is uitgeweest, en sedert meermalen met hem in gezelschap was. maai dat zij de verkeering nooit heeft aangemoedigd omdat zij wist, dat J.'s vader er tegen was: dat op 5 September 1901. 's namiddags omstreeks half twee, J. eeii telegram ontving, waarin stond: „kom onmiddellijk naar Nieuwediep", om half drie gevolgd door eeii briet van beklaagde, dien J. haai liet lezen. waarin hij berichtte den volgenden dag naar het hospitaal te moeten en haar daarom verzocht te 5 50 uur te Nieuwediep te komen: dat 7ij daartoe geen vergunning gaf en J. zulks heeft teruggetelegrafeerd; dat iets lstrr weer een telegram kwam. dat zij niet gelezen heeft, maar waarin. naar zij heeft vernomen van den knecht. stond: .kom. al kost het je betrekking;" dat zij daarop weder aan J. geweigerd heeft te gaan, waarop deze zeide: .,dan moet U naar een ,andere meid uitzien. ik ga toch"; dat J. haar om zeven uur heeft gevraagd of zij den volgenden dag met &en eersten trein naar Nieuwediep mocht gaan en dan met den tweeden terugkwam; dat zij gelooft dit tr hebben toegestaan:

dat J. daarna tweemaal eene boodschap voor haar heeft gedaan en er inmidddels meer eeii telegram voor haai kwam; dat zij haar omstreeks negen uur heeft toegestaan eene boodschap te doen en J. eerst om half elf thuis is gekomen. gevraagd heeft of zij mocht binnenkomen en. nn ontvangen toestemming, zeide: „ik nil anders wel direct gaan, want het, „kan nu toch niet meer worden:" dat ei om elf uui gebeld werd en zij.

door het raam kijkende, den beklaagde 7ay staan. die vroeg of hij J. spreken mocht. waarop 7ij antwoordde, dat hij daarvoor overdag woest komen: dat *tij* een half uur later den beklaagde zag voorbij loopen, die de stoep opkwam en herhaaldelijk luid begon te bellen; dat zij de deur niet durfde opendoen maar J. zeide hem te noord te staan, waarop dese hem uit het raam vroeg wat hij wilde en, op zijne vraag: „komje"? antwoordde dat 7ij niet mocht en dat zij zoo ook niet kon komen; dat beklaagde herhaaldelijk zeide: „het mot". en J. antwooidde: „het kan „niet", en eindelijk vroeg: „en wat dan als ik kom", waarop beklaagde antwoordde: .,dat zal ik wel weten; als je niet komt zal ik je door de „politie laten halen:" dat J. daarna zeide: „en ik doe het niet ook, maar „morgen wel" waarop belilaagcle antwoordde: „dat is goed. kom dan, je „weet wel waar.' waarna J. zeide: „ja bij M., maar zorg dan dat je er „zeker bent." en beklaaqde is weggegaan:

dat J. op Vrijdag 6 September om G uur 's morgens haar dienst heeft verlaten en omstreeks acht uur een kiuier den koffer van J. is komen halen;

dat. ongeveer op het eind van Augustus, J. haar verteld had bang te zijn voor beklaagde, die haar al eens gedreigd had, en dat zij in den laatsten tijd vermeed met hem op plaatsen te gaan vaar geen menschen waren; dat J. haai ook verteld had met de feesten in Amsterdam bij het bezoek der Koningin te zijn uit geweest met andere jongelui en dat beklaagde erg jaloersch was:

dat zij, getuige. niet een brief aan beklaagde heeft geschreven. waarin hem aangeraden wordt de verkeering met J. af te breken. en dat zij hem nooit geschreven heeft:

dat J. na 30 Augustus 1901 haar heeft verteld. dat beklaagde kort te voren tegen haar heeft gezegd: „ik zou je bij de polsen kunnen pakken „en in de gracht slingeren": dat zij nooit iets heeft bemerkt van eeniqe betrekking tusscheii baar broers en J.:

5°. A. T E.: dat op Vrijdag 6 September 1901 in den trein die te 12.23 van Amsterdam vertrekt, aldaar zijn ingestapt een korporaal der Mariniers inet eene dame. die kaartjes hadden tot Alkmaar: dat de dame hem zeidr uit Dongen te komen; dat hij niets bijzonders aan ben gemerkt heeft en de korperaal een dergelijk persoon was als de hem vertoonde beklaagde;

6°. D. H.: dat hij den beklaagde op Vrijdag 6 September 1901 des avonds te 7 uur te Alkmaar in gezelschap van eene vrouw aan boord heeft zien komen van de boot .,De Burgemeester van Vollenhoven" en zij aan het station Westeinde zijn uitgestapt:

7°. C. S.: dat hij den beklaagde herkent als zijnde op 6 September 1901 des avonds omstreeks elf uui in zijn huis te Anna Paulowna gekomen om logies voor zich en eene vrouw. die bij hem was:

dat hij toen aan zijne vrouw gezegd heeft, tnee bedden op te maken, bedoelende tmee kamers. daar op iedere kamer een bed staat, maar beklaagde zeide: „een bed is genoeg, want ik heb mijn vrouw bij mij;"

dat beklaagde nog wat heeft zitten praten en toen met de Trouw naar het voor hem bestemde kamertje is gegaan. maai hij hen heen bracht eii waar zij beiden in gingen; dat hij hem niet naar buiteii heeft hooren komen ofschoon de deur van liet kamertje sterk knarst:

8°. T, B.. huisvrouw van den vorigen getuige: dat zij beklaagde herkent als hebbende de nacht van 6 op 7 September 1901 met eene vrouw, die hij bij zich had, in haar huis doorgebracht; dat zij hen 's morgens om zeven uur gewekt heeft en zij riepen te zullen opstaan; dat 7ij in de kamer

geen mensch zag en die twee menschen dus in bed moeten zijn geweest, waarvan de gordijnen gesloten waren; dat zij na hun vertrek het bed afhaalde en zag dat er bloed was aan het onderlaken; dat het bovenlaken was gebruikt om te wasschen, daar er maar één handdoek was;

9°. J. S.: dat hij den beklaagde herkent als zijnde met eene vrouw op Zaterdag 7 September 1901 in zijn café geweest van des voormiddags 9 tot kwart voor 10 ongeveer; dat zij zeer gewoon waren en hij aan hen niets bijzonders heeft gemerkt;

10°. J. W.: dat beklaagde op Vrijdag 6 September 1901 des avonds ongeveer 10 uur met eene vrouw te Westeinde van de boot is gestapt, die van Alkmaar kwam;

dat zij er eerst over spraken om naar 't Nieuwediep te gaan, maar toen vroegen of hier gelegenheid was te logeeren, waarop hij hen naar den zevenden getuige heeft verwezen en zij daarheen zijn gegaan;

dat zij den volgenden namiddag om één uur weer bij hem zijn geweest en de vrouw een glas melk en de beklaagde een glas bier heeft gedronken, waarop zij zijn overgezet en den weg naar 't Nieuwediep opgegaan; dat hij niets bijzonders aan hen heeft gemerkt en zij heel goed met elkaar waren;

11°. A. V., weduwe A. D.: dat zij den 7den September 1901 's avonds tusschen zeven en acht uur een man en eene vrouw den Strooweg heeft zien afkomen, loopende in de richting naar het Nieuwediep, dat de man aan den éénen en de vrouw aan den anderen kant van den weg liep; dat de man militaire kleeding aan had en dat zij hen niet heeft hooren praten of lachen;

12°. M. R. T., huisvrouw van v. d. H.: dat zij Zaterdag 7 September 1901 omstreeks zeven à half acht uur, toen het reeds tamelijk donker was, een man in uniform gekleed met eene vrouw den Strooweg af heeft zien komen, gaande voorbij de woning van den doodgraver, in de richting van den Helder; dat zij langzaam naast elkaar liepen en zij niet kon zien of zij gearmd liepen en met elkaar spraken;

13°. N. S.: dat hij op 7 September 1901 omstreeks 5 uur 's namiddags een korporaal der Mariniers, dien hij in beklaagde herkent, heeft gezien, die, in gezelschap van een meisje, onder de duinen langs liep in de richting van den Helder; dat hij hen hoorde praten en over den Helder spreken; dat de korporaal een eindje verder de duinen inliep en op de vraag van het meisje: „waar ga je heen?" antwoordde: „we kunnen net zoo goed „den bovenkant als den onderkant loopen;" dat het meisje den korporaal in de duinen volgde; dat hij hen, een groot uur later, weder een eind verder uit het duin op den weg heeft zien komen, dat zij toen zijn geloopen voorbij zijne woning, die ongeveer vijf kwartier van den Helder is gelegen; dat de weg in het midden slecht begaanbaar is en ieder aan een kant liep;

14°. M. R.: dat hij het hem vertoonde lijk herkent als dat van het meisje van beklaagde, wier naam hem niet bekend is, maar die hem eens door beklaagde is aangewezen als zijn meisje; dat beklaagde hem gedurende de laatste paar maanden herhaaldelijk gezegd heeft, dat hij graag van zijn meisje af wilde, dat hij geen kans zag om te trouwen en zij ziekelijk was; dat hij de laatste paar maanden misbruik maakte van sterken drank en schulden maakte, maar vóór dien tijd zeer oppassend was;

15°. J. W.: dat hij beklaagde een jaar op „de Gier" heeft gekend en vroeger ook met hem gediend heeft; dat hij nog al veel met hem omging; dat beklaagde lichtgeraakt was doch de laatste paar maanden niet veel meer sprak en in zich zelven gekeerd en stil was; dat hij, zonder bepaald

dronken te zijn, in den laatsten tijd wel den indruk maakte meer dan vroeger te drinken: dat hij zich wel herinnert dat beklaagde trouwplannen had: dat hij dan wilde wachten tot hij sergeant was, dan weer zoo spoedig mogelijk trouwen, dan weer er van afzag omdat hij geen geld had: dat hij aan beklaagde in Juni 1901 in rerschillende bedragen f 116 — heeft geleend, waarop nog niets is afbetaald ofschoon beklaagde zulks wel heloofd had;

16°. J. B. L.: dat hij een J. gekend heeft, het meisje van beklaagde, dit: een keer of drie bij hem aan huis is geweest en eens bij hem beeft overnacht, toen zij den trein had misgeloopen; dat zij toen hij zijne vrouw en beklaagde in de voorkamer heeft geslapen; dat beklaagde vroeger opgeruimd en driftig en in den laatsten tijd stil en in zich zelf gekeerd was: dat beklaagde den laatsten tijd veel meer dronk dan vroeger, zelfs zoo, dat het van invloed was op zijn dienst;

17°. G. T. v D. B: dat beklaagde hem verteld heeft, dat zijn meisje teringachtig was en hij de verkeering niet uit kon maken, daar zij al eens op een schrijven van hem was flauw gevallen, hij naai Amsterdam had moeten komen en liet toen maai weer goedgeinaakt had; dat hij beklaagde kent als iemand, die spoedig driftig is;

18°. J. P. B. C: dat hij het door hem op 7 Septembei 1901 gevonden lijk in liet slootje geheel onder water zag liggen; dat het hoofd dieper onder lag dan het bovenlijf en sterk achteiover was gebogen:

Overwegende dat. blijkens extract uit het Scheepsjournaal van Hr Ms. Logementschip .Het Loo" van Vrijdag 6 September 1901 te zes uur. beklaagde is aangeteekend als mankeerende van passagieren;

Overwegende dat blijkens proces-verbaal van Officieren-Commissarissen van 8 September 1901 door hen van de politie is overgenomen het lijk dat door de agenten C. en v. D. W gevonden was. welk lijk in hunne tegenwoordigheid is neergelegd in het lijkenhuis van het Marine-Hospitaal te Willemsoord en daar verzegeld, waarna zij Liet blijkens proces-verbaal van 9 September 1901 hebben overgegeven aan de dooi hen benoemde en blijkens dat proces-verbaal beëedigde deskundigen, de officieren van gezondheid 1"< en 2de klasse Dr. C J. DE BRUIN KOPS en A. SPANJAARD, niet opdracht liet te schouwen en van hunne bevinding verslag uit te brengen:

dat die deskundigen daarop den 11den September 1901 een verslag hebben uitgebracht. waarbij zij, na opgave van het door hen bevondene, als hun gevoelen uitspreken, dat de oorzaak van den dood hoogstwaarschijnlijk geweest is verstikking door onderdompeling, en dat de zonder twijfel met groote liracht toegebrachte slag op het hoofd hoogstens bewusteloosheid ten gevolge van hersenschudding heeft kunnen teweeg brengen:

dat die deskundigen hun gevoelen nog verder mondeling hebben toegelicht en daarbij hebben verklaard dat de verscheuringen, in het hymen van het lijk bevonden, ten minste wel eene maand oud zijn, terwijl de deskundige SPANJAARD uit den toestand der genitaliën den indruk heeft gekregen dat de verslagene veel gecohabiteerd had:

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

dat hij J. D. L. verleden jaar (dus in 1900) half Augustus lieeft leeren kennen en zij diende bij de familie S. op de Heerengracht te Amsterdam, van welke kennismaking verkeering kwam en hij veel van haar begon te houden:

dat hij op den 1sten November geplaatst werd aan boord van Hr. Ms.

„Gier" en zijne bestemming opvolgde, J. in het volle vertrouwen achterlatende, doch kort daarop een brief ontving met het poststempel Breda, waarin hem werd medegedeeld, dat zij een kind gehad had;

dat hij, hoewel die brief niet geteekend was en daarom weinig indruk op hem maakte, toch besloot dadelijk naar Amsterdam te gaan, waarna hij haar den inhoud van den brief heeft medegedeeld, waarop zij zeide, hoe hij zulke dingen kon gelooven, en genoegen nam met zijn voorstel zich door een dokter te laten onderzoeken, welke bereidverklaring voor hem een bewijs was dat die brief leugens bevatte;

dat zij verder daarover weinig hebben gesproken en dit nooit aanleiding gegeven heeft tot ongenoegen;

dat hij haar eerst had opgegeven Roomsch te zijn en daarom en omdat hij niet kon begrijpen, hoe die vreemdeling aan zijn adres was gekomen, hij bovendien door dien brief wel een weinig was geschokt en omdat zij een broer had in Amsterdam, op wien nog al wat viel aan te merken, besloot het geloof als voorwendsel te gebruiken om aan hunne verkeering een einde te maken en, hoewel het hem zeer hard viel, toch den brief schreef;

dat hij, een half uur nadat hij kon verwachten dat zij dien brief zou ontvangen, een telegram van haar kreeg: „kom onmiddellijk over," wat hij deed en waarop zij hem onder tranen mededeelde, dat zij van den brief zoo geschrokken was dat zij van zichzelve gevallen was en dat zij liever haar geloof dan hem wilde opofferen;

dat hij toen niet kon besluiten om aan zijnen brief gevolg te geven, hunne verkeering stand bleef houden en alles goed ging en hij onder voorwendsel, dat hij moest varen, niet zoo dikwijls meer naar Amsterdam ging omdat hem dit te veel geld kostte, daar zij geen van beiden een thuis in Amsterdam hadden;

dat hij tijdens de feesten in Amsterdam bij gelegenheid van den intocht der Koningin eerst van plan was daarheen te gaan, doch dit uitstelde totdat hij einde Maart vernam dat J. met de feesten uit geweest was, waarop hij dadelijk den anderen dag naar Amsterdam is gegaan om dit te onderzoeken;

dat J. hem van den trein kwam halen en, op zijn vraag of zij met de feesten veel plezier gehad had, hem mededeelde, dat zij op een Dinsdagavond met een vriendin was uit geweest en om half elf weer in haar dienst was teruggekeerd, doch hem later, op zijn gezegde dat zij hem niet om den tuin moest leiden, mededeelde wat er gebeurd was; dat zij vrijdagsavonds ook nog was uit geweest en hare vriendin haar had overgehaald, zeggende: „hij wordt het toch niet gewaar";

dat hij haar moest beloven nog een Zondag te komen, hetgeen hij deed, waarop hij haar, na veel bidden en smeeken, beloofde de verkeering nog eens aan te zien, ten minste als zij hem de volle waarheid verteld had en er niets meer tusschenbeide kwam en, hoewel het beter geweest was aan de verkeering een eind te maken, dit niet kon doen, daar hij te veel van haar hield;

dat zijn vertrouwen echter geschokt was, hetgeen niet beter werd toen hij later hoorde, dat zij niet de volle waarheid gezegd had en zij ook briefwisseling had gehouden, doch niet van haar kon scheiden omdat hij meende dat haar eer ongerept was, doch hieromtrent gaarne zekerheid wilde hebben;

dat hij haar toen heeft voorgeslagen om den dienst uit te gaan en dadelijk te gaan trouwen en zij dan hun ouders moesten dwingen door er „moeten trouwen" van te maken, waarbij zijne gedachten waren: „is J.

„een eerbaar meisje. dan wil ik haar tot mijn vrouw hebben. is ze het „niet. dan breek ik de verkeering af":

dat J. dit echter bleef weigeren, voorgevende dat die strijd haar te zwaar was en dat haar onbevlekte eer het eenigste was dat zij mede ten huwelijk bracht. doch dat hij anders dacht;

dat hij in die onzekerheid wel eens verkeerde dingen deed. naar den wal ging, begon te drinken en als hij dan een paar borrels op had. geld leende als hij het niet had en naar Amsterdam ging, dan wel J. telegrafeerde om over te komen. hetgeen zoo eeii paar maanden duurde, tot hij vóór 31 Augustus een brief kreeg dat zij er toe zou overgaan daar er toch anders geen uitweg overbleef, doch dat zij er dien Zaterdag nog niet toe overging:

dat hij Zaterdag 31 Augustus met haar uit geveest is en den 1sten September ook, benevens met haar zuster en zwager, en zij toen niet over het onderwerp, dat zij in hunne brieven behandeld hadden, hebben gesproken, daar hij, nu zij haar eer aan hem teil offer wilde brengen, gerustgesteld was;

dat hij voornemens was haar mede te deelen, waarom hij daarop aangedrongen had, doch dat hij haar iiiet ongelukkig wilde maken, daar hij schulden had. zoodat hij het eerste jaar niet zou kunnen trouwen, maar daar zij toch naar den Helder wilde komen, den tijd daar genoeglijk zouden kunnen doorbrengen tot de gelegenheid zich aanbood om te kunnen trouwen. al hetgeen hij haar ook heeft medegedeeld;

dat hij Donderdag den 5den September 1901 naar Amsterdam is gegaan naar aanleiding van een door hem ontvangen ongeteekenden brief luidende: „Daar ik U te goed ken om iiiet het ongeluk te willen zien, raad ik U „aan zoo spoedig mogelijk Uwe verkeering hier af te breken," waarvan hij aan J. mededeeling heeft gedaan, dir. den brief ziende, dadelijk zeide dat die door juffrouw M. geschreven was:

dat J. niet meer naar haar dienst terug wilde, doch, daar zij in dienstbode-kleeren was, niet met hem kon meegaan, docli zich eerst moest verkleeden; dat zij echter niet terugkwam, waarna hij nog tweemaal daarheen gegaan is doch dat za haar niet wilden laten gaan en hij eindelijk. nadat, hij haar gesproken had. is weggegaan;

dat hij Vrijdagmiddag te ongeveer half één niet den trein naar Alkmaar is gegaan met J., die toen alles wist en ook, dat hij gelooide. dat zij eerbaar was; dat zij vervolgens met de boot van 7 uur uit Alkmaar naar het Westeinde zijn gegaan, vanwaar hij naar Nieuwediep wilde loopen, omdat hij van passagieren was achtergebleven, hetgeen zij echter te ver vond, waarom zij naar Anna Paulowna zijn geloopen en in „de Korenbeurs" hebben overnacht;

dat zij hem op weg daarheen mededeelde. dat zij niet graag alleen op zoo'n kamer wilde slapen en op zijn gezegde. dat zal toch moeten of wij moeten zeggen dat mij getrouwd zijn, zeide: „wat geeft dat, ze kunnen ..het aan onzen neus iiiet zien;"

dat zij samen gebleven zijn, waarop zij eerst een tijdje hebben zitten praten, waarbij hij bemerkte det zij iiiet „goed" was en waarna hij haar zeide. dat hij een kussen en eeii deken zou nemen en voor de deur zou gaan liggen slapen, zoodat ze iiiet bang behoefde te zijn, waarop zij antwoordde: .,je kunt hier ook wel slapen, zooveel vertrouwen stel ik wel „in je":

dat hij hierop gezegd heeft,. dat hij dat niet goed rond en dat het beter zoo was, waarop hij vóór de deur heeft geslapen;

dat hij toen wel gedacht heeft of dit misschien een list van haar was

om hem te bedotten, doch dat hij haar toch ooli na liet aanbod van Donderdagavond wel weer vertrouwde;

dat zij Zaterdagsmorgens eerst in de richting Wieringerwaard hebben gewandeld en daar in een herberg wat hebben gegeten en daarna langzaam zijn opgewandeld naar het Westeinde en vandaar in de richting vair den Helder, telkens wat rustende, daar zij niet voor donker wilden aankomen:

dat zij een zijweg zijn ingeslagen links van het kanaal en den weg zijn geloopen, die bij de Roode brug uitkomt;

dat zij onderweg begon te spreken over hunne verkeering, dat die in de laatste dagen niet rooskleurig was geweest, waarop hij haar heeft geantwoord dat het haai, eigen schuld was, daar zij vroeger nooit iets onaangenaams gehad hadden en dat zoo zon gebleven zijn als zij geen verkeerde dingen gedaan had en altijd oprecht was geweest, er bijvoegende, dat hij haar gedrag van verleden nacht ook niet goed kon verklaren, en als hij niet meer doorgedacht had dan zij, het misschien de schromelijkste gevolgen had kunnen hebben:

dat zij hierop geantwoord heeft: „dat was voor mij nog niet zoo erg ..geweest, want als jij mij niet had willen hebben, zou ik wel eeii ander „gedwongen hebben er voor te zorgen" en, op zijne vraag: „wat zeg je nu?" zeide: ..Je wilt liet toch weten, ik heb met mijnheer S. geleefd en .,ga morgen naar Dongen";

dat hij niet meer weet wat er na dien tijd voorgevallen is, alleen dat hij naar eeii sloot is gegaan, zijn hoofd heeft nat gemaakt en aan J. heeft gevraagd of zij nog odeur bij zich had:

dat hij zich verder niets meer herinnert vóór Zondagmiddag; dat toen J. hem die mededeeling deed, zij bij liet huisje van den doodgraver waren of iets verder, wat hij niet juist meer weet;

dat hij de beide vertoonde telegrammen aan J. heeft verzonden en zij hem heeft inedegedeeld, dat zij hem het derde hem vertoonde telegram gestuurd had, doch dit eerst na zijn vertrek van boord is gekomen; dat hij, met het oog op den door hem ontvangen ongeteekenden brief, baar wilde spreken eil daarom dat telegram, zond, doch, geen antwoord ontvangende, zelf is gegaan;

Overwegende dat beklaagde bij zijne verschillende verhooren voor den Hove is blijven volharden bij voormelde opgaven, met name dat hij met de verslagene noch te Anna Paulowna noch vroeger vleeschelijke gemeenschap lieeft gehad, en evenzeer dat hij zich niets kan herinneren van hetgeen tusschen hem en de verslagene is voorgevallen, nadat zij hem de mededeeling omtrent hare betrekking tot den heer S. had gedaan:

verder: dat hij zich niet kan herinneren aan J. te hebben gezegd: „ik „zou je bij de polsen kunnen pakken en in de gracht slingeren";

dat hij met zijne ouders nooit heeft gesproken over zijne verkeering met J. en dat, toen hij aan haar schreef dat zijn vader het huwelijk niet milde, zulks door hem gelogen is:

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende nit de verklaringen der getuigen onder 1° tot 14° hiervoren versneld, voor zooveel die verklaringen betreffen feiten door de getuigen zelf waargenomen, in onderling verband en samenhang, uit de verklaringen der deskundigen DE BRUIN KOPS en SPANJAARD, met mier conclusiën en de gronden waarop zij berusten het Hof zich vereenigt, en uit de opgaven van den beklaagde zoo in rechten als buiten rechten bij den verbalisant C. gedaan, wettig en overtuigend is bewezen:

dat hij op 6 September 1901 met J. D. L. van Amsterdam naar Alkmaar en verder naar Westeind is gereisd, met haar te Anna Paulowna in de

herberg vaii den getuige C. S. heeft overnacht, den 7den September met haar naar den Helder is gewandeld en haar op den Strooweg nabij de woning van den doodgraver met eeii steen tegen het hoofd heeft geslagen en daarna in de sloot langs den weg heeft getrapt, ten gevolge waarvan voormelde J. D. L. terstond of zeer kort daarna door verstikking is overleden;

Overwegende dat niet is gebleken van eenig door beklaagde vooraf beraamd plan om voormelde J. a. L van het leven te berooven, zoodat hij van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken:

Overwegende dat van gebrekkige ontwikkeling der verstandelijke vermogens bij beklaagde niets is gebleken. rn zoowel zijn gedrag in den dienst als de inhoud der ten processe voorhanden dooi hem. als dooi hem geschreven, erkende brieven aan J. i). L. afdoende van bet tegendeel doen blijken:

dat evenmin iets is gebleken van eene ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, nocli in zijn vroeger leven, noch bij zijne verhooren voor den Krijgsraad en voor het Hof;

dat zijne gedragingen op liet bureau vaii politie wel vaii liet gewone afwijkende waren. maar dat die afwijking alleszins is te verklaren uit het gruwelijke der dooi hem even te voren bedreven daad en uit de wroeging deswege bij hem opgekomen;

dat hij wel beweert,, zich omtrent die daad niets te kunnen herinneren, maar dat hij hetzelfde beweert omtrent verschillende voor hem bezwarende punten betreffende zijn omgang met J. n. L. in de laatste dagen van haai: leven, terwijl uit de brieven is gebleken, dat hij in zijne mededeelingen aan haar, speciaal omtrent de mogelijkheid van haar te huwen, geheel van de waarheid is afgeweken;

Overwegende dat uit de vele door hem aan haar gerichte en van haar door hem ontvangen brieven, ten processe voorhanden, welke laatste hij alle erkent van haar ontvangen te hebben, blijkt dat beklaagde gedurende zijne verkeering met J. n. L.. sedert Maart 1901, maar aanleiding van het feit dat zij tijdens de feesten in Amsterdam met eeii ander was uit geweest, heeft getwijfeld aan hare trouw eii hare eer, en die twijfel in toenemende mate zijne gedachten heeft vervuld, zóó zelfs dat, welke betuigingen van genegenheid die brieven ook bevatten, hij in klimmende mate door jaloerschheid is bevangen en voortdurend donr de gedachte werd gekweld, dat J. hem bedroog:

dat het door de deskundigen aan de geslachtsdeelen der verslagene bevondene omtrent haar vroeger leven niet kan geven afdoende zekerheid en liet niet is uit te maken in hoeverre dat bevondene het gevolg is geweest van beklaagdes oingang met haar:

dat zijne jaloerschheid in de laatste dagen vóór de daad hem steeds meer heeft geprikkeld, zóó zelfs, dat hij zijn dienst geheel verwaarloosde, zich aan de woning van den heer S. heftig aanstelde en in zeer overspannen toestand met .I. naar den Helder is gereisd;

dat wel nooit met zekerheid is uit te maken, wat tusschen hen op den weg is voorgevallen en of J. werkelijk tot hem de woorden heeft geuit, die hij haar in den mond legt, maar dat wel kan morden aangenomen dat hij, in zijn geprikkelden en overspannen gemoedstoestand, van haar het een of ander lieeft vernomen, waardoor zijne drift in zoodanige mate is opgewekt, dat bij eeii steen vaii den weg heeft opgeraapt en haar daarmede voor liet hoofd heeft geslagen, door welken slag zij bewusteloos is geworden en zij daarna door beklaagde in de sloot is getrapt;

dat die handelingen wel te verklaren zijn uit een bij beklaagde aanwezig opzet om J. van het leven te berooven, maar zij evenzeer het gevolg kunnen zijn van hevige drift, waardoor hij, zonder zich nauwkeurig rekenschap te geven vaii de gevolgen van het door hem gepleegd geweld, enkel beoogde zich op J. te wreken of haar te straffen dooi haai lichamelijk leed aan te doen:

dat deze twijfel ten voordeele van beklaagde moet worden opgevat, en derhalve bij het vonnis ten onrechte als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde J. D. L. opzettelijk van het leven heeft beroofd:

dat echter uit de handelingen zelve en uit de verklaring, die beklaagde ei van geeft, volgt, dat zijn opzet was gericht op mishandelen, terwijl beweren is, dat de mishandeling den dood der mishandelde ten gevolge heeft gehad:

Overwegende dat mitsdien wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde op den 7den September 1901 op den Strooweg nabij den Helder de persoon van J. D L met een steen voor het hoofd heeft geslagen en haar in de langs den weg aanwezige sloot heeft getrapt, tengevolge waarvan zij aan verstikking is gestorven:

Gezien de artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 2 eerste lid en 11 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n. 64), 300 en 27 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtpleging bij de Zeemacht:

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 2den November 1901 door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord tegen beklaagde gewezen:

En opnieuw recht doende:

Verklaart den beklaagde schuldig aan mishandeling, den dood ten gevolge hebbende gehad:

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf van vijf jaren;

Bepaalt dat de tijd, sedert 8 September 1901 door hem voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht:

Verklaart hem vervallen van den militairen stand:

Spreekt hem vrij van het meer of anders hem ten laste gelegde:

Verwijst hem in de kosten, in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen;

Ontzegt allen anderen eisch

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 4 September 1903.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Klacht over eene opgelegde ontzegging van het recht om buiten dienst de sabel te dragen.

Dit verbod is *een maatregel van orde, in het belang der openbare veiligheid mogelijk gemaakt, doch* is *geene straf. Eene daarover ingediende klacht moet dus niet-ontvankelijk worden verklaard.*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de klacht den 5den Augustus 1903 ingediend door een huzaar bij liet 3de Regiment Huzaren, die den 30sten Juli 1903 gestraft is met vier dagen provoost, ingaande den 27sten Juli 1903, en aan wien voor vier maanden het iecht om de sabel buiten dienst te dragen is ontzegd, door den Commandant van gemeld Regiment, den Kolonel H. A H. S.. wegens: „vechterij op straat .„(den Auditeur-Militair gehoord)";

Gezien het extract uit het strafregister van klager waarin de voornielde straf van vier dagen provoost vermeld staat en waarin afzonderlijk wordt aangegeven, dat aan klager gedurende vier maanden het iecht ontzegd is om buiten dienst de sabel te dragen;

Overwegende dat. blijkens de ingediende klacht, klager vermeent dat hem ten onrechte vermeld recht is ontzegd, terwijl hij zich over de opgelegde straf van provoost niet beklaagt;

Overwegende dat bij art. 228 vaii het Reglement op den Inwendigen dienst der Cavalerie is bepaald. dat aan de ruiters, die zich schuldig maken aan dronkenschap of aan liet plegen van ongeregeldheden en vechtpartijen, het buiten dienst dragen van de sabel wordt verboden:

dat deze bepaling wel voorkomt in het achttiende hoofdstuk, tot opschrift dragende „van de straffen", maar dat. blijkens de woorden van het artikel, dat verbod moidt uitgevaardigd „behoudens de straf die hun daarvoor wordt opgelegd", terwijl het ook niet genoemd is onder de straffen. die ingevolge artikel 30 van het Reglement van Krijgstucht wegens overtredingen der krijgstucht kunnen worden opgelegd;

dat derhalve dit verbod niet is eene straf maar een maatregel van orde, waarbij in het belang der openbare veiligheid wordt afgeweken van den regel in art. 383 van liet Reglement op den Inwendigen dienst gesteld omtrent het dragen van de sabel;

Overwegende dat artikel 15 dei Rechtspleging bij de Landmacht wel aan den gearresteerde. die zich over het arrest of over de hem opgelegde straf bezwaard vindt, de bevoegdheid toekent, om te verzoeken dut zijne zaak door een krijgsraad worde ondezocht. maar dat die bevoegdheid niet is toegekend. maar liet beklag zich bepaalt tot het verbod om buiten dienst de sabel te dragen, welk verbod niet is eene straf maar een maatregel van orde. door den Commandant overeenkomstig de bepalingen op den Inwendigen dienst genomen:

Beschikkende naar aanleiding van de ingediende klacht:

Verklaart die niet-ontvankelijk;

Heft op het verband waaronder klager uit zijn arrest ter zake van het indienen dezer klacht is ontslagen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 12 Januari 1904.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. h. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WAGENAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. h. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Het maandblad „de Fakkel" was en is het orgaan van de vereeniging Bond van actief dienende stokers bij de Koninklijke Nederlandsche Marine „Goetgeluk". Het Bestuur van dien Bond was en is als zoodanig bevoegd over de in dat blad voorkomende niet- of niet volledig onderteekende stukken toezicht uit te oefenen. De bestuursleden zijn derhalve aansprakelijk te stellen voor opneming in dat blad van zoodanige stukken, welker inhoud met de instandhouding van eene goede krijgstucht niet is overeen te brengen.

In casu werd dus terecht eene disciplinaire straf aan de klagers opgelegd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klachten van:

1°. **A.** dienende als stoker 1ste klasse aan boord van Harer Majesteits pantserschip „Evertsen",

2°. B., dienende als stoker 1ste klasse aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord, en

3°. C., dienende als stoker 1ste klasse aan boord van Harer Majesteits torpedo-instructieschip „Marnix",

welke klachten door hen werden ingediend ieder voor zich, door de eerstgenoemde tnre den 16den November 1903 en door den laatstgenoemde den 21ten d. a. v. over eene straf van vier dagen provoost-arrest met vermindering van kost, opgelegd den 14dn November 1903, wat betreft **1.** en R. en den 15der d. a v. wat betreft C., door den Schout bij Nacht J. W., Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord, bij beschikking d.d. 13 November 1903. nr. 43 4049, Geheim. om reden:

„Een handeling gepleegd, welke met de instandhouding eener goede „krijgstucht in den dienst ter zee niet is overeen te brengen, door als lid „van het Hoofdbestuur van den bond van actief dienende stokers bij de „Koninklijke Nederlandsche Marine „Goetgeluk" top te laten of althans „niet te beletten, dat in nummer 6 (eerste jaargang) van het geheel of „gedeeltelijk door rekening van dien bond uitgegeven maandblad „de „Fakkel" ongeteekende stukken als: „Afdoende maatregelen" en „Op visite" „voorkomen, waarin de handelingen van superieuren op hoogst oneerbiedige „wijze beoordeeld worden, en zulks niettegenstaande de waarschuwing dien„aangaande tot het toenmalige Hoofdbestuur na verschijning van nummer „3 van dat maandblad gericht":

Gelezen de betreffende deze klachten aan het Hof overgelegde stukken, alsmede de processen-verbaal der verhooren, voor het Hof afgenomen aan de klagers en getuigen:

Gezien de consideratien en het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht d.d. 29 December 1903 lett. **I**, n°. 39, te dezer zake door het Hof ingewonnen, strekkende tot ongegrondverklaring der klachten en tot handhaving der straffen:

Overwegende dat de klagers, in eene memorie van toelichting op hunne klacht, ieder voor zich, doch bijna gelijkluidend, in ieder geval van dezelfde strekking, ingediend, beweren onschuldig te zijn en daarbij opgeven:

dat in de jaarvergadering van 25 Januari 1903 van den Bond van actief dienend stokerspersoneel beneden den graad van korporaal hij de Marine „Goetgeluk" werd besloten tot de uitgave van een eigen blad en dat dit blad den 1ste Juni 1903 als maandblad verscheen onder den naam van „de Fakkel", maandblad, gewijd „aan de belangen van het actief dienend „Marine-stokerspersoneel beneden den graad van korporaal":

dat in Augustus aan eenige leden van het Hoofdbestuur van den Bond door den Commandant van het Wachtschip te Willemsoord, op last van den Schout-bij-Nacht, een proces verbaal ter teekening werd voorgelegd, en hetwelk zij ook geteekend hebben, waarin zij erkennen, dat het blad het orgaan van den Bond was:

dat het laten teekenen van dit proces-verbaal niet alleen ten doel had, het Hoofdbestuur aansprakelijk te stellen voor den inhoud van bovengenoemd blad maar zelfs te straffen voor ongeteekende stukken, in „de Fakkel" voorkomende.

dat toen het Hoofbestuur, uitziende naar middelen om dit te voorkomen, gebruik heeft gemaakt van zijn recht, voorkomende in art. 14 sub 5 der Statuten en in eene vergadering, den 2den October gehouden, besloot het blad „de Fakkel" van den Bond te scheiden en de redactie en administratie van het blad geheel over te dragen aan den Heer P. F. S. te den Helder, welke overdracht deze aannam, en dus het blad geheel voor zijne rekening en verantwoording kwam;

dat dus het Hoofdbestuur niet meer aansprakelijk kon gesteld worden voor den inhoud van het blad, en zij onschuldig gestraft zijn;

Overwegende dat uit het verhoor door het Hof aan de klagers afgenomen nog blijkt, dat, toen in de Januari-vergadering besloten werd tot de oprichting van het blad, tevens werd besloten, ten einde de courant uit te kunnen geven, de contributie der leden van den Bond met 5 cents per 14 dagen te verhoogen:

dat de leden van den Bond een gratis-exemplaar kregen en voor halven prijs konden adverteeren:

dat de Heer N. den 1ten Mei (den dag van de uitgifte van het blad) eene verhooging van salaris kreeg tot 10 gulden 's weeks;

dat nu door den Bond niet meer wordt bijgedragen in de onkosten van het blad, maar dat de contributie-verhooging, de daaraan verbonden voordeelen voor de leden van den Bond en de traktementsverhooging van den administrateur zijn blijven bestaan:

Overwegende dat door den bestraffer, den Schout bij Nacht, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord, is overgelegd een procesverbaal dd. 4 Augustus 1903, waaruit blijkt, dat aan eenige leden van het toenmalig Hoofdbestuur door den Commandant van het Tr-achtvhip, nurneris hem, onder meer is medegedeeld, dat hij de leden van het Hoofdbestuur aansprakelijk stelt voor den inhoud van het blad, daaronder verstaande dat de leden van het Hoofdbestuur zullen worden gestraft voor alle niet- of niet voldoende onderteekende artikelen in „de Fakkel", waarvan de inhoud naar zijne meening in strijd is met eene goede discipline;

dat dit proces verbaal is medeonderteekend door vier leden van het Hoofdbestuur ten bewijze dat zij de waarschuwing hebben verstaan en begrepen:

Overwegende dat, blijkens het proces-verbaal dd. 11 November 1903 van het gehouden onderzoek der Commissie, benoemd door den Schout bij Nacht Directeur en Commandant van R November 1903, nº 58, 3982 Geheim, is verklaard:

door stoker 1ste klasse A:

„dat hij is 1ste Voorzitter van den Bond; dat „de Fakkel" is een orgaan „waarin de belangen van den Stokersbond worden behartigd. De redacteur, „de Heer N., is de verantwoordelijke persoon. Hij is tevens administrateur „en ontvangt van ons als redacteur en administrateur *f* 10.— per week. „Wij zelven bekostigen de courant, doordat de contributie verhoogd is;"

door stoker 1ste klasse B.:

„dat hij is 1ste Secretaris van het Bestuur;

„dat hij erkent dat „de Fakkel" het orgaan is van de actief dienende „stokers der Koninklijke Nederlandsche Marine beneden den graad van korporaal, vereenigd in den Stokersbond „Goetgeluk";

door stoker 1ste klasse C.:

„dat hij is 2de Penningmeester van den Bond; dat „de Fakkel" wordt „uitgegeven en bekostigd op last van- en door den Stokersbond „Goet-„geluk." Het blad staat onder redactie van den Heer N., die buiten den „Bond staat, doch door ons gesalarieerd wordt;"

Overwegende dat uit bovenstaande bekentenissen voldoende blijkt:

dat de band die tusschen den Bond en het blad „de Fakkel" sedert het eerste verschijnen daarvan heeft bestaan, niet is opgeheven door een besluit van het Bestuur van dien Bond van 2 October 1903, welk besluit door klagers wel is genoemd maar niet overgelegd;

dat derhalve het blad „de Fakkel", ook tijdens het verschijnen van zijn no. 6, was het orgaan van den Bond en dat het Bestuur van den Bond als zoodanig bevoegd was over den inhoud der in dat blad voorkomende niet- of niet volledig onderteekende stukken toezicht uit te oefenen en te weeren de zoodanige, welker inhoud met de instandhouding eener goede krijgstucht niet vereenigbaar zijn, weshalve de klagers terecht aansprakelijk zijn gehouden voor den inhoud van zoodanige stukken;

Overwegende dat de in „de Fakkel" no. 6 voorkomende ongeteekende artikelen „Afdoende maatregelen" en „Op visite" van zoodanige strekking zijn, dat zij met de instandhouding eener goede krijgstucht in den dienst ter zee strijdig zijn te achten, vermits in het eerste over een hoofdofficier op voor minderen onbetamelijke wijze wordt gesproken en voorts de doorgaande strekking van dat stuk is ontevredenheid te wekken over allerlei noodzakelijke vereischten van den dienst — terwijl in het tweede op onbehoorlijke wijze wordt gesproken over de handelingen van meerderen;

Overwegende dat wel is waar de bekentenissen later door hen zijn herroepen, doch geene geldige redenen daarvoor zijn bijgebracht;

dat zij wel beweren niet geweten te hebben, wat zij zeiden, daar zij onvoorbereid voor de Commissie geroepen werden en de Commissie zelf, door door elkander te vragen, hen van de wijs bracht, maar dat dit laatste voldoende weerlegd wordt door de beëedigde verklaring van den Luitenant ter zee 2de klasse A. F. G., dat alles in de Commissie ordelijk is toegegaan en dat klager A. misschien wel wat zenuwachtig was, B. daarentegen volstrekt niet en ook C. niet ontoerekenbaar was;

Overwegende dat de verklaring van getuige N. onder protest beëedigd, dat hij de eenige verantwoordelijke persoon is, die het blad zelf bekostigt uit fondsen welker herkomst hij liever niet wilde noemen, al evenmin aanleiding geeft eenige waarde te hechten aan de herroeping der bekentenissen;

Overwegende dat dus de bestraffer terecht heeft gestraft en dat de strafreden met juistheid is weergegeven;

Gezien de artikelen 9 en 10 der Rechtspleging bij de Zeemacht in verband met artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Disponeerende op bovengemelde klachten:
Verklaart die ongegrond:
Handhaaft de opgelegde straffen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 7 October 1904.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Een schepeling had zich beklaagd over eene uitlating te zijnen opzichte van een meerdere, welke hij ten onrechte als voor hem beleedigend beschouwde. Ondanks het feit dat hij op het ongegronde van deze klacht werd opmerkzaam gemaakt, handhaafde hij zijn klacht.

Dientengevolge moest de klager noodwendig worden gestraft.

Eene reclame over deze straf bij den krijgsraad kan alleen aan verregaande oneerbiedigheid worden toegeschreven, weshalve aan den reclamant alsnog te dezer zake eene disciplinaire straf behoort te worden opgelegd.

Deze nieuwe straf wordt echter beschouwd als te zijn ondergaan door het langdurig arrest, waarin de reclamant wegens zijne reclame heeft moeten verkeeren.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht van een matroos-kok, dienende aan boord van Harer Majesteits pantserdekschip „Noord-Brabrant." ingediend den 27sten Augustus 1904 over eene hem op dienzelfden dag door den Commandant van dien bodem; den Kapitein ter Zee d. L. v. u. M. opgelegde straf van drie dagen provoost op water en brood, wegens: „Het indienen vaii „een ongegronde klacht over de bejegening door een meerdere;"

Gezien de verhooren tot onderzoek dezer klachtzaak afgenomen door de commissie, benoemd door den Commandant der Java-divisie:

Gelet op de consideratiën en liet advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht dd. 29 September 1904, Lett. P. n°. 32, te dezer zake door het Hof ingewonnen, strekkende tot ongegrondverklaring der klacht:

Overwegende dat klager opgeeft, dat hij Vrijdag 26 Augustus j.l., toen de mariniers order hadden gekregen om plunje-parade te maken, aan den korporaal vroeg of pijper B., die bij de muziek was, vrij was van uitpakken, want dat hij dan ook vrij wilde vragen voor marinier v. D. S.. die bij hem in de bakkerij geplaatst was;

dat de korporaal D. G. op dat laatste gezegde antwoordde: „dan zal ik „zorgen, dat die marinier toch moet uitpakken;"

dat hij zich door die woorden bezwaard gevoelde daar het alleen te danken is aan zijn kalm blijven en zijn heengaan dat hij geen brutaal antwoord had teruggegeven, waarvoor hij natuurlijk zou zijn gestraft. hoewel de korporaal de aanleidende oorzaak zon geweest zijn;

dat hij daarom de door hem bij den commandant ingebrachte klacht wel gegrond vindt;

dat hij zich eerst met zijn beklag tot den schipper gewend heeft, maar deze hem naar den Officier zijner Divisie stuurde:

dat deze hem zeide, dat er zooveel beleedigends niet in die woorden zat; maar dat hij, klager, zich bezwaard bleef gevoelen en toen op parade bij den commandant moest komen:

dat ook de commandant er hem opmerkzaam op maakte, dat er in de woorden van den korporaal niets was, waarover hij zich bezwaard behoefde te gevoelen, en hem afvroeg of hij er bij bleef zich te willen beklagen, waarop hij bevestigend antwoordde:

dat de commandant hem daarop strafte, over welke onverdiende straf hij zich nu beklaagt;

Overwegende dat korporaal C. v. G. opgeeft dat hij den klager, toen deze hem inededeelde dat hij vrij zou vragen van uitpakken voor marinier v. d. S. heeft geantwoord: „dan zal ik, als baksmeester zijnde, toch vragen of hij „uit mag pakken";

dat hij dat zeide, omdat hij vermoeden had, dat het met de plunjes van dien marinier niet geheel in orde was, welk vermoeden later gebleken is juist te zijn;

Overwegende dat de verklaringen van den klager en den korporaal geheel overeenstemmen behalve dat klager beweert, dat de korporaal gezegd heeft: „ik zal toch zorgen enz.", en deze zelf beweert gezegd te hebben: „ik zal vragen enz";

Overwegende dat, welk der bride woorden ook moge gebezigd zijn, de zin voor klager niets onaangenaams bevatte, zoodat van bezwaard gevoelen geen sprake kon zijn en eene klacht over die bejegening door zijn meerdere dus ongegrond is:

Overwegende dat het indienen van eene ongegronde klacht over de bejegening door een meerdere strafbaar is en klager dus terecht is gestraft, en dat de straf, in aanmerking genomen klagers vroeger gedrag, niet te zwaar is:

Overwegende dat en de Chef van klagers Divisie en de Commandant, beiden, klager opmerkzaam hebben gemaakt op het ongegronde van zijn klacht: dat hij toch daarbij is blijven volharden, zoodat de Commandant verplicht is geweest hem te straffen:

dat eene klacht over die straf alleen kan worden toegeschreven aan verregaande oneerbiedigheid, zoodat aan klager nog eene krijgstuchtelijke straf dient te worden opgelegd:

Gezien de artikelen 9–12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie en 2 der Wet van 14 November 1879, (*Staatsblad* n°. 194);

Disponeerende op voormelde klacht;

Verklaart die ongegrond en wel zoodanig ongegrond en lichtvaardig dat deze niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Legt den klager deswege eene disciplinaire straf op van 14 dagen scheepsarrest;

Beschouwt die straf als te zijn ondergaan door het langdurig arrest, gevolg van het indienen der klacht.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 17 April 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Subsidiaire aanvulling der aanklacht in hooger beroep.

Beklaagde wordt schuldig verklaard aan het opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid berooven, gepleegd door een ambtenaar, die daarbij gebruik heeft gemaakt van middelen, hem door zijn ambt geschonken.

Vrijspraak van het hem in eersten aanleg ten laste gelegde, omdat dit niet opleverde de kenmerken van het misdrijf, waaraan beklaagde bij het vonnis a quo was schuldig verklaard.

Het Hof nam aan, dat beklaagde tijdens het plegen der handelingen wel in kennelijken staat van dronkenschap verkeerde, doch dat hij het inzicht in het wederrechtelijke van zijne handelingen niet had verloren.

De toestand van dronkenschap, waarin beklaagde zich had gebracht, kan wel grond opleveren tot het opleggen van een straf van korten duur, doch maakt zijne tijdelijke ongeschiktverklaring noodig om een ambt bij de politie te bekleeden.

In de zaak. aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

ren maréchaussée te paard bij de 2de Divisie Koninklijke Maréchaussée. oud 23 jaren. geboren te Oostburg, gerequireerde in persoon, impetrant van mandament van appel en eischer ter eenre

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 9den Maart 1906 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur Militair in het Tweede Militaire Arrondissement. standplaats 's-Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF.

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien:

Gezien de processtukken:

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij op den 3den Januari 1906 te Beesel op den openbaren weg van Reuver naar Beesel des namiddags omstreeks half negen uur, niet gebruikmaking van een middel hem door zijn ambt als maréchaussée geschonken, F. S., wonende te Reuvrr, gemeente Beesel. opzettelijk en

wederrechtelijk van de vrijheid heeft beroofd door hem aan ie pakken, de handboei om den linkerpols aan te doen, hem daaraan vast te houden en de sabel op den schouder te leggen totdat hij. op bevel van den brigadier hij de Koninklijke Marechaussée S. voornoemden S. heeft losgelaten. na vóór liet ontvangen van dat bevel een eindweegs met dezen te hebben afgelegd, hem steeds geboeid vasthoudende;

waarna hem in hooger beroep subsidiair is trn laste gelegd:

dat hij ill den namiddag van den derden Januari 1906. omstreeks tr half negen uur op den openbaren weg van Reuver naar Leeuwen onder de gemeenteBeesel, met gebruikmaking van middelen hem door zijn ambt van maréchaussée (tot de gewapende macht behoorend pesoon) geschonken, opzettelijk P. X..wonende te Reuver, gemeente als voormeld, wederrechtelijk van de vrijheid heeft beroofd en beroofd gehouden door willens en wetens zonder daartoe gerechtigd te zijn, N., die niets misdaan had, aan te pakken, de handboei om den linkerpols aan te doen en daaraan vast te houden, de getrokken sabel op een der schouders van N. te leggen en aldus N. eeii eindweegs voort te geleiden totdat hij op bevel van P. S., brigadier, commandant der brigade Koninklijke Maréchaussée te Reuver, N. losgelaten heeft;

Overwegende dat onder eede is verklaard door:

1°. J. T'.:

dat hij den 3den Januari 1906 des avonds omstreeks $8^1/_4$ uur van dorp Beesel naar dorp Reuver onder de gemeente Beesel ging over den openbaren weg en even buiten Reuver den beklaagde in uniform ontmoette: dat hij dadelijk aan diens onvasten gang zag dat hij dronken was maar hem niets zeide en hem niets liet merken: dat beklaagde op hem afkwam en. voor hem staande. hem met beide handen bij de schouders pakte, zeggende: „gij moet met mij mee": dat beklaagde, op zijne vraag: „waarom?" niet antwoordde maar zijn naam vroeg, waarop hij zeide: „V." en er bijvoegde, dat hij beklaagde wel kende; dat toen N. voorbijkwam uit de richting van Reuver en zonder iets te zeggen hen voorbijging: dat. toen deze een twintig pas voorbij was, beklaagde hem terugriep, zeggende: „kom jij eens terug". waarop X. terugkwam, waarop getuige zich uit beklaagdes handen losrukte en wegliep;

2°. F. N.:

dat hij in den avond van 3 Januari 1906 te ongeveer acht uur. komende van Reuver. liep op den grindweg naar Beesel en daar een maréchaussée, hem later bekend gen-orden als te zijn de beklaagde, op den weg zag. die den getuige V. bij de schouders casthielcl; dat hij voorbijliep maar door beklaagde werd teruggeroepen: die zeide: „ik moet dien man arresteeren. „gij moet getuige zijn"; dat hij toen zag dat S'. zich losrukte en wegliep, waarop beklaagde hem naliep maar struikelde en viel: dat hij. zijn weg vervolgende, door beklaagde op een drafje werd nageloopen, dezt: hem bij den arm vatte en den naam vroeg van dien jongen, doch niet van hem, getuige; dat hij niet antwoordde en beklaagde hem. hoewel hij geen beweging maakte van afweren of losrukken. een handkettinkje om den linkerpols deed, zeggende: .,ik moet jou arresteeren, jij moet mee naar Panningen"; dat hij met beklaagde in de richting naar Beesel marcheerde en, heinerkende dat beklaagde dronken was. hem vroeg. waarom hij mee moest en dat hij met hem naar de politie te Reuver zou gaan: dat belclnagde hem niet antwoordde enkel zeggende, dat hij stil moest zijn, daarbij de sabel trok en die op zijn linkerschouder liet rusten zonder hem overigens daarinede leed te doen; dat zij inmiddels doormarcheerden en beklaagde steeds de sabel op getuige'.; nek hield of daar-

niede eene beweging maakte om aan een voorbijganger de nadering te versperren; dat kort daarop de brigadier van Reuver kwam op wiens hevel beklaagde hem terstond losliet en de sabel opstak;

3° J. S., huisvrouw van F. A.:

dat zij op 3 Januari 1906 des avonds ongeveer 8 uur met d. ging van Reuver naar Beesel en op den weg eren buiten Reuver een maréchausseé zag, die den getuige S. geboeid aan de pols vastbield; dat zij voorbij wilden gaan maar dat beklaagde dit belette door zijn sabel dwars over den weg voor hen te honden zeggende: „halt! terug!" waarop zij en nog meer andere voorbijgangers wilden doorgaan maar door den maréchausseé werden teruggehouden; dat dit een minuut of tien heeft geduurd totdat de brigadier uit Reuver er bij kwam en zij konden doorgaan;

Overwegende dat de brigadier commandant der brigade Koninklijke Maréchaussée te Reuver, P. S in zijn op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van 4 Januari 1906 heeft verklaard: dat, in den avond van den 3den te voren omstreeks half negen zijne hulp dooi burgers werd ingeroepen te Reuver om bij een dronken maréchaussée te komen, waarop hij. komende op den weg van Reuver naar Beesel, den beklaagde aantrof in kennelijken staat van dronkenschap, die zekeren N. met de handboeien vast had en zijne sabel in de rechterhand op diens schouder: dat beklaagde, door hem aangeroepen, beweerde dat hij N. moest arresteeren omdat hij hem beleedigd had, waarop getuige aan beklaagde zeide, dat hij N. moest loslaten;

Overwegende dat belilaagde heeft opgegeven, dat hij den 3den Januari 1906 als getuige voor de Rechtbank te Roermond is gehoord. daarna sterken drank lieeft gedronken, inet den trein naar Reuver is gegaan, daar weder heeft gedronken en, zich te voet naar zijn standplaats Panningen willende begeven, door eenige personen werd voorbijgegaan die hem uitlachten; dat, toen een persoon langs hem heen kwam, dit hem driftig maakte en hij dien man, hoeli-el deze hem niet's deed, in het voorbijgaan vastpakte: dat hij hem zijn naam vroeg, dien hij weigerde op te geven. waarom hij hem de handboeien heeft opgezet en hem heeft vastgehouden met ééne hand, terwijl hij in de andere hand zijn getrokken sabel hield. die hij liet rusten op den schouder van dien man; dat hij dien man heeft vastgehouden totdat de brigadier S. hem gebood, hem los te laten, hetgeen hij terstond heeft gedaan: dat hg dien man had aangesproken om gezelschap te hebben maar een brutaal antwoord kreeg, waarop hij zicli driftig heeft gemaakt,:

Overwegende dat door cle verklaringen der getuigen N. en S. en door het proces-verbaal van P. S. wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde. gelijk ook grootendeels door hem is bekend. op 3 Januari 1906 des avonds omstreeks half negen op den openbaren weg onder Beesel, den getuige S. heeft vastgegrepen. hem eene handboei aangedaan, hem daaraan heeft vastgehouden, hem de getrokken sabel op den schouder gelegd en hem zoo eenigen tijd heeft vastgehouden en voortgeleid, zulks terwijl N. door woord noch daad iets gedaan had dat deze handelwijze kon rechtvaardigen of den beklaagde de bevoegdheid daartoe verleenen; dat beklaagde zulks gedaan heeft opzettelijk. omdat hij zich driftig maakte door volkoinen geoorloofde handelingen van anderen, die hem niets in den weg legden, en dat hij daarbij gebruik heeft gemaakt van de handboei en de sabel, middelen hem door zijn ambt als maréchaussée geschonken;

Overwegende dat beklaagde daardoor den genoemden N. tijdelijk van de vrijheid heeft beroofd zonder dat eenig der bij de wet bepaalde en hem als politie-beambte bekende gevallen aanwezig was, waarin hij bevoegd of verplicht was om X. aan te houden en ook zonder dat hij door eenige

aannemelijke reden in den waan kon zijn gebracht, dat een zoodanig geval wel aanwezig was, weshalve hij die wederrechtelijke vrijheidsberooving opzettelijk heeft gepleegd en zich schuldig gemaakt aan het hem in hooger beroep subsidiair ten laste gelegde;

dat wel door beklaagdes opgaven en door de verklaringen der getuigen kan worden aangenomen, dat hij, tijdens het voormelde, in beschonken toestand verkeerde maar dat niet is gebleken dat hij daardoor het inzicht in het wederrechtelijke van zijne handelingen heeft verloren;

dat die toestand, waarin beklaagde zich had gebracht, wel grond kan opleveren om hem eene straf van korten duur op te leggen, maar dat hij daardoor tevens tijdelijk ongeschikt is om een ambt bij de politie te bekleeden;

Overwegende dat het in eersten aanleg ten laste gelegde niet oplevert de kenmerken van het misdrijf waaraan beklaagde bij het vonnis is schuldig verklaard en hij derhalve daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 35 van het Reglement op de politie, de discipline en den dienst der Koninklijke Maréchaussée, vastgesteld door den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden den 30sten Januari 1815, 10, 11, 28, 29, 31, 44, 84, 282 1ste lid van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 2den Maart 1906 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende,

Verklaart den beklaagde schuldig aan: opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid berooven, gepleegd door een ambtenaar, die daarbij gebruik heeft gemaakt van middelen hem door zijn ambt geschonken;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf van acht dagen;

Ontzet hem van het recht om een ambt bij de politie te bekleeden voor den tijd van twee jaren en acht dagen;

Verwijst hem in de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen;

Spreekt hem vrij van het in eersten aanleg ten laste gelegde;

Ontzegt allen anderen eisch.

ZEEKRIJGSRAAD
aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Vonnis van 10 Mei 1906.

President: Kapitein ter zee G. A. DE COCQ.

Leden: Officier van Administratie 1ste klasse J. M. LANGLOIS VAN DEN BERGH, Luitenants ter zee 2de klasse Jhr. C. A. L. VAN DER WIJCK, R. M. VAN MEERLANT, J. C. JAGER, A. H. VAN DER MERSCH en A. VAN HENGEL.

Fungeerend Fiskaal: Officier van administratie 1ste klasse E. G. DE WIJS.

Beklaagde, verdacht van het op verschillende tijdstippen wegnemen van suiker uit een ongesloten victualiekist, wordt beschuldigd van diefstal, meermalen gepleegd, te beschouwen als één voortgezette handeling.

De Krijgsraad neemt echter slechts als bewezen aan één der feiten, waarop de telastelegging doelde. Het College is echter van oordeel dat dit één feit niet strafbaar is omdat beklaagde, de suiker voor het scheepseten gebruikende, niet het oogmerk bezat van wederrechtelijke toeëigening. Beklaagde wordt dus vrijgesproken.

Conclusie van eisch.

De eischer ambtshalve draagt voor:

dat beklaagde bekent enz :

dat vorenstaande bekentenis bevestigd wordt door de beëedigde verklaringen van de navolgende getuigen:

1°. enz:

2°. enz;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de beëedigde verklaringen van de hiervoren genoemde getuigen, wettig en overtuigend zijn bewezen de feiten aan den beklaagde ten laste gelegd, alsmede zijne schuld daaraan:

dat echter, wanneer de Krijgsraad mocht verineenen, dat *elk* der verschillende feiten afzonderlijk zou moeten bewezen worden, het bewijs daarvan niet geleverd is, noch te leveren zal zijn;

dat dit naar Eischers meening, waar gelijk nader zal nordeii betoogd, de verschillende feiten beschouwd moeten worden als ééne voortqezette handeling, niet noodig is, rooi welk gevoelen steun is te vinden in het arrest van den Hooqen Raad van 16 April 1895. Weekblad van het Recht n°. 66.51. waarbij dat rechtscollege in een soortgelijk geval eene dagvaarding voldoende oordeelde, nanneer maar eene algemeene, alles omvattende omschrijving met opgaaf van de plaats waar, het tijdvak binnen hetwelk en de wijze waarop de verschillende feiten zijn gepleegd, gegeven is;

dat nogthans ooh bij eene tegenovergestelde zienswijze (door Mr. Noyon in zijn commentaar op het Wetboek van Strafrecht. aanteekening 1 ad art. 56 verdedigd) in he: onderhavige geval door de vroeger genoemde bewijsgronden in elk geval is bewezen dat de beklaagde in den avond van 11 April 1906 aan boord ra11 Hr. Ms. Isala", zich bevindende op de Waal, uit eene kist bestemd tot berging van victualie. heeft weggenomen een mokje suiker. toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden, met het oogmerk om zich die suiker wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende betreffende de qualificatie:

dat de naar Eischers oordeel bewezene feiten moeten worden gequalificeeid als „diefstal, meermalen gepleegd. te beschouwen als ééne voortgezette „handeling":

dat de vraag kan rijzen of beklaagde, nu mag worden aangenomen, dat hij een gedeelte der weggenomen suiker gebruikt beeft voor het scheepseten, ook ten aanzien van die hoeveelheid heeft gehad het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening:

dat die vraag bevestigend moet worden beantwoord. omdat beklaagde ook na de wegneming van *die* hoeveelheden daarover als heer en meester heeft beschikt, zich met uitsluiting van deii werkelijken eigenaar als feitelijke eigenaar ervan heeft gedragen, m. a w. zich die hoeveelheden wederrechtelijk heeft toegeëigend, waardoor het misdrijf van diefstal voltooid was en het er niets toe doet, welk ander meer verwijderd doel beklaagde bij het wegnemen qehad moge liebbeii; winstbejag is oiinoodig, zoodat beklaagdes verdediging dat hij niet uit hebzucht heeft gehandeld voor het *bestaan* van het misdrijf niet kan opgaan;

dat al verder de verschillende teiteii moeten nordeii beschouwd als

eene voortgezette handeling, nu zij toch niet alleen volkomen gelijksoortig zijn, maar ook een gelijksoortig object betreffen en aangemerkt kunnen worden als uiting van een ongeoorloofd besluit:

Overwegende betreffende de op te leggen straf:

dat liet Eischer om meerdere redenen in het onderhavige geval niet noodig voorkomt aan beklaagde eene zware stiaf op te legqrn;

dat de totale waarde van het gestolene, waarvan nog meer slechts een deel teil eigen bate werd aangewend al iiiet groot was, terwijl beklaagde zich onmiddellijk bereid verklaarde om de weggenomen suiker weder aan te vallen en dit voorzoover het op 12 April geconstateerde tekort van 10 kilogram betrof. ook dadelijk gedaan heeft ;

dat het misdrijf alleen mogelijk was, doordat de victualiekisten niet -- gelijk behoorde — gesloten waren. zelfs 's nachts niet, maar de suiker als 't ware daarin voor het grijpen stond terwijl ook de bottelier tegen de bestaande voorschriften (art 10 Reglement op den Victualiedienst) niet zelf de victualie aan den kok gaf maar door dezen verschillende artikelen van levensmiddelen liet nemen:

dat beklaagdes gedrag zeer goed is. en ook zijne plichtsbetrachting en geschiktheid als kok, blijkens zijne beoordeelingen niets te wenschen overlaten;

dat eindelijk zijn berouwvol bekennen van schuld de gevolgtrekking wettiqrti. dat hier eene lichte straf voldoende is om beklaagde voor den vervolge op den goeden weg te houden, zonder dat eene degradatie noodig is. te meer daar elke veroordeeling tot gevangenisstraf als administratief gevolg reeds het verlies van zijn certificaat van goed gedrag met eene verhooging medebrengt:

En vermits het alzoo uit al het vorenstaande blijkt, dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan vorenomschreven en gequalificeerd misdrijf, waartegen is voorzien bij de artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 310. 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en art. 167 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, zoo concludeert de eischer ambtshalve, dat de gedaagde en gerequireerde zal worden veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van eene maand, mitsgaders in de kosten en misen van de justitie en die van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, of te worden veroordeeld tot zoodanige andere straf, als de Krijgsraad in goed justitie zal verstaan te behooren.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HR. MS. WACHTSCHIP TE AMSTERDAM

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den fungeerenden Fiskaal, Eischer ambtshalve op en jegens A.., korporaal-kok, oud naar zijne opgave 32 jaren. geboren te Nieuwenhoorn, gerequireerde aan boord van gemelden bodem.

Gezien den eisch en de conclusie van den Eischer ambtshalve. daartoe strekkende. dat de Zeekrijgsraad den beklaagde zal schuldig verklaren aan diefstal, meermalen gepleegd. te beschouwen als eene voortgezette handeling en veroordeelen tot eene gevangenisstraf voor den tijd van eene maand beneveiis in de kosten:

Gezien de verdere processale stukken door den Eischer onderhoorlijken inventaris overgelegd:

Overwegende, dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken:

dat de beklaagde, oud naar zijne opgave 32 jaren, geboren te Nieuwen hoorn. van en met 4 Januari 1906 tot en met 27 April 1906 dienende als korporaal-kok aan boord van Hr. Ms. Riviervaartuig „Isala" (rolle van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam), thans gerequireerde aan boord van dezen bodem, zich den 5den Januari 1892 vrijwillig voor den tijd van acht jaren in den zeedienst heeft verbonden, daarna door reëngagement zijn dienstverband heeft verlengd tot 5 April 1909 en dat hem de k ijgs-artikelen zijn voorgelezen;

dat hij voor den Zeekrijgsraad terechtstaat, beschuldigd van de feiten:

dat hij. dienende aan boord van Hr. Ms. „Isala", zich bevindende in Nederland op de Waal of den Rijn op verschillende tijdstippen tusschen f Januari en 11 April 1906. aan boord van dien bodem, uit Bisten, bestemd tot berging van victualie, telkens heeft weggenomen suiker, toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden, tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ten hoogste 14 (veertien) kilogram en zulks niet liet oogmerk om zich die alda•s tellieiis weggenomen hoeveelheden suiker wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende, dat de beklaagde bekent zich aan de hem ten laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt en opgeeft, dat hij den 4den Januari 1906 werd geplaatst aan boord van de „Isala" en eenige dagen latei, suiker noodig hebbende voor het scheepseten, aan den korporaal-bottelier S. daarom heeft gevraagd; dat hij die suiker loen ook heeft gekregen en de bottelier hem daarbij nog heeft, gezegd. dat, wanneer hij, kok, suiker noodig had voor het eteii. hij die suiker hij den bottelier kon komen vragen; dat hij iia dien tijd bij herhaling. hij denkt een paar keeren per week, soms ook wel, zoiider dat hij ze iioodig had voor het scheepseten, suiker heeft weggenomen uit de ongesloten kisten. waarin ze was opgeborgen, zonder den bottelier. lioe;\-el die meestal aan boord was. daartoe vergunning te vragen, noch hem daarvan te waarschuwen, iets dat hij ten aanzien van andere artikelen van victualie (azijn, zout. peper) wel deed; dat die weggenomen suiker toebehoorde aan het Land; dat de „Isala" van Januari tot 6 April 1906 voor Nijmegen gelegen lieeft en na dien tijd gevaren heeft op de Waal en den Rijn: dat hij op Woensdag 11 April 1906 's avonds omstreeks G uur. weder een drinkbekertje suiker -- ongeveer drie kwart geruid — uit een der kisten heeft gehaald en daarmede op weg naar de kombuis den korporaal der Mariniers v. n. W. tegenkwam; dat daarna de bootsman I). hem. belclaagde. beeft gelast die suiker terug te brengen, hetgeen toen is geschied; dat hij die bij herhaling weggenomen hoeveelheden suiker. welke hij wel wist, dat hem niet toebehoorde, gedeeltelijk gebruikte in het scheepseten (roode kool. bieten, snijboonen, rapen) en gedeeltelijk in door hem gedronken koffie, ofschoon hij wist, dat hij zich die suiker zonder recht had toegeeigend; dat hij die feiten steeds pleegde zonder er eigenlijk bij te denken, maar toch de laatste maal, 11 April, wel begreep iets te hebben gedaan, dat niet in den haak was en daaroni den volgenden dag aan den bottelier rroeg, de zaal: daarbij te laten, hebbende hij, beklaagde, dien (lag uit eigen zak 10 kilogram suiker, welk quantum de bottelier te kort kwam, gekocht en aan den bottelier afgegeven; dat hij vroeger op andere schepen zich steeds bij den bottelier vervoegde, wanneer hij suiker iioodig had:

dat vorenstaande bekentenis ten deele bevestigd wordt door de beëedigde verklaringen van de navolgende getuigen:

1°. Korporaal der Mariniers X. v. D. W., die verklaart: dat hij reeds ren heelen tijd had opgemerkt dat de korporaal-kok A. zich hij herhaling bevond in de buurt van de victualiekisten aan boord van de „Isala" en

hij dien kok ook meermalen op weg naar de kombuis had ontmoet met een vol mokje (drinkbekertje) suiker; dat dit evenzoo gebeurde op een avond omstreeks een dag of veertien vóór 1 Mei (den juisten dag herinnert hij zich niet meer); dat hij toen op aanwijzing van den kwartierineester v. D. L. die hem, getuige, mededeelde, den beklaagde bij een victualiekist te hebben gezien, in die kist, welke steeds ongesloten was, vond staan een boterblik met suiker; dat hij van die feiten heeft gerapporteerd aan den bootsman, die naar dek ging, waarop even latei. de kok met een pulletje suiker beneden kwam en dat leegstortte in dat boterblik;

2°. Korporaal-bottelier S. S., die verklaart: dat kort nadat de korporaal-kok H. aan boord van de „Isala" was gekomen, in Januari 1906. die kok hem een beetje suiker heeft gevraagd voor de bereiding van liet eten, waarop getuige aan beklaagde een half drinkbekertje heeft gegeven, er bijvoegende dat hij, beklaagde, voor dat doel altijd suiker kon krijgen, doch beklaagde na dien eersten keer nooit meer is teruggekomen om suiker; dat hij, getuige, op Woensdagavond, 11 April 1906, toen de „Isala" voor Tiel lag, aan boord komende, van den korporaal-ziekenverpleger vernam, dat de korporaal der Mariniers den korporaal-kok had betrapt op het wegnemen van suiker uit eene victualiekist; dat kort daarop de korporaal-kok hem, getuige, over die suiker kwam spreken, welke beklaagde zeide bestemd te zijn voor het scheepseten (op den volgenden dag zou roode kool worden geschaft); dat getuige, ook van anderen hoorende, dat zij beklaagde wel eens met suiker hadden zien loopen, het restant suiker is gaan nawegen en toen bevond, dat er tien kilogram te kort kwam, terwijl er begin Januari 1906 3 à 4 kilogram over was, er dus ± 14 kilogram buiten zijn weten moet zijn weggenomen; dat de te kort komende suiker toebehoorde aan het Rijk; dat getuige nooit gezien heeft, dat de kok suiker uit de victualiekist wegnam, en de kok hem daarvan ook nimmer heeft gewaarschuwd; dut de victualiekisten, één zelf's altijd: ongesloten waren en de *mogelijkheid* bestaat, dat ook anderen daaruit suiker hebben genomen, maar dat getuige vóór de komst aan boord van beklaagde nooit iets heeft gemist;

Overwegende, dat door de helieiitenis van den beklaagde, ten deele bevestigd door de beëedigde verklaringen van de hiervorengenoemde getuigen en de daaruit voortvloeiende aanwijzingen — in onderling verband en samenhang beschouwd — wettig en overtuigend bewezen is, dat de beklaagde, dienende aan boord van Hr. Ms. „Isala", zich bevindende in Nederland op de Waal, op 11 April 1906 aan boord van dien bodem, uit eene kist, bestemd tot berging van victualie, heeft weggenomen eeii hoeveelheid suiker, toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden:

dat de Zeekrijgsraad echter de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëedigde verklaringen der twee hiervoor genoemde getuigen betreffende het op verschillende tijdstippen, telkens wegnemen van hoeveelheden suiker tol Pene gezamenlijke hoeveelheid van ten hoogste 14 kilogram, niet voldoende oordeelt tot staving van de bekentenis van den beklaagde dienaangaande; mitsdien het wettig en overtuigend bewijs daarvan niet geleverd is en dus evenmin het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening dier hoeveelheid suiker;

Overwegende; dat, wat betreft het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening van eene, door den beklaagde weggenomen hoeveelheid suiker op 11 April 1906, de Zeekrijgsraad van oordeel is, dat door de bekentenis dienaangaande door den beklaagde afgelegd en de aanwijzingen voortvloeiende

uit de beëedigde verklaringen van de getuigen v. D. W. en S., het wettig en overtuigend bewijs hiervan niet geleverd is. omdat liet als heer en meester, met uitsluiting van den eigenaar, beschikken over deze weggenomen hoeveelheid suiker uit niets blijkt, daar toch de beklaagde: volgens zijne opgave de suiker gebruikte voor het scheepseten en deze omstandigheid bevestiging vindt in de verklaring van den getuige S., die opgeeft, dat hij vroeger voor de bereiding van roode kool — de groente, die op 12 April 1906 zou worden geschaft — altijd suiker verstrekte: en deze getuige bovendien verklaard heeft aan den beklaagde gezegd te hebben, dat, waar suiker noodig mocht zijn voor de bereiding van het scheepseten, hij altijd voor dut doel suiker kon krijgen, al was het daarbij tevens zijne bedoeling, dat de suiker aan hem, getuige, zou worden gevraagd;

dat derhalve bij den beklaagde geen oogmerk van wederrechtelijke toeëigening kon bestaan. als het oogmerk gericht was op het volbrengen eener handeling, waarvan hij wist, dat de eigenaar reeds te voren toestemming, zij het dan ook met eenige beperking, had verleend:

Overwegende, dat het hiel-boven bewezen verklaarde geen strafbaar feit oplevert en het wettig en overtuigend bewijs van de den beklaagde ten laste gelegde feiten niet is geleverd en hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 168 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam,

Recht doende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Spreekt den beklaagde vrij van de hem ten laste gelegde feiten:

Verwijst hem ter zake van die feiten naar den Commandeerenden Officier zoo noodig ter disciplinaire correctie:

Heft op het verband. waaronder de beklaagde zich bevindt;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 11 Mei 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALVARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN IJSSELT.

Een onderofficier had zich over ruwe en kwalijke bejegening, van zijn kapitein ondervonden, beklaagd. Die kapitein had zoowel tot hem uitsluitend als tot hem en de andere onderofficieren der compagnie een toespraak gehouden, waarin hij hem de les las over eene min-correcte handelwijze. Bij beide toespraken zou de kapitein herhaaldelijk het woord „verdomme" gebezigd en de mogelijkheid erkend hebben, in het vuur van het gesprek te hebben gevloekt.

Een bij het korps gehouden onderzoek bracht den bataljonscommandant tot de overtuiging dat ten onrechte was geklaagd en dat de feiten zeer overdreven waren voorgesteld, weshalve den klager eene disciplinaire straf werd opgelegd.

Over deze bestraffing reclameerde de gestrafte bij het Hof.

Het *Hof achtte de reclame gegrond en beval de doorhaling van de door den bataljonscommandant ter zake opgelegde straf.*

NET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht d.d. 27 Maart 1906 van een milicien-sergeant bij de 1ste compagnie, 4de bataillon, 3de Regiment Infanterie, in garnizoen te Vlissingen, over de straf van veertien dagen provoost. hem den 21sten te voren opgelegd door zijnen bataillonscommandant. den Majoor H. S., met de strafreden:

„Door zijn compagniescommandant, hoewel ten onrechte, onderhouden „wordende uithoofde hij een rapport gemaakt had van een milicien-soldaat, „die zich tegenover hem zeer indisciplinair gedragen had, zich over de „behandeling van dien kapitein bezwaard gevoelende, in het bezwaarschrift „dat hij op la-t van den bataljonscommandant moest opmaken, het op„treden van den compagniescommandant zeer overdreven voorgesteld. het „doeii voorkomen of hij door dien officier aanhoudend uitgevloekt, kwalijk „en rum bejegend was, hetgeen volgens de afgelegde verklaringen vaii oog„getuigen bleek onwaar te zijn":

Gelezen het bezwaarschrift en de verklaringen vaii den klager alsmede de verschillende bescheiden, ter zake dienende;

Gehoord de voor clit Kof gegeven verklaringen van den strafoplegger en den klager alsmede die onder eede en buiten den eed afgelegd door de verschillende getuigen;

Gelezeii het advies vaii den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om de klacht wettig te verklaren, de straf en de strafreden te niet te doeii en beide in klagers strafregister door te halen;

Overwegende dat de straf werd opgelegd naar aanleiding van een schriftelijk verzoek. d.d. 16 Maart 1906 vaii klager om zich bij den bataillonscommandant te mogen beklagen over de behandeling, hem door zijn compagniescommandant aangedaan, welk verzoek in rooi. den compagniescommandant zoodanig bezwarende bewoordingen was gesteld. dat liet den bataillonscommandant aanleiding gaf omtrent die behandeling een onderzoek te doen instellen door eene commissie van drie kapiteins van het bataillon, welke commissie tot de schriftelijk uitgebrachte conclusie kwam, dat in het bezwaarschrift vaii klager de feiten zeer overdreven waren voorgesteld, hij do bedoeling van hetgeen hem door zijnen compagniescommandant was gezegd niet goed had begrepen en daaraan een geheel anderen zin had gegeven, terwijl de ruwe wijze vaii spreken, waarvan werd gewaagd en waarover werd geklaagd, slechts had bestaan in een zeer luid spreken en af eil toe op de tafel slaan, terwijl de bedoeling om den sergeant uit te vloeken, niet had bestaan;

Overwegende dat klager daartegen aanvoert. dat de conclusie het gevolg is van valsche verklaringen van personen, door (LP commissie gehoord, en dat hij handhaaft zijne verklaringen, neergeschreven in zijn verzoek van 16 Maart, waarin staat vermeld, dat hij in den namiddag van den 15den Maart j.l., als sergeant van de week. van den adjudant-onderofficier der kazerneweek eene order had ontvangen, waarin voor de officieren der

compagnie de rijles te Middelburg vaii den volgenden dag werd afgelast: dat hij die order, in schrift gebracht. bij afwezigheid van den opvolger vaii den korporaal vaii de week, die anders voor het bezorgen van die order was aangewezen, ter bezorging had gegeven aan den oppasser vaii den compagniescommandant, voor wien die o. a. ook bestemd was; dut hij van dezen oppasser. nadat hij hem de opdracht had verstrekt. een onbehoorlijk antwoord had ontvangen en daarvan rapport had gemaakt; dat hij den volgenden dag over dat rapport bij den compagniescommandant merci ontboden, die bij zijn binnentreden vreeselijk op hem begon te vloeken en vroeg wat dit voor een rapport was: dat bij het rapport verdedigde. waarop de compagniescommandant hem het onbegrijpelijke van zoo'n rapport, dat iets aangaf dat niet moest kunnen gebeuren, kenbaar maakte; dat daarop de bedoelde oppasser werd geliaalcl, die bekende dat hij zich oribehoorlijk had uitgelaten; dat hij daarna door den compagniescommandant in ruwe termen π-as beschuldigd den oppasser tot insubordinatie te hebben uitgelokt: dat hem daarop werd toegevoegd, met vreeselijk gevloek: „Ik wil iiiet hebben dat je den man voor zoo iets „commandeert, — tusschen den middag en na den dienst moet de man „rusten — ik zal de onderofficieren zwaar straffen, die zulks doen, en hen, „die rapport maken, -- die onderofficieren krijgen bij iiiij geen inrukken „bij de recruten-instructie en veel aanmerkingen in de sectie bij de inspectie": dat hij daarbij werd aangewezen als de schuld zijnde, dat de bedoelde oppasser zou moeten gestraft worden;

dat daarna alle onderofficieren. behoorende tot de compagnie, op liet bureau moesten komen; dat ook bij. klager, daarbij was en in die bijeenkomst nogmaals op zeer ruwe wijze werd beschuldigd van hetgeen hem eerst persoonlijk was ten laste gelegd; dat hem ook nog werd gevraagd waarom hij juist dezen man, den oppasser vaii den kapitein, voor hel wegbrengen van de order had aangewezen en hij daarop had geantwoord, dat de andere manschappen den geheelen dag met de brandspuit hadden gewerkt en de meesten daarvan pijn in de lenden hadden, terwijl de oppasser van den compagniescommandant hieraan niet had medegedaan en das ook niet moede of nat was:

Overwegende dat, door den bestraffer en de getuigen, gedeeltelijk voor dit Hof, gedeeltelijk voor de bovenbedoelde commissie van onderzoek in het garnizoen te Vlissingen en verder in de verschillende bescheiden is verklaard:

door den bestraffer:

dat hij nooit van de schuld van klager is overtuigd geweest en daarom het onderzoek, waarvan sprake is, heeft bevolen, terwijl hij nooit niet meer tegenzin ren straf heeft opgelegd dan ditmaal; dat hij evenwel op grond van de verklaringen, in dat onderzoek afgelegd. de zware straf. waarover wordt geklaagd, heeft moeten opleggen; dat hij zelf geen getuigen heeft gehoord en er prijs op stelde het oordeel van eene commissie te vernemen;

door den compagniescommandant:

dat hij erkent den klager eerst in het bijzijn van den sergetint-majoor en den sergeant-fourier D. en daarna in dat der vereenigde onderofficieren der compagnie, zijne ontevredenheid te hebben kenbaar gemaakt over het buiten hunne diensturen commandeeren vair manschappen tot dienstverrichtingen, die niet dringend noodzakelijk waren. hetgeen niet het geval was nu het gold het overbrengen van een order omtrent liet paardrijden van de officieren der compagnie op den volgenden dag te Middelburg; dat hij erkent. dat de oppasser, die voor het overbrengen der order was aangewezen, hem heeft gezegd dat het door klager gemaakt rapport in

hoofdzaak juist was, maar ook dat hij, de order ontvangende, koud van het aardappelschillen terugkwam en zich bij de kachel zat te warmen, waarna hij zich mompelend had gekleed en de geschreven order (het briefje) had weggebracht,; dat hij, compagniescommandant, daarna de onderofficieren op het bureau had laten komen, hun had opgemerkt dat, er in den laatsten tijd rapporten inkwamen over feiten, waaruit π-as op te maken dat het gezag in de compagnie niet voldoende gehandhaafd werd; dat hij bij die bespreking liet π-oord „verdomme" bezigde en zeide dat het gezag niet in de strepen lap maar van de hoogere ontwikkeling afhing; dat er positiere hevelen gegeven maar geen kletspraatjes moesten gehouden worden; dal. bij hem. zij dir. het, meeste rapport maakten het minste gezag hadden: dat hij niet wenschte dat van iedere kleinigheid rapport werd gemaakt, want dat hij, compagniescommandant, dan wel altijd kon straffen omdat er nooit eeii sectie in orde is en door eeii sergeant der week nooit zijn plicht geheel vervuld wordt: dat hij het betreurde dat zulke voorvallen zich bij de compagnie voordeden:

dat hij den volgenden dag het verzoek van klager om den bataillonscommandant te spreken op het bureau vond en den klager mededeelde dat hij den oppasser wegens het voorgevallene had gestraft; dat hij intusschen zon nadenken of ook klager iiiet strafbaar was maar diens verzoek op liet dagelijksch rapport zou zetten: dat hij het laf van klager vond dat deze in dat verzoek had verklaard dat hij. compagniescommandant, tegen hem had gevloekt omdat hij dit nooit deed; dat hij daarbij het woord „verdomme" bezigde en den klager te kennen gaf dat hij hem daardoor niet uitvloekte; dat hij erkende, in het vuur van zijn gesprek, een weinig opgewonden geraakt te zijn. waardoor hem eeii rloek was ontvallen, maar dat klager zeer goed wist dat dil niet was om hem uit te vloeken; dat hij overigens klager noch uitgevloekt noch ruw bejegend heeft, maar hem een weinig opgewonden heeft medegedeeld, waarop het gezag moest berusten, wat ook het idee van den Minister van Oorlog is; dat hij het woord „verdomme" niet als eeii vloek beschouwt en dan ook daarom beslist ontkent klager te hebben uitgevloekt; dat hij erkent dat het beter ware geweest indien hij de uitdrukking „verdomme" iiiet had gebezigd en iiiet. in het vuur zijner rede, met dr licht gesloten vingers op de tafel had geslagen maar dat hij dit deed om te accentueeren: dat de getuigenverklaringen der onderofficieren er op wijzen, dat zijn optreden iiiet, beleecligend voor klager is geweest en dat deze iii zijn rapport heeft overdreven; dat hij verder tegenspreekt, dat de deur van het bureau, tijdens het onderhoud met klager heeft opengestaan en het das onmogelijk is dat iemand daarbuiten gehoord heeft wat daarbinnen werd gesproken;

door den sergeant-majoor-instructeur B., voor de commissie van onderzoel; te Vlissingen:

dat hij zich op het compagniesbureau bevond toen klager door den kapitein over het gemaakte rapport werd te woord gestaan; dut deze klager ontving met de woorden: „daar heb ik me nu verdomme weer zoo'n „rapport. Wat is dat toch;' Dat geeft me den schijn, dat je je gezag niet „kunt handhaven. Ik kan me over dergelijke dingen ergeren en ik kan mij, „verdomme, iiiet voorstellen dat een man zoo iets kan zeggen"; dat spreker daarbij met de vuist op de tafel sloeg: dat daarop het voorbeeld werd aangehaald van een ander soldaat. tegen wien eveneens eeii sergeant verkeerd was opgetreden: dat op een betreffende vraag van klager, of het rapport dan niet goed was, driftig werd geantwoord: „jawel, maar ik erger me „over de wijze waarop het is voorgevallen, welke geheel in strijd is met

„mijne opvatting, die wil dat de man in zijne rusturen met rust wordt „gelaten; doe je dat niet, dan is het als het mare uitlokken van uitdruk-„kingen als die waarover thans wordt rapport gemaakt"; dat op de op-merking van den kapitein, dat bij de compagnie de bepaling bestaat, dat alle orders door den opvolger van den korporaal der week moeten bezorgd worden, dooi klagei werd geantwoord, dat deze niet present was en hel weder antwooid van den kapitein was, dat Blager dan maar had moeten wachten tot die korporaal terugkwam; dat de kapitein toen zijn voornemen te kennen gaf om de onderofficieren nogmaals te zeggen, dat ze geen man in de rust voor dienst mochten commandeeren tenzij voor aangegeven diensten, er bijvoegende dat hij de onderofficieren zou straffen als zij tegen zijne bevelen handelden: dat toen nog door den kapitein aan klager werd gevraagd of hij liet zoo aangenaam zou vinden om, in de kazerne zijnde, voor alles geroepen te woidrn: dat de kapitein nog aanvoelde dat hij ook voor alle kleinigheden wel kon straffen maar liever nooit strafte en daarom, bij zijne komst bij de compagnie, tegen het kader had gezegd, dat *hij* alleen hoog bij hem staat aangeschreven die geen rapport maakt omdat hij, compagniescommandant, ten minste daardooi de overtuiging had, dat een zoodanige zijn gezag handhaafde:

dat daarna de ondeiofficieien op het bureau moesten komen en hun werd medegedeeld dat hij van klager een rapport had gekregen, waaruit bleek dat het dien, schuld is dat hij, kapitein, weer moest straffen: dat hij den onderofficieren nogmaals zeide, dat hij de schuld van dergelijke rapporten weet aan den rapportmaker die zijn gezag niet weet te handhaven, omdat anders roo iets niet kon voorkomen: dat het een en ander op hem, getuige, den indruk had gemaakt dat de kapitein zich driftig maakte over het indisciplinaire hij de compagnie en aan klager een gevoelige lei wilde geven over diens optreden: dat de kapitein eenige malen het woord „vei-domme" bezigde en soms met de vuist op tafel sloeg: dat hij zich niet kan herinneren de woorden „god verdomme" te hebben gehooid en ze ook niet heeft hooren gebruiken, maar wel „verdomme", en dat het hem voor-gehouden bezwaarschrift van den klagei op hem, getuige, den indruk maakt van heer overdreven te zijn gesteld, terwijl het onderhoud van den kapitein met den klager noch ruw nòch beleedigend voor klager is geweest;

dat hij voor dit Hof volhardt hij hetgeen door hem aan de commissie van onderzoek te Vlissingen is gezegd, onder bijvoeging dat de kapitein aan klager ook heeft toegevoegd: „je kunt iemand wel naar den overkant „sturen, je bent schuld dat iemand in straf raakt".

door den sergeant-fourier D, voor de commissie te Vlissingen:

dat hij zich bevond op het bureau, toeii klagei dooi den kapitein aldaar werd ontboden doch met zijn rug naar dezen toe zat; dat hij den kapitein hoorde zeggen tegen klager: „alweei zoo'n rappoit", waarbij het woord „verdomme" wel gebruikt kan zijn, zeker niet de woorden „god verdomme"; dat als er door den kapitein zoo was gevloekt als in het voorgelezen rapport (bezwaarschrift) wordt gezegd, hem dit zeker zou zijn opgevallen; dat hij de bespreking met de onderofficieren over de onhandige wijze van optreden van de twee milicien-sergeanten, waaronder klager, afkeurend is gesproken maar daarbij in geen geval tot klager zoo is gesproken, dat hij zich hierdooi vernederd behoefde te gevoeleii, terwijl van een ruw optreden van den kapitein geen sprake is geweest;

door denzelfde voor dit Hof:

dat de kapitein zich, hij het onderhoud met klager, driftig heeft gemaakt: dat hij daarbij alleen liet noord „verdomme" heeft hooreii bezigen; dat

hij, toen de sergeant v. u. A., die Legt op den corridor bij het bureau waarvan de deur dicht was, den vloek „god verdomme" te hebben gehoord, hem vroeg. wie ei op het bureau was, alleen met de woorden: „ik neet het niet" heeft geantwoord en niet weet waarom hem die vraag werd gedaan;

dat hij bij het eerste onderhoud van klager met den kapitein het woord „verdomme" meermalen heeft hooren bezigen maar zich niet bepaald kan herinneren. dat dit bij de bijeenkomst ook door den kapitein is gebruikt; dat hij veimeeiit aan den sergeant R. te hebben gezegd, dat hij het flauw vond, dat klager over het woord „verdomme" van den kapiteiii zoo'n herrie maakte; dat hij dit moord geen vloek noemt en dut hij. bij zijn gesprek met laatstgenoemden sergeant, dan ooli niet,, zooals hem door R. wordt verweten, de woorden „een paar vloeken" heeft gebezigd maar wel die van „een paar woorden":

door den sergeant v. D. A.:

dat hij, komende van een nabijzijnd bureau, ..god verdomme" hoorde zeggen op dat van de 1ste compagnie en toen aan den sergeant-fourier U., die bij laatstbedoeld bureau stond, vroeg of dit door den kapitein werd gedaan: dat D. daarop „ja" knikte; dat hij daarop doorliep en verder hoorde spreken en de woorden ..god verdomme" nogmaals duidelijk hoorde; dat hij weer is doorgeloopen en verder niets gehoord heeft, maar dat, tijdens hij de woorden ..god verdomme" hoorde, de klager op het bureau was, terwijl de deur van het bureau niet geheel dicht was;

door den sergeant V., voor de commissie van onderzoeli te Vlissingen:

dat hij geweest is bij de bijeenkomst der onderofficieren met den kapiteiii. waarbij deze mededeelde dat het kader, dat veel rapport maakt, geen steun van hem zou ondervinden, ran hem geen vergunning tot inrukken bij de recruten-instructie zou krijgen, terwijl hij nog in twijfel stond of bij klagei al of niet voor het voorgevallene zou straffen; dat hij den kapitein niet heeft hooren vloeken, zich ten minste dit niet kan herinneren en dat hij niet den indruk heeft geliregen, dat klager door den kapitein ruw of beleedigend is behandeld:

door denzelfde voor dit Hof:

dat hij met de andere onderofficieren bij de bijeenkomst is tegenwoordig geweest; dat toen onder andere dooi. den kapitein is gezegd, dat de onderofficieren, die veel rapport maken, niet op zijn steun konden rekenen; dat hij den kapitein wel op de tafel heeft zien slaan doch niet het woord „verdomme", veel minder de woorden „god verdomme" hoorde bezigen: dat het mogelijk is, nu tle kapitein zelf zegt dat het woord „verdomme" door hem gebezigd werd. dat deze het woord „verdomme" of de woorden „god verdomme" heeft gebruikt zonder dat hij (getuige) het gehoord heeft;

dooi. den sergeant Y., voor de commissie van onderzoek te Vlissingen:

dat hij bij de bijeenkomst tegenwoordig is geweest, waarin de kapitein in het algeineeii tegen de onderofficieren heeft gesproken over de handhaving van het gezag; dat dit in driftige, doch niet voor den klager beleedigende woorden plaats vond:

door denzelfde voor dit Hof:

dat de kapitein in de bijeenkomst ook nog gezegd heeft. (lat de milicien-sergeanten hun gezag dubbel goed moesten handhaven; dat hij zich, van hetgeen de kapitein verder kan gezegd hebben. niets herinnert, ook niet of daarbij het woord „verdomme" of de woorden „god verdomme" zijn gebruikt; dat hij (zijnde dit eerst verklaard na eenige aarzeling en woor-

denwisseling met klager) eenige dagen na het gebeurde aan den sergeant K., op diens vraag of de kapitein heusch iiiet had gevloekt, heeft gezegd: ..dat is een moeilijk geval voor ons, wij moeten nog zoo lang dienen;" dat hij enkele dagen na het gebeurde gehoord lieeït van den sergeant v. D. S. r. u. M., dat de sergeant-majoor M. zich had uitgelaten, dat klager geheel onschuldig was:

door den sergeant S.:

dat de kapitein, bij de bijeenkomst met de onderofficieren, wat driftig was en daarbij wel een enkele maal zich den vloek „god verdomme" heeft latei: ontvallen: dat liet op hem niet den indruk heeft gemaakt dat de gesproken woorden ruw of beleedigend waren:

door den sergeant R. voor dit Hof:

dat hij, met den sergeant-fourier D. sprekende over hetgeen tusschen klager en den kapitein gebeurd was, van laatstgenoemde hoorde, dat hij het flauw van klager vond dat hij over die paar vloeken, die de kapitein tegen hem had gebezigd, zoo'n herrie maakte: dat hij bij deze verklaring blijft volharden, ook nadat hij den sergeant-fourier heeft hooren zeggen, dat hij niet over „een paar vloeken," maar over ..een paar woorden" met hem, getuige, heeft gesproken;

Overwegende dat klager, ten slotte voor het Hof gehoord, heeft verklaard:

dat hij de waarheid in zijn bezwaarschrift heeft gezegd: dat hij daarbij blijft volharden evenals bij hetgeen hij daaraan later heeft toegevoegd; dat bij zijn onderhoud met den kapitein de deur van liet bureau rechthoekig openstond; dat hij liet woord „verdomme" niet als een vloek beschouwt: dut hij nooit heeft ondervonden dat de kapitein, bij wiens compagnie hij sedert 21 December j.l. als milicien-sergeant dient, hem zocht en dat hij over zijn straf klaagt niettegenstaande hem dit door dien kapitein en den kapitein v. M. is afgeraden;

Overwegende dat in dit geval de beoordeeliiig der klacht niet alleen afhangt van den inhoud der afgelegde verklaringen maar ook van het standpunt dat de getuigen tegenover klager en tegenover elkander innamen toen die verklaringen werden afgelegd;

Overwegende dat door den bestraffer is verklaard, dat hij bij het opleggen der straf niet overtuigd was van de strafschuldigheid van den klager;

Overwegende dat de kapitein in zijne verklaringen wel bepaald volhoudt dat in klagers bezwaarschrift de feiten zeer overdreven worden voorgesteld, omdat hij klager niet aanhoudend uitgevloekt, kwalijk en ruw bejegend heeft, maar dat hij daarentegen erkent, bij zijn onderhoud niet klager en bij de bijeenkomst der onderofficieren, sprekeiide over klager, in diens tegenwoordigheid, bij herhaling het woord „verdomme" te hebben gebezigd en de mogelijkheid erkent van in her vuur van zijn gesprek te hebben gevloekt: dat hij eveneens erkent zich beide keeren driftig te hebben gemaakt over hetgeen, volgens zijne opvatting, door klager was misdreven; dat door al de getuigen meer of minder bepaald is verklaard, dat liet woord „verdomme" in beide toespraken door deii kapitein is gebezigd en dit telkens iii eene rede, welke sterk afkeurde wat klager had gedaan, en die, volgens een der getuigen, voor klager eene gevoelige les moest bevatten; dat dooi twee der getuigen, waarvan de een op deii corridor stond, toen klager door den kapitein werd gehoord, en de ander deel uitmaakte van de bijeenkomst der onderofficieren, de woorden „god verdomme" duidelijk zijn gehoord; dat de getuigen, die verklaren enkel het woord ..verdomme" te hebben gehooid, bij hun verhoor voor het Hof den indruk hebben gemaakt hun compagniescommandant te willen sparen;

dat,, nadat het bezwaarschrift was ingediend, door eeii der onderofficieren die buiten de zaak stond, aan één der getuigen, die anders had verklaard. is gevraagd of er werkelijk door den kapitein was gevloekt en Eiet antwoord daarop in zulke termen is gegeven dat het niet anders daii als toestemmend kan worden aangemerkt :

dat klager bij zijn verhoor en zijne confrontatie met de getuigen voor dit Hof een gunstigen indruk van oprechtheid en waarheidsliefde lieeft gegeven;

Overwegende dat uit al liet bovenstaande, in onderling verband gebracht, is gebleken, dat klager iii zijn bezwaarschrift aan den bataillonscommandant, waarin hij zich beklaagde over de behandeling van zijnen compagniescommandant, niet heeft overdreven omdat hij inderdaad door dezen zeer ruw en kwalijk is bejegend en bij herhaling met vloeken is aangesproken;

Overwegende dat derhalve ten onrechte is gestraft;

Gezien de artikelen 15, 16 en 17 der Rechtspleging bij de Landmacht en 51 vnii 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart die gegrond;

Beveelt dat de straf. waartegen de klacht gericht is met de daarvoor aangegeven reden in klagers strafregister zal worden doorgehaald;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan bestraffer en aan den Advocaat-Fiskaal en een extract aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 18 Mei 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. h. L. X. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK. Mr. W. C. h, SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. TAN SASSE VAN IJSSELT.

Een officier bel, laagt zich over eene hem toegezonden schriftelijke berisping.

Aangezien dit geen krijgstuchtelijke straf is, verklaart het Hof zich onbevoegd van dit gedeelte der klacht kennis te nemen.

Dezelfde officier beklaagt zich ook over eene verandering, door den bataljonscommandant gebracht in eene door hem, klager, als compagniescommandant aan een sergeant opgelegde straf. Aangezien het hier niet eene aan den klager opgelegde straf betreft, ia dit deel van zijn verzoek niet-ontvankelijk.

Onoordeelkundig optreden van dien officier tegenover zijn onderofficieren. Oneerbiedig gedrag tegenover zijn bataljonscommandant.

De strafreden is veel te uitvoerig geformuleerd: daarin behoeft bv. niet voor te ho nen waarin de oneerbiedigheid heeft bestaan.

De opgelegde straf te zuaar geoordeeld en de strafreden gewijzigd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien een schrijven door een kapitein bij het 4de bataillon, 3de Regiment Infanterie, den 21sten Maart 1906 gericht aan den Majoor, commandant van dat battaillon. in garnizoen te Vlissingen, waarbij klager bericht zich bezwaard te gevoelen ovei de volgende feiten en zijn nensch te kennen

geeft „die zaak voor eeii krijgsraad te doen terechtstaan:

„1°. eene berisping, hem gegeven tengevolge van het schrijven van eeii „brief aan zijn bataillons-commandant, waarvan de geheele correspondentie „bij Z.H.Edelgestrenge berust, doch nog aangevuld moet worden door de „mondelinge bespreking, door den bataillons-commandant gehouden. Getui- „gen: kapiteins v. M., D. R. en S,:

„2°. over de woorden „*ten onrechte*", voorkomende in de mutatie van „den sergeant H. dd. 21 Maart 1906:

„3°. over de straf en mutatie, π-elte laatste geheel buiten de waarheid „ligt. met verzoek overlegging van alle stukken, verzameld door eene „voorloopige commissie, welke ten getale van 11 door hem voor „Gezien" „geteekend zijn. Getuigen: de voorloopige commissie, zijnde kapiteins v. „M., u. R. en S. en verder de officieren en onderofficieren der 1ste „compagnie";

door π-elke mededeeling klager bedoeld heeft een gerechtelijk oiiderzoek uit, te lokken over de genoemde punten, zijnde onder 3° bedoeld de straf van acht dagen kamerarrest zonder accès, hem den 21sten Maart 1906 opgelegd door zijn bataillonscommandant, den Majoor H. S.. te Vlissingen, met dr volgende strafreden: „Als compagnies-commandant zeer onoordeelkundig „opgetreden tegenover do onderofficieren zijner compagnie door dezen, „volgens getuigen-verklaringen, in het onderzoek afgelegd: die dooi „hem gedeeltelijk worden ontkend, aan te zeggen dat *zij alleen* hoog „zouden staan aangeschreven of gunsten erlangen, die zich onthielden van „rapporten te maken; twee jonge milicien-sergeanten die beiden, de een „vroeger de andere thans, een zeer gegrond rapport hadden gemaakt „betreffende zeer indisciplinaire handelingen van twee milicien-soldaten „tegenover hen gepleegd, hierover zijn afkeuring te kennen te geven: den „sergeant-milicien hierbedoeld die thans rapport had gemaakt, volgens de „verklaring van ooggetuigen, te verwijten, dat hij de schuld droeg de „soldaat in quaestie gestraft werd en hij hem als 't ware tot insubordinatie „had uitgelokt, door hem, in zijn vrijen tijd. voor dienst te commandeeren, „π-elke zeer onrechtvaardige bewering, op een opgewonden en driftigen „toon geuit onder het meermalen bezigen van de uitdrukking „verdomme", „gepaard gaande met het. volgens ooggetuigen; met de vuist slaan op de „tafel, dien sergeant aanleiding gaf zich over die bejegening bezwaard „te gevoelen.

„Verder hoogst oneerbiedig gedrag tegenover zijn bataljons-commandant „door dezen hij het schriftelijk beantwoorden van eeii vraag het onderzoek „betreffende, andermaal op te merken, dat door dien hoofdofficier een „straf verzwaard was. zonder hem als compagnies-commandant hierin te „hooren en zulks niettegenstaande hij eenige dagen te voren van zijn „bataillons-commandant, over eeii dergelijk indisciplinair optreden, een zeer „ernstige berisping had ontvangen";

Gelet op dr verhooren, door een commissie van onderzoek te Vlissingen den 19den Maart 11. en volgende dagen ter zake afgenomen; op de door klager en straffer ingediende schrifturen; op de verhooren van de getuigen en van klager en straffer, voor dit Hof gehouden, en op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht van den 18den April 11. strekkende tot handhaving der straf met eenige wijziging in de strafreden;

Overwegende dat liet eerste punt. waarover klager zich bezwaard gevoelt, betreft eene schriftelijke berisping, hem door zijn bataillonscommandant toegezonden, zijnde niet eene hem opgelegde krijgstuchtelijke straf en derhalve niet behoorende tot die zaken welke, krachtens artikel 15 der

Rechtspleging bij de Landmacht, aan het oordeel van den militairen rechter zijn onderworpen, zoodat het Hof niet bevoegd is daarvan kennis te nemen;

dat het tweede onderdeel der klacht betreft de reden eener straf, opgelegd niet aan klager maar aan een ander, waaromtrent wel die ander maar niet klager bevoegd was een gerechtelijk onderzoek te verlangen, zoodat klager iii dit gedeelte van zijn verzoek niet is ontvankelijk:

Overwegende dat de straf aan klager opgelegd; blijkens de daarvoor aangegeven reden, gegrond is op:

I. zeer onoordeelkundig optreden als compagniescommandant tegenover de onderofficieren zijner compagnie door dezen aan te zeggen, dat *zij alleen* boog zouden staan aangeschreven of gunsten erlangen, die zich onthielden van rapporten te maken;

II. twee jonge milicien-sergeanten die beiden, de een vroeger de ander thans, een zeer gegrond rapport hadden gemaakt, betreffende zeer indisciplinaire handelingen van twee milicien-soldaten tegenover hen gepleegd, hierover zijn afkeuring te kennen te geven;

III. den sergeant-milicien hierbedoeld, die thans rapport had gemaakt, volgens de verklaring van ooggetuigen, te verwijten dat hij de schuld droeg, dat de soldaat in quaestie gestraft werd en hij hem, als 't ware tot insubordinatie had uitgelokt door hem in zijn vrijen tijd voor dienst te commandeeren, welke zeer onrechtvaardige bewering, op eeii opgewonden en driftigen toon geuit, onder liet meermalen bezigen van de uitdrukking „verdomme", gepaard gaande met het, volgens ooggetuigen, met de vuist slaan op de tafel, dien sergeant aanleiding gaf zich over die bejegening bezwaard te gevoelen;

IV. verder hoogst oneerbiedig gedrag tegenover zijn bataillonscommandant door dezen bij het schriftelijk beantwoorden van een vraag liet onderzoek betreffende, andermaal op te merken, dat door dien hoofdofficier een straf verzwaard was zonder hem, als compagniescommandant, hierin te hooren en zulks niettegenstaande hij, eenige dagen te voren, van zijn bataillonscommandant over een dergelijk indisciplinair optreden eene zeer ernstige berisping had ontvangen;

Overwegende ten aanzien van de eerste drie onderdeelen der strafreden:

dat uit het onderzoek gebleken is:

a. dat de milicien-sergeant K., van klagers compagnie, op 14 Maart 1906, ongeveer 5 uur 15 minuten des namiddags, van den adjudant-onderofficier der kazerneweek een order ontving, waarbij de rijles voor officieren der compagnie voor den volgenden dag werd afgelast; dat hij die order opgeschreven en — oindat zoowel de opvolger van den korporaal der week als de andere korporaals niet in de kazerne waren — dat briefje heeft gegeven aan den milicien-soldaat M. met last om het aan den compagniescommandant te brengen, waarop M. zich tegenover dien sergeant zeer onbehoorlijk heeft uitgelaten en daarna aan de order heeft voldaan;

dat sergeant K. vnn die door hem ondervonden bejegening den 15den Maart 1906 rapport heeft gemaakt en dat aan klager, zijn compagniescommandant, heeft doen geworden, waarna de soldaat M. door klager krijgstuchtelijk is gestraft;

b. dat de milicien-sergeant R.. een der sergeanten in de strafreden bedoeld, in de eerste helft van Maart 1906 rapport heeft gemaakt over eeii soldaat-kamerwacht die, op zijne herinnering dat hij tot half elf moest opblijven om het licht uit te doen, geantwoord had: „ben je besodemieterd" en dadelijk in bed was gekropen, waarna die soldaat door klager krijgstuchtelijk is gestraft:

dat klager, na ontvangst van het rapport van sergeant K.. op 16 Maart des namiddags, dien sergeant bij zich op lid- bureau heeft ontboden en hem daar in krasse bewoordingen zijne ontevredenheid heeft betuigd over het door hem opgemaakt rapport; dat de milicien M. binnengeroepen en over het voorgevallene ondervraagd, de juistheid van het rapport heeft toegegeren en dat. nadat M. zich verwijderd had, klager aan K. heeft verweten. dat deze de schuld was, dat M. gestraft werd en hij dezen als 't ware tot insubordinatie had uitgelokt, omdat hij hem een dienst had opgedragen, die door den opvolger van den korporaal van de week moest worden verricht. zulks nadat K. den klager opmerkzaam had gemaakt dat die korporaal en ook de andere korporaal voor dienst afwezig waren:

dat klager, bij dit onderhoud met den sergeant K., herhaaldelijk heeft gebezigd het woord „verdomme" daarbij herhaaldelijk met de vuist op de tafel heeft. geslagen en dat door meer dan een der gehoorde getuigen is gehoord, dat klager daarbij ook het woord „godverdomme" bezigde;

dat klager daarop de onderofficieren der compagnie heeft binnengeroepen en er heil op heeft gewezen: dat hij, na ontvangst van het rapport, door K. opgemaakt, weer had moeten straffen: dat hij bij het ontvangen van zulke rapporten de schuld daarvan toeschreef aan den rapportmaker en daaruit afleidde. dar deze zijn gezag niet naar behooren kon handhaven; dat zij wel moesten begrijpen, dat het gezag der meerderen niet uitsluitend was gelegen in hun graad, maar moest gegrond zijn op hun zedelijk overwicht: dat daarom hij alleen bij hem hoog stond aangeschreven, die geen rapport maakt en dat hij, die de meeste rapporten maakt, naar zijn opvatting, het minst ontzag bij de compagnie had: dat het Bader, dat veel rapport maakt, geen steun van hem zou ondervinden en dat hij deze niet zou laten inrukken bij de recruten-instructie:

dat klager zich. zoowel bij het onderhoud met sergeant X. als bij zijne toespraak tot de onderofficieren zijner compagnie, heeft opgewonden en driftig gemaakt, daarbij herhaaldelijk liet woord „verdomme" of ..godverdomme" heeft gebezigd en niet de vuist op de tafel heeft geslagen;

Overwegende dat klager heeft opgegeven, dat zijn onderhoud met K. en zijne toespraak tot de onderofficieren zijner compagnie alleen het gevolg waren van zijn streven om de onderofficieren te doordringen van de overtuiging, dat zij hun gezag moeten handhaven dooi. zedelijk overwicht, terwijl hij de overtuiging had, dat onbetamelijke gedragingen hunner ondergeschikten clooï den sergeant li. en den sergeant X. gerapporteerd. niet zouden zijn voorgevallen, indien K. niet, door liet ontijdig maken zijner opmerking den kamerwacht had geprikkeld en indien K. zijne meermalen gegeven ordeï had opgevolgd om de soldaten in hun rusttijd niet aan te wijzen voor het rondbrengen van orders: 't geen door den opvolger van den korporaaal van de week moest geschieden:

Overwegende te dien aanzien: dat de opmerking door sergeant B. tot den kamerwacht gericht. dat deze er aan denken moest tot half elf op te blijven om dan het licht uit te doen. niet onpassend of onverstandig kan worden geacht en in geen geval kan worden aangemerkt als oorzaak van liet onbehoorlijk gedrag van dien kamerwacht tegenover dien sergeant:

dat ook de opdracht door sergeant K. aan milicien X!. gegeven om de gegeven order te gaan bezorgen. in geen opzicht onredelijk kan worden geacht, zijnde de opgaaf van K. waarom hij zulks niet heeft opgedragen aan een der korporaals, juist gebleken; dat veeleer K. door voor het verrichten van dien dienst den milicien M. aan te wijzen en niet een der manschappen, die inet de brandspuit gewerkt hadden en dus nat en ver-

moeid waren, heeft getoond met oordeel te werk te gaan, zoodat er geen grond bestorid om dien sergeant te verwijten, dat hij de schuld droeg van de aan soldaat 11. opgeleo.de straf. cri dezen als 't ware tot insubordinatie had uitgelokt:

dat klager derhalve bij de behandeling van cleze zaak niet oordeelkundig is opgetreden en geheel uit het oog heeft verloren dat hij, de onderofficieren zijner compagnie willende doordringen van de goede beginselen, die hem tot zijn optreden bewogen, beginnen moest met zelf het voorbeeld te geven door eene bedaarde bespreking en dooi zich te onthouden van heftigheid eii van het gebruik van onbetamelijke woorden;

dat de voormelde handeliiigeii van den sergeant R. zoomin als die vaii den sergeant K. grond opleverden tot afkeuring veelmin tot het doen van verwijten aan laatstgemelden:

dat mitsdien de feiten, in de eerste drie onderdeelen der strafreden vermeld, zijn weergegeven overeenkomstig het werkelijk gebeurde maar dat het niet noodig is die zoo uitvoerig op te nemen;

Overwegende ten aanzien van het vierde onderdeel der strafreden:

dat klager op 3 Maart 1906 tot den straffer eeii brief heeft gericht, waarbij hij dezen in overweging gaf hem te machtigen om, alvorens eene door hem opgelegde straf bekend te maken of op het dagelijksch rapport te stellen, zijne (des bataillonscommandants) decisie te vernemen, oin te voorkomen dat de gestrafte bijna steeds de straf. dooi 7ijn compagniescommandant opgelegd, ziet verminderen. hetgeen, volgens schrijvers bescheiden meening, zeer verderfelijk werkt tot handhaving van liet gezag van den compagniescommandant in zijne compagnie: dat hij ook gaarne voortaan aan den bataillonscommandant „zou mededeelen de overwegingen „waarom (hij) met de door hem opgelegde straf heeft rekening gehouden':

dat klager toen. op verzoek van straffer. heeft opgegeven de dagen waarop deze straffen. door hem opgelegd. had veranderd. met uitzondering van de heide straffen die nu dezer dagen (3 Maart) door hem maren veranderd:

dat hij bij die opgave er op heeft gewezen, dal het hoofdzakelijk de beide straffen van de vorige week waren, die liem tot zijn verzoek hadden gebracht;

dat, blijkens die opgave. te beginnen met 9 Augustus 1905 tot en met 3 Maart 1906 bij klagers compagnie waien opgelegd vijftien disciplinaire straffen. waarvan drie door den waarnemend compagniescommandant, den luitenant v. P.. eene door klager in overleg met straffer en elf dnor klager en dat van de elf door klager opgelegde straffen drie door straffer waren veranderd, t n.: op 9 Augustus 1905. 1 en 3 Maart 1906:

dat straffer. na ontvangst dier opgave, den 5den Maart 1906 aan klagei schriftelijk zijne ontevredenheid heeft betuigd over de door dezen in zijn schrijven van 3 Maart gebezigde uitdrukking „bijna steeds" en „verderfelijk werken," en hem deswege heeft berispt met mededeeling dat hij, bij herhaling van iets dergelijk„ met het nu voorgevallene rekening zou houden:

dat straffer den 13den Maart 1906 tot klager een schrijven heeft gericht, waarin hij zijne bevieemding te kennen geeft dat klager hem. na liet ontvangen van voormelde berisping, niet zijne verontschuldiging beeft aangeboden:

dat klager later over het voorgevallene met den sergeant K. is gehooid door eene commissie van drie kapiteins en dat straffer, na inzage vaii klagers verklaringen op 20 Maart voor die commissie afgelegd. deze schriftelijli heeft uitgenoodigd den klager alsnog te hooren op eenige door liem (straffer) geforiiiuleerde vragen, onder welke die sub 8° luidde: „Welk „rapport wordt door U bedoeld, dat de sergeant Ti. gemaakt had en

„waarover U ook Uwe afkeuring te kennen gaaft (komt vooi in de vei-
„klaring van een dei getuigen)'. op welke vraag klager heeft geantwooid.
blijkens de daarvan opgemaakte en dooi hem onderteekende akte:

.,Het rapport, dat volgens mij afgehandeld met 10 dagen politiekamer,
„op grond van het onhandig optreden van sergeant R dat door U zonder
„mij er in gehooid te hebben, is veranderd in 8 dagen provoost om den
„anderen dag te wateı en brood:

Overwegende dat straffer uit dit door klager gegeven antwoord heeft opgemaakt, dat klager hem weder vooi de voeten heeft geworpen, dat hij eene straf door hem opgelegd had verzwaard zonder hem er iii te kennen:

dat klageı te dien aanzien heeft opgemerkt dat hij op de vraag moeit antwoorden, zoodat het antwoord was uitgelokt, maar dat het zijne bedoeling niet is geweest den straffeı iets vooi de voeten te werpen; dat hij wel tien minuten heeft gepeinsd alsvoren te antwoorden, oin den majoor niet te kwetsen:

Overwegende det klager bij dat verhoor had kunnen volstaan met eenvoudig de hem gestelde vraag te beantwoorden:

dat hij zulks iiiet heeft gedaan maar na rijp beraad in zijn antwooid nog wedeı de grief lieeft te berde gebracht door hem in zijn schrijven van 3 Maart aangevoerd, eene prief die in het Reglement op den Inwendigen Dienst geen grond vindt. en zulks nadat hij dooi straffer bij schrijven van 5 Maart over den weinig gepasten inhoud van zijn brief van 3 Maart terecht was berispt:

dat derhalve klagers antwoord. gericht niet tot de commissie maar tot den steller der vraag - den bataillonscommandant — niet anders kan worden toegeschreven dan aan de zucht oiii dezen andermaal te doen gevoelen. dat hij. naar klagers opvatting, bij het wijzigen van opgelegde straffen niet goed te werk ging, zoodat klageı bij het geven van dat antwoord tegenover den bataillonscommandant niet in acht heeft genomen den eerbied aan dezen verschuldigd en hij deswege terecht is gestraft:

dat echteı straffer, dooi in zijn schrijven van 13 Maart terug te komen op de berisping door hem aan klager den 5den Maart gedaan. wel eenige aanleiding heeft gegeven om klager ook nog op zijne grief te doen terugkomen, weshalve in de strafreden de uitdrukking ..hoogst oneerbiedig" moet worden gewijzigd, terwijl het iiiet noodig is daaiiii zoo uitvoerig op te nemen, waarin de oneerbiedigheid heeft bestaan:

Overwegende dat klager derhalve. ter zake van de verschillende redenen rooi de straf opgegeven, terecht is gestraft maai dnt de opgelegde straf te zwaar is. ooli met het oog op de omstandigheid dat klager vijftien jaren als officier heeft gediend zonder ooit te zijn gestraft;

Gezien de artikelen 15 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht in verband met de artikelen 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie. 16, 27 en 54 van het Reglement vall Krijgstucht vooi liet Krijgsvolk te Lancie:

T-erklaart zich onbevoegd om kennis te nemen van klagers bezwaar omtrent het onder 1° dooı hem genoemde;

Verklaart den klager niet ontvankelijk iii zyne klacht omtrent het punt onder 2° door hem genoemd;

En beschikkende op de klacht door klager omtrent het onder 3° vernielde gedaan:

Beslist. dat aan klager, ter zake van de feiten in de strafreden vermeld, terecht straf is opgelegd maai dat de opgelegde straf te zwaar is en dat de strafreden moet worden gewijzigd;

Bepaalt dat de opgelegde straf zal worden vervangen door „acht dagen kanier-arrest met acces."

en dat als reden daarvan in klagers strafregister, ter vervanging van het thans daarin voorkomende, zal worden ingeschreven:

Als compagniescommandant onoordeelkundig opgetreden tegenover de onderofficieren zijner compagnie:

het gezag van twee jonge milicien-sergeanten niet naar behooren gesteund;

hen bovendien op onbillijke en prove wijze bejegend;

zich oneerbiedig gedragen tegenover zijn bataillonscommandant;

Bepaalt dat afschrift dezer zullen worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 Mei 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. E A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ. R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C A. SCHOLTEN, C J. G. DE BOOY, en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: dhr. Mr. C. d. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

De woorden „dondersteen dood" bevatten geene beleediging of bedreiging. Het uiten van beleedigende woorden en het trekken van de sabel tegen een meerdere in rang kunnen, als zijnde niet de uitvloeisels van eenzelfde ongeoorloofd opzet, niet worden beschouwd als één voortgezette handeling uit te maken.

In de zaak aanhangig voor het Hoop Militair Gerechtsliof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre,

en

een huzaar, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien:

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan, zooals aan hem is aangezegd bij zijn verhoor van 13 Maart 1906, dat hij op 4 Maart 1906 des avonds omstreeks 10½ uur bij het binnenkomen der kazerne te Deventer den korporaal N., die zich als korporaal van aflossing tijdelijk aan de poort bevond, op eene aanmaning om kalm te zijn, in zijne tegenwoordigheid heeft toegevoegd: „dondersteen dood": dat hij een oogenblik later op kamer 62 van de Cavalerie-kazerne aldaar, toen de korporaal N. hem vroeg of hij wel wist wat hij gezegd had, zijne sabel heeft getrokken tegen dien korporaal, en dien korporaal daarmede wilde slaan, niet de woorden „maak dat je wegkomt, aap; ik heb niets met je „te maken, kwajongen;" dat hij een oogenblik later, na in de wacht dei kazerne gebracht te zijn, den korporaal N. met beide handen in den strot heeft gegrepen:

Overwegende dat in hooger beroep bij het Hof de huzaren H. J. N., en J A v. V.. als getuigen onder eede hebben verklaard, zulks ieder afzonderlijk, dat zij gehoord en gezien hebben, dat de beklaagde in den avond van 4 Maart 1906 op banier 62 van de Cavalerie-kaveriie te Deventer den korporaal N., die aan den beklaagde vioeg of deze zich nog herinnerde wat hij aan de poort der kazerne tegen hem had gezegd, heeft toegevoegd: .Maak dat je wegkomt, aap; ik heb niets met je te maken, kwajongen," en daarbij rijiie sabel geheel uit de scheede heeft getrokken, die sabel heeft opgeheven en daarmede een beweging heeft gemankt alsof hij voormelden korporaal S., die met het gezicht naar hem toestoiid. daarmede wilde slaan;

Overwegende dat door gemelde bij het Hof gedane verklaringen en door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigeiid is bewezen hetgeen aan den beklaagde is teil laste gelegd:

Overwegende dat het aan den beklaagde ten laste gelegde feit. aan den korporaal N in den avond van 4 Maart 1906 bij de poort der Cavalerie-kazerne te Deventer toegevoegd te hebben de woorden „dondersteen dood" niet is een strafbaar feit. daar gemelde woorden geene bedreiging en geene beleediging in zich bevatten, zoodat de beklaagde van die telastelegging dooi den Krijgsraad had behooren te zijn vrijgesproken:

Overwegende voorts dat de beklaagde, door den korporaal N. op kamer 63 van de kazerne de voor een volwassen mensch beleedigende woorden van „aap' en „kwajongen" toe te voegen en tegen dien korporaal de sabel te trekken, niet eene voortgevette strafbare handeling heeft gepleegd, zooals door den Krijgsraad is aangenomen, daar gemelde beide feiten niet waren de uiting van eenzelfde ongeoorloofd besluit, door den beklaagde genomen, zoodat de krijgsraad ten onrechte slechts de strafbepaling van artikel 100 vaii hei Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande en niet daarenboven ook de strafbepaling van artikel 99 van dat Wetboek heeft toegepast:

Gezien de bij liet vonnis aangehaalde wetsartikelen met bijvoeging van aitikel 10 dei Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) en van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht en met weglating van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht:

Recht doende in hooger beroep. in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden op 15 Maart 1906 in de zaak tegen beklaagde gewezen, alleen wat betreft de qualificatie, door den Krijgsraad aan de bewezen verklaarde feiten gegeven, de straf door den Krijgsraad aan den beklaagde opgelegd, en voor zoover de Krijgsraad den beklaagde niet heeft vrijgesproken van het aan dezen ten laste gelegde feit, aan den korporaal N. toegevoegd te hebben de woorden: „dondersteen dood" bij de poort der Cavalerie-kazerne te Deventer in den avond van 4 Maart 1906;

Verklaart den beklaagde schuldig aan:

1°. door een soldaat met woorden beleedigen ran zijn meerdere in rang:

2°. door eea soldaat trekken van het geweer tegen zijn meedere in rang;

3°. door een soldaat aangrijpen van zijii nierrdeie in rang;

zijnde de feiten. onder 2° en 3° vernield gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand:

Veroordeelt den beklaagde ter zake van het eerste feit tot eene militaire detentie voor den tijd van ééne maand en ter zake van de twee andere feiten tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat de tijd, dooi den beklaagde voorloopig in verzekerde

bewaring doorgebracht, zal worden in mindering gebracht sedert dertien Maart 1906 errst van de hem opgelegde militaire detentie en daarna van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf;

Spreekt den beklaagde vrij van hei hem ten laste gelegde feit, in den avond van 4 Maart 1906 aan den korporaal N. bij de pooi t der Cavalerie-kazerne te Deventer toegevoegd te hebben de n oorden: „dondersteen dood", als zijnde zulks geen straf baar feit:

Houdt overigens het vonnis in stand:

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat:

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG **MILITAIR GERECHTSHOF.**

Sententie van 22 Juni 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM. L. A. WALAARDT SACRÉ R. P. VERSPIJCK. Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN IJSSELT.

Beklaagde had, een onttakeld tweewielig motorrijtuig naar den hersteller brengend, dit transport volbracht door op het motorrijwiel te gaan zitten en dit, als een gewoon rijwiel, met de voeten in beweging te brengen en te houden. Hij werd toen geverbaliseerd als berijdende een motorrijwiel, zonder dat daaraan was bevestigd een hoorn of trompet.

De krijgsraad sprak den beklaagde vrij op grond dat het motorrijwiel als zoodanig onbruikbaar was toen de overtreding werd geconstateerd.

Het Hof nam echter aan, dat een tweewielig motorrijtuig deze zijne bestemming niet verliest doordat het daaraan aanwezige werktuig tijdelijk defect of niet van brandstof voorzien is. Veroordeeling van den beklaagde had dus moeten volgen en heeft alsnog plaats.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisliaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre

een gepasporteerd sergeant, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi:

Gezien de processtukken:

Overwegende dat beklaagde voor den krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake:

dat hij te Amsterdam op den openbaren weg in de Leidsche-straat op 14 April 1906 des namiddags te een uur 25 minuten als bestuurder gezeten op een tweewielig motorrijtuig gereden heeft terwijl liet motorrijtuig niet

voorzien was van minstens één hoorn of trompet, waarvan het geluid op een afstand van honderd Meter duidelijk hoorbaar is:

Overwegende dat in het op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van C. B., buitengewoon veldwachter en agent van politie der gemeente Amsterdam, van 20 April 1906 staat vernield. dat de verbalisant op 14 April 1906 des namiddags te één uur 25 minuten beeft gezien, dat eeii persoon, als bestuurder gezeten op tweewielig motorrijtuig, op den openbaren weg in de Leidsche straat te Amsterdam reed. terwijl bedoeld motorrijtuig niet was voorzien van ren hoorn of vair eeii trompet en dat die persoon hem opgaf genaamd te zijn Z.,sergeant bij het 7eRegiment Infanterie, te Amsterdam;

Overwegende dat beklaagde heeft bekend op tijd en plaats voormeld op zulk eeii motorrijtuig te hebben gereden en heeft opgegeven dat de machine defect was, hem niet toebehoorde en hij die had teruggehaald van den hersteller, daar de kosten van herstel naar het oordeel van den luitenant, wien zij toebehoorde, te hoog waren en hij ze nu naar een anderen herateller bracht; dat de machine vrijwel onttakeld was. daar de luitenant er af had genomen wat hij thuis kon houden, o.a. de nummers; dat in de tasch vsn het rijtuig was geborgen de riem, de contacthandel en de contactnok en dat er geen benzine in was:

Overwegende dat bij artikel 2 der Motor- en Rijwielwet 1905 (Staatsblad nº 69) is bepaald, dat in den algemeenen maatregel van bestuur houdende voorschriften ter bevordering van de vrijheid en veiligheid van het verkeer op de wegen in verband met het gebruik van motorrijtuigen en rijwielen, niet mogen ontbreken voorschriften betreffende o.a. een geluidsignaal van motorrijtuigen en rijwielen, en dat in artikel 8 van dien maatregel van bestuur. vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 6 November 190.5 (Staatsblad nº 294), is bepaald, dat een motorrijtuig, waarmede over een weg wordt gereden, moet voorzien zijn van minstens één hoorn of trompet, waarvan het geluid op een afstand van honderd Meter duidelijk hoorbaar is;

dat derhalve volgens de aangehaalde wetsbepalingen, motorrijtuigen en rijwielen voorzien moeten zijn van eeii geluidsignaal hetwelk bij het aangehaalde Koninklijk Besluit voor elk van beide verschillend is vastgesteld naar de onderscheiding in artikel 1, 1º, der wet en van het besluit aangegeven;

dat, volgens artikel 1, 1º, dier wet, onder motorrijtuigen worden verstaan alle rij- of voertuigen, bestemd om uitsluitend of mede door eene mechanische kracht op of aan het rij- of voertuig zelf aanwezig, anders dan langs spoorstaven te worden voortbewogen:

dat een tweewielig motorrijtuig deze zijne bestemming niet verliest doordat het daaraan aanwezige werktuig tijdelijk defect of niet van brandstof voorzien is en door den berijder met de voeten wordt voortbewogen, zoodat beklaagde, op een motorrijtuig rijdend zonder dat aan het voorschrift betreffende het te voeren geluidsignaal was voldaan, de bepaling van het aangehaalde artikel 8 van het Koninklijk Besluit overtrad en de Krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen, dat beklaagde niet reed op eeii motorrijtuig omdat het voertuig, waarop hij zich bewoog, als motorrijtuig tijdelijk onbruikbaar was;

Overwegende dat mitsdien het vonnis moet worden vernietigd en, vermits door beklaagdes bekentenis in verband met het aangehaald proces-verbaal, wettig en overtuigend is bewezen wat den beklaagde was ten laste gelegd, hij daaraan moet worden schuldig verklaard:

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk

te Lande. 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº 191), 8, 29, al. 1. litt[a] c van het Motor- en Rijwielreglement 1905 (*Staatsblad* nº 294), 2 en 17 der Motor- en Bijwielwet 1905 (*Staatsblad* nº 69), 19 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9, 10 en 11 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº 64) en 185 dei Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 18[den] Slei 1906 door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem, tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan: het over een weg rijden met een motorrijtuig, hetwelk niet voorzien is van minstens één hoorn of trompet, waarvan het geluid op een afstand van honderd Meter duidelijk hoorbaar is:

Veroordeelt hem te dier zake tot geldboete van een gulden;

Bepaalt dat de boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden nadat deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, wordt vervangen door hechtenis van één dag;

Verwijst den beklaagde in de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 20 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fisliaal: Jhr. Mr. C. X. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. S. E. J. M. VAN LIER

Beklaagde had een 8-jarigen dienst bij de militie volbracht. Krachtens art. V der wet van 24 Juni 1901 (Stb. nº. 159) werd zijn diensttijd bij de militie met zeven jaren verlengd, welke diensttijd hij bij de Landweer had te volbrengen overeenkomstig de voor de Landweer gestelde regelen. Dientengevolge had hij zich binnen 30 dagen na zijn overgang naar de Landweer moeten melden bij den burgemeester zijner woonplaats. Dit had beklaagde verzuimd, werd in werkelijken dienst geroepen en, aan die oproeping niet voldoende, als deserteur behandeld.

Niettegenstaande een vroeger door beklaagde gepleegde desertie wordt toch deze desertie terecht als eerste desertie gequalificeerd omdat zij de eerste is in het nieuwe dienstverband van beklaagde bij de Landweer. Daarin brengt art. 3 voormeld geen verandering, en zulks op grond van de geschiedenis van dit wetsartikel zelf.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 11[den] Juli 1905 geautoriseerd aan den Hove

te provoceeren vaii het vonnis door den Krijgsraad in het vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, den 21sten Juni 1905 gewezen in de zaak tegeii A., oud 19 jaren, geboren te Heeiiiitede, landweerplichtige bij de 1ste compagnie Landweer-Genietroepen, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 21, 24, 25, 28 en 36 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* no. 160), 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 15 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan desertie in tijd vaii vrede voor de eerste maal, door het als verlofganger der Landweer niet voldoen aan eene oproeping tot den werkelijken dienst opgevolgd door arrestatie, en veroordeeld tot militaire detentie van acht dagen, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, desnoods tri taxatie en moderatie van den Krijgsraad:

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde, met 1 Augustus 1904 bestemd voor den dienst bij de Landweer, den 10den October 1904 als landweerplichtig geniesoldaat, niet heeft voldaan aan den last van den Burgemeester van Stad-Almelo om zich op dien dag aan te melden bij het Regiment Genietroepen te Utrecht, om gedurende acht dagen onder de wapenen te komen;

dat beklaagde geen vrijwillige dienstverbintenis bij de Landweer heeft aangegaan, doch, ingevolge de Wet — artikel 134, 1e lid, Militiewet 1901 — na bij de Militie te land den bij de wet bepaalden diensttijd te hebben volbracht naar de Landweer is overgegaan:

dat alzoo de overgang van beklaagde naar de Landweer verband houdt met dien volbrachten diensttijd en daarop volgen moest:

dat beklaagde dan ook, bij het einde van zijn dienst bij de militie te land geen bewijs van ontslag bekwam:

dat hij dit eerst ontvangen zal wanneer hij eveneens zijn diensttijd bij de Landweer zal hebben volbracht:

dat onder deze omstandigheden de desertie, die beklaagde als landweerplichtige pleegde, wel degelijk recidiveert met de desertie die hij, toen hij nog bij de militie te land ingelijfd was beging en beklaagde daarom aan tweede desertie had moeten zijn schuldig verklaard en deswege veroordeeld:

verzocht en bij Resolutie van den 25sten Juli 1905 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat de toegepaste wetsartikelen, de qualificatie aan de bewezen strafbare feiten gegeven en de opgelegde straf betreft en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 36 der Landweerwet, 136 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10 en 91 van het Wetboek van Stratrecht, 7, 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger der Landweer, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, opgevolgd door arrestatie, zulks na vroeger reeds, als verlofganger der Militie, wegens eerste desertie in tijd van vrede, krijgstuchtelijk te zijn gestraft, en deswege zal worden veroordeeld tot acht dagen militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het vonnis en verder

veroordeelinp van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appel gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige straf als hrt Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre.

en

bedoelden gedaagde in voorschreven cas, ter andere sijde. voor wien voor antwoord in appel bij schrifture tei rolle is te kennen gegeven:

dat de nettelijke overgang van hem, beklaagde, naar de landweer, uit den aard der zaak zijn dienstverband bij de militie te land heeft doen eindigen:

dat de wet immers liet dienstverband bij de militie en dat bij de landweer als twee verschillende verhanden heeft geregeld en beschouwt:

dat uit het feit dat beklaagde geen bewijs van ontslag heeft bekomen, alleen kan volgen, dat hij dat bewijs eerst krijgt nadat hij de twee afzonderlijke dienstverbanden heeft uitgediend. maar geenszins kan er uit worden afgeleid, dat daarom die twee dienstverbanden er slechts één zouden vormen:

dat liet Hof reeds herhaaldelijk heeft beslist dat de recidive alleen geldt voor het loopend dienstverband, maar hetgeen tijdens een vroeger engagement geschied is niet meetelt;

dat er alzoo in casu geen termen aenwezig zijn om hem. beklaagde. te veroordeelen ter sake van tweede desertie:

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen aan den Advocaat-Fiskaal zijn eisch te ontzeggen:

waarna de Advocaat-Fiskaal heeft gepersisteerd voor repliek met betoog:

dat. ingevolge het bepaalde in artikel 134. 1ste lid. der Militiewet 1901 en artikel 1, 2de lid, der Landweerwet, de verplichte dienst bij de militie èn de landweer een aaneensluitend dienstverband uitmaken:

terwijl daarna de gedaagde heeft gepersisteerd voor dupliek, doende zeggen:

dat nòch volgens artikel 134, 1ste lid, der Militiewet 1901, nòch volgens artikel 1, ten 2o, der Landweerwet. de verplichte dienst bij de militie en de landweer één aaneensluitend dienstverband uitmaken;

dat immers die artikelen alleen bepalen, dat, *na* het militie-dienstverband het landweer-dienstverband volgt: de geheele regeling van liet landweer-dienstverband bij een zelfstandige met er duidelijk op wijst, dat de wetgever niet bedoeld heeft het militie-dienstverband met het land~~-eer-dienstverband te vereenzelvigen, eii er geen enkele grond is om aan te nemen, dat de wetgever het anders gewild lieeft voor het landweer-dienstverband na verplichten dieiist bij de militie;

dat integendeel in het aangehaalde artikel 134 der Militiewet 1901 wordt gesproken van den dag der „diensteindiging," welke uitdrukking geen zin lieeft als het dienstverband hij de militie en dat bij de landweer één doorloopend geheel zouden vormen.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi:

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd:

dat hij, met 1 Augustus 1904 bestemd voor den dienst bij de landweer,

den 10'en October 1904 als landweerplichtig geniesoldaat iiiet heeft voldaan aan den last van den Burgemeester van Stad-Almelo oiii zich op dien dag te melden hij het Regiment Genietroepen te Utrecht om gedurende acht dagen onder de wapenen te komen. ter zake van liet zich niet melden binnen dertig dagen na den dag van zijn overgang naai de landweer of na dien waarop hem de verlofpas was uitgereikt, bij den burgemeester zijner woonplaats;

Overwegende dat de Krijgsraad terrecht, door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aaii den beklaagde was ten laste gelegd:

Overwegende dat uit het uittreksel iiit liet stamboek van de onderofficieren en minderen van de 1ste Compagnie Landweer Genietroepen, voor gelijkluidend geteekend door den Commandant van het elfde Landweerdistrict, blijkt, dat beklaagde. na te zijn ingeschreven voor de militie, op 16 Maart 1895, als geniesoldaat voor zes jaren is geëngageerd, waarna hij den 16den Maart 1896 ter inlijving bij de militie is bestemd en op 24 November 1897. iiiet verbreking van de door hem aangegane vrijwillige verbintenis, is overgebracht in de positie van milicien der lichting van 1896;

dat hij derhalve op den eersten Augustus van het jaar 1904 een achtjarigen dienst bij de militie had volbracht en dat, krachtens artikel 3 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 159) de diensttijd bij de militie voor hem met zeven jaren werd verlengd. welke cliensttijd door hem moet worden volbracht bij de landweer. overeenkomstig de regelen voor den dienst bij de landweer gesteld, krachtens welke hij verplicht was. zich binnen dertig dagen na zijn overgang naar de landweer hij den burgemeester zijner woonplaats aan te melden, bij gebreke waarvan hij in werkelijken dienst werd geroepen en, aan de oproeping daartoe riiet voldoende. als deserteur moest worden behandeld;

Overwegende dat liet bewezen verklaarde feit bij liet vonnis met juistheid is gequalificeerd als desertie in tijd van vrede voor de eerste maal, zulks niettegenstaande beklaagde blijkens het hem betreffende extract uit het strafregister, op 25 November 1901 is gestraft met 14 dagen provoost wegens eerste desertie iii tijd van vrede niet vrijwillige terugkomst binnen den tijd van vier weken;

Overwegende toch dat de thans door hem gepleegde desertie is de eerste door hem gepleegd in liet dienstverband dat voor hem is aangevangen bij de landweer;

Overwegende dat beklaagde behoort tot de genoemden in artikel 1. 1°, der Landweerwet, d. i. tot hen, die. ingevolge wettelijk voorschrift,, een verlengden militiediensttijd bij de landweer moeten volbrengen;

dat dit wettelijk voorschrift. zijnde artikel 3 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 159), wel bepaalt. clnt voor hen. die vóór het, iii werking treden dier wet hij de militie te land zijn ingelijfd, de diensttijd, vermeld in artikel 6 eeiste lid der Militiewet, iiiet zeven jaren wordt verlengd, maar dat deze bepaling iiiet wegneemt dat. bij hunnen overgang naar de landweer, een nieuw dienstverband voor hen aanvangt;

dat toch de bepaling van artikel 3 voormeld. gedurende de behandeling der wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 159) bij Nota van Wijzigingen, ingezonden den 5den Mei 1900, in het aanhangige ontwerp is gebracht en, blijkens de toelichting, enkel ten doel had oiii de bepaling dier wet betreffende den overgang naar de landweer, t. w. het voorgesteld nieuw gewijzigd artikel 146 der Militiewet, ook toepasselijk te maken op hen. tijdens wier inlijving bij de militie die bepaling en de instelling „landweer" niet bestonden:

dat er daarbij uitdrukkelijk op werd gewezen, dat .dit verschil in vorm „in het wezen der zaak geen verandering" bracht en dat de dienstplichtigen bij de landweer krachtens het aangehaalde artikel 3, „in werkelijkheid vol-„komen gelijk zullen staan met hen, die krachtens artikel 146 der Militie .wet naar de landweer overgaan':

dat derhalve het karakter van hetgeen hij artikel 1. 1°, der Landweerwet wordt genoemd een verlengde militiediensttijd, moet worden beoordeeld naar de bepalingen, voorkomende in de Militiewet zooals die luidt na de daarin in 1901 gebrachte wijzigingen;

dat artikel 6 dier wet den duur van den dienst bij de militie te land bepaalt en artikel 134 (zijnde het boven aangehaalde artikel 146 in het ontwerp) voor de ingelijfden bij de militie te land, die daarbij den bij de wet bepaalden diensttijd hebben volbracht, den overgang naar de landweer vaststelt op den dag der diensteiiidigiiig:

dat initsdieii tie wei den dienst bij de militie na het volbrengen van den bepaalden diensttijd als *geëindigd* beschouwt en in verband daarmede gewaagt van *overgang* naar de landweer, waaruit volgt, dat hij die dienst-eindiging een nieuw dienstverband aanvangt, waarvan de omvang en di: gevolgen bij eene afzonderlijke wet geregeld zijn en hetwelk niet is eene eenvoudige voortzetting van het dienstverband dat door de inlijving bij de militie een aanvang nam, noch daarmede wordt vereenzelvigd.

Overwegende dat derhalve het vonnis terecht is gewezen en de daarbij opgelegde strat in goede verhouding staat tot de zwaarte van het misdrijf maar dat daarbij had moeten zijn aangehaald artikel 3 voormeld en dat in de qualificatie moet worden uitgedrukt, dat de desertie is gepleegd dooi een soldaat;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien artikel 3 der Wet van 24 Juni 1001 (*Staatsblad* n°. 159) en met weglating van artikel 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande:

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, den 21ste Juni 1905 door den Krijgsraad in het .idt Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Leeuwarden, tegen beklaagde gewezen alleen voor zooveel betreft de daarbij aan het bewezen verklaarde feit gegeven yualificatie;

Eii in zooverre opnieuw recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan desertie in tijd van vrede voor de eerste maal gepleegd dooi rrn soldaat, door het al- verlofganger van de landweer niet voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, opgevolgd dooi arrestatie:

Houdt overigens het vonnis in stand, waarbij hij is veroordeeld tot militaire detentie voor acht dagen eii in de kosten;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen komen ten laste van den Staat:

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Januari 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WAL VARDT SACRE, Li. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde wordt schuldig verklaard aan verduistering en niet aan verduistering gepleegd door een ambtenaar, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich had.

Is een Kasstaat, gelijk die maandelijks tot het geven van een overzicht van den stand der rekening tusschen den commandant van een oorlogsschip en den griffier van een marine-directie wordt ingezonden, een stuk dat tot bewijs van eenig feit moet dienen? Zeekrijgsraad: ja. Hof: neen.

Uit dezen Kasstaat kan ook niet eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld ontstaan.

Het opmaken van een valschen Kasstaat Is dus niet strafbaar volgens art. 225 Wetboek van Strafrecht.

In de zaak aanhangig voor hei, Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 23sten November 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord, den 2den November 1906 gewezen in de zaak tegen een schrijver-majoor, oud 44 jaar, geboren te Zutphen, thans gedetineerd te Utrecht, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 en 13 der wet van 11 November 1879 (Staatsblad nº. 193), 9 den Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nº 64) 10, 27, 47, 56, 57, 225 en 321 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

1º. verduistering:

2º. het doen plegen van valschheid in geschrift:

3º. het opzettelijk doen gebruik maken van een valsch geschrift als ware het echt en onvervalscht;

en veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, sedert 16 October 1906 door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dezer straf zal worden in mindering gebracht, gedegradeerd tot den stand van matroos-schrijver alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad:

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog,

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde:

1º. gedurende het tijdvak van d7 November 1905 tot 4 October 1906 te Willemsoord opzettelijk van de gelden, door of namens den Griffier van de Marine directie te Willemsoord, op bons verstrekt in voorschot aan den Commandant van Haier Majesteits torpedo-instructieschip „Marnix," met het beheer van welke gelden beklaagde, all schrijver-majoor, dienst-

doende bij het Commandement van dien bodem, door den Commandant was belast, en hetgeen hij dus anders dan door misdrijf onder zich had en dat toebehoorde aan liet Rijk der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde; een bedrag van f 206.68 wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

2°. als schrijver-majoor, dienstdoende bij den Commandant van Harer Majesteits torpedo-instructieschip „Marnix" op of omstreeks 1 October 1906 valschelijk heeft opgemaakt en door den te goeder trouw zijnden Commandant van dien bodem, den Kapitein ter zee F. P., met diens handteekening, heeft doen teekeneii een staat van kas, over de maand September 1906, zijnde dit de verrekeningsstaat over die maand tusschen den Commandant van dien bodem eii den Griffier der Marine-directie te Willemsoord van gelden, door dien Griffier aan genoemden Commandant te goeder rekening verstrekt, met het oogmerk om dien valschelijk opgemaakten kasstaat door dezen te doen gebruiken als ware hij echt en onvervalscht, dooi aan de ontvangst-zijde van dien staat opzettelijli niet te verinelden liet op 1 September 19013 van die gelden in Bus gebleven saldo f 193.55 en op de uitgaven-zijde het saldo in kas op ultimo September 1906 te vermelden als te zijn *f* 60.06, terwijl zulks moest bedragen *f* 253.61, uit het gebruik van welken valschelijk opgemaakten staat eenig nadeel kon ontstaan:

3°. op of omstreeks 1 October 1906 te Willemsoord opzettelijk den Commandant van Harer Majesteits torpedo-intructieschip „Marnix", den Kapitein ter zee F. P.. heeft doen gebruik maken vaii den sub 2°. vermelden kasstaat als mare die echt en onvervalscht, door dien door genoemden Commandant aan den Griffier der Marine-directie te Willemsoord te doen toekomen, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan:

dat Vertooner zich met dat vonnis niet geheel vereenigen kan:

dat Vertooner goedkeurt, dat hetgeen aan beklaagde sub 1°. is ten laste gelegd, evenals diens schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen is verklaard;

dat echter de aan deze strafbare feiten gegeven qualificatie is onvolledig:

dat die moet luiden: verduistering. gepleegd door hem die liet goed iiit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft:

dat Vertooiier afkeurt, dat ook de aan beklaagde sub 2°. en d". ten laste gelegde strafba e feiten, en de schuld van den beklaagde aan die feiten, naar eisch van rechten zijn bewezen verklaard:

dat toch — al moge het waar zijn. dat beklaagde heeft doen plegen het strafbaar feit van het valschelijk opmaken van een bewijsstuk en het opzettelijk daarvan gebruik doen maken — nadeel uit deze strafbare feiten, zooals zij zijn gepleegd, niet is' ontstaan en, zoolang nog contrôle ter Marine-directie metterdaad en niet slechts in naam wordt uitgeoefeiid. ook niet kon ontstaan;

dat derhalve beklaagde van het hem sub 2°. en 3°. ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

dat beklaagde alleen reeds voor liet misdrijf sub 1° zes maanden gevangenisstraf verdient en hij ter zake van dit strafbaar feit ook ongeschikt is om in den militairen stand te blijven of de betrekking van militair geëmployeerde te behouden;

verzocht en bij Resolutie van den 4den December 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage iii rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat betreft de qualificatie sub 1°, de schuldigverklaring en veroordeeling sub 2°. en 3°. en de gedaagde in plaats van hem tijdelijk het recht te ontzeggen om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, is gedegradeerd, en dat de gedaagde alsnog, met

aanhaling tevens der artikelen d eii 12 der Wet van 14 November 1870 (Staatsblad nº. 193), 322 van liet Wetboek van Strafrecht en 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht. en inet weglating der artikelen 13 van evengenoemde Wet van 14 Novembei 1879 en 47. 56, 57, 225 en 321 van het Wetboek van Strafrecht. zal worden schuldig verklaard aan: verduistering gepleegd dooi hem. die liet goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft, en hem ter zake van dit feit het recht zal worden ontzegd oin bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen s oor den tijd van vijf jaren, met vrijspraak van liet meerdere hem tril laste gelegde en instandhouding overigens van het beroepen vonnis. de Bosten van het hooger beroep te dragen door den Staat. of tot zoodanige andere straf als het Hof in qoede Justitie verstaan zal te Fehooieri. — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischei ambtshalve. tei eenre en ten aanzien van den hierna te melden eisch a minima teven, vermeerder ɔ minima,

en

bedoelden gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde. tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appél en eisch à minima bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven :

dat de gedaagde, op de gronden en middelen, nader bij pleidooi te ontwikkelen, concludeert tot correctie van het vonnis voor zoover de opgelegde straffen betreft, deze alsnog te wijzigen in dier voege. dat de duur der opgelegde gevangenisstraf worden verminderd voor zooveel liet Hof in goede Justitie zal oorbaar achten en de opgelegde straf van degradatie tot den rang van matroos-schijver worde vernietigd.

HET HOF.

Gehoord de pleidooien ;

Gelet op hetgeen de beklaagde bij zijn verhoor voor liet Hof heeft in liet midden gebracht;

Gezien de processtukken ;

Overwegende, dat beklaagde vooi den Krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd :

1º dat hij. gedurende Let tijdvak van 27 November 1905 tot 4 October 1906 te Willemsoord opzettelijk van de gelden, door of iiameiis den Griffier dei Marine directie te Willemsoord op bons verstrekt in voorschot aan den Commandant van Harer Majesteits torpedo-instructieschip „Marnix", niet het beheer van welke gelden beklaagde, als schrijver-majooi dienstdoende bij het Commandement van dien bodem, door den Commandant was belast, en hetgeen hij dus anders dan door inisdrijf onder zich had en dat toebehoorde aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, een bedrag van f 206.68 wederrechtelijk zich heeft toegeëigend :

2º dat hij als schijver majoor dienstdoende hij den Commandant van Harer Majesteits torpedo-instructieschip „Marnix". op of omstreeks 1 October 1906 valschelijk heeft opgemaakt en door den te goeder trouw zijnden Commandant van dien bodem, den Kapitein ter zee F. P, inet diens handteekening heeft doeii teekeiion een staat van kas, over de maand September 1906, zijnde dit de verrekeningsstaat over die maand tusschen den Commandant van dien bodem en den Griffier der Marine-directie te Willemsoord, van gelden, door dien Griffier aan genoemden Commandant te goeder rekening verstrekt. met het oogmerk om dien valschelijk opgemaakten kasstaat door dezen te doen gebruiken als ware hij echt en

onvervalscht door aan de ontvangst-zijde van dien staat niet te vermelden liet op 1 September 1906 van di? gelden in kas gebleven saldo groot *f* 193.55, en op de uitgaven-zijde liet saldo in kas op ultimo September 1906 te vermelden als te zijn f 60 06, terwijl zulks moest bedragen f 253.61, uit het gebruik vnii welken valschelijk opgemaakten staat eenig nadeel kon ontstaan;

3° dat hij op of omstreeks 1 October 1906 te Willemsoord opzettelijk den Commandant van Harer Majesteits torpedo-instructieschip „Marnix", den Kapitein ter zee F i"., heeft doen gebruik maken van den sub 2° vermelden kasstaat als ware die echt en onveivalscht. door dien dooi genoemden Commandant aan den Griffier der Marine-directie te Willemsoord te doen toekomen, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan:

Overmegende dat de Krijgsraad terecht, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard het feit oiidei 1° aan den beklaagde ten laste gelegd en dat dat feit bij het vonnis met juistheid is gequaliceerd:

Overwegende dat eveneens wettig en overtuigend is bewezen, door teklaagde's bekentenis en de verklaringen der getuigen in liet vonnis opgenomen:

dat beklaagde den ten processe aanwezigen kasstaat over de maand September 1906 opzettelijk onjuist heeft opgemaakt door daarin niet op te nemen het saldo dat bij het einde der maand Augustus bij den getuige P. in kas was gebleven, zoodat — ofschoon de andere posten van ontvangst en uitgaaf op dien staat mer juistheid vermeld waren - het saldo, dat bij het einde dei maand September bij dien getuige in kas bleef, op dien staat f 193.55 lager was aangegeven dan het inderdaad bedroeg:

dat hij, wetende dat de getuige P dien door hem, beklaagde, opgemaakten staat zonder onderzoek placht te onderteekenen in yoed vertrouwen, dat beklaagde dien naar waarheid had opgemaakt, dien onjuisten staat aan dien getuige heeft voorgelegd ter onderteekening zonder hem opmerkzaam te maken op de opzettelijk aangebrachte onjuistheid in het saldo, weshalve de getuige P door hem misleid, bij de onderteekening van het stuk waarvan hij de onwaarheid niet kende, ell evenzoo bij de toezending daarvan aan den Griffier der Marine, handelde zonder eenig opzet;

dat derhalve terecht bij het vonnis is aangenomen, dat beklaagde dien valschen kasstaat door den getuige P. heeft doen opmaken en opzettelijk doen gebruiken door dien, als ware hij echt en onvervalscht, aan den Griffier der Marine te doen toekomen:

Overwegende dat die kasstaat blijkens de verklaring van den getuige v. H., Griffier bij de Directie dei Marine te Willemsoord, werd opgemaakt niet krachtens eenig dienstvoorschrift maar op verzoek van dien getuige ten einde aan het eind van elke maand een gemakkelijk overzicht op te leveren van den stand der rekening tusschen den Commandant van Harer Majesteits „Marnix" - getuige P. — en getuige v. H. als griffier;

dat de daarop vernielde uitgaven werden verantwoord door de declaratiën, welke dieri staat vergezelden, terwijl voor de ontvangsten, daarop voor komende. reed, bij elke verstrekking een bon of ontvangbewijs dooi den Commandant voornoemd was afgegeven, zoodat tot bewijs dier entvangsten of dier uitgaven de kasstaat niet bestemd was te dienen:

dat ook uit dat stuk niet eeiiig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kon ontstaan:

Overwegende dat ook uit het gebruik, waartoe dat door beklaagde opzettelijk onvolledig opgemaakte en dus den waren stand der rekening niet aangevende stuk bestemd nas en dat daarvan gemaakt werd. dooi

het aan den Griffier als ware het juist, toe te zenden, noch voor den Commandant P, noch voor den Griffier eenig nadeel kon ontstaan, vermits eerstgenoemde, door het opgeven van een te laag bedrag voor de onder hem berustende gelden, geen nadeel kon ondervinden terwijl de Griffier bij ontvangst van dien kasstaat reeds in het bezit was van alle bewijsstukken – bons en door hem juist bevonden kasstaat over de vorige maand – die hij tegenover den Commandant noodig had en hij den hem overgelegden kasstaat slechts ontving om dien te onderzoeken en met de bewijsstukken te vergelijken en hij dien nieuwen kasstaat eerst ter vervanging van de afgegeven bons en den vorigen kasstaat zou behouden indien hij het daarop vermelde, na onderzoek, juist zou hebben bevonden;

Overwegende dat derhalve de bewezen verklaarde feiten niet bevatten de bestanddeelen tot de misdrijven in het eerste en in het tweede lid van artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht omschreven en dat zij ook niet vallen onder eenige andere wettelijke strafbedreiging, zoodat beklaagde te dier zake moet worden vrijgesproken en die vrijspraak grond oplevert om aan beklaagde eene straf op te leggen van korteren duur dan bij het vonnis is geschied;

Overwegende dat de omstandigheden, in het vonnis vermeld, waardoor beklaagde tot het bewezen verklaarde strafbare feit is gekomen, wel ten gevolge kunnen hebben dat aan hem eene niet zware straf wordt opgelegd, maar hij toch ter zake van dat feit ongeschikt is om den graad van onderofficier te behouden:

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, met weglating van de artikelen 56, 57 en 225 van het Wetboek van Strafrecht, en gezien bovendien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 2den November 1906 door den Zeekrijgsraad aan boord van Haier Majesteits Wachtschip te Willemsoord tegen beklaagde gewezen, alleen voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan het doen plegen van valschheid in geschrift en aan het opzettelijk doen gebruik maken van een valsch geschrift, als ware het echt en onvervalscht, en voor zooveel betreft den duur der daarbij aan beklaagde opgelegde gevangenisstraf en de veroordeeling in de kosten in eersten aanleg:

Spreekt hem vrij van het hem onder 2°. en 3° ten laste gelegde:

Houdt liet vonnis in stand voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan verduistering:

Veroordeelt hem te dier zake tot vier maanden gevangenisstraf en degradatie; stelt hem mitsdien terug tot den stand van matroos-schrijver;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert zestien October 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht:

Verwijst hem in de helft dei kosten in eersten aanleg gevallen, de overige kosten en die in hooger beroep te dragen door den Staat:

Ontzegt allen anderen risch.

De fungeerend Fiskaal bij den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord, van wien wij de kopie van bovenstaande sententie in dank ontvingen, deelde ons bovendien mede, dat de Krijgsraad den beklaagde had schuldig verklaard aan de hem sub 2° en 3° ten laste gelegde feiten op grond van de volgende overwegingen:

dat eveneens door de bekentenis van den gedetineerde, bevestigd door

de aanwijzingen, voortvloeiende uit de beëedigde verklaringen van de getuigen v. H. en P., door den inhoud vaii het van valschheid verdachte stuk, en van de kasstaten genoemd sub *b* en *c* en den opgaaf vaii den Griffier der Marine-Directie te Willemsoord genoemd sub *f* in hun onderling verband en samenhang beschouwd. wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde in de beschuldiging genoemd sub 2 . is teil laste gelegd. alsmede diens schuld daaraan. terwijl uit diezelfde bewijsmiddelen blijkt het oogmerk van den beklaagde om dat valschelijk opgemaakte stuk te doen gebruiken als ware hei echt en onvervalscht:

dat bovendien alsnog door bovenstaande bewijsmiddelen, iii hun onderling verband en samenhang beschouwd. wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde in de beschuldiging genoemd sub 3°. is tell laste gelegd, alsmede dien, schuld daaraan, volgende, uit beklaagde's eigen erkentenis dat hij opzettelijk handelde:

dat toch de vraag, of het valschelijk opgemaakte stuk al dan niet bestemd was om tot bewijs van eeiiig feit te dienen, naar de meening van den Krijgsraad bevestigend moet worden beantwoord:

dat immers uit de verklaring van den getuige r. H. blijkt, dat, wanneer aan hem een kasstaat was ingediend met de daarbij hehooreiide bewijsstukken, de over die maand door den Commandant van H^r. M^s. Marnix afgegeven boni werden terruggegeven, zoodat het saldo in kas op het einde der maand, uitgedrukt op dien kasstaat, aantoonde, hoeveel die Commandant van hem in lias had. aldus tot bewijs diende van dàt feit, hebbende de getuige v. H geen andei bewijsstuk om zulks nadei aan te tooneu:

dat ook de vraag of uit het gebruik van het in de beschuldigingen sub 2° en 3° genoemde valschelijk opgemaakt stuk eenig nadeel kon ontstaan. naar de meening van den Krijgsraad bevestigend moet worden beantwoord;

dat toch de Commandant van H^r. M^s. Marnix. de Kapitein ter xee I'.. dooi dat stak in den waan kon worden gebracht, dat hij aan den Griffier der Marine Directie te Willemsoord een veel geringer bedrag ƒ 60.06 schuldig was daii werkelijk het geval was. n. l. f 253.61, zoodat bij eventueele geiechtelijke opvordering van die schuld door den Griffier, de Commandant vaii H^r. M^s. Marnix er toe kon worden gebracht kosten te maken ten einde tegenover den Eisclier zijne bewering vol te houden:

dat hieraan niets wordt veranderd door de meening van den getuige v. H . dat het z. i. absoluut onmogelijk is, dat nadeel koii worden toegebracht, omdat elk in die kasstaten voorkomend abuis onmiddellijk zoude worden gemerkt: dat immers zoolang menschen menschen blijven. bij wie onfeilbaarheid is uitgesloten, het maken van fouten en het niet ontdekken vaii abuizen tot de groote mogelijkheden zal blijven behooreii. en men i. c. in elk geval afhankelijk is van de meer of mindere nauwkeurigheid van een of meerdere ambtenaren der Marine-Directie te Willemsoord:

dat de welwillendheid van den Commandant van H^r. M^s. Marnix, Kapitein ter 7ee P om de grootere scliuld te erkennen en die op den kasstaat ovei September 1906 te rectificeeren, in rechten daii ook buiten beschouwing moet blijven: dat toch gebleken is dat en kasstaten en bons werden teruggegeven, en dat de Commandant voornoemd geene aanteekening hield van de ontvangen gelden van den Griffier. zoodat wanneer de gemaakte fout niet dadelijk op de Griffie vaii de Marine te Willemsoord ware ontdekt genoemde Commandant zich later volkomen te goeder trouw zoude kunnen beroepen op den laatst ingedienden kasstaat. die. aannemende, dat beklaagde geen verdere fraude zoude plegen. dan als zijn schuld ƒ 193 55 minder zoude aanwijzen dan werkelijk het geval moest zijn

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 25 September 1906.

President: Mi. Q. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R P. VERSPIJCK. Mr. W. C. d. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

De bevoegdheid tot straffen van den Militie-Commissaris, bedoeld in art. 128 der Militiewet 1901, betreft alleen de aldaar genoemde, met het onderzoek van art. 125 *verband houdende feiten.*

De bepaling, voorkomende in § 17 der Beschikking van den Minister van Oorlog van 25 October 1898 (Rec. Mil. blz. 696 c.). dat de Militie-Commissaris ten aanzien van de toepassing van liet Reglement van Krijgstucht de bevoegdheid bezit, bedoeld in art. 43 van dat Reglement, is niet in overeenstemming met art. 117 der Militiewet 1901, *voor zoover het door verlofgangers gepleegde vergrijpen betreft, na afloop van het in art. 125 dier wet bedoelde onderzoek gepleegd.*

Tenietdoening van een aldus opgelegde disciplinaire straf. Verwijzing van de schuldigen naar den militairen rechter.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien het verzoek, onder dagteekeiiing van 16 Juni 1906 gericht tot den Minister van Oorlog door A.. arbeider. wonende te Blokzijl, milicien-verlofganger van de lichting 1902 van het 2de bataillon. 5de Regiment Infanterie, waarbij hij zich beklaagt over eene straf van twaalf dagen provoost hem den 13den Juni 1906 opgelegd door den Militie-Commissaris in de provincie Overijssel, den Kolonel L. S. T. Y.. om reden: „In weerwil „mijner waarschuwing na het onderzoek ingevolge artikel 126 der Militie-„wet 1901 in uniform gekleed. door sterken drank verhit, in eene herberg „den kastelein geslagen omdat hij niet meer wilde tappen en zich verzet „tegen zijn arrestatie door de Rijksveldwachters", en waarbij hij den Minister verzoekt hem in de gelegenheid te doen stellen om voor het Hoog Militair Gerechtshof zijne klacht in te dienen:

Gezien liet bericht vall den straffer en een schrijven van den Auditeur-Militair te Leeuwarden met daarbij toegezonden verhooren, gehouden door den Rechter-Commissaris belast met de instructie in strafzaken in het Arrondissement Zwolle;

Overwegende dat uit een en ander is gebleken:

dat klager op 5 Juni 1906 als milicien-verlofganger is verschenen te Hasselt ten einde door den Militie-Commissaris te worden ondeizocht overeenkomstig het bepaalde bij artikel 125 der Militiewet 1901:

dat hij des namiddags te omstreeks half drie. nadat dit onderzoek was afgeloopen, in uniform gekleed is bevonden te Zwartsluis met 13. en C. die eveneens, na als verlofgangers dat onderzoek te Hasselt te hebben ondergaan, vandaar terugkwamen, handelingen plegende die den Rijks-veldwachter K. H. en den gemeenteveldwachter E. H. aldaar aanleiding hebben gegeven tot het opmaken van een proces-verhaal. waarin te zijnen laste feiten worden vermeld. waartegen bij het Wetboek van Strafrecht straf is bedreigd;

dat dit proces-verbaal door den Officier van Justitie te Zwolle is gesteld in handen van den huditeui-Militair te Leeuwarden. op wiens verzoek

door den Rechter-Commissaris belast met de instructie van strafzaken in het Arrondissement Zwolle op deii 22sten Juni 1906 getuigen onder eecle zijn gehoord:

dat de Auditeur-Militair voornoemd op 1 Augustus 1906 nog voornemens was de zaak voor den krijgsraad te behandelen:

Overwegende dat de feiten, welke bij het aangehaalde proces-verbaal ten laste van klager worden vermeld, hebben plaats gehad te Zwartsluis, nadat het onderzoek van klager voor den Militie-Commissaris te Hasselt was afgeloopen en nadat klager zich vandaar had begeveii naar het op ongeveer een uur afstand gelegen Zwartsluis:

Overwegende dat, hij artikel 128 dei Militiewet 1901, aan den Militie-Commissaris de bevoegdheid is toegekend om aan den verlofganger van de Nationale Militie eene straf op te leggen van twee tot zes dagen arrest, te ondergaan in de naastbij gelegeii provoost of het naastbij zijnde huis vaii bewaring, in de vier gevallen bij dat artikel opgenoemd, welke alle betrekking hebben tot liet onderzoek bedoeld bij artikel 12.5 dier wet:.

dat de Minister van Oorlog bij § 17 der beschikking vau 25 October 1898 (Recueil Militair 1898 blz. 696 en volgende) heeft bepaald, dat de Militie-Commissarissen met opzicht tot de toepassing ran het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande op de verlofgangers, bij gelegenheid van de inspectiën, dezelfde bevoegdheid hebben als bij artikel 43 van dat Reglement aan de commandanten van gedetaclieercle onderdeelen van korpsen is toegekend;

dat wel op een verlofganger, die bij bet onderzoek is tegenwoordig geweest en na afloop daarvan nog in uniform gekleed is. krachtens artikel 317 der Militiewet 1901. het Crimineel Wetboek en het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande vaii toepassing zijn eii hij dus, een strafbaar feit plegende, is onderworpen aan de militaire rechtsmacht maar dat daaruit niet volgt de bevoegdheid van den Militie-Commissaris om als detachements-commandant op te treden en krijgstuchtelijke straffen op te leggen wegens handelingen door verlofgangers na afloop vaii dat onderzoek gepleegd:

Overwegende dat mitsdien de Militie-Commissaris in de provincie Overijssel niet bevoegd was den klager de straf op te leggen waarover deze zich beklaagt en die straf moet worden te niet gedaan, waarna cle zaak moet worden gesteld in handen van den Auditeur-Militair in het vijfde Militaire Arrondissement ten einde door dezen op de wijze bij de wet voorgeschreven verder te worden behandeld;

Krachtens de artilielen 15—17 der Rechtspleging bij de Landmacht in verband niet artikel 51 van 's Hof Provisioneele Instructie beschikkende op cle ingediende klacht:

Doet te niet de krijgstuchtelijke straf, waartegen het beklag gericht is;

Gelast dat die in klagers strafregister zal morden doorgehaald;

Stelt de stukken, cleze zaak betreffende. in handen van den Auditeur-Militair te Leeuwarden ten einde daarmede te handelen volgens de wet;

Gelast dut afschrift dezer Resolutie zal worden uitgereikt aan klager, aan den Auditeur Militair te Leeuwarden en aan den Advocaat,-Biskaal.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Verslag der Rijkcverzekeringsbank over 1905.

Als bijvoegsel tot de Staatscourant van 28 December 1906, nº. 302. (onder nº. 115 der rubriek Verslagen en Rapporten) verscheen het Verslag omtrent den staat der Rijksverzekeringsbank en hare werkzaamheden in het jaar 1905

Wij ontleenen hieraan het volgende, dat voor de militaire Departementen van Algemeen Bestuur wellicht niet zonder belang is te achten.

In § 4, *het berekenen en het invorderen der contante waarden als* bedoeld *in* de *artikelen 54 en 35* (der Ongevallenwet 1901), konit onder meer deze mededeeling voor:

„Bij de invordering van de in artikel 54. sub **3,** bedoelde contante „waarden had het Bestuur aanvankelijk als regel aangenomen, oin die „eerst te doen geschieden, nadat de termijn van beroep tegen de beslissing, „waarbij de rente. waarvoor eene contante waarde moet worden gegeven, „werd vastgesteld en toegekend. was verstreken, of c. y. de rechterlijke „uitspraak, die voor de beslissing iii de plaats trad. in kracht van gewijsde „was gegaan.

„Wel is waar liet de uitdrukking, „zoodra eenige rente ter zake van „ „een ongeval anders dan voorloopig is vastgesteld". voorkomende in artikel „54, sub **3,** vrijheid. om dadelijk na de vaststelling van de rente door liet „Bestuur het bedrag op te eischen, oni dan later bij verhooging of ver- „laging van de rente bij rechterlijke uitspraak de contante waarde insgelijks ..te verhoogen of te verlagen of wel geheel terug te geven, wanneer de ,.eerst toegestane rente mocht worden ontzegd, maar het scheen twijfel- „achtig, of dat in overeenstemming zou zijn met de bedoeling van den „wetgever, daar toch bij de behandeling der wet herhaaldelijk was betoogd, „dat met de storting volgens artikel 54, sub **3,** bedoeld werd eene con .,tante waarde te geven voor eens. waarbij verder alle goede en kwade „kansen ten voor- of ten nadeele der Bank zouden komen, terwijl elke „teruggave of bijvordering van de zijde der Bank zou zijn uitgesloteil. „Met dit stelsel strookte het best de storting van de contante waarde der ..rente, die definitief was vastgesteld, ook in dien zin, dat zij voor ver- „hooging of verlaging bij rechterlijke uitspraak niet meer vatbaar was.

„Intusschen had deze handelwijze de schaduwzijde, dat de Bank, ingeval „partijen tegen eene beslissing, waarbij door het Bestuur eene rente werd .,toegekend, in beroep kwamen, een dikwerf niet onaanzienlijk rente-verlies „leed, doordat de contante waarde, welke berekend wordt voor den dag, „waarop de rente ingaat, dan veelal eerst langen tijd na dien dag werd .ontvangen.

„Eene correspondentie van het Bestuur der Bank met den toenmaligen „Minister van Binnenlandsche Zaken over de vraag, of dit rente-verliei „door de eigen-risico-dragers aan de Bank kon worden vergoed, leidde ten ,slotte tot eene wijziging der aangenomen gedragslijn.

„Volgens het gevoelen van dien Minister moest de uitdrukking „vast-„gesteld", voorkomende in artikel 54, sub 3, worden opgevat in den zin „van ..vastgesteld door het Bestuur dei Bank". zoodat dadelijk na die .,vaststelling de contante waarde zou moeten worden opgevorderd, om, „wanneer na ingesteld beroep de rente inocht worden verhoogd of verlaagd .,of wel geheel ontzegd, van den eigen-risico-drager insgelijks verhooging ..der gestorte contante waarde te eischen of wel die waarde geheel of „gedeeltelijk te restitueeren De hij het volgen vaii den anderen weg ver-..langde bijvordering van rente achtte genoemde Minister niet mogelijk, „daar clergelijli-e vordering in geen enkele wetsbepaling steun zou vinden.

„Daar tegen de door de Regeering vooigestane uitlegging geen practisch „bezwaai bestond, mits de Bank maar de zekerheid had, dat zij op den „steun der Regeering zon kunnen relienen, wanneer eigen-risico-dragers „eventueel zouden weigeren, de verhooging te betalen, welke door de Bank „krachtens eene rechterlijke uitspraak zou worden geëischt, en de Regeerinp ..geen bezwaai maakte dien steun toe te zeggen, is daarom in den loop ..des jaars oveigegaaii tot het dadelijk na vaststelling der rente invorderen „van de contante waaiden. Tegen bijbetaling is nimmer bezwaar gemaakt." (blz 45 v.).

Voorts lezen wij onder het hoofd: § 8 *Schadeloosstellingen*, o. n. het navolgende:

„Ten aanzien van de vraag, of een getroffene, die eene gedeeltelijke „rente geniet en op machtiging van het Bestuur in een ziekenhuis wordt „opgenomen, door die opneming steeds aanspraak heeft op volle rente, „nam het Bestuur het volgende standpunt in.

„Wordt een getroffene in een ziekenhuis behandeld met het doel hem „te genezen, of wordt observatie door den medicus noodig geacht als „voorbereiding voor de geneesltundige behandeling, die na de observatie „zal worden vastgesteld. dan moet de getroffene gedurende dien tijd ge-.,acht worden geheel ongeschikt te zijn tot werken, en heeft hij dus recht .,op volle rente.

„Wanneer daarentegen die opneming alleen ten doel heeft observatie, ,.ten einde de Rijksverzekeringsbank inlichtingen omtrent den toestand te „verschaffen, ten einde daarnaar uit te maken, of er eenig recht op „schadeloosstelling bestaat, c. y. op welk bedrag de rente moet morden „vastgesteld, dan bestaat door het enkele feit der opneming in een zieken-„huis voor uitkeering van volle rente geen reden.

En iets verder:

„Nu de net reeds renige jaren in werkiiig is, komt het meermalen voor. „dat een werkman, die nog in het genot is van eeiie vroeger hem toege-.,kende rente. opnieuw door een ongeval werd getroffen, ten gevolge waar-„van hij recht had op tijdelijke uitroeririg. Waar wettelijke voorschiiften „omtrent den samenloop van meerdere schadelooïstellingen ter zake van „verschillende ongevallen, denzelfden persoon overkoinen, geheel ontbreken ,leverde de vraag, hoe de uitkeering te regelen. bijzondere moeilijkheden „op ten aanzien der bepaling van het loon, naar hetwelk de tweede uit-„keering zou moeten plaats hebben, alsmede ten aanzien der vraag, of de „.tijdelijke uitkeering en de rente naast elkaar inoesteri worden toegekend. „Bij liet eerste punt was de moeilijkheid vooral gelegen in de vraag, welk „werkman als gelijksoortig aan den getroffene moest worden beschouwd. „terwijl bij het tweede punt de vraag inoest beantwoord worden, of een .,getroffene ter zake van meerdere ongevallen ooit meer zou kunnen krijgen „dan liet maximum, dat voor algeheele invaliditeit bij de met is vastge-

„steld. De practijk spotte met elke poging om een algemeenen steliegel „vast te stellen. Wel werd aangenomen, dat als b v. eene definitieve rente „van 30 % was verleend voor een letsel, dat uit zijn aard blijvend mas, „en de getroffene in dien toestand werkzaam was gebleven, het loon van „een qelijksoortig arbeider geacht moest worden te bedragen 60% van ..dat van den volkomen geschikten arbeider, en dus naar dit bedrag de ,.tijdelijke uitkeering moest morden vastgesteld. Maar het ging niet aan, „op deze zelfde wijze het loon te reduceeren. zoolang nog maar voorloopig „eene rente was toegekend, daar in zoo'n geval het tweede letsel, dat „blijvend zou kunnen morden, wel naar veel te laaq loon kon zijn berekend.

„Menigmaal werd door liet Bestuur rente verleend. ingaande voor den „43sten dag na het ongeval. Immer-. was de getroffene vóor dien dag ..weder in staat tot het verrichten van zijn qewone werk, dan hield over- „eenkomstig artikel 20 der wet zijn recht op tijdelijke uitkeering op; bleelr ..dan echter na den 43sten dag, dat getroffene op dien datum nog „gedeel- „telijk" ongeschikt was voor arbeid. dan moest hem rente morden verleend, ,,en wel volgens het voorlaatste lid van artikel 21, met ingang van den „dag ria dien, over welken hij voor het laatst tijdelijke uitkeering genoot.

.,Het kwam in het jaar 1905 voor de eerste maal voor, dat een ge- „troffene, verzekerd voor eigen risico van den werkgever, aan wien eene „(blijvende) rente wegens invaliditeit was toegekend, later ten gevolge van ..het ongeval overleed, met achterlating van betrekkingen, voor wie es „artikel 23 eene rente werd vastgesteld.

• .,Ingevolge de vrijgevige bepaling van artikel 56 kon de contante waarde „van deze laatste rente niet op den werkgever worden verhaald. waardoor .,de goede kansen der Bank. die bestaan in het spoedig eindigen der rente. „worden prijsgegeven, en den nerkgever een voordeel wordt bezorgd, waar ,geen equivalent tegenover staat". (blz. 51 v.)

Daarna volgt in § 9 eene beschouwing omtrent de bedoeling welke ten grondslag heeft gelegen aan het in het verslag over 1904 betoogde omtrent medewerking van genees- en heelkundigen hij de uitvoering van de wet. Op bladz. 401 van den Eersten jaargang van dit Tijdschrift is daarom- trent het een en ander medegedeeld. Het Bestuur der bank verdedigt hare opmerkingen van liet vorige jaar tegenover aanvallen, waaraan zij van medische zijde hadden bloot gestaan

Voorts bespreekt het bestuur in deze paragraaf de vraag. of het de be- doeling is, dat van ieder onbeduidend ongeval, van iedere schram. van iedere snee in den vinger aangifte moet worden gedaan. Het bestuur vermeldt dienaangaande hetgeen volgt.

„Belangrijk ten deze is een onderzoek door een der controleerende „geneeskundigen ingesteld en waarvan hij in de volgende woorden verslag ,,geeft.

..Bij eene groote onderneming, waarvan het bedrijf in eene hooge ..gevarenklasse is ingedeeld, hadden in 1903 (over 11 maanden) 260 aan- ,,giften plaats. Toen de rechtspersoonlijkheid bezittende vereeniging. die het .risico draagt, op dit groote aantal de aandacht had gevestigd, werdeene „verbandkamer inge icht, naai een verbandmeester de eerste hulp zou „verleenen, en besloten alleen de ongevallen met een meer einstig letsel ,.als gevolg aan de Rijksverzekeringsbank aan te geven. in 1903 hadden „113, in 1905 110 aangiften plaats, terwijl de sterkte van het personeel „over de jaren 1903. 1904 en 1905 respectievelijk bedroeg 1488. 1437 en „1632 mail.

„Over een tijdsverloop van ± 5 weken lieeft de verbandmeester 1010

„malen hulp verleend (zooals uit een nauwkeurig bijgehouden verbandboek „blijkt), wat zeggen wil, dat 1010 malen of daaromtrent een bedrijfsongeval „de oorzaak was van eeue verwonding, waarvoor hulp werd verschaft.

„Moesten al deze ongevallen worden aangegeven, dan zou het aantal der „aangiften alleen voor deze onderneming ± 10.000 per jaar bedragen. „Het komt mij voor dat dit getal te denken geeft.

„Aldus de controleerende geneeskundige.

„Het Bestuur stelt zich ten deze wel op het standpunt, ingenomen door „den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, die het ontwerp-„Ongevallenwet verdedigde, waar deze zeide, dat in de practijk stellig „vanzelf algemeen de opvatting zal ontstaan, dat kleine, onbeteekenende „verwondingen niet moeten worden beschouwd als ongevalleii in den geest „der wet. Doch het achtte daarbij noodig het begrip „kleine onbeteeke-„nende verwondingen" nader ie omschrijven, daar het blijkt! dat daar-„omtrent zeer uiteenloopende opvattingen bestaan. Al naar den aard van „het bedrijf is men geneigd een ongeval als onbeduidend te beschouwen „of niet. In eene machinefabriek b.v. waar slechts een gering aantal arbeiders „volkomen ongeschonden handen heeft, zal natuurlijkerwijze het verlies „van een vingertop niet denzelfden iudruk maken als b.v. in eene lompen-„sorteerderij, waar eene verwonding met zoodanig gevolg tot de zeldzaamheden „behoort. Het Bestuur is van meening, dat in den geest der Ongevallenwet „van een onbeduidend geval, waarvan geen aangifte behoeft te worden „gedaan, alleen dan sprake kan zijn, wanneer de kwetsuur, na verbonden „te zijn, den getroffene niet belet door te werken en er geen geneeskundige „behandeling voor wordt vereischt, doch onder clit uitd: ukkelijk voorbehoud. „dat zoodra eenige, zij het ook nog zoo onbeduidende, door een bedrijfs-„ongeval veroorzaakte verwonding door infectie of andere oorzaken, een „ernstig verloop heeft, de aangifte van het ongeval alsnog moet geschieden.

Eveneens moet vaststaan, dat de aangifte bij ongeschiktheid tot werken „verplicht is, ook al kan men verwachteii, dat de verwonding zonder „stoornis zal genezen en geenerlei blijvende invaliditeit ten gevolge zal „hebben." (blz. 54 v.).

Iets verder vervolgt het Bestuur:

„Omtrent de houding der getroffenen geldt nog steeds hetgeen daar-„omtrent in het vorige jaarverslag is gemeld.

„Door een der geneesheeren van een groot ziekenhuis werd opgemerkt, „dat indien er een zeker aantnl patiënten b.v. met beenbreuken aanwezig „is, waarvan de eene helft krachtens de Ongevallenwet 1901 verzekerd is, „de andere niet, de verzekerden zich nog steeds niet in staat gevoelen te „loopen, veel minder het ziekenhuis te verlaten, nadat de andere reeds „sedert weken, soms sedert maanden, aan 't merk zijn.

„Ook trof het iederen arts, die de wekelijksche zitting in dat ziekenhuis „bijwoonde, dat de verzekerde patiënten met beenfracturen in een zeker „stadium der geiiezing over liet algenieen veel minder goed liepen dan de „niet verzekerde lijders. In het algemeen werd meermalen alleen aan de „wijze van optreden van een patiënt gemerkt of hij volgens de Ongevallen-„wet verzekerd was of niet.

„Dergelijke trage arbeidshervatting werd door vele artsen vóór het in „werking treden der Ongevallenwet slechts zelden of nooit gezien, terwijl „zij thans veelvuldig voorkomt. Hieruit schijnt ook zonder statistische „gegevens te mogen worden afgeleid, dat vermindering van energie om „aan te pakken en door te zetten, zooals in het vorige verslag gezegd „wordt, eene schaduwzijde is der ongevallenverzekering." (blz. 56).

Geconstateerd inag worden dat in 1905 geen enkele veroordeeling behoefde te geschieden door den militairen rechter wegens overtreding der Ongevallenwet 1901.

In Hoofdstuk X van het Verslag worden medegedeeld onderscheidene principiëele beslissingen van het Bestuur der Rijksverzekeringsbank en van de jurisprudentie Vermelding verdienen:

§ 1. „Verzekeringsplicht en omvang der verzekering", waarvan in het bijzonder:

3. Door het Bestuur der Rijksverzekeringsbank werd aangenomen, dat het verzekeringsplichtig bediijf van bedienen van sluizen alleen bedoelde het bedienen van voor de scheepvaart dienende sluizen, niet van sluizen en sluisjes, die alleen als waterkeeringen dienst doen. De Centrale Raad besliste in één geval conform, op grond, dat de werkzaamheden van den sluiswachter daarbij slechts bestonden in het controleeren van het opengaan en sluiten der sluizen, en dit opengaan en sluiten zonder zijne medewerking alleen door den drang van het water geschiedde. (1) In tegengestelden 7in besliste de Centrale Rand later bij zijne uitspraak van 10 April 1906, waal-bij werd overwogen, dat de sluiswachter *niet* uitsluitend de vorengenoeinde werkzaamheden verricht, maar dat hij bovendien bij hoog mater en als de sluisdeuren defect zijn, de schuiven in de sluis inoet openen en sluiten, bij vorst de sluisdeuren inoet loskappen, en in het algeineen alles moet doen om de goede werking der deuren te verzekeren. (2) (blz. 66 v.).

5. Thuiswerkers behooren volgens het Bestuur steeds tot de verzekerde werklieden, indien zij in den zin der met werkzaam zijn in een bedrijf, dat verzekeringsplichtig is, ook zonder dat ten behoeve daarvan eenig krachtwerktuig of speciale arbeidswerktuigen worden gebezigd.

Wanneer zij evenwel werkzaam zijn in loondienst van een werkgever, die een bediijf uitoefent, dan alleen door het gebruik van eenig krachtwerktuig of van een of meer arbeidswerktuigen verzekeringsplichtig is. zijn de thuiswerkers, die van krachtwerktuig of arbeidswerktuigen geen gebruik maken, alleen dan verzekerd, indien hunne werkzaamheden bestaan ill het bewerken van materiaal, dat reeds in het verzekeringsplichtig bedrijf van hun werkgever eenige bewerking heeft ondergaan of daar nog ondergaan moet. Iii dit geval toch vormt huil arbeid inet dien, welke in de fabriek geschiedt, te zamen het verzekeringsplichtig bedrijf, terwijl, indien de goederen dooi hen geheel voor de productie worden gereed gemaakt, zonder dat in de fabriek eenige voor- of nabewerking plaats heeft. hun arbeid niet behoort tot het bedrijf met krachtwerktuig of met arbeidswerktuigen, en zij dientengevolge niet verzekerd zijn. In dit laatste geval verkeeren b v. handwevers, die werken voor een fabrikant. die ook eene weverij met krachtwerktuig heeft; schoenmakers. die schoenen geheel uit de hand vei vaardigen voor een werkgever, die tevens eene schoenfabriek heeft. (blz. 67 v)

7. Op werkzaamheden, waartoe miliciens krachtens hun militair dienstverband verplicht zijn, is naar het oordeel van liet Bestuur artikel 3,

---

(1) Centrale Raad 15 Juni 1905. WERKER. Weekblad voor de Rechtspraak der Ongevallenverzekering 1905, no. 27.

(2) Centrale Raad 10 April 1906. WERKER. Weekblad voor de Rechtspraak der Ongevallenverzekering 1906, no. 76.

alinea 3, der Ongevallenwet 1901 niet van toepassing, terwijl burgerarbeiders voor dergelijke werkzaamheden verzekerd zijn. (blz. 68).

Van § 2. „Indeeling in eene gevarenklasse en toewijzing van een gevarenpercentage", verdient speciaal genoemd te worden:

2. Naar het oordeel van den Centralen Raad is liet Bestuur der Rijksverzekeringsbank bevoegd, wijziging te brengen in de classificatie eener onderneming, ook zonder dat eene verandering, als bedoeld in artikel 38 der Ongevallenwet 1901 heeft plaats gehad, doch de beslissing, waarbij de wijziging plaats vindt, heeft geen terugwerkende kracht, en gaat dus in op het tijdstip harer dagteekening. (blz. 69).

Tot ons leedwezen moeten wij ons ook ditmaal zeer beperken en zien wij ons genoodzaakt de kennisneming van tal van merkwaardige beslissingen door nalezing van het verslag zelf aan te bevelen aan diegenen onzer lezeis. die met de uitvoering van deze wet te maken hebben. ▪ •

Ontheffing var. militiedienst.

Op zekeren loteling waren toegepast de artt. 147 en volgende der Militiewet 1901, in de onderstelling dat hij, den staat van Nederlander niet bezittende, evenals zijn vader tengevolge van diens meer dan tienjarig verblijf buiten het Duitsche Rijk, ingevolge § 21 alinea's 1 en 2 der Duitsche Wet van 1 Juni 1870 opgehouden had Duitsch onderdaan te zijn en mits; dien te bekwamer tijd niet viel in de toepassing van art. 15, eerste zinsnede, der Militiewet 1901. Blijkens langs diplomatieken weg bekomen inlichtingen had echter de vader vóór het verstrijken van bedoelde tien jaren veertien dagen tijdelijk in Duitschland doorgebracht. Dientengevolge moest de loteling alsnog als Duitsch onderdaan worden beschouwd en werd hem, als ook niet Nederlander zijnde, bij Koninklijk Besluit van 13 Februari 1907, n°. 22. ontheffing van den werkelijken dienst bij de militie verleend voor het nog onvervuld gedeelte van zijn diensttijd. Hem daartoe onder deze omstandigheden te verplichten leek onbillijk omdat men hern aldus misschien buiten de mogelijkheid stelde zich te kwijten van de verplichtingen, welke ten aanzien van den door hem te vervullen krijgsdienst bij het Duitsche leger op hem zouden kunnen rusten.

Indisch militair strafstelsel.

Op bladzijde 66 van dezen jaargang werd het een en ander medegedeeld omtrent moeilijkheden, die zich hadden voorgedaan ten aanzien van de executie van drie straffen, door den Indischen militairen rechter opgelegd aan zekeren C. DE BEER. Een nieuw adres door den requestant aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend, paf aanleiding tot de inzending aan dit Staatscollege van eene Nota van inlichtingen van den Minister van Koloniën bij diens schrijven van 6 Februari 1907, aan welke Nota het volgende wordt ontleend.

De Minister erkende, dat in het door de Commissie voor de verzoekschriften d.d. 6 April 1906 uitgebrachte verslag duidelijk en juist werd uiteengezet wat met den adressant is voorgevallen.

In zijn thans ontvangen adres tracht requestrant in de eerste plaats te hetoogen, dat na het uitspreken van de derde straf van 5 jaar tuchthuis, waarbij hij van den militairen stand werd vervallen verklaard, met het oog op den inhoud van art. 22 van het Koninklijk besluit van 19 December

1889, nº. 35 (*Indisch Staatsblad* 1890. nº. 58), zooals het gelezen wordt krachtens § 1 van het Koninklijk besluit van 17 April 1899, nº. 95 (*Indisch Staatsblad* 1899, nº. 178), de twee straffen, die hem te voren waren opgelegcl, niet meer door hem behoefden en ook niet konden worden ondergaan.

Deze meening acht de Minister niet verdedigbaar; liet is immers aan geen twijfel onderhevig, dat eventueele moeilijkheden omtrent de wijze van executie eener straf — zooals zich ten deze hebben voorgedaan — een veroordeelde van het ondergaan van die straf niet kunnen ontheffen.

Voorts plaatst DE BEER zich oP het standpunt van de door hem goedgevonden regeling omtrent de executie zijner straffen, waarvan sprake is in zijne verklaring van 21 December 1903.

Van dat standpunt beschouwd was — op het tijdstip der gratie — door DE BEER gevangenisstraf ondergaan: van 25 Augustus 1899 (datum der eerste veroordeelingj tot 12 October 1900, (datum der derde veroordeeling)•— dat is dus ruim 1 jaar en 1½ maand — daarna van 19 December 1903 (datum, vermeld in de Isedoelde verklaring van 21 December 1903) tot 23 Mei 1905 (datum der gratie) — dat is ruim 1 jaar en 5 maanden.

Gedurende den tijd van 12 Octoher 1900 tot 19 December 1903 heeft DE BEER tuchthuisstraf ondergaan, die in mindering zou strekken van de derde straf.

Bij die berekening heeft de adressant dan ruim 1 jaar en 1½ maand, vermeerderd met ruim 1 jaar en 5 maanden: dat is ruim 2 jaar en 6½ maand gevangenisstraf ondergaan van de eerste veroordeeliiig van 5 jaar. welke tijdsduur — na de verleende reinissiën van respectievelijk 6 en 3 maanden — tot; 4 jaar en 3 maanden is verminderd.

Volgens deze beschouwing zou DE BEER derhalve, op het tijdstip der gratie, zijne eerste straf — opgelegd op 25 Augustus 1899 — nog niet geheel hebben ondergaan, waarmede kwalijk zou zijn overeen te brengen het besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 Mei 1905, waarbij aan den adressant gratie werd verleend van het *nog te ondergaan* gedeelte van de *tweede straf* van 7 jaar gevangenis.

De landvoogd stelde zich dus, zooals bij het op ter zake gevraagde inlichtingen bekomen schrijven van 9 December jl. uitdrukkelijk werd bevestigd, bij het verlcenen van gratie op het standpunt — en zulks met voorbijgang van de plaats gehad hebbende transacties, ten aanzien van de executie der drie straffen — dat, van 25 Augustus 1899 af, de executie dei eerste straf *onafgebroken* heeft plaats gehad, welke straf dan (gelet op de verleende remissiën van zes en drie maanden) geëxpireerd zou zijn geweest omstreeks 25 November 1903. Daarna begon dan de tweede straf van 7 jaar, die tijdens de gratieverleening nog loopende was, en ten gevolge van de gratieverleening op 23 Mei 190.5 eindigde.

Hieruit volgt, dat de executie van de derde straf een aanvang heeft genomen op den datum der gratieverleening, dat is op 23 Mei 1905, zoodat de straftijd van DE BEER zal eindigen op 23 Mei 1910.

DE BEER kan er zich, volgens den Minister van Koloniën, niet op Leroepen, dat hij door afwijking van de regeling. bedoeld in de genoemde verklaring van 21 Decenibei 1903, zou zijn benadeeld. Immers de executie van een strafvonnis is een zaak van openbare orde, waaromtrent geen regelingen met den veroordeelde kunnen worden getroffen. Maar bovendien heeft, DE BEER door de gratieverleening een zeer aanzienlijken afslag van straf verkregen, zoodat er van benadeeling van den veroordeelde in geen geval sprake zou kunnen zijn. Gesteld dat de regeling eenige waarde kon

nebben, dan zou zij toch ongedaan zijn gemaakt door de voor den veroordeelde zou voordeelige gratieverleening.

Na overweging van die iiilichtingen en van de vroeger overgelegde bescheiden, is de Commissie voor de verzoekschriften van oordeel. dat — aangezien door DE BEER genoegen is genomen met een voorstel om de ieeds ondergane tuchthuisstraf te doen strekken in mindering van de hern bij het derde vonnis dd. 12 October 1900 opgelegde vijf jaren tuchthuisstraf en hij het overige gedeelte in Nederland zou ondergaan, — hij geen recht kan doen gelden om de vroeger ondergane straf op deze vijf jaren te doen korten, omdat een dergelijk voorstel, als rakende eene zaak van openbare orde, niet belet, de executie der straffen op andere wijze te regelen; terwijl blijkbaar bij het verleenen van giatie door den Gouverneur-Generaal de vroeger ondergane straf op de beide eerste vonnissen dd. 25 Augustus 1599 en S Juni 1900 aan den gestrafte is toegerekend. Dat aldus als tuchthuisstraf werd ondergaan n at als gevangenisstiaf was opgelegd. brengt daarin geen verandering; en bij de overwegingen voor het verleenen van gratie zal ook die omstandigheid wel hebben medegegolden.

Onder verwijzing naar haar Verslag van 6 April 1906. stelt de Commissie in hoofdzaak voor, den Minister van Koloniën dank te zeggen voor de verstrekte inlichtingen.

Een model-inrichting.

Met groote belangstelling lazen mij iri de ..Nieuwe Rotterdamsche Courant" van 30 Maart 1907, Tweede blad, het iiavolgeiide bericht uit Nederlandsch-Indië:

De militaire strafgevangenis. Onder dit opschrift komt in de „Preangerbode" een artikel voor. geschreven door iemand, die zich „Soldaat" noemt en zeer goed ingelicht blijkt te zijn, zegt de „Java-Bode". Hij verhaalt van vroeger jaren, toen de gevangenen er een eigen muziekkorps op na hielden, 's zaterdags publieke vrouwen werden toegelaten en elke week het verdiende loon werd uitbetaald. Hij heeft het over vroegere directeuren, waaronder een, die .,de beul" werd genoeiiid en met rietslagen strafte, alsof de tucht er in geranseld nioest worden.

Terecht wordt als een groote verbetering der laatste jaren genoemd liet niet meer uitbetalen van het in de weikplaatsen verdiende loon. Thans wordt dit geboekt en mogen de gevangenen eenmaal 's weeks verschillende kleinigheden van de pasar laten komen ten laste van hun tegoed.

Eigenaardig. in de goede beteekenis van liet woord, is de wijze, waarop de tegenwoordige directeur een einde maakte aan den misstand, dat enkele gevangenen, die nog een langen straftijd voor den boeg hadden, wel eens trachtten zich mat afwisseling in hun eentoonig bestaan te verschaffen door het plegen van een feit, gewoonlijk insubordinatie door woorden, waarvoor zij opnieuw voor den krijgsraad moesten terechtstaan. Daaraan is nl. verbonden ceii tijclelijli verblijf, dikwijls van vrij langen duur. in het provoosthuis te Weltevreden; dat er ten slotte een paar jaar gevangenisstraf bijkwamen, was van later zorg, voorloopig kwam men eens onder een ander en minder streng régime. Dit was natuurlijk den directeur zeer goed bekend en toen zich een gunstige gelegenheid voordeed, maakte hij erop handige wijze een eind aan. Dat was zoo: Op een goeden dag moesten een Europeaan en een inlander voor een klein vergrijp gestraft worden en toen hun de opgelegde straf werd medegedeeld, zei de een: „die moet je aan je vuile vetmoer in Holland geven", en de ander: „kassih kowe poenja iiènèh

mojang di negeri Belanda". Beiden dachten voor insubordinatie voor den krijgsraad te komen en het viel hen leelijk tegen toen zij den volgenden dag kalmweg gestraft werden met de zwaarste disciplinaire straf. Sinds dien komen dergelijke feiten niet meer voor.

De „Java-Bode" heeft omtrent dit artikel inlichtingen verzocht aan ieinand, die der zake knndig is en deze schrijft aan dat blad aldus:

„Blijkt uit het artikel van de „Preangerbode", dat de tegenwoordige directeur, de gepensionneerde kapitein J. M. KERKHOFF, met tact optreedt, men moet de gevangenis bezocht hebben om zich een denkbeeld te kunnen vormen van de moeilijke taak, welke hem is opgelegd en van de uitnemende wijze, waarop hij zich daarvan kwijt. Overal de uiterste regelmaat, een bijna pijnlijke netheid; de in dit opzicht gestelde eischen komen den onervaren hezorlier overdreven en zelfs hard voor, doch in waarheid zijn zij het middel bij uitnemendheid om een strenger tucht te bewaren, zonder doorloopend zijn toevlucht te moeten nemen tot krasse maatregelen. Door steeds le letten op de kleinste kleinigheden, krijgt ook het geringste verzuim in de oogen der gevangenen een bijzondere beteebenis, wordt voor hen een vergrijp van gericht; zoodoende leeren ze allo minder kleine vergrijpen tegen de tucht beschouwen als iets buitengewoons, als een ernstig misdrijf, waarvoor men terugschrikt. Ware het anders. die paar honderd gevangenen, veelal menschen met te veel temperament voor het militaire leven, dat zoo weinig ruimte laat voor individueele vrijheid, zouden slechts op zijn Russisch, met de knoet, te reqeeren zijn. Thans behooren ernstige vergrijpen en zware straffen tot de uitzonderingen; het gros der gevangenen gedraagt zich zelfs voorbeeldig.

In de werkplaatsen, maar in hoofdzaak schoeisel en kleeding voor het leger wordt vervaardigd. heerscht een voorbeeldelooze orde, onder het werken mag niet geiproken worden, zoodat alleen het geklikklak der talrijke trapniachiiies wordt gehoord. De werkloodsen staan op het binnenplein der gevangenis, dat zeer ruim is en volstrekt geen somberen indruk maakt. Op bepaalde uien van den dag mogen de gevangenen zich daar vrij bewegen en kunnen zij met elkander spreken. Ook in de keukens zijn de daarvoor aangewezen gevangenen druk in de weer, ze zijn, vergeleken bij de koks in de keukens der troepenkampementen, opvallend zindelijk gekleed. De tegenwoordige directeur geeft zich veel moeite voor de menage dei gevangeneri, zoodat het eten thans bepaald goed is en zelfs smakelijker klaargemaakt wordt dan in de gewone soldatenkeukens. Ei. is geen overdaad, doch met de beschilibare middelen wordt gewoekerd en het resultaat is waarlijk verrassend.

Hoeveel hart de directeur. bij al zijn strengheid, voor de gevangenen heeft, hoe hij zich met de meeste nauwgezetheid rekening geeft van al zijn handelingen, welke dikwijls zulke ver strekkende gevolgen kunnen hebben. bemerkt men al spoedig als men hem spreekt over zijn inoeitevollen werkkring en de nienschen die aan zijn zorgen zijn toevertrouwd. Hij zal n uitleggen, dat het geen misdadigers zijn, die tot militaire gevangenisstraf veroordeelden. welke in de gevangenis te Tjimahi zijn opgesloten: het zijn militairen, die zich vergrepen aan de tucht, gewoonlijk menschen. die zich niet thuis voelden in de militaire wereld of die. van huis uit gewend aan een ongebonden leven. voorbestemd waren om, vroeg of laat. niet de strenge tucht in liet leger in botsing te komen. Velen hunner zijn ook door het onmenschkundig optreden van weinig onf wikkelde meelderen tot verzet geprikkeld en aldus het slachtoffei geworden van de militaire wetten, die niet gedoogen en op straffe van ondermijning van alle gezag, niet gedoogen

kunnen, dat een meerdere, niet woord of daad, wordt aangerand. Met nadruk zal de directeur u wijzen op liet feit dat de meesten der gevangenen bestemd zijn, oni na ommekomst van hunne straf, weder in de gelederen te treden en met gerechtvaardigden trots zal hij u Leggen, dat het meerendeel hunner afdoende bewijzen geeft, dat hun straftijd eeii goeden invloed heeft gehad door hen aan tucht te wennen.

Een feit is het dan ook dat onze militaire strafgevangenis in alle opzichten de vergelijking kan doorstaan met dergelijlie inrichtingen in andere landen: in vele opzichten zou zij zelfs als model kunnen dienen. De directeur is echter niet op bezoeken gesteld; hij is terecht van meening dat een gevangenis geen kijkspel is en dat het rondleiden van bezoekers al spoedig op de besten der gevangenen een pijnlijken indruk zou maken. Vandaar dat slechts bij hooge uitzondering bezoekers worden toegelaten en deze onmisbare militaire inrichting, die aan de strengste eischen voldoet. weinig de aandacht trekt."

Tot zoover dese welwillende zegsman.

Intusschen heeft het ons altijd verwonderd — voegt de „Java-Bode" hieraan toe — dat men voor de reorganisatie der civiele gevangenissen geen partij heeft getrokken van de ervarıng, welke de voor zijn taak zoo goed berekende directeur der militaire strafgevangenis geleidelijk heeft opgedaan en welke volkomen aansluit hij de richting, die men thans uit wil. Hebben de civiele autoriteiten wellicht geen juist begrip van de wijze, waarop de militaire gevangenis is ingericht en van den nuttigen arbeid, die er door ongeoefenden, waaronder ook vele inlanders, wordt veiricht?

Zou men hiermede zijn voordeel kunnen doen hij de samenstelling van den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld iri het tweede lid van art. 12 van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat nog steeds op invoering wacht?

Korting en Faillissement.

De Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage wees op 2 April 1907 toe de vordering van een gepensionneerd onderofficier tegen den Staat, tot betaling van 1/6 gedeelte van zijn pensioen, hetwelk eenige jaren lang door den Staat was uitgekeerd aan den curator in het faillissement van dezen gepensionneerden militair.

De rechtbank was van oordeel dat de militaire pensioenwet van 1851 alleen korting toekent aan schuldeischers wegens woning, kleeding en verdere noodwendige levensbehoeften, en zulks voor het bedrag van dergelijke schulden: dat uit art'. 22 der Faillissementswet volgt, dat dit beginsel van de wet van 1851 niet wordt gewijzigd in geval van faillissement, maar dat enkel de uitoefening der rechten van die speciale crediteuren voo woning enz. door den curator geschiedt, doch alleen ten behoeve van die schuldeischers en niet, voor den geheelen boedel; alle overige schuldeischers mogen van die korting geen voordeel hebben. Dientengevolge was aan den curator door den Staat een nitkeering gedaan, waarop deze geen recht had en moest die nitkeering door den curator aan den Staat worden gerestitueerd, terwijl de curator bovendien in alle proceskosten werd veroordeeld, omdat hij door korting te vragen en te ontvangen, zonder beperking ten aanzien der schuldvorderıngen, de oorzaak van dit proces is geweest.

Misschien zijn wij later in de gelegenheid omtrent deze beslissing meerdere bijzonderheden mede te deelen. Voorshands dort zij een vermoeden

ontstaan dat bij de redactie var: art,. 22 der Faillissementswet met ons korting-recht (s. r. v.) niet voldoende rekening is gehonden. Het beginsel van het vonnis kan toch zoriderlinge conflicten in het leven roepen met de rechten van preferente crediteuren in zoodanig faillissement, wier vorderingen nu juist niet voortspruiten uit eer, der oorzaken, in de pensioenwetten van 1851 en ook van 1902 genoemd. Trouwens de wet van 24 Januari 1815 (*Staatsblad* nº. 5), welke overigens als de grondslag van ons korting-recht kan worden aangemerkt, kent ook schulden, waarvoor geen korting kan worden verleend.

Wat zal nu het gevolg zijn, indien deze beslissing bindende kracht erlangt?

Dat de betrokken Ministers voortaan; indien een aanvraag om korting inkomt op het traktement of het pensioen van een gefailleerd ambtenaar of oud-ambtenaar, ter voorkoming vall moeilijkheden den curator zullen vragen een opgave van de vorderingen der in het faillissement geverifiëerde crediteuren: dat uit die vorderingen zullen worden geschrapt de posten, voor welke het vorderen van korting bij de toegepast wordende wettelijke voorschriften naar 's Ministers oordeel verboden is en dat voor het restant korting wordt toegestaan. Daarmede zijn de vragen nog niet uitgeput. Te wiens name moeten de kortingen worden verleend? Hoe moet de curator, door wiens bemiddeling de gekorte bedragen aan de belanghebbende crediteuren moeten worden uitbetaald, die sommen onder hen verdeelen, naar gelang der preferentie, of ponds-pondsgewijze; in eens als alles geïncasseerd is of telkens als er wat betaalbaar is gesteld en dan bij voorloopige iiitdeelingslijsten?

Zonderling achten wij echter de veroordeeling van den curator in de proceskosten omdat zijn aanvrage om korting niet beperkt was tot de vorderingen, die naar baren aard kortbaar waren. Oppervlakkig geoordeeld, zouden wij meenen, dat de zorg voor de juiste toepassing van de kortingvoorschriften berust bij den betrokken Minister en dat een min-juist geformuleerd request van een curator geen verontschuldiging kan opleveren indien een korting niet naar den eisch wordt verleend. Het is ons dan ook bekend dat tot nu toe slechts zelden aanvragen oin korting van curatoren in faillissementen als waarvan hier sprake is, die beperking in acht namen en dat integendeel ineermalen althans door een der betrokken Ministers gehandeld is als hierboven door ons werd aangegeven. Van het standpunt der Rechtbank volkomen correct. Doch de curator had daartoe geen aanleiding gegeven en dat behoeft o. i. ook niet. Al mocht dus in eene volgende instantie de beslissing ten aanzien van de hoofdzaak gehandhaafd blijven, dan zou toch in billijkheid dit appendix behooren te worden gewijzigd.

CORRESPONDENTIE.

Executie van straf bij indiening **van een verzoek om gratie.**

Een sergeant-majoor, zich in arrest bevindende, wordt door het Hoog Militair Gerechtshof veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf met aftrek van ruim drie maanden preventieve hechtenis en degradatie tot den stand van matroos.

Na de pronuntiatie van de sententie dient de veroordeelde onmiddellijk eeii request om gratie in aan H. M. de Koningin, tengevolge waarvan de executie wordt geschoîst.

Voordat door H.M. eene beslissing is genomen op dit verzoek komt de vrijheidstraf van den veroordeelde te eindigen.

De vragen zijn nu:

1°. Moet de veroordeelde op den dag dat de viijheidstraf eindigt, uit hei Huis van Bewaring waar hij zich bevond worden ontslagen en naar zijn bodem morden gedirigeerd?

2°. Zoo ja in welke qualiteit, die van sergeant majoor of van matroos?

De indiening van een verzoek om gratie door den veroordeelde schorst in burgerlijke strafzaken de executie indien deze nog niet is aangevangen. De wet bepaalt nl. dat geen vonnis mag worden ten uitvoer gelegd dan ten minste acht dagen nadat het in kracht van gewijsde is gegaan. Deze bepaling kent het militair strafprocesrecht niet. Integendeel wordt hei beginsel gehuldigd dat de tenuitvoerlegging ioo spoedig mogelijk geschiedt (zie bv. R. % 183, 187. 192, 194). Desniettemin is bij de Justitieele Voorschriften der Zeemacht in art. 70 een voorschrift gegeven, dat beoogt evengenoemd beginsel ook in het militaire strafproces te doen in acht nemen. Zelfs is daar de mededeeling van hel verlangen tot indiening van een verzoek om gratie voldoende om de executie te schorsen. Met goeden wil kan de uitdrukking „zoo dra mogelijk" of „dadelijk" in de aangehaalde artikelen der R. Z. aldus worden opgevat. De praktijk doet zulks ook, althans tracht zulks te doen. Evenzoo in het bovenomschreven geval. Doch hier is o. i. slechts van een poging sprake, die maar ten halve geslaagd is. Vat men de woorden „dadelijk" of „zoo dra mogelijk" in dien zin op dat schorsing der executie geoorloofd is. dan houde men zich daaraan en executeere de straf niet. Dit geldt niet alleen van de bijkomende straf doch eveneens aan de hoofdstraf. Evenwel is in casu de opgelegde vrijheidsstraf, nietteyenstaande het verzoek om gratie was ingediend, blijkens de gestelde vraag ten uitvoer gelegd, imners geeindigd, voordat op het request beschikt was. Is dit zoo, dan moest o. i. de executie van de degradatie reeds hebben plaats gehad; zie art. 77 nl. 8 der voormelde Justitieele Voorschriften. Ons antwoord zou dan luiden: op de eerste vraag bevestigend — dut spreekt van zelf; op de tweede vraag: als matroos.

Had de indiening van het verzoek om gratie de executie inderdaad geschorst, dan had de preventieve hechtenis moeten blijven voortduren totdat de beschikking op dat verzoek bekend was. Daarna waren èn de degradatie èn de vrijheidsstraf ten uitvoer gelegd.

Indien die beschikking langer ware uitgebleven dan de termijn gedurende welke de veroordeelde, gesteld hij hadde niet gerequestreerd, van zijne vrijheid zou zijn beroofd geweest — gelijk hier het geval was — dan zou aan het Hoog Militair Gerechtshof kunnen worden verzocht den veroordeelde onder handtasting uit het arrest te ontslaan. Gesteld dat het Hof daartoe termen vond — wat wij niet buiten twijfel achten — dan zou zich de moeilijkheid voordoen dat de veroordeelde, die niet meer de strepen mag dragen, daarmede rond blijft loopen totdat de straf van degradatie kan worden ten uitvoer gelegd. Dit zou inderdaad niet in het belang van eene goede krijgstucht zijn, en alsdan ware te overwegen den betrokken militair met verlof te doen gaan ter voorkoming van erger. Misschien kan ook het gestelde in de toelichting op art. 22 van het hiervóór opgenomen, met de Kinderwetten verband houdende wetsontwerp (blz. 322) een vingerwijzing geven. Indien eenigszins mogelijk zouden wij echter dit arrest willen vermeden zien. Of dit geval zich echter ooit voor zal doen valt o. i. zeer te betwijfelen.

Red. M. R. T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 28 October 1904.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron TAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fisliaal: Jhr. Mr. C. A. J. TAK SASSE VAN YSSELT.

Aanvulling van de telastelegging in appel, omdat deze niet bevatte de elementen van eenige strafbare handeling.

Het bewijs van een gemaakte afspraak tot desertie is niet geleverd.

Evenmin is bewezen dat beklaagden het oogmerk hadden om 's Lands dienst voor goed te verlaten; eene buitengerechtelijke verklaring hunnerzijds in dien geest onvoldoende geacht. Vrijspraak van de ten laste gelegde desertie.

Beklaagden waren er bij een costumier in geslaagd zich twee burgercostumes te doen afgeven onder onware opgaven, welke echter niet vormden een zoodanig samenweefsel van verdichtsels, dat de eene onwaarheid aan de andere wederkeerig een bedriegelijken schijn van waarheid moest geven. Aangezien evenmin bleek dat beklaagden zich die costumes hadden doen afgeven om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen, werden zij ook vrijgesproken van oplichting.

Aan den korpscommandant werd krijgstuchtelijke bestraffing der beklaagden overgelaten.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Hnrer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resulutie van den 16den September 1904 geautoriseerd aan den Hove te piovoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in liet Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, den 1sten September 1904 gewezen in de zaak tegen A., oud 23 jaren, geboren te Leiden, en 13., oud 22 jaren, geboren te Amsterdam, beiden korporaal bij het 9de Regiment Infanterie, gedetineerd te Leeuwarden, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der aitikelen 326, 58 en 27 van het Wetboek van Strnfiecht, 169 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 7, 13, 15 en

19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet ven 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard aan: 1°. afspraak tot desertie in tijd van vrede tusschen twee militairen, gevolgd door desertie, 2°. oplichting, en veroordeeld ieder tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden en eene gevangenisstraf van twee maanden, met beider degradatie en terugbrenging tot den stand van soldaat. met bepaling dat de tijd. door de veroordeelden sedert hun eerste verhoor als beklaagden voor Officieren-Commissarissen uit den Krijgsraad, zijnde den 22sten Augustus 1904. in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de straf, die bij het vonnis is opgelegd, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad:

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de navolgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat de beklaagden, in den voormiddag rsn 11 Augustus 1904 in de kazerne te Leeuwarden afspraak hebben gemaakt om zich te zamen vaii hun garnizoen te verwijderen en zich over de grenzen naar Duitschland te begeven met het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten: dat zij op dien dag te Groningen zich hebben vervoegd bij den costumier B., vaii diens bediende B., met het oogmerk om in het bezit te komen van twee burgerpakken, door het aannemen vaii een valschen naam en van eene valsche hoedanigheid, hebbende zij opgegeven te behooren tot de 1ste compagnie, 3de bataillon te Groningen onder Kapitein V., werkelijk twee burgerpakken hebben ontvangen tegen eeii huurprijs van f 1.50 per pak, onder belofte die pakken den volgenden dag te zullen terugbrengen. waaraan zij niet hebben voldaan:

dat, naar Vertooners meening, de Krijgsraad te Leeuwarden ten onrechte als bewezen heeft aangenomen, dat die korporaals afspraak tot desertie hebben gemaakt;

dat bovendien de oplichting, welke men aan die korporaals ten laste heeft willen leggen, onvolledig is opgegeven en omschreven;

dat daarom, niet toestemming van het Hof, Vertooner, ter 's Hofs terechtzitting van 4 October 1904. met aanvulling en wijziging vaii liet aan de beklaagden in eerste instantie ten laste gelegde, den beklaagden nader ten laste heeft, gelegd:

dat zij:

u. nadat tusschen hen onderling afspraak tot desertie was gemaakt, in den voormiddag van den 11den Augustus 1904, zich zonder verlof van hun korps iii garnizoen te Leeuwarden, met het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlateti, hebben verwijderd en daarvan: zonder geldige reden, tot in den namiddag van den 12den Augustus d. a. v. afwezig zijn gebleven. toen zij door de maréchaussée te Nieuweschans aangehouden werden;

b. op gemelden 11den Augustus te Groningen, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, door een samenweefsel van verdichtsels — dat zij dien avond ieder een burgerkostuum behoefden voor eene opvoering, ter gelegenheid eener zilveren bruiloft, in het St. Jozefsgebouw te Groningen, waar zij een stukje zouden voordragen en dat zij de kostumes den volgenden morgen wederom zouden terugbezorgen — door liet aannemen van eeii valschen naam, dien vaii J. H. B. en van G. M., en vaii eene valsche hoedanigheid, dat zij dienden bij do 1ste compagnie 3de bataillon, 9de Regiment Infanterie, in garnizoen te Groningen, en dat hun

compagniescommandant de Kapitein V. was, – S. H. U., onder belofte van geldelijke vergoeding. hebben bewogen tot het verhuren en afgeven van twee burgercostumes;

dat de beklaagden op die feiten door het Hof zijn gehoord en het Hof daaromtrent nog nadere informatiën heeft ingewonnen door het onder eede hooien der getuigen J. H. S. en S. H. B.:

dat nu wettig en overtuigend is bewezen dat de beklaagden zich hebben schuldig gemaakt aan:

a. eerste desertie in tijd van vrede, door een korporaal (oiiderofficier) gepleegd, door, zonder verlof en zonder geldige reden, zich van zijn korps en garnizoen te verwijderen met het oogmerk om 's Lands dienst voor goed te verlaten, gevolgd door aanhouding;

dat de beklaagden, die. bij hun verhoor door den Brigadier L. M.. commandant van de Brigade Koninklijke Maréchaussée „Nieuweschans" op 12 Augustus 1904. erkenden dat oogmerk te hebben gehad, zulks later wel herroepen hebben. doch niet op aannemelijke gronden:

dat daarenboven het voornemen der beklaagden, oni voorgoed zich aan hunne dienstverplichtingen te onttrekken. blijkt uit de omstandigheid dat zij, tijdens hunne wederrechtelijke afwezigheid, te Groningen zich vall burger-kleederen voorzien en hunne militaire uitrusting-goederen aan hun compagniescommandant opgezonden hebben, waarna zij, als burgers ge kleed. de grenzen over en het Duitsche Rijk ingegaan zijn:

dat tot deze desertie ook tusschen de beklaagden afspraak zou zijn gemaakt is echter. nu de beklaagden die afspraak ontkennen. rechtens niet genoegzaam bewezen en behooren zij van het maken dier afspraak te worden vrijgesproken:

b. oplichting;

dat ten processe gebleken is, dat door den valschen naam van J. H. B. en van G. M.. door de beklaagden aangenomen, de getuige L. H. B. niet bewogen is om aan die korporaals de pakken af te geven en dat clerhalve het aannemen van die valsche namen niet strafbaar is:

dat wijders almede gebleken is. dat het door de beklaagden, in strijd niet de waarheid, voorgeven dat zij dienden bij de 1ste compagnie. 3de bataillon 9de Regiment Infanterie in garnizoen te Groningen en dat hun compagniescommandant de Kapitein V. was, niet was liet aannemen van eene valsche hoedanigheid, doch een verdichtsel, deel uitmakende van het samenweefsel der andere in de aanklacht vermelde verdichtsels;

verzocht en bij Resolutie van den 11den October 1904, verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot uullité van het vonnis en dat de gedaagden alsnog, met aanhaling der artilrelen 2, 13, 132*a* en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 7, 10, 13 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191) 10, 19. 27, 58, 91 en 326 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zullen worden schuldig verklaard aan:

1o. eerste desertie in tijd van vrede, door een korporaal (onderofficier) gepleegd, door, zonder verlof en zonder geldige reden. zich van zijn korps en garnizoen te verwijderen, met het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten, opgevolgd door aanhouding: en

2o. oplichting,

en deswege veroordeeld ieder tot: *a*. twee maanden militaire detentie, b. drie maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door de ver-

oordeelden voor de tenuitvoerlegging van 's Hofs sententie voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht voor ieder hunner geheel in mindering zal worden gebracht, eerst bij de uitvoering van de hun opgelegde militaire *detentiestraf* en: daarna van de hun opgelegde gevangenisstraf; voorts de gedaagden te degradeeren en mitsdien terug te brengen tot den stand van soldaat, met vrijspraak van de gedaagden van hetgeen hun meerder is ten laste gelegd en verdere veroordeeling van de gedaagden in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in eersten aanleg gevallen, desnoods, ter taxatie en moderatie van den HOT-e, op ieder hunner voor de helft te verhalen, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Xtnat, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemde A en R, gedaagden in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF.

Gelet op de verklaring van wege de gedaagden ter rolle gedaan, dat zij zich refereeren aan 's Hofs dispositie en afstand doen van pleidooi:

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagden A. en B voor den Krijgsraad hebben terechtgestaan, beschuldigd:

A.

1°. dat hij op Donderdag 11 Augustus 1904, met kwartierarrest gestraft zijnde na daaromtrent met den korporaal B. afspraak te hebben gemaakt, niet dezen 's morgens omstreeks zeven uur zijn garnizoen Leeuwarden heeft verlaten, gekleed in de tenue van den dag met sabel: dat hij op het tweede en derde appel van dien dag en op liet eerste appel van den 12den Augustus 1904 heeft gemankeerd, zijn uniform aan zijn compagniescommandant heeft opgezonden, zich van burgerkleeding heeft voorzien en aldus met B. de grenzen des Rijks bij Nieuweschans is overgetrokken met hrt oogmerk oin zich aan den militairen dienst te oiittreklren; dat hij, door eeii Duitsch gendarme teruggebracht over de grenzen, door de Koninklijke Maréchaussée te Nieuweschans is aangehouden;

2° dat hij den 11den Augustus 1904 's namiddags ongeveer vier uur, in vereeniging met korporaal B. zich heeft vervoegd ten huize van den costumier B. te Groningen, beiden met verzoek om een burgerpak te mogen huren, onder voorgeven dat zij die kostumes moesten gebruiken den avond van dien dag bij eene 25 jarige bruiloft in het St. Jozefsgebouw te Groningen, waar zij ieder een stukje zouden voordragen; dat zij die pakken op hun verlangen hebben meegenomen; dat zij als huurpiijs f 1.50 per costuum zouden betalen; dat zij op een ontvangbewijs hebben geteekend als hunne namen J H. B. en G M., voorgevende te behooren bij de eeiste compagnie, derde bataillon, kapitein V.:

R.

1° dat hij op Donderdag 11 Augustus 1904, korporaal der week zijnde, na daaromtrent met den korporaal h. afspraak te hebben gemaakt, met dezen 's morgens omstreeks zeven uur zijn garnizoen Leeuwarden heeft verlaten, gekleed in de teiiue van den dag met sabel (met medeneming van drie ranselriemen gemerkt n° 204. Rijkseigendom): dat hij op

het tweede en derde appel van dien dag en op het eerste appel van 12 Augustus 1904 heeft gemankeerd, zijn uniform aan zijn compagniescommandant heeft opgezonden, zich van burgerkleeding heeft voorzien en aldus inet A. de grenzen des Rijks te Nieuweschans is overgetrokken met het oogmerk om zich aan den militairen dienst te onttrekken: dat hij, door een Duitsch gendarme teruggebracht over de grenzen, door de Koninklijke Maréchausseé te Nieuweschans is aangehouden;

2° dat hij den 11den Augustus 1904 's namiddags ongeveer vier uur in vereeniging met korporaal A. zich heeft vervoegd ten huize van den costumier B, te Groningen, beiden met verzoek om een burgerpak te mogen huren onder voorgeven, dat zij die costumes moesten gebruiken den avond van dien dag bij een 25-jarige bruiloft in het St. Jozefsgebouw te Groningen, waar zij ieder een stukje zouden voordragen; dat zij die pakken den volgenden morgen zouden terugbezorgen; dat zij die pakken op hun verlangen hebben meegenomen: dat zij als huurprijs f 1.50 per costuuin zouden betalen: dat zij op een ontvangbewijs hebben getee.kend J. H. B. en G. M., voorgevende te behooren bij de eerste compagnie, derde bataillon, kapitein V.;

dat deze telasteleggingen in hooger beroep door den Advocaat-Pisliaal zijn aangevuld en gewijzigd in dier voege, dat aan beide beklaagden is ten laste gelegd. dat zij:

a. nadat tusschen hen onderling afspraak tot desertie was gemaakt, in den voormiddag van den 11den Augustus 1904 zich zonder verlof van hun korps en garnizoen te Leeuwarden met liet oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten — hebben verwijderd en daarvan, zonder geldige reden, tot in den namiddag van den 12den Augustus d. a. v. afwezig zijn gebleven, toen zij door de Maréchausseé te Nieuweschans aangehouden werden;

b. op gemelden 11den Augustus te Groningen met het oogmerk om zich wederrechtelijk te hevoordeelen, door een samenweefsel van verdichtsels — dat zij dien avond ieder een burgercostuum behoefden voor eene opvoeriiig, ter gelegenheid eener zilveren bruiloft in het St. Jozefsgebouw te Groningen, waar zij een stukje zouden voordragen, en dat zij de costumes den volgenden morgen wederom zouden terugbrengen — door het aannemen van eenvalschen naam – dien van J. H. B. en G. M. — en van eene valsche hoedanigheid — dat zij dienden hij de 1ste compagnie, 3de bataillon, 9de Regiment Infanterie in garnizoen te Groningen en dat hun compagniescommandant de kapitein V. was — S. H. B., onder belofte van geldelijke vergoeding, hebben bewogen tot het verhuren en afgeven van twee burgercostumes;

Overwegende dat de feiten, die in eersten aanleg aan elk der beklaagden onder 1° en 2° zijn ten laste gelegd, niet bevatten de elementen van straf bare handelingen, vermits ten aanzien van de verwijdering onder 1° ten laste gelegd daarbij niet is vermeld dat die was ongeoorloofd en ten aanzien van de afgifte onder 2° bedoeld. niet is vermeld, dat die door beklaagden is bewerkt met het oogmerk oiii zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen;

dat derhalve, ook al waren die feiten bewezen gelijk zij zijn ten laste gelegd, daarop niet zou kunnen volgen eene schuldig-verklaring van beklaagden;

Overwegende teil aanzien van de feiten, gelijk die in hooger beroep nader aan beklaagden zijn ten laste gelegd,

dat beklaagden hebben opgegeven,

A: dat hij op 11 Augustus 1904 zonder verlof is weggegaan van zijn

korps en garnizoen, maar niet het oogmerk had 's Lands dienst voor goed te verlaten; dat hij met B. geen afspraak had gemaakt en dat hunne verwijdering niet het gevolg was van een vooiaf gemaakt plan; dat zij beiden op stel en sprong zijn weggegaan nadat hij aan B. had medegedeeld naar Duitschland te willen, waar hij een meisje had; dat zij van Leeuwarden naar Groningen zijn gegaan; dat hij aldaar in den winkel van B. heeft gevraagd een burgerpak te huren, voorgevende dat des avonds te moeten gebruiken bij een bruiloft in het St. Jozefsgebouw aldaar, waar zij ieder een stukje zouden voordragen: dat hij dat pak den volgenden dag zou terugbrengen en f *1.50* huur zou betalen; dat hij op een ontvangbewijs als zijn naam heeft geteekend G. M. en heeft voorgegeven te behooren tot de 1ste compagnie. 3de batniilon. kapitein *V.;* dat hij zijn uniform naar zijn compagniescommandant heeft teruggezonden, naar Nieuweschans en vandaar over de grens is gegaan: dat bij op 12 Augustus 1904 in Duitschland door gendarmes is aangehouden, naar de grens teruggebracht en aan do Nederlandsche Maréchaussée is overgeleverd;

B.: dat hij op 11 Augustus 1904 met A. maar zonder gemaakte afspraak, zonder verlof is weggegaan van zijn korps en garnizoen, maar niet had het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten. alleen willende zijn vader bezoeken, die te Kopenhagen woont, en dien hij in vier jaren niet gezien had; dat hij te Groningen in den winkel van B. een burgerpak heeft gehuurd onder voorgeven en op voorwaarden als door A. is opgegeven; dat hij niet A. de grens is overgegaan, door Duitsche gendarmes is aangehouden en den 12den Augustus aan de Nederlandsche Maréchaussée is overgegeven;

Overwegende dat onder eede is veiklaard door:

1° sergeant-majoor **J.** *S.*:

dat beklaagden op 11 Augustus 1904 in hun dienst hebben gemankeerd en zij geen verlof hadden oin zich te verwijderen; dat hij op 12 Augustus d. a. v. het goed van beklaagden heeft ontvangen dat aan den compagniescommandant was toegezonden:

2° L. M. brigadier-commandant der Koninklijke Maréchaussée, en

3° J. L. brigadier der Koninklijke Maréchaussée, beiden te Nieuweschans, gelijkluidend:

dat zij op 12 Augustus *1904* aan de Duitsche grens bij Nieuweschans de beide beklaagden door een Duitsche gendarme over de grens hebben zien zetten en hen hebben aangehouden;

4° S. H. B., bediende hij B. te Groningen:

dat op 11 Augustus 1904 in den namiddag de beide beklaagden ten huize van zijn patroon zijn gekomen en gevraagd hebben een burgercostuum te huren, opgevende dat zij die pakken des avonds moesten gebruiken voor eene opvoering bij een bruiloft in het St. Jozefsgebouw te Groningen, waar zij elk een stokje zouden voordragen; dat hij toen aan elk der beklaagden een pak heeft afgegeven in huur voor f *1.50* per pak om ze dien avond te gebruiken; dat zij. op zijne desbetreffende vraag zeiden te behooren bij de 1ste compagnie, 3de bataillon, kapitein V.; dat zij het ten processe aanwezig bewijs van in-huur-ontvangst hebben geteekend met de namen J. H. B. en G. M.; dat hij niet naar hunne namen heeft gevraagd en, als zij met de namen A. en B. geteekend hadden, hij de pakken ook zou hebben afgegeven;

Overwegende dat wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagden gelijktijdig op 11 Augustus *1904* hun korps en garnizoen hebben verlaten zonder verlof en zich naar Groningen en vandaar over de grens bij

Nieuweschans naar Duitschland begeven, maar dat niet is bewezen dat zij tot die verwijdering afspraak hebben gemaakt, noch dat zij bij hunne verwijdering het oogmerk hadden om 's Lands dienst voor goed te verlaten;

dat zij wel, blijkens de eenstemmige verklaringen der getuigen X. en L. aan dezen hebben verklaard, dat zij zich aan den militairen dienst wilden onttrekken oindat die hun niet langer beviel. maar die verklaring van beklaagden niet oplevert eene voor den rechter afgelegde bekentenis. zoodat zij, nu beklaagden daarop zijn teruggekomen en tot het aannemen van bedoeld oogmerk geen ande e bewijsgronden aanwezig zijn, van de hun ten laste gelegde desertie moeten woiden vrijgesproken;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagden, elk voor zooveel betreft dengene die 7e heeft afgelegd, wettig en overtuigend is bewezen dat zij zich in huur hebben doen afgeven elk een pak burgerlrleeren, toebehoorende aan den costumier B.;

dat uit de verklaring van getuige B. is gebleken, dat hij tot die afgifte niet is bewogen door het onderteekenen van het huurbriefje door beklaagden met de namen J. H. B. en Q. M. maar mel dat hij de pakken heeft afgegeven naar aanleiding van de onware opgaven van beklaagden: ..dat zij die moesten gebruiken voor eene voordracht" en ..dat zij dienden „bij de compagnie van Kapitein V.":

Overwegende dat deze opgaven van beklaagden wel waren in strijd met de waarheid maar dat die niet rorinen zoodanig samenweefsel van verdichtsels dat de eene onwaarheid aan de andere wederkeerig een bedriegelijken schijn van waarheid moest geven:

dat ook niet is gebleken, dat beklaagden zich die pakken hebben doen afgeven om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen, en zij mitsdien ook van het in de tneede plaats hun ten laste gelegde moeten worden vrijgesproken,

verblijvende het ter beoordeeling van den commandeerende-officier van hun korps in hoeverre zij door hunne handelingen de krijgstucht hebben overtreden;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht:

Recht doende in booger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet liet vonnis den 1sten September 1904 door deu Krijgsraad iii het 5de Militaire Arrondissement. standplaats Leeuwarden, tegen beklaagden gewezen;

En opnieuw recht doende:

Spreekt de beklaagden A. en B. vrij van het hun ten laste gelegde;

Gelast huil ontslag uit het arrest waarin zij zich ter zake der tegen hen ingebrachte klachten bevinden;

Laat aan den commandeerenden officier van hun korps te beoordeeleii in hoeverre zij ter zake van hunne handelingen krijgstuchtelijk moeten worden gestraft;

De kosten in beide instantiën te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 11 November 1904.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. h. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, en H. M. ENGELHARD.

De Krijgsraad had beslist, dat klager door het lichtvaardig indienen van een ongegronde klacht art. 16 van het Reglement van Krijgstucht voor de Landmacht had overtreden.

Uit artikel is echter niet van toepassing op een militair, die gebruik maakt van het hem bij art. 15 K. L. toegekende recht om zich over eene opgelegde straf te beklagen bij den Krijgsraad. Indien *de krijgsraad dan de klacht zoodanig ongegrond en lichtvaardig heeft bevonden, dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven (art. 18 K. L.) kan dit college uit dezen hoofde straf opleggen.*

In casu bestaat daartoe voldoende aanleiding.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de dispositie van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, den 21sten October 1904 genomen op de klacht van een korporaal van de 1ste compagnie van het Korps Pantserfort-Aitilleiie, in garnizoen te den Helder, over eene straf van tien dagen kwartierarrest, hem op 20 September 1904 opgelegd dooi zijn detachementscommandant den kapitein J. L. R., ter zake: „op ongepaste wijze den „sergeant van de week in de rede gevallen, die tijdens het middageten „verschillende bemerkingen ter kennis van de compagnie bracht, voorts „zijn weiligoed niet naar behooren opgeborgen";

Gezien de verklaring van den gestrafte van 24 Octobei 1904 hondende, dat hij van voormelde dispositie in hooger beroep konit bij het Hof:

Gelet op de door appellant ingediende nienioiie van grieven;

Gelet op het advies van deii Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- eii Landmacht strekkende tot bevestiging der dispositie met wijziging der daarbij aangehaalde wetsbepalingen;

Overwegende, dat door den Krijgsraad, op grond van de verklaringen der getuigen iii de dispositie weergegeven, met juistheid is beslist, dat klager bij gelegenheid dat de sergeant van de week op de kamer aanmerkingen maakte over het opbergen van hun qoed door de manschappen heeft gebezigd de uitdrukking: „'t is treurig";

dat de verklaringen der getuigen, op wie appellant zich bij zijne memorie van grieven beroept, niet ontzenuwen de bij de dispositie weergegeven verklaringen;

dat de Krijgsraad terecht dat in-de-iede vallen van den sergeant door appellant ongepast heeft geooideeld en derhalve de straf heeft gehandhaafd, zijnde het tneede gedeelte dei strafreden door appellant als juist erkend en dus buiten geschil;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte heeft overwogen dat klager, door het lichtvaardig indienen zijner ongegrond bevonden klacht, artikel 16 van het Reglement van Krijgstucht heeft overtreden:

dat toch dat aangehaalde artikel 16 aan overtreding tegen de krijgstucht

schuldig verklaart „al wie zijn meerderen oneerbiedig behandelt, tegen „dezelve mort, zich onbetamelijke uitdrukkingen tegen hen veroorlooft of „zich met woorden of gebaren over hunne behandeling onvergenoegd „betoont";

dat zulks niet kan gezegd worden van den militair, die gebruik maakt van de bevoegdheid hem bij artikel 15 der Rechtspleging bij de Landmacht toegekend, om zich over eene hem opgelegde straf te beklagen of te verzoeken dat de zaak door een lriijgsraad worde oiiderzocht, voor welk geval de wet in artikel 18 der Rechtspleging den krijgsraad do bevoegdheid heeft toegekend om den klager ingevolge de wet te straffen *indien* de krijgsraad de klacht zoodanig ongegrond en lichtvaardig lieeft bevonden, dat die niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Overwegende dat appellant wist, welke uitdrukking door hem gebezigd was en hij toch heeft volgehouden die uitdrukking niet gebezigd te hebben, terwijl zij, door de verklaringen der getuigen, blijkt door hem gebezigd te zijn;

dat derhalve zijne klacht zoo ongegrond en lichtvaardig is, dat zij enkel aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven:

Krachtens artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie beschikkende in hooger beroep;

Verbetert de dispositie door den Krijgsraad den 21sten October 1904 op voormelde klacht genomen;

Verklaart die klacht zoodariig ongegrond en lichtvaardig. dat zij niet* anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan morden toegeschreven;

Legt den klager deswege op eene straf van acht dagen politiekanier.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 10 Januari 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: MI. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM. L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. TV. C. **d.** SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. BI. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. h. J. VAN SASSE VAN IJSSELT.

Beklaagde, die door den burgemeester der gemeente Haarlemmermeer was opgeroepen voor den werkelijken dienst hij de militie e/2 aan die oproeping niet had voldaan, wordt vrijgesproken van desertie omdat gebleken is. dat hij, na als woonachtig in die gemeente te zijn ingelijfd, ingevolge de voorschriften der Mil tiewet 1901 van zijn vertrek naar Haarlem had kennis gegeven. De oproeping is dus ten onrechte te Haarlemmermeer geschied.

In de zaak. aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 27sten December 1904 geautoriseerd

aan den Hove te provoceeren van het vonnis dooi den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, den 1sten December 1904 gewezen in de zaak tegen een milicien-verlofganger vaii het Korps Pontonniers, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 6, 111, 117 en 133 der Militiewet 1901, 1 der Wet van 5 December 1903 (*Staatsblad* no. 293), 1, 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* no. 35), der artikelen 4, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191). 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), 27 van liet Wetboek van Stiafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, door als milicien-verlofganger niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping voor den werkelijken dienst, opgevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige het meest overeenkomst hebbende met eeiste desertie in tijd van vrede, gevolgd door arrestatie en veroordeeld tot eene militaire detentie van zeven dagen. met bepaling dat de tijd, na beklaagdes arrestatie op den 24sten November 1904 tot zijn ontslag bij handtasting op den 1sten December d. a. v. in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht. in mindering zal strekken van de opgelegde straf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die vaii den processe, desnoods ter tarstie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fislraal met betoog:

• dat voorschreven vonnis berust op de navolgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden :

dat beklaagde op den 8sten Augustus 1904 te Dordrecht, als milicien-verlofganger niet heeft voldaan aan eene oproeping in werkelijken dienst;

dat die schuldigverklaring en veroordeeling, Vertooners inziens, ten onrechte zijn uitgesproken;

dat de gerequireerde toch sedert 19 Februari 1903 in de gemeente Haarlem als verlofganger gevestigd is;

dat hij daarom op 11 Mei 1904 niet, zooals is geschied te Haarlemmermeer, doch wel te Haarlem. wat niet gebeurd is, voor den werkelijken dienst had moeten zijn opgeroepen, en dat de gerequireerde, door aan die verkeerde oproeping niet te voldoen. geen deserteur werd;

Verzocht en bij Resolutie van den 3den Januari 1905 verliregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat gedaagde alsnog, met aanhaling van art. 181 der Rechtspleging bij de Landmacht zal worden vrijgesproken van de hem ten laste gelegde beschuldiqing. de kosten ten laste van den Staat — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve. ter eenre

en

genoemden nzilicien-verlofganger, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde, ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor deii Krijgsraad heeft terechtgestaan, ter zake:

dat hij op den achtsten Augustus 1904. te Dordrecht als milicien-verlofganger niet heeft voldaan aan eene oproeping in werkelijken dienst:

Over\\-egende dat uit de navolgende teil processe aanwezige stukken blijkt:

1o. uit het (duplicaat) zakboekje vaii beklaagde dat hij den 4den Maart 1901 is ingedeeld bij het Korps Pontonniers als loteling van de lichting van 1901 uit de gemeente Haarlemmermeer en dat hij den 14den Juni 1902 met verlof tot nadere oproepiiig is gezonden, waarbij hij heeft opgegeven zich te willen begeven naar Haarlem:

dat hij den 20sten Juni 1902 zijn verlofpas heeft doen afteekenen door den burgemeester der gemeente Haarlemmermeer, die den 10den Februari 1903 dien verlofpas weder lieeft geteekend voor vertrek naar Haarlem, waarop die den 19den Februari 1903 voor aankomst te Haarlem is geteekend door den buigemeester van Haarlem:

2o. uit het uittreksel uit het register van de manschappen der Nationale Militie. die zich met verlof, ingevolge artikel 118 der Militiewet 1901 verleend, bevinden binnen de gemeente Haarlemmermeer, den 26sten November 1904 voor gelijkluidend onderteekend door den burgemeester dier gemeente:

dat beklaagde, na den 20sten Juni 1902 zich, overeenkomstig artikel 120 der Militiewet 1901 bij genoemden burgemeester te hebben aangemeld, den 10den Februari 1903 heeft gedaan de kennisgeving, bedoeld in den eersten volzin vaii artikel 121 dier wet, daarbij opgevende Haarlem als de gemeente, waarin hij zich ging vestigen, eii dat genoemde burgemeester den 20sten Februari 1903 bericht heeft ontvangen, dat beklaagde zich in eene andere gemeente heeft gevestigd:

3o. uit het uittreksel uit het voormelde Register betreffende de gemeente Haarlem, geteekend als liet onder 2o. gemelde door den burgemeester der gemeente Haarlem, den 14den December 1904:

dat beklaagde zich. overeenkomstig den derden volzin van artikel 123 der genoemde net, op den 19den Februari 1903 heeft aangemeld bij den burgemeester van Haarlem, zijne nieuwe noonplaats;

4o. uit het afschrift van eene openbare kennisgeving, voor eensluidend grteeliend door den burgemeester vaii Haarlemmermeer:

dat beklaagde op den 11den Mei 1904 bij openbare kennisgeving te Haarlemmermeer is opgeroepen om den 8sten Augustus 1904 zich des namiddags voor vier uur te bevinden hij zijn korps – het Korps Pontonniers te Doidiecht — ten einde in den wapenhandel te worden geoefend;

Overwegende dat beklaagde heeft bekend aan die oproeping niet te hebben voldaan, in België verblijft te hebben gehouden en zich den 23sten November 1904 te Maastricht aan de kazernewacht te hebben gemeld;

Overwegende dat de Krijgsraad teil onrechte den beklaagde lieeft schuldig verklaard aan het hem ten laste gelegde en hem ten oiirechte als deserteur heeft behandeld en veiooideeld:

dat toch, blijkens artikel 133 der Militiewet 1901. gelijk het is gewijzigd bij de met vaii 5 December 1903 (*Staatsblad* no. 293). de verlofganger der militie. die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, als deserteur wordt behandeld. nadat tot zijne afvoering als deserteui de last is verstrekt door den Minister van Oorlog;

dat bij artikel S2 vaii het Koninklijk Besluit van 2 December 1901 (*Staatsblad* no. 230), houdende voorschriften betreffende de uitvoering van de Militiewet 1901, is bepaald, dat de oproepmg van een verlofganger

in werkelijken dienst, voor zoover de wet niet anders bepaalt, geschiedt in de gemeente, waar hij is ingeschreven in het register, vermeld in artikel 93 van dat besluit, zijnde, blijkens artikel 122 dier wet, het register dat in elke gemeente wordt gehouden van de in die gemeente gevestigde verlofgangers, en dat. indien de verlofganger gevestigd is in eene andere gemeente dan die, voor welke hij is ingelijfd, de burgemeester van deze gemeente den last tot oproeping onverwijld mededeelt aan den burgemeester der gemeente, waar de verlofganger is ingeschreven, welke laatste dan. naar aanleiding van die mededeeling, voor de oproeping zorgt;

dat derhalve - behoudens het geval voorzien in artikel 132 der wet, hetwelk hier niet aanwezig is - de oproeping tot den werkelijken dienst, zal zij ten gevolge hebben dat de verlofganger, die daaraan niet voldoet. als deserteur wordt beschouwd, behoort te geschieden in de gemeente waar hij als aldaar gevestigd in het voorinelde register is ingeschreven, en niet in die waarvoor hij is ingelijfd, indien hij zich later in eene andere heeft gevestigd;

Overwegende dat beklaagde, blijkens het voormelde, sedert 19 Februari 1903 gevestigd in de gemeente Haarlem en vandaar niet naar eene andere gemeente afgeschreven, in de gemeente Haarlem had moeten zijn opgeroepen tot den werkelijken dienst en hij dooi de oproeping, te zijnen aanzien den 11den Mei 1904 in de gemeente Haarlemmermeer gedaan, niet verplicht was in werkelijken dienst te komen. zoodat hij, nu niet blijkt dat hij te Haarlem is opgeroepen, ten onrechte als deserteur is afgevoerd en gestraft en behoort te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht:

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet bet vonnis den 1sten December 1904 door den Krijgsraad in het Eer-te Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, tegen beklaagde gewezen en, opnieuw recht doende:

Spreekt den beklaagde vrij van liet hem ten laste gelegde;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep ten laste van den Staat.

HOOG **MILITAIR GERECHTSHOF.**

Dispositie van 24 Maart 1905.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Artt. 23, 24, 25 en 26 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande.

Een onderofficier was gestraft wegens het maken van grove verteringen en het niet betalen daarvan gedurende drie jaren De Krijgsraad had op de klacht van dien onderofficier beslist dot de strafoplegging ten onrechte had plaats gehad omdat krachtens art. 26 voormeld de korpscommandant geen recht fot straffen bezit.

Art. 25. eerste lid, handelt over een militair. die zich gedraagt als in

art. 24 wordt bedoeld, ofschoon de officieele tekst ten onrechte - art. 23 aanhaalt.

Art. 24 omschrijft eene overtreding van de krijgstucht, welke strafbaar is. Artt. 25 en 26 beoogen slechts het Departement van Oorlog in de gelegenheid te stellen ten aanzien van onverbeterlijke overtreders dezer bepalingen te handelen als zal behooren. Dit doet echter niet af aan de strafbevoegdheid van den korpscommandant te dier zake.

De reclamant wordt alsnog gestraft wegens het maken van onbehoorlijke verteringen. Het Hof oordeelde echter niet strafbaar het niet-betalen der schulden, die boven de krachten van den klager gingen. Juist dit is kenmerk van het onbehoorlijke. Het tweede deel der strafreden wordt dus geroyeerd.

Beschikking op een door den krijgsraad afgedane klacht zonder dat klager of strafoplegger in beroep zijn gekomen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de Resolutie door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement. standplaats Arnhem. den 4den Maart 1905 genomen op de klacht van een sergeant bij het; 5de Regiment Infanterie, over de straf van een en twintig dagen kamerarrest, hem den 10den Februari 1905 opgelegd door zijn compagniescommandant, den Kapitein W. J. S., ter zake: „zich schuldig gemaakt aan: het maken van grove verteringen door „bij een handelaar in gedistilleerd en sigaren eene schuld te maken van „twee en veertig gulden en vijf en zeventig cents, en, ondanks herhaalde „aanmaningen. reeds ruim drie jaren nalatig gebleven in het betalen dezer „schuld";

bij welke Resolutie is beslist dat de klager ten onrechte, wegens de hem ten laste gelegde feiten, is gestraft en is bevolen dat de bestraffing in het strafregister van hei Regiment zal worden geroyeerd, met opheffing van het a rest, waarin klager zich te dezer zake bevindt;

Gelet op de verklaring van den straffer. dat hij berust in 's Krijgsraads beslissing;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, den 16den Maart 1905 te dezer zake uitgebracht, houdende, dat de reclame van klager gegrond is;

Overwegende dat de beslissing van den Krijgsraad — voor zooveel betreft het eerste gedeelte van de reden der opgelegde straf: „het maken „van grove verteringen" — is gegrond op de overweging: dat in het hier toegepaste artikel 26 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande, met verwijzing naar artikel 25. is voorgeschreven wat er geschieden inoet, nl. dat de conimandant ven het korps het maken van onbehoorlijke verteringen door zijne ondergeschikte officieren en onderofficieren zal brengen ter kennis van het Departement van Oorlog, ten einde daaromtrent zoodanig te disponeeren als zal bevonden worden te behooren, en dat dienvolgens zelfs de commandant van het korps onbevoegd is verklaard tot het opleggen van straf wegens het maken van onbehoorlijke verteringen en alzoo evenzeer de compagniescommandant;

Overwegende te dien aanzien:

dat artikel 26 van het Reglement van Krijgstucht voor liet Krijgsvolk te Lande bepaalt, dat ten aanzien van alzulke officieren en onderofficieren dewelke zich aan grof spelen eii het maken van onbehoorlijke verteringen schuldig maken. hetzelfde zal plaats hebben;

dat deze laatste woorden niet anders kunnen zien dan op het onmiddellijk aan die bepaling voorafgaande, zijnde het tweede lid van artikel **25,** waarin bepaald worclt dat, indien een officier zich in voege voorschreven d. i. op de wijze in het eerste lid aangegeven. te buiten gaat, de korpscommandant zulks zal brengen ter kennis van het Departement van Oorlog. opdat dit daaromtrent zal beschilrken zooals zal worden bevonden te behooren;

dat het eerste lid van artikel 25 handelt over een militair als in artikel **23** bedoeld, die zich na herhaalde aanmaningen niet betert;

dat deze aanhaling van artikel 23. ofschoon in de officieele uitgave van het Reglement voorkomend. kennelijk is een drukfout, verinits de in artikel 23 als krijgstuchtelijke overtreding aangeduide handeling, het door een onbevoegde verstrekken van eenigen kost of drank aan gearresteerden, niet is wat in artikel 25 blijkbaa beoogd wordt: eene verkeerde hebbelijkheid waarvan hij, die er aan lijdt. zich na herhaalde vermaningen Ban beteren:

dat daarentegen het in artikel **25.** eerste lid, bedoelde volkomen slaat op het voorafgaande artikel 24, waarin als overtreder van de krijgstucht wordt aangewezen: al wie zich in den drank te buiten gaat, of zich aan liedeilijke conduites overgeeft, zoodat artikel **25** moet gelezen worden alsof daarin weid aangehaald artikel 24; (1)

dat zulks ooli blijkt bij vergelijking met de artikelen **24,** 25. **26** en 27 van het Regleinent van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water waarin, schoon in andere bewoordingen ten aanzien van de in de artikelen **24** en **26** van het Regleinent van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande genoemde overtredingen, nagenoeg dezelfde regeling is gemaakt en waarin het voorschrift omtrent het onbevoegd verstrekken van kost of drank, als artikel 17 is geplaatst;

dat artikel **24** aan overtreding tegen de krijgstucht schuldig verklaart: al wie zich in den drank te buiten gaat of zich aan liederlijke conduites overgeeft, waaruit volgt, dat deze verkeerdheden, door een militair, waar en wanneer ook gepleegd, grond kunnen opleveren tot krijgstuchtelijke bestraffing;

dat daarna artikel *25* bepaalt hoe te handelen met militairen. die zich aan gemelde overtreding. na herhaalde vermaningen, blijven schuldig maken, door welke bepaling in geen opzicht wordt te kort gedaan aan de bevoegdheid van den commandant der compagnie of van het korps oin, naar de onderscheidingen deswege in het Reglement vastgesteld. den overtreder de straf *op* te leggen, die hij, ter instandhouding der krijgstucht, zal noodig achten:

dat. volgens artikel 26, hetzelfde zal plaats hebben ten aanzien van officieren en onderofficieren. die zich schuldig maken aan grof spelen en het maken van onbehoorlijke verteringen. waaruit rolgt dat ook de handelingen van dezen. indien zij zich na hei-haalde vermaningen niet beteren, ter kennis zullen worden gebracht van het Departement van Oorlog, hetwelk alsdan zal beschikken zooals zal bevonden worden te behooren: (2)

dat uit die verwijzing naar het in artikel *25* bepaalde wel volgt, dat, in het geval voorzien bij artikel 26, dezelfde administratieve maatregel moet worden genomen, die in artikel *25* is voorgeschreven, maar niet dat het grof spelen en het maken van onbehoorlijke verteringen niet eeiie over-

(1) Zie v. ». HOEVEN, Onze Militaire Strafwetgeving, blz. 262. noot (*).
(Red. M. R. T.).

(2) Voor officieren was in sommige gevallen verband denkbaar met art. 20 der Wet van 24 Januari 1815 (Staatsblad no. 5). welk artikel kort vóór het tot stand komen van liet Reglement van Krijgstucht kracht van wet had bekomen.
(Red.M.R.T.).

treding tegen de krijgstucht oplevert en iiiet als zoodanig door den commandant der compagnie of van het korps kan worden gestraft;

dat veeleer het tegendeel volgt uit de hij gebleken onverbeterlijkheid voorgeschreven gelijke behandeling als bij de overtreding in artikel 24 genoemd en dat, in elk geval, de algemeene bepaling van artikel 27 den betrokken commandant bevoegd maakt om, zoolang niet is gebleken van onverbeterlijkheid, het grof spelen en liet maken van onbehoorlijke verteringen, als iiiet bestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstucht, krijgstuchtelijk te straffen;

Overwegende dat derhalve de Krijgsraad ten onrechte den compagniescommandant onbevoegd heeft verklaard om, wegens bet in het eerste gedeelte der strafreden vernielde. aan klager straf op te leggen;

Overwegende dat de Krijgsraad, hoezeer in de achtste overweging zijner beschikking van het maken van onbehoorlijke verteringen door den klager vooronderstellenderwijs gewag makende, echter in de daaraan voorafgaande overweging terecht heeft beslist. dat de verteringen, door klager gemaakt, onbehoorlijlr waren;

dat immers klager drank en sigaren heeft gekocht in 1900 voor een bedrag van f 14.64, waarop hij in Januari 1901 heeft afbetaald f 10.– ; in 1901 voor een bedrag van f 27.80, hebbende hij op het schuldig gebleven bedrag over 1900 en over het tot September 1901 opnieuw verschuldigd gewordene teil bedrage van f 20.81, eerst op 16 November 1901 f 10.— afbetaald, terwijl hij met de voldoening van het verder over 1901 en 1902 door hem verschuldigde ten bedrage vaii f 6.09 en f 20.31 geheel in gebreke is gebleven, weshalve deze aankoopen, blijkens de slechts gedeeltelijke betaling van de koopprijzen, de financieele krachteii van den klager ver te boven gingen en mitsdien voor den klager waren onbehoorlijk;

Overwegende dat de Krijgsraad evenzeer terecht heeft aangenomen, dat liet tweede gedeelte van de reden der opgelegde straf: ..het ondanks herhaalde aanmaningen, sedert ruim drie jaren niet betalen de bedoelde „schuld" iiiet oplevert eene overtreding tegen de krijgstucht, vermits niet is gebleken dat klager in staat is geweest die door hem gemaakte schulden te betaleii en, volgens het hierboven uiteengezette, de betaling dier door hem gemaakte schulden zijne krachteii te hoven ging;

Overwegende dat klager derhalve, wegens het eerste gedeelte vaii het iii de strafreden vermelde. terecht is gestraft maar dat in dat eerste gedeelte der strafreden het woord „grove" moet worden vervangen door „onbehoorlijke"; dat liet tweede gedeelte der strafreden moet vervallen maar dat daarin geen grond is gelegen om de straf. aan klager opgelegd, te verminderen;

Gezien artikel 56 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Doet te iiiet de Resolutie door den Krijgsraad in liet derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 4den Maart 1905 genomen op de klacht van bedoelden sergeant;

En opnieuw beschikkende:

Verklaart dat klager ter zake van het eerste der gebleken feiten terecht is gestraft:

Wijzigt de reden der opgelegde straf:

Gelast dat die zal luiden en in klagers strafregister zal worden ingeschreven als volgt: „liet maken van onbehoorlijke verteringen".

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 April 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. h. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. VAN ENGEN.

Het van den openbaren weg verwijderen van in kennelijken staat van dronkenschap verkeerende personen is een ambtsplicht van den politie-beambte.

Een huzaar wordt, op den openbaren weg in kennelijken staat van dronkenschap verkeerende, door een brigadier-titulair der Koninklijke Maréchaussée aangehouden en naar de kazerne geleid. Tijdens die aanhouding en overbrenging pleegde hij verzet en maakte zich daardoor schuldig aan het misdrijf van art. 100 C. W. I,.. aangezien de brigadier-titulair als zoodanig een meerdere is van den huzaar.

De dispositie van den krijgsraad, waarbij op grond van art. 164 R. L. de onmiddellijke inhechtenisneming van den beklaagde wordt bevolen, is bestemd om terstond in werking te treden onverschillig of het vonnis reeds kan worden geëxecuteerd. Hare opneming in dat vonnis is dus niet geoorloofd. Vernietiging in zooverre van het vonnis a quo.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een huzaar bij het 2de Regiment, oud 21 jaren, geboren te Gouda, gedetineerd te 's-Hertogeiibosch, die bij vonnis door den Krijgsraad in liet tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Heitogenbosch, gewezen den 31sten Maart 1905, met aanhaling der artikelen 13 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het K ijgsvolk te Lande. 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* n°. 162). 1, Y, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 10, 11, 23, 27. 5.5, 62, 91 en 453 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig veiklaaid aan:

a. liet zich in lienlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg,

B. het door een soldaat in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van daden van geweld tegen zijnen meerdere in rang,

ell veroordeeld tot: *a* eene geldboete van een gulden en *h.* eeiie niilitaire gevangenis van ééne maand. met bepaling dat de boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door tnee dagen hechtenis, en dat de tijd. door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van 31 Maast 1905 zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en inoderatie van den Krijgsraad, — zijnde tevens zijne onmiddellijke inhechtenisneming bevolen;

bij welk vonnis. op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen,

als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde op den 12den Maart 1905, des avonds omstreeks tien uur, te Venlo:

a. zich op den openbaren weg, de Vleeschstraat aldaar, heeft bevonden in kenlijken staat van dronkenschap;

b. zich met de daad heeft verzet tegen den brigadier-titulair L. v. n. E der Koninklijke Maréchaussée, zijnen ineerdere in rang, toen deze, in uniform gelileed, hem voor zijn eigen en eens anders veiligheid overbracht naar de politiewacht der huzaren-kazerne te Venlo, door met geweld te rukken en te trekken;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel gratis en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat hij het sub *a.* gestelde feit erkent, doch het sub *b.* gestelde feit ontkent:

dat hij niet heeft kunnen begrijpen en nog niet begrijpt, dat de brigadier titulair der Koninklijke Maréchaussée L. v. D. B. zich „genoodzaakt" zag „hem voor zijn eigen en eens anders veiligheid, zoomede in het belang „der openbare orde naar de politiewacht der huzaren-kazerne over te „brengen," gelijk in het introductieve proces-verbaal is omschreven;

dat hij immers in geen enkel opzicht verzet pleegde, alleen geen dadelijk gevolg gaf aan de aanmaning van genoeinden brigadier om naar de kazerne te gaan en toch wel niet zal kunnen beweerd worden, dat hieruit de *noodzakelijkheid* werd geboren hem roor eigen en eens anders veiligheid zoomede in liet belang der openbare orde naar de kazerne te brengen;

dat — zoo hij al later verzet tegen zijne overbrenging naar de kazerne mocht hebben gepleegd, des neen — dit alleen geschiedde ten gevolge van het optreden van genoemden brigadier, die niet in de rechtmatige uitoefening zijner bediening was;

dat in ieder geval ten onrechte is beslist, dat hij zich heeft schuldig gemaakt aan het als soldaat in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van daden van gemeld tegen zijn meerdere in rang;

dat toch op goede gronden betwijfeld mag worden, of een brigadier der Maréchaussée, wel als „meerdere" in den zin van art. 100 Crimineel Wetboek is te beschouwen:

dat immers artikel 100 Crimineel Wetboek bedoelt den superieur te beschermen tegenover zijne inferieuren, in dien zin dat de subordinatie onvoorwaardelijk worde verzekerd en elk meerdere door deze speciale wetsbepaling tegen beleedigingen door feitelijkheden van de zijde zijner minderen, welke uit eenige dienstbetrekking zouden kunnen voortvloeien, morde bescherind;

dat nu, ter voorkoniing van misdrijven tegen de subordinatie, tal van huishoudelijke voorschriften zijn gegeven, waarin wordt bevolen, dat de meerdere zijn afstand inoet bewaren, zich niet met zijn minderen in drinkgelag moet begeven, geen geschenken van zijn minderen mag aannemen, zijn minderen niet mag aanraken, enz.;

dat zelfs is bepaald o. n. in art. 5 van het Reglement op den inwendigen dienst der Infanterie en eveneens in art. 5 van dat Reglement der Cavalerie, dat, ter voorkoming van misdrijven tegen de ondergeschiktheid, de meerdere inet een beschonken mindere niet in woordenwisseling mag treden, noch zich inet dezen handtastelijk inlaten, terwijl die meerdere, wanneer hij, in geval van weerspannigheid, zijne toevlucht tot dwangmiddelen moet nemen, daartoe zoo mogelijk den bijstand van militairen inroept', die de gelijken of minderen zijn van den weerspannige:

dat deze voorschriften gegeven zijn, gelijk is gezegd, ter voorkoming van misdrijven tegen de ondergeschiliteid en dus als waarborg voor den mindere dienen, dat hij niet tot insubordinatie wordt geprovoceerd;

dat het nu wel duidelijk is, dat iii casu de brigadier-titulair der Maréchaussée L. v. D. B. niet in dien zin als meerdere is opgetreden, want dat hij zich juist niet impetrant (eischer) heeft ingelaten, dezen heeft aangemaand om naar de kazerne te gaan en, toen hieraan door impetrant (eischer) geen gevolg werd gegeven, hetgeen ook niet noodig was, zelfs impetrant (eischei) naar de kazerne heeft overgebracht, waartoe hij den agent van politie, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter J. C. om adsistentie verzocht, hetgeen hij *niet* als *militair*, maar enkel en alleen als politie-ambtenaar heeft kunnen doen;

dat nu wel bij tal van beslissingen, ook vnii dit Hof. sedert geruimen tijd steeds art. 100 Crimineel Wetboek — en niet de bepalingen omtrent rebellie volgens den Code Pénal of van weerspannigheid volgens artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht — is toepasselijk verklaard op beleedigingen door feitelijkheden dooi militairen tegen maréchaussées van hoogeren rang gepleegd, doch dat tegen deze beslissirigen gewichtige bedenkingen zijn aangevoerd en nog zijn aan te voeren;

dat deze beslissingen toch steunen op het eerste lid van artikel 35 van het Reglement op de politie, de discipline en den dienst der Maréchaussée, vastgesteld bij Besluit vaii den Souvereinen Vorst van 30 Januari 1815, luidende: „Het Korps Maréchaussée inaakt een gedeelte uit dei. Land-„magt," doch dat dit eerste lid van artikel 35 zeker *niet* dan in verband niet de overige bepalingen van het Reglement, in het bijzonder met het 2de en 3de lid van art. 35 moet worden gelezen: terwijl, tot recht begrip van de bepalingen van dat Reglement, de geschiedenis ervan moet worden nagegaan;

dat wijlen Mr. POLS dan ook zeer juist heeft beweerd (Crimineel Wetboek blz. 65) dat de Maréchausseé niet anders is daii een reproductie der Fransche Gendarmerie. het Reglement vnii 1815 grootendeels eene vertaling der Fransche wetsbepalingen, terwijl de Maréchaussée evenals de Gendarnzerie een tweeledig karakter heeft. die van een militair korps met politiedienst belast;

dat uit een en ander volgt, dat *in* het Korps Maréchaussée tusschen de verschillende personen, die ertoe behooren, militaire verhoudingen bestaan, gegrond op de subordinatie, maar dat ieder maréchaussée, als belast met politiedienst, tegenover derden, onverschillig of dit burgers dan wel militairen zijn, als politie-ambtenaar optreedt;

dat dit ook blijkt, wanneer men zich voorstelt, dat een brigadier der Maréchaussée tegenovei een militair van hoogeren rang optreedt en deze verzet pleegt, hetgeen toch wel *niet* tegenover dien brigadier anders dan als weerspannigheid zal zijn te qualificeeren;

dat in casu bovendien, gesteld dat eischer het verzet zoude hebben gepleegd, des neen, dit verzet zoowel tegen den agent van politie C. als tegen den brigadier-titulair der Maréchaussée v. D. B. is gericht, gelijk met even zoovele woorden uit het introductieve proces-verbaal blijkt;

dat dan ook de brigadier-titulair der Maréchaussée en de agent van politie, als verbalisanten gezamenlijk een proces-verbaal hebben opgemaakt ten laste van eischer „verdacht van wederspannigheid, artikel 180 Wetboek van Strafrecht";

en is geconcludeerd tot vernietiging rail het vonnis en tot vrijspraak van het aan impetrant sub *b*. ten laste gelegde,

en
den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als hij 's Hofs Resolutie van den 7den April 1905 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militai in het Tweede Militaire Arrondissement standplaats 's Hertogenbosch te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOE',

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter ïolle gedaan. dat zij afstand doen van pleidooi:

Gezien de stukken van den processe:

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan tei zake dat hij op 12 Maait 1905 des avonds omstreeks tien uur te Venlo:

1° zich op den openbaren weg, de Vleeschstraat, heeft bevonden in kenlijken staat van dronkenschap,

2° zich met de daad heeft verzet tegen den brigadier-titulair der Koninklijke Maréchaussée L v. u. U. zijnen meerdere in rang, toen deze in uniform gekleed, heiii voor zijne eigene en eens anders veiligheid overbracht naar de politiewacht der huzarenkazerne te Venlo, door met geweld te rukken en te trekken;

Overwegende dat de Krijgsraad tereclit hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen;

Oveinegende dat de Krijgsraad terecht den beklaagde ter zake van het dezen in de eeiste plaats ten laste gelegde feit heeft schuldig verklaard aan de overtieding van het zich in kenlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg en terecht den heklaagde ter zake van het dezen in de tweede plaats ten laste gelegde feit heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van het door een soldaat in tijd van vrede en niet vooi den vijand plegen van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang;

Overwegende toch, wat het in de tweede plaats aan den belilaagde ten laste gelegde feit betreft, dat de beklaagde (zijnde een soldaat), door te trachten met geweld zich te ontrukken aan de handen van een brigadier-titulair der Koninklijke Maréchaussée (zijnde een ondeiofficiei) toen deze, krachtens de aan diens ambt verbonden verplichting oni te zorgen voor goede orde op de wegen. hem wegens den kenlijken staat van dronkenschap waarin hij zich op den openbaren weg bevond, van den openbaren weg verwijderde, een daad van geweld heeft gepleegd tegen zijn meerdere in rang. misdrijf strafbaar gesteld in artikel 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande:

Overwegende dat de boete ten bedrage van een gulden en de vervangende hechtenis voor den tijd van twee dagen, doo den Krijgsraad aan den beklaagde opgelegd ter zake van het in de eerste plaats aan den beklaagde ten laste gelegde feit, eene niet te zware straf is in verhouding tot dat feit;

Overwegende dat de militaire gevangenisstraf voor den tijd van eene maand, met aftielr sedert 31 Maait 1905 van den tijd, door den beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, door den Krijgsraad aan den beklaagde opgelegd ter zake van het in de tweede plaats aan den beklaagde ten laste gelegde feit, evenmin eene te zware straf is in verhouding tot dat feit:

Overwegende dat ten onrechte in het vonnis is opgenomen de dispositie van den Krijgsraad van 31 Maart 1905, waarbij bevolen wordt de onmiddellijke inhechtenisneming van den beklaagde, aangezien deze dispositie, genomen krachtens artikel 164 van de Rechtspleging bij de Landmacht, was een door den Krijgsraad noodig geoordeelde maatregel van procedure, bestemd om terstond zijne werking uit te oefenen, onafhankelijk van de vraag of het vonnis reeds kon worden geëxecuteerd:

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen;

Recht doende in hoger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt bij het vonnis, op 31 Maart 1905 door den Krijgsraad in het tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, tegen hem gewezen, niet te zijn bezwaard:

Bevestigt dat vonnis, behalve voor zoover daarin is opgenomen de dispositie van den Krijgsraad van 31 Maart 1905, waarbij bevolen wordt de onmiddellijke inhechtenisneming van den beklaagde:

Doet liet vonnis in zoover te niet:

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 25 April 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN IJSSELT.

Verdediger: Mr. Dr. W. A. VAN ZIJST.

De aanvulling, gebracht in art. 133 der Militiewet 1901 bij de Wet van 5 December 1903 (Staatsblad n°. 293). geldt ook ten aanzien van een deserteur, wiens misdrijf gepleegd werd vóór dien datum.

Beoordeeling van de gebruikelijke practijk bij het verleenen van machtiging tot afvoering van deserteurs. Vereischten waaraan de bewijsstukken moeten voldoen.

Beklaagde wordt veroordeeld wegens het niet voldoen aan eene te zijnen aanzien op grond van art. 110 der Militiewet 1901 gedane oproeping in werkelijken dienst. De termijn van tien dagen, genoemd in de artt. 126 en 130 dier. wet, is voor eene oproeping ingevolge art. 110 niet toepasselijk.

In de zaak, aanhangig voor liet Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve ei? als bij Resolutie van den 3den Maart 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, den 24sten Februari 1905 gewezen in de zaak tegen een milicien-soldaat bij het 6de Regiment Infanterie, oud 24 jaren, geboren te Eersel, eerst gedetineerd te 's-E-Ieitogenboscli, doch ingevolge 's Hofs Resolutie van den 21sten April 1905, den 26sten April d. n. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, initsdieii thans gerequireerde in persoon, die, bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 6, 110, 117 en 133 der Militiewet 1901, der Wet van 5 December 1903 (*Staatsblad* n°. 293), der artikelen 17 en 134 van het Crimineel Wetboek

voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 1J Februari 1887 (*Staatsblad* no. 35), der artikelen 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), *1*, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht. van het Koninklijk Besluit van 5 Februari 1908 (*Staatsblad* n°. 68) en van artikel 18.5 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan eeiste desertie in tijd van vrede, door als milicien-verlofganger der Nationale Militie niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien op grond van artikel 110 der Militiewet 1901 gedane oproeping in werkelijken dienst, opgevolgd van vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken. misdrijf wat het misdadige betreft de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, opgevolgd van arrestatie. en veroordeeld tot eene militaire detentie van drie weken, met bepaling dat de tijd. door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering vaii de opgelegde militaire detentie van den 18den Februari 1905 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de navolgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde, als verlofganger der Nationale Militie, lichting 1900, niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen 10 Februari 1903, gegrond op de bepalingen vaii artikel 110 der Militiewet 1901:

dat deze feiten. zoomede de schuld vaii den beklaagde daaraan, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen en naar behooren zijn gekwalificeerd. nu het uittreksel uit het verlofgangers-register der gemeente Eersel de noodige aanvulling heeft ondergaan en het, aldus aangevuld, aan den beklaagde voorgehouden is:

dat echter de veroordeeling van den beklaagde tot drie weken militaire detentie Vertooner te licht voorkomt;

dat toch de beklaagde tegen 10 Februari 1903 om overwegende redenen, te weten tot herstel en handhaving van de openbare rust en orde, welke door spoorwegstakingen ernstig waren bedreigd en verstoord, onder de wapenen was geroepen en dat de beklaagde, zonder gegronde redenen, aan dien oproep geen gevolg heeft gegeven;

verzocht en bij Resolutie vaii den 17den Maart j.l. verkregen hebbende 's Hot; mandament van appel. ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, alleen voor wat den duur der aan den gedaagde opgelegde militaire detentie betreft en dat de gedaagde alsnog zal worden veroordeeld tot drie maanden militaire detentie, niet instandhouding overigens van het vonnis waarvan appel en verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten van den processe in appel gevallen. desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter eenre, en. ten aanzien van drn hierna te melden eisch a minima, tevens verweerder a minima

en

genoemden milicien-soldaat, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde,

tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat de Advocaat-Fiskaal heeft geconcludeerd tot correctie van gemeld vonnis, doch alleen voor zoover den duur der opgelegde straf betreft en heeft gevo derd, dat deze zal worden verhoogd tot drie maanden militaire detentie;

dat ook gedaagde zich, zij het dan ook om heel andere redenen, met de uitspraak van den Krijgsraad niet kan vereenigen en daartegen de hieronder te omschrijven grieven wenscht aan te voeren:

ten eerste:

dat gedaagde terechtstaat en bij gezegd vonnis is veroordeeld ter zake dat hij, nl.: verlofganger der Nationale Militie. lichting 1900, niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen den 10den Februari 1903, gegrond op de bepalingen van art. 110 der Militiewet 1901;

dat gedaagdes vervolging en veroordeeling als deserteur door den Militairen Rechter alleen kan steunen op het voorschrift van art. 133 der Militiewet en derhalve rechtens alleen mogelijk is. wanneer aan de bij dat artikel gestelde vereischten is voldaan;

dat de Krijgsraad en de Advocaat-Fiskaal, zulks implicite aannemende, blijkbaar over het hoofd hebben gezien. dat gemeld wetsartikel na liet tijdstip. waarop het aan gedaagde ten laste gelegde feit is gepleegd, belangrijke wijziging heeft ondergaan;

dat toch art. 133 der Militiewet 1901 (*Staatsblad* no. 212) aanvankelijk luidde: „de verlofganger der niilitie. die niet voldoet aan eene oproeping voor de werkelijke dienst. wordt als deserteur behandeld", doch bij de Wet van 5 December 1903 (*Staatsblad* no. 293) is aangevuld niet het voorschrift: „*nadat tot zijne afvoering als deserteur de last is verstrekt* door Onzen „Minister van Oorlog, zoo de verlofganger tot de niilitie te land behoort. ‚door Onzen Minister van Marine, zoo de verlofganger tot de zeemilitie ‚behoortH;

dat krachtens het beginsel van art. 1. al. 2, Wetboek van Strafrecht bij verandering in de wetgeving nà het tijdstip, waarop het feit is begaan. *de voor den beklaagde gunstigste bepaling moet worden toegepast*, als hoedanig voormelde aanvulling van art. 133 der Militiewet 1901 is te beschouwen. vermits toch door die aanvulling de voorwaarden, waaraan voldaan moet zijn, om een milicien-verlofganger als deserteur te behandelen en te straffen, zijn verzwaard geworden;

dat gedaagde nu van meening is. dat de voorwaarden, zooals die bij de gemelde met van 5 December 1903 in art. 133 der Militiewet zijn verzwaard, in casu niet zijn nagekomen en hij mitsdien niet als deserteur behandeld en door den militairen rechter wegens desertie kan morden gestraft, tot staving van welke meening hij de aandacht van den Hove vestigt op de volgende drie punten:

a. dat in casu, blijkens het ten processe overgelegde afschrift van de missive van Zijne Excellentie den Minister van Oorlog dd. 12 Februari 1903, VIIe Afd., no. 11. gericht aan de commandeerende-officieren ra11 de Regimenten Infanterie en van het korps Genietroepen, *niet* is verstrekt den „*last*" tot afvoering als deserteur, gelijk art,. 133 Militiewet 1901 thans eischt, maar slechts eene „machtiging" aan die officieren is gegeven, wat geheel iets anders is;

dat toch het begrip „*last*", als gelijkstaande met „*bevel*", van zelf met zich brengt de absolute *verplichting* va11 den inferieur, aan wien de last

verstrekt wordt, om daaraan te gehoorzamen, terwijl het geven van „*machtiging*" aan eeii onderhebbende vall zelf iii zich sluit de bevoegdheid van dezen om daarvan, naar eigen inzicht, al dan niet gebruik te maken:

b. dat voorts, al zoude men tegen den duiclelijlren tekst van gemelde wetsbepaling in, de voorschreven ministeriëele „machtiging" willen gaan beschouwen als een .,last", deze dan ten onrechte als last aangemerkte machtiging toch absoluut niet voldoet aan liet vooischiift van het gewijzigde artikel 133 der Militiewet 1901, vermits daarbij, zoowel blijkens de redactie van liet artikel zelve, als blijkens de geschiedenis der in 1903 in dat artikel aangebrachte wijziging, wordt gevorderd een „*speciale*" last. terwijl in casu de bovenaangehaalde ministeriëele aanschiijving niet anders inhoudt dan *eene algemeene* machtiging. zooals *luce clarius* uit den verderen inhoud dier missive blijkt;

c. dat eindelijk, indien men zelfs zoover zou willen gaan om de voorichreven „*algemeene machtiging*" gelijk te stellen niet den door de met uitdrukkelijk geëischten „*specialen last*" van den Minister van Oorlog, in casu niet is voldaan aan de voorwaarden, waaraan het gebruik maken van die algemeene machtiging door Zijne Excellentie is gebonden;

dat toch bij gemelde ministeriëele aanschrijving de bedoelde commandeerende-officieren slechts worden gemachtigd om als deserteur af te voeren die verlofgangers „*van wie nà onderzoek of uit eene ter zake betrekkelijke „kennisgeving vin den burgemeester met voldoende zekerheid mocht blijken, „dat hef niet-voldaan-hebben aan de oproeping is te wijten aan onwil of opzet*";

dat ten processe niet is gebleken en dus rechtens niet vaststaat, dat er *destgds*, d i. *op het tijdstip van gedaagdes afvoering als deserteur*. een onderzoek naar gedaagdes onwil of opzet heeft plaats gehnd, noch eene daartoe betrekkelijke kennisgeving van den burgemeester van gedaagdes woonplaats is overgelegd, zoodat uit niets blijkt, dat *destijds*, cl. i. op het tijdstip van gedaagdes afvoering als deserteur, voldoende *zekerheid* bestond omtrent gedaagdes onwil of opzet om niet aan de oproeping te voldoen:

dat mitsdien de commandeerende-officier van gedaagdes Regiment bij gebreke van vervuiling der voorwaarden waaronder de Minister van Oorlog hem de bedoelde „algemeene inachtiging" had gegeven, den gedaagde ten onrechte immers zonder last, althans machtiging van dien Minister, als deserteur heeft afgevoerd, welke afvoering derhalve, als zijnde in stiijd met de Wei, *als nietig en van onwaarde is aan te merken;*

ten tweede:

dat gedaagdes tweede, subsidiair voorgedragen grief tegen het vonnis van den Krijgsraad en de conclusie van den Advocaat-Fiskaal hierin bestaat, dat niet naai eisch van rechten is bewezen, dat de opioeping tot werkelijken dienst in cnsu bij openbare kennisgeving d. i. gelijk het Hof meermalen heeft beslist, bij aanplakking heeft plaats gehad, nòch dat gedaagde op behoorlijk formeele wijze is afgevoerd als deserteur;

dat, ten bewijze van het eerste diei punten, ten processe wel is overgelegd een afschrift van eene openbare kennisgeving vaii den burgemeester van Eersel dd. 6 Februari 1903, waarop deze eene verklaring heeft gesteld, dat die kennisgeving is gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe bij gemeentelijke verordening aangewezen. doch gedaagde daartegen aanvoert, dat die verklaring *als zijnde niet afgelegd op den ambtseed troch later met eede bevestigd*, allerminst voldoet aan de voorschriften van het ook in de militaire rechtspleging toepasselijke artikel 401 van het Wetboek van Strafvordering:

dat evenmin het ten bewijze van gedaagde.; afvoering als deserteur op den 23sten Februari 1903 ten processe overgelegde extract-stalilboek voldoet aan de formeele vereischten, aan het bewijs door schriftelijke bescheiden gesteld, en daaruit bovendien niet blijkt, dat de afvoering van gedaagde als deserteur heeft plaats gehad door den commandeerende-officier, nadat daartoe door den Minister van Oorlog de last was verstrekt;

en is geconcludeerd dat den Advocaat-Fiskaal zijn in appel gedane eisch zal worden ontzegd, het tegen gedaagde gewezen vonnis zal worden vernietigd en dat liet aan den gedaagde ten laste gelegde feit alsnog zal worden verlilaard niet strafbaar, gedaagde althans van de ten laste gelegde desertie zal morden vrijgesproken;

terwijl de Advocaat-Fiskaal, voor repliek in appèl bij schrifture ter rolle heeft betoogd:

dat het bezwaar van het verstreklren van eene machtiging, in plaats van een last, geen grond van bestaan heeft,;

dat het niets anders is dan eene yuaestie van woorden:

dat eene machtiging gelijk die van den 12den Februari 1903. VIIde Afd, no. 11, door den Minister van Oorlog verstrekt. door de betroliken korpscommandanten steeds als een last is aangemerkt en, in het oiideïharige geval, ook aldus is opgevat;

dat zulks niet alleen blijkt uit het gevolg dat er aan is gegeven, maar oolí uit de tegen den gedaagde op 25 Februari 1903 door zijn compagniescommandant opgemaakte klacht, waarin vernield staat dat de gedaagde. ingevolge *aanschrijving* van het Departement van Oorlog van 12 Februari 1903, VIIde Afdeeling, no. 11, als deseiteur is afgevoerd:

dat de grief van algemeenheid van de machtiging of last ook niet opgaat. daar die machtiging of last is *beperkt* tot de verlofgangers der lichtingen 1900 en 1901 der Regimenten Infanterie en van het Korps Genietroepen, welke lriachtens artikel 110 der Militiewet 1901. op 10 Februari 1903 onder de wapenen hadden moeten komen;

dat het bezwaar. dat iechtens niet zou zijn gebleken, dat het door den gedaagde niet voldoen aan de oproeping in werkelijken dienst aan onwil of opzet van den gedaagde te wijten zou zijn, in elk geval thans is gedekt. nu de gedaagde bij zijn verhoor als zoodanig voor het Hof heeft erkend geen gegronde reden, om van zijn korps weg te blijven en niet onder de wapenen te komen, te hebben gehad:

dat welke grief ook de gedaagde. met betrekking tot zijne oproeping in werkelijken dienst, anders zou hebben kunnen moveeren, die thans is ondervangen door de bekentenis van den gedaagde, dat hij de bijzondere oproeping van den Burgeineester van Eersel, om op 10 Februari 1903 onder de wapenen te komen heeft ontvangen:

dat de yuaestie. hoe de last tot afvoering als deserteur van een verlofganger der militie inoet worden uitgevoerd en hoe van die afvoering moet blijken, van zuiver administratieven aard en voor de onderwerpelijke zaak van geen belang is;

dat toch zoo'n verlofganger, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst. ieeds na den last tot zijne afvoering als deserteur nordt behandeld:

en heeft geconcludeerd tob ontzegging aan den gedaagde van diens eisch à minima.

HET HOF.

Gehoold de pleidooien:

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij, als verlofganger der Nationale Militie, lichting 1900. niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen 10 Februari 1903, gegrond op de bepaling van artikel 110 der Militiewet 1901;

Overwegende dat de Krijgsraad den beklaagde aan het henì teil laste gelegde heeft schuldig verklaard o. a. op grond van een in het vonnis vernield uittreksel uit het verlofgangersregister der gemeente Eersel, welk stuk in eersten aanleg is overgelegd en aan den beklaagde voorgehouden, geteekend door den Burgemeester van Eersel voor gelijkluidend uittreksel, zonder dat daaruit bleek waaruit het getroliken was, zoodat de Krijgsraad heeft recht gedaan op onvoldoend bewijs en liet vonnis op dien grond moet morden vernietigd;

Gezien de volgende stukken. alle aan den beklaagde voorgehouden:

1°. uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen vaii het 6de Regiment Infanterie, voor overeenkomstig het oorspronkelijke geteekend door den secretaris der hoofdadministratie W., waaruit blijkt dat beklaagde den 12den Maart 1900 is ingedeeld als loteling van de lichting van 1900 uit de gemeente Duizel met Eersel (N.-B.); dat hij den 14den Augustus 1901 rnet groot verlof is gegaan, en den 23s en Februari 1903 als deserteur is afgevoerd wegens het niet-voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst;

2°. het zakboekje van den beklaagde met den daarin voorkomenden verlofpas, hem den 14den Augustus 1901 uitgereikt, welke verlofpas denzelfden dag voor gezien is geteekend door den burgemeester van Eersel en niet bevat eenige aanteekening voor vertrek uit die gemeente;

3°. een uittreksel, voor gelijkluidend geteekend door den burgemeester dei gemeente Eersel, uit het register der verlofgangers van die gemeente, waaruit blijkt, dat beklaagde sedert i 4 Augustus 1901 als in die gemeente gevestigd verlofganger is ingeschreven en niet van daar is afgeschreven;

4°. een afschrift van een Regeeringstelegram van den Minister van Oorlog van 5 Februari 1903 aan den Commandeerenden Officier van het 6de Regiment Infanterie, voor eensluidend geteekend door den kapitein-adjudant van gemeld Regiment, houdende dat de verlofgangers der lichtingen 1900 en 1901 op 10 Februari 1903 uiterlijli des namiddags te vier uur onder de wapenen moesten komen;

5. afschrift eener openbare kennisgeving, voor gelijkluidencl geteekencl door den burgemeester der gemeente Eersel, van 6 Februari 1903, waarbij den daarin met name vermelde verlofgangers der Nationale Militie, onder wie ook beklaagde vermeld is. wordt bekend gemaaakt dat zij op den 10den Februari 1903 in werkelijken dienst worden geroepen;

6°. een door den burgemeester van Eersel voor gelijkluidend geteekend afschrift eener kennisgeving van 6 Februari 1903 aan den beklaagde, dat, hij op 10 Februari 1903 onder de wapenen inoet komen;

7°. uittreksel, voor eensluidend geteekend door den kapitein-adjudant van het 6de Reginient Infanterie, uit een brief van den Minister van Oorlog vaii 12 Februari 1903 aan de commandeerende-officieren van de Regimenten Infanterie en van het Korps Genietroepen, houdende machtiging om de verlofgangers der lichtingen 1900 en 1901, die niet in werkelijken dienst zijn opgekomen, zonder nadere machtiging, als deserteur af te voeren;

8°. een afschrift, door gemelden kapitein-adjudant voor eensluidend geteekend, van een schrijven van den burgemeester van Eersel aan den kolonel, commandant van het 6de Regiment Infanterie te Breda. van 14 Februari 1903;

Overwegende dat beklaagde zich schuldig heeft bekend aan het hem ten laste gelegde en opgegeveri: dat hij zich. toen de oproeping geschiedde, in België bevond; dat de oproeping hem echter wel heeft bereikt daar hij eene oproeping van den burgemeester van Eersel heeft ontvangen als de hem vertoonde, hierboven onder 6°. genoemd; dat die brief hem door zijne ouders is toegezonden maar hij dien drie dagen te laat ontving; dat hij te Hasselt in België, als kantoorbediende werkzaam was en geen andere reden had om weg te blijven daii dat hij voornemens was te trouwen;

Overwegende dat door de volgende getuigen orider eede is verklaard:

1°. Sergeant J. B.:

dat beklaagde zich op 16 Februari 1905, omstreeks vier uur des namiddags, vrijwillig heeft gemeld in de wacht aan de Chassé-kazerne te Breda, opgevende deserteur te zijn van de lichting 1900;

2°. Sergeant M. X. K.:

dat hij in den beklaagde herkent een der miliciens, met wie hij in 1900 en in 1901 te Breda heeft gediend;

3°. C. **h.** H, kapitein-kwartiermeester bij het 6de Regiment Infanterie, dat, hij, als secretaris der hoofdadministratie bij gezegd regiment, op 23 Februari 1903 in liet stamboek heeft doen inschrijven, dat beklaagde als deserteur was afgevoerd nadat hij daartoe, op de gebruikelijke wijze, van den commandant van beklaagdes compagnie de order had bekomen, die door den regimentscommandant nioest verstrekt, zijn;

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis. bevestigd door de aanteekeiiing iii liet stamboek en door het onder 4°. vermelde afschrift, wettig en overtuigend is bewezen, dat hij niet heeft voldaan aan de bij Koninklijk besluit van 5 Februari 1903 (*Staatsblad* n°. 68) krachtens artikel 110 der Militiewet 1901, aan de miliciens-verlofgangers der lichtingen van 1900 en 1901. behoorende tot de Regimenten Infanterie en tot het Korps Genietroepen, bevolen opkomst onder de wapenen tegen den tijd door daii Minister van Oorlog te bepalen, en door dezen bepaald op 10 Februari 1903 vóór des namiddags uier uren, en dat hij op den 23sten Februari 1903 als deserteur is afgevoerd, alsmede dat hij geen enkelen grond heeft kunnen aanvoeren oin zijn niet-opkomen te rechtvaardigen;

Overwegende dat voor beklaagde ter verdediging is aangevoerd:

1°. dat hij niet als deserteur kan worden behandeld en gestraft omdat niet ia gebleken van den door den Minister van Oorlog verstrekten last om hem als deserteur af te roeren:

2°. dat niet voldoende is bewezen dat de oproeping van beklaagde tot den werkelijken dienst is geschied bij openbare kennisgeving, noch dat hekiaagde op behoorlijk formeele wijze is afgevoerd als deserteur;

Overwegende ten aanzien van het eerste punt:

dat de bepaling van artikel 133 der Militiewet 1901, houdeiide dat de verlofganger der militie. die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, als deserteur wordt behandeld, bij de Wet van 5 December 1903 (*Staatsblad* n". 293) in dier voege is gewijzigd, dat die behandeling van den achtergebleven verlofganger als deserteur eerst plaats vindt nadat tot zijne afvoering als deserteur de last is verstrekt door den Minister van Oorlog, zoo hij behoort tot de militie te land;

dat deze wetswijziging, hoezeer iri werking getreden den 10den December

1903, eene voor den in gebreke gebleven verlofganger gunstiger bepaling bevat en derhalve, krachtens artikel 1, tweede lid van het Wetboek van Strafrecht, ook moet worden toegepast op het feit — hier het niet voldoen aan de oproeping tegen 10 Februari 1903 — voor het in werking treden der veranderde wet gepleegd;

dat bij den brief van den Minister van Oorlog van 12 Februari 1903, hiervoren teil 7de aangehaald, de commandant van het regiment, waartoe beklaagde behoorde, is gemachtigd om de verlofgangers, van wie dezen na onderzoek of uit eene ter zake betrekkelijke kennisgeving van den burgemeester, niet voldoende zekerheid mocht blijken dat het niet-voldaan-hebben aan de oproeping is te wijten aan onwil of opzet, onverwijld, dus zonder nadere machtiging van de zijde des Ministers af te wachten, als deserteur af te voeren en als zoodanig te behandelen;

Overwegende dat uit de Memorie van Toelichting tot de Wet van 5 December 1903 (Bijlagen Handelingen Tweede Kamer 1903/1904 n°. [57, 3] blz. 6) blijkt, dat de toen voorgestelde en zonder nadere bespreking onveranderd tot wet verheven wijziging van artikel 133 der Militiewet 1901 niet anders beoogde dan tot wettelijken regel te maken datgene wat tot dusver de administratieve practijk was geweest, t. w. dat een gebrekige verlofganger niet als deserteur werd behandeld en vervolgd vóórdat hij, op machtiging van den Minister van Oorlog, als deserteur was afgevoerd;

dat nu wel in de wet, als vereischte voor zoodanige behandeling, is opgenomen het verstrekken van den last door den Minister van Oorlog, maar dat in die toelichting enkel sprake is van machtiging, zoodat mag worden aangenomen dat de wetgever aan het door hem gebezigde woord last geen anderen zin heeft gehecht dan die van machtiging, daarbij uitgaande van de opvatting dat eene machtiging, door den Minister van Oorlog aan den commandeerenden officier gegeven, voor dezen gelijk staat met een last, ook dan wanneer, zooals in dit geval, de commandeerende officier werd vrijgelaten om, na een door hem in te stellen onderzoek, aan de op hem verstrekte machtiging al dan niet gevolg te geven;

Overwegende dat uit den brief onder 8° vermeld blijkt, dat de Commandeerende officier het door den Minister aan hem opgedragen onderzoek heeft ingesteld en dat door de bij hem ontvangen inlichtingen alleszins voldaan was aan de voorwaarde, door den Minister gesteld, zoodat aan het vereischte, bij het gewijzigd artikel 133 der Militiewet 1901 gesteld, is voldaan en beklaagde terecht als deserteur is behandeld en hij als zoodanig kon worden gestraft indien daartoe overigens de vereischten aanwezig zijn;

Overwegende ten aanzien van het tweede punt:

dat uit het onder 5°, hiervoren genoemde afschrift der openbare kennisgeving van 6 Februari 1903 met de daarop gestelde en op zijnen ambtseed afgelegde verklaring van den secretaris der gemeente Eersel blijkt, dat die kennisgeving werkelijk heeft plaats gehad, terwijl door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de onder 6°, hiervoren vermelde oproeping is bewezen, dat beklaagde ook nog persoonlijk aan zijne, ten aanzien van de vervulling zijner militieplichten geldende, verblijfplaats is opgeroepen;

dat wel bij de artikelen 126 en 130 der Militiewet 1901 is voorgeschreven een termijn van tien dagen voor den dag voor de opkomst bepaald, maar dat zoodanig voorschrift in de wet niet is gegeven, en uit den aard der zaak geen zin zou hebben, indien eene opkomst oiidei de wapenen krachtens artikel 110 dier wet;

Overwegende dat mitsdien de gronden door beklaagde te zijner verdediging aangevoerd, zijne schuld niet opheffen;

Gezien Je artikelen 6. 110, 117. 133 der Militiewet 1901, de wet van 5 December 1903 (*Staatsblad* n°. 293), de artikelen 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de wet vaii 1i Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), de artilielen 10 en 19 der met van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), *1,* 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, het Koninklijk Besluit van 5 Februari 1903 (*Staatsblad* n°. 68) en artikel 185 der Rechtspleging hij de Landmacht:

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 24sten Februari 1903 door den Krijgsraad in het tweede Militaire Arrondissement, standplaats 'i-Hertogenhosch, tegen beklaagde gewezen:

En opnieuw recht doende:

Verklaart den beklaagde schuldig aan:

eerste desertie in tijd van vrede door als verlofganger der Nationale Militie niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien op grond van ai tikel 110 der Militiewet 1901 gedane oproeping in werkelijken dienst, opgevolgd van vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf wat liet misdadige betreft de meeste overeenlroinst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede. gevolgd door arrestatie:

Veroordeelt hem te dier zake tot de stiaf van militaire detentie gedurende twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak door den veroordeelde sedert zestien Februari 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal worden gebracht van de opgelegde straf:

Verwijst den veroordeelde in de kosten, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 25 April 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. 4. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M ENGELHARD.

Een onderofficier was wegens dronkenschap, tengevolge waarvan hij zijn dienst niet had kunnen vervullen, krijgstuchtelijk gestraft.

Over deze straf beklaagde hij zich bij den korpscomm indant, onder opgave van zoodanig onware en onjuiste voorstellingen, duf deze, de I lacht lichtvaardig noemende en aan verregaande oneerbiedigheid toeschrijvende, den klager een tweede straf oplegde.

Ter zake van deze twee straffen beklaagde reclamant zich *onder opgave*

van dezelfde voorstellingen bij het Hof. Dit College oordeelde de ingebrachte klacht eveneens zoodanig ongegrond en lichtvaardig, dat ook deze klacht niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kon worden toegeschreven.

Het Hof legt den klager mitsdien een derde disciplinaire straf op.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klachten dd. 4 Maart 1905 van een sergeant bij de 1ste (reconvalescenten-) compagnie der Koloniale Reserve, in garnizoen te Zutphen; over de twee straffen hem onderscheidenlijk op 18 Februari en 2 Maart j.l. opgelegd,

de eerste: van acht dagen kamerarrest door zijnen detachements-commandant, den kapitein H. K., met de strafreden: „van den officier van ..gezondheid met andere verpleegden in de ziekeninrichting bij wijze van ..gunst verlof hebbende verkregen om eene voorstelling in de cantine bij ..te wonen, licht beschonken in de ziekeninrichting teruggelieerd (dronken-„schap)";

de tweede: van veertien degen politiekamer door zijnen korpscommandant, den luitenant-kolonel R. G. H., mei; de strafreden: „eene ongegronde „reclame ingebracht voor de hem op den 18den Februari j.l. door den „detachementscommandant opgelegde straf, zijnde de gedane klacht der-„mate ongegrond en lichtvaardig bevonden, dat zij aan verregaande oneer-„biedigheid moet worden toegeschreven":

Gelezen de verklaringen van den klager, de toelichtingen vervat in het voorloopig onderzoek ter plaatse gehouden, de berichten van den korpscommandant en de verdere bescheiden ter zake dienende:

Gehoord de voor dit Bof afgelegde verklaringen van den klager en die, onder eede afgelegd, van de verschillende getuigen;

Gelezen de consideratiën en het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om de klachten ongegrond te verklaren;

Overwegende dat de eerste straf werd opgelegd naar aanleiding van een schriftelijk rapport dd. *l i* Februari 1905, waarin door den sergeant van politie der Koloniale Reserve te Zutphen D. werd gemeld, dat hij den vorigen avond om 9 uur 40 minuten, na afloop eener voorstelling in de kazerne. „Latijnsche school", klager in beschonken toestand naar de kazerne „Weeshuis" had geleid en zulks hoewel klager in opdracht had om den troep, waarvan hij deel uitmaakte, zelf naar laatstgenoemde kazerne te brengen; dat klager daarop. door den hestraffer, detachements-commandant. gelioord, ontkende dronken te zijn geweest, hoewel hij erkende dat zijn opdracht was volvoerd door den sergeant van politie; dat toen een onderzoek plaats had. waarbij de officier van gezondheid Dr. v. u. W., die klager dronken achter den troep had zien loopen, den sergeant D. en klager werden gehoord en dat toen eerst de straf volgde;

Overwegende dat klager hiertegen aanvoert,, dat hij. die niet dronken de kazerne „Weeshuis" had verlaten en in de kazerne,, Latijnsche school" bij een voorstelling was geweest, slechts enkele — twee à drie — glazen bier gedurende die voorstelling in de cantine had gebruikt en d n onmogelijk in beschonken toestand had kunnen geraken: dat hij gewillig afstand heeft gedaan van de hem veratrekte opdracht om den troep naar huis te geleiden omdat hij meende dat de sergeant van politie daartoe instructies had ontvangen; dat de Officier van gezondheid Dr. v. u. W.

iiiet goed gezien heeft. ook toen hij zeide dat achter hem, klager, nog een korporaal geloopen had, hetgeen bezijden de naarheid is; dat hij, na het binnengaan der kazerne „Weeshuis" (ziekenzaal), nog aan den troep heeft aanbevolen oin geen lawaai te maken: dat hij altijd een ietwat zwaaienden gang heeft, en eindelijk dat hij verzoekt dat, tot staving van zijn beweren dat hij niet dronken is geweest, de getuigenis van 5 sergeanten, 3 lierporaals en 10 soldaten zal worden ingewonnen;

Overwegende dat, zoon-el bij het voorloopig onderzoek in liet garnizoen als — onder eede — voor dit Hof is verklaard:

door den sergeant CH. S. D., waarnemend sergeant-majoor:

dat hij op den genoemden avond (16 Februari 1905) bij het aantreden van den troep had opgemerkt dat klager, die belast was met het naar huis terugbrengen van dien troep na eene voorstelling in de kazerne „Latijnsche school", onder den invloed van sterken drank was; dat hij daarom dadelijk diens commando overnam en klager verwees naar den linkervleugel van den troep alwaar klager, ria enkele woorden tegenspraak, dan ook plaats nam; dat gedurende den nu volgenden terugmarsch klager drie à vier malen uit het gelid liep al waggelende en zwaaiende met zijne armen en slingerde van den eenen kant der straat naar den anderen; dat hij over de dronkenschap van klager, na het inrukken van den troep, niet den dokter heeft gesprolren: dat klager gedurende een geruimen tijd. tijdens de voorstelling, iiiet daarbij en ook niet in de cantine is geweest. zoodat hij vermeent, dat hij toen buiten de kazeriie heeft vertoefd en eindelijk dat hij, als waarnemend sergeant-majoor, verplicht was ten opzichte van klager te handelen zooals hij deed;

door den Officier van gezondheid der 1ste klasse Dr. A. H. r. D. W.:

dat hij op bedoelden avond in de Rijkenhagenstraat een oogenblik had moeten staan wachten om den troep te laten passeeren en daarna zag, dat klager, die achter den troep liep. dronken was: dat hij de geheele straat door. ongeveer vijf minuten lang, achter den troep is blijven loopen en, op klager lettende, gezien heeft dat deze dronken was oindat hij nu en dan uit het gelid liep en waggelde: dat klager zulke bokkesprongen maakte dat hij den lachlust van het publiek opwekte; dat klager hem bij de ziekenzaal, kazerne „Weeshuis," wel. maar vóór dien tijd niet gezien heeft en dat hij (lilager) zich toen strak gehouden heeft: dat hij aan klager ook den volgenden dag, ter wille zijner gezondheid, zijn dronkenschap heeft verweten en klager toen ook ontkende dronken te zijn geweest, waarop hij hem tot wederantwoord gaf dat zulks buiten ynastie wel het geval was; dat klager dien avond inderdaad zeer dronken was, zijn gang dien van een dronken man was en geheel verschilde met zijn gewonen gang; dat het onwaar is dat hij, zooals klager beweert, tot hem zon gezegd hebben. dat er achter klager nog een korporaal liep;

door do sergeanten-getuigen. door klager opgegeven:

dat zij, gedurende of na de voorstelling, waaronder de terugmarsch naar de kazerne was begrepen, òf niet bijzonder op klager hebben gelet. òf wel niets abnormaals aan hem hebben gemerkt, — aan een hunner kwam klager echter zenuwachtig voor;

door de korporaals-getuigen:

dat zij òf niet op klager gelet òf niets buitengewoons aan hem hebben bemerkt;

door de soldaten-getuigen:

dat zij òf niet op klager hebben gelet òf niets buitengewoons aan hem hebben gezien;

Overwegende dat uit het bovenstaande niet is gebleken dnt de sergeant, waarnemend-sergeant-majoor D. in zijn rapport van den 17d·n Februari onwaarheid heelt geschreven, terwijl dit rapport daarentegen door de" zeer bepaalde verklaringen van den Officier van gezondheid Dr. v. D. W. in allen deele wordt bevestigd, zoodat het vaststaat dat klager op den avond van den 16den Februari j.l. in beschonken toestand, onder geleide, naar de kazerne „Weeshuis" is teruggelieerd en wel zóódanig dronken was dat hij niet in staat was aan zijne opdracht, om den troep naar die kazerne te geleiden. te kunnen voldoen;

Overwegende dat daarom door den detnchementscointnandant terecht en niet te zwaar is gestraft, niet eene juiste strafreden welke de omstandigheden geheel weergeeft;

Overwegende dat de korpscommandant in zijne toelichting beeft verklaard, dat de tweede straf werd opgelegd nadat een gehouden onderzoek had aangetoond dat klager, hij zijiie verschillende verhooren. niet de volle waarheid omtrent de gebruikte hoeveelheid drank had gesproken, dat klager zich bedronken had gedurende eeiie voorstelling waarvan hem de bijwoning, bij wijze van gunst was toegestaan en zich daartoe uit de cantine en uit de kazerne heeft moeten verwijderen;

Overwegende dat klager. blijkens diens verklaring, zich door deze wijze van straffen bezwaard gevoelt omdat liem allereerst nog bewezen moet morden dat hij zich aan dronkenschap heeft schuldig gemaakt; dat hij verder vermeent dat iemand. die overtuigd is dat hem eene onverdiende straf is opgelegd, zich niet aan eene ongegronde reclame schuldig maakt en dat zoodanige reclame nog veel minder als lichtvaardig en oneerbiedig kan worden gekwalificeerd:

Overwegende dat uit het vorenstaande moet worden besloten dat klager zich, ten opzichte dezer tweede straf, bezwaard gevoelt zoowel over de beoordeelinp van zijnen korpscommandant die zijne klacht ongegrond verklaarde, als over diens aanduiding in de strafreden. dat de aan hem gedane klacht zóó lichtvaardig is bevonden dat zij aan verregaande oneerbiedigheid moet worden toegeschreven;

Overwegende dat de ongegrondheid van het eerste bezwaar reeds hierboven door het Hof is aangenomen en vastgesteld, terwijl de lichtvaardigheid toegeschreven aan verregaande oneerbiedigheid, waartegen het tweede bezwaar is gericht. terecht door den korpscommandant is bevonden zoowel in de aangevoerde onwaarheden, welke moesten worden gebruikt om de klacht ingang te doen vindeii. als in de omstandigheid dat klager; die dooi onbekwaamheid wegens drankmisbruik eeiie opdracht niet kon vervullen en daarom door een ander moest worden vervangen, toch over eene daarop gevolgde straf klaagde, omdat hij meende dat men hem het drankmisbruik niet zou kunnen bewijzen;

Overwegende dat derhalve oolr deze straf terecht en met eene juiste strafreden werd opgelegd en in verband met klagers strafregister niet te zwaar is;

Overwegende da klager, in plaats van te berusten in deze welverdiende en niet te zware straffen, zich daarover tot dit Bof heeft gewend met klachten welke in elk opzicht ongegrond zijn bevonden en tot wier steun hij dezelfde oiijaiste en onware voorstellingen, als bij den korpscommandant aangewend, heeft blijven gebruiken;

Gezien de artikelen 15, 16 en 18 der Rechtspleging bij dr Landmacht, 27 van liet Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie:

Beschikkende op bovengenoemde klachten:

Verklaart die zóódanig ongegrond en lichtvaardig dat. zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kunnen worden toegeschreven;

Legt klager deswege de straf op van twee dagen provoost.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 5 Mei 1905

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L **d.** WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. C DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

De levering van slobkousen door een korporaal-schoenmaker der Koloniale Reserve ten behoeve der Koninklijke Militaire Academie behoort niet tot zijne gewone dienstverrichtingen. Hij is dus bevoegd die levering uit te besteden onder zoodanige regeling der betaling als hem gr eddunkt. Langzame Betaling van den onderaannemer is mitsdien, waar i f korpscommandant bijde opdracht der levering daaromtrent niets had bepaald, niet in strijd met de eischen der krijgstucht.

De korpsco nmandant was wel bevoegd op de nakoming van die verplichtingen een wakend oog te houden. Hij was dus bevoegd den korporaal-schoenmaker te doen aanzeggen dat vóór een bepaalden datum de betaling van den onderaannemer zou moeten hebben plaats gehad. Niet-opvolging van die aanzegging is straf baar.

Aangezien de onderaannemer over de slechte betaling bij den korpscommandant niet had geklaagd, is niet aanwezig de overtreding der krijgstucht, bestaande in het bemoeilijken van den korpscommandant met geldelijke aangelegenheden.

Wijziging in verband met een en ander van de straf en de strafreden, waarover de korporaal-schoenmaker zich bij den Hove had beklaagd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de klacht den 25sten Maait 1905 ingediend door B , oud 48 jaar, geboren te Zutphen, korporaal-schoenmaker bij de Koloniale Reserve, over eene straf van acht dagen kamerarrest, hem den 21sten Maart 1905 opgelegd dooi. zijn korpscommandant, den luitenant-kolonel R. G. D., wegens: „Aan „een hem gegeven opdracht niet voldaan en den korpscommandant be„moeielijkt met geldelijke aangelegenheden";

Gezien de door klager en straffer ingediende memoriën en overgelegde stukken:

Gelet op het door klager en straffer medegedeelde bij hun verhoor vooi hrt Hof en op het daarvan opgemaakte pioeei-velbaal:

Gelet op Liet advies van den Advocaat-Fiskaal vooi Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot wijziging dei strafreden en vermindering der opgelegde straf:

Overwegende dat uit een en ander is gebleken:

dat de korpscommandant, straffer in deze, in het begin van 1905 aan

klager heeft, opgedragen de levering van eene partij slobkousen, welke bestemd waren voor de Koninklijke Militaire Academie te Breda eti welke opdracht. geschiedde door den korpscommandant op verzoek van den gouverneur dier inrichting en voor rekening van deze instelling, die de betaling daarvan bewerkstelligde door bemiddeling van de hoofdadministratie van het korps waartoe klager behoort:

dat aan straffer was ter oore gekomen, dat klager vroeger door hem gedane leveringen van slobkousen, welke niet door hem zelven waren vervaardigd maar waarvan hij de vervaardiging aan eene firma te Nijmegen had opgedragen, niet terctoiid aan zijn leverancier had betaald. nadat hij de gelden voor het geleverde van het korps had ontvangen;

dat st affer er geeii bezwaar tegen had. dat klager de door hem te leveren slobkousen door een ander liet maken, en ook niet aan klager bepaald had opgedragen om dadelijk, iia ontvangst van het geld. zijn leverancier te voldoen. maar. omdat hij vernomen had dat klager langzaam was in het betalen van zijn leverancier, den kapitein-adjudant heeft opgedragen om, nadat op den 1sten Maart 1905 aan klager de prijs van de eerste partij van vijftig geleverde slobkousen werd voldaan, zich te overtuigen dat klager het door hem ontvangen bedrag besteed had tot voldoening van zijnen leverancier:

dat klager daarop, door den kapitein-adjudant gelast om zijn leverancier te betalen, antwoordde dat hij zulks niet kon doen, omdat hij het ontvangen geld reedr voor een ander doel gebruikt had; dat klager toen gezegd heeft die betaling den 16den Maart te zullen doen en de kapitein-adjudant hem den 20sten Maart heeft bepaald als dag waarop hij hem de quitantie zou vertoonen: dat klager den 18den Maart aan den kapitein-adjudant heeft medegedeeld, dat hij den 20sten Maart niet kon betalen en verzocht het den eersten April te mogen doen, hetgeen door den kapitein-adjudant geweigerd werd; dat klager, blijkens dooi. hem overgelegde quitantie van de firma G. M. te Nijmegen aan deze, op 30 Maart 1905 voor de vijftig paren hem door haar geleverde slobkousen heeft betaald f 62.50;

Overwegende dat de levering van slobkousen, door den klager aangenomen ten behoeve van de Koninklijke Militaire Academie, niet behoorde tot de werkzaamheden, waartoe hij als korpoinal-schoenmaker bij het korps van de Koloniale Reserve is aangesteld;

dat klager, wien het vrijstond de door hem aangenomen leverantie door een ander te doen vervaardigen, dus ook vrij was, bij de opdracht der leverantie aan dien ander zoodanige regeling over de betaling te maken als die leverancier met hem zou overeenkomen;

dat derhalve de korpscommandant, nu hij niet, bij het opdragen der levering aan klager, bepaald had geëischt dat deze zijn leverancier dadelijk na ontvangst van het voor elke levering betaald bedrag zou betalen, aan de getroffen overeenkomst niet de bevoegdheid ontleende, om hem daartoe, in den loop der uitvoering van de overeenkomst, de opdracht of den last te verstrekken zoodat klager. door aan die opdracht niet, te voldoen, niet heeft gehandeld in strijd met de eischen der krijgstucht;

dat de korpscommandant echter wel bevoegd was eeii wakend oog te houden op Let nakomen der verplichtingen welke klager, die tot zijn korps behoorde, had aangegaan ter zake van eene levering, welke, al behoorde die niet tot zijn eigenlijke werkzaamheden als schoenmaker van het korps. hem was opgedragen ten behoeve vaii eeii militaire inrichting;

dat klager. toen hij door den kapitein-adjudant was aangemaand om zijn leverancier te betalen. heeft op zich genomen zulks te doen vóór of op

den 20sten Maart 1905 en hij. door zulks niet te doen. heeft gehandeld in strijd met de eischen eener goede krijgstucht;

dat derhalve het eerste gecleelte dei strafreden moet worden gewijzigd en de opgelegde straf, als gevolg daarvan. moet worden verminderd:

Overwegende dat niet is gebleken, clnt klager den korpscommandant inet geldelijli-e aangelegenheden heeft bemoeilijkt:

dat toch dooi den leverancier, aan wien klager de door hem aangenomen levering had opgedragen, bij den korpscommandant geene klaclit is ingedieiid over de niet-roldoening zijner vordering. zoodat het optreden van den korpscommandant in deze behoorde tot de gewone uitoefening van het door dezen over zijne ondergeschikten te houden toezicht';

dat derhalve het tweede gedeelte der strafreden moet vervallen:

Krachtens de artikelen 15—17 der Rechtspleging hij de Landmacht in verband rnet artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie. beschikkende op de ingediende klacht':

Wijzigt de opgelegde straf en de reden waarom die is opgelegd, in dier voege dat den klager is opgelegd een straf van drie dagen kamerarrest wegens: .,niet voldoen aan zijne stellige belofte. aan den kapitein-adjudant „gedaan, olll aan dezen op 20 Maart 1905 te vertoonen het bewijs van „kwijting eener door hem wegens een militaire leverantie aangegane schuld";

Gelast dat de straf waarover klager zich beklaagd heeft, en de daarvoor aangegeven reden. in klagers strafregister zullen worden vervangen door de straf en de strafreden voormeld.

Krijgsraad
in het 3de Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem.

Vonnis van 23 Augustus 1906.

President: Luitenant-Kolonel F. E. H. LIEBERT.

Leden: Kapiteins G. W. MOSSEL en K. L. L. H. VAN NISTELROOY, Luitenants P. TEN BRUGGEN CATE. H. ANDRÉ DE LA PORTE. A. J. D. DE WINTER en A. HACKSTROH.

Auditeur-Xilitair: Mr. W. C. SCHEIDIUS

Een als deserteur vervolgde landweerplichtige blijkt niet behoorlijk fot ket onder de wapenen komen ie zijn opgeroepen, weshalve hij wordt vrijgesproken.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den auditpur-militair, schriftelijk ter tafel overgelegd:

Overwegende dat A., oud *31 jaren,* geboren *te Apeldoorn, gedetineerd te Arnhem*, rooi. den krijgsraad is gesteld ter zake:

dat hij. als verlofganger (der Nationale Militie) van het 15de bataillon landweer-infanterie van het XVde Landweer-district, en als verlofganger gevestigd zijnde in de gemeente *Apeldoorn, opgeroepen zijnde* om op *19* Februarij 1906 voor den tijd van 13 dagen in werkelijken dienst te komen *bij een der onderdeelen van het 8ste Regiment Infanterie te Arnhem*, tot

straf wegen, niet-verschijning ter na inspectie op 9 December 1905 voor den Landweerdistrictskommandant te *Arnhem* niet aan die oproeping heeft voldaan. voortdurend afwezig is gebleven, en dat hij — toen hij zich in den avond van 31 Jnlij 1906 bij de politie te *Winterswijk* aanmeldde om naclitverblijf en voeding -- door de politie aldaar is gearresteerd, als zijnde in het Algemeen Politieblad als deserteur gesignaleerd;

Overwegende dat de gedetineeide heeft bekend, dat hij op 19 Februarij 1906 bij het 8ste Regiment Infanterie te *Arnhem* niet in werkelijken dienst is gekomen, doch heeft beweerd er niets van geweten te hebben dat hij had moeten opkomen:

Overwegende dat in de eerste plaats behoort te worden onderzocht, of gedetineerde is opgeroepen geworden om op 19 Februarij 1906 bij het 8ste Regiment Infanterie onder de wapens te komen:

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde copy-missive van Z.E. den Minister van Oorlog d.d 20 Januarij 1906, nº. 10, aan den kommandant van het XVde Landweerdistrict, door Zijne Excellentie is gelast de oproeping van gedetineerde oni op 19 Februarij 1906 voor 13 dagen onder de wapens te komen bij *het 1ste bataillon van het 1ste Regiment Infanterie;*

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde openbare kennisgeving van den burgemeester der gemeente *Apeldoorn* d.d. 30 Januarij 1906. met eene daarop gestelde verklaring van dien ambtenaar dat die kennisgering is gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe bij gemeentelijke verordening is aangewezen, de gedetineerde is *opgeroepen* oin op 19 Februarij 1906 voor den tijd van 13 dagen onder de wapens te komen bij het *1ste bataillon 1ste Regiment Infanterie, met ampliatie der ministerieele aanschrijving* door in de oproeping te voegen: „*in garnizoen te Deventer*";

Overwegende dat echter Z.E. de Minister van Oorlog blijkens zijne ten processe overgelegde copy-missive d.d. 14 Februari 1906, nº. 34, aan den kommandant van het XVde Landweerdistrict, aan dezen berigt, dat, met wijziging van de beslissing d.d. 20 Januarij 1906, nº. 10, door Z.E. werd bepaald, dat gedetineerde op 19 Februarij 1906 *bij een der onderdeelen van het 8ste Regiment Infanterie te Arnhem* aanwezig moest zijn, zijnde tevens aan genoemden kommandant opgedragen om den gedetineerde daarinede in kennis te stellen:

Overwegende dat volgens de ten processe overgelegde missive van den kommandant in het XVde Lnndwccrdistrict d.d. 7 Augustus 1906. nº. 138, *geen bewijs van oproeping van gedetineerde om op 19 Februarij 1906 onder de wapens te komen bij ket 8ste Regiment Infanterie fe Arnhem* kon worden overgelegd, zijnde door het Departement van Oorlog geen last verstrekt lot eene nieuwe oproeping;

Overwegende dat alzoo het bewijs ontbreekt, dat de gedetineerde gelijk in de klagt wordt beweerd, is opgeroepen om op 19 Februarij 1906 *bij het 8ste Regiment Infanterie te Arnhem* onder de wapens te komen en hij derhalve niet kan worden schuldig verklaard aan het niet voldoen aan eene oproeping daartoe:

Overwegende dat de gedetineerde derhalve behoort te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde feit;

Gezien artikel 181 der Regtspleging bij de Landmagt en artikel 21 der Landweerwet:

Regt doende in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig bewezen, dat de gedetineerde is opgeroepen om

op 19 Februarij 1906 bij het 8ste Regiment Infanterie te *Arnhem* onder de wapens te komen en hij uit dien hoofde niet kan worden schuldig verklaard aan het niet-voldoen aan eene oproeping daartoe:

Spreekt den gedetineerde vrij en beveelt zijn ontslag uit het arrest:

De proceskosten te dragen door den Staat.

Krijgsraad
in het 3de Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem.

Vonnis van 14 September 1906.

President: Luitenant-Kolonel F. E. H. LIEBERT.

Leden: Kapiteins C. F. J. DE THOUARS en K. L. L, H. VAN NISTELROOY, Luitenants M. W. VIEWEG, Jhr. J. G. L. CALKOEN, A. J. D. DE WINTER en Jhr. H. J. REPELAER VAN DRIEL.

Auditeur-Militair: Mr. W. C. SCHEIDIUS.

Een milicien-verlofganger wordt, als behoorende tot het 11de Regiment Infanterie, opgeroepen om Dij zijn korps onder de wapenen te komen. Aangezien dat korps op den dag, tegen welken de opgeroepene had moeten opkomen, over vier garnizoenen verdeeld was, en uit de oproeping niet bleek, waar hij zich moest aanmelden, is de oproeping niet behoorlijk geschied. Hrt niet voldoen aan deze oproeping maakt den milicien-verlofganger dan ook niet tot deserteur.

DE KRIJGSRAAD IN HES DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM.

Gezien de stukken van den piocesse;

Gehooid de conclusie van eisch van den auditeur-inilitair. schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat B., oud 25 jaren, geboren te Oldenzaal. gedetineerd te Arnhem, voor den Krijgsraad is gesteld ter zake:

dat hij, als verlofganger der Nationale Militie der lichting van 1901 en ingedeeld zijnde geworden bij het 8ste Regiment Infanterie, doch op 1 Julij 1905 overgeplaatst zijnde bij het 11de Regiment Infante ie en als verlofganger gevestigd zijnde in de gemeente Rotterdam. op 21 September 1905 bij openbare kennisgeving door den burgemeester dier gemeente aldaar opgeroepen zijnde om voor den tijd van zes weken *bij zijn corps* onder de wapens te komen — tot straf wegens niet-verschijnen ter na-inspectie op S Julij 1905 voor den Militie-Commissaris te Rotterdam — niet aan die oproeping heeft voldaan, voortdurend afwezig is gebleven en zich eerst op 10 Augustus 1906 bij zijn corps te Edo heeft aangemeld:

Overwegende dat blijkens ten processe oveigeleqd extract uit het stamboek van het 11de Regiment Infanterie. de gedetineerde, na op 4 Maait 1901 bij het 8ste Regiment Infanterie te zijn ingedeeld als loteling der ligting van 1901 uit de gemeente Utrecht, en laatstelijk op 5 Mei 1903 te zijn gesteld in het genot van groot verlof. op 1 Julij 1905 is overgeplaatst bij eerstgenoemd Regiment:

Overwegende dat blijkens liet extract uit het register der verlofgangers in de gemeente Utrecht, de gedetineerde, na op 1 Mei 1903 te zijn gesteld in het genot van groot verlof. in dat register is ingeschreven als hebbende zich op 22 Slei 1903 voor aankomst gemeld en op 4 Mei 1904 voor vertrek uit Utrecht naar Rotterdam:

Overwegende dat in het ten processe overgelegde extract uit het register der veilofgangers in de gemeente Rotterdam, de gedetineerde is ingeschreven en daarin Utrecht als zijne voorlaatste verblijfplaats is vermeld, doch is verzuimd daarin te vermelden, den dag waarop hij zich te Rotterdam bij den burgemeester voor aankomst uit Utrecht heeft gemeld, maai dat, blijkens ten processe overgelegde copie-missive van den burgemeestei te Rotterdam, d.d. 14 Mei 1904 aan den burgemeester te Utrecht, de gedetineerde zich op 14 Mei 1904 bij den burgemeester te Rotterdam heeft gemeld voor aankomst uit Utrecht;

Overwegende dat de gedetineerde heeft erkend, na op 3 Mei 1903 in het genot van groot verlof te zijn gesteld, eerst als verlofganger zich te Utrecht te hebben gemeld en in Mei 1904 Utrecht verlaten hebbende, zich op 14 Mei 1904 ie Rotterdam voor aankomst te hebben gemeld en na dien tijd zijne verlofpas niet voor vertrek te hebben doen afteekenen:

Overwegende dat alzoo de gedetineerde geacht kan worden sedert 14 Mei 1904 te zijn gevestigd als veilofganger der Nationale Militie in de gemeente Rotterdam;

Overwegende dat diensvolgens de na dien datum gedane oproepingen van verlofgangers der Nationale Militie in ae gemeente Rotterdam voor hem verbindend waren:

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde openbare kennisgeving van burgemeestei en wethouders der gemeente Rotterdam. d.d. 26 April. 16 en 30 Mei 1905, inet eene daarop gestelde verklaring van dit collegie, dat dezelve zijn gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe in de gemeente gebiuihelijk. de in die gemeente gevestigde verlofgangers der Nationale Militie o. a. der ligting van 1901, wier namen beginnen met de letters A. tot en met Jl., waartoe alzoo de gedetineerde behoort, als beginnende zijn naam met H, zijn opgeroepen om op 9 Junij 1905 aldaar ter inspectie voor den Militie-Commissaris te verschijnen;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde openbare kennisgeving van burgemeester en wethouders der gemeente Rotterdam, d.d. 24 Junij 1905, niet eene daarop gestelde verklaring dat die kennisgeving is gedaan bij aanplakking tei plaatse als daartoe in de gemeente gebruikelijk, de verlofgangers der Nationale Militie in die gemeente gevestigd, o a. dei ligting van 1905. en die verzuimd hadden ter inspectie te verschijen, o.a. op 9 Junij tevoren, zijn opgeroepen om op 8 Julij 1905 aldaar ter na-inspectie voor den Militie-Commissaris te verschijnen:

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde copij-missive van Z. E. den Minister van Oorlog d.d. 21 Augustus 1905 aan den Commandeerenden Officier van het 8ste Regiment Infanterir, met daarbij gevoegden nominatieven staat. Z. E. heeft gelast. dat de daarin genoemde verlofganger *van* dat *corps*, zijnde B., zoude worden opgeroepen om op 2 October 1905 voor den tijd van zes weken onder de wapens te komen tot straf wegens niet-verschijning ter na-inspectie, welke ministeriële aanschrijving door den lroinmandnnt van het 8ste Regiment Infanteiie bij de daarop gestelde apostille d.d. 31 Augustus 1905 is gesteld in handen van den Commandeerenden Officier van het 11'e Regiment Infanterie, als behoorende de loteling R. tot het *voormalig* 5de bataillon van het 8ste Regiment;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde openbare kennisgeving van den burgemeester der gemeente Rotterdam d d. 21 September 1905, niet eene daarop gestelde verklaring, dat deze kennisgeving is gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe in de gemeente gebruikelijk, R.. zijnde de gedetineerde der lichting van 1901, behoorende tot het 11de Regiment Infanterie. is opgeroepen om op 2 October 190.5 in werkelijken dienst te treden bij *zijn* corps;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde copij-missive van Z. E. den Minister van Oorlog d.d. 8 December 1905, aan den kommandant van het 11de Regiment Infanterie. deze is gemagtigd geworden oin den gedetineerde wegens niet-voldoening aan de oproeping tot den werkelijken dienst. als deserteur af te voeren indien hij hij ontvangst dier missive nog niet bij zijn corps is cerschenen:

Overwegende dat blijkens het aangehaalde extract-staniboelr, de gedetineerde op 11 December 1905 als deserteur is afgevoerd wegens niet-voldoening aan de oproeping tot den werkelijken dienst:

Overwegende dat de gedetineerde heeft verklaard. dat hij behoort tot de ligting der Nationale Militie van 1901 en op 4 Maart 1901 is ingedeeld bij het 8ste Regiment Infanterie; dat hij laatstelijk op 5 Mei 1903 in garnizoen zijnde te Utrecht. is gesteld in het genot van groot verlof, eerst in Utrecht is gebleven en aldaar door den burgemeester zijne verlofpas heeft doen afteekenen: dat hij in Mei 1904 naar Rotterdam is vertrokken en op 14 Mei 1904 zijne verlofpas aldaar door den burgemeester heeft doen afteelienen, doch na dien tijd zijne verlofpas niet uoor vertrek naai elders heeft doen afteekenen; dat hij in Maart 1905 naar liet buiteiiland is gegaan: dat hij erkent noch op 9 Junij 1905 ter inspectie te Rotterdam, noch op 8 Julij 1905 ter na inspectie te zijn verschenen. daar hij toen in Brussel was; dat hij, wel wetende dat jaar inspectie te inoeteii maken, nog eens in een café de Nieuwe Rotterdamsche Courant heeft ingezien en ziende dat het toch reeds te laat was, maar aldaar aan het werk is gebleven. doch. ziek zijnde gem-orden, naar Utrecht is gegaan en in de kazerne aldaar komende om zich te melden, var, andere miliciens vernemende dat hij thans bij liet 11de Regiinent Infanterie behoorde. toen nog in garnizoen te Utrecht. zich bij den sergeant-inajoor van de 3de compagnie 2de bataillon. vroeger het 8ste, thans 11de Regiment Infanterie, heeft aangemeld; dat hij diens naam niet weet. doch dat de fourier er bij was en deze S. heet: dat de bergmilt-majoor tot hem zeide: „ik weet er niets van, dus ik kan je hier „niet houden: wist ik er iets van, dan zou ik je hier houden", ell hij, gedetineerde, toen weder is weggegaan; dat hij in het buitenland weder ziek zijnde geworden en zijne betrekking verloren hebbende, is teruggekeerd naar Utrecht, waar eene zuster van hem woont en toen hoorende dat hij op last van den Minister van Oorlog te Rotterdam was opgeroepen, op 10 Augustus 1906 naar Ede is gegaan. waar hij vernam dat zijne compagnie was en zich heeft aangemeld bij den fourier S.;

Overwegende dat F. F. v. H., sergeant-majoor-administrateur bij de 3de compagnie van het 2de bataillon van het 11de Regiment Infanterie. thans in garnizoen te Ede, als getuige onder eede heeft verklaard. dat zich in het vorige jaar bij hem een persoon als de milicien-verlofganger B. op het bureau der compagnie heeft aangemeld, als hebbende gemankeerd bij de inspectie der verlofgangers; dat dit wel in Augustus kan geweest zijn. doch hij zich dit niet herinnert; dat die persoon door den fourier S als B. werd herkend: dat R. zeide. dat hij deserteur was, daar hij geen inspectie had gemaakt en men hem op het stadhuis te Rotterdam had

gezegd om bij zijne compagnie te gaan informeeren op welke wijze hij onder de wapens moest komen; dat getuige, nog niets wetende van eene hem opgelegde straf. B den raad heeft gegeven om zich zoo spoedig mogelijk te Kotterdam op het stadhuis. afdeeling militie. te melden en B. zich toen heeft verwijderd; dat hij de persoon, die zich thans als B. heeft aangemeld, herkent als dezelfde persoon die zich in het vorige jaar bij hem heeft aangemeld:

Overwegende dat A. J. S.. fonrier bij de 3de compagnie 2de bataillon 11de Regiment Infanterie, thans in garnizoen te Ede, als getuige onder eede heeft verklaard, dat de gedetineerde zich in het vorige jaar te Utrecht op het compagnies-bureau is komen aaninelden: dat hij zich niet herinnert of dit in Augustus is geweest: dat gedetiiieerde zeide. dat hem op het stadhuis te Rotterdam was medegedeeld, dat hij zich bij zijne compagnie moest aanmelden: dat de sergeant-majoor v. H. daaiop aan gedetineerde inededeelde dat van eriie oproeping bij de compagnie niets bekend was en alstoen de gedetineerde weder is vertrokken: dat nu op 10 Augustus 1906 's avonds ongeveer half negen ure, de gedetineerde voor de cantine bij getuige is gekomen en hem mededeelde te Utrecht vernomen te hebben, dat hij als deserteur was afgevoerd en dat hij zich daarom nu te Ede kwam aanmelden:

Overwegende dat door de schriftelijke bescheiden en de beëedigde verklaringen der getuigen in verband met de bekentenis van den gedrtineeide in voege door hem afgelegd, wettig en overtuigend is bewezen, dat hij als verlofganger der Nationale Militie, gevestigd zijnde te Rotteidain, niet heeft voldaan aan de oproeping oin op 5 Junij 1905 ter inspectie, noch aan de oproeping om op X Julij 1905 ter na-inspectie te Rotterdam te verschijnen: dat hij op last van Z. E. den Minister van Oorlog -- tot straf wegens niet-verschijning ter ria-inspectie -- als verlofganger der ligting van 1901 en behoorende tot het 11de Regiment Infanterie. op 21 September 1905 te Rotterdam is opgeroepen om op 2 Octobei 1905 voor den tijd van zes weken *bij zijn corps* onder de wapens te komen, doch eerst op 10 Augustus 1906 zich te Ede, waar een gedeelte van her 11de Regiment Infanterie in garnizoen ligt. bij den fourier S. heeft gemeld;

Overwegende dat de oproeping, in voege geschied — door hem op te loepen. om, *als behoorende tot het 11de Regiment Infanterie,* te komen *bij zijn corps* — niet behoorlijk is geschied. aangezien gedetineerde, die op 5 Mei 1903 nog behoorde tot het 8ste Rrginient Infanterie, was gesteld in het genot van groot verlof en tijdens hij verlofganger was, merd overgeplaatst bij het 11de Regiment Iriianterie, uit die oproeping, al ware hij daarmede bekend geweest, niet kon zien *waar* hij had moeten verschijnen, daar *het 11de Regiment Infanterie,* volgens de ten processe overgelegde missive van den cominaiidant van dat regiment d.d. *25* Augustus 1906, no. 2120, op 2 October 1905 gedeeltelijk te Bergen-op-Zoom, gedeeltelijk te Utrecht. gedeeltelijk te Arnhem en gedeeltelijk te Nijmegen in garnizoen lag;

Overwegende dat alzoo de gedetineerde. niet behoorlijk opgeroepen zijnde, niet gezegd kan worden aan eene oproeping van hem, als verlofganger, oni in werkelijken dienst te treden, niet te hebben voldaan en diensvolgens niet kan gezegd worden zich aan desertie te hebben schuldig gemaakt;

Overwegende dat alzoo de gedetineerde behoort te worden vrijgesproken van de beschuldiging van desertie:

Gezien artikel 181 der Regtspleging bij dr Landmagt en 117 der Militiewet van 1901:

Regt doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat de gedetineerde B., Lehoorende tot de ligting van de Nationale Militie van 1901 en tot het 11de Regiment Infanterie, en als verlofganger gevestigd zijnde in de gemeente Rotterdam, op 21 September 1905, ingevolge den last van Z. k. den Minister van Oorlog bij openbare kennisgeving te Rotterdam is opgeroepen om op 2 Octoher 1905 voor den tijd van zes weken *bij zijn corps* onder de wapens te komen, niet op *2* October 1905 onder de wapens is gekomen en zich eerst op 10 Augustus 1906 te Ede, waar een gedeelte van het 11de Regiment Infanterie in garnizoen ligt, bij den fourier S. heeft aangemeld:

Verstaat dat de oproeping, in voege geschied — door hem op te roepen, als *behoorende tot het 11de Regiment Infanterie*, te komen *bij zijn corps* — niet behoorlijk is geschied, aangezien de gedetineerde. — die op 5 Mei 1903, als behoorende tot het 8ste Regimeiit Infanterie, was gesteld in het genot van groot verlof en tijdens hij verlofganger was, werd overgeplaatst bij het 11de Regiment Infanterie - uit de oproeping, al n-ale hij daarinede bekend geweest, niet kon zien, *waar* hij had moeten verschijnen, daar het 11de Regiment Infanterie op *2* October 1905 gedeeltelijk in Bergen-op-Zoom, gedeeltelijk te Utrecht, gedeeltelijk te Arnhem en gedeeltelijk te Nijmegen in garnizoen lag;

Verstaat, dat alzoo de gedetineerde, niet behoorlijk opgeroepen zijnde, niet gezegd kan worden aan eene oproeping van hem als verlofganger oin in werkelijlien dienst te treden, niet te hebben voldaan en diensvolgens niet kan gezegd worden zich aan desertie te hebben schuldig gemaakt;

Spreekt den gedetineerde vrij van de beschuldiging, niet te hebben voldaan aan eene oproeping tot den werkelijken dienst;

Beveelt zijn ontslag uit het arrest;

De proceskosten te dragen door den Staat.

Krijgsraad
in het 3de Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem.

Vonnis van **22** *Augustus 1906.*

President: Lniteiiant-Kolonel F. E. H, LIEBERT.

Leden: Kapiteins G. W. MOSSEI en K. L. L. H. VAN NISTELROOY; Luitenants Jhr. J. C L CALKOEN, H. A. ANDRÉ DE LA PORTE, J. G. DE VRIES ROBBÉ en W. A. BOSWIJK.

Waarnemend Auditeur-Militair: Nr. W. F. VAN MEURS.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 5 October 1906.

President: Mr. C. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. h. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. h. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. P. h. VAN ENGEN.

Beklaagde, een korporaal (onderofficier) van 17 *jaren, had onder verzachtende omstandigheden geweigerd een gegeven* ol *der te volbrengen. Deswege stond hij voor den Krijgsraad terecht, die de feiten en beklaagdes schuld daaraan bewezen achtte.*

De Krijgsraad was van oordeel dat art. 13 der wet van 14 November 1879 (Stbl. n°. 191) zooals dit artikel thans luidt. niet toelaat eene andere straf op fe leggen dan militaire detentie, aangezien deze straf en hechtenis ongelijksoortige straffen zijn en art. 39 septies *van het Wetboek van Strafrecht dus niet geldt.*

De Krijgsraad meent dat de straf van militaire detentie voor jeugdige militairen niet gemist kan worden. aangezien geldboete in den regel een ondoelmatige straf is en plaatsing in een tuchtschool niet geschikt is om militaire deugden aan fe kweeken en te bevorderen. Bovendien zou, werd militaire detentie in gevallen als het onderwerpelijke niet opgelegd, ook degradatie als bijkomende straf volgens de woorden van art. 13 van genoemde wet van 1879 met kunnen worden uitgesproken.

De Krijgsraad wil ook geen militaire gevangenisstraf opleggen, omdat deze straf verstrekkende rl2 *ongeuenschte gevolgen kan hebben, teruijl, al moge een langdurig verblijf in een huis van bewaring voor. een jeugdig persoon aan slechte invloeden vrij spel laten, de op te leggen straf slechts kort en beklaagde op enkele weken na 18 jaar oud is. Bovendien opent het laatste lid van art. 10 der genoemde wet van 1879 de mogelijkheid om de slechte invloeden zooveel mogelijk te beperken. Het College veroordeelt den beklaagde tot veertien dagen militaire detentie.*

In appel verzoeken zoowel de Advocaat-Fiskaal als de beklaagde veroor.

deeling tot militaire gevangenisstraf, de laatste onder mededeeling, dat de penale Kinderwet op hem van toepassing is en dat hij op grond daarvan slechts tot geldboete of tot plaatsing in eene tuchtschool zou kunnen worden veroordeeld. Deze laatste straf acht hij voor zichzelf uit een militair oogpunt niet gewenscht.

Het Hof is van oordeel dat aan den beklaagde, die tijdens de uitspraak van het vonnis nog geen 18 jaren zins, op grond van het laatste lid van art. 39 septies van het Wetboek van Strafrecht in verband met art. 10. tweede lid, der meergenoemde wet van 1879 geen militaire detentie had mogen worden opgelegd. Immers mag volgens art. 39 septies geen hechtenis worden opgelegd, terwijl volgens art. 10, tweede lid, op militaire detentie de regelen van ket eerste boek (waaronder art. 39 septies) van het Wetboek van Strafrecht toepasselijk zijn.

112 casu zijn geen termen aanwezig om een andere dan de op het misdrijf gestelde straf op te leggen, doch wel om geen zware bestraffing te doen plaats vinden. Veroordeeling geschiedt tot veertien dagen militaire gevangenisstraf.

DE KRIJGSRAAD IN HES 3DE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM.

Overwegende dat de gerequireerde, oud 17 jaar, geboren te Amersfoort, korporaal bij het 5de Regiment Infanterie, in garnizoen te Amersfoort, is beschuldigd:

dat hij op 2 Juni 1906, des avonds omstreeks 9 uur, in de Infanteriekazerne n°. 3 te Amersfoort, toen de sergeant-majoor-instructeur r. O. hem meermalen gelastte munitiekisten van de cantine naar het munitiemagazijn te brengen, uitdrukkelijk heeft geweigerd die orders te gehoorzamen, zeggendo: „dat doe ik niet", en opzettelijk heeft nagelaten die na te komen;

Overwegende dat beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt, met dien verstande dat slechts eens de last is gegeven en geweigerd, opgevende het bevel niet zoo ernstig te hebben ingezien; dat hij meende niet verplicht te zijn het corvee te doen, omdat daarvoor niet betaald werd en het een burgervereeniging gold; dat het de eerste maal was, dat hij voor dien dienst gecommandeerd werd; dat hij later vernomen heeft, dat er wel voor het corvée betaald werd, maar dit hem toen onbekend was;

Overwegende dat de navolgende getuigen, allen dienende bij het 5de Regiment Infanterie en wonende te Amersfoort, onder eede hebben verklaard:

1. J. v. O., sergeant-majoor-instructeur: dat hij op 2 Juni belast was met hel. commando van het corvée dat 's morgens 9½ uur afmarcheerde naar de heide; dat beklaagde vóór het afmarcheeren de patronen van het munitie-magazijn gehaald had; dat getuige, alvorens met het corvée af te marcheeren, de korporaals gelast heeft alles terug te brengen wat medegenomen was, welk bevel hij op de heide herhaald heeft; dat hij 's avonds omstreeks 9 uur in de Infanterie-kazerne n°. 3 komende, vijf patroonkisten onbeheerd bij de onderofficierscantine zag staan; dat hij zich naar de compagnie van beklaagde begeven heeft; dat deze gereed stond uit te gaan en op getuige's vraag, waarom hij de patroonkisten niet had weggebracht, antwoordde: „ik ben al later thuis gekomen dan de anderen": dat hij hierop

beklaagde gelastte de menschen van het corvée bij elkaar te halen om de patroonkisten weg te brengen; dat beklaagde hierover ontevreden werd, begon te mopperen, koppel met degen op het bed wierp, de compagnie over liep, mopperend in bijzijn van jonge miliciens, de gang inliep zonder moeite te doen om de menschen hij elkaar te halen en terugkwam, zeggende niemand te kunnen vinden, waarna hij beklaagde liet voorloopig arrest oplegde; dat hij zelf daarop het corvée heeft gebaald en beklaagde in den gang nabij de macht nogmaals gelast heeft de patronen weg te brengen, waarop beklaagde toen vroeg of het voorloopig arrest gehandhaafd bleef als hij de patronenkistjes weg bracht, waarop hij bevestigend antwoordde: dat beklaagde hierop zeide: „dan doe ilï het niet". n-aarop getuige het hem nog viertnaal gelastte en hem wees op de gevolgen die eene verdere weigering na zich zonde sleepen; dat beklaagde echter halsstarrig bleef weigeren;

2. C. J. B., sergeant: dat dien avond omstreeks 9 uur voor hem als sergeant van de week gehlazeii werd: dat hij naar de compagnie gaande den vorigen getuige in de gang tegenkwam en op diens mededeeling aan belilnagde voorloopig arrest te hebben opgelegd. dezen naar hem toe gaan liet; dat hij hoorde dat de sergeant-majoor beklaagde gelastte de patroon-Bisten weg te brengen, waarop beklaagde vroeg, of, ingeval hij het deed, het voorloopig arrest zoude worden opgeheven, waarop de ander iets antwoordde: dat beklaagde hierop antwoordde: ,,dan doe ik het niet", waarop beklaagde in arrest werd gesteld, doch later op last van den adjudant-onderofficier werd ontslagen; en

3. R. K., korporaal: dat hij dien avond omstreeks 9 uur in de gang bij de wacht van de Infanterie-lrnzerne n°. 3 gehoord heeft,, dat de eerste getuige aan beklaagde bevel gaf patroonkistjes naar het munitie-magazijn te brengen; dat beklaagde antwoordde: .,dat doe ik niet"; dat deze den ander vroeg of het voorloopig arrest zonde worden opgeheven; dnt de sergeant-majoor nog eenmaal gelastte en beklaagde zeide: „dan doe ik .,het niet";

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de beëedigde verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend bewezen is, dat hij zich aan het hem ten laste gelegde feit heeft schuldig gemaakt; dat het weinig beleidvol optreden van den eersten getuige, voor wien geen termen bestonden het voorloopig a rest aan beklaagde op te leggen, althans te handhaven toen deze gereed stond den opgedragen last uit te voeren, in verband met beklaagde's jeugdige jaren, aanleiding geeft tot toepassing van verzachtende omstandigheden:

Overmegende dat de Krijgsraad van ooi deel is. dat, nu het opleggen van eene andere strafsoort wenschelijk voorkomt, art. *li* van de Wet van 14 November 1879 (*Stbl.* n°. 191), gewijzigd bij de Wet van 15 April 1886 *(Stbl.* n°. 64), uitsluit eene andere straf toe te passen dan militaire detentie: dat het bepaalde in art. 39 septies, slot. hieraan niet in den weg staat. daar militaire detentie en hechtenis blijkens art. 17 voornoemd ongelijkmatige straffen zijn:

Overwegende dat de Krijgsraad bedenkelijk acht. de toepassing van militaire detentie op jeugdige tnilitairen uitgesloten te achten, aangezien cleze straf in vele gevallen, bijv. bij eerste desertie. ter zake waarvan militniten beneden 18 jaar, blijkens de gerechtelijke statistiek niet zelden veroordeeld worden, moeielijk kan gemist woiden: dat toch geldboete in den regel een ondoelmatige straf is en plaatsing in eene tuchtschool zelden bevoideilijk tal zijn voor het doel waarvoor zij gewoonlijk een jeugdigen

inilitair wordt opgelegd: het aankweeken en bevorderen van militaire deugden;

Overwegende dat het opmerking verdient dat de wet in art. 13 van genoenide met van 1879 degradatie slechts toelaat bij veroordeeling tot de straf van militaire detentie, tot militaiie gevangenisstraf of tot gevangenisstraf; dat de beslissing dat jeugdige militairen niet militaire detrntie zonden kunnen ondergaan, zou leiden tot de onaannemelijke slotsom, dat bijv. bij veroordeeling van een jeugdigen onderofficier wegens deseitie, degradatie niet mogelijk roude zijn; dat gegradueerden dan in zoodanig geval, behalve tot verwijzing in geldboete. slechts tot opzending naar de tuchtschool, met behoud van hun graad. zouden kunnen verooideeld worden;

Overwegende dat de Krijgsraad niet kan medegaan met de conclusie van den Auditeur-Militair. streklíende tot opleggen van militaire gevangenisstraf. welke straf inzonderheid voor het latere maatschappelijke leven van den gestrafte, verreiliende en ongewenschte gevolgen kan hebben: dat de Krijgsraad niet blind is voor de slechte gevolgen. die een langdurig verblijf in een huis van bewaring op een jeugdig persoon kan hebben, maar dat slechts enkele weken dezen beklaagde van den 18-jarigen leeftijd scheiden, de op te leggen straf slechts kort is en de toepassing van art. 10, slot, der Wet van 1879 de kans van ongewenschte kennismaking van minderwaardige elementen zal voorkomen;

Gezien de artikelen 95, 53, 54 en 2 Crimineel Wetboek voor het Krijgsbolk te Lande, 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nº. 64), 39 septies en 91 Wetboek van Strafrecht, de Wet van 12 Februari 1901 (Staatsblad nº. 63) en 185 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart liet ten laste gelegde feit wettig en oveituigend bewezen;

Kwalificeert het als: „het als onderofficier uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de orders van dengene die boren hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen, gepleegd in tijd van vrede";

Verklaart beklaagde hieraan schuldig;

Veroordeelt hem tot een militaire detentie van veertien dagen;

Verwijst hem in de kosten van het rechtsgeding.

In de zaak aanhangig tusschen den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht. ambtshalve en als bij resolutievan den 7den September 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van bet vonnis door den Krijgsraad in het derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 22sten Augustus 1906 gewezen in de zaak tegen een korporaal bij het 5de Regiment Infaiiterie. oud 18 jaar, geboren te Amersfoort, gerequireerde in persoon, die bij geineld vonnis, met aanhaling dei. aitikelen 95. 53, 54 en 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsrolk te Lande, 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nº. 64), 39 septies en 91 van het Wetboek van Strafrecht. de Wet van 12 Februari 1901 (Staatsblad iiº. 63) en van artikel 183 der Rechtspleging bij de Landmacht is schuldig verklaard aan liet als onderofficier uidrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de orders van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen. gepleegdin tijd van vrede, en veroordeeld tot eene militaiie detentie van veertien dagen, alsmede verwezen iii de kosten van het rechtsgeding,

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden.

dat beklaagde op 2 Juni 1906, des avonds omstreeks 9 uur, in de Infanterie-kazerne nº. 3 te Amersfoort, toen de sergeant-majoor-instructeur J. v. O. hem meermalen gelastte munitiekisten van de cantine naar het munitiemagazijn te brengen, uitdrukkelijk geweigerd heeft die orders te gehoorzamen zeggende: „dat doe ik niet" en opzettelijk heeft nagelaten die na te komen: dat deze feiten, zoomede de schuld van den beklaagde daaraan, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen en naar behooren zijn gequalificeerd:

dat, nu de Krijgsraad in zijn vonnis het bestaan van verzachtende omstandigheden aannam, hij wel is waar bevoegd werd om in plaats van de bij de Wet bepaalde straf, een mindere te kiezen, doch tevens voor hem de verplichting bleef bestaan om zoo weinig mogelijk van de op het misdrijf gestelde straf af te wijken en, bij de bepaling der soort, op de daad van het misdrijf acht te geven;

dat Vertooner daarom en omdat de strafverlichting al voldoende tot haar recht kon komen, door, met handhaving der bij de Wet bepaalde straf, bij de toepassing haar duur in te perken, het beter vindt ten deze van de op het misdrijf van dienstweigering gestelde straf niet af te wijken en derhalve aan beklaagde militaire gevangenisstraf op te leggen:

verzocht en bij resolutie van den 18den September 1906 verkregen hebbende 's Hof, mandament van appel ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, alléén voor wat de opgelegde straf betreft, en dat de gedaagde alsnog, met weglating van de artikelen 53 en 54 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, en met aanhaling van artikel 7 der Wet van 14 Novembber 1879 (Staatsblad nº. 191) zal worden veroordeeld tot veertien dagen militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigen, van het gewezen vonnis, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie eii moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder a minima,

en

genoemden gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat hij zich tot zijn spijt heeft laten vervoeren tot eene handeling, welke hij met diep leedwezen gevoelt onbestaanbaar te zijn met de krijgstucht;

dat hij echter met den Krijgsraad met bescheidenheid van oordeel is, dat er voor hem verzachtende omstandigheden zijn:

dat hij evenwel van oordeel is dat, nu de Krijgsraad hem heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van artikel 95 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, daartegen slechts militaire gevangenisstraf is bedreigd;

dat de bepalingen der Wet van 12 Februari 1901 (Staatsblad nº. 63) op hem toepasselijk zijn, daar hij den leeftijd van 18 jaar nog niet had bereikt:

dat echter het laatste lid van artikel 39 septies van het Wetboek van Strafrecht den rechter de bevoegdheid geeft om de bepalingen, vervat in dat artikel, buiten toepassing te laten en recht te doen naar de bepalingen ten aanzien van personen boven den leeftijd van 18 jaar geldende (Geschiedenis der wetgeving op de misdadige jeugd blz. 269–293);

dat, naar het bescheiden oordeel van gedaagde, de rechter thans alleszins redenen heeft om van die bevoegdheid gebruik te maken:

dat hij toch vooreerst op het tijdstip van liet plegen van het strafbare feit op een paar maanden na den leeftijd van 18 jaar bereikt had en thans reeds die leeftijd is overschreden:

dat hij verder meent, dat de toepassing der bepalingen van de Wet van 12 Februari 1901 (Staatsblad nº. *GS)* ertoe zal leiden dat òf hem eene boete wordt opgelegd òf hij voor eenigen tijd zal worden geplaatst in eene tuchtschool;

dat dit laatste niet gewenscht is, daar de gedaagde als korporaal mededrager van het militair gezag en belast is met de krijgstucht te handhaven, zoodat het wel eenigszins ongerijmd is hem in eene inrichting te plaatsen, waarvan de Minister CORT VAN DER LINDEN zeide: ..de tuchtschool „is eene instelling tot het ondergaan van vrijheidstraf. waarin de *kinderen* „zullen worden onderwezen, waar zij zullen zijn onder voortduiend des- „kundige leiding" (Geschiedeilis der wetgeving op de misdadige jeugd, blz. 143):

dat korporaals daarin dus niet behoeven te worden geplaatst;

ren is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den beklaagde te veroordeelen tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd als het Hof. in verband met de verzachtende omstandigheden, zal achten te behooren

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door heide partijen ter rolle gedaan,, dat zij afstand doen van pleidooi:

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 2 Juni 1906. des avonds omstreeks 9 uur, in de Infanterie-kazerne nummer drie te Amersfoort, toen de sergeant-majoor-instructeur J. v. O. hem meermalen gelastte munitiekisten van de cantine naar het munitiemagazijn te brengen, uitdrukkelijk geweigerd heeft die orders te gehoorzamen, zeggeride: „dat doe ik niet", en opzettelijk heeft nagelaten die na to komen:

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verlilaard hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd:

Overwegende dat terecht de Krijgsraad den beklaagde deswege heeft schuldig verklaard aan liet misdrijf van „als onderofficier uitdrukkelijk „weigeren en opzettelijk nalaten de orders van dengene, die boven hem „gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, gepleegd in tijd van vrede";

Overmegende echter dat de Krijgsraad ten onrechte den beklaagde heeft veroordeeld tot eeiie militaire *detentie* voor den tijd van veertien dagen;

Overwegende toch dat, blijkens een onder de processtukken aanwezig extract uit het geboorteregister der gemeente Ainersfoort, de beklaagde in die gemeente is geboren 19 September 1888, zoodat hij, tijdens de uitspraak van het voiinis van den Krijgsraad op 12 September 1906, den leeftijd van 18 jaren nog niet had bereikt en aan hem, op grond van liet laatste

lid van artikel 39 septies van het Wetboek van Strafrecht in verband niet artikel 10. tweede lid, der Wet van 11 November 1879 (Staatsblad nº. 191) zooals liet gewijzigd is bij de Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nº. 64) de straf van militaire *detentie* niet lion worden opgelegd:

Overwegende immers dat gemeld laatste lid van artikel 39 septies van het Wetboek van Strafrecht bepaalt, dat ten opzichte van mindei-jarigen, die den leeftijd van 16 jaren wèl doch dien van 18 jaren niet hebben bereikt, liet opleggen van hechtenis is uitgesloten, terwijl gemeld artikel 10, tweede lid, der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nº. 191) zooals het is gewijzigd bij de Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nº. 64j bepaalt, dat op de militaire detentie zijn toepasselijk de regelen van het eerste boek (waartoe artikel 39 septies behoort) van het Wetboek van Strafrecht voor de hechtenis voorgeschreven (1);

Overwegende dat de omstandigheden, waaronder het misdrijf heeft plaats gehad, wel aanleiding 'geven om den beklaagde eene niet zware straf op te leggen maar niet om de bij de wet op het misdrijf gestelde straf van militaire gevangenis te vervangen door eene andere soort, en dat er termen zijn tot toepassing van liet laatste lid van artikel 39 seyties van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van de artikelen 53 en 54 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

Verbetert hst vonnis, door den Krijgsraad in het derde Militaire Arron dissement, hoofdplaats Arnhem, 22 Augustus gewezen en op 12 September 1906 uitgesproken, alleen voor wat betreft de aan den beklaagde opgelegde straf:

Veroordeelt den beklaagde tot eene inilitaire gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 15 Februari 1907.

President : Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden : Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, K. P. VERSPIJCK, Np. TV. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. h. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Aanvulling met nieuwe feiten van de telastelegging in hooger beroep.

Het Hof doet recht op de alleenstaande beëedigde getuigenis van een zee-officier, die een opgewonden soldaat van de Koloniale Reserve op straat had

---

(1) Het Hof blijft hier hetzelfde standpunt innemen als bij zijne sententie van 30 Januari 1906. opgenomen in den eersten jaargang van dit Tijdschrift blz. 429 v.

(Rel M R. T.)

aangemaand om naar de kazerne te gaan. Deze aanmaning wordt als eene dienstzaak beschouwd.

Beklaagde, die in eersten aanleg door den Krijgsraad zonder toepassing van straf ter beschikking van de Regeering was gesteld, wordt in hooger beroep tot de straf van plaatsing in een tuchtschool veroordeeld.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof'

tusschen

een soldaat hij de Koloniale Reserve. oud 17 jaar, geboren te Gerkes klooster (gemeente Achtkarspelen) gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het derde Militaire Arrondissement. standplaats Arnhem. gewezen den 19den Januari 1907, inet aanhaling der artikelen 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19 der Wet vaii 14 November 1879 *(Staatsblad* nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 *(Staatsblad* nº. 64*)*, 39 en 39 bis van het Wetboek van Strafrecht, der Wet van 12 Februari 1901 *(Staatsblad* nº. 68) en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, met vrijspraak van liet meer hem ten laste gelegde dan als bewezen is aangenomen, is schuldig verklaard aan het als soldaat zijn meerdere in rang mrt gebaren dreigen, met bepaling dat geen straf zal worden toegepast, en ter beschikking der regeering gesteld, de proceskosten ten laste van den Staat:

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, ais wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde, in den avond van 10 Decembei 1906 omstreeks 9.15 uur. in de Begijnenstraat te Nijmegen den luitenant ter zee 2de klasse J. J. R.. die in uniform gekleed was, niet de linkerhand tegen den linkerschouder heeft geduwd en hem zoodoende den weg heeft versperd. zoomede dat beklaagde, met de rechterhand boven het hoofd opgeheven. voornoemden luitenant heeft gedreigd in eene houding alsof hij hem wilde slaan:

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo iinpetraiit van mandament van appèl en eischer ten eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven, dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoon-el wat betreft het al of niet bewezene van het ten laste gelegde feit en de qualificatie daaraan te geven als den aard en duur dei op te leggen straf, en, ten aanzien van den hierna te melden eisch a minima, tevens verweerder à minima,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Laiidinacht ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie vaii den 29sten Januari 1907 geautoriseerd om dlt appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen. mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appel en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd :

dat Vertooner. met 's Hofs toestemming ter 's Hofs terechtzitting vaii 5 Februari 1907, aan den impetrant alsnog Ileeft teil laste gelegd: immers in ieder geval, dat hij te Nijmegen in den avond van den 10den December

1906. de volgende misdrijven tegen den dienst en de subordinatie, tegen den Luitenant ter zee 2de klasse J. d. B., opzettelijk en opvolgend heeft gepleegd, dooi dien meerdere in rang: *a.* in zijne tegenwoordigheid, met woorden te beleedigen, hem uitmakende voor: „vuile ploert, schoft en lummel; b. met de linkerhand bij een zijner schouders aan te grijpen en daartegen te duwen en de rechterhand, waarin een nies, dreigend. alsof hij hem wilde slaan, tegen hem op te heffen, waarna daaromtrent hrt Hof den impetrant als beklaagde en J J. R alsmede J. P. H. als getuigen onder eede heeft qehoord:

dat nu door de zoo in eersten aanleg als in appèl bijgebrachte bewijzen wettig en overtuigend ia bewezen hetgeen aan den impetrant nader in appèl is ten laste gelegd, evenals impetrants schuld daaraan;

dat de bewezen strafbare feiten als volgt behooren te morden gequalificeerd: het, door een soldaat. opzettelijk 1° met woorden en gebaren beleedigen en dreigen van zyn meerdere in rang in diens tegenwoordigheid, 2° in tijd van vrede en niet voor deii vijand plegen van daden van geweld tegen denzelve;

dat Vertooner liet geraden vindt dat. voor die feiten, aan den impetrant de straf van plaatsing in eene tuchtschool worcle opgelegd;

dat het ook gewenscht is. dat de duur dier plaatsing niet te kort gesteld worde, daar de impetrant, niettegenstaande zijn jeugdigen leeftijd. zich herhaaldelijk aan dronkenschap overgeeft en voorschreven strafbare feiten ook onder den invloed van misbruik van geestrijken drank beeft begaan;

en is geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat alsnog de impetiaiit en verweerder. met aanhaling der artikelen 99. 100. en 211 van het Crimineel Wetboek vooi hrt Krijgsvolk te Lande, **i.** i0 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), *2*, lid **1.** en **i.** lid 1 en **3,** der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* n'. 162) 27 bis en ter, 39 septies, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: het dooi een soldaat opzettelijk 1° niet woorden en gebaren beleedigen en dreigen van zijne meerdere in rang, in diens tegenwoordigheid, 2° in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van daden van geweld tegen denzelve.

rn deswege veroordeeld tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van acht maanden. alsmede in de misen en de kosten der Justitie eii die van den processe in eersten aanleg en in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor Liet Hof heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat aan den beklaagde bij den Krijgsraad is ten laste gelegd dat hij in den avond van 10 December 1906 omstreeks te 9¼ uur, in de Hezelstraat te Nijmegen een mes tegen een burger hebbende getrokken, toen de Luitenant ter zee 2e. klasse J. .J. R hem had aangeraden om kalm naar de kazerne te gaan en zich daarna door de Begijnenstraat, in de richting der Waal-kazerne verwijderde, dien luitenant is gevolgd en dezen heeft toegevoegd: .vuile ploert, schoft. je gaat niet naar de kazerne" en

dat hij. toen de luitenant hem oiider het oog bracht dat hij tegenover een officier itond. heeft gezegd: „Ik weet wel dat gij officier zijt, maar dat „kan me niets verdommen, je gaat niet naar de kazerne." den luitenant den weg lieeft versperd en dezen met dr linkerhand heeft tegengehouden zoodat deze niet verder kon gaan, terwijl hij de rechterhand in dreigende houding omhoog geheven had en, doelende op dien luitenant, het woord „lummel" heeft geuit;

Overwegende dat aan beklaagde in hooger beroep bij het Hof nader is ten laste gelegd dat hij te Nijmegen in den avond van 10 December 1906 de volgende misdrijven tegen den dienst en de subordinatie tegen den Luitenant ter zee 2de klasse J. J. R. opzettelijk en opvolgend lieeft gepleegd, door dien meerdere in rang: 1°. in diens tegenwoordigheid met noorden te beleedigen dezen uitmakende voor „vuile ploert, schoft en „lummel". 2°. met de linkerhand bij een van diens schouders aan te grijpen en daartegen te duwen en de rechteihand. waarin een mes. dreigend, alsof hij dezen wilde slaan, tegen dezen op te hef-fen;

Overwegende dat de beklaagde bij het Hof heeft opgegeven, zich iiiet te kunnen herinneren wat in den avond van 10 December 1906 op de straat te Nijmegen tusschen hem en den Luitenant ter zee R., dien hij voor een brievenbesteller had aangezien, is voorgevallen, doordat hij toen dronken was tengevolge van het gebruiken van vijf borrels sterken drank:

Overwegende dat door J. J. R. Luitenant ter zee 2de klasse, dienende aan boord van Harer Majesteits „Rhenus" gestationneerd te Nijmegen, bij den Krijgsraad en het Hof als getuige onder eede is verklaard, dat hij in den avond van 10 December 1906 gekleed in uniform op de straat te Nijmegen den beklaagde naar aanleiding dat deze aldaar een burger met een geopend mes bedreigde. heeft aangemaand naar de kazerne te gaan; dat beklaagde, in plaats van aan die aanmaning te voldoen. vlak voor hem is gaan staan en wel zoodanig dat hij zijn neg niet kon vervolgen, hem toevoegende de woorden: „vuile ploert. schoft. je gaat niet naai de kazerne „toe": dat hij den beklaagde heeft gewaarschuwd de gelijke uitdrukkingen tegen hem niet te bezigen, want dat hij nns officier. waarop de beklaagde hem lieeft t-egevoegd: „dat weet ik. dnt kan me niets verdommen, lummel. „je gaat niet naar de kazerne toe, je komt er niet dooi": dat de beklaagde voorts hem met de linkerhand bij den rechterschouder heeft gepakt en tegen dien schouder heeft geduwd en de rechterhand waarin de beklaagde een geopend mes had, dreigend teqen hem heeft opgeheven; dat de brlilaagde wel een borrel had gedronken, maar niet dronken was:

Overwegende dat door J. P. B. telegrambesteller te Nijmegen, bij den Krijgsraad en het Hof als getuige oiider eede is verklaard dat hij in den avond van 10 Decembei 1906 op de straat te Nijmegen heeft gezien dat de beklaagde den Luitenant ter zee R inet de linkerhand bij een dei schouders heeft gepakt en geduwd en de rechterhand omhoog had geheven in eene houding alsof hij den luitenant wilde slaan: dat lig niet heeft gezien dat de beklaagde toen een voorwerp in die hand had: dat hij gehoord heeft dat de beklaagde, doelende op den luitenant heeft gezegd: „die lummel komt er niet door": dat hij zeer goed heeft bemerkt, dat de beklaagde wel driftig nas, maar niet dronken:

Overwegende dat de onder eede afgelegde verklaringen van dt getuigen R en H. voornoemd wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan den beklaagde in hooger beroep hij het Hof is ten laste gelegd:

Overwegende hierbij dat de Luitenant tri zee R. op zijn eed moet worden geloofd en zijne getuigenis voor een volledig bewijs moet worden

gehouden, daar deze door eenen aan hem gesubordineerde in eene dienstzaak is gescholden en gedreigd; (1)

Overwegende dat uit een ten processe overgelegd extract uit het register van geborenen in de gemeente Achtkarspelen is gebleken dat de beklaagde in die genieente is geboren 9 Juni 1889. zoodat hij 17 jaren oud was, toen hij de feiten pleegde. die hem ten laste zijn gelegd en ook thans nog 17 jaren oud is;

Gezien de artikelen 99, 100, en 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19 van de Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n". 191) 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* n°. 162), 27 bis en ter, 39 septies, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beioep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, door den Krijgsraad in het derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, op 19 Januari 1907 in de zaak tegen den beklaagde gewezen. bij welk vonnis de beklaagde alleen schuldig verklaard is aan het; als soldaat met gebaren dreigen van zijn meerdere in rang, bepaald is dat geen straf zal worden toegepast op drn beklaagde en deze ter beschikking der Regeering gesteld is:

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen bij den Krijgsraad en iiader in hooger beroep bij het Hof aan den beklaagde is teil laste gelegd:

Verklaart den beklaagde deswege schuldig aan de misdrijven van:

1° als soldaat met woorden beleedigen en met gebaren dreigen van zijn meerdere in rang,

2° als soldaat in tijd vall vrede en niet voor den vijand plegen van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang;

Veroordeelt den beklaagde ter zake van die misdrijven tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van zes maanden;

Bepaalt dat de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

---

(1) Het is ons niet duidelijk. op grond waarvan het Hof de soldaat der Koloniale Reserve beschouwde als gesubordineerd aau den zeeofficier R. en de verhouding van deze heide militairen op dat oogenblik als een dienstverhouding aanmerkte. Het vonnis van den Krijgsraad schijnt ons juister gewezen.

(Red. M. R. T.)

Krijgsraad
in het 3de Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem.

President: Luitenant-Kolonel N. BORSBOOM.

Leden: Kapiteins G. W. F. EPKEMA en C. C. E. D' ENGELBRONNER, Luitenants H. ANDRÉ DE LA PORTE, I. L. A. KRAMER, P. DINGEMANSE en A F. DUFOUR.

Auditeur-militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Eene oproeping van een milicien-verlofganger om van 6—18 Augustus onder de wapenen te komen, zonder dat daarbij het jaartal is aangegeven, is geene behoorlijke oproeping. Het niet voldoen daaraan maakt den verlofganger niet tot deserteur, aangezien het ten laste gelegde feit niet wettig en overtuigend bewezen wordt geacht.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM,

Overwegende dat h., inilicien-soldaat bij het 11de Regiment Infanterie. in garnizoen te Ede, oud 27 jaar. geboren te Apeldoorn, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld als beschuldigd:

. dat hij. als loteling der licliting 1899 uit de gemeente Apeldoorn, ingedeeld bij het 8ste Regiineiit Infanterie, doch op 1 Juli 1905 overgeplaatst bij het 11de Regiment Infanterie ell als verlofganger der Nationale Militie gevestigd te Apeldoorn. bij openbare kennisgeving van den burgemeester dier gemeente van 18 April 1906 aldaar opgeroepen zijnde om van 6 tot en met 18 Augustus 1906 voor herbalingsoefeningen bij zijn corps onder de wapens te komen. niet aan die oproeping heeft voldaan, voortdurend afwezig is gebleven en zich eerst op 23 Februari 1907 te Ede bij den commandant van de wacht aan de Infanterie-kazerne no. 1 heeft aangemeld;

Overwegende dat de beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde feit ie hebben schuldig gemaakt, opgevende niets te hebben geweten van eenige oproeping: dat hij laatstelijk op li September 1904 is gesteld in het genot van groot verlof, zich toen heeft begeven naar Apeldoorn, aldaar na aankomst in die gemeente zijn verlofpas bij den burgeineester dier gemeente heeft aangeboden om dien voor aankomst te doen afteekenen en dien daarna niet voor 18 April 1906 weder voor vertrek naar eene andere gemeente heeft doen afteekenen; dat hij, in Februari 1907 ter secretarie te Apeldoorn vernomen hebbende, dat hij als deserteur was afgevoerd. zich op 23 Februari 1907 te Ede bij den commandant der wacht der Infanterie-kazerne no. 1 heeft aangemeld;

Overwegende dat beklaagde blijkens ten processe overgelegd uittreksel uit het stamboek van het 11de Regiment Infanterie op 15 Juni 1899 is ingedeeld als loteling der lichting van 1899 uit de gemeente Apeldooin, laatstelijk op 17 September 1904 gesteld in het genot van groot verlof en op 1 Juii 1905 is overgeplaatst bij het 11de Regiment Infanterie;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegden verlofpas, afgegeven te Utrecht den 17den Septeniher 1904 door den commandeerende-officier van liet 5de Bataillon 8ste Regiment Infanterie, aan beklaagde verlof is verleend tot nadere oproeping;

Overwegende dat deze verlofpas op 19 September 1904 voor aankomst is gezien bij den burgemeester vall Apeldoorn en voor vertreknaar Voorst

eerst op 30 April 1906, dus na den dag om voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen, zijnde 18 April 1906;

Overwegende dus dat oproepingen van de in de gemeente Apeldoorn gevestigde verlofgangers der Nationale Militie na 19 September 1904 tot zoodanigen dag na 30 April 1906 waarop hij zich bij den burgemeester zijner nieuwe woonplats Voorst getneld heeft, voor beklaagde verbindend waren;

Overwegende dat de Minister van Oorlog bij beschiklring van 27 Maart 1906 ter uitvoering van het Koninklijk Besluit van 3 Februari 1906, n°. 64, heeft bepaald. dat de verlofgangers der Nationale Militie behoorende tot de lichting van 1899, o. a. van het 11de Regiment Infanterie, tot oefening in den wapenhandel behoorden te worden opgeroepen oni op 6 Augustus 1906 bij liun corps onder de wapen te komen (Rec. Mil. 1906, blz *322):*

Overwegende dat hij openbare kennisgeving van den burgemeester der gemeente Apeldoorn vaii 18 April 1906, inet eene daarop gestelde verklaring van dien ambtenaar, dat die kennisgeving is gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe bij gemeentelijke verordening i aangewezen, de miliciens-verlofgangers van de lichtiiig van 1899 o. a. van het 11de Regiment Infanterie zijn opgeroepen om voor herhalingsoefeningen op 6 Augustus bij hun corps, liet 11de Regiment Infanterie, onder de wapenen te komen;

Overwegende dat. blijkens ten processe overgelegd afschrift van een brief van den Minister van Oorlog van 16 October 1906 aan den Commandeerenden Officier van het 11de Regiment Infanterie, deze is gemachtigd beklaagde wegens het niet voldoen aan de te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst als deserteur af te voeren, althans indien hij bij ontvangst nog niet bij zijn corps mocht zijn aangekomen;

Overwegende dat. blijkens het aangehaalde uittreksel uit het stamboek. beklaagde op 18 Octoher 1906 als deserteur is afgevoerd, wegens het niet voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst:

Overwegende dat als getuigen onder eede hebben verklaard:

1. A. J. S., sergeant-fourier bij de 3de compagnie van het 2de bataljon 11de Regiment Infanterie, in garnizoen te Ede, dat beklaagde zich noch op 6 Augustus 1906 noch een van de volgende dagen bij zijn corps heeft gemeld en zich eerst op *23* Februari 1907 daarbij heeft vervoegd;

2. J. A. D., sergeant als sub 1: dat beklaagde zich noch op 6 Augustus 1906 noch daarna bij zijn corps heeft aangemeld: dat getuige hem voor het eerst weer op *23* Februari 1907 op de compagnie heeft gezien;

en 3. D. L. v. H., sergeant bij de 4de compagnie 2de bataljon 11de Regiment Iiifanterie. iri garnizoen te Ede. dat beklaagde zich op *23* Februari 1007 ongeveer 3 uur namiddags, in uniform gekleed en voorzien vaii zijn zakboekje, bij getuige. als commandant van de kazernewacht in de Infanteriekazerne n°. 1 te Ede, heeft gemeld;

overwegende dat beklaagde wel heeft opgegeven niets geweten te hebben omtrent zijne overplaatsing bij het 11de Regiment Infanterie, maar dat in zijn zakboekje die overplaatsing is vermeld, zoomede dat in de lastgeving voor opkomst met spoed, dat zijn garnizoen Ede is; dat genoemde A. J. S. hieromtrent nog als getuige heeft verklaard, dat alle zakboekjes van alle lichtingen vóór 1 Mei 1906 zijn gewijzigd wat betreft den overgang van het 8ste naar het 11de Regiment Infanterie; dat de zakboekjes later te Ede nogmaals zijn opgevraagd: ten einde de reisroute bij opkomst met spoed te wijzigen; dat op den staat der opgevraagde zakboekjes vermeld staat. dat beklaagde's zakboekje uit Apeldoorn op 27 Juni 1905 gewijzigd naar die gemeente is teruggezonden:

dat de burgemeester van Apeldoorn bij brief van 8 Maart 1907, nº. 87, heeft verklaard bij brief van 25 Mei 1905, nº. 182, heli-laagde's zakboekje wegens overplaatsing naar het 11de Regiment Infanterie te hebben gezonden aan den commandant van het 5de bataljon 8ste Regiment Infanterie te Utrecht, naar aanleiding van diens schrijven van 20 Mei 1905, nº. 511;

Overwegende, dat de oproeping, in voege geschied, door beklaagde op te roepen op 6 Augustus bij zijn corps onder de wapenen te komen, oin op den daarbij aangegeven tijd, 6—18 Augustus, onder de wapenen te lroinen. ten einde voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst te worden gesteld! niet; als eene behoorlijke oproeping is te beschouwen, aangezien daarbij niet het jaar is aangegeven:

Overwegende dat heli-langde derhalve belioort te worden vrijgesproken van de beschuldiging van desertie:

Gezien de artikelen 11i der Militiewet 1901 en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht:

Verklaart het ten laste gelegde feit niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde feit:

Veroordeelt den Staat in de kosten van het rechtsgeding.

INHOUD.

Blz.

Aannemers. Toezicht van den korpscommandant op de levering van goederen, door eene inrichting der landmacht gegund aan een zijner onderhebbenden Slechte betaling van onderaannemers door dien militairen aannemer. Bemoeilijken van den korpscommandant met geldelijke aangelegenheden was in casu niet aanwezig 451

— Schadeloosstelling van aannemers wegens inwerkingtreding der Ongevallenwet 1901 131

Administratie der Marine. Wisseling van Hoofdinspecteur 141

Ambtenaren. Landweerplicht van Staatsambtenaren 73

Auditeurs-Militair. Auditeur te Leeuwarden. Geschiedenis der auditien. 216

— Karakter der betrekking. 254

— Auditeur te 's-Gravenhage 270

— Auditeur te Leeuwarden en Arnhem 327

Begraven. Wetsontwerp op het begraven van lijken van militairen. 60, 135, 139

Begrooting 1907. Uittreksels uit de schriftelijke en mondelinge behandeling 261, 328

Beleediging. „Och verrek, vent!" 207

— Beleediging van een meerdere door middel van de drukpers . . . 241

— „Dondersteen dood!" is geen beleediging 390

Berisping is geen disciplinaire straf 384

Bevel. Militaire gehoorzaamheid, door Mr. J. A. Eigeman. 167

— Dienstbevel aanwezig geacht 207, 265

Bewusteloosheid. is slapen een toestand van bewusteloosheid? . . . 326

Bewijs. Alleenstaande verklaring van een meerdere 207, 466

— Identiteit van het onderzochte voorwerp blijkt niet voldoende. Een nopens dit onderzoek afgelegde verklaring is, dus geen bewijsmiddel. 286

Boekaankondiging. J. J. C. van Dijk, de rechtspositie van den Indischen officier 331

— Prof. Mr. J. Simon van der Aa. de arbeid als element van de vrijheidsstraf 334

Briefje van ontslag. Wegzenden van militairen wegens veroordeeling ter zake van een met de eerlijkheid strijdend misdrijf 241, 242

Blz.

Cursus, Rechtsgeleerde. Gelden op de begrooting 1907 uitgetrokken rooi dezen cursus bij de Landmacht 141. 267. 269
— In afwachting van de opening vaii dien cursus eene opleiding door eigen studie niogelijk gemaakt. Examencommissie, door welke tevens een studieprogramma zal worden ontworpen. 212

Depot van Discipline. Reorganisatie in **1841.** Resultaten daarvan . . 339
— Is het depot nog noodig? Verpleging aldaar 266

Desertie. Ontheffing van militiedienst voor eeii deserteur, wiens misdrijf verjaard was 146
— Desertie van schepelingen van zeilree liggende bodems. 226
— Verjaring van desertie 228
— „Achterhaalde" deserteurs. 325
Recidive bij desertie na het ingaan van eeii nieuw dienstverband . 394
— Afspraak tot desertie niet bewezen, evenmin als desertie met het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten 430
— Oproeping elders dan de woonplaats van den militieplichtige ongeldig. 428
— Afvoering van deserteurs. Art. 133 Militiewet 1901. Voor oproeping onder de wapenen ex art,. 110 Militiewet 1001 geldt niet de termijn van 10 dagen, bedoeld in de artt. 126 en 130 dier met. 459
— Vrijspraak van eeiï onder de wapenen geroepen verlofganger der Landweer, op grond dat tot die oproeping geen behoorlijke last gegeven was door het Departement van Oorlog. 453
— Vrijspraak van een opgeroepen **milicien-verlofganger** omdat iiit de oproeping niet bleek, waar hij zich had aan te melden 455
— Vrijspraak van eeii milicien-verlofganger, die onder de wapenen geroepen was. omdat in de oproeping bij de vermelding van het tijdvak waarvoor de oproeping geschiedde. het jaartal niet genoemd was . . 471

Diefstal. Kleine dieverijen (Art. 157 C. W. Z.) 217
— Kleine diefstallen, gepleegd om uit den dienst ie worden verwijderd. 242
— Wegnemen van kleine hoeveelheden suiker uit eeiï ongesloten victualiekist niet strafbaar geacht wegens het ontbreken van het oogmerk vaii wederrechtelijke toeëigening. 573

Dienst. Een aanmaning vaii ecii meerdere, gericht tot eeii dronken mindere, om naar de kazerne te gaan, is een dienstzaak **467**

Doadslag. Moord, doodslag of mishandeling met doodelijken afloop'! . 349

Doodstraf. Zijn doodvonnissen, in Indië door Zeekrijgsraden gewezen, onderworpen aan het fiat-executie van den Gouverneur-Generaal? . . 236

Dronkenschap. Geen verschoonende omstandigheid te achten 224
— Dronkenschap van den beklaagde, waardoor het inzicht in liet wederrechtelijke van zijne handelingen niet werd verloren Zij is eeii grond tot het opleggen van een straf van korten duur 369
— In arrest stellen van dronken personen is ambtsplicht der politie. . 435

Eerlijkheid. Wegzenden met een briefje van ontslag van militairen, die veroordeeld zijn wegens met de eerlijkheid en goede trouw strijdende misdrijven 241, 242

Blz.

Faillissement. Kortingrecht en art. 22 der Faillissementswet 416

Fiat executie. Kracht van gewijsde van eeii vonnis als bedoeld in art. 182 R. Z. 114
— Vonnissen gewezen wegens feiten, die wèl en die niet onder art. 182 R. Z. vallen 117
— Niet-ontvankelijkverklaring van eeii ingesteld beroep van eeii vonnis, dat onder art. 182 R. Z. valt 122, 306
— Van doodvonnissen in Nederlandsch-Indië 236

Gehoorzaamheid. Militaire gehoorzaamheid. Opstel van Mr J. A. Eigeman. 166

Gerechtskosten. Veroordeeling iii de gerechtskosten in het militaire strafproces. 73

Geweld. Plegen van daden van *geweld tegen* een *meerdere*. Qualificatie. 299

Gezag. Wetsontwerp tot regeling van de verhouding tusschen het militair eii het burgerlijk gezag . . . . . .

Gratie. Gratierecht van den Gouverneur-Generaal ten aanzien van iii Nederlandsch-Indië gewezen vonnissen van Zeekrijgsraden 236
— Executie van straf bij indiening van een verzoek om gratie. . . . 418

Groeneyk. Kolonel J. W. Groeneyk, door 'J. J. J. van Rijs van Alkemade. 280

Hoog Militair Gerechtshof. Practizijns bij het Hoog Militair Gerechtshof. 74
- Rechtspleging door dit Hof 85
— Rapport uit 1841 over herziening der militaire rechtspleging . . . 155
– Moeilijkheden bij de berechting van zaken wegens verlies van oorlogsschepen in Indië. 237

Huwelijkstoestemming voor militairen van hun chefs 95

Indië. Indisch militair strafstelsel. Request C. de Beer 66, 412
— Ontheffing van militiedienst aan a. r. Oost-Indische ambtenaren . . 69
— Militaire strafgevangenis op Java. 414

Kasstaat. Karakter van een kasstaat, bij de Marine in gebruik. . . . 399

Kinderwetten. Voorloopig verslag omtrent het wetsontwerp tot wijziging van enkele wetten in verband met de invoering der Kinderwetten . . 57
— Nieuw wetsontwerp als voren, inrt toelichting 309
— Penale Kinderwet eii militaire tlcteiitie 460

Kleedingstukken. Opkoopen van militaire kleedingstukken. Strafbepalingen daartegen 224

Korting. Kortingrecht eii art. 22 der Faillissementswet 416

Krankzinnigengesticht. Duur der plaatsing bij vonnis iiict te bepalen . 106

Krijgsgevangenen. Dooden van krijgsgevangenen in Indië 215

Krijgsraad. Besluit van den Souvereinen Vorst van 6 April 1814. nº. 8, betreffende samenstelling van en rechtspleging bij de krijgsraden te velde.
– Art 272 R. L. Overbrenging van beklaagden naar de residentie van den krijgsraad te velde. 148
— Herhaalde eedsaflegging. 150

Blz.

Krijgsraad. Karakter van eeii krijgsraad te velde iii Indië. Verhouding tot de gewone krijgsraden. Competentie 215

Krijgstucht. Kwalijke bejegening van onderofficieren en onoordeelkundig optreden rail een compagniescommandant. Vloeken. 377, 384
— Lichtvaardig klagen over straf en art. 16 B. r. Kr. L. 427
— Artt. 23–26 R. r. Kr. L. Maken van grove verteringen en het niet betalen daarvan. Bevoegdheid in deze van het Departement van Oorlog naast die tot straffen van den korpscommandant 431

Landweer. Vervuiling van landweerplicht door Staatsambtenaren. . . 73
— Verlengde militiedienst bij de Landweer. 394
— Zie ook bij **Desertie.**

Landweerwet. Aanvulling der Landweerwet . . . . . 4 3 ,71
— Uitvoering van art. 11 der Landweerwet. 64

Magistratuur. Verhoudingen van onderscheiden ambtenaren; hunne onderlinge rangschikking 162

Militaire Strafwetgeving. Geschiedenis der militaire strafwetgeving in de 19de eeuw 146. 220
— Herziening in 1906. Stand der werkzaamheden 261, 263

Militie. Ontheffing van den werkelijken dienst bij de Militie. Onjuiste inlichtingen, bij liet provinciaal bestuur gegeven 69
— hls voren aan a. s. Oost,-Indisclie ambtenaren uithoofde van hunne uitzending naar Indië 69
— Vrijstellingen van militiedienst voor een geziii van acht zoons . . 70
— Als voren voor een geziii van negen zoons 218
— Als voren voor iemand, wiens broeder een vrijwillige dienstverbintenis had aangegaan 70
— Nalatigheid in aangifte. Bemoeiingen in militiezaken van consulaire ambtenaren 140
— Ontheffing van militiedienst voor een onwaardige 146
— Als voren voor een deserteur 146
— Inlijving van eeii onwaardige onder een valschen naam 346
— Verlengde militiedienst bij de Landweer 394
— Ontheffing rail militiedienst voor een milicien, die twee nationaliteiten bezit 432
— Zie ook bij **Desertie.**

Militie-Commissaris. Bevoegdheid van den Militie-Commissaris tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen 405

Militiewet 1901. Toepassing van art. 113 bis 68, 146

Mishandeling. Mishandeling met doodelijken afloop 349

Moord. Moord, doodslag of mishandeling iiiet doodelijken afloop? . . 349

Motor- en Rijwielwet. Onttakeld motorrijwiel, niet voorzien van een hoorn of trompet 392

Blz

Ongevallenwet 1901. Schadeloosstelling van aannemers wegens inwerkingtreding van de Ongevallenwet 1901 131
— Verslag der Rijksverzekeringsbank over 1905 407

Onmacht. Is slapen eeii toestand van onmacht? 326

Ontoerekenbaarheid. Ge\-al van dementia epileptica 98
— Geval van epileptischen droomtoestand 106
— Geen oiitocrekeiihaarhcicl aangenomen (beklaagde is noch een imbecil. iioch een kleptomaan, noch eeii epilepticus, noch eeii hystericus) . . 287
— Geen ontoerekenbaarheid aangenomen 299

Ontuchtige handelingen. Plegen van ontuchtige handelingen met een slapend persoon 326

Oplichting niet aanwezig geacht 420

Opzet. Beleediging en bedreiging zijn geen uitvloeisels van hetzelfde ongeoorloofd opzet 390

Overgang. Gunstigste bepaling toe te passen bij nieuwe strafbaarstelling, indien het misdrijf vóór het vaststellen van het wetsvoorschrift is gepleegd. 439

Pensioen. Diensttijd vóór liet 18de levensjaar. Nederlandsch rll Indisch pensioen. 219

Poging. Objectieve theorie omtrent strafbare poging dooi. den Hoogen Raad gehuldigd 87, 126

Practizijns. Kostelooze rechtsbijstand door practizijns bij het Hoog Militair Gerechtshof 74. 262

Provoosthuizen. Bewaring van militaire gevangenen omstreeks 1822 . 240

Reis- en verblijfkosten. Wijziging rail art. 17 van liet Koninklijk Besluit van 5 Januari 1884 (Stbl. n°. 5 70

Rechtsbijstand. Kostelooze rechtsbijstand 74. 262

Rechtspleging. Rechtspleging bij de Landmacht ook toepasselijk op miliciens. 346

Rechtspraak door leeken. 80

Rechtswetenschappen. De aanteekening: Bijzondere kennis in rechtswetenschappen, bij den naam van den heer C. J. Blok, Officier van Administratie 1e klasse in het naamboek der Kon. Marine gesteld . . 212

Reclame. Karakter der reclame bij den krijgsraad. Is intrekking van eeiie reclame geoorloofcl? Opstel van den Heer J. J. C. van Dijk . . X9
— Opheffing van het arrest. waarin de reclamant zich bevindt 265
— Mr. Di.. J. E. Millard. Opmerkingen over art. 60 ontwerp-Wet op de Krijgstucht (1002). 337
— Een reclamant tweemaal gestraft wegens tweemaal lichtvaardig klagen 367. 447
— Or-er eene berisping kan niet worden geklaagd, omdat dit geen straf is. 384
— Over eene verandering in eene strafmutatie door den meerdere van den strafoplegger aangebracht zonder dezen te hooren, kan niet worden geklaagd 384

Blz.

Reclame. Beschikking door het Hoog Militair Gerechtshof op eene door den krijgsraad afgedane klacht zonder dat klager of strafoplegger in beroep zijn gekomen 431

Rijksverzekeringsbank. Verslag over 1905 407

Sabel. Verbod tot het buiten dienst dragen van de sabel is geen straf. 362

Samenscholing. Kirt voldoen aan eeii bevel tot uiteengaan 202

Slaan van een meerdere in rang. Qualificatie 299

Staat van vrede. Wettelijke regeling van den staat van vrede . . . . S

Statistiek. Werkzaamheden der Zeekrijgsraden 1896—1905 141
— Veranderingen, door het Hoog Militair Gerechtshof in vonnissen van krijgsraden der Landmacht gebracht 266
— Sprokkelingen op het gebied der militair-rechtelijke statistiek. door E. G. DE WIJS 271

Strafbevoegdheid van den Militie-Commissaris 405

Strafregisters. Vernietiging van strafregisters. Doorhaling van straffen na zekeren tijd 264
— Formuleering van strafmutatien niet te uitvoerig 384

Strafstelsel. Indisch Militair strafstelsel. Request C. DE BEER . . 66. 412
— Rietslagen . . . . . 150—152, 243
— Cachotstraf voor onderofficieren behoort te vervallen 243
— Verbod tot het buiten dienst dragen van de sabel is geen straf . . 362
— Aftrek van arrest van den duur eener opgelegde krijgstuchtelijke straf. 367
— Eeii militaire stratgevangenis op Java **414**
— Militaire detentie en hechtenis. Geldboete. Tuchtschool. 460

Stukken van overtuiging. Omtrent teruggave van stukken van overtuiging mag liet vonnis van een krijgsraad geen beslissing bevatten . . 114

Telastelegging. Aanvulling der telastelegging iii hooger beroep onnoodig geoordeeld 122
— Aanvulling dei telastelegging iii hooger beroep 369, 420. 466

Twijfel. Gerezen twijfel ten voordeele van den beklaagde uitgelegd . . 349

Valschheid. Valsche boeking van leverantiën. Art. 200 C.W.L. *niet* toegepast. 119
— Valschelijk opmaken en gebruiken van een kasstaat bij de Marine . 399

Verduistering van een rijn-iel 122. 306
— „Verduistering" en niet „verduistering door een ambtenaar'. . . . 399

Vereeniging van stokers K. R. M. „Goetgeluk". Orgaan dezer vereeniging „de Fakkel". Aansprakelijkheid voor den inhoud daarvan 364

Verminken. Militairen, die zich verminken om uit den dienst ontslagen te worden 243

Vloeken 377, 384

Vonnis. Een bevel van den krijgsraad tot onmiddellijke inarreststelling van den beklaagde moet niet in het vonnis worden opgenomen . . . 435

Vreede. Adres C. VREEDE. 85

Blz.

Vrijheidsberooving. Veroordeeling wegens nederrechtelijke vrijheidsberooving 369

Wederspannigheid. Burgerlijke jurisprudentie omtrent het misdrijf van wederspannigheid 79

— Beteekenis van „wettelijk voorschrift" in art. 184 Wb. v. Str. . . . 202

— Wederspannigheid of het misdrijf van art. 100 C. W. L.? 435

Wegmaken van goederen door ze over boord te werpen. Invloed van het door dreggen terugvinden dezer goederen op de voltooiing van dit misdrijf 87